

منتدى إقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

دگھل صھابیبین

پیغھمبھری سلاق لی بن

تھ حسین ئیبراھیم دؤسکھ

جزیرہ

د گهل طهحابيين
پنځه مېرئو سلاف لئو بن

JEZIRY BOOKSHOP

کتیب: د گہل صہحابیبتین
پیغہمبہری سلاٹ لی بن
نقیسہر: تہ حسین ئیراھیم دؤسکی
بہرگ: آیوب گارہ
چاپا سنیی ۲۰۲۲
ژمارا سپارتنی: ۲۶۸۴

دھوک - بہرامبہر پہرکریٰ نچمہدیٰ خانی

00964 750 458 88 06

Jeziry BookShop Jeziry BookShop

د گهل صه جابيين
پيغه مبهري سلاف لي بن

ته حسين ئيبراهيم دؤسكى

چاپا سيني
يا زنده كرى و نه وزارتى

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ
بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي الْآيَاتِ
وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْطَهُ فَكَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ
فَاسْتَوَى عَلَى سَوْفِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ
اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٢٩﴾ ﴾ (الفتح: ٢٩)

پیشگوئن

هیشتا ژ زهمانی ئەفلاتوونی وەرە و کتیبای وی یا ب نافی (جمهوریهت) هاتییه ناسین، هەتا تو دگههییە دەمی سیر تۆماس موور و کتیبای وی (یۆتویا)، و بەری هنگی و پشتی هنگی ژێ مروۆینییی خەون ب هەبوونا جیلەکی نمونەیی ئە دەیت، جیلەکی وەسا کو بته جهی چاقلیکرنی بۆ مروۆینییی ل هەمی دەم و هەمی جهان..

چل سالان موسایی -سلاڤ لی بن- مللەتی خۆ ل دەشتا سیناتی پەرەردە کر ب هیقییا هندی کو جیلەکی نمونە ژ وان دورست بکەت، بەلی رۆژا موسا هەوجەیی وان بووی وان گۆتی: ((هەرە تو و خودایی خۆ شەری بکەن، و ئەم ل ڤیری دی دروینشتی بین))!

موسا مر.. و وی مرادا خۆ ب جە نهینا.

ل چینی (کۆنفۆشیووس) هات، ل درتژییا ژییی خۆ هەمییی ئەم لی گەریا دا جیلەکی وەسا پەیدا بکەت کو خۆ ژ رەشەدافین پەرستنا کورێ عەسمانی (ئیمپراتۆری) رزگار بکەت، ئەم ل گەلەک دەقەرین چینی گەریا و دووماهییی زڤری دەست ژ پیتیان درتژتر، کۆنفۆشیووس مر و چین هەر چینا بەری.

زەرادهشت ژێ ب کتیبای خۆ ئە چوو و جیلەکی دلخواز پەیدا نەکر.. و فەیلەسووفین یۆنانی ژێ ب هەمی فەلسەفا خۆ ئە نشیا چو بکەن.

ل فلسطینی، و ل سەر ریکا موسایی، عیسا -سلاڤ لی بن- هات و وی ئارمانجا خۆ کر ئەم ئەم مللەتی ئیسرایلی یی رتیه‌رزه بینته سەر رتیکەکی، و جیلەکی نمونە ژێ دورست بکەت، بەلی وان نە ب تنی

گوهداریا وی نه کر بهلکی بهرگه پریان کر کو ئمو وی ب دهستین
صنه مپه رتسان بهلاویسن ژئی!

هیقی ما.. و ئومید بوو خهونه کا دورده ست!

ل دهه کی مرۆقینیا حبه تی مایی ل گازیه کی هشیاریوو،
ژ نشکه کی قه دیت خهون یا دبه راستی، و ئمو ئومیدا هنده ساله هیقی،
یا ب جه دئیت.

ل کولانین مه که هی.. ئمو نیزی کبوو دیروک ناقتی وی ژ بیر بکه ت
نه گهر ژ بهر مالا خودی نه با، و ب دهستی مرۆقه کی نه خوانده فا.. یی ئیتیم
و ستیوی.. یی چو کتیبین فله سفی نه خواندین، و ل سهر دهستی چو
سهیدایان فیرنه بووی.. ئوممه تهک پهیدا بوو، د کیمتر ژ پازده سالان دا
جیله ک ژئی زا، و بوو ئمو جیل یی مرۆقینیا چاقرتی بو ذکر.

کاره کی عده تی نینه مرۆقه ک ژ ملله ته کی دویر ژ هه می ره نگین
شارستانیا جیله کی چی بکه ت بته خودان شارستانیه کا نمونه یی
د دیروکی هه میی دا.. به لی ئه قه یا عه جیب نینه نه گهر ئم ل بیرا خو
بیینن کو ئه ف جیله ل سهر دهستی خودی، و ل بهر چاقتی وی دهاته
نامه کرن دا به ری خه لکی ژ تاریی بده ته رونا هیی: ﴿هُوَ الَّذِي آتَاكَ
بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ وَاللَّفَّ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ
بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾﴾ (الأنفال: ٦٢-٦٣).

دیسا یا عه جیب نینه -نه گهر چ یا عده تی نه بت ژئی- نه گهر ئم
ل بیرا خو بیینن کو ئه ف جیله ئمو بوو یی. ل سهر دهستی پیغه مبه ری خودی
-سلاف لی بن- هاتییه په روره کرن، ئمو پیغه مبه ری دیروکی شاهده یی بو
دای کو ئمو ماموستای هه می په روره کارانه.

ژ بهر قئی چهندي، و چونکی مروقی همردهم پی خوشه ب سهرهاتی و سهرپورا مروقتین مهزن و ناقدار ناگهدار بیست، دلئی مه چوویی نیم چهندهکی د گهل قی جیلی بژین و هندهکی ژ دیروکا وی قهگتیرین؛ دا بهلکی مفاپی بو خو ژئی وهریگرین.

و دقتیت ژ بیر نهکهن کو نقیسین و قهکولین ل دور جیلی صهحابیان رتکی بو جیلین مه دورست دکهت، و تهرارزیا لیقهگهر و (مهرجعیهتی) بو مه پهیدا دکهت؛ چونکی د وی جیلی دا بیر و باوهر بووونه (بهرنامه) بو ژینئی، همر وهسا تشتین (نهظهری) بووونه (عهمهلی).. دهمی نیم بهحسئی وان دکهن، و ل دور ژین و سهرهاتییا وان دنقیسین، نارمانج نموه نیم چاډ ل وان بکهین، نه د چارچووقهیی زارقهکرنهکا شکلی یا شک دا، کو نیم هزر بکهین (مهزنی) و (بلندی) تشتهکی تاییهتی مروقتین مهزنین وهکی وان ب تنییه، مه ماف ههیه پی (موعجب) بیین، بهلی نه وهبت نیم هزر بکهین کو نهو تشتهکه نیم ژی دشیین بگههینی! نهخیر.. دقتیت مه باوهری ههبت کو (مهزنی) و (قههرهمانی) سالوخهتهکه، ههر کسهکی کاری بو بکهت، بهلکی بشیت بگههتی. و دهمی قورئان سهرهاتیین قههرهمانییی ژ دیروکی قهدگوهیتت، تشتی سهرنج راکیش نموه گهلهک جارن نهو هند (تهرکیزی) ل سهر قههرهمانان ناکهت، هندی تهرکیزی ل سهر قههرهمانییی ب خو دکهت، بهلکی گهلهک جارن ههما ههر ناقتین قههرهمانان بو مه نابیتت، دا نهو مه ب قههرهمانییی ب خو قه گری بدهت نه کو ب شهخصی قههرهمانی قه، زهلامهکی باش د قئی چهندي گههستی، ژ جیلی تابعیان، دهمی خو د کرنا عیبادهتی دا وهستاندی، گوت: نیم دی ئیکا وهسا کهن، صهحابییین موحهممهدی بزنان وان هندهک زهلام یین ل پاش خو هتیلان، مملانی بو چوونا بهحشستی د گهل وان دکهن!

دهمى نهم بهحسى جيلى صحابييان دكهين، و وان سالوختهان بهرچاډ دكهين يتن چيترى و بلندى دايه وان، نمو گازيبهكه بو مه كو نهم ژى وان سالوختهان ل نك خو پيدا بكهين، و بو خو بكهينه بهرنامهيهكى پهروهدهيى و رهوشهنبيرى خو پي بگههينينه بهرهمهكى دلخواز.

دهمى نهم ل سهر صحابييان دنقيسين و لى دگهريتين ثيانا وان د دلان دا بچينين، ژ بهر هندتیه چونكى صحابى ب باورهريسا مه- تمامكهريتن كاروانى پيغهمبرينيبى بوون، و نمو نمو رتيك بوون يتن دين پي گهشتيه مه، و همر (تمشوپهك) بو وان و دهورى وان، گومانهكه دكهفته د دينى دا، ژ بهر قى چندى زاناييتن مه يتن سهرراست همر ژ سهرى وهره، ثيان و (وهلانا) صحابييان هژمارتیه نيك ژ نيشانين باورهريسي، و نهف چنده د كتيبين خو يتن عهقيدى دا بنهجه كريبه. و همر ژ بهر قى چندى ژى بوويه همر نيكي كار بو دوژمنيا نيسلامى كرى، بهرى همر تشتهكى كار بو شكاندا صحابييان كريبه، و ثيايه پهيوهنديسي د ناقبهر باورهريسي و ثيانا صحابييان دا بپرن؛ دا رتيكى بو نهثيانا وان خوش بكن.

و دهمى نهم ديروكا صحابييان دنقيسين و دخوينين، دثيت باش ل بيرا مهبت كو:

- خو شارهزاكرنا د ديروكا صحابييان دا مروقى ژ لادان و نحرافى دپاريتز؛ چونكى مروث ب سهر نيسلاما راست و دورست هل دبت، ب رهنگى وي يت عهملى، دهمى نمو دهاته ب كارئينان.

- همر وهسا نهف خوشارهزاكرنه مروقى بهر ب تيگههشتهكا دورست قه بو وهرگرتن و ب كارئينانا نيسلامى دبت، چونكى صحابى جيلى وهحيى بوون ب هردو لايين وي قه: كيتابى و سوننهتى.

- خواندنا دیرۆکا صحابییان، و ژینا د گمل وان، مرۆڤتین نمونهبیی
بۆ چاقلیکرنی نیشا مه ددهت.. یین نمونهبیی د ههمی لایین ژینتی دا، و
پێ نهفتیت بیژین: ئهو جیلێ خودی بۆ ههقالینییا پیغه مبهری خۆ هلبژرت،
دقتیت جیلهکی نمونهبیی بت.

- و دهمی ئهم دبێژین: جیلێ صحابییان جیلهکی نمونهبیی و (عادل)
بوو، دقتیت نهئیتته هزرکرن کو ئهم دبێژین: ئهو جیلهکی بی گونهم و
(مهعصوم) بوو، و وان چو خهلهتی ژێ نهبوون، نهخیر! عدالهتا
صحابییان مهعنا وی ئهو نینه ئهو د بی خهلهتی و گونهم بن، و ئعترافا
مه ب ههبوونا هندهک خهلهتییان ل نک وان ژێ مهعنا وی ئهو نینه ئهم
رابین -وهکی هندهک نهزانین مه دکمن- وان خهلهتیین ژ هندهک ئجتهدایت
صحابییان پهیدا بوون، ب تهرازییا ئهقرۆ بکیشین، و وهسا وان نیشا
خهلکی بدهین کو ئهو هندهک مرۆڤتین فیتلباز و درهوین بوون، و وان دقیا
ب ریکا دینی دنیا یی بیخنه بن دهستی خۆ.

ل دووماهی هیقییا مه ئهوه ئهم شیابین ب ئان دهلیشه یین کیم یین
ئهم د گمل صحابیین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژیاين هندهک ژ راستییا
مهزن ل بهر چاغان دانا بت، و خودی هاریکاری مه ههمییان بت.

تهحسین دۆسکی

دهۆک ۲۷ / ۷ / ۱۹۹۸

صهحابی.. و چیترینیا وان

بهری ئەم دەست ب فهگیرنا سهراتییا هندهک صهحابیان بکهین، یا باش ئەوه ئەم قی جیلێ نموونه ب هموه بدهینه ناسین، و بهایی وان د رتیازا (أهل السنة والجماعة) دا دەسنیشان بکهین.

صهحابی -وهکی زانا دبێژن- ئەو کسه یێ پیغه مبهەر -سلاف لی بن- دیت بت، و باوهری پی ئینا بت، و ل سهر ئیسلامی مر بت. و ههچیپی ب قی رهنگی بت ژ صهحابیان دئیته هژمارتن، و صهحابیان ژ بهر کو ههقالینیا پیغه مبهری -سلاف لی بن- کریه، ئەو د بیر و باوهرتن مه موسلمانان دا چیترینی مروقانه -پشتی پیغه مبهران- و ئەو ژ ههمی کسان ههژاترن مروف چاف لی بکهت و حمز ژێ بکهت. و ههر کسهکی نهقیانا صهحابیان د دلی دا ههبت، یان ئەزمانی خو د دهرحهقا صهحابیهکی دا درێژ بکهت، ب دیتنا مه موسلمانان ئەو مروقهکی زهنديقه.

خودانی (العقيدة الطحاوية) دبێژت: ((ئهم حمز ژ ههقالین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکهین، و د قیانا کسهک ژ وان دا ئەم ژ توخبیان ده رناکه قین، و ئەم خو ژ کس ژ وان بهری ژێ ناکهین، و نهقیانا ئیک ژ وان ژێ ل نک مه نینه، و مه ئەو نهقیت یێ حمز ژ وان نهکته، و ژ باشیی پیغه تر ئەم بهحسێ وان ب تشتهکی ناکهین، و قیانا وان دین و باوهری و چاکیه، و نهقیانا وان کافری و دورویاتی و سهرداچوونه)).

ئهه باوهرییا مهیه د دهرحهقا ههمی صهحابیان دا، و یێ ئەف باوهریه ل نک نهبت ئەم وی ژ خو حسیب ناکهین.

و ده‌لیلین مه سهر قئی باوه‌رییی گه‌له‌کن، ژ قورناتی:

۱- ﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكُوعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْطَهُ فَكَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿۲۹﴾ (الفتح: ۲۹) یعنی: موحه‌ممه‌د پیغه‌مبه‌ریی خودییه، و نه‌وتین د گهل وی ل سهر دینی وی ل سهر کافران ددژوارن، و د ناقبه‌را خو دا ددلو‌قنانن، تو وان دبینی نمو د نقیژیی دا بو خودی دچنه رکوعی و سجوودی، نمو دخوازن خودایق وان قه‌نجییی د گهل وان بکته، قیجا وان ببه‌ته به‌حشستی، و ژ وان رازی بیت، نیشانا عه‌بدینییا وان بو خودی ل سهر و چاقین وان یا دیاره ژ به‌ر شوینا سجوودی و عیباده‌تی، نه‌فه نمو سالو‌خه‌تی وانه یی د ته‌وراتی دا هاتی. و مه‌ته‌لا وان د ننجیلیی دا وه‌کی مه‌ته‌لا وی چاندییبه یی چمق و بستیکا خو ده‌ریختستی، پاشی تایین وی زیده بووین، و ب هیتزه‌فتی، و خو ل سهر بنا خو گرتی و جوان رابوی، ب ره‌نگه‌کی وه‌سا کو که‌یفا وه‌رازان یی بیت؛ دا نمو ب مشه‌بوونا قان خودان باوه‌ران و جوانیییا وان که‌ریین کافران فه‌کته. خودی سو‌زا دایه. وان یین باوه‌ری ب خودی و پیغه‌مبه‌ری وی نینای و نمو کری یا خودی فه‌رمان یی لی کری ژ وان، کو گونه‌هیتن وان ژیی بیت، و خیره‌کا بیی قه‌برین، کو به‌حشسته، بده‌تی.

نه‌ف نایه‌ته مه‌زنتین مه‌دحه بو‌صه‌حابییان ژ لاییی خودی فه هاتییه‌کرن. و نمو ده‌لیله ژی ل سهر کوفرا وان یین نه‌قیانا صه‌حابییان د دلی دا هه‌بت؛ چونکی هه‌چییی خودی ب صه‌حابییان که‌ریین وی فه‌کته، نمو وی یی خو هیتزای کوفریی کری.

۲- ﴿ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَدَّمُونَ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِحُسْنٍ
 رِزْقٍ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَزُقُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
 ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۰۰﴾ (التوبة: ۱۰۰) یعنی: نموتن بۆ باوهری نینانی
 بهری مروغان پاکرین، ژ وان مشهختان بیتن مللهت و نوبجاختن خو هیتلاین
 و قسستا وارئی نیسلامتی کری، و وان پشتهفانین پشتهفانییا پیغه مبهری
 دژی کافران کری، و نموتن ب قهنجی دوکتهفتنا وان کری، نمو نمون بیتن
 خودی ژئی رازی بووی ژ بهر گوهدارییا وان بۆ خودی و پیغه مبهری وی، و
 نمو ژ وی رازی بوون ژ بهر خیرا مهن یا وی دایه وان، و وی بهحشستین
 رویار د بن دا دچن بۆ وان ناماده کرینه هر و هر نمو دئی تیدا بن، و
 نهغه سهرکهفتنا مهن.

د قئی نایهتی ژئی دا مهدح بۆ صهحابیان ژ (موهاجر و نهنصارییان)
 هیه، و نمو دهلیله کو نمو بیتن باوهرتته.

۳- ﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي
 قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿۱۸﴾ (الفتح: ۱۸) یعنی:
 خودی ژ خودان باوهران رازی بوو، دهمی وان ل بن دارئی پهیمان دایه ته (و
 نهغه نمو پهیمان بوو یا ل حوده بییی هاتییه بهستن)، قتیجا خودی زانی
 کانتی چ باوهری و راستگویی و وهفاداری د دلین شان خودان باوهران دا
 هیه، نینا خودی تهناهی ب سمر وان دا نینا و دلین وان موکم کرن، و
 پیش وی قه یا ژ بهر صلحا (حوده بییی) نهگهشتییی وی قهکرنهکا
 نیزیک دا وان، کو قهکرنا (خه بیهری) بوو.. و نهغه دهلیلهکی ناشکهرایه کو
 خودی ژ صهحابیان رازیبوویه.

و نایهت د قئی ده رباری دا گلهکن.

حدیستین پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژئی د قئی ده رباری دا گله کن،
ژ وان:

۱- بوخاری و موسلم ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- قه دگوهیزن،
دبیژت: ((خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) یه عنی: باشتین
مروث نمون یین ل سهر ده می من ژ یاین، پاشی یین پستی وان، پاشی یین
پستی وان.

نهغه شاهده یه کا ناشکهرایه ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- بو جیلی
صهحابییان کو نهو چیتربنی مروثانه.

۲- نسائی ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- قه دگوهیزت، دبیژت: ((لَا
يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ بَاعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ)) یه عنی: همر ئیکئی ل نهالا حوده بیبیین
به یعه دای ناچته ناگری.

نهغه شاهده یه که بو وان صهحابییان کو نهو ههمی به حهشتینه.

۳- بوخاری و موسلم ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- قه دگوهیزن،
دبیژت: ((لَا تَسْبُوا أَصْحَابِي، فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا
أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ)) یه عنی: ناخفتنین کرت نه بیژنه صهحابییین من؛
چونکی ئیک ژ هموه نه گهر هندی چیا یی ئو حودئ زیری بکه ته خیر، نهو
ناگه ته مستا ئیک ژ وان یان نیفا وئ مستی.

ژ قئی ژئی دئیته زانین کو حهرامه مروث ناخفتنه کا نه د ری دا بیژته
صهحابییه کی، و هندی نم خیران بکه یین ژئی نم نهشتین بگه هینه رتزا وان.
دیروکا ئیسلامئ ژئی شاهده کو حه تا نوکه جیله کن وه کی جیلی
صهحابییان نه هاتییه.

ژ بهر قی چندئی نم -ل نک خودئی- دبهرنه ژ وان رافضیان نهوتن
 نه زمان درتژییا د دهرحقا صحابیان دا دکمن، و درهوان ژ کیستی هندهک
 ژ وان دکمن، و ب نهقیانا وان خو نیزیکی خودئی دکمن! هر وهسا نم
 دبهرنه ژ هر دهستهکهکی، یان مرؤقهکی ژ بهایی صحابییهکی بینته
 خواری، نهگمر نهو صحابی کی بت.

بۆچی نهو دچیترن؟

ژ بناخهیتن بۆچوونا مه سوننیانه کو صحابی ههمی دباشن و
 پیغهمبهر تی نهبن کهس ژ وان چیترن نینه، لهو یا پیتقی ل سهر مه
 موسلمانان ههمیان نهوه نم چاڤ ل وان بکهین، و تیگههشتنا وان بو
 ئیسلامی ب پیش یا خو بیخین، و وان بو خو بکهینه نمونهیت بلند یی
 چاقلیکرنی د کارئینانا دینی دا.. و ل نک مه کۆمبوونا صحابیان ل سهر
 هر بۆچوونهکی دهلیل و (حوجهته)، و هر کسی ژئی لا دهت نهو ژ ریکا
 درست یی دهرکهفتیه. و نهگمر د پشت چیترییا صحابیان را گهلهکن،
 ژ وان:

۱- ههقالینیا وان بو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و رابوون و
 روینشتنا وان د گهل وی، سالۆختهکی وهسا ددهته وان یی کول نک کسی
 دی ژ بلی وان نههی.

۲- تیگههشتنا وان بو قورئانی ژ یا خهلکی ههمیی پتره چونکی
 وان ههدهمییا هاتنهخوارا قورئانی کرییه، و قورئان ب نهزمانی وان یا
 هاتییه خواری و نهو دزانن کانی هر نایهتهک کنگی و بۆچی هاتبوو
 خواری.

۳- زانینا وان ب ریباز و سوننهتا پیغهمبهری خودئی -سلاڤ لی بن-
 ژ زانینا هر کهسهکی دی پتر و دورستره؛ چونکی نهو د گهل پیغهمبهری

بوون -سلاڤ لى بن-، و وان دین ئیکسەر ژ وی وهرگرتبوو، و ئەف
تایبەتییه ژى بۆ کەسى دى نینه.

۴- وان ژ هەمی کەسان پتر زەحمەت ب دینی را برییه هەتا وان ئەو
بەلاڤکری و گەهانیدییه خەلکى وی سەردەمی، و خەلکى پستی وان هاتی
ژى.

۵- ئەو ژ هەمی کەسان ئەزمان راستەر و پاڤتر بوون، و گەشتنا
وان بۆ راستیى ژ گەشتنا هەر کەسەکى ژ بلی وان نیزیکتره، ژ بەر کو
پیتغەمبەر -سلاڤ لى بن- د ناڤ وان دا بوو.

۶- ژێدەرئى وان بۆ وهرگرتنا زانینى سەرەکانى ب خۆ بوو، وان دگۆت:
خودى دبیژت، پیتغەمبەر دبیژت.. و ئەف چەندە خیرەکا مەزنە گەشتییه
وان.

۷- ڤیانا وان بۆ پیتغەمبەری و چاڤلیکرتنا وان بۆ وی و بەره‌قانییا وان
ژ وی، تەشەکه دیروک ل سەر شاهده.

۸- پیتغەمبەر -سلاڤ لى بن- د حەدیسهکى دا، ئەوا ترمذى ژئ
ڤەدگوهیژت، ئاشکەرا دکەت. کو صحابی یى ل سەر وئ ریکا راست ئەوا
هەر کەس ل دویش بچت دئ چتە بەحەشتى، دەمى دبیژت: ((تَفَرَّقُ أُمَّتِي
عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً)) یەعنى: ئوممەتا من
دئ ل سەر حەفتى و سئ دەستەکا ژیکفەبت، هەمی د ناگرى دانه ئیک تی
نەبت، گۆتن: ئەى پیتغەمبەرى خودى، ئەو کیژ دەستەکه؟ وی گۆت: ((مَا أَنَا
عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي)) یەعنى: ئەو دەستەکه یا ل سەر وئ ریکى دچت یا ئەز و
صەحابییین خۆ ل سەر چووین.

ژ بهر شان نهگه‌ران و گه‌له‌کین دی نهم دبیرین: صحابی ژ ههمی
مرۆفان چیترن، و نمو هه‌ژیترن مرۆف چاڤ ل وان بکهت و ل دویڤ ریکا
وان بچت.

سالۆخه‌تین جفاکا صحابییان:

گه‌له‌ک جارن ده‌می نهم دیرۆکا صحابییان دخوینن، ژ بهر کو نهم پتر
ب فه‌گه‌پینا سه‌ره‌هاتیین کسان فه‌ مژویل دبین، نهم ژ بیر دکه‌ین کو
سالۆخه‌تین جفاکا وان تیکدا ده‌سنیشان بکه‌ین، نمو سالۆخه‌تین ئیکا هند
ژ ئی جفاکی چیکری کو بته‌ واقعه‌کی به‌رچاڤ بۆ کارئینانا بیر و باوه‌ر
و شه‌ریعه‌تی ئیسلامی.

تشته‌کی گه‌له‌کی پیتقییه ده‌می نهم به‌حسێ دیرۆکا جیلێ صحابییان
دکه‌ین، نهم فه‌کۆلینتی ل سه‌ر جفاکا وان ب خو بکه‌ین، و سالۆخه‌تین وان
ب ره‌نگه‌کی ئاشکه‌را به‌رچاڤ بکه‌ین، دا دیمهن پتر ل به‌ر مه‌ یی روهن
بت.

ئيجا ژ وان سالۆخه‌تان یین جفاکا صحابییان پی هاتییه ناسین:

۱- جفاکا وان ب ره‌نگه‌کی گشتی جفاکه‌ک بوو حسیب دکر دین ژین
ههمیه، یه‌نی: وان ژینا خو ههمی ب دینی فه‌ گری ددا و هزر نه‌دکر دین
ب تنی تشته‌کی رووچیه جارجار بۆ بیه‌نه‌دان مرۆف قه‌ست دکه‌تی!

دین ب دیتنا وان نه‌ ب تنی هنده‌ک ره‌نگین عیباده‌تی بوو، ل هنده‌ک
ده‌م و هنده‌ک جهان دئینه‌کرن، وان ژینا خو ههمی ب دینی فه‌ گرتدابوو،
ئه‌خلاق، ره‌فتار، دیتن و هزر و به‌رتخودان، په‌یوه‌ندیین جفاکی، یین
خیزانی، کرین و فرۆتن... و هتا دووماهییی ئه‌فه ههمی وان ب دینی فه
گرتدابوو، له‌و نمو چو ده‌مان ب هندێ نه‌دحسیان کو نمو و دین د ژیک
دویرن.

ژ بهر ښی چندی مروث د شیت بیژت: جفاکا صهحابیان ب دورستی
 جفاکهکا موسلمان بوو ب ههمی رمانین په یقا موسلمان فه!
 و دهمی نم ښی گوتنی دبیزین، مه بهستا مه پی نهو نینه نم بیژین:
 نهف جفاکه جفاکهکا بی گونده بوو، و ژ بهراهی بی هتا دو ماهی بی یا بی
 خله تی بوو، نه خیر! د ښی جفاکی دا گوندهکار هه بوون، دوروی هه بوون،
 مروثین سست و کیم باوهر ژی هه بوون، بهلی نهوین هه بهرانبر خودان
 باوهرین راست و دورست هه نه دهاتنه هژمارتن.

د جفاکا صهحابیان دا بهری هه ښکی ل هندی بوو ژینا خو هه می بی
 ب رهنگه کی و هسا ببه ته سه ری خودی ژ خو رازی بکه ت، لهو هه می ده مان
 خودی ل بیرا وان بوو، و نهوی چو جار ان خودی ژ بییر نه که ت زوی ب زوی
 ناکه قته د خله تی و گنده بی دا، بیرا مه هه می بیان ل سه رهاتییا عومه ری
 دنی ت د گهل وی ژنکی نهوا گوتییه کچا خو: هندهک ناڅی د ناڅ شیری
 هلده دا ماستی مه پتر لی بیت بو فروتنی. کچی گوتی: ما ته نه زانییه کو
 عومه ری نهف تشته بی قدهغه کری؟ ده یکی گوت: ناخری ل ښی شه ښی
 عومه ری های ژ مه نینه و نهو مه نابینت! کچی گوت: نی نه گمر عومه ر مه
 نه بینت ژی، خودای بی عومه ری مه دبینت! ده می بهحسی خودای بی عومه ری
 هاتییه کرن، ښیکسه ر باوهری د دل ښی ده یکی ژی دا گمشوو: دیسا مانی
 خودی بی مه دبینت و بهری عومه ری ښی کاری قدهغه بکه ت خودی نهو
 بی حه رامکری.

نهفه کچهکا ساده بوو د جفاکی دا هوسا هه ست ب بهریرسی بی ذکر.
 نه سمانا کچا نه بووبه کری شوی ب زوبه یری کوری عه ووامی کرسو،
 ده یکا وی ژنکهکا کافر بوو، روژه کی ده یکا وی ژ مه که می هاته مه دینی دا
 سهرا وی بده ت، ژی خه رب بووبوو ژ بهر کو نهو چهند سالهک بوو وان

ئیک و دو نهدیتبوو. ده می نسمائی ده رگمه بۆ دهیکا خو قه کری، بهری بیژته دهیکا خو: کهرم که وهره ژۆر.. گوتی: کانی بیست خبهران ل بهر دهری راوهسته! نسمائی قستا مالا پیغه مبهری -سلا لئ بن- کر، گوتی: ئه پیغه مبهری خودی! دهیکا من یا هاتییه مالا من، و من ئهوا هتلایه ل بهر دهری، ئه ری ریکتی بده می بیته ژۆر یان نه؟!

مهسهله گه لهک یا عهده تی بوو، به لئ وئ دثیا حوکمی دینی تیدا بزانت، چونکی نه کو ئه پیگه قه کی به اقییت نه ئه بت یا دین دبیرت.. هتا پیغه مبهری -سلا لئ بن- نه گوتییه وئ: ری بدئ.. وئ ری نه دایی. مهعنا: ئه جیلهک بوو ل هه می ده مین ژییی خو د گهل ئیسلامی دژیا.

۲- جقاکا سهحابییان جقاکهک بوو ب دورستی رامانین ئومه تی د ناڤ دا ئاکنجی بوویوون. ئه ئومهت، یا کو ب تنی بییر و باوهر وان دگه هینته ئیک، دویر ژ په یوه ندین قهومی و رهنگی و نفسی.

د جقاکا سهحابییان دا مللهت و ئویجاخ و ئه زمان ئه ته رازی نه بوو یا چیتریا مروقان پئ دهاته کیشان، به لکی ب تنی ته قوا بوو ئیک ژ یئ دی چیتر لئ دکر، و قورئان قئ چهن دئ ئاشکهرا و بنه جه دکهت ده می دبیرت: ﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَنُكُمْ ﴾ (الحجرات: ۱۳) یه عنی: یئ ژ هه مییان ب قه درتر ژ هه وه ل نک خودی ئه وه یئ ب ته قوا تر بت.

ژ بهر قئ چهن دئ جقاکا سهحابییا براینیا ئیسلامی ژ هه براینیه کا دی هیتا تر ددیت، ل رۆژا شه ری به درئ مروقه کی ئه نصاری برایی موضعه بی کورئ عومه ری گرت، برایی موضعه بی هزرکر موضعه ب دئ به ره قانییی ژئ کهت؛ چونکی برایی وی یئ دهیابیه، به لئ ئه حیه تی بوو ده می گوه ل موضعه بی بووی گوتییه زه لامی ئه نصاری: ده ستین قئ باش گرتده! ئینا

وی گوته موضعه‌بی: ما ئمز نه برایی ته‌مه؟ موضعه‌بی گوته: نمو! نمو
تو گرتی برایی منه!

د ئی جفاکی دا ئیکئی وه‌کی عومهری، یئ عهره‌ب، یئ قوره‌یشی، یئ
خه‌لیفه، دگوته ئیکئی وه‌کی بیلالی، یئ حه‌بشی، عه‌بدئ ئازاکری، یئ
فه‌قیر: بیلال سه‌بییدی مه‌یه!

ژ بلی جیلئ صه‌حابییان هه‌وه نه‌ف خنیره ل نک کی دیتییه؟

تشتئ ژ هه‌میئی پیروژتر د چاقتئ عهره‌بان دا ل ده‌می هاتنا ئیسلامئ
ته‌عه‌صصوبا ئوبجاختی بوو، دبت مروقتئ عهره‌ب ده‌ست ژ هه‌می تشتان
به‌ردابا، به‌لئ تشتئ ئیکانه یئ وی نه‌دشیا ده‌ستی ژئ به‌رده‌ت
ته‌عه‌صصوبا ئوبجاختی بوو، شاعرئ وان ب سه‌ربلندی فه و ب هه‌می
ده‌نگئ خو دگوته: ئمز یئ د گهل ئوبجاخا خو، بیته سه‌ر ری دئ د گهل بم
و د سه‌ردا بچت ژئ دئ د گهل بم!!

تشته‌کی ب ساناهی نه‌بوو پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- شیای براینییا
دینی د دلین وان دا ب پیش براینییا ئوبجاختی بیخت.. رۆژه‌کی
صه‌حابییه‌کی گوته هه‌فاله‌کی خو: کورئ ژنکا ره‌ش! پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی
بن- گوه لی بوو، ئینا گوته وی: ((تو مروقتی ره‌نگه‌کی جاهلیه‌تی ل نک
ته‌هه‌یه)) گاڤا وی نه‌فه زانی، راست رابوو، چوو گوته وی مروقتئ ره‌ش:
وه‌ره، ل پیش چاقتین خه‌لکی پییئ خو بدانه سه‌ر سه‌رئ من دا هه‌می بزانی
کو کورئ ژنکا سه‌ی ژ کورئ ژنکا ره‌ش چیتیر نینه.

نه‌فرو، ل وان وه‌لاتین دبیرن: نه‌مین دیموقراتییه‌تی و مافین مروقتان
نیشا خه‌لکی ددین ل سه‌ر ده‌رگه‌هین خوارنگه‌هین خو دنقیسن: چی نابت
صه و مروقتئ ره‌ش بیته ژۆر! و مه‌رحه‌با دیموقراتییه‌ت!!

۳- جڙاڪا صهحابييان ل سهر بناخههڪي نهخلاقي هاتبوو ناڻاڪرن، و دهسي نم ديتيرين: (بناخهڪي نهخلاقي) مههستا مه نه ب تني نمو پهيوهندينه يين د ناڻبهرا ژن و مييران دا، نه! قاعيدتي نهخلاقي گهلهڪ ژ هندي بمرفههتره. سياسهتا وان ل سهر نهخلاقي هاتبوو ناڻاڪرن، نمو جوداهي د ناڻبهرا مروڙي بهرپرس و مروڙي دي دا نموو. روڙهڪي عومهرى ل سهر مينبهري گوت: نهز خهليفههه دهيت هوين گوهدارييا من بڪمن.. مروڙهڪي عامي رابووهه و گوت: قهت نم گوهي خو نادهينه ته.

- بوچي؟

وي گوت: چونكي نمو قوماشي خيري يي ته ل سهر مه بهلافكري، پارچههڪا پتر ژ يا مه ته يا بو خو هلگرتي.

گوتن: تو چاوا دزاني؟

وي گوت: چونكي پارچههيتن مه ههمييان ب کوتهكي تيرا مه يين كرين، و پارچهيا ته باش تيرا ته يا كرى و تو ژ مه ههمييان ب كهلهخري! عومهرى گوته كورئ خو: هلو مهسلي بو موسلمانان روهن بكه..

كورئ عومهرى گوت: نمو پارچهيا گههشتيهه من، من يا دايه بابي خو: چونكي يا وي تيرا وي نهكر، و وي ههردو بو خو ب سهريڪ هه يين گريداين.

وي زهلامى گوت: نوکه باخهه نم دي گوهدارييا ته كهين!

ب في نهخلاقي وان سههدههريي د گهل نيك و دو دكر، نمو دلين وان د گهل نيك و دو دپاقرئبون.

كرين و فروتنا وان ل سهر بناخههڪي نهخلاقي هاتبوو ناڻاڪرن، نمو بازارا وان يا بي حيله بوو، همر نيكى باوهري ب يي دي ههبوو. كسي

نهمزمانی خو یان دهستی خو دریتز نهدکره مافی ههفالی خو، لهو جفاکهکا
تژی باوهری بوو، و تهناهی دوریشمی وان بوو.

گاڤا نهبوویهکر بوویه خهلیفه، وی عومهر کره قازی، پشتی سالهکن
عومهر چوو نک خهلیفهیی گوتی: نهزی هاتیم دا تو من ژ فی کاری عهفی
کهی.

نهبوویهکری گوتی: بۆچی؟

عومهری گوت: نهقه سالهکه قهزیهکا ب تنی ژی کسسی نهئینایه نک
من! نهو مللهتی ب فی رهنگی بت چو منته ب ههبوونا قازی نابت.

۴- جفاکا صهحابییان جفاکهکا مجد بوو د ههمی کار و کریارین خو
دا، خو ب تشتین بی بها فه مژویل نهدکر دا وهختی خو پیته بیورینن، ههر
دهلیقهکا ژییی وان، وان هزار هزر بۆ دکرن، گاڤا دهلیقهکا بی کارهکن
ب وج د سهر ئیک ژ وان را بۆریا وی هزر دکر نهقه زیانهکا مهن ب وی
کهفت.

نهو جفاکا سستی رتیا خو د ناڤ دا ببینت و مجدی ژ ناڤ ده رکهفت
دی جفاکهکا بیخیر بت، نهو مللهتی (یاربگهه) و (چایخانه) د ناڤ دا
ژ مزگهفتان مشهتر لی هاتن دهستان ژی بشوو!

۵- جفاکا صهحابییان جفاکهک بوو ههردم یا نامادهبوو بۆ کاری،
وهکی وی لهشکهری ههر گاڤ هشیار و ناماده بۆ خو ههاتیتن د ناڤ گهرا
شهری دا.. جفاکهکا (عهمهللی) بوو، کاری گوتبا دکر، و فرمانا ژی دهاته
خواستن ب جه دئینا، وهکی مه ل هتجهتا نهدگهریان و جره نهدکیشان دا
خو ژ بهریرسییی بدنه پاش.

صهحابیهک دبیتز: نهم ژ دهه نایهتان نهدچوینه دههین دی، حهتا
مه نهو ب جه نهئینابان، مهعنا: زانینا بی کریار ل نک وان نهبوو..

عائيشا دبیترت: رۆژا نایه‌تا حیجابی هاتییه خواری ژنکیتن
ئه‌نصارییان هند خو نه‌گرت هه‌تا بزقرنه مال پیچان بو خو چی کمن، هه‌ما
هیشتا ل مزگه‌فتی هه‌ر ئیکتی پارچه‌ک ژ ده‌مه‌نا خو فه‌کر و ب سه‌ر سه‌ری
خو دادا.. هنده نه‌و د (عه‌مه‌لی بوون)!

گاڤا نایه‌ت هاتییه خواری کو به‌ری خو ژ قودسی وه‌رگینه مه‌که‌هی،
سه‌حابیه‌ک چوو دیت هنده‌ک زه‌لام ل جهه‌کی یی نغیژا ب جماعت دکمن،
به‌ری وان یی ل قودسی، ئینا وی نایه‌تا گوهورینا قیبلتی بو وان خواند..
د گاڤی دا نه‌و ل سه‌ر ملی خو زقیرین و به‌ری خو دانه مه‌که‌هی و نغیژا خو
تمام کر.

نه‌گۆتن: بوچی؟ و چاوا؟ و کهنگی؟

ماده‌م نایه‌تی گۆت، پیغه‌مبه‌ری گۆت، یا مه‌ب جه‌ ئینانه.
موسلمانین مه‌ قی گاڤی بیژن: خودی دبیژن، یان پیغه‌مبه‌ر دبیژن..
دی ل سه‌د هیجه‌تا گه‌ریتن دا خو ژ وی گۆتنی بده‌نه پاش.

۶- جڤا‌کا سه‌حابییان ب چاڤی عیباده‌تی به‌ری خو ددا هه‌ر تشته‌کی
هه‌ی، خو ئیک ژ وان ده‌می دچوو نغینا خو، ئنیه‌تا هندی دکره‌ دل‌ی خو کو
خودی زارۆکه‌کی بده‌تی جیهادی د ریکا خودی دا بکه‌ت!

گاڤا دچوو به‌ر دکانا خو ب ئنیه‌تا عیباده‌تی دچوو، گاڤا قه‌ستا
بیستانکی خو دکر ب ئنیه‌تا عیباده‌تی دچوو، خو گاڤا پارییی نانی دکره
د ده‌قی خو دا ب ئنیه‌تا عیباده‌تی نه‌و چه‌نده دکر.

پشکا نیکی

ژ ناقدارین بنه مالا پیغه مبهری سلاف لی بن

- خدیجایا کچا خوهیلدی و زارۆکتین وی
- حسدنی کورئ علی
- حوسدینئ کورئ علی
- حمزهیین کورئ عبدالموططهلبی
- عبباسئ کورئ عبدالموططهلبی

دهیکا خودان باوهران خه ديجایا کچا خو یلدی

خه ديجا ئیکه مین مرۆف بوو باوهری ب پیغه مبه رینییا پیغه مبه ری
-سلاف لی بن- ئینای لهو یا غه ریب نینه ئه م ئیکه مین جار ژ وی ده ست
پئی بکه یین.

ئهو جهی وی بو خو د دلی پیغه مبه ری دا -سلاف لی بن- کری
کسه ک قه ت و قه ت نه گه هشتبووی، چو جار ان پیغه مبه ر -سلاف لی بن-
ژ مه دحین وی نه دوه ستیا، هه تا جار هکی عائیشایی ب ترانه قه گوئی: هه ر
وه کی ژ وی پیغه تر چو ژنکین دی د دنیا یی دا نه بووینه؟!

ژ به ر قی چهندی مه قیا گه شتا خو د گه ل سه حابی یین پیغه مبه ری
-سلاف لی بن- ژ قی شیره ژنی ده ست پئی بکه یین، دا بزانی کانی ده می ژن
خو ده اقیته گه را قوربانایی چاوا ژ چیا یی موکتر و سه ریلندتر لی دئیت.

دهیکا خودان باوهران خه ديجا، به رمالییا پیغه مبه ری -سلاف لی بن-
و دهیکا زارۆکین وی، پیرا حه سن و حوسه نی، دهیکا فاطمایی، ژ لایی
دایی و بابی قه ژنه کا قوره یشی بوو، بابی وی خووه یلد کورئ ئه سه دی کورئ
عه بدلعوززایی کورئ قوصه یی کورئ کیلابیه، و دهیکا وی فاطمایا کچا
زائیدی کورئ ئه سه ممی قوره یشییه، ئهو و زه لامی خو پیغه مبه ری خودی
ل بابی چاری دگه هنه ئیک، به لی ئهو ژ بابکی ئه سه دییانه و پیغه مبه ر
ژ بابکی هاشمیانه.

دهنگ و باسین وئ -بهری شوی ب پیغه مبهری بکەت- ب فرهی نههاتینه زانین، ل دۆر دهسنیشانکرنا سالا بوونا وئ پتر ژ گۆتته کئی ههیه:

- گهلهک دیروکشان دبیتژن: دهمن وئ شوی ب پیغه مبهری کری ژییی وئ چل سال بوون، مهعنا بهری پیغه مبهری ب پازده سالان نهو بووبوو.

- و هندهک پینج سالتین دی ل ژییی وئ زنده دکمن، و دبیتژن: نهو بیست سالان ژ زهلامی خو مهزتر بوو.

- پسمامی پیغه مبهری عهبدللاهئ کورئ عهباسی کو ئیک ژ زانایین صهحابییانه، دبیتژت: دهمنی خهدیجایی شوی ب پیغه مبهری کری ژییی وئ بیست و ههشت سال بوون. مهعنا: نهو ب تنی سئ سالان ژ پیغه مبهری مهزتر بوو.

و هر چهنده گۆتتهکا ئیکئی ژ ههمییان بهلاقره ژئ، بهلئ نم گۆتنا (ئبن عهباسی) راستر دبیینن؛ چونکی نهو پسمامی پیغه مبهری بوو، و مسوگهر نهو ب ئی چهندهئ دی یئ زاناتر بت، د سهر وئ چهندهئ را خهدیجایی شمش زارۆک ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- ههبوون، و دهمنی وئ شوی پئ کری ژییی وئ ل دۆرتن سیهئ بت پتر یا بهرعقله کو ل دۆرتن چلئ بت، و نحتیمالا کو ژنکئی پشتی چل سالییئ شمش بچویک بین کیمتره نهخاسم نهگهر نهو ژن ل جهزیرا عمره بی ژیبابت و دئتته زانین کو مروث ل جهین وهکی وئ یئین گهرم زویتر دگههن.

ل باژئری مهکههئ، و د ناڤ مالهکا ههیی و خوڈیتی دا، خهدیجا هاته دنیا یئ، نم چو ژ سهر و بهری زارۆکینی و جحتیلینییا وئ نزانین، بهلئ تشتئ هاتییه زانین نهوه: خهدیجا کچهکا خودان جوانی و عهقل و تیگههشتن بوو، لهو هیشتا یا جحتیل ئیک ژ مهزترین ماقولیتن مهکههئ کو دگۆتنئ: (أبو هاله) دلئ خو برئ و بو خو ژ بابئ وئ خواست.

ژ بلی جوانی و عهقلدارییی، نمو ب پاقرییی ژی هاتبوو ناسین
د ناڅ خه لکی مه کههی دا، لهو وان ناسناڅی (الطاهره) دانابوو سمر وه کی
کتییین دیرۆکی فهدگترین.

بهری نمو و پیغه مبهر پیک بیینه دهر، دو جاران خه دیجایی شوی کریوو،
بهلی همدو شوییین وی ده مه کی دریز څه نه کیشابوو؛ چونکی همدو زه لامین
وی زوی مریوو:

- یی ئیکتی (أبو هاله) بوو، و نهغه مرۆڅه کی ماقویل و زه نگین بوو،
خه دیجایی کوره ک ژی همدو ناڅی وی (هند) بوو، د مالا پیغه مبهری دا
- سلاف لی بن- هاتبوو ب خودانکرن.

- یی دوی عه تیقی مه خزومی بوو، و وی کچه ک ژ فی همدو
دگوتنی: دهیکا موحه ممدی.

و هنده ک دبیزن: (أبو هاله) زه لامین وی یی دوی بوو، و همر چاوا
بت خه دیجا ده مه کی دریز د گهل وان نه ژیا بوو؛ چونکی همدو زوی مرن..
پستی مرنا زه لامین خه دیجایی یی دوی، نموی هزا شوکرنی ژ سمری خۆ
ئیناده ری، و خۆ ب سه خیریا مالا خۆ څه مژویل دکر، و ژ لایه کی دی څه
چونکی نمو ژنکه کا زه نگین بوو و ماله کی باش د دهستی دا همدو، همر
سال ده می قوره شی دچونه کاروانی، چ ل هاقینی بت بو شامی، یان ژی
ل زفستانی بت بو یه مهنی، نموی داخواز ژ هنده ک زه لامین ئوبجاخا خۆ
دکر کو بو وی بچنه کاروانی و کرین و فرۆتنی ب مالی وی بکمن، و
پستی کاروان دزقیری دا رابت حسیتا مالی خۆ کمت و کریتا وی مرۆڅی
ده تی نموی بو چوویه کاروانی.

ب فی رهنگی خه دیجایی ژییی خۆ دبۆراند، و چونکی نمو ژنکه کا
ژتهاتی و زه نگین بوو، گه له ک زه نگین و سمر و مه زنین مه کههی حمز دکر

خه ديجا شوی ب وان بکته، و گهلهک ژ وان ناشکهره داخواز ژئی کریوو کو شوی ب وان بکته، بهلئی وئی دل د قئی چهندهئ نه بوو.. و هوسا وئی ژيانا خو دبورانده هتا سالا ئهو و جحيلهکئی هاشمی ئه وئی دگوتئی: (موحه ممهده) ب سه رتک هلبووين.

سه رهاتيا ب سه رتک هلبوونا وان يا چاوا بوو؟

موحه ممهده -سلاف لئ بن- جحيلهکئی بیست و پینج سالی بوو، یئ بی مال و حال بوو، هیتشتا نه بووی بابئی وی مربوو، ده مئی ژییئ وی شهش سال دهیکا وی ژئی ب رتکا بابئی وی دا چوو بوو، ئهو ما ئیتیم و ستیوی، ژ دلوقانیا دهیکئی و بابئی بیتار بوو، و ب تنئی ئهو دزانت کانئی چهند یا ب زهحه ته مرؤف بی دهیک و باب بژیت ئه وئی ژ پهرداغئی ئیتیمی و ستیواتیئی قه خواری، پشتی دهیکا وی ژئی مری ئهو ما ل نک باپیروی خو، باپیروی وی یئ ب ناقسال قه چوویی زنده چاغئی خو ددایی، و ژ ههمی عه یال و نه قییین خو پتر هه ژ وی دکر، هتا دبیتن: چی جهئ چوبایی وی ئهو د گهل خو دبر.. بهلئی قه ده ری دقیا جاره کا دی دلئی وی نازک بکته؛ چونکی ئهو بو شقانیا ئوممه ته کئی دهاته ئاماده کرن، ل ههشت سالیئی باپیروی لئ مر، ههما دهاته بیرا وی ده مئی یئ بچویک و باپیروی وی کهفتییه بهر مرنئ هنارته ب دویف کورئ خو (ئهبوو طالبی) را و شیرهت لئ کر کو پشتی وی ئهو (موحه ممهده) بده ته نک خو و چاقدانا وی بکته، ههر چهنده (ئهبوو طالب) مرؤقه کئی عه یال بؤش و بهرده ست تهنگ ژئی بوو، بهلئی وی شیرهتا بابئی خو ب جهئینا و برازایی خو یئ ههشت سالی بره مالا خو و پتر ژ کوره کئی خو چاغئی خو دایی.

ژ بهر کو مامئ وی مرؤقه کئی بهرده ست تهنگ بوو، و پشتی ئهو فاما بووی، وی داخواز ژ مامئ خو کر ده ستوریئی بده تی کو بیته شقان بو

خهلکي مهکههي بهرانهر کرتهکي دا بشيت پيچهکي هاريکارييا وي مالي بکته يا ئو د ناډ دا مهزنبووي.

هر روژ موحه ممد ژ باژيري دهر دکهفت و ئيفاري دزفري، قتي چندئي کار لي کر کو ئو ژ جحيلين سهردهمي خو دوير بکته و گلهک تیکه ليا وان نهکته و وهکي وان لي نهئيت.. ب دهسپاکي و راستگوئي ئو هاته ناسين، هتا خهلکي مهکههي همييان ناډي وي کره: (الصادق الامين).
گاڅا ژيبي وي بوويه بيست و پينج سال، روژهکي مامي وي گوټي:

- برازا، ئهز مروقه کم من چو مال د دهست دا نينه، و زه مان ل سهر مه يي دژواربووي، و سالتين گران ب سهر مه دا هاتينه، و چو د دهست مه دا نينه ئه م بازرگانبيي پي بکهين، و ئهغه کاروانئ ئوبجاخا ته نيزيکه دهرکفته شامي، و هر جار خهديجا هندهک زه لامتين ئوبجاخا ته دهنيرت دا بازرگانبيي ب مالي وي بکهين و هندهک فايدهي بگههيننه خو ژي، قتيجا ئه گهر تو بچي داخوازي ژي بکهي ئو دي ته هلبژيرت؛ چونکي ناډ و دهنگين پاڅييا ته يين گههشتيني.

پيغهمبر -سلاډ لي بن- د قتي چندئي دا پيچهکي دودل ما، نهدويره ژ بهر هندئ بت چونکي وي بهري هنگي چو جاران ئهډ کاره نه کريو، بهلکي چونکي وي ژ دل دقيا هاري مامي خو بکته ئو ب گوټنا مامي خو رازي بوو.. ئه بوو طالب رابوو چوو مالا خهديجايي و داخوازا خو گه هاندي، خهديجايي د گاڅي دا رازيبونا خو ديار کر و گوټي: ئه گهر بو ئيکي بياني ته ئهډ داخوازه کريا دا بو ته ب جه ئنين، قتيجا پا چاوا بو مروقهکي نيزيک و خوشتقي!؟

خهديجايي هنارته ب دويش را، و پشتي ئو پيک هاتينهدهر خهديجايي مالي خو کره د دهستان دا و خولامي خو (مهيسره) دا د گهل،

و کاروانی دا ری... پستی چند هه‌یقه‌کان کاروانی زقرین، (موحه‌ممد) و هه‌فالتی خو (مه‌یسره) نیکسمر ب نک مالا خمدیجایی شه چون، موحه‌ممدی -سلاف لی بن- سوجه‌تا کپین و فرونتی بو وی فه‌گتیرا، مالی وی ههمی دا قتی و کرتیا خو ژئی وهرگرت و زقری نک مامتی خو نمبوو طالبی.

خمدیجایی بهری خو دایتی فایدتی وی یی نه‌ف ساله ژ یی ههمی سالتین دی پتره، ئینا وی پسپارا خولامتی خو مه‌یسره‌ی کر کانتی مه‌سه‌له چیه؟

مه‌یسره‌ی بو وی به‌حسی جامتیری و پاقری و ده‌سپاکییا موحه‌ممدی کر، و کانتی نمو چند مروقه‌کتی پیروژ و راست‌گۆیه، و بو وی دیارکر کو بهری وی ههمده‌م ل هندتی بوو فایدتی بگه‌هینته وی، نه وه‌کی زه‌لامتین سالتین بو‌رین ئومتین بهری همر تشته‌کی ل فایدتی خو دکمریان.

موحه‌ممد کانتی چند د چاقتین خمدیجایی دا یی مه‌زنبوو، هندی دی مه‌زنتر لی هات، نمو پت حسیا همر وه‌کی دلیتی وی یی ب لایتی وی شه دچت، ما چاوایه نه‌گمر نمو شوی ب وی بکمت؟ ماده‌م نمو هنده زه‌لامه‌کتی دلپاکه و بهری وی ل مالیتی وی نینه، نمو دتی ب کتیر وی ئیت. ئینا وی نه‌ف هزرا خو بو هه‌قاله‌کا خو یا نیتزیک گۆت و ژئی خواست ب ره‌نگه‌کتی نه یی روی ب روی وی بگه‌هینته موحه‌ممدی!

هه‌قالا خمدیجایی (نه‌فیسا) هاته نک پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و گۆتی: بوچی تو ژئی نائینی؟ وی گۆت: ژ بهر نه‌بوننا مالی. وی گۆت: و نه‌گمر تو بو مالی و جوانییی و هه‌فکویفییی هاتییه خواستن؟ وی گۆت: نمو دتی کی بت؟ نه‌فیسایی گۆت: نمو خمدیجاییه! ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گۆتی: بلا بو من بیژی. و ب قی ره‌نگی همدو پتیک هاتنده‌ر.

وهكى عهدت پيغهمبهرى -سلاف لى بن- ژ مامى خو خواست كو
ئهو ب رهنگهكى رهسمى بچت خهديجايى بو وى بخوازت، مامى وى كهيف
ب قى چهندي هات، رابوو ئهو و براىى خو (همزه) پيگفه چونه مالا
بابى خهديجايى، و هندهك دبيژن: بابى وى هنگى نه مابوو لهو چونه مالا
مامى وى، همر چاوا بت خهديجا ژ مروقتين وى هاته خواستن و ئه بوو
طالبى گوته مروقتين وى:

- هندي موجه ممده، جحيلهكى وهكى وى د ناڤ قوره شيبان دا نينه
بو شهرهف و مالمه زيبى و عهقلداريى، نه گهر وى نوكه چو مالهكى مهزن
نهب ژى مال سيبه ركه نامينت و ئيمانته كه دى ئيته زقرانندن..

مروقتين خهديجايى گوتنى: تو راست دبيژى.

ب قى رهنگى ئهو هردو گه هشتنه ئيك و نهختى خهديجايى -وهكى
د هندهك ريوپه تان دا هاتى - بيست حيشتر بوون.

خهديجا ژنكا ئيكى بوو د ژيانا پيغهمبهرى دا -سلاف لى بن- بيست
و پينج سالان ئهو مانه د گهل ئيك، پازده ژى بهرى پيغهمبهرينيى بوون،
و دهه ژى پشتى پيغهمبهرينيى بوون، د شان سالان دا خوشترين و
تهناترين ژيان همدويان پيگفه بوړاند، هتا خهديجا مرى ژى زهلامى وى
چو ژن ل سهر نه ئينا بوون، لهو د ناڅبهرا دهيكين موسلمانان همميبان دا
ب تنى وى دهردي ههويياتيى نهديتبوو!

خهديجا ژنكه كا تيگه هشتى بوو، و وى باش دزانى سهرمالي ژنكى
يى مهزتر ئهوه مالا خو خوش بكهت و دلئى زهلامى خو ب لايى خو قه
بكيشت، لهو همر ژ روژا ئيكى وى ئيكا هند كر مالا خو بكهته ئهو
وارگه هت تهنا يى زهلامى وى تيدا ب تاما خوشيى بحسييت، ئه وى
پشتى شوى ب موجه ممده كرى مالى خو همى حسيب كر مالى وى،

وی دهست ژ کاری بازارگانییی کیتشا و دهمی خو ههمی بو مال و عه یالی
خو تهرخانکر.

تشتی خوشییا فی مالی زنده کری نمو بوو خودی لی هاته رهحمی و
هژمارهکا زاروکان دایی: دو کوپ و چار کچ.

خدیجا نه ژ وی رهنگی ژنان بوو یین هزر دکمن خوشییا دنیایی پاره
و زهنگینییه، لهو چو جارن ل دهمین پیتقی نمو خو ژ دانا خیری پاشدا
نه دبر، و همر جارهکا زهلامی وی یی خیرخواز بهری وی دابا خیرهکی
دهلیشهکا ب تنی ژی نمو دودل نه دبوو.. و زهلامی وی هندی یی ساخ نهف
قهنجییا وی ژ بیر نه کربوو، روژهکی دهمی وی مهدحین خدیجایی بو
عائیشایی کرین، وی گوټ: دهمی خه لکی نه ز زپار کریم وی مالی خو دا
من.

روژهکی حهلیما سهعدی، دهیکا پیغه مبهری یا شیری، هاته مهکه می
و قهستا مالا پیغه مبهری کر - نهفه بهری نمو بیته پیغه مبهر- و گوټی:
کورپی من! نهف ساله هشکاتییه و حالی مه گه لک یی نهخوشه،
پیغه مبهری گوټه خدیجایی: نهگه تو هاریکارییا وی بکه می. خدیجایی
د گافی دا حیشرهک و چل په ز دانی.

هندهک دیروکنفیس دبیزن: پیغه مبهری قیا قهنجییا مامی خو نه بوو
طالبی بو وی بزقرینت، نینا وی داخواز ژ خدیجایی کر کو نمو قه بویل
بکهت نمو پسمامی خو (عهلی) بینته مالا خو: دا نمو پیش مامی خو قه
وی ب خودان بکهت، و خدیجا د گافی دا ل بهر هات^(۱).

(۱) همر چنده نهف گوټنه ل نک دیروکنفیسان یا به لاقه ژی بهلی نمو ب پیکین
دورست نه هاتییه قه گوهاستن.

مهخسهده، تیگههشتنهکا تمام د ناڅبمرا ههردویان دا ههبوو، و چونکی خهدیجا نه کچکهکا بچویک و کیم سهریور بوو، وی دزانی ب عهقلی خو یی مهزن دی چاوا ل پشت زهلامی خو راوهستت ل دهمی تنگاڅییی، و نهگهر راست بت نهو گوتنا هندهک دبیتن: ((د پشت ههر مهزنهکی را ژنهک ههیه))، مروث دشتیت ب پشتراستی څه بیترت: خهدیجا نهو ژن بوو یا د پشت موحهمهدهی را.

موحهمهدهی و خهدیجایی پازده سال -بهری پیغهمبهرییی- د گهل ټیک بۆراندن، د څان سالان دا نهوان مالهکا وهسا ناڅاکر، بووبوو نموونی مالا سهرکهفتی و خوښ و تنهنا، تشتک نهبوو عهورتن رهش ل هنداقی څی مالی کوم بکمن، یان خوښییا خهلکی وی ټیک بدهت.. سالا پازدی هات، ژییی موحهمهدهی -سلاف لی بن- گههسته چل سالییی، نهو دههک بوو ل بهر وی هاتبوو شرینکرن کو ژ باژیری مهکههی دهرکهفت و بچته شکهفتا (حرائی) نهوا دکهفته وی چیایی ب رهخ مهکههی څه، خهدیجا -نموونی کابانییا سهرکهفتی- بهرانبهر څی څیانا وی رانهوهستا، و وی چو پتپت د سهری دا نهکر، بهلکی هاریکارییا وی ل سهر څی چهندی کر، میدهکا وی بو تری خوارن دکر و ب سهر و بهری وی رادبوو ل دهمی دهات و دچوو.. ژ لایهکی دی څه و دا کو نهو زهلامی خو یی خوشتی ژ ههر نهخوښییهکی بیارترت وی گوتبوو خولامهکی خو: چاقی ته ل موحهمهدهی بت دهمی نهو دچت؛ دا چو نهخوښی نهئینه سهری.

عانیسا دبیتن: ((ټیکهمین تشتی وهچییی بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژی دهست پی کری خهونین چاک بوون، وی خهونهک نهددیت نهگهر وهکی گهشاتییا سپیدی نههاتبا، پاشی ل بهر وی هاته شرینکرن کو نهو یی ب تنی بت، څیجا نهو دا چت و ب تنی مینته ل شکهفتا حرائی بو کرنا

عیباده تی، چمند شه قین هژمارتی ئەو دما ل و تری، پاشی ئەو دزقیری مال ل نک خەدیجایی و خوارن بو خو دادگرت و دزقیری قە، حەتا حەقی بو هاتی و ئەو ل شکەفتی...)).

پاشی عائیشا ب بەرفرەهی بەحسێ هاتنا جبریلی بو نک پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دکەت، و کانێ چاوا پیغەمبەر ژ قتی چەندی ترسیا و هزرکر ئەقە تەشتەکە لی هاتی، عائیشا دبیترت: ((پیغەمبەر زقیری نک خەدیجایی و گوتی: من بیەچنن، من بیەچنن، وئ ئەو پەچنی و حەتا ترسا وی چووی، خەدیجایی پسپار ژئ کر کانێ چ لی قەومییە، وی سوجەتا خو بو قەگێرا و گوت: ئەز ژ خو دترسم. خەدیجایی گوتی: نە ب خودی، خودی قەت تە شەرمزار ناکەت، هندی تویی تویی ب مرۆشایی یی، و تو هاریکاریی دکە، و دەستی هەژاری دگری، و میتەقانی دحەونی، و پشەقانییا حەقیی دکە)).

ژ قتی گوتنا عائیشایی دیار دبت کانێ خەدیجا چەند ژنکەکا پشەقەن بوو بو زەلامی خو، وئ هەمی ری ب کاردنێنان یین رحەتییا زەلامی وئ تیدا، بیتنا خو ل سەر وی فرەه دکر، و گازندە ژ قتی عەدەتی وی -کو چوونا شکەفتی بوو ب تنی- نەدکر، و خوارن بو وی نامادە دکر، و ژ لایی خو قە وئ سەر و بەری بچوکیکن خو ب رێقەدەر، حەتا وئ رۆژا مەزنترین گوهورین د ژبانا وان دا چیبووی، نە د ژبانا وان ب تنی دا، بەلکی د ژبانا مرۆشایی هەمیی دا.

وئ سپیدەیا زوی، یا موحەممەد تیدا زقیریە مال یی گوہشی و ب ترس و لەرز، خەدیجایی ب دلەکی تەنا و رویەکی گەش قە پیتسوازی لی کر، ل سەری وئ خو نەترساند و پسپار ژئ کر نەکر کانێ وی چیه؟ داخوازا وی بو ب جەئینا و پەچنی، پستی وئ دیتی ئەو رحەتبوو و ترسا

وی چوو، ژ نوی وی گۆتئ: پسمام بیژه ته خیره؟ پشتی وی سوحبهتا خو
بو قهگیرای، خهدیجایی دلئ وی موکم کر، و ئهو پشتراست کر کو خودئ
وی شهرمزار ناکهت؛ چونکی ئهو مرۆقهکئ خیرخوازه، پاشی گۆتئ: من
پسمامهکئ ههی ناغئ وی وههقهیه کتیبین جوهری و فهلهیان دخونت، هلو
دا بچینه نک وی، و سوحبهتا خو بو وی قهگیره کانئ ئهو دئ چ بیژت؟

پشتی ئهو و خهدیجا پیکفه چوینه نک وههقهیهی، وی پسیار
ژ پیغهمبهری کر، کانئ وی چ دیتییه؟ پیغهمبهری سوحبهتا خو بو قهگیرا
ئینا، وههقهی گۆتئ: نهغه ئهوه یئ خودئ بو موسایی ژئ دهنارت، خوزی
ئهزئ جحیل بام، خوزی ئهز یئ ساخ بام دهمن مللهتن ته تو دهردئتخستی.
پیغهمبهری گۆت: ما ئهو دئ من دهرتخن؟ وی گۆت: ئهری، زهلامهک
ب وی نههاتییه یا تو پی هاتی نهگهر نهیارهتییا وی نههاتبته کرن، و نهگهر
ئهز بگهمه رۆژا ته، ئهز ب رهنگهکئ موکم دئ پشتهقانییا ته کم.

پشتی ههر دو زقزینه مال و جارهکا دی پیغهمبهری جبریل دیتی،
خهدیجایی گۆتئ: نهگهر جارهکا دی ته ئهو دیت بیژه من، رۆژهکئ ل مال
پیغهمبهری گۆتئ: نهغهیه هات، خهدیجایی گۆتئ: تو دبینی؟ گۆت: نه!
گۆتئ: کانئ وهه رهخئ من یئ راستئ، ئهو هاته رهخئ وی یئ راستئ،
گۆتئ: نوکه تو دبینی؟ گۆت: نه! گۆتئ کانئ وهه د کۆشا من دا روینه،
پشتی وه کری، گۆتئ: نوکه تو دبینی؟ گۆت: نه! خهدیجایی خو سه رکول کر
و پیغهمبهر د کۆشئ دا، گۆتئ: نوکه تو دبینی؟ گۆت: نه! ئینا خهدیجایی
گۆت: پسمام! نهغه شهیتان نینه، ئهو مهلائیکهته، مزگینییا من ل ته، تو
پیغهمبهری..

هنگی خهدیجایی باوهری پی ئینا، و ب قی رهنگی خهدیجا دبه
ئیکهمین کس ل سه ر رویئ عمردی باوهری ب پیغهمبهری ئینای.

ژ بهر قی چهندي خودی سب ریکا جبریلی- فرمان ل پیغه مبهری
خو کر کو ئو سلاشان لی بکمت، و مزگینی ب قسره کا ژ لولوی
د بهمستی دا بده تی، نه دهنگ بلندی تیدا هیه و نه وهستیان.

پازده سالان خدیجا ب تناهی د گهل زهلامی خو ژیا بهری ئو بیته
پیغه مبهر، و دهه سالان پستی ئو بوویه پیغه مبهر ژی، د شان دهه سالان
دا کو سالتین دو ماهی پی ژیی خدیجایی بوون، وی گلهک نه خوشی
و زحمات سهرایسلامی دیت، ئو نه خوشیا دهاته سهری زهلامی وی
ئو د همی پی دا یا پشکدار بوو، بهلی د گهل هندي ژی وی بیهنه کا زیده
فره هه بوو، هندي نه خوشی لی دژوار دبوو باوهریا وی موکتر لی دهات،
و هردهم وی نه خوشی ل سهر زهلامی خو ژی سقک دکر و پییتن وی پتر
ل سهر حقیقی موکم دکرن..

موحه ممد و خدیجا و علی پی کوری ئه بوو طالبی سی کسین
ئیک پی بوون هاتینه د نیسلامی دا، پستی وان، و ب ریکا وان چهند
مرؤقه کین دی هاتنه د نیسلامی دا حه تا هژمارا وان ژ چل زهلامان بۆرین،
و د ناڤ وان دا هندهک ژ زهنگین و ماقولیتن مکه ه پی هه بوون، وه کی:
ئهبوبه کری، عثمانی، عومری، حمزه ی و چهنده کین دی.

دهمی گازیا نیسلامی ب رهنگه کی بهر فره به لاقبوی قوره یسی
ژ قی گازیی ترسیان و ب همی ریکا هاتنی دا وی بیدهنگ بکمن،
هندهک گرتن و عزابدان، هندهک بو خو مشه ختبونه حبه شی، هندهک
د بن عزایی قه هاتنه کوشتن، پیگاڤا مهزن یا قوره یسیان هاڤیتی ئو
بوو وان بریار دا: یان بنه مالا هاشمیان دی موحه ممدی دهنه وان دا ئو
وی بکوژن، یان ئو دی وان ژ خو قه دهر کمن و په یوه ندی پی د ناڤهرا خو و
وان دا قه برن.

هاشمی -ژ بهر تهعهصصوبا عمشیره تییبی- ل بهر نههاتن و گۆتن نم و موحه ممهه یان دئی پیکشه ژین، یان پیکشه دئی مرین!

دوو ماهییبی قوره ییشییان پهیمانکه مۆرکر و ب دیواری کهعبی قه هلاویست، تیدا بریار دا کو بنه مالا هاشمییان دقتیت ژ ناڤ باژیری بیته ده رتخستن، نه کهس چو ژئی بکیرت نه چو بفروشتی، نه ژنان ژئی بینن نه دهنی.. و ل تنشت مه کههی هندهک لات و گهلی هه بوون یتن نه بوو طالبی بوون، بنه مالا هاشمییان هه می ل ویری کۆمبوون، موسلمان و کافرین وان، سی سالان ل ویری مانه د بن حصارهکا دژوار دا، برس و ئیش د ناڤ دا بهلاقبوو و تنگافی زیده مه زنبوو.

ل وی ده می خه دیجایی ژئی خو دابوو د گهل ئویجاخا زهلامی خو، هه ر چهنده ئه و ژ بنه مالا ئه سه دییان بوو و وی ماف هه بوو نه چت، بهلی خه دیجا ل بهر نه هات زهلامی وی و موسلمان و بهنی هاشمی د بن برسی قه بن و ئه و ل مه کههی د خوشییان دا بت.

خه دیجا ئه و ههنگی بهر ب پیراتییبی قه دچوو، ژنکهک بوو ژیا نا خو ب خوشی بۆراندبوو، ژنکهکا زهنگین بوو، هندهک سالان تجاره تا وی ب تنی هندی یا خه لکی مه کههی هه مییبی بوو، ئه وی قوریانی ب قی هه مییبی دا، د گهل زهلامی خو هاته گه لییبین ئه بوو طالبی، مالی خو هه می دانا بهر دهستی زهلامی خو یی خوشتقی دا ل سه ر هه ژاران خه رج بکهت.

ژ بهر قی چهندی خه دیجایی جههکی مه زن د دلی پیغه مبهری دا -سلاڤ لی بن- هه بوو، چو ژن نهشیان بگههنه وی جهی، پۆژهکی عائیشایی گۆته پیغه مبهری: خودی ئیکا ژ وی چیترا دا ته.. ئینا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- لی قه گتیرا و گوتی: ب خودی، خودی ئیکا

ژ وئ چیتتر نهدایه من، ده مئ مروّقان کافری ب من کری وئ باوهری
ب من ئینا، و ده مئ مروّقان ئەز دره وین دهرتختسیم وئ ئەز راستگۆ
دهرتختسم، و وئ ب مالئ خو هاریکاریا من کر ده مئ مروّقان ئەز بیبار
کریم، و خودئ عه یال ژ وئ دا من..

ده مئ عائیشایئ ئەف ناخفتنه بهیستی گۆت: ب خودئ ئیدی قهت
ئەز به حسئ وئ ناکهم.

ل گه لیبتن ئەبوو طالبی، ل دۆرتن مه کههئ، ل هه یشا ره مه زانی
ژ سالا دههئ پشتی هنارتنا پیغه مبهری، سئ سالان بهری مشه ختبونئ، و
پشتی سئ سالان ژ مانا ل بن حصارا کافرتن قوره یشییان، ده یکا
موسلمانان خه دیجا چوو بهر دلۆقانییا خودئ، ل دویف گۆتنا ئبن عه بیاسی
ژییئ وئ هنگی پینجی و سئ سال بوو، و ل دویف گۆتنا دی ژییئ وئ
شیست و پینج سال بوو.

ژ دهرقهی مه کههئ قه برئ خه دیجایی هاته دورستکرن، و پیغه مبهری
ب خو -سلاف لی بن- ئەو قه شارت و د گهل چوو د قه بری دا هه تا جهئ
وئ دورستکری.

هه ر د وئ سالی دا یا خه دیجا تیدا مری، مامئ پیغه مبهری ئەبوو
طالب ژئ مر، ئەبوو طالب ئەو بوو یئ به ره قانی ژئ دکر بهرانبه ر سه ر و
گرگرتن قوره یشییان، و خه دیجا ئەو بوو یا د مالئ دا خه ما وی ل سه ر
سکک دکر، و ئەو پتر ل سه ر قئ رتکئ موکم دکر.. ژ بهر قئ چه ندئ دنیا
ل پیغه مبهری هاته ئیک و ته نگا قئ لی زنده بوو!

هه تا ئەبوو طالب نه مری قوره یشییا ده ستئ خو درتژ نه کره پیغه مبهری
-سلاف لی بن- و هه تا خه دیجا نه مری پیغه مبه ر -سلاف لی بن- هه زرا
ده رکه فتنا ژ مه کههئ نه کر.

خدیجا چوو مر، بهلی نئو د دلی زهلامی خو دا هر یا زتندی بو،
پتغمبهری -سلاف لی بن- مهدحین تشتهکی هند نه دکرن هندی مهدحین
خدیجایی دکرن، هر کسی ل دۆرتن وی دژیا نهف چنده دزانی.. عائیشا
نئوا پشتی خدیجایی ب سی سالان هاتییه د مالا پتغمبهری دا، دبیرت:
غیرهت بو من ل سهر ژنکه کا پتغمبهری چی نه بوو هندی بو من ل سهر
خدیجایی چیبووی، هندی من گوھ ل پتغمبهری دبوو بهحسی وی دکر.

عائیشا دبیرت: جاره کی (هاله یا کچا خووه یلدی) -خویشکا
خدیجایی- هات دا بیتته نک پتغمبهری، نهفه پشتی مرنا خدیجایی
ب چند ساله کان، دهنگی وی وه کی سی خدیجایی بوو، ئینا بیرا
پتغمبهری ل خدیجایی هات، که یفا وی گلهک هات و گۆت: یاره بی
هاله بت.

عائیشایی گۆت: ئینا غیرهت بو من چیبوو، لهو من گۆت: نهفه
چ بوو بیرا ته ل پیره ژنه کا قورهیسی ئینایه فه یا ددان د دهقی دا نه، نهفه
چهند ساله نئو مری و خودی ئیکا ژ وی چیترا دا ته!! هر وه کی عائیشایی
بهحسی خو دکر؛ چونکی نئو کچک بوو و یا جحیل بوو.

پتغمبهری لی فه گیترا و گۆت: نمز ب خودی کهمه، خودی ئیکا ژ وی
چیترا نه دایه من.. و ب مهدحین وی را چوو.

د حمدیسه کا دی دا عائیشا دبیرت: هندهک جاران مه پهزهک سهر ژئی
دکر، ئینا پتغمبهر -سلاف لی بن- دا هنده کی ژئی فه کهت و بیژت: نهقی
بو فلان ژنکا هه قالا خدیجایی بهمن! قیتجا من جاره کی گۆتی: نهفه چیه؟
وی گۆت: من نئو دقتین بین وی دقتیان.

وه فاداریا پتغمبهری -سلاف لی بن- بو خدیجایی نه ب تنی هنده
بوو، بهلکی ژ قتی چنددی ژمی مهزتر بوو، و سهرهاتییا رستکا وی نئوا

وی دایه کچا خو زهینهیی دی د گهل مه نیت ده می نهم بهحسی زهینهیی
دکین، نهگر خودی حمز بکعت.

ل سالا ههشتی مشهختی، یازده سالان پشتی مرنا خهدیجایی ده می
پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ب لهشکهری خو قه هاتی دا مهکههی ژ کوفری
پاقر بکعت، بهری بیته د مهکههی دا لهشکهری خو ل دورین مهکههی دانا،
هون دزانن پیغهمبهری خیشهتا خو ل کیری قهدا؟

ئیمامی (طهبری) د تاریخا خو دا قهدگوهرت، دبیرت: پیغهمبهری
-سلاڤ لی بن- خیشهتا خو ل جههکی نیزیکی قهری خهدیجایی قهدا!
سلاڤ ل خهدیجایی بن ل قی دنیا، و ل ده می ب بهحستا خودایی
خو شاد دبت.

زارۆكئڤ خه دىجايئ

پشتى مه به حسئ دهىكا موسلمانان خه دىجاييا كچا خووه يلدى كرى، يا د جهئ خو دايه ئهم ب كورتى به حسئ زارۆكئڤ وئ ژى بكهين، ئهوتن وئ ژ پئغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- بووين. و وهكى مه گوتئ: خه دىجايئ شمش زارۆك ژ پئغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- هه بوون، دو كور و چار كج: (القاسم) و (عبد الله) و (زينب) و (رقيه) و (أم كلثوم) و (فاطمه). ب دورستى نه هاتئيه زانين كانئ زارۆكئ ژ هه مئيان مهزتر كى بوو، (القاسم) بوو يان (زينب) بوو، بهلئ تئشئ مسۆگهر ئهو بوو كو (فاطمه) ژ هه مئيان بچويكتر بوو.

نوكه ب كورتى دئ به حسئ فان ههر شمش زارۆكان كهين.

ئهل قاسم:

ب نيشانان قه ئهو كورئ خه دىجايئ يئ نه خرى بوو، و ئئكه مئين زارۆك بوو خودئ دايه پئغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- و ژ بهر هندئ پئغه مبهر ب ناڤئ وى دهاته گازيكرن، دگوتئئ: (أبو القاسم). خودئ ژئيهكئ كورت دابوو قاسمئ، هند مابوو ساخ ههتا ب سهر پئيان كهفتئ.. بهرى پئغه مبهرى نيئئ ئهو بووبوو، و مريوو.

عبدللاه:

ئهقه ژى بهرى پئغه مبهرى نيئئ بووبوو و مريوو، (عبد الله) ههر ئهوه يئ كو دگوتئئ: (الطيب) و (الطاهر)، و هندهك دپروكئان دبئئن: ئهقه دو كورئڤ دى بوون، بهلئ يا دورست ئهوه ههر سئ ئئيك بوون.. ئهقه ژى هئشتا يئ ساڤا مريوو.

دهمى پيغهمبهرى -سلاف لى بن- دهست ب بهلافكرنا نيسلامى
 د ناڅ قورهيشييان دا كرى، كافران مهسلا مرنا كورپن وى بو خو
 ب دهليفه زانى و گوتن: موجهمهده يى بى كوره دى مال ميرات بت، و
 بهحسى وى نامينت، ئينا خودى صوره تا (الكوثر) ئينا خواري و تيدا
 گوت: ﴿ إِنَّا أَعْظَمْنَاكَ الْكُوْثَرَ ۝ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ۝ إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝ ﴾
 (الكوثر: ۱-۳) يهعنى: نهى پيغهمبهر، هندی نهمين مه خيره كا مهزن
 ل دنيايى و ناخره تى دا ته، و رويبارى كهوثرى ژ وى خيرييه، كول همدرو
 ليتقان خيشه تين لوتلوتى سمتينه، و ناخا وى ژ مسكويه. قيجا تو نقيزا خو
 همميبى بو خودايى خو ب تنى بكه، و توقوريانى خو بو وى ب تنى
 قهكوژه. هندی نهحمزى تهيه نهوه يى بى شونوار دبت، و ژ ههمى خيري
 دبت.

زهينه ب:

كچا مهزنا پيغهمبهرى بوو، و هندهك دبپژن: نهو ژ ههمى خوشك و
 برايىن خو مهزنتر بوو.

ل سالىن دهسپيكي يين شوكرنا خهديجايى خودى نهو دابويى، و
 نهو د كوشا پاقرترين ژنكى دا -كو خهديجايه- هاتبوو ب خودانكرن و ل بهر
 دهستى مهزنترين زهلام -كو پيغهمبهره- هاتبوو پهروه رده كرن.

زاروكينييه كا خوش و تهنا وى برىوو سهري، و دهيك و بابين وى
 همدرويان گهلهك حمز ژى دكر، و دهيك وى خهديجايى نهو پتر بو خو وهك
 ههقال دزاني.

بهري پيغهمبهرى بو بابى وى بيت نهوى شوى كرىوو، و نهگه ر نهم
 ل بيرا خو بينين كو پازده سالان بهري پيغهمبهرى پيغهمبهرى خهديجا
 ماره كرىوو، دقتيت بپژن: ژيبى زهينه بى دهستى شوى كرى گهلهك گهلهك

دئ چارده سال بت، ئەڤه ئەگەر هات و ئەو ژ هەمی خویشک و برائین خۆ
مەزتر بت.

ل ڤیری من دڤیت مەسەلەکتی روھن بکەم، ئەو ژئ مەسەلا ژئینان
و شوپکرنییە، و ژییە (مونسب) ل دەڤەرا جەزیرا عەرەبان بۆ وئ
چەندئ:

ناشکەراییە کو ژییە شوپکرن و ژئینانی ژ جەهەکتی بۆ جەهەکی یئ
جوداییە، ئەڤە ل سەر عەدەت و مەسەلا ژینگەھئ رادوەستت، ل جەهەکتی
وہکی مەکەھئ تشتەکتی گەلەکتی عەدەتی بوو کو کچ ل دەھ سالییئ حەتا
پازدە سالییئ شوی بکەت یان کور ژئئ بینت، و ہندەک جارن باب یان
دەیک ب تنئ یازدە سالن ژ عیالی خۆ مەزتر بوو، و ئەڤ تشتە ئەگەر
ل نک ہندەک ژ مە یئ عەجیب بت، ل جەهەکتی وہکی مەکەھئ ل وی دەمی
تشتەکی گەلەکتی عەدەتی بوو.

دەمی ئەم سەرھاتی و ژینەنیگارا صەحابییان دخونین دڤیت ڤئ
تشتی باش ل بیرا خۆ بینن و ل دویش عەدەتین خۆ یئ ئەڤرۆ حوکمی
ل سەر وان نەکەین.

ل دوازدە سیزدە سالییئ زەینەبی شوی کر، و شوپکرنای وئ بەری ہاتنا
پیتغەمبەرنییئ بوو، دەیکا وئ خەدیجایی خوارزایی خۆ (أبو العاص بن
الریع) ہلیژارت؛ دا کچا خۆ زەینەبی بەدەتی و پشتی رازیبوونا خویشکا خۆ
ہالەیی وەرگرتی داخواز ژ زەلامی خۆ کر -کو پیتغەمبەر بوو- دا دەستورییئ
بەدەت کو کچا خۆ زەینەبی بەدەتە کورخالەتی وئ (أبو العاص)ی.

پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەوئ چو جارن دلئ خەدیجایی نەدھتلا
ب ڤئ چەندئ رازیبوو.. دەمی زەینەب ہاتییە ڤەگواستن، دەیکا وئ
خەدیجایی رستکا خۆ یا زتری وەک دیاری دایی.

زهینهبی ژیانهکا خوښ د گمل زهلامی خو (أبو العاص)ی بره سهری، و (أبو العاص) ب خو مروځهکی رحمت و دهسپاک بوو، کاری بازرگانیبی دکر و گهلهک جارن ئمو د گمل کاروانی دچوو شامی.

گاڅا پیغهمبهرنی بو پیغهمبهری هاتی، زهینهبی همر زوی باوهری پی ئینا، و زهلامی وی (أبو العاص)ی باوهری نهئینا، بهلی د گمل هندئ ژی وی گهلهک قهدری زهینهبی دگرت و تشتهکی سهقت د دهر حقا بابی وی دا نهگوت، هندهک کافرین قورهیشیان ژئ خواست ئمو ژنا خو بهردهت دا بو بابی وی نهخوش بکهت، و گوتنی: ههچی ژنکا ته بقیت ئمو دی دینه ته. وی گوهدارییا وان نهکر و گوت: ئمز ئیکا ژ وی چیتر د ناڅ قورهیشیان دا نابینم.

خودی چند زاروک ژ زهینهبی دانه (أبو العاص)ی بهلی ههمی مرن و کس ژ وان مهزن نهبوو.

دهمی پیغهمبهر -سلاف لی بن- ژ مهکههی مشهختبوی و چویه مدینتی، زهینهب مال مهکههی ل نک زهلامی خو، هتا نایهت هاتییه خواری کو چی نابت ژنا موسلمان ل نک میړی کافر بت، هنگی پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژ زهلامی وی خواست ئمو ری بدهته زهینهبی کو ژ مهکههی مشهخت بیت، ئینا زهلامی وی (أبو العاص)ی ری دایتی کو ئمو فرمانا بابی خو ب جه- بینت و د ریکا وی دا نهبوو ناستهنگ، دهمی زهینهب د گمل هندهک مروځین خو ژ مهکههی دهرکهفتی و بهر ب مدینتی څه چوی، کافران ب دهرکهفتنا وی زانی، ئینا دو ژ وان دهرکهفتنه د ریکا وی دا پیخه مهت ترساندنا وی، زهینهبی هنگی بچوبکهک د زکی دا بوو، ئیک ژ وان رمی خو کره د ناڅ چاقان را، و یی دی حیسترا وی څهژهژاند.

دیرۆكفان دبیتزن: زهینهی ژ ترسان دا بچویکی خو هاڤیت، و پستی
گهشتیه مەدینە ژێ دەمەکی درێژ نساخوو.

مشەختبونا زهینهی ژ مەكەهی بۆ مەدینە پستی شەڕی بەدری بوو
ب هەيامەکی؛ چونکی دەمی شەڕی بەدری قەومی هیشتا ئەو ل نک
زەلامی خو (أبو العاص) ی بوو، و ل ڤیری دیرۆكفان سەرھاتییهكا تیر
مەعنا قەدگوهیتزن.. دبیتزن: (أبو العاص) ژ وان مرۆفان بوو یین د شەڕی
بەدری دا ئیخسیریوین و کەفتینه دەستی موسلمانان، و ئاشکەرایه کو
موسلمانان بریار دابوو کو هەر ئیخسیرهکی قورەیشییان ئەگەر بڤیت
مالا خو دڤیت هەندەک مالی بەدەت و خو بکرت، یان ژێ ئەگەر یی
خواندەقان بت ئەو دەه زارۆکین موسلمانان ڤیری خواندن بکەت.

(أبو العاص) ئەوی د شەری دا ئیخسیریووی، هەنارته مەكەهی
ل نک ژنكا خو زهینهی دا هەندەک مالی ڤری کەت حەتا ئەو خو پێ
بکرت، زهینهی چو مال د دەستان دا نەبوو، رابوو رستكا خو یا زڤری، ئەوا
دەیکا وی خەدیجایی ل رۆژا داوەتا وی دایی هەنارته مەدینە دا زەلامی خو
پێ بکرت، گاڤا رستک گهشتی، و پێغه مەبری -سلاڤ لی بن- ئەو
رستک دیتی، وی ئەو نیاسی، و زانی ئەڤه رستكا خەدیجاییه، ئینا سەر
خاترا خودانا رستکی وی گۆته موسلمانان: ئەگەر هوین حەز بکەن
ئیخسیری وی بەردەن، و رستكا وی ژێ بۆ بڤرینن.. وان گۆت: بلا، ئینا
پێغه مەبری ژێ خواست ئەگەر ئەو زڤری مەكەهی ئەو زهینهی ڤرێکەته
مەدینە.. و پستی (أبو العاص) زڤریه مەكەهی، وی سۆزا خو ب جەئینا
و ری دا زهینهی کو ئەو بچته مەدینە، لەو پێغه مەبری -سلاڤ لی بن-
د گۆتنهكا خو دا مەدحین وی کرن و گۆت: وی سۆزا خو د گەل من
ب جەئینا.

وهكى مه گوتى: (أبو العاص) مرؤقهكى بازركان بوو، پترين سالا ئهو
د گهل كاروانى قورهيشييان دهردهكفت، ساليهكى دهسكى ئهو د گهل هندهك
ژ ههقالين خو ژ شامى دزقري كهفته دهستى هندهك موسلمانان، وان ئهو
گرت و ئينا مهدينى، ل مهدينى وى خو گههانده نك زهينهبي و گوتى:
بهختى خو بده من دا ئهو چول من نهكهن!

زهينهبي گوتى: بلا.

ل دهسكى نقيزا سپيدى، پشتى صهحابييان نقيز ب دووماهى ئيناي،
زهينهبي رابووقه و ب دهنگهكى بلند گوت: گهلى زهلامان هوين ههمى بزائن
من بهختى خو دا (أبو العاص)ى..

پيغهمبر -سلاف لى بن- ل صهحابييان زقري و گوت: من ژى وهكى
هموه ژ نوى گوه لى بوو، و پيغهمبرى -سلاف لى بن- بهختدانا وئ
قهبويل كر.

ب فى رهنكى زهينهبي قهرى زهلامى خو بو وى زفراند و قهنجييا وى
ژ سهر خو راکر، پيغهمبرى -سلاف لى بن- گوته زهينهبي: كچا من بلا
ئهو ل نك ته بت، بهلى وه نهبت نيزيكى ته بت؛ چونكى ئهو يى حلال
نينه بو ته.

دهسكى (أبو العاص)ى ئهف سهردهرييه ژ وان ديتى دلئ وى چوويى
موسلمان ببت، بهلى چونكى هندهك دهين و ئيمانتهين خهلكى مهكههئ
ل نك بوون، وى دياركرنا موسلمانتهيا خو گيرؤكر ههتا زقرييه مهكههئ،
گاڤا ئهو زقري وى دهنينت خو ههمى دان و ئيمانته ل خودانان زفراندن، و
د ناف قورهيشييان دا گازى كر: گهلى قورهيشييان كى ژ هموه تشتهك
ل نك من مايه؟

وان گوت: كسى چو نهمايه.

وی گوت: هون بزائن کو ئەز یی موسلمانبوویم، و ئەقە ئەز دئ چمه
مەدینە، و ژ بەر هندی من موسلمانەتییا خو ل مەدینە ئاشکەرا نەکر دا
هون نەبیتن: (أبو العاص) ژ بەر دەین و ئیمانەتان یی رەقی.

ب ئی رەنگی (أبو العاص) موسلمانبوو و هاتە مەدینە، و هنگی
سالا شەشئ مشەختی بوو.

گاڤا (أبو العاص) هاتییه مەدینە، پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژنکا
وی زەینەب بو زڤراندەقە بیی جارەکا دی ئەو وی لی ماره بکەت.

زەینەب و زەلامی خو مانە د گەل ئیک حەتا سالا هەشتی مشەختی،
وی سالا مەکەھ تیدا هاتییه ئەکرن، ل وی سالی زەینەب چوو بەر
دلۆقانییا خودی ل مەدینە.

ل وی هەیا ما زەینەب تیدا مری، خویشکا وی فاطمایێ کچەک بوو،
پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ناڤی وی کرە زەینەب، و ئەڤ زەینەبە (زەینەبا
کچا نیمام عەلی) ئەوە یا دبیتنئ: قەهرەمانا رۆژا کەرەلائئ، خویشکا
حوسینئ شەهید.

روقییه:

روقییه، کچا خەدیجایی یا دویی بوو، بەری پیغەمبەری بو بابی
وی بیت، بابی وی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەو دابوو پسمامی خو
عوتبەیی کورپی ئەبوو لەهەبی، بەلی هیشتا وی ئەو ئەقەگواست بوو،
پشتی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- هاتییه هنارتن و ئەبوو لەهەبی دوژمناتییا
وی کری و سوورەتا (تبت یدا أبی لەب) هاتییه خواری، ئەبوو لەهەبی
ژ کورپی خو عوتبەیی خواست ئەو روقییایی بەردەت، بەری وی قەگویتزت،
پشتی روقییا و عوتبە ژیک خلاس بووین، بابی وی ئەو دا عوثنانی کورپی
عەففانی، کو ئیک ژ وان کەسان بوو یتن هەر زوی باوهری ب پیغەمبەری

-سلاڤ لى بن- ئينا، و ئىك ژ ماقولتېن مالبان (ئوممەيەيى) بوو، كو ئىك ژ بابكتېن قورەيشييانە، نىزىكى پازدە سالان ئەو د گەل ئىك مان ھەتا روقەييا مرى.

عوثمان و كابانیا وی روقەيیە ئىكەمىن دو كەس بوون د رىكا خودى دا مشەختبووین و قەستا وەلاتى ھەبەشە كرىن، و د ھەدىسەكتى دا ھاتىيە پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- دىبىرت: ((ھندى عوتمانە ئىكەمىن كەسە پىشتى لووطى -سلاڤ لى بن- ب بچوك ڤە مشەختبووى)).

روقييا چەند سالەكا ژ دەبىبىن خۆ دویركەفت و د گەل زەلامى خۆ مال ھەبەشى، پاشى ئەو د گەل موسلمانان زڤرىنە مەكەھى، و پىشتى ھنگى جارەكا دى پىتكە مشەختبوون و قەستا مەدىنى كرن.

دەمى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- د گەل ھەبىبىن خۆ دەرکەفتىيە بەدرى ل سالادوى مشەختى، كچا وی روقەييا یا نساخ بوو، لەو وی دەستورى دا عوتمانى كو ئەو بىمىنتە ل مال؛ دا چاقتىرىيى ل كابانیا خۆ بکەت. خودى وەسا ھەزكر بەرى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- و ھەبىبىن وی سەرڤەراز بزڤرنەڤە مەدىنى پىشتى وی سەرکەفتنا مەزن یا ل بەدرى دىتى، خودى ئىمانەتى خۆ ژ روقەييايى ستاندى، دەمى عوتمان و ھندەك زەلام ل سەر زيارەتان، وان گوھ لى بوو ئىكى ب دەنگەكتى بلند گازی كر: (الله أكبر)، عوتمانى گۆتە ئوسامەي: سەح كى مەسەلە چىە؟

ئوسامە چوو و ھات گۆت: ئەڤە بابى منە يى ھاتى مزگىنىيى ددەتە موسلمانان كو ئەو ل بەدرى يىن ب سەرکەفتىن.

روقييا ل سالادوى مشەختى، نىزىكى پىنج سالان پىشتى مرنا دەيكا خۆ، چووبوو بەر دلۆڤانیا خودى و ژيىيى وی ھىشتا نەبووبوو سىمە سال.

(أم کلثوم):

نهقی ژی -وه کی خویشکا خو روقه بیایی- شوی ب پسمامی بابی خو عوته بیایی کورئ نه بو لهه بی کر بو، به لی وه کی عوته بیایی عوته بیایی ژی ژنکا خو (نوم کولشوم) بهری فه گوه استنی و ل دویف داخوازا بابی خو بهردا، مهسه دا بابی وی نهو بوو دلی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب قی چهندی بیشینت.

نوم کولشوم بهری فه گوه استنی هاته بهردان، لهوا نهو ما د مالا بابی خو دا، هتا پشتی مشهخت بوونی، ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژ مه که هی مشهخت بووی (أم کلثوم) و چهند مرؤقه کین دی ژ بنه مالا وی مابوونه ل مه که هی، لهو پشتی نهو گهشتییه مه دینی هندهک مرؤف هنارتنه ب دویف مرؤقین خو یین مایی کو ئیک ژ وان (أم کلثوم) بوو.

ل مه دینی نوم کولشوم ما ل نک بابی خو، پشتی خویشکا وی روقه بیایی مری، نهوی شوی ب عثمانی کورئ عهفانی کر، و نیزیکی شش سالان نهو و عثمان مانه د گهل ئیک.

ل سالان نهی مشهختی، ل مه دینی، نوم کولشوم چوو بهر دلوقانییا خودی، و ژیی وی ژ هیشتا نه بوو بوو سیه سال، پیغه مبهری -سلاف لی بن- نفتیژ ل سهر وی کر و عهلییی کورئ نه بوو طالبی و فهضلی کورئ عهباسی و نوسامه بی کورئ زهیدی جهنازی وی داهیتا بوو د قهبری دا.

فاطمه:

سهرههرا ژنکین جیهانی، خوشتییا ل بهر دلی بابی خو، دهیکا نیمامان، فاطما، کچا خه دیجایی یا ژ همییا بچویکتر بوو.

گهلهک تشت هه بوون فاطما ژ ههر سی خویشکین خو یین دی جودا کرین، و تشتی ژ همییا مهزتر نهو بوو: خودی دووندها پیغه مبهری خو

د عه یالی وئ دا کوم کریوو، فاطما دهیکا حسهن و حوسهینی بوو، و خودی ب وان دووندها پیغهمبهری خو -سلاف لی بن- پاراست.

پشتی خمدیجایی شوی ب پیغهمبهری کری ب دهه سالان، دهمی ژیبی پیغهمبهری -سلاف لی بن- سیم و پینج سال، پینج سالان بهری پیغهمبهری بو وی بیت، و ب دورستی ل وئ سالی یا قورهیشیان کهعبه تیدا سهر ژ نوی ئاڅاکری، پشتی ئاڅایی وئ بی سهر و بهر بووی، ل سالا ههژدی بهری مشهختیوئی، خودی کچهک دا خمدیجایی و نمو کچ زاروکی وئ بی دووماهییی بوو.. دهیبابان ناڅی څی کچا خو کره (فاطمه) و دوبر نینه خمدیجایی ناڅی دهیکا خو راکرت؛ چونکی ناڅی دهیکا وئ: فاطما بوو.

فاطمه ژ بهر کو بچویکا مالی بوو نمو گهلهک یا نازدارکری بوو، و دهیبابین وئ زیده همز ژنی دکر، زاروکیینییهکا رحمت و تهنا وئ بوړاندبوو، و وهکی مهزنان هاتبوو ب خودانکرن، نمو و خویشکا خو (نوم کولشوم) و براماکئ خو (هند) ب تنی د مالی دا دژبان، د گهل دهیک و بابان، و چونکی خویشک و براماکئ وئ ژ وئ مهزنتر بوون وئ ههست ب هندئ نهکر کو نمو یا د گهل دو زاروکان دژست، لسمو ژینا وئ همر ژ زاروکیینیا وئ ژینهکا ب مجداهی بوو، و نه وهکی زاروکتین دی دهمی خو ب مژویلاهی و یارییان څه دبورانده.

دهمی بابی فاطمایی بوویه پیغهمبهر، ژیبی فاطمایی ل دژرتن پینج سالییی بوو، هنگی ژ نوی نمو د دنیایی دگهشت و تشت فام دکرن، وئ ههست ب څی گوهورینا مهزن کر نمو د مالا وان دا چیتبووی، بهلی مهژییی وئ بی هنگی بچویک، ههمی تشت شروڅه نه دکرن، گوھ لی دبوو بابی وئ و دهیکا وئ و علی پیکڅه یی دچنه کهعبی و تشتهکی یی دکمن دبیژنی:

نقیر! بهلی ئو نهدشیا ب دورستی د مهسلی بگهت.. رۆژ بۆ رۆژی ئو مهزن دبوو، و مهژیی وئ ژى مهزن دبوو، و تیگههشتنا وئ پتر لی دهات، وئ زانی کو نهف بارئ کهفتیه سهر ملی بابئ وئ بارهکئ سفک نینه، لهو وئ لی نهگرت کو ئو چهندهکئ ژئ دویر کهفتی و ب کارئ گازیکرنا بۆ قی دینئ نوی قه مژویل بووی.

فاطمایئ ب چاههکئ بلند بهرئ خو ددا بابئ خو ئهوی شیای خو ل بهر ههمی نهخوشی و گهفین کافران بگرت، و قهت ل دویش وان بهرندهت، ههر ژ رۆژا ئیکئ یا فاطمایئ تیدا فام کری، وئ باوهری ب پیغهمهبرنییا بابئ خو ئینا و ل سهر دهنگئ ئایهتان مهزنبوو. فاطمایئ ههر وهسا ب چاههکئ بلند بهرئ خو ددا دهیکا خو ژئ، نهوا ب ههمی هیز و شیانا خو ل پشت زهلامئ خو راوهستای و هاریکارییا وی کری هتا بشیت گازیا خو بهلاف بکهت.. و ژ بلی قئ چهندئ ژئ فاطما ژ دهیکا خو فیری ریشهبرنا مالی بوو، فیری هندئ بوو دئ چاوا مالا خو کهته هیلینهکا خوش و تهنا کو زهلامئ وئ تیدا ههست ب خوشی و رحهتییی بکهت.

فاطمه ههر ژ سهری دهمن د دنیاایئ گههستی خو دیت د مالهکئ دا قهت سستی و خاقییی نانیاست، لهو ههر ژ رۆژا ئیکئ ئو فیری مجدیی بوو، فیری هندئ بوو کو رحهتییا مهزن ئهوه دلئ مروقی یئ رحهت بت، و دل هنگی دئ رحهت بت گاڤا مروقی ب دورستی ئو کار کر یئ مروث بۆ هاتییهدان.

فاطمه وهکی ههر ئهندامهکئ دی ژ ئهندامین مالا پیغهمهبری -سلاف لی بن- پشکداری د خوشی و نهخوشییین قئ مالی دا کر، هتا پینج شمس سالییی چو ژ دنیاایئ نهذانی، پشتی پینج سالییی وئ خو دیت

کچا زهلامهکئی دقیتت بهرئ خه لکی ژ دینهکئی خه لهت بده ته دینهکئی دورست، و کارهکئی ب قئ رهنگی بت -وهکی ئم ههمی دزانین- یئ بی زهحمهت و قوریانی نابت!

فاطمایی ژئ وهکی گه لهک کچتین دی یئین ل ژییئ وئ ل مهکههئ هاریکاریا دهیکا خۆ خه دیدجایی د رتقه برنا سهرو بهرئ مالی دا دکر، ههر چهنده هه بوونا خویشکهکا ژ وئ مهزتر د مالی دا کو (ئوم کولشوم) بوو دبت ئەف کاره چهندهکئی ل سهر وئ سقک کرت.. د هیلینا باوه رییئ دا، و ل سهر دهستی فیرکه مرئ باوه رییئ، و دهیکا خودان باوه ران، ئهو هاته ب خودان کرن، لهو عه جیبگرته نه مینن نه گهر هوبن ئهوئ ل پاشه رۆژئ بیینن چیا یهک ژ چیا یئین باوه رییئ!

پشتی نیزیکی حهفت سالان ژ گازییا ئیسلامی، ده می ژییئ فاطمایی بوویه دووا زده سال، کافرین مهکههئ بریار دا بنه مالا هاشمیان دۆرپیچ بکن، ئینا ئهو بوو بنه مالا هاشمیان ههمی ده رکه فتنه گه لییئین ئه بوو طالبی ل دۆرتین مهکههئ، و سئ سالان ل ژتر حصاره کا دژوار و نهخۆش و ب زهحمهت مان، فاطمایی ژئ د گهل دهیک و باب و ئوبجاخا خۆ پشکداری د قئ خۆراگرتنئ دا کر..

حهتا ههر سئ سالیین حصاری ب دووماهی هاتین، د قان ههر سئ سالان دا مسۆگهر فاطمایی ژئ وهکی ههمی زارۆک و جحیلین دی گه لهک نهخۆشی دیتن، بهلئ تشتئ ئەف نهخۆشییه ههمی ل بهر وئ سقک کرین ئهو بوو وئ خۆ ددیت د ناچهرا دهیک و بابه کان دا قهت نیشانین تهنگافی و نهخۆشییئ ل سهر دیمی دیار نه دبوون، ب تابهتی ئه گهر ئهو نهخۆشی د ریکا خودئ دا هاتبنه سهری.

دهمى ھەر سى سالتىن حصارى ب دووماھى ھاتىن زىدە كەيفى
ھاشمىيان ھات بەلى تىشتى دلى فاطمايى و دلى بابى وى ژى نەخوش
كرى ئەو بوو ل وان پۆژتىن حصارا زۆردار ب دووماھى ھاتى ژىيى
خەدىجايى ژى - د گەل يى ئەبوو طالبي ژى - ب دووماھى ھات.

دەمى دەيكا فاطمايى خەدىجا مرى، ژىيى فاطمايى ل دۆرتىن پازدە
ساليى بوو، لەو وى ب دورستى ھەست ب بەرپىسارىيى دكر، و باش
دزانى ئەو بارى كەفتىيە سەر ملتىن وى و يىن بابى وى زىدە گرانتر لى
ھات، ھەتا قى گاڭى وان ھەقالەك ھەبوو ھارى وان خەم ھل دگرت، نوکە
ئەو ھەقال ژى نەما، لەو فاطمايى زەند و باسكىن خۆ ھلدان و كانى چاوا
دەيكا وى مال ب رىقەدبر، وى ژى وەسا مال ب رىقەبەر، ب دەستەكى وى
د گەل خويشكا خۆ يا دى كارى مالى دكر، و ب دەستى دى برىنتىن بابى
خۆ دەرمان دكرن؛ چونكى پشتى مرنا ئەبوو طالبي كافرتىن مەكەھى ل سەر
پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- بىستەبوون، وان ژ نوى د خۆ را دىت كو
نەخوشىيى بگەھىننى و بەران تى وەرکەن و ناخى ب سەرى دا كەن.. و ھتد
ژ دەست درىژىيىن وان.

گەلەك جاران پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- دا زقپتە مال جلكىن وى
دئۆزەوى دەست و پىيىن وى دسەلخى ژ بەر وى ناخ و وان بەر و دارىن
دىن و بى عەقل و زارۆكىن كافران تى وەركرىن، فاطما ب دو چاڭىن تى
رۆندك ڤە ل شوينا دەيكا خۆ دا رابىت تۆزى ژ سەر و جلكىن بابى خۆ
داقوتت.. (بوخارى) و (موسلم) ژ عبدللاھى كورپى مسعودى -خودى
ژى رازى بت- ڤەدگوھىزن، دبىت: من نەدىت جارەكى پىغەمبەرى -سلاڭ
لى بن- نەرىنەك ل قورەيشىيان كرىت پۆژەكى تى نەبت، وى پۆژى ئەو
رابووبو نقيژ دكر كۆمەكا قورەيشىيان ژ وى وىقەتر دروینشتى بوون، ئىنا

وان گۆت: کی دئی قی عورگیشی بہت ہاقتیہ سہر پستا موحہ مہدی؟
 (عقبہ بن ابی معیط) رابووقہ گۆت: ئەز. ئەو رابوو ئەو عورگیش ہلگرت
 و چوو نک پیغہ مہری -سلاڤ لی بن- گاڤا پیغہ مہر چووہ سوجدی وی
 ئەو پیساتی ہاقتیہ سہر پستی، پیغہ مہر ما د سوجدی دا و سہری خۆ
 رانہ کر حەتا فاطما -سلاڤ لی بن- ہاتی و ژ سہر پستی راکری.. پستی
 پیغہ مہری سہری خۆ راکری، نفرینەک ل وان کر.

عەبدللاھێ کورێ مەسعوودی دبیژت: ئەوین پیغہ مہری -سلاڤ لی
 بن- ناڤین وان ئیناين هەمی ل رۆژا بەدرێ من دیتن دکوشتی.

ژ قی گۆتتا عەبدللاھێ کورێ مەسعوودی دئیتە زانین کو فاطماين نه
 ب تنی د مال دا های ژ بابی خۆ هەبوو، بەلکی گوھی وی ل سہر وی بوو
 دەمی ئەو دەردکەفت ژێ؛ دا ل دەمی پیتقی د هەوارێ بچت!

ل هەر سی سالی پستی مرنا خەدیجایی، کو ژ سالا دەھی حەتا
 سیزدییە پستی ہاتنا ئیسلامی، بارەکی گران کەفتە سہر ملین فاطماين،
 ژیی وی ل وی دەمی ژ پازدە سالییی بۆری بوو، خەمین دەیکا وی ژ بۆ
 وی مابوون، ژ لایەکی قە بەری وی ل سہر و بەری مالی بوو، و ژ لایەکی
 دی قە گوھی وی ل بابی وی بوو ئەوی ل وی دەمی ژ خەلکی مەکەھی بی
 هیقی بووی، ئینا قەستا ژ دەرقەھی مەکەھی کری و چووہ طائفی؛ دا خۆ بۆ
 وان پیشکیش بکەت، نیزیکی هەیقەکی یان پتر ما ل ویری بەلی ژ گۆتتین
 زقر و قەسین سەقەت پیقەتر وی چو ژ دەستی خەلکی طائفی نەدیت، ئینا
 ئەو نەچار بوو ب وان سہر و دلان قە زقری مەکەھی.. و پستی ئەو زقری و
 ہەر سال ل دەمی عەرەب بۆ حەجی دەاتنە کەعبی، ئەوی عەشیرەت
 عەشیرەت خۆ خۆ بۆ پیشکیش دکر دا ئیک نامادەبوونا خۆ بۆ وی دیار
 بکەت کو دئی بەرہە قانییی ژ وی کەن ئەگەر ئەوی قەستا وان کر، ئەو بوو ئەو

و خەلکى يەشیرى ب سەر ئىك و دو هلبوون و وان سۆز ب پشتەقانىيى دايى.

ل سالا سىزدى ژ هاتنا ئىسلامى، پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- خۆ ژ مەكەھى قەدىزى و بەر ب مەدىنى قە مشەختبوو، ل مەدىنى ئاكنجىبوو و مالا خۆ دانا ب رەخ مزگەفتا خۆ قە. و پشتى ئەو گەھشتىيە مەدىنى، وى ھنارتە ب دويف مرۆڧىن خۆ را ئەوتىن ماينە ل مەكەھى دا بىن و ب وى را بگەھن، كچا وى فاطما ئىك ژ وان بوو.. و فاطما دەمى ژ مەكەھى مشەختبووى ژيىي وى ھەژدە سال بوون.

ل مەدىنى فاطما د مالا پىغەمبەرى دا بوو -سلاڧ لى بن- و ژيىەكى خۆش و تەنا د گەل بابى خۆ و خويشكا خۆ يا مەزنتەر بۆراند، بەلى تىتى دلى وى گفاشتى ئەو بوو وى ديت ھندەك ژن -ل جەھى دەيكا وى- ھاتنە د قى مالى دا، راستە صەحابى خودان رەوشتەكى پاك و بلند بوون و ب دلەكى ساخ سەرەدەرى د گەل ئىك و دو دكر، بەلى دڧىت ژ بىر نەكەين كو ئەو ژى وەكى مە مرۆڧ بوون، و ب وى دئىشان يا مرۆڧ پى دئىشت، و ب وى بىنتەنگ دبوون يا مرۆڧ پى بىنتەنگ دبت.

ل مەدىنى پشتى موسلمانان جڧاكا خۆ داناي، پتر ژ صەحابىيەكى دڧيا فاطمايى بۆ خۆ بخوازت، و ھندەك ژ وان ئاشكەرا ئەو ژ پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- خواست بەلى پىغەمبەرى بەرسڧا وان نەددا؛ چونكى وى كرىو دلى خۆ كو كچا خۆ فاطمايى بدەتە پسامى خۆ عەلىيى كورى ئەبوو طابى.. و ھەر چەندە عەلى مرۆڧەكى فەقىر بوو ژى، و يى بەردەست تەنگ بوو، بەلى ئەو زەلامەكى زانا و كارنەجە- و نەرم و ھەلىم بوو، وى جەرگى شىران ھەبوو، ترسى قەت رىكا خۆ ل نك نەددىت.

دیروکشان دبیرن: عهلی حیشرهک و هندهک هویر و مار ههبوون، وی
ئهو ههمی ب چارسهد دهرهه مان فرۆتن و ئهو دهرهه ل ژنننانا خو
خهرجکرن..

دهمی فاطما چوریه د مالا عهلی دا، وی مالج ب تنی ئهف
ناقمالییه تیدا ههبوو: تهختهک، دۆشهکهک، تهستهکا سهرشویشتنی،
کونهکی ئافی، موخلهک، خاولییهک، پمرداغهک، دو دستار و دو جهرکین
ئافی.. و دقیت ژ بیر نهکهین مالا عهلی و فاطمایه مزهلهکهکا ب تنی
ژی بوو!

ژ کور و کچین پیغه مبهری -سلاف لی بن- فاطما ژ هه میان پتر
ب وی فه چوووو، دهیکا موسلمانان عائیشا کچا ئه بووبه کری دبیرن: من
نهدیتییه مرۆکهک هندی فاطمایه ب پیغه مبهری فه چووبت، خو ریشه چوونا
وی ژی وهکی ریشه چوونا وی بوو.

د سه هندی را پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژ هه می مرۆقین خو پتر
حهز ژ فاطمایه دکر، و هندی هند وی حهز ژ دکر صهبرا وی نههات
فاطما پشتی شوپکرنی ژ دویرکهفت؛ و چونکی مزهلهکا عهلی یا دویر
بوو ژ مزهلهکا پیغه مبهری.. یان ژی بلا بیژین: مالا وی یا دویروو
ژ مالا پیغه مبهری، حارثی کورپی نوعمانی مزهلهکهک ههبوو دکهفته ب رهخ
مزهلهکا پیغه مبهری و عائیشایه فه، گاڤا وی زانی پیغه مبهری -سلاف
لی بن- پی نهخۆشه فاطما ژ دویرکهفتی، ئهو رابوو گۆته پیغه مبهری: ئهز
دی مزهلهکا خو دهه عهلی بلا ئهو بیته جهی من و ئهز دی چمه جههکی
دی. پیغه مبهری -سلاف لی بن- کهیف ب قی چهندی هات و فاطما
-د گهل زهلامی خو- زقیرنه ب رهخ پیغه مبهری فه، و د ناڤهرا مزهله
عائیشایه و فاطمایه دا کولهکهک ههبوو، دهمی پیغه مبهری -سلاف لی بن-

رادبوو نقیڑا سپیدی، سهری خو دبره بهر کولهکی و گازی عملی و فاطمائی
دکر دا رابنه نقیڑی.

همر جارهکا پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- بو شهه کی یان هر کاره کی
هه بیت ژ مه دینی ده رکه فتبا، پاشی زقریبا مه دینی، وی ژ مالا فاطمائی
دهست پی دکر، نیکه مین جار نمو دهاته نک وی، پاشی دچوو مالا خو،
جاره کی دهستی نمو زقری وی دیت فاطمائی دو بازنکین زیقی د گمل
رستکهک و دو گوهارکان یین کرینه بهر خو، و پاتیه کی ب دیواری فه
هلاویستی.. گاڤا پیغه مبهری نمو ب فی رنگی دیتی ل سهر پی خو
زقری، فاطمائی تی نینادهر کو نمو ژ بهر فی سهر و بهری یی عیجزه، نینا
نمو رابوو چه کی خو یی زیقی ژ بهر خو کر، و پاته ژی ژ دیواری فه کر، و
همی پیکفه هنارتنه نک پیغه مبهری، و گوته قاصدی: بیژنی کچا ته
سلاڤان ل ته دکهت و دبیژنه ته: شان تستان بلا د ریکا خودی دا خمرج
بکهت، گاڤا پیغه مبهری نهڤ کاری وی دیتی که یف پی هات و گوته: دنیا
نه یا موحه ممدی و بنه مالا وییه!

فاطما د گمل زهلامی خو ب فه قیری دژیا، هندهک روژ ب سهردا
دهاتن ژ دانه کی خوارنی پیقه تر ب دهست نه دکهفت، و نمو دان ژی هندهک
قهسپ بوون، یان پرته کا نانئ رهق د گمل هندهک زهیتی.. و نهڤ حاله پتر
جاران حالی پیغه مبهری ب خو ژی بوو!

جاره کی عملی هاته مال دیت فاطما ب دهسته کی یا دستاری دهیتر
و ب دهسته کی یا بچویکین خو ب ریقه دبهت، ل وان روژا ماله کی مهزن
یی خیری د دهستی پیغه مبهری دا هه بوو، نینا عملی گوته فاطمائی: نه گهر
تو بیژیبه بابی خو بلا هندهک پارا بدهته ته دا خدامه کی بو خو پی بگری
پیچه کی هاری ته بکهت. فاطمائی ب یا وی کر، گوته بابی خو، بهلی

بابی وئ، مەزنى دەولەتا ئىسلامى، گۆتى: ئەى فاطما! ب خودى ئەز
مالى نادەمە تە ھندى خەلکى بەرسفکى (صوففەينى) زکى وان يى برسى
بت.. و خەلکى بەرسفکى فەقىر و ژارتىن مەدینى بوون ئەوین بى مال و
حال قىجا دەاتنە بەرسفکا مزگەفتى، ل ویرى دنقستن!

پشتى شوپکرنا فاطمايى ب سالەکى خودى کەرەم د گەل کر کورەک
دایى، گاڤا کورک بووى بابى وى عەلى ناڤى وى کرە (حەرب) پىغەمبەرى
-سلاڤ لى بن- زىدە کەيف ب ڤى زارۆکى ھات لەو زوى گۆت: کانى
کورپى من نىشا من بدەن، ھەمە ناڤى وى کرە چ؟ گۆتن: (حەرب).. وى
گۆت: نە ئەو (حەسەنە).

ل ھەيڤا رەمەزانى ژ سالا سىيى مشەختى، يەئنى: ھەيڤەکى بەرى
شەرى (ئوحدى) حەسەن ھاتبوو سەر دنیايى، و ل ھەيڤا شەعبانى ژ سالا
دى، فاطمايى کورەک دى بوو، پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ناڤى وى کرە
حوسەين. ژ بلى (حەسەن) و (حوسەينى) فاطمايى کورەکى دى زى بووبوو
پىغەمبەرى ناڤى وى کر بوو (موحسەن) بەلئ ئەڤ کورە ھىشتا يى ساڤا
مربوو. و وئ دو کچ زى ھەبوون: (زەينەب) و (ئوم کولشوم) و ديارە وئ
ناڤىن ھەردو خویشکىتن خۆ ڤاکربوون.

حەسەن و حوسەين ژ ھەمى مرۆڤتىن خۆ پتر ب پىغەمبەرى ڤە
چووبوون، ئەنەس -خودى زى رازى بت- دىڤىرت: کەس ھندى حەسەن و
حوسەينى ب پىغەمبەرى ڤە نەچووبوو.. پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گەلەک
حەز ژ وان ھەردویان دکر لەو گەلەک جاران دچوو مالا فاطمايى و وى
ب دەستى خۆ يى پىرۆز خوارن ددا حەسەنى، و ل سەر سنگى خۆ دەلاڤىت
و دەمى حەسەن ب سەر پىيان کەفتى ھندەک جاران ئەو دچوو مزگەفتى
ددىت پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- يى چووبە سوڤدى قىجا دچوو ل پىشتا

پیغهمبهری سویار دبوو و پیغهمبهری دل نه ددا وی ژ سهر پستا خو بدانت
لهو وی سو جدا خو درتژ دکر!

نه گمر جاره کی دهنگی گریبا وی هاتبا پیغهمبهری، ئمو دا بیژتی: نهف
بچویکه بوچی دگریت؟ ما تو نرانی گریبا وی من دتیشینیت.

هندهک جاران ژی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل سهر مینبهری خوتبه
دخواند، دا بینت همدو نه فیین وی ب ژور کهفتن و دهلنگفتن، ئینا دا
ژ سهر مینبهری ئیتته خوار و همدووان هلگرت و بهته نک خو دانته سهر
مینبهری، و دگوت: خودی راست دبیتژ: ﴿ وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ
فِتْنَةٌ ﴾ (الأنفال: ۲۸).

ژبانهکا خوش بوو، راسته یا تژی فهقیری بوو، بهلی دقیت ژ بیر
نه کهین کو چو جاران زهنگینی نه شیت دلخوشی بی بو خودانی چی کهت،
مالهکا رحمت و تهنا بوو، راسته مهزلهکا ب تنی بوو، نه گمر مروقی
پیچه کی خو بلند کریا سهری مروقی دا ب بانی کهفت، یان گلهک خو
ژتک ئینابادهر دا پیین وی ب دیواری کهفن، بهلی د چاچین خودانان دا
ئمو هند یا بهرفره هبوو ژ دنیا بی همی بی فرهتر بوو؛ چونکی دله کی فره
ل هنداف بوو.. وه کی همر ماله کی هندهک جاران نه خوشی بی سهری خو لی
هلدا، بهلی چی گاڤا سوجبت گهشتبا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
د گاڤی دا مسله ب دووماهی دهات! ئهری هورین چ دبیتژن بو ماله کی
مالخوی وی عهلی بت و کابانی فاطما بت و مهزن پیغهمبهری خودی
بت؟!؛

سال هاتن و سال چوون.. نیزیک بوو دهه سال د سهر شوکرنا
فاطمای را بیورن، ژیی وی بهر ب سیه سالی بی قه دچوو، ب دورستی
هه یفا (ربیع الأول) ی ژ سالا یازدی مشهختی هات، خه مهکا مهزن ب سهر

خه لکي مه دیني دا هات، سوحبه تا نساخيا پيغه مبهري -سلاف لي بن-
 د ناڅ خه لکي دا به لاقبوو، مهسه له گه هشته هندئ پيغه مبهري كهفت، نه شيا
 خو ل سهر پييان بگرت، ل مهزه لا عايشايي هاته دانان، گاڤا پيغه مبهري
 -سلاف لي بن- كهفتي هنارته ب دويڤ كچا خو را، عايشا دبئرت: ههر
 جاره كا فاطما هاتبا مالا مه پيغه مبهري -سلاف لي بن- ب بهر څه دچوو و
 كهيفا خو پي دئينا، به لي څي جاري وه كي ههر جار نه بوو، ئيشا گران نهو
 ئيخستبوو، لهو وي ب دهڅي كهيفا خو ب فاطمايي ئينا، و څي خواست كو
 بچت ل بهر سهرئ وي روينت، دياره ب فاطمايي بيړا وي ل خودانا دلي
 فراه و رويي گمش خه ديځايا مه زن دهاته څه.

پيغه مبهري دهڅي خو بره بهر گوهي فاطمايي تشتهك بو گوت، وي
 كره گري، پاشي تشتهك دي بو گوت، وي كره كني، عايشايي پسيار څي
 كر: نهرئ بابي ته چ گوته ته؟

وي گوت: سپرا پيغه مبهري نهز ئاشكرا ناكم، عايشا دبئرت:
 پشتي مرنا پيغه مبهري من داخواز څ فاطمايي كر كو وي گوتنا بابي خو بو
 من بيټرت، وي گوت: نوكه نهز دي وي بيټرم.. جارا ئيكي وي گوته من:
 مرنا من يا نيزيكبووي، ئينا نهز گريم، جارا دويي وي گوته من: بهري
 ههمي مروڅين من تو دي گه هيه من، ئينا نهز كهنيم.

و وه سا چيښوو، پيغه مبهري -سلاف لي بن- ل دووازه دي مهها (ربيع
 الاول) وي مر و فاطما ل مهها ره مهزاني مر، شمش مهها پشتي پيغه مبهري
 -سلاف لي بن- و د ناڅ بهرا همرديان دا كس څ مروڅين پيغه مبهري
 نه مريوو. پينج سالا بهري هاتنا ئيسلامي فاطما بوويوو و ل سالا يازدي
 مشهختي مريوو، يه عني څيي وي بيست و نهه هه تا سيم ساليي بوو.

د حمدیسه کی دا هاتییه کو چیتړین ژنکین دنیایی فاطماید، مریه ما کچا عیمرانی تی نهبت، و ئیک ژ مهزنتړین خیرین وئ یین کو چو خویشک و برایتین وئ پشکدارییا وئ تیدا نهگری ئو بوو، وئ موصیبه تا مرنا بابی خو دیت بوو، ب راستی موصیبه ته کا هندا مهزن بوو ب ساناهی نائیته وه صفکرن..

فاطمای هژماره کا شعران ب قی موصیبه تی گوتبوون، ئو شعر هندئ دگهینن کو فاطما زیده زیده ل سهر مرنا بابی خو یا کوټاندار بوو، و حقی وئ بوو! و ژ لایه کی دی قه ئو هندئ دگهینت کو ئو ژنکه کا رهوان و ب دهټ و نه زمان بوو، و نهغه ژئ نه یا غریبه چونکی ئو کچا رهوانترین مروقی بوو. و فاطما ژنکه کا شاعر بوو، هر چنده ئو شعرین وئ یین کو گهشتینه مه گلهک دکیمن ژئ، و ههمی -یان بارا پتر- ل دور مرنا بابی وینه، بهلی هر چاوا بیت ئو ژنکه کا شاعر بوو.

ژ بلی هندئ ژئ فاطما ژنکه کا زیده ب جهرگ ژئ بوو، د گهل هژماره کا دی ژ ژنکین صهحابیان پشکداری د شهران دا دکر بو بهلاټکرنا ئاقی و دهرمانکرنا برینداران، و ل روژا (نوحودئ) فاطماید د گهل زهلامی خو علی برینین پیغه مبهری -سلاټ لی بن- دهرمان دکرن.

و ژ سالوخته تین فاطما پی هاتییه ناسین: راستگویی بوو، ئو ژنکه کا راست بوو، عائیشا دبیرت: مروقه ک ژ فاطماید راستگوتر من نه دیتییه بابی وئ تی نهبت! و فاطما -وه کی ئو کسین دیتی دبیرن- ژنکه کا زراف بوو، یا زه عیف بوو، و رهنگی وئ یئ ئه سهر بوو، پیچه کی ب سهر زه راتییی قه دچوو.

دبیرن: جاره کی پیغه مبهری -سلاټ لی بن- سهر او وئ دا، ئو یا نساخ بوو، پیغه مبهری -سلاټ لی بن- گوتی: کچا من تو یا چهوانی؟ وئ

گوت: نَمز يا دئيشم.. پاشى ب شمرم فِه گوت: و ئيشا من پتر لى دئيت؛
چونكى نَمز يا برسيمه و من چو نينه نَمز بخوم.. چاڤئين پيغهمبهرى تڙى
رؤندك بوون و گوت: كچا من ما ته نهڤيت تو سهييدا ژنكئين جيهانى
بى؟!

بهلى.. نهڤه دهرسهكه ژ موحه ممدى -سلاف لى بن-، سهييداتيا
جيهانى ب ساناهى ب دهست مروڤى ناكهڤت!

جارهكا دى پيغهمبهر -سلاف لى بن- چوو نك فاطمايى ديت
كراسهك ژ هريا حيشترى يى زفر يى د بهر و يا دستارى دهيت، ب دلهكى
كسيره فِه گوتى: نهى فاطما تام بكه نهخوشيا دنيايى دا ل ناخهتى تام
بكهيه خوشيى.

نهڤه فاطما بوو، و نهڤه بابى وى بوو نهوى همر دهم دوعا ژ خودى
دكرن كو رزقى وى و يى بنهالا وى هند بت تيرا نهڤرو بكهت!

پشتى پيغهمبهر -سلاف لى بن- مرى فاطما هتا مرى جارهكا
ب تنى تنى نعت نهگرنڙى بوو، نهو جار ژى هنگى بوو ده مى كهفتييه بهر
مرنى، ههڤالا وى نسمانا كچا عومهيسى ديڤرت: فاطمايى سهريى خو
شويشت و گوته من: جلكتين من يين نوى بو من بينه، ئينا وى جلكتين خو
يى نوى كرنه بهر خو و پشتى هنگى نهو كهفته بهر سهكراتى، و گوته
من: من باش پيهچن، گوت: ده مى وى ديتى مه نهو باش پهچنى گرنڙى و
گوت: ههوه نَمز ستاره كرم خودى ههوه ستاره كهت.. و مر.

مرنا وى ل شهڤا سيشه نبيى بوو سيبى ههڤا ره مەزانيى ژ سالا يازدى
مشهختى، و ههر وى شهڤى ل (بهقيعى) نهو هاته قشارتن.

دهسه نې كورنۍ عهلي

سهرورتن جحيلين خهلكي بهحشتي، نيمامين نوممه تي و بابين نيمامان، هيتيني نيكي يي (آل البيت)، همدو رحانين باپيري خو: حسمن و حوسهين، كورتن فاطمايي و عهلي، سدركتشين نيكه مين كارواني خوگوريكرني د ديروكا بنه مالا پاك دا..

بهری نوکه -دهمی مه بهحسني دهيكه نيمامان فاطمايي كړي- مه ب كورتي نيشارهت دا وي مالا پيروزي يا كو حسمن و حوسهين تيدا مهنبووين و هاتينه پوره دهكرن، و مه دا خويكارن كاني چاوا نهو مالهك بسو ل سمر بناخه يي باوهرييي هاتبوو ناكارن و ل سمر (مهده تي) خوگوريكرني هاتبوو راگرتن.. دهستين نيكي يين قوربانيدانا د ريكا ديني خودي دا فان همدو تيشكه شيران ژ باپيري خو، پيغه مبهري خودي -سلاف لي بن- وهرگرتبوون، پاشي ژ دهيكه خو فاطمايي و بابي خو نيمامي شهيد عهلييي كورني نهبوو طالبي.. و نهوي ل سمر دهستي فان توخمه مرؤقان مهن ببت و ب دهستي وان فير ببت ته دقيت يي چاوا بت؟

نوکه ههتا ري پتر ل بهر مه يا روهن و ناشكهرا بت، كههم كهن دا پيگه قستا باژيري مهدين بكهين، و ب دورستي ل مالا فاطمايي ناماده ببين، دا د گمل خهلكي قني مالي د وان دهليشان دا بژين يين كهيف تيدا ب سمر وان دا هاتي، دهمي خودي لي هاتييه كههمي و مال ب شوينوارهكي پيروزي ناكارني.

جہ: وہ کی مہ گوتی باڑتیری مہدینتیہ، ل مہزہ لکا فاطمائی، نہوا
دکھتہ تہنشتا مزگہفتا پیغہمبہری، ب رہ خ مہزہ لکا عائیشائی ٲہ، جہتی
نوکہ پیروزہ زیارہ تہ پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- دکھتہتی.

دہم: سالا سییی مشہختییہ، ہہیٲا رہ مہزانی، دورست سالہ کی پستی
شہری بہدری، و ہہیٲہ کی بہری شہری نوحودی.

ل روڑا پازدی ژ ہہیٲا رہ مہزانی، مزگینی گہریا کو فاطمائی کورہک
یہ بووی، ہمر کہسہ کی گوہ ل ٲی مزگینییی بووی کہیٲا وی گہلہک ہات،
بہلی یہ ژ ہہمییان پتر کہیٲ ب ٲی مزگینییی ہاتی پیغہمبہری خودی
بوو -سلاٲ لی بن- نہوی ہنگی ژییی وی بہر ب پتہجی و شہش سالییی
ٲہ دچوو.

پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- داخواز کر نہٲییی وی بینہ نک دا بہری
خو بدہتی، نیکہمین جار پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- پسارنا ناٲی وی کر،
ہندہکا گوتی: عہلی ناٲی وی یہ کریہہ (حہرب) ئینا گوت: نہ، ناٲی وی
دی (حسمن) بت. پاشی پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- د گوہی دا بانگ دا.

ہمر ژ سہری دیاروو کو حسمن دی ب پیغہمبہری و دہیکا خو
فاطمائی ٲہ ٲت، نہ کو ب بابی خو عہلی ٲہ، لہو دہمی ہیتڑ نہو یہی
ساٲا دہیکا وی فاطمائی نہو دہلاٲیت و شرہک پتہ دگوت، تیدا دگوت:
کورئی من یہ ب پیغہمبہری ٲہ چووی و ب عہلی ٲہ نہچوویہ.

وہ کی بہری نوکہ ژی مہ گوتی: پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- گہلہک
حہز ژ حسہنی دکر لہوا گہلہک جارن وی ب خو ب دہستی خو خوارن
ددایتی، و ددانا ب رہ خو ٲہ ل سہر مینبہری دہمی خو تہہ دخواند، و
ہندہک جارن گاٲا نہو دچوو سوجدی حسمن دچوو سہر پستی، ٲیجا نہوی
زوی سہری خو رانہدکر دا دلی حسہنی نہمینت.

یازده هه یقا پشتی بوونا حمسه نی، یه عنی ل هه یقا شه عبانی ژ سالا چاری مشهختی، خودی کوره کتی دی دا فاطمائی، پیغه مبهری -سلا لئی بن- نا قی وی کره حوسهین، و وه کی حمسه نی، پیغه مبهری -سلا لئی بن- گه لهک حمز ژ حوسهینی ژی دکر، و هندهک جار ان نمو دا ههردویان ده ته بهر سنگی خو و بیژت: نهف ههردویه کورین منن، هه چییی حمز ژ وان بکهت نمو وی حمز ژ من کر.

حوسهین ژی گه لهک ب پیغه مبهری قه -سلا لئی بن- چووبوو، بهلی حوسهین ب بهژنی قه و حوسهین ب سمر و چاقان قه.

دهمی پیغه مبهر و فاطما -سلا لئی بن- چووبوه بهر دلوقانییا خودی، حوسهین و حوسهین دفاما بوون، حوسهین یی ههشت سالی بوو و حوسهین یی هفت سالی بوو، لهو ههردو ژ سهحابییتن بچویک دئینه هژمارتن، ژ تهخهیا پینجی، وهکی (ابن عباس) و (ابن الزبیری) و گه لهکین دی.

حمسه نی هندهک حه دیس ژ باپیری خو -سلا لئی بن- ب رهنگه کتی ئیکسهر قه گوهاستینه، و وی د گهل برایی خو حوسهینی هژمارهکا دی یا حه دیسان ژ سهحابییتن ژ خو مهزنتر قه گوهاستینه.

دهمی پیغه مبهر -سلا لئی بن- چووبوه بهر دلوقانییا خودایی خو، و موسلمان هه می ل سهر خیلافه تا نه بووبه کری کومبووین، حوسهین و حوسهین ههردو دچویک بوون، عوقبه یی کورئ حارثی دبیزت: پشتی مرنا پیغه مبهری -سلا لئی بن- ب چند روژه کان نهز د گهل نه بووبه کری ژ نقیژا ئیقاری ده رکه فتم، عهلی ژی د گهل مه بوو، مه حوسهین دیت د گهل بچویکان یاری دکرن، ئینا نه بووبه کر ب نک قه چوو و نمو هلگرت دانا سهر ملین خو و گوژت: وهکی پیغه مبهرییه وهکی عهلی نینه، و عهلی دکه نی.

پشتی مرنا فاطمائی عهلی چند ژنه کتین دی ئینابوون و هژماره کا کور و کچان هه بوون، بهلی سه ری کسهی ژ وان ب سه ر عه یالین فاطمائی نه دکه فت.

ل سه ر ده می نه بووبه کری و عومه ری، حه سه ن و حوسه ین و بایی وان عه لی ل مه دینئی دژیان، و عه لی ئیک ژ زاناترین مرۆقان بوو یین گه له ک جارن هه ردو خه لیفان په سیارتین خو پی دکرن.

پیغه مبه ر -سلاڤ لی بن- به ری ژ دنیا یی وه غه ر بکه ت وه صیه ت نه کربو ئیک ل جه پی وی بیه ته خه لیفه، له و ده می ئه و مر ی موسلمان د ناقبه را خو دا ب خیلاف چوون ل سه ر سی بوچوونان:

۱- هندی خه لکی مه دینئی بوون گو تن: ئه م ئه نصاری نه دقیت مه زنی د ده سته مه دا بت.

۲- مشه ختان گو ت: ئه م موهاجرینه، ئه م فه رترین خه لیفه ژ مه بت.

۳- ئیمام عه لی گو ت: یا با شتر ئه وه خه لیفه ژ بنه مالا پیغه مبه ری بت -سلاڤ لی بن- دا خه لک هه می خو بیخه بن ده سته.

پاشی هه می ل سه ر هندی کومبوون کو چیترینی ئوممه تی پشتی پیغه مبه ری نه بووبه کره، و دقیت ئه و بیه ته خه لیفه، و هه می پیگه ل سه ر ئی چندئی رازی بوون، به ری نه بووبه کر بمرت وی وه صیه ت کر کو عومه ر پشتی وی بیه ته خه لیفه، و ب ئی چندئی نه بووبه کری دا زانین کو دورسته خه لیفه مرۆقه کی پشتی خو بو خیلافه تی هلبژرت، به لی ب شه رته کی ئه و مرۆقه کی ب کیر هاتی بت.

خه لک هه می ب عومه ری رازی بوون، عومه ری ژی ده می خو بو راند، و گاڤا ئه و هاتیبه بریندار کرن و به ری بمرت عومه ری گو ت: ئه گه ر ئه ز کسهی نه دانمه شوینا خو، ئیکئی ژ من چیتر یی وه کری، و مه خسه دا وی

پیغهمبەر بوو -سلاڤ لی بن-، و نهگەر نهز ئیککی بدانمه شوینا خو ئیککی ژ من چیتتر یی وه کری، و مهخسهدا وی نهبووبهکر بوو، بهلی نهز دئ تشتهکی دی کهم.. پاشی عومهری شمش مرۆڤ هلبژارتن، نهو همر شمش ژ وان دهه کهسان بوون یین مزگینی ب بهحشتی بو هاتییهدان، نهو ژی نهه بوون: عوتمان، سهعدئ کورئ نهبوو وهققاصی، عهلییی کورئ نهبوو طالبی، طهلهه، زویهیر، عهبدررهحمانی کورئ عهوفی.

عومهری گۆت: نهز کهسی ژ ڤان همر شهشان چیتتر نابینم، ڤیتجا گهلی موسلمانان ئیککی ژ وان بو خو هلبژتیرن.. و نهو بوو وان عهبدررهحمانی کورئ عهوفی هلبژارت، و عهبدررهحمانی گۆت: نهز نه یی ڤی کارمه، بلا عوتمان ل شوینا من بت، موسلمان ب گۆتنا وی رازیبوون.. و عومهر ژی چوو نک خودایی خو.. و بهری ئهم خو ڤهگوهیزینه خهلیفی سییی، سهرهاتییهکا هه ی ب تنی بو عبیرهت من دڤیتت بو ههوه ڤهگوهیزم:

عوتمان بوو خهلیفه، و وی دوازه سالان حوکم کر، شمش سالتین ئیککی نوممهت یا رحهتبوو، پشتی شمش سالان، و ژ بهر گهلهک نهگهران -پاشی پشتی دهلیقهیهکا دی دئ بهحس ژئ کهین- هندهک کس دژی عوتمانی رابوون، و مهسهله گههسته هندئ وان خو دانه ئیک و کرنه دلئ خو بچن ب سمر مهدینئ دا بگرن، و عوتمانی ب کوتهکی بیتخن، دهمن موعاویه ئهڤ چهنده زانی، و هنگی نهو والییی شامئ بوو، عومهری نهو کریوو والی، لهشکهرهک لیکدا و هاته مهدینئ، و گۆته عوتمانی تشتهکی هؤسا من یی گوهد لی بووی، نهز یی هاتیم دا بهرهڤانییی ژ ته بکهم، عوتمانی گۆتی: لهشکهری ته بیتنا خهلکی مهدینا پیغهمبهری یی تهنگ کری، بزڤره جهئ خو.. موعاویه نهچاروو زڤری، و نهو چیبوو یا موعاویه ژئ دترسیا! فتنهچی ب لهشکهری خو ڤه هاتنه د مهدینئ دا و عوتمان

د مالا وی څه موخا سره کړ، و گه فین کوشتنی لئ کرن نه گهر دهستی
ژ خیلافه تی نه کیشت، عثمانی ب یا وان نه کر و گوت: پیغه مبهری
-سلاڅ لئ بن- گوتبوو من: خودی کراسه کی دی که ته بهر ته هنده ک دی
ئین دا ژ بهر ته بکهن تو گوهی خو نده وان.

د وان روژان دا مدینه د حاله کی زنده نه خوش دا دژیا، عثمان
نهدشیا ژ مالا خو دهرکهفت، بابی حمسنی عهلیبی کوری نه بوو طالبی،
هردو کورین خو حمسن و حوسهین هنارتنه بهر دهرگهی عثمانی دا
زیره څانویی لئ بکهن، و نه هیلن کس نه خوشی بی بگهینته عثمانی..
هنگی ژیبی حمسنی نیزیکی سپه و دو سالان بوو، جاره کی عثمان هاته
بهر دهری حمسن و حوسهین دیتن، گوتی: هوین ل قیری چ دکمن؟ وان
گوت: نم بین هاتین زیره څانویی ل ته بگرین.. وی نه رازیبونا خو دیارکر
و گوت: بزقرنه مالا خو، سواهی نمز دی چ بیژمه باپیری هوه نه گهر
گوت: ته هر دو نه څیپین من بو خو کربونه زیره څان؟

هردو زقرین و گوتنه بابی خو: حال و مسه لین عثمانی نه څه نه..
علی گوت: همرن زیره څانویی لئ بگرین بیی نهو پی بحسییت.
مه خسدا علی نهو بوو گوت: نه گهر هنده کان قیا بچنه عثمانی ژ
ژ بهر نه څیپین پیغه مبهری بسته ناکه بچن.

هنده ک صهحابیپین دی ژی وه کی: (طه لحه) و (زوبهیری) کورین خو
هنارتنه بهر دهرگهی مالا عثمانی، گاڅا فتنه چیان نهف چنده دیتی
ترسیان مسه له ژ دهستی وان دهرکهفت رابوون هنده ک تیر د دهرگهی
وهرکرن حمسن بریندار بوو، و خوین ما ب سهر و چاقان څه، وان گوت:
خه لک حمسنی هوسا بینن دی دژی مه رابن، ئینا نهو چوون ل پشته مالا
عثمانی دیوار سمت و چوونه ژور عثمان کوشت، ژنکا عثمانی چوو سهر

بانی و کره هموار، خه لک د همواری هاتن، عهلی هات وه کی دینان، کولمهک ل ناڅ چاڅین حمسه نی دا و مستهک دانا سنگی حوسه نی و ناخفتن زفر گوتنه یین دی، و گوت: مه بوچ هون دانا بونه څیری؟

عهلی -ب زانینا خو یا بهر فرهه- تیگه هشت کو کوشتنا عثمانی ب څی رهنگی دی دهر گه هتی فتنه کا مه زن د ناڅ نوممه تی دا څه که ت لهو هنده قه هری.

نهو صه حابیین ل مه دینی هه می چونه نک عهلی و گوتنی: که س ژ ته پیقه تر ب کیر خه لیفاتیی نائیت، عهلی ل بهر نه هات، به لی نهو که لهک مانه پیقه و گوتنی: چی نابت خه لک بمینه بی نه میر، و که س ژ ته پیقه تر ب کیر څی کاری نائیت، نینا عهلی قانع بو!

ل هه یفا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) څی مشه ختی، موسلمانان به یعه دا نیمام عهلی، و عهلی نیکه مین خه لیفه بوو ژ بنه مالا هاشمیان حوکم وه رگری.

نیزیکي پینج سالان عهلی حوکم کر، د څان هه ر پینج سالان دا وی رحه تی نه دیت ژ بهر وی دوه ره کییا د ناڅ بهرا وی و هه څرکین وی دا چیبوی سهر کوشتنا عثمانی، هه تا دووماهییی نهو ب خو ژ ی ب دهستی خه وارجان هاته کوشتن، ل هه څده ی ره مه زانا سالا (۴۰) څی مشه ختی.

عهلی ل باژیری کووفه هاته شهید کرن، حمسه ن و حوسه نی و پسمامی وان عه بدلاهی کورئ جه عه هری نهو شویشت و حمسه نی نقیژ ل سهر کر، و ب شه څی ل جهه کی بهرزه هاته څمشارتن ژ ترسین خه وارجان دا؛ کو قه بری وی هلکولن!

دبیژن: بهری عهلی شهید بیت دوعایهک کریوو و گوتبوو: ((اللهم ابدلني بهم خيرا لي منهم، وأبدلهم بي شرا لهم مني)) هندی هند وان

بېنھا وی تەنگ کرسوو، وی گۆت: یا رەبی ھندەکین ژ وان چیتەر بۆ من
ب وان بگوھۆرە، و ئیککی ژ من خرابتر بۆ وان ب من بگوھۆرە!
و وەسا چیبوو!

سوحبەتا مە ل دۆر ھەسەنییە، مە دقیت بێژین: ھندی بابێ ھەسەنی
یێ ساخ، ھەسەن ل بێن ئەمرێ وی بوو، ب گۆتتا وی دکر و فەرمانا وی
ب جەھ دئینا، و ھندی عەلی یێ ساخ، ھەسەن و ھوسەین ل پرتزا دووی
بوون، گاڤا عەلی چووی، و ھنگی ژیبی ھەسەنی سیپ و ھەفت سال بوون،
ھەسەن ھاھە پێش.. خەلکی کووفە گۆتە ھەسەنی: تۆل شوینا بابێ خۆ بێھ
خەلیفە. و دئیتە زانین کو عەلی وەصیەت ب کەسێ نەکر بوو کو پستی وی
ببەتە خەلیفە.

ل ھەیشا رەمەزانێ ژ سالا (٤٠) مەسختی ھەسەن بوو خەلیفە،
و ب نەسا وئ. ھەدیسە دورست ئەوا دبیژت: ((الْخِلاَفَةُ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً))
یەعنی: خیلافەت پستی من سیپ سالن. ھەسەن ژ دئیتە ھژمارتن
خەلیفە، و ھەسەن خەلیفە راشدی یێ پینجیپە.

شەش ھەیشان ھەسەنی ھوکم کر، ژ رەمەزانا سالا (٤٠) ھەتا (ربیع
الأول) یێ ژ سالا (٤١) ی، ل ئی ھەیقی و ب دورستی سیپ سالن پستی
مرنا پتەمبەری -سلاف لئ بن- وی تەنازول بۆ موعاویەیی کر، و وی
ل سەر موعاویەیی کرە شەرت خەلکی ھەمیپ عەفی کەت، و پستی وی
موسلمان ب کەیفە خۆ خەلیفەکی بۆ خۆ ھلبژێرن.. و موعاویە ل بەر ھا!

خەلکی کووفە ئەوتن خۆ ب تاگیریا عەلی دئینادەرێ ئەو ئینا سەری
عەلی یا ئینایە سەری، و پستی ئەو شەھید بووی وان ئیکا مەزنتر ئینا
سەری ھەسەنی، ھەتا دووماھیپ ئەو گلدکا ل بن وی ژێ ژێ دزی!

حسەنی زانی کو ئەف مەرۆفه نه یێن هندینه مەرۆف پشتا خو پێ گهرم بکهت، ئەو بوو وی ههنا ته ب دو یف موعاویهیی را ل شامی و خیلافهت دای، و خه لکی کووفه ژ ی موبایه عا موعاویهیی کر، و ب دهستی حسەنی فتنه ژ ناف ئوممهتی رابوو لهو ناقتی و ئی سالی -سالا ٤١ ی - کره: سالا کۆمبوونی (عام الجماعة).

پشتی موسلمانان هه مییان موبایه عا موعاویه ی کری، و حسەن و حوسەین ژ ی ژ وان بوون، موعاویه چوو شامی و حسەن د گهل بنه مالا خو زقیری مه دینی.

حسەنی ب قی کاری خو راستیا گوتنا با پیری خو -سلاف لی بن- ب جهینا ده می به حسی حسەنی کری و گوتی: ((إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يُصَلِّحَ بِهِ بَيْنَ فِتْنَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ))، یعنی: کو ری من ئەفه سه ییده (سه روه ره) و به لکی خودی ب وی دو کۆمیت قی ئوممه تی پیک بینت.

ژ لایه کی دی فه وی دا زانین کو دورسته بو خه لیفه ی ته نازولی بکهت ئەگه ر دیت مه صلحه ته کا مه زن یا د قی چه ندی دا هه ی.

ده می حسەنی ته نازول کری لهشکه ری وی چل هزار زه لام بوون، ب سه رکیشیا (قه یسی کو ری سه عدی کو ری عوباده ی)، و ئەگه ر حسەنی قیابا د شیا ب قی لهشکه ری به رهنگارییا موعاویه ی بکهت، به لی حسەن ب تبیعه تی خو مەرۆفه کی ناشتیخواز بوو، نه دقیا بینت خو نا موسلمانان بیته ریتن، ته نازول ژ حه قی خو کر ب تنی دا ریزا موسلمانان جاره کا دی بیته ئیک؛ دا لهشکه ری موسلمانان ل شوینا ب ئیک و دو فه مژویل بین جاره کا دی ده ست ب به لاکرنا رۆناهییا ئیسلامی بکهن.

گه له ک کس -ژ هه قالیین حسەنی- هه بوون ب قی کاری وی درازی نه بوون، وان هزر دکر ئەفه بو وان کیتاماسیه، و ئیک ژ وان حوسەین ب خو

بوو، حوسهینی گوتی: خوزی من تو د خانیهکی شه گرتدایای و ده رگهه
حشکی ل ته گرتبا و من نهیلابا تو ده رگهقی هتا من نمو کربا یا من
دقیت!

بهلی حوسهینی گوھی خو نهدا وان و ناشتی ل سهر وان فهرکر.. پستی
پیکهاتنی، حوسهین هاته باژیری باپیری خو و ل ویری ناکنجی بوو، هتا
مرنا وی ل هدیقا (ربیع الأول) ئ ژ سالا (۵۰) مشهختی.

نهد دهه سالهکان پستی (عام الجماعه) حوسهین ما زیندی، و د قان
سالان دا نهوی ژییی خو ب تهناهی بوړاند، وی و برایی خو حوسهینی
هلهقهکا علمی ل مزگهفتا پیغه مبهری -سلا لئ بن- هه بوو، ب سهدان و
بهلکی ب هزاران خه لک لئ کوم دبوون، و زانین بو خو ژئی وهر دگرت، و
گهلهک جاران صهحابییین ژ حوسهینی مهزنتر ژئی دچوونه نک دا همدیسان
ژئی ربوایهت بکن، وهکی عایشایی.. و ژ تابعییان: کورئی وی حوسهین، و
ئبن سیرین، و ئیمامی شهعی، و گهلهکین دی.

ههر سال موعاویهی بارهکی مهزن ژ دیارییان د گهل هژمارهکا مهزن
ژ پاران بو حوسهین و حوسهینی و (آل البیت) دهنارته مهدینی، رۆژهکی
دهمی موعاویهی کاروانی دیارییان بو صهحابییان دورستگری دا بهنیرته
مهدینی، گوته ههقالین خو:

((نهگهر ههوه بقیت نهز دی بو ههوه بیژم کانئ ههر ئیک دی چ ل قی
مالی کهت، هندی حوسهینه هندهکی دی بو ژنکین خو هیتل پاشی یی مای
همییی دی ل سهر خه لکی دهور و بهری خو بهلا ل کهت، هندی حوسهینه
دی ژ وان ئیمامان دهست پی کهت یین بابین وان ل رۆژا (صفینی) هاتینه
کوشتن، د گهل بابی وی، و نهگهر تشتهک ما دی حویوانان پی سهر ژئی
کهت و شیر ی پی کړت و دهته خه لکی)).

ئەف شاهدهيه مهزنترين شاهديهيه ژ لايي موعاويهيه قه -خودئ ژئ رازي بت- بو حسمن و حوسهيني كو بهري وان ل مالي دنيايي نهبوو و دهستئ وان بو دانا خيري يئ قهكري و درتربوو، و ئەفه يا عهجيئ نينه ما ئەو نه كورين فاطمائي و عهلينه؟ ما نه بهرهمئ دارا پيغه مبهرينييئنه؟

مهردينيا حسهني گهشتبوو پيكهكي وي بيئ پسار مالي خو پيشكيش دكر، جارهكي حسمن د بهر مرؤفهكي را چوو وي دوعا دكرن و دگوت: يا رهي تو دهه هزاران بديه من، ئينا حسمن چوو مال دهه هزار د گهل مرؤفهكي خو بو وي هنارتن.

گهلهك جاران مهسهله دگهشته هندئ حسهني مالي خو هه مي دئينا و ب نيشي دكر، نيشهك دكره خير و نيشهك بو عهيايي خو دهيتلا، ههتا ئەگهري وي دو نهعال ههبا ئيئك دكره خير، و هندهك جاران ژئ مالي خو هه مي دكره خير و چو بو خو نهدهيتلا، و بابئ وي عهلي ژئ يئ وهسا بوو.

باوهرييا حسهني ب خودئ، و رازيبونا وي ب وي قهدهرا خودئ بو وي دانايي گهلهك ژ هندئ مهزنتر بوو ئيكي وهكي مه بهس ژئ بكهت..

كيم كس ههنه باوهرييا وان بگهته پيكهكي وهسا ب قهدهرا خودئ رازي بيت كو همز نهكهت ب رهنگهكي دي بيته گوهارتن.. جارهكي مرؤفهكي گوته حسهني: ئەبووذهر دبيژت: ل نك من فهقيري ژ زهنگينيئ خوشتره، و نساخي ژ ساخيئ خوشتره. حسهني گوت: خودئ رهحمئ ب ئەبووذهري بيت، هندی ئەزم ئەز دبيژم: ههچييئ خو بهيئته ب هيقييا هلبژارتنا خودئ قه خوزييئ رانهيئت كو د حالهكي دي دا بت ژ بلي وي حالي يئ خودئ ئەو كريبه تيئا، و ئەفهيه ههدهدي رازيبونا ب قهدهري.

تشتهكي دي يئ حسمن پئ هاتيهه ناسين ئەو بوو: وي گهلهك ژئ دئينا ههيامهكي دمانه ل نك و وي ئەو بهرددان.. جعهفري كورئ

موحه ممدی ژ بابی خو قه دگوهیزت، دبیتژت: عملی گۆته خه لکئی کووفه:
گه لئی خه لکئی کووفه ژنا نهدنه حه سهنی، هندی حه سهنه زه لامه که ژنان
به ردهت، ئینا زه لامه که هه ممدانی گۆت: ب خودی دئی هه ژنان دهینی یا
وی ئیا بلا بگرت و یا وی ئیا بلا به ردهت!

ل هه یفا (ربیع الأول) ئی ژ سالا (۵۰) مشه ختی ل باژیری مه دینی
حسهن چوو بهر دلوقانییا خودی پشتی هاتییه ژه هردان.

دبیتژن: بهر هنگی حه سهنی خه ونه ک دیتبوو، وی دیت هه وه کی
سووره تا (قل هو الله أحد) ل سه نه نییا وی یا نفیسییه، که یفا مرۆفین
وی ب ئی خه ونی هات، هنده کان ئه و خه ون بو سه عیدی کورئی موسه بیسی
گۆت: ئینا سه عیدی گۆت: نه گه ر خه ونا وی یا راست بت عه مرئی وی
گه له ک نه مایه.

ئه و بوو پشتی هنگی ب چهند رۆژه کان هنده کان ژه هر بو کره د ناڤ
خوارنا وی دا، گاڤا حه سهن که فتییه بهر مرئی، برایی وی حه سین هاته
نک، گه له ک ما پیغه دا بیتژی کانئ ئه و شکئی ژ کئی دبهت کو ئه و ژه هر
دابت، حه سهنی گۆتی: بوچییه؟ دا پیش من فه وی بکوژی؟ گۆتی: نه!
حه سهنی گۆت: نه گه ر ئه و بت یی ئه ز هزر دکه م خودی تیرا هه یه، و نه گه ر
نه، من نه قیت چو بی گه نه ه پیش من فه بینه کوشتن.. ژ ئی گۆتئا
حه سهنی دئیتته زانین کو ئه وی ب خو ژی ب دورستی نه دزانی کانئ کئی ئه و
ژه هردایه..

ل ئیری دئی بیتژن: هنده ک که ستن نه ئیانا سه حابییا بو خو کریه
دین، و نه زمان درژییا د ده رحه قا سه حابییا دا بو خو کریه تبیعهت،
وه کی هه ر جار ل ریکا دره وی دبه زن و دبیتژن: موعاویه د پشت ژه هردانا
حه سهنی رایه. ئه ف گۆتئا وان یا که چ ژ دلین وان یین ئیشه وی و تژی کین

دهردکەفت.. جارێ یا ئێکێ: ناشکەرایە کو چو ریوایەت ب ڕێکێن دورست
 نەهاتینە وی کەسی دەسنیشان بکەن یێ ب تاوانا ژەهرداننا حسەنی
 رابووی، و ل نک مە موسلمانان تاریخ ب ڕێکا ریوایەتێن دورست دئیتە
 وەرگرتن نەکو ب ڕێکا شرۆڤەکرنێن شەخصی، یان هزر و بۆچوونێن فی و
 وئ هە.

یا دووێ: حوسەینی ب خۆ نەدزانی کێ برایێ وی ژەهر دایە، و حدتا
 حوسەین مری ژێ کەسێ ژێ گوھ لێ نەبوو ئەوی ئێک ب فی تاوانێ
 گونەبار کرسە، فێجا نزا چاوا حوسەینی نەدزانی و ئەوان پشتی هنگی
 ب سەدان سالان زانی؟!!

یا سێی: موعاویە صەحابی بوو، و ئێک ژ نفیسەرتن وەحییە بوو،
 و یا بەرەقل نینە ئەف کارە ژ وی چی بیت ب تاییەتی پشتی حسەن
 چووی ل مالا خۆ روینشتی و وی و بنەمالا خۆ موبايەعا وی کری.

یا چارێ: هەمی زانا و دیرۆکنفیسێن موسلمان یێن (موعتەبەر)
 وەکی: ئیمام ئەحمەد و ئبن تیمیە و ئبن کەثیری و گەلەکێن دی، ئەف
 بێبەختییە درەو دەڕبەختییە و موعاویە و کورێ وی یەزید ژ فی گونەھی
 دویرکرنە.

دبێژن: گاڤا حسەن کەفتییە بەر مرنێ، حوسەینی گووتی: ما تو
 ژ چ دترسی؟ تو دئ چییە نک پێغەمبەرێ خودێ، و عەلی و ئەو هەردو
 بابێن تەنە، و نک خەدیجایی و فاطمایی و ئەو هەر دو دەیکێن تەنە، و
 نک حەمزەیی و جەعفەری و ئەو هەردو مامێن تەنە. ئینا حسەنی گووت:
 ئەی برا، ئەز دئ چەمە د ناڤ ئەمرەکی ژ ئەمرێن خودێ دا چو جارن ئەز
 نەچوویمە د ناڤ ئەمرەکێ وەکی وی دا، و هەندەک چێکرییێن خودێ دئ
 بینم من چو جارن یێن وەکی وان نەدیتینە!

پاشی وی گۆت: برایی من، هندی بابی ته بوو بهر ل قی کاری بوو
 -یعنی خیلافه تی- بهلی خودی ئه و دا ئه بوو به کری، و وی پشتی خو دا
 عومهری، و رۆژا مهسه له بوویه (شوورا) وی باوهر نه دکر دی بو ئیکتی دی
 بت ژ بلی وی، بهلی ئه و گههسته عوئمانی، گاغا عوئمان هاتییه کوشتن
 موبایه عا عهلی هاته کرن، پاشی هه قریکیا وی هاته کرن، و بو وی ب تنی
 نه ما، قیجا نه ز دبیترم خودی پیغه مبه راتییی و خیلافه تی ل نک مه کوم
 ناکه ت، ئیدی وه نه بت بی عهقلین کووفه ته ده ریخن.. و من ژ عائیشایی
 خواست بوو کو ده ستورییی بده ت نه ز ل نک پیغه مبه ری -سلا ف لی بن-
 بیمه قه شارتن و وی گۆت بوو بلا، قیجا نه گه ر نه ز مرم جاره کا دی ژئی
 بخوازه، و نه ز هزر دکم ئه و -یعنی مه روان و زه لامین وی- ناهیلن، قیجا
 نه گه ر وان نه هیتلا ل دو یف وان در ژ نه که.

پشتی حسه ن مری، حوسهین چوو نک عائیشایی، عائیشایی گۆت:
 بلا سه ر چاقان! بهلی مه روانی نه هیتلا، ئینا حوسهینی و هه قالدین خو ده ست
 دا شیرین خو، ئه بوو هورهیره چوو به راهییی و ئه و ژفراندن دا چو فتنه چی
 نه بن.

ئینا حوسهین هاته برن بو به قیعی، و ب ره خ ده یکا وی فاطمایی قه
 هاته قه شارتن، و رۆژا مرنا وی ل پینجی هه یقا (ربیع الأول)ی بوو ژ سالا
 پینجییی و ژیییی وی ده می مری چل و هفت سال بوون.

هه قاله کتی حسه نی دبیرت: ده می حسه ن که فتییه بهر مرنی وی
 گۆت: جهی من ده ریخنه ههوشی، پشتی جهی وی ده ریخستی وی گۆت:
 ((اللهم اني احتسب نفسي عندك فاني لم أصب بمثلها غير رسول الله
 صلى الله عليه وسلم)).

پشتی مرنا حسه نی، حوسهین بوو مه زنی (آل البيت).

حوسه‌یننِ کورِی عه‌لی

ئیمامی شه‌هید، قه‌هره‌ماننِ رۆژا عاشوورائنی ل کهرسه‌لائنن، بابنِ عه‌بدللاه‌ی، حوسه‌یننِ کورِی عه‌لی، نه‌قییئ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئ بن- کورِی فاطمائینِ یئ دویئ بوو.

پشتی براینِ خو حه‌سه‌نی ب ساله‌کئ، و ب دورستی ل شه‌عبانا سالا چاری مشه‌ختی ل باژئنی مه‌دیننِ هاتبوو سه‌ر دنیا‌یین.. و ئه‌و ژئ پشکداری براینِ خو به‌ د وان هه‌می (مه‌ناقبان) دا یئین د ده‌رحه‌قی دا هاتینه‌ ریوايه‌تکرن، و ده‌می باپیرئ وی پیغه‌مبه‌ری خودئ -سلاف لئ بن- و ده‌یکا وی فاطما چوونیه‌ به‌ر دلوقانییا خودئ ژیین حوسه‌یننِ حه‌فت سال بوون.

حوسه‌ین ل به‌ر ده‌ستئ باپیرئ خو و ده‌یکا خو، پاشی ل به‌ر ده‌ستئ بابنِ خو، هاته‌ په‌روه‌رده‌کرن، و ئه‌و ژ وان فیری زانینن و زیره‌کییئ و مه‌ردینیین بووبوو.

د حه‌دیسئین دورست دا ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئ بن- یا هاتییبه‌ فه‌گوه‌استن کو: ((الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ)) یه‌عنی: حه‌سه‌ن و حوسه‌ین، سه‌ییدین گه‌نجین به‌حه‌شتینه، هه‌ر وه‌سا هاتییبه‌ فه‌گوه‌استن کو پیغه‌مبه‌ری -سلاف لئ بن- گوتییبه‌: ((مَنْ أَحَبَّهَا فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَهَا فَقَدْ أَبْغَضَنِي)) یه‌عنی: هه‌چیئ حه‌ز ژ وان بکه‌ت ئه‌و وی حه‌ز ژ من کر، و هه‌چیئ کهر ب ژ وان فه‌بیت، ئه‌و وی کهر ب ژ من فه‌بوو.

هر ژ پوژا حوسهینی فامکری و هتا مرنا برایی وی حوسهینی ل سالا (۵۰) یی مشهختی، حوسهین ل سمر (دهپی شانوینی!) -وهکی دبیزن- ل پیزا ئیکتی نمبوو، هندی بابی وی یی زیندی، رهیا وی و یا برایی وی حوسهینی رهیا بابی وان عهلی بوو.. تشتی بابی وان گوټبا ئو بوو.

د جحیلینیا خو دا حوسهینی ژی وهکی برایی خو حوسهینی داخوازا زانینی کر، و قورئان و حدیس ژ گلهک صهابییتن ژ خو مزتر وهرگرت، و ب تاییت بابی خو بهرا علمی نیمامی شهید عهلییی کورپی ئهبوو طالبی، لمو پشتی هنگی ب چند سالان حوسهین بوو ئیک ژ زانایتن مدینتی یین ب ناټ و دنگ، و ل دهمکی وی دهرسهکا علمی ل مزگفتا پیغمبری -سلاټ لی بن- هبوو ب سدان و هزاران خهک لی ناماده دبوون، و گوهدارییا دهرسین وی دکر، و گلهک جاران ژی صهابییتن ژ وی ب عمرتر دهاتنه نک زانین ژی وهردگرت.

دهمی ژییی حوسهینی سیه و ئیک سال، ل سالا (۳۵) مشهختی دهمی فتنهچیان دژر ل نیمام عثمانی گرتی، و گهف و گوپ ب کوشتنی لی کرین، حوسهین د گهل برایی خو حوسهینی ب فرمانا بابی خو- چوون حهرهسی ل عثمانی گرت؛ دا کس چو دهست دریزیان ل سمر نهکعت، بهلی فتنچی ژ پشتا خانی فه هاتنی، و عثمان د مالا وی دا کوشت. و پشتی شهیدبوونا عثمانی، صهابییان نیمام عهلی هبژارت بو خیلافهتی، و پینج سالان ژ سالا (۳۵) هتا (۴۰) عهلی خیلافت ب ریقهبر.

ژ تشتین ناشکراهه کو خهلکی شامی، ب سدرکیشیا موعاویه، بهیعه ندابوو عهلی، ب هیجهتا هندی کو دقیت ئو ټولا عثمانی فهکعت، دا پاشی ئو خو بیخه بن دهستی و بهیعی بدهنتی.. خودی و هسا تهقدیرکر

پشتی شهیدبوونا عوثماني فتنهكا مهزن د ناڤ نوممه تي دا پديدابوون،
فتنهكا وهسا شونوار و سدرهشكيتن وي حدتا نهڤرو ژي د ناڤ نوممه تي دا
د ناشكرانه!

د نهجامي قبي فتني دا دو شهري نادر د ديروكا نوممه تي دا
قومين ل سمر ده مي خيلافه تا نيمام عهلي، شهري نيكي: (معركة
الجمال) بوو ل هديقا (ذو الحجة) ژ سالا (٣٦)، و شهري دوي: (معركة
صفين) بوو ل هديقا (صفر) ژ سالا (٣٧).

د نهجامي شهري دوي دا كومك ژ ههڤالين عهلي ژنقه بوون، و نهو
نهو بوون يين د ديروكي دا ب ناڤي (خموارجان) هاتينه ناڤكرن، نهڤان
خموارجان لادان ژ پيكا راست كر و عهلي ب هه مي پيكان هاتي كو وان
ل راستيا نيسلامي بزڤرنت بهلي چو فايده نهكر، ل دووماهيبي نهو بوو
شهرهك د ناقبهرا وي و وان دا پديدابوو ل سالا (٣٨)، نهو شهري
ب ناڤي (معركة النهروان) هاتييه ناڤكرن. د قبي شهري دا نيمام عهلي
كوشتنهكا مهزن نيخسته ناڤ پيژين خموارجان، لهو خموارج ناربان و هنگي
راوهستيان حدتا نيمام عهلي ل ره مازانا سالا (٤٠) كوشي.

ل قبي ده مي هه ميبي عهلي ل باژيري كووفه بوو ل ژيري عيراق، و
خهلكي كووفه نهو يين خو ب تاگيري عهلي دنينادهري و دگوت: نهو شيعين
تهينه! ب سمر ره قبي و مهڤي هسكييا خو دلتي وي تڤي كول و كسهر كر،
هه چهنده عهلي ل سمر هه قبي ژي بوو، بهلي ههڤالين وي پترين جاران
گوهداريا وي نهذكر و زوي ب زوي خو ب دهست وي قه بهر نه ددا، لهو
ده مي كوي وي حسمن پشتي وي بوويه خهليفه، وي پشتا خو ب ڤان
مروڤان گهرم نهكر، و هنارته ب دوي موعاويه ي را و تمنازول بو وي كر،

و بهری مرنئ ژئ شیرهت ل برایی خۆ حوسهینی کر کو یئ ل خۆ هشیار
بت، و ب فهند و فیلتین خه لکئ کووفه نهئته خاپاندن.

ل دهمن خیلافته تا ئیمام عهلی ههمیی حوسهین ژئ وهکی برایی خۆ
حسهنی، د گهل بابئ خۆ بوو، و وهکی ههر لهشکهره کئ دی د بن ئه مرئ
وی شه بوو، و دهمن عهلی ژ مهیدانئ ده رکهفتی و خه لکئ برایی وی
حسهن بو خیلافته تی هلبژارتی ئهوی خۆ دا د گهل حسهنی، شمش هه یقان
حسهن خه لیفه بوو، و گاڤا حسهنی (تهنازول) کری، حوسهین ئیک ژ وان
کسان بوو یتن نهرازیبونا خۆ ل سهر قئ چهنده دیارکری، و وی ناشکهره
گوته برایی خۆ: خوزی من تو د خانیهکی شه گرتدایای و ده رگهه حشکی
ل ته گرتبا، و من نههتلابا تو ده رکهفتی هتا من ئهو کر یا یا من دقتت!
ل قئیرئ پئتییه مهسهله کئ بهرچاڤ بکهین:

جوداهیی مهزن د ناڤهرا حسهن و حوسهینی دا ئهو بوو: هندي
حسهن بوو مروقه کئ رحمت و ناشتیخواز بوو، ژ شه ری و کوشتنئ دره قئ،
گه لهک جارن قوریانی ب حه قئ خۆ ب خۆ ددا پیخه مهت کو ئومه ته تی
ببینت ئیک رتیز، یئ بیهنفره هبوو، ل نک وی ژتکقه کرنا رتیزا موسلمانان
گه لهک کاره کئ کریتتر بوو ژ هه بوونا زۆردارییا مهزنه کی، لهو وی دگوت:
بو پاراستنا یا ئیکئ بلا مروڤ چاڤی ژ یا دویئ بنقینت!

حوسهین یئ وهسا نه بوو، وی ب تبعه ته تی خۆ حه ز ژ زۆردارییی نه دکر،
و نه دشیا ته عداپی و زنده گاڤیی ببینت و خۆ بی دهنگ بکهت، وی دگوت:
خۆ بی دهنگ کرنا ل سهر زۆردارییا مهزنین زالم رتیکئ بو وان فرهه دکهت
کو ئهو ژ پییی خۆ ده رکهفن و بهری ئومه ته تی بدنه هیلاکئ، هنگی فتنه
دی گه لهک مهزنتر لی ئیت.

حسمن ل سالا (٤١) ئى ژ كوفه زقري مهدينى، مروقين خو ژى
 ههمى د گمل خو ئينان، و حوسهين ئىك ژ وان بوو، هتا سالا (٥٠)
 حسمن مهزنى (أهل البيت) بوو، و گوټنا وى ل سهر وان ب ريشه دچوو،
 پشتى حسمن ژى ژ مهيدانى دهركهفتى ژ نوى حوسهين هاته رتزا ئىكى!
 ل سهر دهمنى خيلافهتا موعاويهى -خودى ژى رازى بت-، و ل سالا
 (٥٠) ئى حسمن ل مهدينى مر، و ل بهقيعى ب رهخ دهيكما وى فاطمايى
 شه هاته قشارتن، حوسهينى جهى وى گرت و بوو مهزنى بنه مالى.
 پشتى مرنا حسهنى ب شمش سالان، ل سالا (٥٦) مشهختى،
 موعاويهى بريار دا بهيى بو كورى خو يهزىدى وهرگرت؛ دا پشتى مرنا وى
 نهو بيته خليفه، و وى دو هيجهت بو خو گرتن ل سهر قى كارى خو:
 ئىك: (ولايه العهد) تشتهكى دورسته؛ چونكى نهبووبهكر و عومهرى
 همدويان نهف چنده كربوو.

دو: وى هزركر يهزىد ژ ههمى كسان پتر ب كير قى كارى دئيت؛
 چونكى نهو دى شيت دولهت راگرت، و جارهكا دى فتنه د ناڤ نوممهتنى
 دا پيدا نابت.

ژ بهر قى چهندي موعاويهى پشتى بهيى بو يهزىدى ستاندى، چوو
 سهر مينبهري و گوټ: نهى خودى! نهگهر تو بزانى من نهو كره (ولى
 العهد) چونكى نهز دبينم نهو ب كير دئيت تو مهسلى بو پىك بينه، و
 نهگهر تو بزانى من نهو كره (ولى العهد) چونكى نهو كورى منه و نهز هز
 ژى دكهم تو وى نهگهينى.

بهلى ههر چاوا بت دقيا موعاويهى نهف چنده نهكريا، ژ بهر:
 ئىك: حسهنى -دهمنى تهنازل بو كرى- ل سهر وى كربوو شهرت
 پشتى وى مهسله جارهكا دى بيته شوورا.

دو: نهبوبه كړی و عومهری دهمی د ژینا خو دا نیتك دانایه شوینا خو،
نمو نیتك كورپي وان نهبوو، بهلكی هر ژ بنه مالا وان ژی نهبوو.. لهو
دهمی موعاویهی -ل مدینتی- نهف هیجته به خو گرتی و گوتی: نهفه ریتكا
نهبوبه كړی و عومهرییه، هندهك صهحابییان گوتی: نهخیر نمو ریتكا
كیسرای و قهیسرییه!

سئ: نهگره خو بیترین یهزید مروقهكی ب كیرهاتی ژی بوو، گهلهك
صهحابی مابوون ژ یهزیدی چیتتر و باشتر و ب كیرهاتیتتر، بوچی نیتك
ژ وان نهدبویتی؟ و دقتیت ژ بیر نهكهین كو یهزید صهحابی نهبوو، ل سهر
دهمی خیلافهتا عوثمانی ل سالا (۲۵) بووبوو!

هر چهنده موعاویه صهحابییه ژی، و قهت چئ نابت مروف هزارا
خراب ژئ بكهت، بهلی وی ب فی كاری خو دهركههی شوورایی د هلیژارتنا
خهلیفهی دا گرت، و دهركههی مهلكاتیییی فهكر -خودئ ل مه و وی
بیورت-.

ل سالا (۵۶) موعاویهی بهیعه بو كورپي خو ژ خهلكی شامی
وهرگرت، و كاغز بو والیبیتن خو هنارتن دا هر نیتك ل جهئ خو بهیعی
بو یهزیدی وهرگرت، و جهئ وی هزرهك بو كری و ترسیای ل بهر ناسئ بیت
مدینه بوو؛ چونكي گهلهك صهحابییتن مهن ل مدینتی مابوون، لهو
موعاویه ب خو هاته مدینتی، و داخواز ژ خهلكی وی كر بهیعی بدهنه
یهزیدی.. پینچ كس ل بهر نههاتن: حوسهینتی كورپي عهلی، عبداللاهی
كورپي عومهری، عبددرهحماتی كورپي نهبوبه كړی، عبداللاهی كورپي
زوبهیری، و عبداللاهی كورپي عمباسی.

هندهك ژ شان گوت: یهزید ب كیر نائیت، و هندهكان گوت: نم
بهیعی نادهینه دو كسان پیکفه.

پشتی قتی سهرهاتییی ب چار سالان، یه عنی ل سالا (۶۰) مشهختی موعاویه چوو بهر دلوثانییا خودی، و ل دیمه شقی هاته قشارتن، و کورئی وی یهزید ل شوینا وی بوو خهلیفه. و ده منی یهزید بوویه خهلیفه، بهیعه بو وی هاته نویکرن، قتی جارئی ب ناقی خیلافتهتی، ژ دل بت یان ژ دل نهبت همییمان بهیعه دایتی و خه لکی گوت: خهلیفه کنی ب کیر نه هاتی چیتره ژ هلکرن ناگری فتنی جاره کا دی د ناٹ نوممه تی دا.. قتی جارئی دو کسان ب تنی مویایه عا یهزیدی نه کر، نهو همردو: حوسهین، و عبداللای کورئی زوبهیری بوون.

یهزیدی کاغزهک بو والییی خو ل مه دینی هنارت و گوتی: بهیعی بو من ژ خه لکی بستینه و هه چییی ل بهر نه هات کوته کییی لی بکه.

نهو رابوو هنارته ب دویت حوسهینی و عبداللاهی را، هندی عهدللاه بوو نه چوو نک وی، خو گرت هتا بوویه شهف رابوو ب دزی فه ژ مه دینی ده رکهفت و قهستا مه که هتی کر.. حوسهینی هندهک زه لامین بنه مالا خو دانه د گمل خو و چوو نک والی، گوته زه لامان: هوین ل بهر ده رگهی بن گاڤا هوه دیت تشتهک چیبوو د هوارا من وهرن.

حوسهین ب ژور کهت، والی گوتی: (أمیر المؤمنین) موعاویه یی مری و کورئی وی یهزید ل شوینا وی یی بوویه خهلیفه، و وی یی ژ من خواستی نهز بهیعی بو وی ژ ته وه رگرم. حوسهینی گوت: یین وه کی من بهیعی ب دزی فه نادهن، خه لکی کوم بکه بلا بهیعی بدن و نهز ژی دی سه که می!

حوسهین ژ نک وی زه پری، هنده کان گوته والی: حوسهینی بگره و بکوژه نهو ژ خو وه دبیترت بهیعی نادهت. والی گوت: ب خودی نهوی

ل رۆژا قیامهتی بیت حسیتا خوینا حوسهینی د گهل بیتهکرن نهو مروّقهکه تهرازییا وی دئی ل نک خودی یا سفاک بت.

حوسهین ژ نک وی زقیری و کاری دهرکهفتنا ژ مهدینی کر، همر سی برایتین خو: (أبو بکر، و العباس، و جعفر) د گهل همدو خویشکین خو (زینب، و أم کلثوم) و د گهل عیالی برایتی خو (حسهنی) د گهل خو برن و قهستا مهکههی کر، برایتی وی (محمد بن الحنفیه) د گهل دهرنهکهت، چونکی دهرکهفتن ب دلی وی نهبو، و وی شیرهت ل حوسهینی ژی کر کو دهرنهکهفت، بهلی حوسهینی ب یا وی نهکر.

حوسهین ب بنه مالا خو څه گههشته مهکههی، و مهکهه باشتین جه- بوو حوسهین و (ابن الزبیر) بهرهنگارییا یهزیدی لی بکهن، بهلی خهلکی کووفه نهوین همدوم ل فتنان دگهریان، بهلا خو ژ حوسهینی څه نهکر، کاغهز ل دویش کاغهزی بو هنارتن، و قاصد ل دویش قاصدی فریکرن: وهره کووفه دئی هاری ته کهین، شیرین مه دئی د گهل ته بن دژی یهزیدی، بهس تو بیی کهسی ژ ته پیقهتر نه ناهلبژترین. و حوسهینی څیا خو پشت راست بکهت کو نهو راست دبیزن، رابوو پسمامی خو (مسلم بن عقیل) هنارته کووفه دا بزانت کانی مهسهله ب دورستی یا چاوايه.

موسلم گههشته کووفه، و هنگی والییی کووفه (النعمان بن بشیر) بوو -خودی ژئی رازی بت- کو نیک ژ سهحابییین ناقداره، موسلم گاڤا گههستی، خهلکی کووفه ل دوران کومبوون و بهیعه دا حوسهینی، حهتا دبیزن: پتر ژ همژده هزار کهسان بهیعه بو حوسهینی دا موسلمی.

ل وی دهمی یهزیدی بریار دا (النعمان بن بشیر) ی ژ والیاتییی بیخت، و ل شوینا وی (عبید الله بن زیاد) ی والییی بهصرا څه گوهرته کووفه، (عبید الله) مروّقهکی خوینریژ و دلرهق بوو، گاڤا هاتییه کووفه و

ب سهر و بهری حسياى ل (مسلم بن عقيل)ى گهريا و هنگى راوهستيا
حهتا نهو گرتى و كوشتى. و موسلمى بهرى هنگى هنارتبوو ب دويش
حوسهينى را ل مهكههئ كو: وهره همى تشت ددورستن!

حوسهينى برپار دا دهركهفت، نهف دهركهفتنا وى، بوو جهئ نهرازيبوونا
گهلهك ژ ههقال و نياسئين وى، بهرى ههميان برايئ وى (محمد بن
الحنفيه) ب ئئ چهنديئ يئ رازى نهبوو، پسمامئ بابئ وى عبداللاهيئ
كوپى عهباسى چوو نك، گوئئ: پسمام من يئ ژ خهلكى گوھ لئ بووى تو
ديئ چيه عيراقئ، نهريئ راسته؟

گوئ: بهلئ، نهئرو ههتا سوباهى ديئ چم.

عبداللاهيئ گوئئ: نهچه، خهكى كووفه دبيئ سوئن، بمينه ل مهكههئ و
نهگه ته بقتت دهركهقى ژى ههره يهمنهئ.

حوسهينى گوئ: نهز دزانم دلئ ته يئ ب من فه، بهلئ من چوون يا
كريبه دلئ خو و ههر ديئ چم.

عبداللاه گهلهك بيتتهنگ بوو و گوئ: نهگه كهيفا خهلكى ب مه
نههاتبا نهز دا سهريئ ته كيشم و من نهدهيلا تو بچى.. بهلئ نهگه ههر ديئ
چى ژنك و بچويكئين خو نهبه، نهز دترسم تو ژى وهكى عوئمانى ل بهر
چاقتين وان بيتيه كوشتن.

(جابر بن عبدالله)ى و (أبو سعيد الخدرى) ژى گوئئ: نهچه، خو
فرزدق)ئ شاعر ژى گوئئ: دلين خهلكى بيتن د گهل ته، بهلئ شيرين وان
بيتن د گهل نهيارين ته.

حوسهينى گوھئ خو نهذا وان و دهركهفت، پشتى دهركهفتنا وى ب دو
سى رورژان (عبداللاهيئ كوپريئ عومهرى) پئ حسيا رابوو ل دهوارا خو
سويار بوو و ب دويش دا چوو ههتا گهشتيئ، گوئئ: ديئ كيئه چى؟

حوسهینی گۆت: دئ چمه کووفه و نهفه کاغزین خه لکتی وینه بهیعه
یا دایه من و نهز دئ چمه نک وان.

کوپری عومهری گۆتی: نهز دئ حمدیسهکتی بو ته بیژم، جبریل هاته نک
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و گۆتی: ته دنیا یان ناخهت؟ نهوی ناخهت
هلپژارت و دنیا نهفیا، و تو پارچهکی ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
ب خودی ئیک ژ هموه ناگههیتی -یهعنی: ویلایهت- و بو باشییا هموه
خودی نهو ژ هموه دویرکر.

حوسهینی گۆت: ژ نوی نهز نازقم.

ئینا عبداللاهی کوپری عومهری حوسهین دا بهر سنگی خو، پیغه
ماچی کر و ب گری فه گۆتی: نهی کوشتی! نهز ته دهیلمه ب هیقییا خودی
فه.

د گهل ئی همهیی حوسهین ژ چوونی لیقنه نهبو، ل دههکتین (ذو
الحجه) هه یفا دوازدی ژ سالا (۶۰) مشهختی حوسهین ژ مهکههی
دهرکهفت، و ههقالین وی ب ژن و بچویک فه ههمی دبوونه ههفتی و دو
کس.

و بهری نهه ههقالینییا بابی عبداللاهی و سهروهی شهیدان د ئی
وهغهرا وی یا دووماهییبی دا بکهین، مه راوهستانهک د گهل مسهلهکتی
ههیه:

دویر نینه هندهک کس ههبن بیژن: نهری حوسهین بوچی چوو کووفه و
گوهدارییا وان ههمی صهحابییان نهکر نهوین گۆتینی نهچه؟

ل ئیری دئیت ناشکرا بکهین کو دهرکهفتنا وی مسهلهکا شهخصی
نهبو، بهری وی ل هندی نهبو نهو ببه خهلیفه یان نه، چونکی حوسهین
ژ وان کسان نهبو یین بهر ل دنیایی، مسهله بهرهقانییا ژ پاشهروژا

نیسلامی بوو، حوسهین نیمامهکی (مجتهد) بوو و نجتیهادا وی نهو گهانده وی باوهری کو یمزید مروّقهکی زۆرداره و ب کتر خیلانته نائیت و نهگهر نهو ژی ل سهر ریکا بابی خو بچت، (شوورایا نیسلامی) دئی بن ناخ کت و خیلانته دئی کهته مهلکاتی و دهولهتا نیسلامی دئی کهته ملکی بنه مالا خو.. معنا پاشهروژا نیسلامی و موسلمانان دئی بهر ب کۆره ریکهکی فه چت، قیجا مادهم مسهله یا هزیه دئیت کسهک ههبت دهنگی خو بلند کت و بیژته زۆرداری: نه!

ئهف چهنده ب کیشه دئیت؟

ب وی ب تنی فه، چونکی نهو نهقیبی پیغه مبریه و کورپی علییه، و ئهفه ب هزاران خهلکی کووفه بهیعه دایه وهکی پسمامی وی موسلمی بو نفیسی، و وان ناماده بوونا خو ناکهراکر کو د گهل هی بهرهنگارییا زۆرداری بکن، معنا: نهگهر وی خو بی دهنگ کر، و ل مهکههی روینشت، نهو هنگی وی خیانهت ل نوممهتی کر و (فرض عین)هک ب جه نهینا.

ئهفه نجتیهادا حوسهینی بوو، و (مجتهد) چ یی دورست بت چ یی خهلهت ب نهصا حدیسی- مروّقهکی خودان خیره، و چونکی نجتیهادا موجتههدی بو ههمی موجتههدان یا مولزهم نینه وهکی ئصوولی دبیزن، صهحابیین دی د قئی بوچوونی دا د گهل حوسهینی نهبوون و گوتن: دهرکهفتنا ل سهر نیمامی نهگهر خو یی زۆردار ژی بت خرابییا وی ژ باشییی پتره، لهو پیغه مبری -سلاف لی بن- ئم یین ژئی داینه پاش.

حوسهین ژ مهکههی دهرکهفت، و ل وان روژین نهو دهرکهفتی پسمامی وی (موسلمی کورپی عهقیلی) ب دهستین (ئبن زیادی) هاته کوشتن، حوسهینی ب قئی چنددی نهزانی ههتا نیزیکی کووفه بووی، هنگی وی مروّقهک دیت ژ لایه کووفه فه یی دئیت، ئینا پسارایا حالی کووفه ژئی کر،

وی زهلامی گوتی: موسلم یی هاتییه کوشتن، و خهلکی کووفه موبایهعا
(ئبن زیادی) کرییه.

چو د دهست حوسهینی دا نهما وی زانی ئەوا پسمامی وی موسلمی
کری ئبن زیادی ههمی یا پویچکری، لئو وی گوت: (إنا لله وإنا إليه
راجعون) پشتی وی چو خیر د ژینی دا نینه.

حوسهینی ریکا خو ژ کووفه فهگوهاست و ب ژورییا رۆژئاقاییی دا
چوو، هتا نیزیکی دهشتا کهرهلائنی بووی ب رهخ رویاری فوراتی فه، دم
دهسپیکا ههیفه موهرههمی بوو ژ سالا (۶۱) مشهختی، ئبن زیادی
لهشکهرهکی بۆش ب قوماندارییا عومهری کورئ سهعدی ب دویش
حوسهینی دا هنارت، گاڤا ئەو لهشکهر گهشتییه ئیمامی، عومهری کورئ
سهعدی گوتی: بۆچی تو ده رکهفتی؟

حوسهینی گوت: ل دویش داخوازا خهلکی فی باژیری ئەز یی هاتیم،
ب ریشه ژ نوی من زانی ئەو یین لیقهبووین، بهلی وه ری نهدا من ئەز
بژقیرم.

کورئ سهعدی کاغزهک بۆ مهزنی خو ئبن زیادی هنارت تیدا داخوازا
فهرمانا وی کر، ل سهری ئبن زیادی گوتی: داخوازی ژئ بکه بهیعی بدهته
یهزیدی و ئەگهر وه نهکر لی بشدینه و ئاڤی ژئ بیره، کانئ چاوا وان ئاڤ
ژ ئیمام عوشمانی بریبوو!

و ژ بیرا ئبن زیادئ ئەحمهق چوو بوو کانئ رۆژا ئاڤ ژ عوشمانی
هاتییه برین حوسهین و برایی خو و بابئ خو ل کیفه بوون، ما نه ههر
حوسهین و برایی خو بوون شیرین خو هلگرتین و چووین بهرهڤانی
ژ عوشمانی کری؟ ما نه ههر علی بوو ئاڤ بۆ عوشمانی داگرتی و کۆمهکا
جحتلین بنه مالا هاشمییان هنارتین و گوتییی: یان نه زقرن یان فی ئاڤی

بگههیننه عثمانی! بهلی نهگهر مروژ ژ ری ده رکهفت یا عهجیب نینه
تاریخی ژی قازی بخوینت!

حوسهینی گۆت: نموا ئبن زیاد دخوازت نمز قهت ناکم، نهگهر مرنه
بلا ب خیر بیت.

ئبن زیادی بهرسف دا: نهگهر نهو وی نهکته یا مه ژئی دقیت، و خو
ب دهست هموه قه بهرنهدا هیرش بیهنه سهر حهتا هوبن وی بکوژن.

ل دههی ههیقا موحهره می، ل رۆژا عاشورائی، دیروکتی مهزنترین
رویرهشی بو ئبن زیادی و دهستهکا وی تو مار کر، ل قئی رۆژی رۆژا
که ره لائی قه ره مانین (آل البیت) خو گۆریکر نه کا دی یا مهزن تو مار کر.

ل عاشورائی شهری دهست پی کر، نموین حوسهین داخوازگری کو بیت
دا موبایه عا وی بکهن، نهقرۆ ب شیرین خو لی راوهستیان، و پشتی
حوسهینی و حهتا نهقرۆ ژی هر سال جارهکتی نهو رویین خو رهش دکهن،
کانی چاوا جلکین خو رهش دکهن، وهک کوفانداری ل سهر وی قبهتا وان
ب خو ب دهستین خو کری!

رۆژا عاشورائی ل هنداقی که ره لائی ناقا نهبوو حهتا پیروزه تهرمین
ههقهده شهیدین بهختهوهر نهکهفتینه سهر ناخا که ره لائی.. و ئیمامی وان
بابی عبداللاهی حوسهینی کورپی عهلی بوو، سلافتین خودی ل وی و بابی
وی و بنه مالا وی بن.

ل دووماهییبی ب تنی من دقیت ئیک مهسهلی روهن بکهم: نهری
هلویستی یهزیدی ژ قئی تاوانا مهزن چ بوو؟ و دیتنا مه موسلمانان بو وی
دقیت یا چاوا بت؟

ل سهری دی بیژین: دقیت باش ل بیرا خو بینین کو رافزیین شهر مزار
گهلهک دره و بیبهختیان ژ نک خو ب دویف یهزیدی و بنه مالا وی

ښودنه، بدلېکې ب دویښ همر کسهکې ښودنه یې نه د گهل وان بت، نه گهر
 وهکې میاکه تان ژې بت! چونکې دینې وان ل سهر بېبهختیې یې ئافاکریبه،
 نهښې دښت ل بهر چاښ بدانین.. بهلې د گهل هندې ژې هم یزیدی
 ئیکجار بې گونمه ناکهین ژ ښې تاوانې، راسته وی فرمان ب کوشتنې
 نه دابوو، و دهمې وی ب کوشتنا حوسهینې زانې تیکچوو و پې نهخوش بوو،
 و دهنگې گریبې ژ مالا وی هاته بهیستن، بهلې وی ټولا حوسهینې ژ وان
 تاوانباران نهستاند، هتا نهگوت دا ښن زیادی ژ ویلایه تې بېخم ژې! پشته
 ښې چهندي، باورهییا مه (أهل السنة والجماعة) د دهرحقا یزیدی دا
 نهوه: یزید مهلکهک بوو ژ مهلکین موسلمانان، ژ خهلیفین راشد نهبوو،
 و وی چاکې ژې ههبوون و خرابې ژې ههبوون، و حسیتا وی ل سهر خودیبه.
 نهښه و دهستهکین موسلمانان د دهرحقا وی دا یېن بوینه چار پشک:

۱- هندي رافزینه دبېژن: نهو مرښهکې کافر بوو و لهعنه تې لې
 دبارین، و ښې گوتنې وهکې خودانین وی چو بهایې خو د تهرازییا حهقیبې
 دا نینه.

۲- بهرانبهر بوجوونا بوری و وهک (رد فعل) هندهکان ژ پشکا
 سوننیان گوت: یزید ئیک ژ چاک و خاستین خودې بوو، و مرښهکې
 مواهد بوو و یې بهریبه ژ گونمه کوشتنا حوسهینې، و ئیکه مین کس بو
 ښې بوجوونې چووی شیخ (عدی بن مسافر الاموی) بوو، و پشته وی
 دویکهفتیېن وی نهوین ل سهرې ب ناښې (ئادییان) هاتینه ناښکرن زیده
 (غلو) د دهرحقا یزیدی دا کر هتا دووماهیې گوتن: یزید -یان سلتان
 ئیزد وهکې نهو دبېژن- خودیبه.. و نهو کوردین ئیزدی یېن نوکه هم دبینین
 بهرمایېن وانه!

۳- هندهکان ژى گوت: يمزید کافر نینه بهلى مرۆڤهکى فاسق و فاجره، دورسته مرۆڤ لهعنه تا لى بکهت چونكى گهلهک تاوانين مهزن ل سهر ده مى وى هاتبوونه کړن.

۴- بۆچوونا ژ هه ميبان دورستتر نهوه: چى نابت لهعنه ت لى بينه کړن؛ چونكى نهو مرۆڤهکى موسلمان، و نهگهر وى چهند گونهيته مهزن هه بن ژى، نهڤ گونهمه وى کافر ناکمن و هيژايى هندی ناکمن لهعنه ت لى بينه باراندن، و ده مى نه م د دوعاييه خو دا داخوازا ژيترنا گونهمان بۆ موسلمانان دکهين نهو ژى دکهفته د بن دا، و د گهل هندی ژى زاناييه نيسلامى حه ديس ژى ريوايهت نه کړينه و د علمى (الجرح والتعديل) دا يمزید مرۆڤهکى باوه رى نينه!

زقيرين بۆ بابته تى سه ره کى دى بيژين: ده مى نيمام حوسهين هاتييه شههيدکړن ژييه وى نيزيکى پينجى و حهفت سالان بوو، ل شهعبانا سالا (۴) ل مهدينى بووبوو، و ل موهره ما سالا (۶۱) ل کهربه لائى شههيد بووبوو.

سلاف لى بن.

سهروهري شههيدان حه مزه يي كوري عه بدلموططه لبسي

بابج عوماره ي، شيري روظا به دري و نوحودي، سهروهري شههيدان،
حه مزه يي كوري عه بدلموططه لبسي قوره يشي، شيري خودي و پتغه مبهري
-سلاف لي بن- مژارا په يقا مه يا قي جاريه.

ل ده سپيكي: پتتقيه نم وي مالي بدهينه ناسين يا كو نه ف شيره
لي مه زنبوي؛ دا ذيمن ل بهر چاقتين مه پتر يي روهن و ناشكرا بت.

حه مزه كوري عه بدلموططه لبسيه.. و عه بدلموططه لب -و ناقي وي
يي دورست شيبه يه- كوري هاشميه -و ناقي وي يي دورست عه مر بوو- و
هاشم كوري عه بدمه نافيه، و عه بدمه ناف كوري قوصه يه.

نه ف بنه ماله د ناف قه بيلا قوره يشيان دا نيك ژ بنه مالين شهريف و
ماقويل بوو، و قوره يشي نيك ژ مه زنترين و ناقدارترين قه بيلين عه ره بان
بوو، و ل نيقا جزيرا عه ره بان ل باژيري مه كه يي دژيا.

هاشم، نه وي بنه مالا هاشميين ب وي دئته ناكرن، هر چنده
بچويكي چار برايان بوو، به لي ل سهر ده مي خو نيك ژ پيشكيتشترين
زه لامين قوره يشيان بوو، ژنكا وي (سه لما) ژ باژيري يه ثري بوو،
ل ده مه كي بو بازرگانبيي ده ركفته شامي، ژنكا خو نهوا هنگي ب بچويكي
خو يي نه خري يا گران، د گهل خو بره مالبايا وي ل يه ثري و نهو چوو
شامي، چوو.. به لي نه زقري! ل شامي مر، ژنكا وي ل يه ثري، ل مالبايي،
بچويكي خو يي نه خري دانا، وي ناقي كوري خو كه (شيبه).

دهه سالان شیبه‌یی کورئ هاشمی، ل نک خالین خو ما، و ده‌می ژیی وی بوویه دهه سال، مامی وی موططه‌لبی کورئ عهبد مه‌نافی هاتی و د گهل خو زقرانده مه‌که‌هی، رۆژا هه‌ردو گه‌شتینه مه‌که‌هی موططه‌لبی برازایی خو یی دهه سالی ل پشت خو سویار کریوو، خه‌لکی پسار ژئ کر: ئەفه چه زارۆکه د گهل ته؟ وی گوټ: عهبدئ منه، ئینا خه‌لکی مه‌که‌هی گوته شیبه‌ی: (عبد المطلب).

موططه‌لب ئیک ژ مه‌زنین قوره‌یشیان بوو، و تشتی ئەو ب سهر هه‌می مه‌زنین دی دئخست ئەو بوو: (السقایة) و (الرفادة) و مه‌به‌ست پی دانا ئاقت و خوارنیه به‌ حجیان، هه‌ردو د ده‌ستی وی دا بوون، و ئەف هه‌ردو مه‌نصبه د چاقتین عه‌ره‌بان دا گه‌له‌ک دمه‌زن بوون.. پشتی موططه‌لب مری برازایی وی شیبه‌یی (عه‌بدلموططه‌لبی) جه‌ی وی گرت و چونکی ئەو مروقه‌کی عه‌قلدار و زیره‌ک و خیرخواز بوو، ئەو زوی هاته پیش و ئاف و ده‌نگین وی نه د ئاف قوره‌یشیان ب تنی دا به‌لکی د ئاف هه‌می عه‌ره‌بان دا به‌لاقبوون.

تشتی ژ هه‌مییان مه‌زنتر چیبوو ل سهر زه‌مانی عه‌بدلموططه‌لبی یی کو ئەو پتر د چاقتین خه‌لکی مه‌که‌هی دا مه‌زنکری کۆلانا بیره زه‌مزهم بوو.. زه‌مزهم ئەو بیره ئاقتی بوو یا خودی بو ئیسماعیل پیغه‌مه‌بری -سلاف لی بن- په‌قاندی، به‌ری زه‌مانی عه‌بدلموططه‌لبی ب چه‌ند سه‌د سه‌له‌کان ئەف بیره بن ئاخ بوو بوو و که‌س ب جه‌ی وی نه‌دکه‌فت، جاره‌کی عه‌بدلموططه‌لبی د خه‌ونی دا دیت هنده‌کان دگوتی: هه‌ره فلان جه‌ی بکۆله دی بیره لی ده‌رکه‌فت.. و وه‌سا چیبوو، و ده‌می وی بیره ده‌ریخستی و کۆلای ئاف ژئ زا، و وی ب ئاقتی بیره‌ی جه‌ی ئاف ددان. قی تشتی عه‌بدلموططه‌لب د چاقتین خه‌لکی مه‌که‌هی دا گه‌له‌ک مه‌زن کر.

عبدالموططه لیبی پتر ژ ژنه کی ئینابوون و عدیاله کی بوش هه بوو، دوازه کور د گمل شمش کچان.. کورئ وی یی ژ هه مییان مهزنتر (الحارث) بوو، لهو دگوتنی: (أبو الحارث) و کورئ وی یی ژ هه مییان بچویکتر (العباس) بوو. یین دپتر نهغه نه: الزبیر، ضرار، أبو طالب - عبد مناف-، أبو لهب -عبدالعزی-، المقوم، عبد الکعبه، حجل، الغیdaq، عبدالله، حمزة. و کچین وی نهغه بوون: أروی، بره، أمیمة، صفیة، عاتکه، البیضاء. نهغه ههژده، و ژ شان ههژدان ب تنی سیتیان باوه ری ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئینابوو و ژ صحابییان دئینه هژمارتن، لهو ژئ نهغه نه: حمزه، و عبیاس، و صفییه.

ژ مامین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب تنی چار گه هشتبوونه زه مانئ پیغه مبهرنییی، دیوان باوه ری پی ئینابوو: حمزه و عبیاسی، و دیوان باوه ری پی نه ئینابوو و ل سمر کورئ مر بوون لهو ژئ (أبو طالب) و نه بوله هه ب بوون.

نوکه دی پتر خو نیزیکی حمزه ی کهین.

حمزه مه گوت کورئ عبدالموططه لیبی کورئ هاشمییه، دهیکا وی ناقئ وی (هاله) یه کچا ئوه بیی کورئ عبدمه نافی کورئ زوه ره یه، دهیکا وی دو تما ما (ئامینا) یا کچا وهه بی کورئ عبدمه نافییه، یه عنی: دهیکا حمزه ی و دهیکا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دو تما مین ئیکتین ژ راستا بوون.

بهری پیغه مبهر -سلاف لی بن- بیته سمر دنیا یی ب چار سالان، حمزه ل مه که هی بوو سوو، و ئوه بیایا جاریا نه بوله هه بی شیرئ خو دابوو سی، و چونکی ئوه بیایئ پشتی هنگی شیر دابوو پیغه مبهری ژئ -سلاف لی بن- پیغه مبهر و حمزه ههردو دبنه برایتین ئیک یین شیرئ!

همزه د مالا بابی خو عبدالموططه لیبی دا مهزنبوو، و ژ وی فیری زیره کی و عقلا دریی بوو، سر و بهری ب خودانکرنا وی ب بهرفره هی مه نهزانییه، بهلی تشته کی ناشکهرایه کو نهو ژ وی وه کی ههمی زاروکتین سرده می خو هر ژ بچوکیاتیی فیری دلموکی و فیرسیی بووبوو، چونکی جهک و ده مه کی وه کی وی جهی و وی ده می یی همزه لی ژای زه لام ژ ههمی تشتان پتر یی ههجهی عه گیدیی ببوو دا خو و کسین ل دور و بهرین خو بپارتزت.

ژ بلی زیره کیی، همزه فیری مهردینی و نه زمان رهوانیی ژ بووبوو، و نهف چنده یا عه جیب نینه نه گمر نه ل بیرا خو بینین کو همزه کورئ سیدی قوره شییان بوو و د مالا وی یا خاندان دا مهزن بووبوو. گاغا عبدالموططه لب مری، کورئ وی همزه یی دووازه سالی بوو، و هر چنده کورین عبدالموططه لیبی و ب تاییه تی نه بوو طالبی بهایه کی مهزن د ناث قوره شییان دا هه بوو ژ وی بهلی کسه ک ژ وان نه شیا ب دورستی جهی بابی خو بگرت و مهزنییا قوره شییان چنده کی ژ ده ست وان ده رکفت.

همزه و برایی وی عه بیاس و برازایی وان موحه ممد -سلاف لی بن- د نیک عمر دا بوون، هر نیک دو سالان ژ یی دی مهزتر بوو، لهو پیکفه هاتبونه ب خودانکرن، و دقت ژ بیر نه کهین چونکی موحه ممد -سلاف لی بن- نیتیمه کی پاشاب بوو، باپیری وی عبدالموططه لیبی نهو بریو نک خو ب خودان دکر، و ژ کورین خو پتر چائی خو ددایی.

هتا ژییی همزه ی ژ چل و چار سالیی بوری ژ چو زانینین بهرفره مه ژ ژین و سرهاتییا وی نهزانییه، تشتی هاتییه زانین ب تنی نهو بوویه: همزه مرۆقه کی زنده زیره ک و سه گغان بوو، بو سویاری و

عهگیدیئی کهستی د ناڅ قوره‌یشییان دا دهستی وی نه‌دگرت، پتر ده‌می خو وی ل دهستی و چول و بهیاران دبۆراند، دچوو نیچیرئ، و ل ئیشارا دره‌نگ ده‌می دزڅړی ئیکه‌مین جار دهاته کهعبئ ته‌وفا خو دکر پاشی دچوو مالا خو، و ل رۆژا دی سهرئ سحرئ رادبوو دچوو نیچیرئ، لهو همزه د ناڅ خه‌لکی مه‌که‌هی دا ب نیچیرقانییی هاتبوو ناسین.. و هتا همدده‌کی ژئ ئه‌و ژ خه‌لکی یئ دویروو، و پشتی همییان ژ نوی وی تشت دزانین.

ئیکه‌مین جار دیرۆکی ده‌رگه‌ه بۆ همزه‌ی ل تاق کری، و ناڅی وی ل سهر به‌ریه‌رئ خو ئاشکه‌را نه‌خشانندی، ل سالا شه‌شئ بوو پشتی هنارتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- هنگی ژییئ همزه‌ی چل و شه‌ش سال بوون، رۆژ رۆژه‌کا دیرۆکی بوو، نه ب تنئ بۆ باژئری مه‌که‌هی، به‌لکی بۆ گشت دنیا یئ!

ئهو شه‌ش سال بوون پیغه‌مبه‌رینی بۆ موحه‌مه‌دی -سلاڅ لی بن- هاتی، د وان سالان دا نیزیکی سیه‌ و هه‌شت مرۆقان ژ ژن و می‌ران، بچویک و مه‌زنان باوه‌ری ب دینی نوی ئینا، پیغه‌مبه‌ر -سلاڅ لی بن- و هه‌قالین خو ل مالا (الأرقم ابن اأرقم) ی ب دزی شه‌ کۆم دبوون، رۆژه‌کی پیغه‌مبه‌ر و هنده‌ک سه‌حابی ده‌رکه‌فتنه کهعبئ، ئه‌بووبه‌کر د ناڅ خه‌لکی دا رابووڅه ب ده‌نگه‌کی بلند ناخفت و ژ خه‌لکی خواست ئه‌و بیته د ئیسلامئ دا، و ئه‌څ خوتبا ئه‌بووبه‌کری دئیته هژمارتن ئیکه‌مین خوتبه ب ره‌نگه‌کی ئاشکه‌را د دیرۆکا ئیسلامئ دا دئیته خواندن.

کافرین قوره‌یشییان دینبوون! چاوا مرۆڅه‌ک بسته بکه‌ت و ل نک وان داخوایئ بکه‌ت کو خه‌لک دینی باب و باپیرا به‌یلن! ئه‌څه نابت.. رابوون ب موسلمانان وه‌ر هاتن و هه‌ر ئیکی ژ لایئ خو څه درب وه‌شاندنئ و ناخفتنئ کرئت و سه‌قه‌ت گۆتنئ!

یئ ژ هممییان پتر تویشی نهخۆشییی بووی ئه‌بووبه‌کر بوو، پتر ژ وان ب ئه‌بووبه‌کری وه‌رهاتن و هند ب ئه‌بووبه‌کری دادان هه‌تا درێژکریه‌ عهردی و (عتبه بن ربیعه) چوو سه‌ر زکی وی و هه‌ر ل سه‌ر و چاقان دا، هه‌تا وه‌ لئ هاتی که‌سی دفنا وی ژ روییی وی جودا نه‌دکر.. گاڤا ئویجاخا ئه‌بووبه‌کری -کو بابکی ته‌مییان بوو ژ قوره‌شییان- ب ئی چهندی زانی د هه‌وارا ئه‌بووبه‌کری هاتن و ئه‌و ژ بن ده‌ست و پیین خه‌لکی ئیناده‌ری و بره‌ مال، هنگی ئه‌بووبه‌کر یئ دلگرتی بوو و نه‌زمان لئ شکسته‌بوو، ته‌یمی چوونه‌ که‌عی و گوتن: هه‌ما تشته‌ک ل ئه‌بووبه‌کری هات ئه‌م دئ عوتبه‌ی پیش وی فه‌ کوژین.

هه‌ر ل وی رۆژی ئه‌بووجه‌هلی گه‌له‌ک گوئین پيس و کریت گوئنه‌ پیغه‌مبه‌ری ژئ -سلاف لی بن-، موسلمان ب برینین خو فه‌ زقرینه‌ مالین خو، سه‌رپوره‌کا نه‌خۆش و گران بوو به‌لی یا بی فایده‌ نه‌بوو، دو فایدین مه‌زن تیدا هه‌بوون:

ئیک: خه‌لکی مه‌که‌هئ هه‌مییان زانی کو موسلمان یین وه‌ لئ هاتین بشین بیژن: ئه‌م ژئ یین هه‌ین، و هه‌ر جاره‌کا حه‌قی شیا بیته‌ مه‌یدانی بلا ل به‌رچاڤ بشکیت ژئ، دئ یا سه‌رکه‌فتی بت.

دو: عه‌گیدئ بنه‌مالا هاشمییان کو حه‌مه‌زه‌ بوو هاته‌ د ناڤ ریزا موسلمانان دا.

چاوا؟

ل ئیقارا وی رۆژی یا کو موسلمان بو جارا ئیکئ ده‌رکه‌فتینه‌ که‌عی و ب ده‌ستین کافران هاتینه‌ قوتان، حه‌مه‌زه‌ ژ نیچیرا خو زقیری، وه‌کی عه‌ده‌تی وی هه‌ر رۆژ به‌ری شیرئ خو بدانت و تیروکقانی خو ژ ملی خو فه‌که‌ت، هات قه‌ستا که‌عی کر، ئه‌و جه‌ئ به‌ری هنگی بووبه‌ مه‌یدانا

خۆلیكدانى، حەمزە ل دۆر كەعبى زقرى و چوو قەستا مالا خو كر، ب رى
قە مروقەكى خو قى را كەھاند:

- ئەبوو عومارە دى كىقە چى؟

حەمزەى گۆت: دى چمە مال.

گۆت: تە زانیبە ئەقرو چى یى چىبووى؟

گۆت: نە، چ چىبوویە؟

گۆت: ئەبوولحەكەمى گەلەك گۆتن و ئاخفتنن سەقەت و كرىت یىن

گۆتىنە برازایی تە موخەممەدى.

- ئەو چاوا؟

گۆت: بەلى، حال و مەسەلین وان ئەقە بوون!

حەمزەى رىكا خو گوھارت، زقرى قە كەعبى، چونكى وى ئەبووجەھل

بەرى ھنگى ل وىرى دىتسوو، حەمزە ب ژۆر كەفت دىت ئەبووجەھل و

ھۆمارەكا دى یا سەر و گرگرتن مەكەھى ل (دار الندوہ) دروینشتینە، حەمزە

راست ب نك ئەبووجەھلى قە چوو، خەلكى دیوانى حىبەتى مان دەمى وان

دىتى حەمزەى كفانى خو ژ ملخ خو قەكر و راكرە قە و ل سەرى ئەبووجەھلى

دا حەتا خوینى تى ھاقتى! ئەبووجەھلى خو تەعل و ترش كر، حەمزەى

گۆت: وە لى ھات تو خەبەرەن بىژییە برازایی من، ئەگەر تو زەلامى رابە

ل من بزقرىنە. ھندەك مروقتن ئەبووجەھلى رابوون دا بىنە حەمزەى

ئەبووجەھلى گۆتە وان: ئەبوو عومارەى بەیلن، ب راستى من ئاخفتنن

كرىت گۆتبوونە برازایی وى.

ھندەكان گۆتە حەمزەى: دیارە تو ژى یى خىراى؟ یەئنى: یى چوویە

سەر دىنى موخەممەدى! حەمزەى ھند دىت ژ دەقى دەركەفت و گۆت: بەلى،

كى دى من مەنعە كەت؟! و زقرى مال.

وی شهقی ههمییی همزه یی دودل بوو، ئەفه من چ گۆت؟ ناخری ئەز
نهچوویمه سەر دینی موهممەدی، چاوا من وه گۆت؟ چاوا دینی باب و
باپیرین خۆ بهیم و بجمه د دینهکی نوی دا؟ نه ئەز دینی خۆ ناهیلیم، بهلی
پا.. من د ناڤ مهزنین قوره‌یشییان دا گۆت: ئەزی موسلمانبووم، و نوکه
ئەف سوخته ل باژیری ههمییی بهلاقبوویه، شهرمه بو من ئەز ل گۆتنا خۆ
لیقه بم.

ب قی رهنگی همزه د گهل خۆ كهفته دان و ستاندنی، سپیدی پریار
دا نهچته نیچیری، رابوو کاری خۆ کر و قهستا وی جهی کر یی برازیی وی
لی، هنده‌كان گۆتی: یی ل مالا ئه‌رقه‌می.

همزه هاته نك و گۆتی: برازا، ئەز یی كهفتمه د كاره‌کی دا نزا دی
چاوا خۆ ژێ ده‌رخم، ئەز همز دكه‌م تو پیچه‌کی بو من باخقی به‌لکی ئەز
رتكه‌کی بو خۆ ببینم.

پتغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- به‌رسفا وی دا و پیچه‌کی بو ناخفت، ئینا
دلی وی فره‌بوو و شاهده دا، كه‌یفا پتغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و یا
موسلمانان گه‌له‌ك پی هات، و ب موسلمانبوونا وی خودی ئیسلام و
موسلمان سرفه‌راز‌كرن.

ئەفه وه‌کی مه‌ گۆتی ل سالا شه‌شی ژ ه‌نارتنا پتغه‌مبه‌ری بوو،
ل ه‌یفا (ذو الحجه) یی، ده‌می ژییی همزه‌ی چل و شه‌ش سال.

پشتی همزه هاتییی د ئیسلامی دا، ل رۆژا چارشه‌نبی پتغه‌مبه‌ری
-سلاف لی بن- دو‌عا‌یه‌ك كر كو خودی ئیک ژ دو عومهران بینته
د ئیسلامی دا: عه‌مری کوری هشامی (ئه‌بووجه‌لی) یان عومهری کوری
خه‌ططایی، چونکی ه‌م‌ردو گه‌له‌ك د زیره‌ك بوون. ل رۆژا د دو‌یف دا،
ل پینج شه‌می، ده‌می موسلمان د مالا ئه‌رقه‌می فه، وان هند دیت

مرۆڤه‌کی حیل ده‌رگه‌ه قوتا و هژهراند، ئێکی د کونا ده‌رگه‌هی را به‌ری خۆ دایه‌، دیت عومه‌ره شیرێ وی یه‌ ده‌ستان دا.. ئه‌و نه‌وتیه‌ ده‌رگه‌هی ڤه‌که‌ت زوی زڤری و گۆت: عومه‌ره!

حه‌مه‌زی شیرێ خۆ را‌کر و گۆت: ده‌رگه‌هی ڤه‌که‌ه، نه‌گه‌ر وی حه‌قی بقیت ب خیر بیت، نه‌گه‌ر نه‌ کوشتنا وی ل به‌ر مه‌ یا ب سانه‌یه‌!
ئه‌و بوو عومه‌ر ب ژۆر که‌فت و شاه‌ده دا.. گاڤا عومه‌ری شاه‌ده دای پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- د گه‌ل موسلمانان گۆت: (الله اکبر) حه‌تا دبێژن: ده‌نگی وان ب سه‌ر خانی که‌فت.

گاڤا عومه‌ر ژ مالا نه‌رکه‌می ده‌رکه‌فتی، ل مه‌که‌هی هه‌مییه‌ گه‌ریا و چی جه‌ی چووبایه‌ دگۆت: نه‌ز یه‌ موسلمانبویم! ل سه‌ری چوو نک خالی خۆ نه‌بوو جه‌لی گۆتی: نه‌ز یه‌ موسلمانبویم و کا تو چ دکه‌ی بکه‌.. پاشی هاته که‌عبی ته‌واف کر و چوو نک مه‌زنین قوره‌یشیان و ب ده‌نگه‌کتی بلند شاه‌ده دا هنده‌ک یه‌ وه‌هاتن، ئێک ژ وان عوتبه‌ بوو، ئه‌وی چوویه سه‌ر زکی نه‌بووه‌کری، عومه‌ری ده‌ست دایه‌ عوتبه‌ دانا بن ده‌ست و پیه‌تین خۆ و چوو سه‌ر زکی و تبه‌لین خۆ کر نه‌ د چاڤان را و عوتبه‌ی دکره‌ هاوار، ئینا خه‌لک هه‌می ره‌ڤین و عوتبه‌ هیتلا د ده‌ستان دا، و حه‌تا عومه‌ری تیر پێ داداین به‌ردا و زڤری نک پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و سه‌جه‌تا خۆ بو ڤه‌گه‌ریا.

ل وئ نیڤرۆیه‌ پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- ژ مالا نه‌رکه‌می ده‌رکه‌فته که‌عبی، هه‌مه‌زه و عومه‌ر هه‌ردو ل به‌راهییه‌ بوون، چوو د که‌عبی ڤه‌ ل پێش چاڤین کافران نه‌تیزکر و هه‌مه‌زی و عومه‌ری حه‌ره‌سی لی دگرت ئینا که‌سی نه‌وتیه‌ خۆ نه‌تیزیک بکه‌ت.

ب قى رهنكى خودى ئىسلام ب حمزه و عومهرى زالكر و موسلمان وان سرفهرازكرن.. و ل رۇژا پىغهمبهرى -سلاف لى بن- دستورى دايه صهابيىتن خو كو دهركهفن، موسلمانان خو كره دو ريز، ريزا ئىكى حمزه ل بهراهيى بو، و ريزا دويى عومهر ل بهراهيى بو.. عومهر د گوتنهكا خو دا دبىرت: گاڤا قورهيشيان ئمز و حمزه ديتين، چ رۇژان وهكى وى رۇژى ئمو تىك نهچوون!

پشتى حمزه موسلمانبووى يازده سالان ل مكههمى مابوو، د قان يازده سالان دا چ تشتى بهرچاڤ د ژينا وى دا نينه مرؤف بهحس ژى بكت، ب تنى پىتقىيه بىژين: حمزه ژ وان موسلمانين ب هتيز بوو لمو كافران نهدشيا چو نهخوشيان بگههيننى، و حمزه ژ وان صهابييان نهبوو يىتن مشهختبووينه حبهشه، و دههمى قورهيشيان بنهالا هاشميان ل گهليى نهبوو طالبي دۇرپتچكرين حمزه ژى ئىك ژ وان بوو يىتن هاتينه موخاصرهكرن.

ل سالا سىزدى پشتى هاتنا ئىسلامى پىغهمبهرى -سلاف لى بن- دستورى دا صهابيىتن خو كو بهر ب مهدينى قه مشهخت ببن. و حمزه ئىك ژ وان صهابييان بوو يىتن زوى -بهرى پىغهمبهرى- مشهختبووين، و دئىته زانين كو پيرا حمزهى سهلما دهىكا عبدلموططهلبى ژ خهلكى مهدينى بوو، كچا عومرى كورى زهيدى خهزرجى بوو سهيدى (بنى النجار).. حمزه دههمى مشهختبووى ژيى وى پىنجى و حفت سال بوون.

حمزه د گهل هندهك ههقالتين خو ژ مكههمى دهركهفت و بهر ب مهدينى قه چوو هتا گهشتييه (قوبائى)، ئمو و زهيدى كورى حارثى، و ئبوو مهرهدى غهنموى، و هندهكيتن دى.. ل قوبائى ئاكنجيبوون، بوونه ميقتانين (كلثوم بن الهدم)ى و هندهك دبىژن: حمزه ل مالا (أسعد بن

الزراره)ی بوو حهتا پتغه ممبر -سلاډ لى بن- مشهختبوى و هاتييه
مدينى.

پشتى پتغه مبرى -سلاډ لى بن- (سيسته منى براينى) ل مدينى
دانای همزه و مولايى خو زهيد كرنه براين نيك، لهو ل روظا نوحدي
همزهى و هصيهت بو زهيدى كر.

پتغه ممبر -سلاډ لى بن- ل ههيقا (ربيع الأول)ى گهسته مدينى،
پشتى نيزيكى يازده ههيقا، و ب دورستى ل ههيقا صفهري ژ سالا دوى
مشهختى، پتغه ممبر -سلاډ لى بن- بو نيكه مين غزايى ژ مدينى
دهر كهفت، نهوا دببزننى: (غزوه الأبواء)، د قى غزايى دا نالايى
پتغه مبرى -سلاډ لى بن- يى سپى بو، و د دهستى همزهى دا بوو.

پشتى لمشكر زفريه مدينى بى چو شهر چى بيت و ل ههيقا (ربيع
الأول)ى ژ سالا دوى مشهختى پتغه مبرى -سلاډ لى بن- سريهك
ژ سيم- زهلامين موهاجرى پتكينا و همزه كره سرؤكى وى و ب لايى
بهريى هه هنارت.. و ديرؤكشان دببزنن: همزه نيكه مين كس بوو
پتغه مبرى -سلاډ لى بن- نالا كريبه د دهستى دا و كريبه مزننى
سريهك.

غزايى دوى يا پتغه ممبر -سلاډ لى بن- پى رابوى نهو بوو يا
دببزنن: (غزوه بواط) د قى غزايى دا نالا د دهستى سهدى كورئ نهبوو
وهقاصى دا بوو.

د غزايى سيبى دا (غزوه العشيره) نهوا ل ههيقا (جمادى الاولى)
ژ سالا دوى چتبووى، نالايى پتغه مبرى -سلاډ لى بن- جارهكا دى
د دهستى همزهى دا بوو.

رۆژ و هه‌یف چوون.. حه‌تا بوویه ره‌مه‌زان ژ سالا دویخ، چند رۆژه‌ک ژ ره‌مه‌زانی بۆرین ئه‌و بوو پیتغه‌مبه‌ر و سێسه‌د و تشته‌ک ژ هه‌قالین خو ده‌رکه‌فتنه‌ به‌دری، ئالای پیتغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- یخ مه‌زن و سپی بوو و د ده‌ستی (مصعب بن عمیر) ی دا بوو، و دو ئالایین دی یخین بچویکتر ژ ی هه‌بوون ئیک د ده‌ستی ئیمام عه‌لی دا بوو و یی دی د ده‌ستی (سعد بن معاذ) ی دا بوو.

شیری خودی و پیتغه‌مبه‌ری وی هه‌مه‌ ئیک ژ وان فیرسان بوو یخین ده‌رکه‌فتینه‌ به‌دری. ب ری شه‌ هه‌مه‌ و زه‌ید و دو مروقتین دی پیکشه‌ حیشره‌ک د گه‌ل بوو هه‌ر بیتنه‌کی ئیک ژ وان لی سویار دبوو.

ل هه‌قده‌ی ره‌مه‌زانی له‌شکه‌ری موسلمانان و له‌شکه‌ری کافران ل نیزیکی کانیین به‌دری گه‌هشته‌ ئیک، به‌ری رۆژ ئاڤا بیت مه‌سه‌له‌ ب دووماهی هات ره‌ف که‌فته‌ ناڤ ریزین کافران، هه‌فتی کوشتی و هه‌فتی ئیخسیر مانه‌ ل مه‌یدانی، و هژماره‌کا نه‌ یا کیم ژ کوشتیان سه‌ر و گرگرتن وان بوو، وه‌کی: عوتبه‌ و کوری وی وه‌لید و برایی وی شیبه‌ و نه‌بووجه‌هل و ئومه‌یه‌ ... گه‌له‌کتین دی.

گه‌له‌ک ژ فان کوشتیان ب ده‌ستی هه‌مه‌زی هاتبوونه‌ کوشتن، چونکی ل وی رۆژی ب دورستی هه‌مه‌زی دا زانین کو ئه‌و شیر خودییه‌ یی قه‌ت ترس ریکا خو بو دلج وی ناینت.. ژ وان یخین کو هه‌مه‌زی ل رۆژا به‌دری کوشتین: مامی جوبه‌یری کوری موطعه‌می بوو ئه‌وی دگوتنی: طوعه‌یمه‌. جوبه‌یری به‌نییه‌ک هه‌بوو زنده‌ یی سه‌گفان بوو بو هاقیتنا رمان، دگوتنی: وه‌حشی. جوبه‌یری گوتنی: هه‌ما تو مامی موحه‌مه‌دی پیش مامی من شه‌ بکوژی ئه‌ز دئ ته‌ ئازا کم.

وهحشى ل بهر هات، ل سالا سيبي ده مي كافر تين مه كه هي بو نوحودي
دهر كه فتين، وهحشى نهف دهر كه فتنه بو خو ب ده ليقه زاني، د گمل كافران
دهر كه فتنه نه كو دا شهري بو وان ب كه ت، نهفه تشتهك بوو وي شول پي
نه بوو، بهلي دا همزه ي بكوژت و خو ژ عه دينيبي نازا كه ت.

ههردو لهشكه ر ل نوحودي گه هشتنه نيك، كافر سي هزار بوون و
موسلمان هفت سهد بوون، ل ده سپيكا شهري لهشكه ري كافران شكه ست،
رهف كه فته ناڤ ريتزين وان و موسلمانان دا ب دويڤ ڤه، پاشي مه سه له
دهر نشيف بوو پشتي هندهك رمبازين موسلمانان پشدا لهشكه ري بهر داي و
سويار تين كافران ل پشت لهشكه ري زڤرين، هه فتي صه جابي ل وي رورژي
هاته شهيد كرن، نيك ژ وان همزه بوو، وهحشى سوژا خو ب جهينا!

شهري هيدي هيدي بهر ب دوو ماهيبي ڤه چوو، مه سه له ل بهر ههردو
لايان بهرزه بوو.. كي بي ب سهر كه فتي بوو و كي بي شكه ستي بوو؟ نهفه
مه سه له كا نالوز بوو! كي هاتييه كوشتن و كي مايه ساخ؟ نهفه ژي
ب ساناهي نهدهاته زانين ژ بهر وان ههردو شلقين مه زن يين ب ههردو
لايان كه فتين.. لهشكه ري موسلمانان ل ده مه كي خو ژ مهيدانا شهري
ڤه كيشا و ب لايي چي ايي نوحودي ڤه چوون، كافران هزر كر نهفه ره ڤينه،
هه مي كزمبوونه سهرك و ب دلي خو ياري ب له شين شهيدان كرن،
گوهين وان برين، دفنين وان ژيڤه كرن، و زكين وان دراندين.. و نهفه كارهك
بوو عه ره بان ب چاهه كي كيم بهري خو دد ايي و ب فه يتي دزاني، لهو بهري
لهشكه ري كافران خو ژ مهيدانا شهري ڤه كيشت مه زني وان نه بوو سوفيان
هاته راستا موسلمانان و گازی كر:

- هندهك تشت يين هاتينه كرن ب دلي من نه بووينه، بهلي ژنكان نهو

يین كرين.

ئەف ژنکه هەمی ئەو بوون یێن ل رۆژا بەدری مرۆقتین وان هاتینه کوشتن، لەو ل رۆژا ئوحدی دلین وان ب کوشتنی ب تنی هوبن نەبوون، رابوون یاری ژى ب لەشتن کوشتیان کرن.

پشتی لەشکەری کافران خۆ ژ مەیدانا شەری فەکیشای پێغەمبەر -سلاڤ لی بن- د گەل صەحابیین خۆ ژ چپای هاتنە خواری دا شەهیدین خۆ بناسن، و فەشیرن، و بزەن کانی کافران هەندەک ئیخسیرکرنە یان نە، پشتی ب سەر جەنازی گەلەک شەهیدان هلبوون، پێغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆت: بۆ من ل حەمزەى بگەریین، پشتی جەنازی حەمزەى ژى هاتییه دیتن پێغەمبەر هاتە هنداڤ، دیمەنەکی زێدە دلئیش بوو، چاڤین وی تژی رۆندک بوون، و ب دلەکی پر کوڤان فە گۆت: ئەگەر ژ بەر هندی نەبا کو صەفیا دى عیجزەت، و خەلک دى چاڤ ل من کەت من ئەو نەدڤەشارت.. پاشی وی سویند خوار چی گاڤا ئەو جارەکی شیا قورەیشیان دى کەلەختین سیه ژ وان وهکی حەمزەى لی کەت، ئینا نایەت هاتە خواری:

﴿ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِۦٓ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُۥٓ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ ﴾

(النحل: ١٢٦) یەعنى: ئەگەر هەوێه فیا تۆلی ژ وی بستینن یی تەعدایی ل هەوێه کری، هوبن ژ وی زێدەتر نەکەن یا وی د گەل هەوێه کری، و ئەگەر هوبن صەبری بکیشن ئەو بۆ سەرکەفتنا د دنیاى دا و بۆ خیرا مەزنا ل ئاخەرەتی بۆ هەوێه چیتەرە.

ل وی دەمی پێغەمبەر و هەندەک صەحابی ل هنداڤ جەنازی حەمزەى، زوبەیر دبیژت: مە دیت صەفیا -دەیکا من- ژ دویر فە یا ب نک مە فە دئیت، پێغەمبەری گۆتە من: هەرە بەراهییبی نەهتله بیت.. هەر وهکی پێغەمبەری نەدڤیا ئەو بیت و برایی خۆ ب فی رەنگی ببینت. گۆت: ئەز چوو مە بەراهییبی دا نەهتلم بیت، ئینا وی پالەک ب من رادا ئەز پاشدا برم،

من گوتی: پیغمبهری یی گوتیه من نهیله بیت. ئینا نمو د جه دا
راوهستییا و گوت: من یا زانی وان یی چ ل برایی من کری، نمو
ب سهری برایی من هاتی تشتهکی گلهکی کیمه د ریکا خودی دا بیته
سهری مرۆقی.

پیغمبهری گوہ ل دهنگی وی بوو، زانی نهه وهکی همی ژنکان
نینه ئینا گوت: ریکی بدهنی!

همزه د گهل شهیدین دی ل مهیدانا ئوحدی هاته قشارتن، و
دهمی همزه شهیدبوی ژیی وی پینجی و نهه سال بوون، و سی عیال
ههبوون، دو کوپ: (یهعلا) و (عامر) و کچکهک: (ئومامه)، و هندهک
دبیزن ناخی وی (عوماره) بوو. عیالی همزه ی همر سی بی دووندهه
مربوون.

جایی کوپی عبداللهی نهنصاری - و بابی وی ئیک ژ شهیدین
ئوحدی بوو - دبیزت: ل سمر زهمانی موعاوسه ی - یهعنی: نیزیکی چل
سالان پشتی سهری ئوحدی - ریکا ناخی د سهر قهرتن شهیدین ئوحدی را
هاتبرن، ئینا مه کلهختین وان ژ وی جهی قهگواسته جهکی دی مه دیت
کلهختین وان ددورست بوون تو دا بیژی دنقستینه، دبیزت: مه رکا ئیک
ژ مه ب پیهکی همزه ی کفت خون ژی هات! د حمدیسه کا دورست دا
هاتییه کو همزه سهروهی (سهید) ی همی شهیدانه.

پیغمبهری - سلاف لی بن - مامی خو همزه د گهل خوارزایی وی
عبدللاهی کوپی ئومهیما کچا عبدموططهلی، کو دبه کوپی مهتا
پیغمبهری د ئیک قهری دا قشارتن.

سلاف ل همزه ی بن رۆژا وی بهرهفانی ژ دینی خودی کری، و رۆژا
وی رجا خو گوری کری، و رۆژا نمو سهرفراز دچته بهحشتا خودایی خو.

باپیری خه لیفه یان عه بیاسی کوری عططه لبی

بابی فاضلی، عه بیاس کوری عه بدلموططه لبی کوری هاشمییه، و نهو بچویکتین کورین عه بدلموططه لبی بوو، ناغی دهیکا وی نوته یلایا کچا خه بیابی بوو.

دو یان سی سالان بهری پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهو بوو بوو ل مه که هی، و نیزیکی حه شتی و ههشت سالان عه مر بریوو، چونکی ل سالا سیه و دوی مشهختی مریوو.

دهمی بابی وی عه بدلموططه لب مری نهو یی دهه سالی بوو، بهلی د گهل هندی ژی ناقدانا حه جیبیان و رابوونا ب کاری که عبی (السقایه و العماره) عه بیاسی ژ بابی خۆ وه رگرت و د دهستی وی دا بوو د جاهلیه تی و نیسلامی ژی دا، و پشتی وی ژی نهف ههردو کاره مانه د دهستی عه یالی وی دا، و نهف کاره د چاقتین عمره بان دا بهری نیسلامی و پشتی نیسلامی ژی ژ کارین زیده ب قهدر بوون و ب دهست که سی نه دکه فتن.

عه بیاس ل مه که هی مه زن بوو، و ژ بلی کاری ناقدانا حه جیبیان و رابوونا ب سهر و بهری که عبی، نهوی دهست ب کاری بازرگانییی ژی کر بوو و بوو بوو نیک ژ مالدار و زهنگینین مه که هی.

حه تا هاتنا نیسلامی ژی دهنگ و باستین وی نینن، و پشتی برازایی وی بو پیغه مبهری نیی هاتییه هلبژارتن و خودی فه رمان لی کری کو نهو گازیا خۆ بگه هینته مروقتین خۆ یین نیزیک، نهو رابوو مام و پسمامین خۆ همی داخوازکرنه خوارنه کنی ل مال و گازیا خۆ گهاندی، وی گاشی

چار مامین وی مابوون: ئه‌بوو طالب و ئه‌بوو له‌هه‌ب و همزه و عه‌باس،
د قی سهره‌اتییی دا به‌حسی عه‌باسی بو ئیکه‌مین جار دئیته‌کرن.

ژ فان هه‌ر چار مامین وی ب تنی همزه بوو یی هیشتا زوی باوه‌ری
پی ئینای، ئه‌بوو له‌هه‌ب گه‌له‌ک کریت و زفر ناخفت، ئه‌بوو طالبی گوتی:
ئه‌ز دینی باب و باپیرین خو ناهیلیم به‌لی هندی ژ من بیت دی به‌ره‌قانییی
ژ ته‌ که‌م.. عه‌باسی ژی باوه‌ری -هنگی- پی نه‌ئینا، به‌لی یی دیار بوو کو
ئه‌و د دهره‌قا پیغه‌مبه‌ری دا -سلاڤ لی بن- یی نهرم بوو له‌و گوتنن زفر
نه‌گوتنی، به‌لکی به‌ره‌قانی ژی هنده‌ک جاران ژ وی و هه‌قالین وی دکر
ده‌می کافران نه‌خوشی دگه‌هانن.

ل سالا هفتی پشتی هنارتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ده‌می
کافرن مه‌که‌هی بریار دای بنه‌مالا هاشمیان بیخه‌ بن حصار، عه‌باس
ژی -هه‌ر چه‌نده هنگی یی کافر ژی بوو- بریار دا خو بده‌ته د گه‌ل
پیغه‌مبه‌ری و بنه‌مالا هاشمیان و نه‌هیلت چو نه‌خوشی بگه‌نه پیغه‌مبه‌ری،
و کورپی وی (عه‌بدللاه) سه‌حابیی ب ناڤ و ده‌نگ ئه‌وی ب له‌قه‌بی
(ابن عباس، حبر الأمة) دئیته ناسین ل وی ده‌می ل گه‌لییی ئه‌بوو طالبی
بوو بوو. سی سالان عه‌باس و مالا خو، د گه‌ل بنه‌مالا هاشمیان، مانه
ل بن حصار، و هنگی عه‌باس زفری هه‌تا هاشمی هه‌می زفرینه
مه‌که‌هی.

پشتی مرنا ئه‌بوو طالبی ل سالا ده‌می ژ هنارتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ
لی بن- و هه‌تا سالا سیزدی ده‌می پیغه‌مبه‌ر ژ مه‌که‌هی دهره‌کفتی و
مشه‌ختبووی، عه‌باسی مامی وی ل دویڤ شیانا خو چاڤی خو ددایی، و
هه‌ر چه‌نده ئه‌و یی کافر ژی بوو به‌لی باوه‌ریا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-
گه‌له‌ک پی ده‌تا، و د هنده‌ک مه‌سه‌لین گرنگ دا گوتنا وی وه‌ر دگرت و

دچوو مالا وی دا کافر بهلا خو ژئ څه کمن. و سهراتییا ژ هممیان مهزنتر یا کو پشته قانییا عهباسی بو پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- تیدا ناشکرا بووی، سهراتییا (بیعة العقبه) بوو.

دیروکشان دبیتن: ل سالا (۱۱) پستی هنارتنا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ده می هنده ک موسلمانین خه لکئی یه څیری هاتینه مه که هی دا ژ پیغه مبهری بخوازن کو ده رکه څیته نک وان، هنده ک ژ وان ب دزی څه خو گه هانده پیغه مبهری -سلاڅ لی بن-، و ژئ خواست ژفانه کی بده ته وان دا ښو و ښو پیکه کوم ببن و ل دؤر ده رکه فتنا پیغه مبهری باختن، هنگی پیغه مبهری ل مالا مامی خو عهباسی بوو ښو ښو ل سهر هندئ پیک هاتن کو ل شه څه کئی ژ وان شفقان ل وی جهی دبیتنئ: (العقبه) کوم بین.

ښو شه هات، زه لامین ښوس و خه زه جی یین موسلمان ل درهنگی شه خو ژ هه څالین خو څه دزی و هاتنه جهی ژفان پی هاتییه دان، هژمارا وان هفتی و سی زه لام و دو ژن بوون. پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ل ژفانی هات، مامی وی عهباس د گهل بوو، عهباس هنگی زه لامه کئی کافر ژئ بوو به لی د گهل هندئ پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- باوه ری پی هه بوو لهو د گهل خو بریوو.

بهری هممیان عهباسی ده ست ب ښاخفتنی کر و گوت: گه لی خه زه جییان، هوین دزانن جهی موحه ممدی د ناڅ مه دا چهنده، و ب راستی مه ښو ژ ملله تی خو یین کو ل سهر ره ښا مه پاراستییه، مه عنا ښو ل باژیری خو و د ناڅ ملله تی خو دا یی پاراستی و بی منته، به لی وی ژ ناڅه را خه لکی هممییه هوین یین هه لبرترین دا بیته نک هه وه، څیجا نه گهر هوین د خو را نه بینن وی بپاریژن و هوین هزر بکمن کو دی وی شهر مزار کمن پستی ده رکه څیته نک هه وه، هه ما هه ر ژ څی گاڅی بهیلن!

چونکی نمو ل باژیری خو و د ناڅ ملله تی خو دا یی بی منته.. عبیاسی ب څی گوتنا خو دڅیا نموس و خمره جییان تی بگهینت کو برازی وی یی بی خودان نینه، و هندهک یین هین وی بیارین نهگر لی بوو تمنگاشی.. نمو د عبیاسی گهشتن، لهو گوتن: مه گوډ لی بوو یا ته گوتی، نهی پیغه مبرئ خودی څیجا تو باخفه.. نینا پیغه مبر -سلاڅ لی بن- ژ نوی ناخفت و شهرتین خو گوتن، و پستی څی کومبونئ پیغه مبری -سلاڅ لی بن- ده ستوری دا صحابییان کو بهر ب یه ثری څه مشخت بین.

ناماده بونا عبیاسی ل څی کومبونا ب دزی څه نیشانا هندیه کو نمو ده می هیژ یی کافر پشته څانی موسلمانان بوو.

ل سالا دوی پستی مشختی، ل هیشا ره مهزانی، شهرئ بهدرئ چیبوو، ده می خه لکی مه که می زانی موسلمان یین هاتینه د ریکا کاروانی وان دا رابوون خو لیکدان، و ب لهز د هوارئ ده رکه فتن، د ناڅ لکشکهرئ کافران دا هندهک کس هببون نهڅ ده رکه فتن ب دلئ وان نمبوو، بهلی وان نه څیا د مالا خو دا روینن؛ دا دلئ ملله تی وان ژئ نه مینت ژ لایه کی څه، و ژ لایه کی دی څه دا کس نه بیژت: دیاره نه څه دترسن و نموترن ده رکه فن.. نیک ژ څان په نگه مرو څان عبیاسی مامئ پیغه مبری بوو.

دو گوتن د ده رحقا عبیاسی دا همنه ل وی ده می:

یا نیکي: (ابن اسحق) ژ (أبو رافع)ی څه دگو هیزت، دبیت: نمز خولامئ (عبدی) عبیاسی کورئ عبدالموططه لیبی بووم، و نیسلام هاتبوو د ناڅ مالا مه دا، عبیاس و دهیکا فضلی و نمز، نم موسلمان بوو بووین. پاشی پیدا دچت و نهگرئ ده رکه فتن عبیاسی بو شهرئ بهدرئ دیار دکمت و دبیت: عبیاس ژ ملله تی خو دترسیا و نه څیا خو ژ وان جودا بکمت لهو موسلماننه تیا خو څه دشارت.

ژ ځی گوتنی دیار دبت کو عهیباسی هیتستا بهری شهرئ بهدرئ باوهری
ب ئیسلامی ئینابوو، بهلی مابوو ل مهکههی مشهخت نهبوووو و ئیسلاما
خوژی ناشکرا نهدکر.

یا دویټ: و نهقیهه یا مهشهور، وهکی (ابن حجر) د (فتح الباری)
دا دبیژت هتا بهری فهتا مهکههی ب دهمهکی کیم ژ نوی عهیباس
موسلمان بوووو و مشهخت نهبوووو، لهو (عومهرئ کورئ خهططابی) نهو
نهکروو ژ (أهل السوری) هر چنده عومهری گلهک قهدرئ وی دگرت و
ب دورستی بهایی وی دزانی ژی.

هر چاوا بت عهیباس ل سالا دویټ ژ مشهختی د گهل لهشکههرئ
کافران دهرکهفتبوو شهرئ بهدرئ، و (ابن اسحق) ژ عهبدللاهی کورئ
عهیباسی څهدگوهرتت، دبیژت: پیغهمهبری -سلاف لی بن- ل روژا بهدرئ
گوته صحابیان: ههچیئ ژ هموه (أبو البختری) و (عهیباس) دیتن
نهکوژن، چونکی نهو بیی دلئ خو بیین هاتینه ئینان.

نهگهر نهف ربوایهته یا دورست بت نهو دئ هندئ گهینت کو عهیباس
ژ شهرمین قورهیشییان دا هاتبوو شهرئ نه کو ژ دل هاتبوو، تشتهکی دی
دقیئت ژ بیر نهکین: کافر دهمی ژ مهکههی دهرکهفتین دا د هوارا کاروانئ
نهوو سوفیانی دهرکهفن، نهو دپشتراست نهبوون کو شهر دئ ئیتتهکرن، و
گلهک ژ وان ل وی باوهرئ بوون کو ب تنئ د حالتهکی دا شهر دئ
ئیتتهکرن، نهو ژی نهگهر کاروانئ قورهیشییان کهفته دهستی موسلمانان، و
دویر نینه عهیباس ب خوژی ئیک ژ وان کهسان بت بیین هزرکری کو شهر
نائیتتهکرن، و نهگهر زانیبا شهر دئ ئیتتهکرن دهنهدهکفت، و تشتی مه پال
ددهت کو ځی هزرئ بیژین، نهوه: ل روژا ئوحدئ دهمی کافر بو شهرئ
ژ مهکههی دهرکهفتین، عهیباس دهنهدهکفت، و نهوهبت بیتته هزرکرن کو

عەبباس ژ شەری دترسیا، نه! ل رۆژا (حونهینی) عەبباس زەلامی ئیکانه بوو یی کو د گەل پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- مایه ل سنگی شەری دەمی خەلک هەمی رەقین، عەبباس نه ئەو زەلام بوو یی ژ شەری درەقی، بەلی شەری پیغەمبەری و موسلمانان تشتەک بوو عەبباسی قەناعەت پی نهبوو، ما عەبباس نه هەر ئەو بوو یی گۆتییه خەلکی مەدینی: ئەگەر هۆین بەرەقانییی ژ برازایی من نهکەن بەیلن ئەم دی بەرەقانییی ژ کەین؟ قیجا چاوا ئەو ب خۆ شیرری خۆ راکەت و بچتە شەری برازایی خۆ؟!

ل رۆژا شەری بەدری عەبباس ب دەستی موسلمانان هاتە ئیخسیرکرن، و ئەوی عەبباس گرتی (أبو اليسر کعب بن عمرو) بوو، پاشی عەبباسی خۆ و دو برازایتین خۆ ژ موسلمانان کرین، و زقری مەکەهی.

پشتی شەری بەدری ل سالا دووی مشەختی و حەتا رۆژا مەکەه تیدا هاتییه قەکرن ب دەستی موسلمانان ل سالا هەشتی مشەختی، نیزیکه جارهکا دی دەنگ و باسین عەبباسی نهبن، د هەندەک ژێدەرەن دا هاتییه کو ئەو بەری قەکرنا مەکەهی موسلمان بووبوو و مشەخت بووبوو مەدینی، بەلی هەندەک ژێدەرەن دی بەرۆقارثیا قتی چەندی ددەنه زانین و دبێژن: عەبباس مشەخت نهبووبوو مەدینی حەتا مەکەه هاتییه قەکرن ژ، و بەری قەکرنی ب دەمەکی ژ نوی ئەو موسلمان بووبوو.

ل دووی هەیفە ره مەزانی ژ سالا هەشتی مشەختی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- د گەل هژمارەکا مەزن ژ موسلمانان -کو نیزیکی دەه هزار کەسان بوون- ب ئییهتا ستاندنا مەکەهی ژ مەدینی دەرکەفتن، و ل رۆژا سیزدی گەهشتە مەکەهی، و هەندەک دبێژن: ل دەهی دەرکەفت بوو و ل بیستی گەهشت بوو، بەری پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- بچتە د مەکەهی دا ب لەشکەری خۆ قە، ل جەهکی دانا دبێژن: (مر الظهران).

ئبن ئيسحاق ژ عه ببا سي قه دگوهيژت، دبيژت: ده مي پيغه مبهري
 -سلاڤ لي بن- ل (مر الظهران) اي داناي من گوت: ب خودي نه گهر
 پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ب زوردهستي بچته د مه كه هي دا بهري خه لكئي
 وي بيته نك ئيمناهييي ژي بخوازن هه تا هه تا يي قوره يشي دي تي چن.

گوت: قيجا نه ز رابووم ل هيتسترا پيغه مبهري (البيضاء) سويار بووم
 و نه ز ده ركه فتم هه تا نه ز هاتيمه (الاراك) من گوت بهلكي نه ز هندهك
 مروقان بييم هاتينه داران يان ئيك ب كارهكي هاتبت دا بيژمي دا بچت
 بيژته خه لكئي مه كه هي بيته نك پيغه مبهري ئيمناهييي ژي بخوازن بهري
 نهو بچته د مه كه هي دا.

ژ ئي گوتنا عه ببا سي دبيته زانين كو نهو هنگي يي موسلمان بوو و
 د گهل له شكهري موسلمانان بوو.

عه ببا سي دبيژت: قيجا ده مي نه ز دچووم من گوھ ل دهنگي (أبو
 سفیان) و (بدیل بن ورقاء) ی بوو د گهل ئيك و دو دئاخفتن، (أبو
 سفیان) ی گوت: چو ئاگر وهكي ئاگري نهف شهفه من نهديتييه و چو
 لهشكهري ژي. (بدیل) ی گوت: ب خودي نهفه قه بيلا (خزاعه) يه بو شهري
 ده ركهفتي. (أبو سفیان) ی گوت: (خزاعه) ژ ئي چهندي كيمتره.

گوت: من دهنگي وي ناسي، ئينا من گازی كړي، وي ژي دهنگي من
 ناسي، نه ز ب نك شه چووم و من گوتئ: (أبو سفیان) نهفه پيغه مبهري
 خودتیه ده ركهفتي د گهل مروقان. وي گوت: نه مان بو قوره يشيان بت چاره
 چييه؟ من گوت: ب خودي تو ب كه ئييه له پان دي سهري ته لي دهت،
 وهره د گهل من سويار بيه دا بچينه نك و ئيمناهييي ژي بخوازه، وي
 گوھي خو دا من و د گهل من هات. ئينا من نهو بر، قيجا ههر جاره كا نه م
 د بهر ئاگرهكي را بوري باين، نهو دا پسيار كهن: نهفه كييه؟ ده مي هيتسترا

پتغه مبهري دديت و نه زى لى سويار دگوتنه نيک و دو: مامى پتغه مبهريه
-سلاڅ لى بن-. حه تا نم د بهر ناگرى عومهرى کورى خه ططابى را
بورين، وى گوت: نهغه کييه؟ پاشى هاته بهرا من، گاڅا نه بوو سوفيان
د گهل من ديتى، گوت: دوژمنى خودى نه بوو سوفيان! حه مد بو وى خودايى
تو نيخستيه دهستى من.

گوت: مه کره غار و عومهرى دا ب دويڅ مهغه حه تا نم گهشتينه
نک پتغه مبهري -سلاڅ لى بن- نينا عومهرى گوت: نهى پتغه مبهري
خودى، نهغه خودى نه بوو سوفيان نيخسته دهستين ته څيجا دهستوريى بده
من دا سهرى وى لى بدهم!

عهباس دبيژت: نينا من گوت: نهى پتغه مبهري خودى، نه بوو سوفيان
يى ل سهر بهختى من.. پاشى نهز چووم و من هيدى بو پتغه مبهري
ناخفت، دووماهيى پتغه مبهري گوته من: ههړه وى د گهل خو ببه و
سپيدى بينه نک من.

گوت: سپيدى من نهو بره نک وى، و نه بوو سوفيانى ل وىرى شاهده
دا و هاته د نيسلامى دا.

عهباسى گوت: من گوت: نهى پتغه مبهري خودى هندى نه بوو
سوفيانه زه لامه که حمز ژ مهزنيى دکه ت څيجا نه گهر تو تشته کى بده يى..
نينا پتغه مبهري -سلاڅ لى بن- گوت: ههچيى بچته د مالا نه بوو
سوفيانى څه نهو يى نه مينه.

پشتى نه بوو سوفيانى لهشکهرى نيسلامى ديتى زڅيرى مه که هى و
د ناڅ خه لکى دا گازى کر: گه لى قوره يشييان نهغه موحه ممه ده هات و هند
يى د گهل دا هوين نه شتى، څيجا ههچيى بچته مالا نه بوو سوفيانى نهو
يى نه مينه! و پشتى هنگى موسلمان هاتنه د مه که هى دا.

ژ قی سهرهاتییی دئیتیه زانین کو عهباسی پاشی نهبوو سوفیانی
دهورهکی مهزن ههبوو کو مهکهه بی شهر ل بهر پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
هاتییه فهکرن.

پشتی مهکهه هاتییه فهکرن پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بریار دا
(سقایه الحاج) وهکی بهری ههر د دهستی مامی وی عهباسی دا بت، و
ب قی چهندهی عهباس دبه ئیکهمین کهس ب ئاڤدانا حهجیان رابووی
د جاهلیهتی و ئیسلامی ژی دا.

پشتی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- مهکهه فهکری، جهواب گههشتی
کو ئوبجاخا (ههوازن) و (ئهقهفییان) ل طائفی یا خو دایه ئیک و دئ ئینه
شهری وی، ئینا بریار دا ب لایئ وان فه دهرکهفت، ل دووماهییا ههیشا
رهمزانی دهرکهفت، و هژمارا لهشکهری موسلمانان ژ دوواژه هزار کهسان
پتر بوو، لهو هندهک ژ موسلمانان گوت: ئیدی د چو شهران دا ئهم
ناشکین.. و ئهقییه دهمی ئایهت دبیرت: ﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبْتُمْكُمْ
كُرْتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمُ
مُذَبِّرِينَ ﴿۲۵﴾ (التوبة: ۲۵).

دهمی کافران ب دهرکهفتنا موسلمانان زانی ئهو بهری دهرکهفتن و
هاتنه نهالا (حونهینی) د ریکی دا، و وان ل ویری ری گرت.. دهمی
لهشکهری موسلمانان گههشتییه وی نهالی، سپیده زوی بوو هیشتا دنیا
باش زهلال نهبوو، کافران ژ ههمی لایان فه تیر و یم د موسلمانان
وهرکرن، خافلهتی ب لهشکهری موسلمانان کهفت، ژ دواژه هزار مرۆقان
سهه نهمانه ل مهیدانا شهری ههمی پاشاشکی زفرین و رهقین، ئهوین
ل سنگی ماین ئهفه بوون: پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- و ئهو ل بهراهییا
ههمییان بوو، پشتا خو نهدا کافران و ما ل سنگی و گازی موسلمانان کر

کو نهرهڅن و دگوت: (أنا النبي لا كذب أنا ابن عبدالمطلب). و ژوان
 صهحابيین کو ماینه د گهل دا ل سنگی شهري: مامی وی عهباس و
 پسمامین وی: فضلی کورې عهباسی، نهبوو سوفیانې کورې حارثی، و
 براین وی رهبعه، علییې کورې نهبوو طالبی، قوئمهې کورې عهباسی، و
 عوتبه و موعتب کورین نهبوو لهههبی.. نهغه هفت پسمامین وی.
 و ژ موهاجریان: نهبوو بهکر و عومهر و ئوسامه یې کورې زهیدی و
 دهیکا وی (أم ایمن) و نهیمن.

یهعنی ههمی نه دبوونه پازده مروث!

پاشی نیزیکی هشتې مروثان ژ موهاجری و نه نصاریان زوی زقرین
 و د هوارا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- هاتن، و گاڅا موسلمانین دی دیتی
 کو موسلمانان ب څی هژمارا خو یا کیم خو ل بهر سنگی کافران گرت
 په شیمان بوون و زقرینه مهیدانې.. و دووماهیې سهرکه فتن یا موسلمانان
 بوو.

شهري حونه نی ل سالا هشتې مشهختی ئیکه مین شهر بوو عهباسی
 مامی پیغه مبهری پشکداری تیدا کری د گهل موسلمانان و ب پاستی وی
 ناقی خو ئینادهر نهو د گهل برازایی خو نهبوو سوفیانې کورې حارثی
 ههڅساری هیسترا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گرتبوو و کسهک ل پتیشیا
 وان هرسیتیان نهبوو، و ههر چنده خافله تی یا مهزن بوو، و شکسته کا
 کرتی ژی کهفته لهشکهری بهلی نهو نه ترسیان و پشتا خو ندانه دوژمنی و
 ل مهیدانې مان هتا شهر ب دووماهی هاتی.

ژ څی دئیته زانین کو عهباس مروثه کی ب جهرگ بوو و ئیخلاصه کا
 مهزن بو پیغه مبهری و ئیسلامی د دلی وی دا هه بوو.

وهسا دئیتته زانین کو پشتی فهکرنا مهکههتی ل سالا ههشتی عهبیاسی
خۆ ژ مهکههتی فهگوهاستبوو مهدینتی، و ل ویرتی ل نک پیغهمبهری -سلاڤ
لی بن- ئاکنجی بوویوو، و پشتی هنگی ب بیست و چار سالان ژی ههتا
مری ئهو ههر ل ویرتی یی ئاکنجی بوو.

دهوری عهبیاسی و نیزیکییا وی ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- جارهکا
دی دیار دبت ل دهمی وهغهکرنا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ژ دنیا یی..
دهمی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- نساخبووی نساخییا یی مری.

ل وی رۆژا پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- یی حسیای کو پیچهکی لهشی
وی یی سقکبووی، ژ مامی خۆ عهبیاسی و پسمامی خۆ علی خواست کو
ملین وی بگرن و وی ببهنه مزگهفتی دا نقتیژی بکهد.

د حهدیسهکی دا، بوخاری ژ عانیشایی فهدگوهیتت، دبیترت: دهمی
پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- نساخبووی مه دهزمانهک کره دهقی وی، ئینا وی
ب ئیشارهتان گۆته مه: نهکهنه دهقی من، یا ژ مه فه ژ بهر نهخوشییا
دهرمانی ل سهر نساخی وی دهرمان نهقیته، ئینا مه دهرمان کره دهقی،
گاڤا هشیاربووی عیجزیوو و گۆت: ما من هون ژ هندئ نهदानهپاش؟
عهبیاس تی نهبت نهقیته دی ههمییان دهرمانی بدهنی!

ژ قی حهدیسی بهایی عهبیاسی ل نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
دئیتته زانین.

پشتی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- چوو بهر دلۆقانییا خودی عهبیاس
ئیک ژ وان مروقان بوو یین پیغهمبهر شویشتی: عهبیاس و ههر دو کورپن
وی (الفضل) و (قثم) و علی ب شویشتنا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
رابوون، و ئوسامهی و صالحی مهولایی پیغهمبهری ئاف بو لی ذکر، و ههر
وان کفن ژی کره بهر.

پشتی پیغه مبهری ژی -سلاڤ لی بن- عبیاس مابوو ل مهدینی
ل سمر زه مانئ نه بو به کری و عومهری و چند ساله کان ژی ژ زه مانئ
عوثمانی.

ل سالا همژدئ مشهختی، ل سمر ده می خیلافه تا عومهری باران
نه هاتن و خه لایه کا مه زن ل مهدینی چیبوو، عومهری گۆته صحابیان:
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و هسا بهری خو ددا عبیاسی وه کی کور بهری
خو دده ته بابی خو، و نهقرۆکه نه گهر پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- د ناڤ مه
دا نه بت ژی مامی وی عبیاس یی د ناڤ مه دا قیجا وهرن بلا نو نقتیژئ
ل بهرا مه بکهت، و دوعا بو مه بکهت؛ دا خودی بارانی ل مه بیارینت.

گاڤا ههمی کۆمبووین عومهری گۆت: نهی خودا، مه ب دوعایین
پیغه مبهری ته هوار دکره ته، ته باران ددا مه، و نهقرۆ ب دوعایین
مامی پیغه مبهری ته هوار دکهینه ته، قیجا تو بارانی بده مه، و عبیاس
ب بهرا وان کهفت و نهڤ دوعایه کر: (اللهم لم ينزل بلاء إلا بذنب، ولم
يكشف إلا بتوبة، وقد توجه القوم بي إليك لمكاني من نبيك وهذه
أيدينا إليك بالذنوب ونواصينا إليك بالتوبة فاسقنا الغيث). هیشتا
مروڤ ژیک نه قهره ژین عوران خو لیک دا و بارانه کا بۆش باری.

ژ قی سهرهاتییی ژی قهر و بهایی عبیاسی باش دیار دبت.

عبیاس -وه کی مه گۆتی- مابوو ساخ هه تا زه مانئ تیمام عوثمانی،
و مرنا وی ل رۆژا نهینییی بوو چاردهی هه یقا رهجهیی ژ سالا سیه و
دوی، و ده می نو مری ژیی وی حهشتی ههشت سال بوون، و نو
ل بهقیعی هاتبوو قهشارتن.

عبیاسی عه یاله کئ بۆش ل پشت خو هیلابوو: نهه کور و سی کچ، و
ناقتن وان نهقه بوون: الفضل، و نهقه ژ هه مییان مهزتر بوو، عبد الله، و

نهغه صحابيبي ب ناث و دهنگه، عبید الله، عبدالرحمن، قثم، معبد،
كثير، تمام، و الحارث.

و كچين وي: حبيبه، صفيه، أميمه، بوون.

ععباس ل دووماهييا عهري خو كوره بوو، و ديتزن: گاغا
عومري ععباس دديت ژ دهوارا خو دهاته خوار و بو رادوهستيا هتا نهو
دچوو.

وي سيه و پينج حديس ژ پيغه مبري -سلاف لي بن- يين
ريوايه تکرين.

و نه ژ تشتين شمارتيه كو خليفين ععباسي نهون ژ سالا (۱۳۲)
هتا (۶۵۶) مشهختي حوكم ل جيهانا ئيسلامي كرى ژ دووندهها ئي
صحابيبي خودان قعدرن.

پشکا دویں

ہەر چار خه لیفه یین راشدی

- نه بو به کری صدیق
- عومهری کوری خه طابیی
- عثمانی کوری عه فانی
- عه لییی کوری نه بوو طالبی

خەلیفی ئیکى نەبووبەكرى صدديق

قى جارى مە ل بەرە رى بۆ زەلامى ئىكى د ئوممەتى دا -پشتى پىغەمبەرى- قەكەين.. ئەقە زەلامە پىغەمبەر نەبوو، بەلى ئەو بوو يى دەورى پىغەمبەرى تاماكرى، مرۆقەك بوو خودى دای و بۆ دەورەكى ھلېژارتى، ئەگەر ئەو نەبا خودى ژى دزانت كەسەكى دى ژ بلى وى نەبوو ب وى دەورى رابىت، زەلامەك بوو ئەگەر باوهرىيا وى و يا ئوممەتى ھەمىيى د گەل ئىك بىتە كىشان باوهرىيا وى دى باوهرىيا ئوممەتى ھەمىيى ھلكىشت، صەحابىيەك بوو ئەگەر نە ژ بەر ھندى با كو مە دقيا قى گەشتا خۆ د گەل صەحابىيان ژ بنەمالا پىغەمبەرى-سلاڤ لى بن- دەست پى بکەين، بى گومان ئەم دا ژ وى دەست پى كەين. مژارا پەيڤا مە يا قى جارى نەبووبەكرە جىگرى پىغەمبەرى-سلاڤ لى بن- و ھەقالى وى يى ئىكى، و پىشتەقانى وى يى خۆشتقى.

نەبووبەكر، ناڤى وى يى دورست (عبد الكعبه) بوو، و پىشتى ئەو موسلمانبووى وى ناڤى خۆ كره (عبد الله)، بابى وى ئەبوو قوحافە عثمانى كورپى عامرى تەيمىيە، ئەو و پىغەمبەر-سلاڤ لى بن- ل بابى ھەفتى (موررەيى كورپى كەعبى) دگەنە ئىك، نەبووبەكر ژى قورەيشىيە بەلى ژ بابكى تەيمىيانە، و دئىتە زانين كو قورەيشى عەشیرەتەكا مەزن بوو و ژ گەلەك بابكان يا پىكھاتى بوو.

دهیکا ئەبووبەکرى ژى ھەر ژ ئويجاخا بابى وى بوو، ناڤى وى سەلما بوو، کچا صەخرى کورئى مالکى کورئى عامرى تەيمىيە، يەئنى دەیکا وى و بابى وى ل عامرى دگەھنە ئىک.

ناڤەکى دى ژى ئەبووبەکرى ھەبوو پى دەھاتە ناسىن ئەو ژى (عەتقىق) بوو، و عەتقىق ب دو مەعنا دئىت: يى جوان، و يى نازاکرى. ھندەک دبیژن: ھندى ئەو يى خوشکۆک بوو دگۆتنى: عەتقىق، و ھندەک دبیژن: کور بۆ دەیکا وى نەدماڤ قىجا دەمى ئەو بووى دەیکا وى ناڤى وى کرە عەتقىق دا ژ مرنى بىتە نازاکرن.

ب ناسناڤى (الصدىق) ژى دئىتە ناسىن، يەئنى: يى گەلەک راستگۆ؛ چونكى ھەر تشتەکى وى ژ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گوھ لى ببا بى دودلى دگۆتى: تو راست دبیژى، ئىنا پىغەمبەرى ناسناڤى وى کرە: (الصدىق).

ئەبووبەکر ل دۆرتىن سالا ۵۷۳ ز، پىشتى بوونا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ب دو سى سالان، ل باژىرى مەكەھى، ھاتە سەر دنيايى، و د مالەکا خودان قەدر و بەھا دا ھاتە ب خودانكرن، سەر و بەرى ژىيى وى بەرى موسلمان بىت ب بەرفرەھى مە نەزانىيە، بەلى تشتى ژى ھاتىيە زانىن ئەو بوو: ئەو مرۆڤەكى خوشکۆک و ب ھەيىەت بوو، باوهرىيا خەلكى مەكەھى ھەمىيان پى دەھات؛ چونكى ئەو مرۆڤەكى راستگۆ و دەستپاك بوو، ئەزمانى خو ژ گۆتنيىن سەقەت دپاراست و خو ژ كرىارىن كىم و نە ژ ھەژى ژى ددا پاش، بەرى ئەو موسلمان بىت ژى وى خو ژ ڤەخوارنا مەيى ددا پاش، جارەكى پسىارا قى چەندى ژى ھاتەكرن، وى گۆت: من نامويسا خو و زەلامىنييا خو دپاراست، و ھەچىيى مەيى ڤەخۆت عەقلى خو و زەلامىنييا خو بەرزە دكەت.

کارځي شهرم تيدا با، يان مروځ پي شکهستبا وي -هيشتا موسلمان نهبووي ژي- نهډکر، و گوتنا دوست نهبا ژ دهځي وي دهرنهډکفت، و سوژا وي دابا ليځه نهډبوو نهگهر مرنا وي تيرا با، لهو بهايي وي د چاځين خهلکي دا يي مهزن بوو. و وي دهمي خو -وهکي پتريا زهلامين تهيميان- ب بازرگانيي څه دبوراند، و ژ بهر کو نهو مروځهکي دستپاک بوو، و وي خو ژ خرابيي ددا پاش مالي وي بهرهکته کفتبووي و بووبوو نیک ژ زهنگين و دهولهمندين مهزن د ناڅ خهلکي مهکههي دا.

ژ کارين نهو پي هاتييه ناسين د ناڅ خهلکي مهکههي دا نهو بوو نهو گهلهک ب کهفالهتکرنا خهلکي رادبوو، و ههچيي نهبووبهکر بيا کهفيلي وي باوهرييا خهلکي پي دهات، و گاڅا خوينهک کهفتبا سهر بنهمالهکي نهو دا وي دهنهف نهبووبهکري، و نهبووبهکري نهو بو خوداني کوشتي دبر، و نهڅه نيشانا هندييه کو باوهرييا همدو لايان ب وي دهات.

هر ژ جحيلينييا خو نهبووبهکر ب زيرهکيي هاتبوو ناسين، يي زيرهک بوو بو دهستي خو و شيري خو، و يي زيرهک بوو بو نهزماني خو و ديارکرنا بير و بوچوونين خو، وي گهلهک هز ژ پريځيي نهډکر، و نهگهر ناخفتن نههاتبا بهروکا وي نهو نهډناخت، و خو پستي موسلمانبووي ژي و بوويه خهليفه وي دگوته والييتن خو: نهگهر ههوه وهعظهک کر، کورت څهبرن؛ چونکي ناخفتن نهگهر دريځوو هندهک هندهکي ژ بيرا مروځي دبهت.

دبت نهڅ سالوختهتین ههبن نهو و پيغهمبهر -سلاڅ لي بن- گههاندینه نیک، و ههڅاليني د ناڅهرا وان دا پهيداكري هيشتا بهري پيغهمبهريني بو پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- بيت، چونکي دئيته زانين کو ههڅالينيهکا موکم د ناڅهرا وان همدويان دا ههبوو هيژ بهري نيسلامي، و ههما بهسه بيځين: دهمي پيغهمبهريني بو پيغهمبهري -سلاڅ لي بن- هاتي، بهري

پیتغه مبر سوجه تا خو بو مامی خو ئبوو طالبی بکمت، ئو چوو بو ههئالی خو ئبوو به کری کر، و پترین دیروکزان ل وئ باوه رتته کو ئبوو به کر ئیکه مین زهلام بوو باوه ری ب پیتغه مبری نینای، کانئ چاوا خه دیجا ئیکه مین ژن بوو باوه ری پئ نینای.

باژیری مه که می ئووی دکه فته جهرگی گزیرتا عه ره بان، بوو بو روو که ها هه می ئو جاخ و عه شیره تین عه ره بان و بهایی وئ د چاقین وان دا زنده بلند بوو بوو و ب تایبه تی پشتی لهشکه ری ئه به هه بی حه بشی ب وی رهنگی په رده در و نه عه ده تی ژئ هاتیبه پاشقه برن. (مه که ه) ئو باژیری ل سه رده می ئیسماعیلی کو ری ئیبراهیمی هاتیبه ئا فاکرن و پیچ پیچه به رفه هبووی هه تا بوو به باژیره کی مه زن و هیدی هیدی رهنگ و روویی خو ئووی دینی ئیبراهیم و ئیسماعیلی دایی، ژ ده سدا هه تا ده مه ک ب سه ر دا هات ئو که به یا وان هه ر دو پیتغه مبران ئا فاکری؛ دا بیته جهی ته وحیدئ، ب ده ستی هنده ک مرۆقین خو ب تاگیر بو ئیبراهیمی دزانی بوو بو تخانه و جهی بو ته پرسییی، هه ر کونه کا ته به ری خو دابایی سه نه مه کی چکلاندی دا لی بینی، ئو زه لامین هه ر ئیکی ژ وان عه قلی خو ب دنیا به کی نه ددا، سه رین خو بو هنده ک دار و به رین ره ق و هه شک دچه ماندن.

د نا ف گتله شوکا قئ به رزه بوونئ دا، ل وی ده می خه لکی مه که می ری ل به ر خو به رزه کری، چه ند زه لامه کین ب تهلین ده سته کی ب تنئ ده اته نه هژمارتن مابوون، ب عه قلی خو و ب وی میراتئ ژ باب و با پیرین که شن که هشتییی، که هشتبوونه وئ باوه رییی کو ئه ف ریکا خه لکی مه که می ل سه ر دچن نه ئو ریکه یا کو ئیبراهیم و ئیسماعیل پئ هاتینه هه رتن، به لی یا ریکا راست ژئ ب دورستی ل بیرا وان نه مابوو! تشتئ د ده ست

وان دا ماى ب تنى ټو بوو عدقلې وان قهوبيل نمدكر بهرې كې بچويك جهې
خودايه كې مهزن بگرت، لمو بوتپه رتسي ب ديتنا وان كاره كې بيختر بوو.

مهكه هيان ب حېبه تي ټه بهرې خو ددا ټان كيمه مروټان، و مروټي
دين ټهگر تو يا د سهرې وي دا بخويني، دې بيني ټو هزر دكته ټو
همي خهلكې هشييار ل دهور و بهرېن وي ددينن! و د سهر هندي ژي را
بوتپه رتسين مهكه هي ماتي خو د ټان مروټان نمدكر و ژي نمدخواست بينه
سهر ديني وان، و هندهك جاران رې ل وان نمدگرت كو ټو ناشكرا د ناټ
خهلكي دا رابېن و نهكاميا ديني قوره شيبان بكنن؛ چونكي ټو
دپشتر است بوون كو ټيانا خهلكي مهكه هي بو بوتپه رتسيبي دې بته
سكړه كې ناسي د ناټهرا خهلكي و گوتنا ټان مروټان دا.

ټوبوبه كړي تهيمي، وهكي هه ټالي خو يي نيزيك موحه ممه دي
هاشمي، ژ وان عدقلمه ندان بوو بين ناخفتنين (قس بن ساعدة الايادي) و
(زيد بن عمرو بن نفيل) و (ورقة بن نوفل) ي كهفتينه دلي، ديسا.. ټو
خودايي ټم همي داين و عهد و عسمان ژي نافراندن دټيت گهلهك
ژ هندي پاك و بلندتر بت وهكي قوره شيبا ژي دبترن، قهت تشتهكي
بهرعقل نينه ټف ديني قوره شيبا ل سهر ديني ټيبراهيم و ټيسماعيل بت.

ټوبوبه كړ مروټه كې بازركان بوو، گهلهك جاران د گهل كارواني بو
كړين و فروتنې دچوو شام و يه مهنې، ل ويري ټوي هندهك مروټ ددين
ل سهر دينه كې دي بوون نه وهكي ديني قوره شيبان، و د گهل هندي ژي وان
دگوت: ټم يي ل سهر ديني ټيبراهيمي. ټي چهندي ټوبوبه كړ. پال ددا كو
هزرين خو بكت: ټري راستي ل كيقهيه؟ ديني ټيبراهيمي يي دورست
چ بوو؟ و پشتي ده مهكي دريژ ژ ليگه ريان و هزر كرتي، ټوبوبه كړ دهست ټا
دزقري.. وي ژي پشت دابوو بوتپه رتسيبا ملله تي خو، ههر چهنده ټو

مرۆڤه‌کێ زێده (جفاکێ) بوو و تیکه‌لییا وی ژێ د گهل خه‌لکێ گه‌له‌ک یا باش بوو، به‌لێ کیم که‌س هه‌بوون نه‌بووبه‌کر ژ دل هه‌قالینییی د گهل بکه‌ت و ژ ڤی هه‌قالینییی یی ب هیقی بت، و هه‌قالی وی یی ژ هه‌مییان نیزی‌کتر -وه‌کێ مه‌گۆتی- جحیله‌کێ د حینی وی دا بوو، ب تنی دو سالان ژ وی مه‌زتر بوو، هه‌ر چه‌نده نه ژ بابکێ ته‌مییان ژێ بوو، به‌لێ یی نه‌ هه‌ردو دیتبان دا هزر که‌ت نه‌ هه‌ردو برایتین ده‌یابینه، هه‌قالی وی نه‌ڤییی عه‌بدلموطه‌لبی مه‌زنی بابکێ هاشمییان بوو، موحه‌مه‌دی کورێ عه‌بدللاهی، پتر جاران هه‌ردویان ده‌می خو پیکه‌ ده‌بۆراند، و هزر و بیرین خو بو ئیک و دو ڤه‌دگێران.

ده‌مه‌کێ نه‌بووبه‌کری خو دیت یی ب تنیه، هه‌قالی وی یی خوشتی لی به‌رزه‌بوو، چه‌ند رۆژ ب سه‌رڤه‌ چوون دیار نه‌بوو، ژ هنده‌ک مرۆڤان گوه‌ لی بوو کو موحه‌مه‌د یی به‌حسی دینه‌کێ نوی دکه‌ت، ئینا رابوو قه‌ستا هه‌قالی خو کر دا بزانت کانی سوحبه‌تا وی چیه؟ نه‌بووبه‌کری گۆتی: نه‌بوولقاسم، تول دیوانخانه‌یان نه‌ یی دیاری و ملله‌تی ته‌ یی ته‌ ب هندی گونه‌هبار دکهن کو تو یی عه‌یبی د باب و باپیر و دینی وان دئینییه‌ده‌ر، ڤیجا تو چ دیتژی؟ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گۆتی: به‌لێ نه‌بووبه‌کر، خودایی من نه‌ز یی کریمه‌ پیغه‌مبه‌ر و بو هه‌می مرۆڤان هه‌نارتیم. نه‌بووبه‌کری گۆتی: ب خودی من چو جاران دره‌ ژ ته‌ نه‌دیتییه، و تو یی ژ هه‌ژ پیغه‌مبه‌رینییی یی، ده‌ستی خو بده‌ من، پیغه‌مبه‌ری ده‌ستی خو ب نک ڤه‌ درێژکر، نه‌بووبه‌کر چوو ده‌ستی و باوه‌ری پتی ئینا، و ب ڤی چه‌ندی نه‌و بوو ئیکه‌مین زه‌لام باوه‌ری ب پیغه‌مبه‌ری ئینای، و پشتی هنگی ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هه‌ر دگۆت: من که‌سه‌ک بو ئیسلامی گازی نه‌کریه‌ و دودلییه‌ک ل نک نه‌بووبت، نه‌بووبه‌کر تی نه‌بت

گاڤا من نهو بو ئيسلامي گازی کری ئیکسهر و بی دودلی وی باوهری
ئینا.

دبت مروث -ل قیرئ- پسپارهکی ژ خو بکته: ئهری بوچی
موسلمانبوونا نهبووهکری هوسا یا ب ساناهی بوو؟

بهری مروث هزرا خو د وان نهگهران دا بکته یین نهو پالدای کو
ب ساناهتر ژ ههر کسهکی دی موسلمان بیت، پیتقییه بیرا خو ل هندئ
بینین کو نهو ئاستهنگین ل وی دهمی دکهفتنه د ناچهرا زهلامین
قورهشییان و هاتنا د ئيسلامي دا، چو ژ وان ل نک نهبووهکری نهبوون،
چاوا؟

د بهرسقی دا دئ بیتین: دهمی مروث ل سهر دینهکی یان بیر و
باوهرهکی دئته مهزنکر، پاشی بو دینهکی دی یان بیر و باوهرهکا دی
دئته گازیکر، دئ خو ژ یا نوی دهته پاش ژ بهر ئیک ژ قان نهگهران:
۱- ژ بهر دنفیلندییهکا وه ل مروقی بکته کو گوهدارییا کسهکی دی
نهکته و ب دویف نهکته.

۲- یان ژ بهر وی مهزنییا مروقی هه، قیجا بترست نهگهر چوو
د دینهکی دی دا نهو مهزنی ژ دهستی بیتهدهر.

۳- یان ژ بهر بهرژهوهندییهکا شهخصی کو دبت پشتی هاتنا دینی نوی
بو مروقی نهئته ب جهئینان.

۴- یان ژ بهر هزرهکا هسک و عهقلهکی گرتی یئ کو وی ژ ههر
بوچوونهکا نوی دویر بیخت.

۵- یان ژ بهر تهعهصویهکا کوره یا کو مروقی وهسا تی بگههینت
کو دهرکهفتنا ژ ریکا باب و باپیران تاوانهکا بی وینهیه.

۶- یان ترسهکا زیده یا کو مروژی ژ هندی پاشدا بهت کو حقیقی بیژت دا چو نهخوشی نهئینه رتکی.

۷- یان پیراتییهکا مروژی دکهته دوژمنی گهورینی، یان جحتیلینییهکا ری ندهته خودانی کو ب سهریخویی هزارهکتی بکته.

نهغه نمو نهگهر بوون یین قورهشی ژ دینی نوی یی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- پی هاتی ددانه پاش، و ناشکهرایه کو چو ژ شان نهگهران ل نک نهبووبهکری نهبوون، د سهر هندی ژی را رهوش و رهتاری وی یی پاک نمو پالدا کو نیکسهر قهستا نیسلامی بکته.

نمو دهمهکتی درتژ بوو نهبووبهکر ل هیثیا روزهکا هوسا بوو، ل هیثیا راستیا بهرزه بوو، گوهی وی ل دهنگهکی بوو بیتتی رتکی نیشا وی بدهت.. و چهند کهیفا وی یا مهزن بوو دهمی وی دیتی نمو دهنگ دهنگی نیزیکتترین ههقالتی وییه، نهگهر مروژ ب چاههکتی ماددی بهری خو بدهته نهبووبهکری دی بینت چو تشتهکتی ژ وی کیم نهبوو، مال د دهستی دا یی مشه بوو، عیال ههبوو، قهدر و بهایی وی ژی د ناڤ خهلکی دا گهلهک بوو، هممیان باوهری پی دهات و ب گوتنا وی دکر، بهلی تشتهکتی ژ وی کیم بوو نمو مالی وی هممیی نه دشیا بوو ب جه- بینت، یی ژی کیم بوو بزانت دینی ئیبراهیمی یی دورست یی چاوا بوو، چ رتکه مروژی دگههینته خودی، نمو دهمی ههقالتی وی موحه ممدی گوتییی: نهز پیغهمبهری خودیمه، نیکسهر وی باوهری پی ئینا، وهکی وی مروژی یی تشتهکتی خو بهرزه کت و گهلهک لی بگهرییت، پاشی ژ نشکهکتی هه بینت قیجا ب سهر و چاڤ هه خو تی وهر بکته.

ئەبۇبەكرى باوەرى ئىنا و ژ نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- زقرى مال، وەكى وى مروقى بارەكى مەزن و گران ژ سەر مىلى خۆ بدانت و ھەست ب سڤكىيى بكت، ئەبۇبەكرى وەسا بوو.. دەمەكى درىژ پىڤە نەچو ئەبۇبەكرى زقرى نك پىغەمبەرى خۆ، بەلى ڤى جارى ئو يى ب تنى نەبو، چار زەلامىن دى د گەل دا بوون: (عوسمانى كورئ عەففانى) و (طەلحەيى كورئ عوبەيدوللاھى) و (زوبەيرى كورئ عەووامى) و (سەعدى كورئ ئەبوو وەققاصى).

و پوژا پاشتر وى پىنج زەلامىن دى د گەل خۆ ئىنان؛ دا باوەرىيا خۆ ل نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئاشكەرا بكن: (عوسمانى كورئ مەظەرونى) و (ئەبوو عبىدەيى كورئ جەرراھى) و (عەبدررحمانى كورئ عموفى) و (ئەبوو سەلمە) و (ئەرقەمى كورئ ئەبوو ئەرقەمى) ئەڤە نەھ زەلام، د گەل ئەبۇبەكرى دەھ، پىغەمبەر و خەدىجا و عەلى و زەيد ئەڤە چارده.. دەستەكا ئىكى يا كاروانى پىروژى ئىسلامى پى دەست پى كرى، ژ سىزده مروقان نەھ ل سەر دەستى ئەبۇبەكرى ھاتنە سەر پى!

پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- د گۆتنەكا خۆ دا دبىژت: ھەچىيى قەنجىيەك ل مە كرىت، مە خەلاتى وى يى دايسى، ئەبۇبەكرى تى نەبت خودى ل پوژا قىامەتى خەلاتى وى دى دەتى.

ل ڤى دەمى ھۇمارا موسلمانان ھىدى ھىدى زىدە دبوو، پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ژ ھەڤالين خۆ خواست كو ل مالا ئەرقەمى ھەر جار كۆم بىن دا ئو وان ئايەتان بو وان بخوينت يىن نوى دئىنە خواری، و ھىشتا ھۇمارا وان نەگەھشتىيە چل كەسان ئەبۇبەكرى گەلەك جاران ژ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- دەستورى دخواست كو ئو دەركەڤنە كۆلانين مەكەھى و گازىيا خۆ بى ترس بەلاڤ كەن، جارهكى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-

دهستوری دا، دو سال د سهر گازییا نیسلامی را بوری بوون، و هژمارا موسلمانان گهشتبوو سیپ و هشت مروقان، کاروانی وان یی بچویک گهشته کهعی، نهبووکهکر د ناڅ خه لکی دا رابووقه و بو جارا نیکی د دیروکا نیسلامی دا وی خوتبهک ب دهنگهکی بلند خواند، ژ خه لکی مهکههی خواست بیته د نیسلامی دا، کافر ژ خوتبا وی دین و هار بوون، ب موسلمانان وهرهاتن و لیدان، و بارا نهبووکهکری ژ لیدانی ژ یا هممیان پتر بوو، گاڅا ئویجاخا نهبووکهکری نهڅ چهنده دیتی د هوارا وی هاتن و نهو ژ بن دهست و پیستین کافران ئینادهر، و ههمی هزارا وان نهو بوو نهبووکهکری یی مری، پاشی وان بهری خو دایه هیشتا رجا تی مای، رابوون نهبووکهکر هلگرت و بره مال، و هممیان سویند خوار نهگهر تشتهک ل نهبووکهکری هات نهو عوتبهی کوری رهبعهی پیشقه بکوژن.

نهبووکهکر هند هاتبوو قوتان دفنا وی ژ رویی وی نهدهاته جوداکرن، نهو دلگرتی بوو بوو و نهزمان ژی لی شکستبوو، مروقتین وی ل هنداف کوم بوو بوون و هتا نیزیکی روژناڅایی وی چاقتین خو څهنهکرن، گاڅا رح هاتییه لهسی و نهزمانی وی گهریای، نیکهمین پسیرا وی کری نهو بوو وی گوټ: چ ل پیغه مبری هاتییه؟ مروقتین وی خهلت ناخفتن و لومه لی کرن، و گوټنه دهیکا وی: خوارنهکی یان څه خوارنهکی بدی، و ژ نک وی ده رکهفتن. گاڅا دهیکا وی ب تنی مایه د گهل وی هندی نهو هاتی کو نهو تشتهکی بخوټ وی گوټی: هتا نهز نهزانم کانی چ ل پیغه مبری هاتییه نهز تشتهکی ناخوم. دهیکا وی گوټی: نهز چو ژ ههڅالی ته نزانم، وی گوټی: هره نک فاطمایا کچا خهططابی نهو دی تشتهکی ژنی زانت، دهیکا وی ب یا وی کر، بهلی فاطمای بی باوهری پی نههات گوټی: نه نهز نهبووکهکری دنیاسم نه ژی موحه ممدی، و نهگهر ته بقیت دی د گهل ته

ئىمە نك كورپى تە كانى مەسەلا وى چىيە؟ پشتى ھەردو ھاتىنە نك ئەبۇوبە كرى، ئەبۇوبە كرى پىسار ژى كىر: ھالى پىغەمبەرى چىيە؟ كچا خەططابى بەرسقا وى نەدا، گۆتى: دەيكا تە يا ل قىرى. گۆتى: نەترسە ھەما بىژە. وى گۆت: پىغەمبەر يى ب سلامەتییە و يى ل مالا ئەرقەمى. ئەبۇوبە كرى گۆت: پا من سویند يا خواری ھەتا ئەز پىغەمبەرى نەبىنم ئەز تىشەكى نەخۆم و نەقەخۆم.

پشتى خەلك قەمەقین و كەس نەمايە ل كۆلانى، دەيكا وى و كچا خەططابى رابوون ملین وى گرتن، و ئەو برە مالا ئەرقەمى ل نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-، ل وىرى ئەبۇوبە كرى ژ پىغەمبەرى خواست ئەو دوعايى بۆ دەيكا وى بکەت دا موسلمان بىت، و ھەسا چىبوو ھەكى ئەبۇوبە كرى قىاي و دەيكا وى موسلمانبوو.. ئەڤ رۆژە ئەو بوو يا ھەمزە ژى تىدا موسلمانبوو.

ئەقە نەخۆشیا ئىكى بوو سەرا ئىسلامى ھاتىيە رىكا ئەبۇوبە كرى، بەلى ئەو نەخۆشیا دووماھىيى نەبوو، ئەبۇوبە كرى ل وان سىزە سالىن ل مەكەھى ژىاي بەرى مەختبونى بۆ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ھەكى سىبەرى بوو، گەلەك جاران دەمى كافرین مەكەھى دەھانە پىغەمبەرى دا نەخۆشیا بگەھىننى ئەبۇوبە كرى خۆ ددا بەر و بەرەقانى ژى دكر و سنگى خۆ بۆ خۆشقىيى خۆ دكرە مەطالەكى پىلايى.

ل مەكەھى.. ھژمارەكا عەبدىن ھەژار و بى خۇدان ھەبوون باوھرى ب ئىسلامى ئىنابوو، كافران ئەو گرتبوون و ل سەر خىزى ئارىاي و ل بەر چاقى رۆژا شارىاي گرتدابوون و عەزاب ددان، ئەبۇوبە كرى بىرار دا وان ھەمىيان ب پارى خۆ بكرت و ئازا كەت؛ دا ئەو وان ژ عەزابا كافران رىزگار بکەت، و ئىك ژ قان عەبدان بلالى ھەبەشى بوو، و ژ بەر قى چەندى ئەڤ

نايه ته د ده رحقا نهبوبه كړى دا هاته خوارى: ﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ⑤
 وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ⑥ فَسَنِّيْرُهُ لِّلْيُسْرَىٰ ⑦ ﴾ (الليل: ۵-۷).

هر چنده نوبجاخا تهيمميان گهلهك بهرهقانى ژ نهبوبه كړى دكر ژى،
 بهلى د گهل هندى ژى كافران گهلهك حالى وى نهخوش دكر، لهو ده مى
 پيغه مبهري -سلاڅ لى بن- دهستوى دايه ههقالتين خو كو مشهخت ببن و
 بچنه حبهشه، نهبوبه كړى ژى دهستوى ژ پيغه مبهري خواست كو قستا
 حبهشه بكهت، و پشتى نهو ژ مهكههى دهركهفتى و چهند قويناغهكان دايه
 رى، ب رى قه (ابن الدغنه) مهزنى نوبجاخا (القاره) كهفته ريكما وى،
 گوتى: دى كيغه چى؟ نهبوبه كړى گوت: مللهتى من نهز يى دهريخستيم،
 دى بو خو چمه وهلاتهكى بشيم عيبادهتى خودايى خو لى بكم. (ابن
 الدغنه) يى گوتى: يتن وهكى ته نهدهردكهفن و نهديننه دهريخستن، تو
 هاريكارييا كستين پيتقى دكهى، و ميتقانان دحهونى، و تويى ب
 مروقاني يى، و هاريكارييا حهقيبي دكهى، بزقيره باژيرى خو و نهز دى
 بهختى خو دهمه ته.. ل سهر بهختى وى نهبوبه كړى زقري مهكههى.

نهبوبه كړى ل حموشا مالا خو جههكى نقيژان بو خو چيكرسو، گاغا
 راوهستيا با نقيژى و قورنان خواندبا، نهديشا خو بگرت روندكيتن وى دهاتنه
 خوارى، ژ بمر دهنگى وى و خوشيا قورنانى، ژن و بچويكيتن جيرانان لى
 كوم دبوون و گوهى خو ددانه دهنگى وى، كافر ترسيان بچويكيتن وان بچنه
 سهر دينى نهبوبه كړى، رابوون چوونه نك (ابن الدغنه) يى و گوتنى: بيژه
 نهبوبه كړى يان بلا بچته د ژورقه نقيژتن خو بكهت، يان ژى بهختى خو
 قهگهرينه نهگمر دى د ناڅبهرا مه و ته دا نهخوش بت.. نهو هاته نك
 نهبوبه كړى و گوتنا كافران بو وى قهگيرا، نهبوبه كړى گوتى: دى بهختى ته
 ل ته زقريمن و بهختى خودى تيرا من هديه.

سیزده سالان نهبوبه‌کری ل مه‌که‌هی بۆ دینی خو و پیغه‌مبه‌ری خو کار کر، باره‌کی مه‌زن ل سهر ملین وی بوو، ژ لایه‌کی فه ب ده‌ستی خو و مالی خو به‌ره‌قانی ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دکر، و ژ لایه‌کی دی فه هاریکاریا موسلمانین هه‌زار دکر و خه‌مین وان سقک دکر، و ژ لایه‌کی دی فه نمو یی به‌رده‌وام بوو د موسلمانکرنا خه‌لکی دا.. وی ژی نه‌خو‌شی ژ ده‌ستی کافران ددیت، به‌لی باوه‌رییا وی یا موکم نمو وه‌کی چیا‌یه‌کی لی کر بوو چو هه‌ره‌بایان نمو نه‌ده‌هه‌ژاند.

پشتی پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- و خه‌لکی یه‌ثری ب سهرتک هلبسوین، و پیغه‌مبه‌ری ده‌ستوری دایه موسلمانان کو مشه‌خت بینه مه‌دینی، نهبوبه‌کری ژی خواست ده‌ستوریی بده‌ته وی دا نمو ژی مشه‌خت بیت، به‌لی پیغه‌مبه‌ری گۆتی: له‌زی نه‌که، به‌لکی خودی هه‌قاله‌کی بۆ ته بیینت. نهبوبه‌کر تی گه‌هشت کو وی به‌حسی خۆیه، له‌و رابوو دو حیشت گریدان و چار هه‌یقان نالف دایی هتا باش قه‌له‌و بووین، ده‌می ده‌ستوری بۆ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هاتییه‌دان کو مشه‌خت بیت، چوو مالا نهبوبه‌کری و ناگه‌هدارییا وی کر کو هه‌ردو پیکه‌فه دی ده‌رکه‌فن. عائیشا دی‌یژت: نهبوبه‌کری ژ که‌یفان دا کره‌گری!

سه‌ره‌اتییا مشه‌ختبوونا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- کو دئیته هه‌مارتن مه‌زنتین سه‌ره‌اتی، باری مه‌زنتر ژی که‌فتبوو سهر ملین نهبوبه‌کری و بنه‌مالا وی: نهبوبه‌کر د گه‌ل پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ده‌رکه‌فت، و به‌ری ده‌رکه‌فت هنده‌ک ده‌ره‌م دانه کچا خو ئه‌سمائی و نمو هنگی یا فاما بوو و گۆتی: هنده‌ک خوارنی بۆ مه‌ پی بکیره.. هه‌ردو ل ئیقاره‌کا دره‌نگ ژ مالا نهبوبه‌کری ده‌رکه‌فتن و ب لای ژیرییا مه‌که‌هی فه چوون هتا گه‌هشتینه شکه‌فتا (ثور) جه‌ی وان به‌ری هنگی بۆ خو ده‌سنیشانکری، ب ری فه

ئەبووبەكر ھندەك جاران بەرى پىغەمبەرى دچوو، و ھندەك جاران ل پشت، جارا ل لايىن وى يىن راستى دچوو، و جارا زى ل لايىن چەپى، پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- گۆتى: ئەقە چىيە؟ وى گۆت: ھندەك جاران ئەز دىيىزمە خو نە كو كافر ژ سىنگى قە بىنە تە قىجا ئەز ب بەر تە دكەم، و جارا ئەز دىيىزم نە كو ژ پشتى قە بىنە تە قىجا ئەز ل دويش تە دئىم، و ھندەك جاران ئەز دىيىزم نەكو ژ لايەكى قە بىن.

ب قى رەنگى ھەردو چوون ھەتا گەھشتىنە دەرى شەكەفتى، ئەبووبەكرى گۆتى: ئەز دى بەرى تە چمە ژۆر، ئەگەر تىشەك ل ژۆر ھەبت زى دا چول تە نەئىت.. ئەبووبەكر ب ژۆر كەت ب سىرا دەستان لى گەريا، پشتى زانى شەكەفت يا ب سلامەتییە گازى پىغەمبەرى كر.. سى رۆژان ئەو ھەردو مانە د شەكەفتى قە، ل قان سى رۆژان كافر زى بى ھىقى بوون، ل وى شەفا دەرکەفتىن، كافران ل بەر دەرگەھى مالا پىغەمبەرى ل بەر دانابوو، پشتى بو وان دياربوى كو ئەوى ل سەر جەھى وى عەلىيە نە ئەو، رابوون قەستا مالا ئەبووبەكرى كرن، گاڤا زانى ئەو زى نەمايە، ل نك وان مسۆگەر بوو كو ھەردو پىكقە بىن دەرکەفتىن، وان جەھك نەھىلا و ب سەر ھل نەبوون، خەلاتەكى مەزن دەسنیشانكرن بو ھەچىيى تىشەكى ژ وان بزانت، و چو ديار نەبوو، ھندەك مروقتىن شاھزا ئىنان ئەوتن ل دويش شوينپىيان دچن ھەتا گەھشتىنە بەر دەرى شەكەفتى و ل سەربانى وى، ئەبووبەكرى گۆتە پىغەمبەرى: ئەگەر ئىك ژ وان قى گاڤى بەرى خو بدەتە بن پىيىن خو دى مە بىنت، ب دلەكى رحەت قە پىغەمبەرى گۆتى: ئەبووبەكر توچ دىيىرى بو دويان خودى د گەل وان يى سىيى بت؟

ل وان سى رۆژان كورئ ئەبووبەكرى (عەبدللاھ) ئەوى ھنگى ھىشتا زارۆك دچوو ل مەكەھى دگەريا كانى چ بەحسى و خەبەر ھەنە و ئىقارى

دهاته شكهفتی دا وی تشتی وی گوھ لی بووی بو بابی خو و پیغهمبهری بیژت.

نہسمانا کچا نہبووبهکری خوارن ل مال چی دکر و ب دزی فہ بو بابی خو و پیغهمبهری دئینا شکهفتی، و پشتی نمو و برایی خو دزقرین، شقانی نہبووبهکری پهزی خو د بہر دهری شکهفتی را دزقراند، ہندہک شیر بو پیغهمبهری و نہبووبهکری ددوت، و شوین پییین نہسمانی و عہدللای ژی خراب دکرن؛ دا کافر ل دويف نہئین.

ب فی رہنگی وان ہر سہی رۆژین خو بۆراندن، و وی ئیثارا دا نمو ژ شکهفتی دہرکہفن نہسمانی ہندہ خوارن بو ریکی بو وان دورستکر، و چونکی چو میدہک نہبوون خوارنی بکہتہ د ناف دا، رابوو شیتکا خو کرہ دو پرت: پرتہک د پشتا خو ئالاند، و یا دی کرہ میدہک، ژ بہر ہندی دبیزنی: (ذات النطاقین) یهعنی: خودانا دو شیتکان.

رۆژہکا مہزن بوو ل بہر خہلکی مہدینی، نمو رۆژا پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن- د گہل نہبووبهکری گہشتینہ مہدینی، دوشہنب بوو دووازدهی ہہیقا (ربیع الاول)، نہنہسی کوری مالکی دبیزت: دو رۆژ بوون چو رۆژین وہکی وان من نہدیتینہ، رۆژا پیغهمبہر ہاتیبہ مہدینی، و رۆژا مری.. رۆژا ئیکتی ہندی یا خوش و گہش و رۆهن بوو، و رۆژا دویی ہندی یا کریت و تاری و نہخوش بوو.

گاڤا پیغهمبہر و نہبووبهکر گہشتینہ مہدینی و خہلک ہاتیبہ بہراہیبی، بارا پتر ژ خہلکی نہزانی کی پیغهمبہرہ و کی نہبووبهکرہ لہو ہر ئیککی پسیار ژ ہہقالی خو دکر: کی ژ ہردویان پیغهمبہرہ؟

گاڤا هەردو روینشتین هەتافتی ل پیتغەمبەری دا -سلاڤ لی بن-
ئەبووبەکر رابووڤە ب کراسی خۆ سیبەر ل پیتغەمبەری کر، ئینا هنگی
خەلکی مەدینە ئەو هەردو ژێک جودا کرن.

ل مەدینە ژێ -وەکی مەکەهێ- مالا ئەبووبەکری ل نیزیکی مالا
پیتغەمبەری بوو -سلاڤ لی بن- و مالا هەردویان ل تەنشتا مزگەفتی بوو،
ل درێژییا دەه سالان ل مەدینە ئەبووبەکر نیزیکتەرین مرۆڤ بوو بۆ
پیتغەمبەری تو دا بیژی سیمرا وییە، دەمی ل مال و دەمی ل سەفەری یی
د گەل بوو، ل فرەهی و تەنگاییی ژێ دویر نەدکەفت.

دەمی پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئیای مزگەفتا خۆ ل مەدینە ئاڤا
کەت و عەرد دەسنیشان کری، پسایارا خودانیتن عەردی کر دا ئەو عەردی
ژ وان بکرت، وان گۆت: مە چو نەڤیت، بەلی پیتغەمبەری قەبویل نەکر،
دووماهییی دەه دینار بەیای عەردی ئەبووبەکری ژ مالی خۆ دان.

ل شەری بەدری ئەبووبەکر صەحابیی ئیکانە بوو یی ملی وی ب ملی
پیتغەمبەری ڤە ل بن وی کەپرا بۆ هاتییه چیکرن، و گاڤا شەر هاتییه کرن
ژی ئەو ل سنگی بوو، کورپی وی (عەبدرره‌حمان) ئەوی هنگی هیتشتا
موسلمان نەبووی د گەل لەشکەری کافران بوو، پشتی ئەو موسلمانبووی
رۆژەکی وی گۆتە بابی خۆ: ل رۆژا بەدری تو کەفتییه بەر ستیرکا من،
بەلی من بەری خۆ ژ تە وەرگیترا.. یەعنی: من نەڤیا تە بکوژم. ئەبووبەکری
گۆتی: پانی ئەگەر تو کەفتبایە بەر ستیرکا من، من بەری خۆ ژ تە
وەرنەدگیترا.

ل رۆژا شەری ئوحدی ژ ملی ئەبووبەکری ب ملی پیتغەمبەری ڤە
بوو، و دەمی شکستن کەفتییه ریزا موسلمانان، و دەستین وان ژ کرنا
شەری سستبووین پشتی بەلاڤبووی کو پیتغەمبەر یی هاتییه کوشتن،

ئەبۇبەكر ئىك ۋان كىم مەزۇقان بوو يىن مائىنە د گەل پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- و بەرەقانى ژى كرى ھەتا شەرى ب دووماھى ھاتى.

ل رۇزا حودەبىيىي ئەبۇبەكرى ھەلوستەك ھەبوو پىتقىيە نەئىتە ۋ بىر كرن.. ل سالا شەشى دەمى مۇسلمان د گەل پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- بەر ب مەكەھى ۋە ھاتىن بۆ كرنا عومرى، و كافران چەكدارىن خۆ ھنارتىنە بەراھىيا وان و ل نھالا حودەبىيىي گەھشتىنە ئىك، پاشى ب سەر چەند مەسەلەكا پىكھاتىن و پىيار ھاتىيەدان كو مۇسلمان ئەڧ سالە بۇڧرنە مەدىنى و سالەكا دى بىنە عومرى.. گەلەك مۇسلمانان ھزركر ئەڧ سولھا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- د گەل كافران مۆركرى، سولھەكا ب عدالەت نەبوو، عومەر ئىك ۋان كسان بوو، عومەر چوو نك پىغەمبەرى، ئەبۇبەكر ژى يى روينشتى بوو، عومەرى گۆت: ئەى پىغەمبەرى خودى ما تو نە ب دورستى پىغەمبەرى خودىيى؟ گۆت: بەلى. عومەرى گۆت: ما نەم نە ل سەر ھەقىيىنە و ئەو ل سەر باطلى؟ گۆت: بەلى. عومەرى گۆت: پا بۆچى نەم دى يا كىم بۆ دىنى خۆ دانىن!؟

يا كىم!! ئەڧە عومەر چ دىبىرت؟ پىغەمبەر يا كىم بۆ دىنى بدانت، ئەرى ما غىرەتا پىغەمبەرى ل سەر دىنى ۋ غىرەتا عومەرى كىمترە؟ يان عومەر مەسلەھەتا دىنى ۋ پىغەمبەرى پتر دزانت؟

نە.. بەلى زەلامىن تەنگاھىيا دكىمن!

بەرى خۆ بەنە ھەلوستى ئەبۇبەكرى: پىغەمبەرى گۆتە عومەرى: ئەز پىغەمبەرى خودىمە، و ئەز بى ئەمرىيا وى ناكەم، و ئەو دى من ب سەر ئىخت. عومەرى گۆت: ما تە نەگۆتبوو نەم دى چىنە بەدىتى و طەوافى كەين؟ گۆت: من گۆتبوو تە ئەڧ سالە؟ گۆت: نە، پىغەمبەرى گۆت: تو دى ئىيە بەدىتى و دى طەوافى كەى.. ل قىرى ئەبۇبەكر ھاتە مەيدانى،

ئەبۇبەكرى گۆتە عومەرى: ئەى زەلام! ئەو پىغەمبەرى خودىيە، و بىئ
ئەمىرىيا وى ناكەت و خودى دى وى ب سەر ئىخت، قىتجا ب يا وى بكة
ئەز ب خودى كەمە ئەو يى ل سەر حەقىيى.

ئەبۇبەكر ئىكى دزانت.. پىغەمبەر يى ل سەر حەقىيى و تشتى ئەو
بىئرت و بكةت يى دورستە، بلا ل بەر چاڭ مرۆڭ ھزر بكةت ئەو يى
دورست نىنە ژى، ئەڭە ھەلوستى دورستى خودان باوهرىيە، گاڭا گۆتئا
پىغەمبەرى ھات دقئت مە چو گۆتن نەبن؛ چونكى حەقى ھەر ئەوہ يا وى
گۆتى.

ل رۆڭا موصىبەتا مەزن ژى ب سەر صەحابىيان دا ھاتى، ل وى رۆڭا
مەدىنە ھەمى مەندەھۆش ماى، دل ھەمى ھژباين، و گاڭ ل خەلكى
شكەستين جاره كا دى ئەبۇبەكر ھاتە پىئش:

ل سالا يازدى، ل ھەيڤا سىيى، خەلكى مەدىنى ھەمى، ھوير و گر،
ژن و مىر، گاڭ دھژمارتن و بەرى وان ل مالا پىغەمبەرى بوو -سلاڭ لى
بن-، دەنگ و باس بەلاڭبووون كو پىغەمبەر يى نساخە، و رۆڭ بو رۆڭى
ئىش يا لى گران دبت، ھەتا وە لى ھاتى ئىدى ئەو نەشپاي خۆ ل سەر
پىيان بگرت و بچت نقتىڭ ل بەرا موسلمانان بكةت.. پىغەمبەرى گۆتە
كابانىيا خۆ عائىشاي كچا ئەبۇبەكرى: بىئژنە ئەبۇبەكرى بلا نقتىڭ ل بەرا
خەلكى بكةت.. ھەر وەكى وى ب قى چەندى دقيا صەحابىيان تى
بگەھىنت كو ئەگەر ئىك د ناڭ وان ھەبت بشىت ل جەئ وى راوہستت دى
ئەبۇبەكر بت و كەس دى نە.

عائىشايى گۆتى: ھندى ئەبۇبەكرە مرۆڭەكى دلنازكە، ئەگەر ل جەئ
تە راوہستيا نەشپتە خۆ ژ بەر گرىيى، قىتجا ئەگەر تو بىئىيە عومەرى ئەو
نقتىڭ ل شوينا تە بكةت.. بەلى پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- قەبويل نەكر

کسه کئی دی ژ ئه بووبه کرى پتفه تر ل جهى وى راوه ست، ئه بووبه کرى ل جهى پتغه مبهرى بوو ئىمام و ههمى صهحابيان نقيژ ل دويف وى کر.

ل وان رۆژتن نساخيا پتغه مبهرى -سلاف لى بن- دژوار سووى صهبابى ههمى د خه مه کا گران دا دژيان، بهلى يى ژ ههميان خه م گرانتر ئه بووبه کرى بوو، رۆژه کئی نيش ل سه ر پتغه مبهرى -سلاف لى بن- پيچه کى سقکبوو، له و صهحابيان هزرکر ئه و يى بهر ب ساخله مييى قه دچت، هنگى ئه بووبه کرى ده ستورى ژئ خواست کو بچته وى خانبيى خو ئه وى ل (سح) ژ ده رقه ي مه ديني، ئينا پتغه مبهرى ده ستورى دا يى.

ل سپيده يا رۆژا دوشه نبييى دوا زده ي مه ها (ربيع الاول) ئى ژ سالا يازدى، ئه بووبه کرى ل وى خانبيى خو بوو ئه وى ژ ده رقه ي مه ديني، جهواب گه هشتى کو پتغه مبهر نه مايه، ئه بووبه کرى رابوو ل ده وارا خو سويار بوو و قه ستا مه ديني کر، ديت مزگه فت يا تژى زه لامه، ههمى دحيه تينه، هنده ک يى دبىژن: پتغه مبهر يى مرى، و هنده ک يى دبىژن: ئه و نه مرييه، و ههميان پتکفه نه قيت باوه ر بکه ن کو ئه و يى مرى، ئه بووبه کرى ب يى ده نگى قه پيشقه چوو، خه مى گاڤين وى گران کرىون، ئه بووبه کرى نه دا و نه ستاند، قه ستا مه زه لا کچا خو عايشايى کر، جهى پتغه مبهرى لى وه غه ر کرى.

عايشا دبىژت: ئه بووبه کرى ب ژۆرکه فت، پتغه مبهر يى درىژکرى بوو و پاته ک ل سه ر بوو، ئه بووبه کرى ب نک قه چوو پاته ژ سه ر چاقان راکر و ماچى کره ب ناڤ چاڤين وى قه، و گۆت: ده يک و بابين من گورى ته بين، خودى دو مرنا ن ل سه ر ته کۆم ناکه ت، و ئه و مرنا وى ل سه ر ته نقيسى ئه قه ته ديت، و چاڤين وى تژى رۆندک بوون، و پاته جاره کا دى ب سه ر دادا.

ژ دهرځمې مزه‌لا عايشايي، ل مزگهفتي، مهوقف دژوارتر و نازکتر لى هاتبوو، بهري هممیان ل دهرگه‌مې بوو کاني کهنګي نهبوبه‌کر دى دهرکهفت، و گوتنه‌کا بنجه‌ بيژت، دلين هممیان ب لهز خو دهلافتيت، و ترسي خو ب سهر دادابوو. نهبوبه‌کر دهرکهفته مزگهفتي، عومهرى شيرى خو رويس کربو و ل خه‌لکى دخورى، و دگوت: پيغه‌مبه‌ر نه‌مريه، هه‌چيى بيژت پيغه‌مبه‌ر يى مري دى وى ب قى شيرى کوژم، نهبوبه‌کرى گازى کړى: نهى عومهر بى دهنګ به، بهلى عومهر بى دهنګ نهبوو، جاره‌کا دى نهبوبه‌کرى ژى خواست نهو بى دهنګ بيت بهلى عومهر بى دهنګ نهبوو، نينا نهبوبه‌کر ب سهر مينه‌را پيغه‌مبه‌رى کهفت.. مينه‌ر ژ سى دهره‌جکان پيک دهات، پيغه‌مبه‌رى گاځا خوتبه دخواند دچوو سهر دهره‌جکا ستيى، نهبوبه‌کر ب سهر دهره‌جکا دويى کهفت و پراوه‌ستيا، هتا مري ژى کسى نهو ل سهر دهره‌جکا ستيى نه‌ديت، و پشتى وى عومهرى خوتبه ل سهر دهره‌جا نيکى دخواند هتا نهو ژى مري.

گاځا صه‌حابييان ديتى نهبوبه‌کر ب سهر مينه‌ريى کهفت، هممیان عومهر هيتلا و هاتن ل دور نهبوبه‌کرى کو‌مبون، نهبوبه‌کرى همدا خودى کر و شاهده دا پاشى گوت: نه‌گهر هموه عيبادهت بو موجه‌ممدى دکر نه‌فه موجه‌ممد مر، و نه‌گهر هموه عيبادهت خودى دکر، خودى يى زتندويه و نامرت، و خودى دبيژت: ﴿ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَلَا يَأْتِيَنَّ مَاتٍ أَوْ قَتِيلٌ أَنْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ (آل عمران: ١٤٤).

عومهر دبيژت: گاځا نهبوبه‌کرى نه‌ف نايه‌ته خواندى، يا ژ من فه نه‌ف نايه‌ته ژ نوى هاته خوارى، هر وه‌کى من چو جاران نهو نه‌خواندى،

دهست و پیتین من ساریوون و نهمز کهفته عمردی، و من زانی راسته
پتغه مبر یی مری.

دهنگی گرییی تژی مزگفتی بوو..

موقفه کئی ب ساناهی نهبوو، (صدمه) ژ هندئی مزنتر بوو ئەف
کۆما مروژان خۆ ل بهران بهر بگرت، پتغه مبر بمرت؟ پا کی دئی نیدی دلین
وان ناهدهت و چاقتین وان تیرکعت؟ نیدی کی د ناڤ وان دا دئی قورنانه کا
زندئی بت نیت و چت، رۆژه کئی صحابییهک هاته نک پتغه مبر یی -سلاڤ
لی بن- وهکی بییه کا زهر لی هاتیوو، پتغه مبر یی پسیار ژئی کر: ته خیره؟
وی گۆت: ئەمی پتغه مبر یی خودی، من هزرین خۆ کرن ل رۆژا قیامه تی
د بهحشتی دا، تو دئی د گهل پتغه مبران بی ل جهین بلند، و نهم دئی د بن
هموه دا بین، و هنگی نهمز ته نابینم، قیجا نهمز یی وئ هزرئی دکهم هنگی
چاوا دئی صبراً من نیت؟!

ئەف زهلامه بوون بوو.. هیشتا پتغه مبر یی زتندی د ناڤ وان دا،
ئهو ژ ترسیت د ویرکهفتنا ژ وی نساخ دبوون، قیجا چاوا نهقرۆ ئهو
ل کۆلانتین مدینتی خۆ ب تنی ببینن؟ چاوا صبراً وان بیت؟

پیره ژنهک ل مدینتی هنبوو پتغه مبر -سلاڤ لی بن- گهلهک جاران
دچوو مالا وئ سمر ددا، پشتی پتغه مبر یی، ئهبوبه کری گۆته عومهری:
وهه دا بچین سمر فلان پیره ژنی بدهین ئهوا پتغه مبر یی -سلاڤ لی بن-
سمر ددا.. متهفانین پیری گاڤا ب ژۆر کهفتین، بیرا وئ ل متهفانه کئی
دی یی عمزیز نیناڤه، نینا پیری کری، وهسا کری حهتا گرییا همدو
متهفانین خۆ ژئی نینای، نینا ئهبوبه کری گۆتی: ئهو جهی پتغه مبر یی بار
کرییی بو وی ژ وی جهی چیتره یی ژئی بارکری. نینا پیره ژنی گۆتی: گرییا
من ژ بهر هندیه چونکی وهچی پشتی وی هاته برین.

خهما وان ب تنی خهما مرنا پیغهمبهری نهبوو، خهما وان یا هندی
 ژی بوو کو ب مرنا پیغهمبهری روّناهییا وهحییی ژ عهردی هاته برین.
 عومهری.. دهمی زانی مرن راسته و خوشتقیی دلی بارکر، چوکین
 وی شکستن، پییین وی نمشیان وی راگرن، کهفته عهردی، و صهحابییین
 دی ژی وهکی وی.. روژه کا رهش بوو، نهخوشتترین روژ بوو ب سهر مهدینی
 دا هاتی وهکی نهنسی گوتی. نهبوویهکر جاره کا دی هاته پیش، بهری
 نهبوویهکر ب سهر مینبهری بکهفت، یا ژ مروقی شه دی رابت هندهک
 شیرهتان ل ههقالین خو کهت دا نهو صهبری بکیشن، بهلی وی وه نهکر؛
 چونکی مهوقفی نهو نه دخواست، مهوقفی دخواست نهبوویهکر وان
 ل راستیه کا مهزن هشیار بکهت، دا کس ژی بی ناگه نهبت: ((أیها
 الناس: من كان يعبد محمدا فان محمد قد مات، ومن كان يعبد الله فان
 الله حي لا يموت)).

نهبوویهکر تی نهبت کی هزرا قی گوتنی دکر؟ خودی یی زیندییه و
 نامرت، نهو تشتی وی فرمان پی ل ههوه کری دهمی پیغهمبهر یی ساخ،
 نهو ژی پشتی مرنا وی نهو فرمانی پی ل ههوه دکهت.

خودی.. کانی چاوا (موحه ممد) هلیژارتبوو دا کو په یاما وی
 بگه هینت وهسا (نهبوویهکر) ژی هلیژارتبوو دا دهوری پیغهمبهری تمام
 بکهت.. و زهلامی ب قی رهنگی بت دقتیت ل پیشییی بت.

و وهسا چیبوو.. خودی وهسا هزکر صهحابی ههمی ل سهر وی گوتنی
 کومکرن کو خهلیفی پیغهمبهری -سلاف لی بن- دقتیت نهبوویهکر بت، قی
 جاری ژی نهبوویهکر ب سهر مینبهری کهفت بهلی دا رهنگ و رویی
 سیاسه تا خو بو خه لکی ناشکرا بکهت، نهبوویهکری گوت: ((گهلی
 مروقان: نهز بو مهزنییا ههوه هاتمه هلیژارتن و نهز ژ ههوه مهزتر نینم،

نهگەر من باشی کر هاری من بکمن، و نهگەر من خرابی کر من راست بکمن، نهوی د ناڅ هموه دا لاواز، ل نک من یی ب هیزه هتا نهز مافی وی بو وی بستینم، و نهوی د ناڅ هموه دا ب هیز ل نک من یی لاوازه هتا نهز مافی ژئی دستینم، گوهدارییا من بکمن هندی نهز گوهدارییا خودی و پیغهمبهری بکم، و نهگەر من گوهداری نهکر من مافی گوهدارییی ل سهر هموه نینه).

و نهبوویهکر هاته خواری.. گهلهک ناخفتن دریر نهکر؛ چونکی نهو نه ژ وان مهزنان بوو یین گوتتین وان ژ کریارین وان پتر، هاته خواری دا دهست ب کاری بکهت، و (سهه گوتن گوری کریارهکی بن)!

دو سال و سچ هه یقان نهبوویهکر خهلیفه بوو، و ژ وان کارین مهزن یین ل سهر دهمی خلافتا وی چیبووین:

۱- هنارتنا لهشکهری ئوسامهی بو شامی، نهو لهشکهری پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- بهری مرنا خو دورستکری و نهگههشتی فری کت. نهبوویهکری بهری همر تشتهکی نهو لهشکهر هنارت، و نهڅ هنارتنه وهکی کولمهکا دژوار بوو ب ناڅ چاڅین وان منافقان کهفتی نهوین هزرکری پشتی مرنا پیغهمبهری ئیسلام دئ هلوهشییت و نامینت.

۲- کرنا شهری د گهل وان کهسین ل کوفری زقرین و پشت دایه ئیسلامی، و وان کهسین ژ دره و خو ب پیغهمبهراتییی ئینایهدهر وهکی (موسه یله مهی) و هنده کین دی، و قی چندی هیزا موسلمانان د چاڅین خهلیکی دا مهزنگر.

۳- کرنا شهری د گهل وان کهسین گوتی: نهم زه کاتی نادهین. نهبوویهکری فهتوا ب کوفرا وان دا و کوشتنا وان هلالکر؛ چونکی وان کوفر ب دانا زه کاتی کر.

۴- ده‌ستپیکرنا فتوحاتان ل لایئ رۆژه‌لاتئ ل جهئ دگوتنئ: (بلاد فارس)، ئه‌بووبه‌کری (المثنی ابن حارثه) هنارتئ پاشی (خالد بن الولید) پاشی (القعقاع بن عمرو التمیمی).

۵- ده‌ستپیکرنا فتوحاتان ل لایئ رۆژئاڤایئ ل جهئ دگوتنئ (بلاد الشام)، وی (خالد بن سعید) هنارتئ، پاشی (عکرمه) و (عمرو) و (أبو عبیده) ب دویف دا هنارتن، پاشی (خالد بن الولید) بو هاریکاریا وان هنارت.

۶- کۆمکرنا قورئانئ د ئیک (مصحف)ی دا؛ دا بیته پاراستن، و ئه‌و موصحف ل نک ئه‌بووبه‌کری، پاشی ل نک عومهری بوو، و پشتی عومهری ئه‌و ل نک کچا وی (حفصایئ) بوو، و ل سه‌ر ده‌می عوئمانی وی ئه‌و موصحف ژ حفصایئ وه‌رگرت.

گه‌له‌ک تشت هه‌بوون ئه‌بووبه‌کر ژ سه‌حابییئ دی جودا دکر، ژ وان تشتان:

۱- ئه‌و ئیکه‌مین زه‌لام بوو باوه‌ری ب پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نینای، بیئ قه‌مان یان دودلی.

۲- ئه‌و ئیکه‌مین که‌س بوو ئیسلاما خو ئاشکه‌راکری، و د ناڤ خه‌لکی دا رابووی خوئبه‌ک خواندی و تیدا ژ وان خواستی باوه‌رییئ ب ئیسلامئ بینن.

۳- ئه‌و موهاجرئ ئیکانه بوو ده‌یک و بابین وی موسلمانبووین.

۴- ئه‌و سه‌حابییئ ئیکانه بوو یئ پیغه‌مبه‌ری هلبژارتی کو د گه‌ل وی مشه‌خت بیت.

- ۵- مرۆقتی ژ ههمییان پتر پیغه مبهری حمز ژئی دکر ئهو سوو، وهکی د حدیستین دورست دا هاتی.
- ۶- وی ژ ههمی صحابییان پتر مالی خو د ریکا خودی دا خرج کریوو، و پتر ژ جاره کئی وی مالی خو ههمی دئینا دکره خیر و چو بو خو ندهیتلا.
- ۷- د هندهک حدیستین دورست دا هاتییه کو ئهو چیتترینی نوممه تییه پشتی پیغه مبهری، و باوه ربیا وی ههی هندی یا نوممه تی ههمیییه.
- ۸- ئهو صحابییین ئیکانه بوو یی ل سمر ده می پیغه مبهری و ل حضورا وی فهتوا ددان.
- ۹- ئهو ئیکه مین کس بوو بریارا کۆمکرنا قورناتی د ئیک موصحفی دا دای.
- ۱۰- د هندهک حدیسان دا هاتییه کو ئهو ئیکه مین کسه -پشتی پیغه مبهری- دچته بهحشتی.
- ۱۱- ئهو صحابییین ئیکانه بوو یی پیغه مبهری هلبژارتی کو بیه نه میری حجی و هیشتا پیغه مبهری یی ساخ.
- ۱۲- ئهو صحابییین ئیکانه بوو یی ل جهی پیغه مبهری نفیژ ل بهرا صحابییان دکر، ل ده می پیغه مبهری نه یی ناماده. و ژ صحابییان کسین ژ بلی وی نفیژ ل بهرا پیغه مبهری نه کریه.
- ۱۳- ئهو ئیکه مین صحابی بوو بوویه خلیفی پیغه مبهری -سلاخ لی بن-.
- گهلهک تشتین دی ژئی ل نک وی هه بوون دهنه نیشانین چیترینیا وی.

ل روژا دوشه‌نیج ب شه‌قئ، پشتی نقیژا مه‌غره‌ب، ل بیست و دویم
 هه‌یقا (جمادی الآخرة) ل سالا سیزدئ ئه‌بووبه‌کری خاترا خوژ دنیایین
 خواست، پشتی چهند روژه‌کا نساخ‌بووی، و به‌ری ئه‌و بمرت وی هنارته
 ب دویم عومهری را و وه‌صیه‌ت کر کو پشتی وی عومهر بته خه‌لیفه. و
 ده‌می ئه‌و یئ نساخ هنده‌ک هه‌قالین وی چون سمر دا، ئیکی گوتئ: ما
 نه‌هنیرینه ب دویم دختوره‌کی را دا به‌ری خو‌بده‌ته ته، ئه‌بووبه‌کری گوت:
 دختوری به‌ری خو‌یی دایه من، وان گوتئ: وی چ گوته ته؟ ئه‌بووبه‌کری
 گوت: وی گوته من: ((إني فعال لما أريد)) ئه‌ز وئ دکم یا من دقتت!
 پشتی ئه‌بووبه‌کر مری ل ته‌نشست پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هاته
 قه‌شارتن. و ده‌می مری ژییی وی شتست و سئ سال بوون.
 ئه‌بووبه‌کری شمش زارۆک هه‌بوون: سئ کور و سئ کچ. کورئ وی یئ
 مه‌زن ناقتی وی (عبد الله) بوو ل سه‌ر ده‌می خلافتا ئه‌بووبه‌کری مریو، و
 کورئ وی یئ دی (عبد الرحمن) بوو ل سالا (۵۳) مریو، و (عبد
 الرحمن) ی کوره‌ک هه‌بوو ناقتی وی (محمد) بوو سه‌حابی بوو، و ئه‌ف
 (محمد) ه سه‌حابیی ئیکانه‌یه یئ ئه‌و و بابئ وی و باپیرئ وی و بابئ
 باپیرئ وی همر چار سه‌حابی، و کورئ ئه‌بووبه‌کری یئ سییئ (محمد) بوو.
 کچین ئه‌بووبه‌کری ژئ سئ بوون: یا مه‌زن (ئسماء) بوو و قئ شوی
 ب(الزبیر بن العوام) ی کریو، و ئه‌و ده‌یکا (عبد الله بن الزبیر) یه. و یا
 ژ وئ بچویکتر (عائیشا) بوو و ئاشکه‌رایه کو وئ شوی ب پیغه‌مبه‌ری
 -سلاف لی بن- کریو، و کچا وی یا بچویک (ام کلثوم) بوو و ئه‌فه یا
 پاشاب بوو، و شوی ب (طلحه) ی کریو.

خەلیفە دوینی عومەری کورئ خەططابی

قئ جاری دۆر دۆرا عومەرییە.. و گاڤا مروۆقی گۆتی: عومەر، ھەر
وھکی مروۆقی گۆتی: رۆژا خزیرانی، ما ھەوجە دکەت تو رۆژی بۆ خودان
چاڤھکی بدەییە تەعریفکرن؟

ب راستی دەمی مروۆقی بقییت بەحسی عومەری بکەت، حیبەتی دبت
کانئ ژ کیشە دەست پئ بکەت، ئەگەر یا موستەحیل بت مروۆق بشییت ئاڤا
دەریایەکی د ئامانەکی دا کۆم بکەت، ئەز دبیژم: یا ژ وئ موستەحیلتر ئەو
مروۆق بشییت بەحسی عومەری د پەیشەکی دا کۆم بکەت.

عومەر خودانی دلەکی بوو گەلەک ژ کەڤرتن ھشک رەقتەر بوو،
مروۆقەکی بەرزە بوو ل کۆلانین مەکەھتی، وی عەقلەکی وەسا ھەبوو
پەیکەرەک ژ خورمی چیکر بوو و دگۆت: ئەڤە خودی منە! و گاڤا برسی دبوو
رادبوو خودایی خو ددا بەر لەقان!

پاشی رۆژ بۆرین و سال ھاتن، ئەڤ عومەرە ژ بایئ سەری سحاران
نازکتر لی ھات، بوو ئەو ھەیفە گەش یا شەڤا خەلکی روھنکری و ری
نیشا بەرزەبوویان دای.. بوو ئەو عومەر یئ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-
د دەر حەڤا وی دا گۆتی: ئەگەر پشتی من پیغەمبەرەک ھەبا دا عومەر بت.
قئجا کەرەم کەن دا دەلیڤەییەکی پیکڤە خو بدەینە بەر سیبەرا قئ چیا یئ
بلند ئەوی خودی حەقی و نەحەقی پئ ژتکجوداکری.

ناڅي وی د جاهلیه تی و نیسلامی دا عومر بوو، بابی وی خهطاب
 کوړی نوفیلیتی کوړی عبدالعوززایی کوړی رهباحی کوړی عبداللاهی کوړی
 قورطی کوړی رهزاحی کوړی عدیسی کوړی کهعبی بوو.. ژ نوجاخوا
 قورهیشیانه، ژ بابکی (عدی)، نمو و پیغه ممبر -سلاف لی بن- ل کهعبی
 کوړی لوئی دگهنه نیک. دهیکا وی ژی یا قورهیشی بوو، بهلی ژ بابکی
 مهخزوومیان بوو، ناڅی وی (حنته مه بوو، کچا هاشمی کوړی موغیرهیی
 بوو، دوتاما نمووجهلی بوو عمری کوړی هشامی کوړی موغیرهیی.

ل روژا شهری بدری پیغه ممبری -سلاف لی بن- ناسناڅی وی کره:
 (بابی حهفصی)، و (حفص) ل نک عمره بان ناهکه ژ ناڅین شیری. هر
 وهسا پیغه ممبری ناسناڅی (الفاروق) ژی دانابوو سمر، و (فاروق) نمو یی
 حهقی و نهحقی ژیکجوداگری.

عومر -وهکی د وهصفا وی دا دنیته گوتن- مروقهکی بهژن بلند بوو،
 دیمی وی یی سپی بوو، و ریپتین وی د بوش بوون، و سمری وی یی
 (نهصلهع) بوو، و هیشتا د جاهلیه تی دا نمو مروقهکی خواندهڅا بوو، دزانی
 بخوینت و بنقیست.

سمر و بهری ژيانا وی بهری موسلمان بیت ب بهرفرههی نههاتییه
 زانین، بهلی تشتی ناشکرا نمو بوو عومر مروقهکی گلهکی دلرهق بوو،
 یی دژوار بوو، خهک ژی دترسیان، ل دهسپیکا پهیدا بوونا گازییا نیسلامی
 عومری هلوستهکی گلهکی خراب و دژوار دژی موسلمانان ههبوو، گاڅا
 زانییا مروقهکی موسلمانبوی و مای وی تی چویا دا رابست وی مروقی
 ژ دهست و پتیان گرتدهت، و ل بهر چاڅی روژا ناریای عزاب دهت، و
 دوژمناتییا وی بو نیسلامی هند یا دژوار بوو کافرین قورهیشیان ب وی
 د پشتراست بوون، کو نمو روژهکی مفایی دی گههینته وان.

پسارال ڦيرئ خو دهليخت نهڦهيه:

- نهرئ نهڦ عومهرئ دژوارترين دوژمن بو ئيسلامئ و موسلمانان چاوا رټكا خو گوهارټ و هاته د ئيسلامئ دا و بوو مهزنترين ليشكر د چهپهرئ بهرهڦانيا ر ئيسلامئ دا؟

ههتا بهرسڦا ڦئ پسارئ بو مه ناشكرا بيت دڦيت پسارهكا دي بكهين: نهرئ چهند دهركههين دائيخستي د ناڦهرا ئيسلامئ و عومهرئ دا ههبوون، و چ نهگه د پشت دوژمناتيبيا وي را بو ئيسلامئ ههبوو؟

راسته عومهر مروڦهكئ دلرهق بوو، بهلئ مهعنا ويئ ئهو نينه دلئ رهق چو جارن نهرم نابت.. رږڙا پيغهمهبرئ -سلاف لي بن- دهستويري دايه موسلمانين ههژار كو مشهخت ببن و بچنه هههشئ، بو جارا ئيكي -و عومهر هنگي مروڦهكئ جاهلي بوو- هندهك موسلمانين ههژار و بييرئ ڦيا مشهخت ببن، ژنكهكئ ژ وان دگوتئ: دهيكاه عبداللهي كهفته دهستي كافران و وان ري لي گرت و نههتلا ئهو بچت بگهته زهلامئ خو، عومهر -خودانئ دلئ رهق- ژ ههميان دلڦانتر بوو د گهل ڦئ ژنكئ، وي ري دايبئ و داخوازا سلامهتبيي ژي بو كر، و گوتئ: ههريه بگهه ههڦالين خو.. ڦي ههلويستي عومهرئ دلئ ژنكئ بره هندي كو يا ب هيفي بت عومهر ژي موسلمان بيت، عامري كورئ رهبيعهيي گوتئ: نه كو تو تهمهعيا موسلمانبوونا عومهرئ دكهئ؟ وي گوت: بهلئ.. عامري گوت: هنگي عومهر دي موسلمان بت ههتا كهري خهططابي موسلمان دبت!

بهلئ ئهو بي خهلت بوو، و ژنك يا دورست بوو.

راسته عومهر بي دژوار بوو، بهلئ مهعنا ويئ ئهو نينه مروڦئ دژوار چو جارن هستيبي د گهل خو ناكهت، عومهرئ گاڦا دديت هندهك مروڦين ههژار و بي زهره ربيتن دئينه گرتن و عهزابدان -و هندهك جارن

ب دهستين وى ب خو- و كهس نينه بهره قانيبي ژ وان بكهت.. عومه
ب پهشيمانبيي دهسيا و پسيار ژ خو دكر: نهرى بو؟
مروقي زيرهك و يي ب عار كهيف ب زورداريبي نائيت نهگه ر خو
ل دوژمنى وى ژى بيته كرن.

روژا پيغه مبهرينيا پيغه مبهري -سلاڅ لى بن- دهست پى كرى ژيبي
عومهرى بيست و حهفت سال بوون، چونكى عومه ر سيژده سالان
ژ پيغه مبهري -سلاڅ لى بن- بچويكتر بوو، مهنا دهمنى گازيبا ئيسلامى
دهست پى كرى عومه زهلامه كى كامل بوو، نهو ب خو مروقه كى ب عار و
خودان غيرهت بوو، و كانى چاوا ئيسلامى خيره كا مهزن ژ قى سالوخه تى
وى ديت پشتى نهو موسلمان بووى، همر نهف سالوخه ته بوو -ل دهسپيكي-
بوويه ده رگه هى دائيخستى يى ئيكانه د ناڅهرا وى و ئيسلامى ژى دا.

نهگه هوين پسيار كهن: چاوا؟ دى بيژم: غيره تا عومهرى يا زنده و
عارا وى ئيكا هند ژى چيكر دهمنى وى گوهد لى بووى زهلامه ك د ناف
قوره شيبان دا يى دهركهفتى دبيژت: نهو دينى باب و باپيرتن هموه ل سهر،
دينه كى پويچه و چو خير تيدا نينه، و نهو صه نه مين هوين خو بو دجه مين
هندهك بهرتن رهق و هشكن، چو مفايى ناگه هيننه هموه، و گاڅا وى ديتى
هندهك مروڅ يين بوونه تاگيرتن قى گازيبى، و دوبه رهكى د ناف
قوره شيبان دا پهيدا كريبه. غيره تا وى ل سهر رىكا باب و باپيران، و عارا
وى ل سهر كولتورى ئوبجاخى وه لى كرن دنيا د چاڅان دا تارى بيت، وى
گهلهك هزرتن خو د قى دينى نوى دا نه كرن، پسيار نهكر: نهف پيغه مبهري
چ دبيژت و بهرى خهلكى دده ته چ؟ ئيكسه ر دهست دا چويقى و گوڅت: نابت
كسهك ههبت ژ رىكا باب و باپيران دهركهفت، نهو رىبازا پيروژ يا نهفه
هنده ساله د گهل خوينا مه گهرياي هوسا ب ساناهى چى نابت بيته

هیلان.. ئەڤه ئەو دەرگهه ئیکانه بوو یی کەفتییە د ناڤهرا عومەری و ئیسلامی دا، و گاڤا خودی قیای ئەڤ دەرگهه ڤهبت، ب رەنگهکتی وەسا ب ساناهی ڤهبوو خەلک ژ بەر حیبهتی بوون.

وەرن دا پیتکڤه د گەل عومەری بژین.. و سەرھاتییا گوھۆرینا مەزن د ژیانای وی دا، ئەو سەرھاتییا ئەو ژ نزمترین کەند و کۆرتن جاھلیهتی گەھاندییە بلندترین کۆیی ئیسلامی.

ئیمام ئەحمەد ژ عومەری ب خو ڤەدگۆھیزت، دبیتژت: ئەز مروڤهک بووم من خو ژ ئیسلامی دویر دکر، و من ھندەک ھەڤال ھەبوون ئەم پیتکڤه ل جەھەکی کۆم دبووین مە ڤەدخوار و دەمی خو دبۆرانند.. شەڤهکتی ئەز ھاتم من چو ھەڤالین خو نەدیتن.. ئینا من گۆتە خو: دا بچمە کەعبی طەوافی بکەم، ئەز ھاتم من دیت پتەغمبەر -سلاڤ لی بن- یی راوہستایە نڤیتژی دکەت، من گۆت: باشە، ئەڤ شەڤه ئەز دی گوھی خو دەمە موخەممەدی کانێ ئەو چ دبیتژت. من خو نیتزیک کر، و خو د ناڤ پاتی کەعبی را ڤەشارت دا ئەو من نەبیت، ئینا وی دەست ب خواندنا سوورەتا (الحاقە) کر، من گوھی خو دابی کەیفای من گەلەک ب ڤەھاندنا قورناتی ھات، من د دلێ خو دا گۆت: قورەیشی راست دبیتژن: ئەڤه شاعره، ئینا من ھند گوھ لی بوو وی ئەڤ نایەتە خواند: ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٥٤﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُوْمِنُونَ ﴿٥٥﴾﴾ ئینا من گۆت: پا دیارە ئەو گۆتنا کەھنانە، ئینا وی خواند: ﴿وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ ﴿٥٦﴾ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٧﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٥٨﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٥٩﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٦٠﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَلِيزِينَ ﴿٦١﴾﴾. گاڤا عومەری گوھ ل قورناتی بووی، دلێ وی نەرمبوو، و د ھندەک ریوایەتان دا ھاتییە عومەر دبیتژت: گریبا من ھات و ئەز ھاتمە د ئیسلامی دا.

مەننا: عومەرى حىتىب دىكى ئەڭ پۇرۇن پۇرۇن ھاتتا بىز ئىسلامىيەت
دا بولۇپ.. بەلبى ھەر دىن پۇرۇن دا سەرھاتىيەكا دى ئى چىبىو پىتر عومەر
ب قورئانىيە ئە گىرىدا و بولۇپ ئەگەر ھىندى ئەم ئىكسىر قىستا پىتغەمبەرى
-سلاڭ لى بىن- بىكەت و ل سەر دەستى بى شىھىدە بەدەت.

ئاشىكەرايە كۆچمە بى دەمى مۇسلمان دىھىشارتى بولۇپ، و ئەم
نەدوئىرىيان ئىسلاما خۇ ئاشىكەرا بىكەن، و پىتغەمبەر -سلاڭ لى بىن- دى گەل
ھەقائىت خۇ بى دىزى ئە ل مالا ئەرقەمى كۆم دەپولۇپ، پىشتى ھەمىزە
مۇسلمانبولۇپ بى سىن پۇرۇن و بى دورسىتى ل شەقا چارشەنبى ل سەر
پىتغەمبەرى -سلاڭ لى بىن- ل مالا ئەرقەمى دوعاىيەك كىر و
گۆت: بى رەببى تۇ ئىسلامىيەت بى عومەرى كۆپى ھىشامى (ئەبۇجەھلى) بىان
بى عومەرى كۆپى خەططابىيە عەزىز بىكە.

ل پىتغەمبەرى عومەرى بى بىن تەنگىيا ژ گازىيا ئىسلامىيەت ھىسپا،
رەبۇ شىرىي خۇ ھەلگىرت و قىستا پىتغەمبەرى -سلاڭ لى بىن- كىر و گۆت:
ئەز ھىنگى دىزىم ھەتا بى بىكۆم. مۇرۇقەك كەتە رىتكا بى گۆت: دى
چى كەي؟ بى گۆت: دى چى مۇھەممەدى كۆم ئەم قورەشىيە ژىتقەكەرىن، و
عەبىب دى دىنەت بىان دا دەرىخسىتى و گۆتتىن سەقەت دى دەرحەقا خۇداۋەندىن
بىان دا گۆتىن^(۱).

ئىنا بى مۇرۇقى گۆت: ئەمى عومەرى ئەز بى خۇدەي كەمە تۇ خۇ گەلەك
دەبىنى، ئەگەر تە مۇھەممەد كۆش دى ژ بەر (بەنى ھاشىم) و (بەنى زۇھرە)
كىقە رەقى؟ ما ئەم دى ھىلن تۇل سەر عەمردى بى رىتقە بىچى؟ كانى تۇ
ھەپە جارىيە مالا خۇ دورسىت كە.. عومەرى گۆت: كى ژ مالا مەن؟ گۆت:

(۱) بەرى خۇ بەدەت چى بولۇپ عومەرى كىيە دۆمىنى ئىسلامىيەت: غىرەت و عارا بى ل سەر

دىنەت قورەشىيەن!

زاقایج ته و پسمامی ته سه‌عیدی کورپی زهیدی و خوشکا ته فاطمایا
کچا خططابی.

عومهری ریکا خو گوهارت، قستا مالا خوشکا خو کر.. ل وی
دهمی خهبای کورپی نمره‌تسی ل مالا وان بوو قورنان نیشا سه‌عیدی و
فاطمای ددا، دهنگی وی گه‌هسته عومهری، و دهنگی عومهری ژوی
گه‌هسته وان، خهبابی ژ ترسان دا خو فمشارت، فاطمای نمو پهری
قورنای ژوی وهرگرت، و د ناٹ کراسی خو دا فمشارت، عومهر ب ژور
کهفت و ل وان خوری: نمو چ دهنک بوو دهاته من؟ وان گوتی: ته چ گوه
لی بوویه؟ وی گوت: بهلی، من یی زانی هین یین ب دویف موحه‌ممدی
کهفتین، و کولمهک ل سه‌عیدی دا، فاطما چووی دا وی ژ سه‌عیدی
کهفت، عومهری کولمهک دانا وی ژوی خون ژ دهف و دفنی هات. گا‌فا
عومهری دیتی خوشکا وی برینداربوو راوستیا و هیدی گوتی: نمو چ بوو
ف ته کا بده من، عومهری ژوی وهرگرت، و د گمل خو خواند: ﴿ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ طه ﴿١﴾ مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿٢﴾ و عومهر پيدا چوو
هدتا گه‌هستییه فی نایه‌تی: ﴿ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ
لِذِكْرِي ﴿٣﴾ ل فیری عومهر ژ خواندنې راه‌ستییا، پی حسیا هر وه‌کی
سنگی وی بهرفره‌ه‌بوو.. نه‌فه چ گوتنه نمو دخونت؟ پاشی هر زوی وی بو
خو گوت، و نمو کستین ل نک گوه ل ناخفتنا وی بوو، عومهری گوت:
خودانی فی گوتنی دقتیت پرستنا کستی د گمل وی نمیته‌کرن، و .. نمو
ده‌رگه‌هی گرتی ف‌بوو، گرفتاریا عومهری نمو بوو وی دوژمناتییا نیسلامی
دکر بیتی گوهی خو بده‌تی کانی نیسلام چ دبیرت و چ دقتیت، گا‌فا نه‌ف
گرفتاریه ژ ریکتی رابووی و وی ژ نیزیک گوه ل گازییا نیسلامی بووی
نیکسمر وی قستا نیسلامی کر، نیسلامی ب ساناهی- عومهر کسب

کر، و روژا نیسلامی عومەر کەسبکری جیہانا مروژقینییی ھەمییی عومەر کەسبکر.. کەسبەکا وەسا ھەتا زەمان ھەبت و روژ و شەف بزقن دئی ھەبت. د پشت پەردەیی ترسی را خەببایی بەری خۆ ددا عومەری، گاڤا وی دیتی عومەر نەرمبوو وی ئیکسەر خۆ ئاشکەراکر و گۆت: مزگینی ل تە بت ئەی عومەر، ھیقییا من ئەوہ تو ب بەر دوایا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- کەفتی، دوھی من گوھ ل وی دبوو وی دوایەک ژ خودی دکر کو خودی نیسلامی ب (نەبوولحەکەمی کوری ھشامی) یان (عومەری کوری خەططایی) عەزیز بکەت.

عومەر لی زقری و گۆتی: موخەمەدی نیشا من بەدە.. خەببایی مالا ئەرقي نیشا دا، عومەری شیرئ خۆ راکر، و قەستا مالا ئەرقي کر.. و چەند دەلیقەبەک بوون عومەر گەھشتە بەر دەرگەھی، دەرگەھ قوتا، ئیکی د کونا دەری را بەری خۆ دایی و ب ترس قە زقری و گۆت: ئەقە عومەرە شیرئ وی یی د دەستان دا، بەری پیغەمبەر بەرسقئ بەدەت، شیرئ خودی حەمزە رابوو سەر پیتیان و گۆت: دەرگەھی بو قەکەن ئەگەر وی خیر دقیت ب خیر بیت ئەگەر نە.. ب شیرئ وی دئی وی کوژین.

پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆت: دەرگەھی بو قەکەن. و پیغەمبەر ب بەرقە چوو و بەر سنگین وی گرتن و ھژاند و گۆتی: کوری خەططایی تو ھاتییە چ؟ عومەری ب دەنگەکی نەرم قە گۆتی: ئەی پیغەمبەری خودی! ئەز یی ھاتیم دا باوھریی ب خودی و پیغەمبەری وی بینم.

خافلەتی ب مروژقین حازر کەفت، وان ھزرەکا دی دکر، و ئەقە تشتەکی دی چیبوو.. پیغەمبەری و صەحابییان پیکقە گۆت: (اللہ اکبر) ھەتا دەنگی وان ب سەر خانی کەفتی.. (اللہ اکبر) عومەر موسلمانبوو، عومەر ئەوی روژەکی موسلمانەکی گۆتی: کەری خەططایی دئی موسلمان

بت و عومەر موسلمان نابت.. (الله أكبر) عومەر ئهوی شیرئ خوؤ بوؤ
کوشتنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- رويسکری، نوکه یئ دهستی خوؤ دکه ته
د ناڤ دهستی وی دا و دییژتئ: (.. و أشهد أنک رسول الله).

ئهڤ سهرهاتییه ل هه یقا (ذو الحجه) یئ بوو ل سالا شهستی پشتی
هنارتنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، و ژییئ عومهری هنگی بیست و
حهفت سال بوو.

عومەر موسلمانبوو، و ب موسلمانبوونا وی هژمارا موسلمانا بوو چل
زه لام، یه عنی عومەر زه لامئ چلی بوو موسلمانبووی.. به لی موسلمانبوونا
وی وهکی یا کسهئ دی نه بوو، گاڤا عومەر هاتییه نک پیغه مبهری -سلاڤ
لی بن- و شاهده دای، ئیکسه ر وی پسار ژ پیغه مبهری کر: ئه ی
پیغه مبهری خودئ ما ئه م نه ده قین؟ گۆت: به لی، گۆتئ: پا بوچی ئه م خوؤ
ڤه شیرین؟ عومهری ئینا بیرا خوؤ کانی وی چهند نه خوشی گه هاندینه
موسلمانین هه ژار، و وی ل چهند جهان شانازی ب کوفرا خوؤ یا بری و
گۆتئین سه قهت د ده رحه قا ئیسلامئ و پیغه مبهری دا -سلاڤ لی بن- یئین
گۆتین، له و وی پی خوش نه بوو ئه فرۆ -پشتی ئه و موسلمانبووی- ئه و د ژۆر
ڤه روینته خواری و چو دهنگی نه که ت.. به لی مه سه لا ده رکه فتن و
به لاق کرنا گازییا ئیسلامئ ب ره نگه کئ ئاشکه را نه ب دهستی عومهرییه و
نه ب دهستی پیغه مبهری ب خویه ژئ.. عومهری ده ستوری ژ پیغه مبهری
-سلاڤ لی بن- خواست کو مه سه لا موسلمانه تییا خوؤ د ناڤ خه لکی دا
به لاق بکه ت، پیغه مبهری ده ستوری دایئ، عومهری پسار کر: ئه ری کی
هه یه ل مه که هئ زوی گۆتئا نه قل دکه ت؟ هنده کان گۆتئ: فلان کس..
عومهر چوو نک، گۆتئ: ئه ری تو دزانی ئه زئ موسلمانبووم؟ وی مروشی

هیتشتا ل نک عومەری ژ بنی پیتیان کره هەوار: گەلی قورەیشییان عومەری
یی د سەرداچووی و عومەری ب دویف را دچوو و دگۆت: ئەو درەوان دکەت
ئەز یی موسلمانبوویم.

عومەری سۆز داوو هەر جەهەکی وی کوفرا خۆ لی ئاشکەرا کری بیجت
ئیسلا ما خۆ ژ لی ئاشکەرا بکەت.. مەنەجی عومەری هەر ژ پۆژا ئیکی
ئەفە بوو، صەراحت و خۆدویرکنا ژ (لەف و دەوەرانی) ئیسلا مەکا راست
و دورست، یا دویر ژ سیاسەتا (وەریادان) و (پارچە پارچە کرنی)، ئەفە ریکا
عومەری بوو ئەگەر تە بقییت بزانی.. لەو عومەری گەلەک جارەن دگۆت:
ئەگەر تە بقییت باشییا ئیکی بزانی بەری خۆ نەدە پۆژی و نقیژین وی، بەلی
بەری خۆ بدە ناخفتنا وی کانی یی راستگۆیه یان نە، و کانی ئیمانەتی
دپاریژت یان نە، و ئەگەر دلێ وی چوو گونەهەکی کانی خۆ ژ دەتە پاش
یان نە.

عومەری دەست پی کر جە جە گەرییا و ل سەری ژ خالی خۆ
ئەبوو جەهلی دەست پی کر، و هەر جەهەکی چوو بایی دا بیژت: ئەز یی
چوویمە سەر دینی موحەممەدی و هوین چ دکەن بکەن، پشتی هەمی جە
خلاسکرین، وی قەستا دیوانخانەیا قورەیشییان ل کەعبی کر، پشتی وی
کەعبە طەواف کری ئەو ل بەرانبەر مەزنین قورەیشییان راوەستییا و
ب دەنگەکی بلند شاهده دا، عوتبەیی کوری رەبیعی تەحەمەل نەکر، چوو
عومەری دا لی بدەت، و خەلکی دا ب دویف قە، عومەری ئەو ئیخستە بن
دەست و پیتیین خۆ و لی دا، و گاڤا خەلکی ئەف چەندە دیتی ژ پەقین و
عوتبە هیلا دەستان دا.

ئبن مەسعوود دبیزت: ئیسلا ما عومەری (فەتح) بوو، و مشەختبوونا
وی سەرکەفتن بوو، و حوکمدارییا وی دلۆقانی بوو. و دبیزت: هنگی ئەم

پشتراستبووین پوژا عومەر موسلمانبووی، و هەتا ئەو موسلمان نەبووی ئەم نەدوتیراین نقتیژی ل بەیتی بکەین.

صوھیبی رۆمی ژێ دبیژت: پشتی عومەر موسلمانبووی ژ نوی ئەم ویریان ل بەیتی روینین و طەوافی بکەین.

هەر د وئ پوژئی دا یا عومەر موسلمانبووی، و پشتی وی داخواز ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- کری کو ئەو دەرکەڤنە کۆلانین مەکەھی و ئاشکەرا بەرچ خەلکی بدەنە ئیسلامی دەستویری بو خودان باوەران هاتەدان کو ئەو دەرکەڤن، پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- صحابی کرنە دو رتیز: پتیزەکتی حەمزە ل بەراھیبی بوو و رتیزا دویتی عومەر.. و ب قی رەنگی ئەو دەرکەڤتن و چون هەتا گەشتینە کەعبی، و گاڤا کافران حەمزە و عومەر دیتین زێدە زێدە قەھرین و گۆتن: ئیدی خلاس!

پشتی عومەر موسلمانبووی، و هندی ئەو ل مەکەھی، ئەو یی نیزیک بوو ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- و هەردەم د خزمەتا وی و موسلمانان دا بوو، و نیزیکییا وی ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گەشتبوو حەدەکی گەلەک جاران پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- پساراً خو پتی دکر.

پشتی عومەر موسلمان بووی نیزیکی دەه سالان ل مەکەھی ما.. و ئەو بوو پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دەستویری دا خودان باوەران کو بەر ب (یەثری) قە مشەخت بین، و د گەل مشەختبوونی ژێ عومەری چیرۆکا خو یا تاییەت هەدیە^(۱): هەر موسلمانەکتی ژ مەکەھی مشەختبوویە مەدینتی ب رەنگەکتی ئەشارتی ژ مالا خو دەرکەڤت و خو ئەدزی و قەستا مەدینتی

(۱) هەندەک زانایین حەدیسی دبیژن: ئەڤ سەرھاتیە ب ریک دورست نەگەشتییە مە، و عومەر ژێ وەکی هەمی صحابییان ئەشارتی مشەختبوو، و هەندەک دبیژن: سەنەدا وئ یا باشە.

کر، عومەر تی نهبت، رۆژا وی قیای مشهخت ببت وی کاری خۆ کر، شیرین
خۆ د ستوی خۆ دانا، و کفانی خۆ ب ملی خۆ فهکر، و رمی خۆ یی کورت
د دهستی خۆ گرت، و قستا که عیبی کر، حهفت جار ان ل دۆر که عیبی زقیری
و هاته نک مهقامی ئیبراهیمی نقیژ کر، پاشی رویی خۆ ب نک مهزنین
قورهشیان فه لیدا و هنگی ئهو ههمی دروینشتیبون، و گۆته وان: ئەف
روییه درهش بن، خودی قان دفنان ل ناخی بکیشت! ههچی ژ ههوه بقیت
دهیکا وی بمینته بی کور، یان عدیالی وی بمینته ئیتیم، یان ژنا وی ببته
بیژن، بلا بیته بهراهییا من ل پشت قی نهالی ئەفه ئەز چووم.

ئەفه عومەر بوو.. رۆژهکی بهری وی ب جحیلهکی کەفت، وی سهری
خۆ چهماندبوو و خۆ مهلول کر بوو دا خه لک بیژن ئهو یی ب تهقوایه،
عومهری لی حهیتانند و گۆتی: سهری خۆ بلند که! تهقوایا د دلی دا،
ههچی بی ژ دلی پتر تهقوایا خۆ نیشا خه لکی بدهت، ئهو یی منافقیی بو
خه لکی دکەت.

عومەر خۆ رهزلیکرنی قه بویل ناکهت خۆ ئەگەر ب هیتجهتا تهقوایی ژی
بت.. دیروکی رهنگی مشهختبوونا عومهری د ناڤ بهری پرتن خۆ دا پاراست
دا بیته دهلیلهکی ئاشکرا دژی همر کهسهکی بیژت: هجرهتا موسلمانان
ژ مهکههی بو مه دینی رهقین بوو.

ب زیرهکی و عدالهتا خۆ عومهری (تهحهددییا) ههمی سهر و گرگرتن
کوفری کر، و سالهک پیقه نهچوو ئهو نفرینا عومهری ل وان کری ب جه-
هات، ئهو کهستین عومهری دهستین خۆ ب نک فه کیشاین، ههمی یان بارا
پتر ژ وان ل رۆژا بهدری رویرهش بوون و دفنن وان ل ناخی هاتنه کیشان،
و بهری ههمییا دفنا خالی وی فیرعهونی ئوممهتی ئه بووجهلی.

پشتی خودایې مهزن دهستویری دایه پیغهمبهري خو کو مشهخت ببت، و وی ژي وهکی مشهختین دی قهستا مهینې کری، و ل وتری د ناڅ خودان باوهران دا ټاکنجیبووی، عومهر ټیک ژ صهحابیبین وی بین نیزیک بوو بو وی، و گلهک جاران وی مشیوره تا خو ب عومهری دکر، و نهف چنده باش ټاشکهرابوو پشتی شهرې (بهدرې) دهمنی خودی و هسا چهزکری کو موسلمان ب سهرکهفن و چهفتی ژ مهزن و گرگرتن قورهیشیان کهفتنه دهستی موسلمانان و چونکی نهو بو جارا ټیکتی بوو موسلمان کافران ټیخسیر دکمن پیغهمبهري -سلاف لی بن- نهزانی کانې دی چ ل وان کهت، ټینا وی پسپارا هندهک صهحابیبین خو کر، نهبوویهکری گوت: نهگهر ټهم بهرانبهري هر ټیکتی هندهک پارهی وهرگرین، و وان بهردهین چیتره. عومهری گوت: نهقه کافرن و نهو بین هاتین دا دینې خودی نههیلن، ټیتجا یا باش ټهوه هر ټیک ژ مه مروټی خو یی کافر بکوژت؛ دا کافر بزنان کو چو ټیانا وان د دلی مه دا نینه.

و دیاره کو رهټیا عومهری ب تنی ب ټی رهنگی بوو لهو پیغهمبهري -سلاف لی بن- ب رهټیا دی کر و (فدیة) ژ ټیخسیران وهرگرت، ټینا ژ بهر ټی چندې ټایه تهکا قورټانی هاته خواری، ټیدا گهف ل پیغهمبهري -سلاف لی بن- و نهبوویهکری هاته کرن: ﴿ مَا كَانَ لِتَيْبٍ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُنْفَخْنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْأُخْرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ (الأنفال: ۶۷). ټیتجا نهگهر وی روژي خودی عهزابهک ب سمر موسلمانان دا ټینابا ژ عومهری پیغهتر کس ژي خلاص نه دبوو!

د شهرې ټوحدی ژي دا عومهر یی ټامادهبوو، و د گهل موسلمانان دژي کافران شهرکر چه تا دووماهییی و دهمنی هندهک صهحابیبیان بی ټهمرییا پیغهمبهري -سلاف لی بن- کری و موسلمان شکهستین، و وان

قهستا چيایی ئو خودی کری، ئه بوو سوفیان هاته راستا موسلمانان و گازی
 کر: موحه ممد د ناٹ هموه دا ههیه؟ کسهی برسفا وی نه دا، پاشی گوت:
 (ابن ابي قحافه) د ناٹ هموه دا ههیه؟ دیسا کسهی برسفا وی نه دا، ئینا
 گوت: (کورپی خه ططابی) د ناٹ هموه دا ههیه؟ کسهی برسف نه دا، ئینا
 ئه بوو سوفیانی گوت: نهغه تیرا مه هه نه.. (یا ژ وی قه نهف همر سئیه
 نه ماینه) پاشی وی گوت: روزهک ب ئیکتییه، نه فرۆ ب روزه ب بدرتییه،
 (هوبل) یی بلند بت.. ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- د ناچه را هه می
 صهحابییان دا گوته عومهری: رابه برسفا وی بده، ئینا عومهری گازی کر:
 نهی دوژمنی خودی تو دره وان دکهی، خودی بلندتر و مهزنتره نه کسهی دی،
 کوشتییین مه د بهحشتی دانه و کوشتییین هموه د ئاگری دانه، نهغه
 پیغه مبهره و ئه بوو به کره و نهزم، نه م دساخین.

ئه بوو سوفیانی گوت: ئبن قه منه یی دیترت: من موحه ممد یی
 کوشتی به لی ل نک من گوتنا ته ژ یا وی دورستره.

و هوسا عومهر یی نیزیکی پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- و د گهل
 وی د هه می شهران دا یی ناماده بوو و کافران ب خو ژی دزانی کو سهنگی
 عومهری د ناٹ موسلمانان دا پشتی یی پیغه مبهری و ئه بوو به کرییه، لهو
 ههوه دیت ئیکتی وهکی ئه بوو سوفیانی پسپارا وان همر سئیان کر.. و
 جاره کا دی ژی ده می کافران صلحا حوده بییی شکاندی و نهو ترساین
 موسلمان تشتهکی بکن، رابوون مهزنی خو ئه بوو سوفیان هنارته مه دینی دا
 صلحی نوی که تهغه، و پشتی پیغه مبهر -سلاف لی بن- د گهل وی
 نه ناخفتی هاته نک ئه بوو به کری دا نهو مهده ری بو وی بکهت، و گاڤا نهو
 ژی د گهل نه ناخفتی، نهو هاته نک عومهری، ئینا عومهری گوتی: (نهز

مهدهرئ بؤ هموه ل نک پتغه مبهري بکمم، ب خودئ نه گهر ژ ميريئن هوير پتغه تر نهز چو نه بينم نهز دئ شهرئ هموه پئ کم).

عومهر ل بهر ده ستئ پتغه مبهري - سلاف لئ بن - نمونه يئ لهشکهرئ گوهدار بوو، همر دهم د نهمر و فرمانا خودئ و پتغه مبهري دا بوو، و گلهک جارن پتغه مبهري - سلاف لئ بن - نهو بؤ سه روکاتيا هندهک (سه رريئن) لهشکهرئ ده سنیشان دکر.

ژ تايبه تمه نديئن عومهرئ، ل قيرئ نهم دئ ئيشاره تي دهينه هندهکان:
 ۱- گلهک جارن عومهر دا تشتهکي بيژت، پاشي قورئان دهاته خوارئ تهئيدا گوتنا عومهرئ دکر، ژ وان جارن:
 - مسهلا ئيخسيريئن شهرئ بهدرئ، و نهغه مه بهري نوکه بهحسئ ژئ کري.

- مسهلا کرنا نقيژئ ل نک مهقامئ ئيبراهيمي ﴿ وَأَخَذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ﴾ (البقرة: ۱۲۵).

- مسهلا دانانا حيجابئ ل سهر ده يکين موسلمانان: ﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَبِزٍ لَهُمْ وَآلِهِمْ وَإِذَا دُعِيتُمْ فَأَدْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَقْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكَ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَنْجِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَنْجِي مِنْ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَائِهِنَّ حِجَابٍ ذَلِكَمْ أَظْهَرَ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِرُوا أَرْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكَ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴾ (الأحزاب: ۵۳).

- مسهلا نه کرنا نقييژ ل سهر مريين منافقان: ﴿ وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ ۗ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَسِقُونَ ﴾ (التوبة: ۸۴).

د قان مسهلان دا، و د گله کيڼ دی ژي دا، موافهقا گوتنا عومهری د گهل ثايه تان پهيدا دبوو هيشتا ثايهت نه هاتينه خورای.

۲- شاهديهيا پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- بو عومهری کو خودی حقی يا دانايه سهر نه زمانی وی و دلای وی، وه کی (أحمد) و (ترمذی) شه دگوهيژن: ((إِنَّ اللَّهَ قَدْ جَعَلَ الْحَقَّ عَلَىٰ لِسَانِ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ)).

۳- نه سانی ژ (سعد بن أبي وقاص) ی شه دگوهيژت دييژت: جاره کی هندهک ژنکين قورهيشی ل نک پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- بوون، پسيار ژي دکرن و هندهک ژ وان دهنگی خو بلند دکر، عومهر ب ژور كهفت ئينا همی بي دهنک بوون، پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- گاڅا ديستی ژنک ژ عومهری ترسيان و بي دهنک بوون کره کهنی، ئينا عومهری گوته وان ژنکان: دوژمنين خو! هوين ژ من دترسن و ژ پيغه مبهري ناترسن؟ ئينا پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- گوت: نهی عومهر خو نهو ريکا تو تيرا دچی ژي شهيتان تيرا ناچت.. يهعنی: خو شهيتان ژي ژ ته دترست و خو ژ ريکا ته ددهته پاش.

۴- بوخاری و موسلم ژ ئبن عومهری شه دگوهيژن، دييژت: پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- گوت: من د خهوني دا دديت من پهرداغه کی شیری شه دخوار، هتا ژ نينوکين من دهر دکهفت، پاشی نهوا ژ بهر من دما من ددا عومهری، صه حابييان گوت: تو وي خهوني ب چ تهعبير دکهی؟ گوت: ب علمی. ئبن مسعودی گوت: نه گهر علمی عه ره بان همييان د لايه کی

تهرازییی دا بت و علمی عومهری د لایهکی دا بت، علمی عومهری دئی یی وان هلکیشت.

۵- د هدیستین دورست دا وهکی وی یا بوخاری و موسلم ژ حوزدهیفهی شه دگوهیزن، پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ناشکرا دکهت کو عومهر ئهو ده رگهه یی کو نوممهتی ژ فتنی دپاریزت.

۶- ناشکراهیه کو عومهر ئیک ژ وان مروڤانه یین ب ساخی مزگینی ب بهحشتی بو هاتیهدان.

عومهر ژ وان مروڤان بوو یین راست و حهز ژ راستیی دکهن، بوخاری و موسلم شه دگوهیزن دبیزن: جارهکی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دهستی عومهری گرتبوو، ئینا عومهری گوتی: ئهی پیغهمبهری خودی تو ل نک من ژ ههمی تشتان خوشتقیتری نهفسا من تی نهبت، ئینا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: نهز ب وی کهمه یی نهفسا من د دهستی دا هتا نهز ل نک ته ژ نهفسا ته ژ خوشتقیتر نهیم (یهعنی: باوهریبا ته تمام نابت) ئینا عومهری گوتی: ب خودی پا نوکه تو ژ نهفسا من ژ خوشتقیتری، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: نوکه ئهی عومهر. قیجا نزا مروڤ ژ کیرکی پتر عهجیگری بمینت: ژ صهراحتا وی، یان ژی ژ قی شیانا وی یا غهریب کو (سهیطهری) ل سهر (عهواطفین) خو بکهت و وهکی وی دقت وان بگوهورت؟ و ب راستی ئهف هردو تشته ب ههمی کسان شه نائین.

و کانی چند عومهر یی دژوار بوو دهمی عیجز دبوو، هند یان پتر ئهو یی نهرم بوو دهمی قورئان بو دهاته خواندن، و تشتهکی بهلاقبوو د ناڤ صهحابیان دا کو نهگه ئیک ژ وان قیابا کهرب و عیجزیبا عومهری بینته خواری دا هندهک ئایهتان بو خوننت، و نهقه یا عهجیب نینه

ما نه قورئان بوو بهرئ عومهرئ ژ جاهلیه تی دایه نیسلامی؟ و ئەف چمندا
 هه ل هنگی ژئ باش ناشکه رابوو ده می بهحسئ مرنا پیغه مبهری -سلاڤ
 لی بن- د ناڤ سهحابییان دا به لاقبووی و بهری ئەف خه بهره بو وان بیته
 ته نکیدکرن، ده می عومهرئ شیرئ خو پاکری و ل سهحابییان خوړی:
 هه چیی بیژت پیغه مبهر یئ مری دئ وی ب ئی شیرئ کوژم.. وه کی مه
 بهری نوکه د بهحسئ (ئهبوو به کری) دا فه گپرای.

دو سی جارن ئهبوو به کری گوته عومهرئ: بی دهنگ بیه، به لی عومهر
 د حاله ته کی نه فسی یئ وه سا را دبۆری گوهدارییا وی نه کر و خو بی دهنگ
 نه کر، گاڤا ئهبوو به کر ب سهر مینبهری که فتی و ئەف نایه ته خواندی: ﴿ وَمَا
 مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاءٌ أَوْ قَيْلٌ أُنْقَلَبْتُمَّ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ
 وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿٣٤﴾ (آل
 عمران: ١٤٤) عومهرئ حاله تی خو یئ نه فسی ژ بیرکر و دهستی وی
 ساریوو و شیر که فته عهردی و زانی مهسه له دورسته.

ب ئی رهنگی عومهر بهرانبهر نایه تان رادوه ستا و چهند د حاله ته کی
 عیجزیی دابا گاڤا نایه ت بو هاتبانه خواندن ئهو تسلیم دبوو.

و بهری نوکه ژئ مه ئیشاره ت دابوو هندئ کو عومهر مرؤفه کی
 خوانده تان بوو، لهو گه لهک جارن ده می قورئان دهاته خواری پیغه مبهری
 -سلاڤ لی بن- دهنارته ب دویف عومهرئ پا و وی وهی دنقیسی.

ل رۆژا (موهاجر) و (ئهنصاری) ب هه قریکی چووین، کانی پستی
 پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کی دئ بته خه لیفه، ل وی رۆژئ ژئ دهوړئ
 عومهرئ یئ بهرچاڤ بوو و وی مهسه له بنپرکر و دهرگه هئ فتنئ ل سهر
 ئومه تی داتیخست.. و مهسه له یا ب ئی رهنگی بوو:

ژ تشتین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نیشا مه داین د مسهلا سر و بهری مریان دا نهغهیه: نهگمر کسهک مر یا باش نموه مروقتین وی یین نیزیک ب سر و بهری شویشتن و کفنکرنا وی رابین، لهو ده می پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نهمری خودی کری مامی وی عبباس و پسمامی وی علی و کورمه تی وی زوبهیر ب کاری شویشتن و کفنکرنا وی رابون، هر چنده هر صحابییه کی دثیا شهره فای کاری بو وی بت، بهلی چونکی نهغه مروقتین پیغه مبهری یین نیزیک بوون نهو فترتر بوون ب قی کاری رابین.

ژ لایه کنی دی قه ده می پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نهمری خودی کری، سر و بهری موسلمانان گلهک یی حساس بوو، چونکی ده ور و بهرین وان ه می دوژمن بوون، و مسهلا دانانا کسهکی ل جهی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بو ب کارئینانا شریعه تی و رتقمیرنا ده وله تی کاره کنی گله کنی فر بوو، و چونکی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب رهنگه کنی ناشکرا نه گوتبوو: بلا فلان کس بته خلیفی من، هر چنده وی گلهک نیشارهت دابوون کو ب تنی نه بوو بکره یی ژ همزی کو ل جهی وی بت.

ژ بهر قی چندی هندهک نه نصاری هیشتا بهری پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بته قشارتن ل جهه کنی دبیزنی: (که پرا بهنوساعده بیان) کو مبوون دا سه بکنی کانج کی دتی بته خلیفه ل جهی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، ل وی ده می سوجهت گه شته نه بوو بکره و عومر و نه بوو عوبه یده، و نهو دحازر نه بوون، ئینا نهو رابوون قه ستا وی جهی کر دا بزانت کانج مسهله چییه، وان دیت نه نصاری ه می یین ل دور (سه عدی کورجی عوبه یده) کو مبوون و یین دبیزنی: نه میرهک دتی ژ مه بت، و ئیک ژ موهاجریان..

عومهری قیا باختت ئه‌بووبه‌کری گوتی: خو بی دهنگ بکه، پاشی ئه‌بووبه‌کر رابوو ناخفت، به‌حسی ئه‌نصاریان کر و کانی قه‌نجییا وان چهنده، هر و‌سا وی گوتنن پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- د ده‌رحقا قه‌در و بهایی وان دا فه‌گیران پاشی گوت: دقیت ئه‌میر ژ قوره‌یشییا بت و وه‌زیر ژ ئه‌نصاریان. و ئه‌بووبه‌کری بیرا سه‌عدی ل گوتنه‌کا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نینا‌قه ده‌می گوتی: ((قریش و‌لاة هذا الأمر)) یه‌عی: نه‌ف کاره د ده‌ستی قوره‌یشییا دایه.. سه‌عدی گوتی: تو راست دبئی.. و ئه‌نصاری همی ب گوتنا ئه‌بووبه‌کری قانع‌بوون.

عومهر، دا کو مه‌سه‌لی بنبر که‌ت، رابوو‌قه و چوو ده‌ستی ئه‌بووبه‌کری و گوته‌سه‌حابییتن حازر: موبایه‌عا ئه‌بووبه‌کری بکه‌ن چونکی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ژ مه‌همییا پتر هه‌ز ژ وی دکر، و ئه‌و سه‌ییدی مه‌یه و ژ مه‌همییا چیتره، عومهری موبایه‌عا وی کر و خه‌لکی ژی د دویف دا.. و ب قی چهندی عومهری ده‌رگه‌هی خیلافی د نا‌ف سه‌حابییا‌ن دا گرت.

به‌ری ئه‌م سو‌جه‌تا قی سه‌ره‌اتییی ب دووماهی بینین ته‌علیقه‌کا کورت مه‌ه‌یه: هنده‌ک که‌ستین دلنه‌ساخ یتن نه‌قیانا سه‌حابییتن پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بو‌خو کرییه‌ دین، و (تمشویه‌کرنا) دیرو‌کا ئیسلامی بو‌خو کرییه‌ مه‌نه‌ج و ریباز، ژ دلره‌شییا خو‌خه‌به‌ر دده‌ن و دبیترن: ده‌می موبایه‌عا ئه‌بووبه‌کری هاتییه‌کرن گه‌له‌ک سه‌حابی ناماده نه‌بووبوون و هنده‌ک ژ وان هر ب دلی نه‌بوو ئه‌بووبه‌کر بته‌خه‌لیفه.. و گه‌له‌ک گوتنن دی یین بیخیر دبیترن. و ئه‌و که‌ستین قی گوتنی دبیترن نه‌گه‌ر بشین خو‌بخاپینن ژی، ئه‌و نه‌ستین خه‌لکی و دیرو‌کی بخاپینن، و ئه‌وی چاقین خو‌ژ رونا‌هییا روژی بنقینت و هزر بکه‌ت ب چا‌ف نقاندنا وی دنیا

هه می دئی تار ی بت نهو ژ عه قلی یی شویشتیه. ب رازیبونا هه می
 صهحابییان نهبووبه کر بوو خهلیفه، و ل ده می خیلافه تا خو نهبووبه کری
 مشیوره تا خو ب عومهری دکر و ب گوئنا وی دکر، وه کی مهسه لا کومکرنا
 قورئانی د ئیک موصحه فی دا، پشتی ل شهرئ (الیمامه) گهلهک حافظین
 قورئانی هاتینه کوشتن عومهری داخواز ژ خهلیفه ی کر کو نهو قورئانی
 د ئیک موصحه فی دا کوم بکته، و خهلیفه ی ب گوئنا وی کر.

ده می نهبووبه کر کهفتیه بهر نساخییا مرنئ، وی هنارته ب دویف
 هندهک صهحابییین مهزن را دا دان و ستاندنی د گهل وان بکته ل دور وی
 کهسی دئی ل شوینا وی بته خهلیفه، وی دیت نهو د مهسه لی دا ب جهدهل
 چوون؛ ئینا وی گوته عه بدرره حمانئ کورئ عهوی و عثمانئ کورئ
 عهفغانئ: هوین چ دبئژن نهگهر عومهرئ کورئ خهططابی بت؟ وان گوئئ:
 گهلهک باشه، و نهو ژ مه هه مییان چئتره.

یا بهلاف بوو د ناف صهحابییان دا کو عومهر مرؤقه کی زفر و دژواره،
 لهو هندهکان پی نهخوش بوو، و چوونه نک نهبووبه کری و گوئئئ: تو دئی
 چ بیژییه خودئ نهگهر پسارارا عومهری ژ ته کر؟ نهبووبه کری گوئئ: دئی
 بیژمی: یی ژ وان هه مییان چئتر من کره مهزنی وان.

نهبووبه کری وه صیه تا خو نقیسی و هنارته ب دویف عومهری را و
 گوئئئ: من پشتی خو تو کرییه خهلیفه و نهز ب تهقوایا خودئ شیره تی ل ته
 دکم، و بزانه هندی خودییه کارهک ب شهقی یی هه می نهو وی ب رؤژی
 قهبول ناکته، و وی کارهک ب رؤژی یی هه می نهو وی ب شهقی قهبول
 ناکته، و هتا کارئ فهر نهئیته کرن یی سونهت نائیته قهبول کرن... و
 وه صیه تهکا درئژ نهبووبه کری لی کر.

ل بیست و دووی هه‌یقا (جمادی الآخرة) ژ سالا سیتزدی مشه‌ختی
 نه‌بووبه‌کر چوو بهر دلوقانییا خودی، و ل وی شه‌فا نه‌بووبه‌کر مری رۆژا
 د دویف دا سپتدی صحابییان مویایه‌عا عومهری کر و عومهر ب ئتفاقا
 ههمی صحابییان بوو خه‌لیفی دوی د دیرۆکا ئیسلامی دا.

گاڤا عومهر بوویه خه‌لیفه هنده‌ک کس د ناڤ خه‌لکی دا هه‌بوون
 ب قی چهندی نه‌خۆشبوو، چونکی نهو ژ هندی دترسییان عومهر د گهل وان
 یی زفر و دژوار بت، و حالئ وان نه‌خۆش کهت، ده‌می وان بهری خۆ ددا
 عومهری و هزرا خۆ د نه‌بووبه‌کری دا دکر وان فهرقه‌کا مه‌زن ددیت،
 نه‌بووبه‌کر ده‌می دچوو جهه‌کی هندی یی نهرم و حلیم بوو بچویک ههمی
 لی کۆم دبوون، و یاری ل نک دکر، و نه‌بووبه‌کری ده‌ستی خۆ ب سه‌ری
 وان دا دئینا، و عومهر گاڤا دچوو عهرده‌کی هند یی ب هه‌بیه‌ت بوو زه‌لام
 ژئ دترسییان و خۆ ژئ ددانه پاش.. گاڤا عومهر بوویه خه‌لیفه وان هزرکر
 نهو هه‌ر دی یی وه‌سا بت، قیجا نهو تیکچوون، ده‌می عومهری ب مه‌سه‌لا
 وان زانی بریار دا د ناڤ خه‌لکی دا بیته گازیکرن دا ههمی ل مزگه‌فتی
 کۆم ببن و پابوو خوتبه‌ک بو وان خواند، و تیدا گۆت: ((من یی زانی
 هنده‌ک مروّف ژ دژوارییا من دترسن، و دبیتن: ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی
 بن- د ناڤ مه‌ دا عومهر د گهل مه‌ یی زفر و دژوار بوو، و ده‌می نه‌بووبه‌کر
 مه‌زنی مه‌ نهو یی وه‌سا بوو، پا نه‌قرۆ پشتی نهو ب خۆ بوویه مه‌زنی مه‌
 دی یی چاوا بت؟ نهوی نهف ئاخفتنه گۆتی راست دبیتت، ده‌می نه‌ز د گهل
 پیغه‌مبه‌ری نه‌ز عبدی وی و خولامی وی بووم، و کس وه‌کی وی یی نهرم
 و ب ره‌حم نه‌بوو، قیجا نه‌ز د ده‌ستی وی دا شیره‌ک بووم گاڤا وی قیابا دا
 من که‌ته د کاڤلانی دا، و گاڤا قیابا دا من هیتل شۆلی خۆ بکهم، پاشی
 نه‌بووبه‌کر بوو مه‌زن، و کس د مه‌ردینی و نهرمییا وی دا نه‌دکه‌فته

گومان، قتیجا ئەز بۆ وی وهکی خولامهکی و هاریکارهکی بووم، من دژوارییا خو تیکهلی نهرمییا وی دکر.. پاشی ئەز بوومه مهزنی ههوه گهلی مرۆشان، قتیجا هوسن بزنانن هندی ئەو دژوارییه یا نهرمبووی، بهلی نه ل سهر وان یین زۆردارییی ل موسلمانان دکهن..)) و عومهر پیتدا چوو و سیاسهتا خو بۆ خهلی ئاشکراکر، ئینا کهیفا وان هات و دلای وان رحهتبوو.

عومهر بوو خهلیفه و بۆ جارا ئیکتی ناسناقتی (أمیر المؤمنین) بۆ وی هاته ب کارئینان، و ههر چهنده بناخهیین دهولهتا ئیسلامی ل سهر دهمی پیتغهبهری -سلافت لی بن- و خهلیفهیین وی یی ئیکتی نهبووبهکری هاتبوونه دانان، بهلی ژ لایق عهملی فه عومهر دئیتته هژمارتن ئیکهمین ئاڤاکهیری دهولهت و جڤاكا ئیسلامی یا مهدهنی -وهکی دئ بۆ مه ئاشکرا بت- چونکی ئەو کاری عومهر پی رابووی ل دهمی حوکمدارییا خو ههمی وی بۆ ئی چهندی هل دهرژرن.

عومهر دهمی بوویه خهلیفه و مهزنییا خهلی کهفتیه د دهستان دا بهری ههر تشتهکی وی قانونهک بۆ خو ب خو دانا، و خو مهجبوورکر کو پیتگیرییی پی بکهت دا بشیت پستی هنگی قانونهکی بۆ خهلی ژی بدانت، و وان مهجبوور بکهت پیتگیرییی پی بکهن، و ئەو قانونا وی بۆ خو دانای ژ چهند مادهیهکین سههکی پیک دهات، ژ وان:

۱- عومهر چونکی مهزنی موسلمانانه، ئەو بهرانبهر خودی یی بهرسیاره ژ ههر تشتهکی د ناڤ توخوبیین دهولهتی دا چی دبت، وی های ژی ههبت یان نه، و ل رۆژا قیامهتی حسیا وی ژ یا ههر کسهکی دی دئ یا دژوارتر بت، ژ بهر ئی چهندی عومهری چاڤین خو باش فهدکرن و گاڤا پی حسیا با خهلیتیهک یا هاتییهکرن ههلویستهکی توند و دژوار بهرانبهر

وی کسی دستاند نه گهر خو کورئ وی ژئ با. ژ گوتننن وی یین زیده بهلاڤ د څئ دهلیښه یی دا نهښه: ((نه گهر حیشرهک ل عیراقتی تهحسی، خودئ روژا قیامهتئ حسیتیا وی دئ د گهل من کهت، دئ بیژت: نهی عومهر بۆچی ته ریتکا وی خوښ نه کربوو)).

عومهری بریار دابوو ههر زارۆکهکی بیته شیرقه کرن راتبهکی ژ دهولهتئ بدنهئ، شهښهکی عومهر ل باژپری دچوو بۆ سهح و سوییان، دهنگی گریبا زارۆکهکی هاتئ، عومهری ده رگههی خانی قوتا و ل پشت ده رگههی گۆته دهیکا زارۆکی: کورئ خو تهنا که.. یهعنی: ههر وهکی نمو ل وی باوهری بوو کو خودئ حسیتیا گریبا څئ زارۆکی ژئ دئ د گهل وی کهت، پشتی دو سی جارن وی دهیکا زارۆکی ناگه هدارکری، جارا سیبی گۆتی: نمو مهسهلا زارۆکی ته چیهه؟ ژنکی گۆت: عومهری یی گۆتی چی زارۆکی بیته شیرقه کرن راتبهکی دئ دهینی، څیجا من دڅیت ژ بهر څئ چهندئ زارۆکی خو شیرقه کم لهو تو دبینی یی دکه ته گری.. عومهری گۆتی: باشه، و عومهری د گهل خو گۆت: هیلاک بۆ ته بت نهی عومهر! نوکه سهرا بریارا ته چهند زارۆکین موسلمانان هاتینه ئیشاندن، وی روژئ د نقیژا سپیدئ دا خهلکی ژ بهر گریبا عومهری گوهد ل دهنگی خواندنا وی نه بوو، پشتی نقیژئ عومهری گۆت: مه بریار دا ههر زارۆکهکی بیت ههر ژ روژا ئیکتی راتبهک دئ بۆ ئیتته ده سنیشانکرن، چونکی من یی زانی هندهک بهری دهمی شیرقه بوونی زارۆکین خو شیرقه دکهن.

۲- بهرانبهر مللهتی ژئ عومهر یی بهر یسیاره ژ ههر ته صهروروفهکا والیهکی وی دانای، و حوکمی خهلکی کریبه د دهستی دا.. څیجا کارئ نهو بکهن -یی باش بت یی خراب بت- بۆ عومهری دزڅرت و ل سهر وی حسیب دبت، و عومهری مللهت ژئ وهسا تیگه هاندبوو لهو گاڤا وان دیتبا

والییهکی تشتهکی خراب یی کری ئیکسهر وان خو دگهانده عومهری و مهسهله بو دگوت، و عومهری ب خو تهحقیق د مهسهلی دا دکر. عومهری گاڤا والییهک تهعیین دکر پشتا خو نه ددایی و نه دگوتی: ته های ژ وه لائا خه لکی بت بو من و ژ ویری وی قه تو یی ب کهیفا خو یی.

روژه کی عومهری گوته خه لکی: نه گهر من یی ژ ههوه ههمییان باشتر کره مهزنی ههوه و من ئه مری وی کر کو عداله تی بکته، ئه ری من حه قی ههوه ژ سهر خو راکر؟ وان گوتی: به لی. عومهری گوت: نه.. حه تا نه ز به ری خو بده می کانی ئه و دی وی تشتی که ت یی من فرمان پی لی کری یان نه.

مهسهله -ل نک عومهری- نه هه لبرارتنا مروقی باش ب تنییه، مهسهله ب جهئینانا باشییه و ب کارئینانا عداله تییه.

۳- عومهری ل سهر خو عهد کر بو دادییا جڭاکی د ناف خه لکی دا ب کار بینت، و یا ناشکه رایه کو عومهر و عداله ت د گوهی دیروکی دا دو ناقین هه قالجیمکن، یان دو په یقین هه فرامانن. ب دیتنا عومهری خه لک هه می وه کی ئیکن ئه و یی بلندتره یی ته قوایا وی پتر بت، ژ مهسهله ته قوایی ده رکهفت کهس ژ کهسی چیتر نینه.

چاره کی عومهر چوو مه کههی دیت هندهک زه لامین قوره یشی یین روینشتین خواری دخن و خولامین وان ل هنداف سهری دراوه ستاینه، عومهری گوتی: بوچی هوبن دراوه ستاینه دی روینن هوبن ژی د گهل وان خواری بخون.

گاڤا کو ری والییه وی ل مصری عه مری کو ری عاصی شه قهک دانایه کو ری فه قیره کی مصری یی فه له، عومهری گوته کو ری فه قیری مصری: رابه تو ژی شه قه کی بدانه کو ری ئه میری، پشتی وی شه قهک دانایی گوتی: و

ئىككى بدانه (صلهعا) عومىرى ژى، چونكى كوپى وى ژ بىر كو كوپى
 ئەمىرىيە ئەو شەق يا دانايە تە.. پاشى عومىر ل عومىرى زقپرى و ئەو گۆت
 گۆتى يا ھەتا ئەقرۆ ژى دىرۆكا مەرقىنىيى شاناژىيى پى دىت، ئەو گۆت
 يا چو ھاكىمان بەرى وى نەگۆتى، گۆت: ((يا عمرو.. متى استعبدتم الناس
 وقد ولدتهم أمهاتهم أحرارا؟)) ئەى عومر.. كەنگى ھەو ھەلەك كرىنە
 بەنىيىت خۆ و ئەو سەرىست ژ دەيكىن خۆ يىن بوون؟

۴- عومىرى مللەت وەسا پەروەردە كىرەو كو ئەو بزانن ھەقى و ان
 ل سەر عومىرى ئەو عومىر شىرىعتى خۇدى ل سەر وان ب كار بىنت، و
 ھەقى عومىرى ژى ل سەر وان ئەو ئەو گۇھدارىيا عومىرى بىكن، و ھەر
 لايەكتى واجبى خۆ ب جە نەئىنت لايى دى ھەقى خۆ نەراژىكرى ھەپە.

جارەكتى عومىر ل سەر مېنەرى ستوى خۆ راكر و گۆت: ئەگەر من
 ھۆ كرە ھە ھوین دى چ كەن؟ مەرقەك رابووقە و شىرى خۆ ھژاند و گۆت:
 ئەم دى ھۆ كەينە ھە! يەنى: دى سەرى تە لى دەين. ئىنا عومىرى دەستىن
 خۆ سەرنەقرازكرن و گۆت: الحمد لله.. مادەم د ناڤ ئومەتا موھەممەدى
 دا ھندەك ھەنە عومىرى ب شىرى راست بىكن.

كانى چاوا عومىرى قانونەك بۆ خۆ دانابو دا ئەو پىگىرىيى پى
 بىكت، وەسا وى قانونەك بۆ واليىت خۆ ژى دانابو، وى ل سەر وان فەر
 كىرەو ئەو پىگىرىيى پى بىكن، و سىياسەتا عومىرى د گەل واليىت وى يا
 ب قى رەنگى بوو:

۱- ھەر واليىەكتى وى ھنارتبا جەھكى راتبەكتى ھەيقانە بۆ وى و
 ھارىكارىن وى دەسنىشان دكر، و بۆ زانىن ھەمى گاڤان راتبىن واليىت وى
 ژ راتبى وى پتر بوون، و گوھى وى لى بوو چى گاڤا زانىبا مەصرەفتى

والیهکی ژ راتبئی وی پتره دا هنیرته ب دویف را و پسیاری ژئی کهت
کانئی نمو ئئی مهصرهفی ژ کیشه دئینت؟

۲- یئی وی کریا والی ل سمر دکره شهرت کو د ناف خهلکی دا بژیت،
و وهکی وان بت، و نمو ب خو کاری خو ب دهستی خو بکهت.

۳- بهری وی مروقهک کریا والی مالئی وی دهژمارت، و پشتی دبوو
والی ژئی ب دهمهکی جارهکا دی مالئی وی دهژمارت، ئیجا نهگهر زانیبا
مالئی وی ب رهنگهکی نه یئی طبعی یئی زیدهبووی حسیب د گمل دکر و
ژئی دستاند.

۴- دو نهگهرین مهزن ههبوون وی والی ژ بهر دئیکستن، ئیک: کو
مللهتی ژئی رازی نهبت و گازندهیان ژئی بکمن ژ بهر (انحراف) و
خهلهتییین وی. دو: کو مللهت ب رهنگهکی زیدهی عدهتی حمز ژئی بکمن
و ل دؤرا وی کؤم بین، دا غورور بو وی چی نهبت و هزارا هندئی بکهت کو
دئ شیت ب وان بهرهنگارییا دهولهتی کهت.

۵- ل دووماهییا ژییی خو عومهری بریار دابوو نمو بچته ههر
ویلایهتهکی دو ههیشان لی بمینت، و خهلکی وی جهی ژ نئیزیک بینت، و
گوهی خو بدهته گله و گازندهیین وان و وی دگوت: بهلکی هندهک مروف
همن نهشین بینه مهدینت، و گازنده و پیتقییین خو بگمهیننه مه ئیجا یا
دورست نموه نم ل دویف وان بچین. بهلی مرنئ دهلیقه نمدایی نمو ئئی
بریارا خو ب جه بینت، ههر چهنده ل دهمئ حجهئ نمو ب ئی کاری رادبوو
و خو دگهانده خهلکی ههمی دههران و پسیارا حالئ والییان دکر، و گاڤا
وی تشتهکی نهدورست ژئی گوھ لی بیا دا هنیرته ب دویف وان را و
حسیبهکا دژوار دا د گمل وان کهت.

ب کورتی دئی بیٲین: گاڏا وی کسهک کریا والی و هنارتبا جههکی، وی نهو وهسا تی دگههاند کو هزر نهکعت نهو بوو مهزنی جههکی و چو حسیب ل سهر نینه، و ههچیا وی بقیت نهو دئی کعت و میزانیهکا ڦهکری دئی ل بن دهستی بت، و دهسهلاتا مهرکهزی -کو خیلافهته- های ژ وی نینه.

ژ لایع دانان و بنهجهکرنا بناخهیین دهولهتا مهدهنی ژی ڦه عومهری پیگافهکا مهزن هاڦیتبوو هیشتا بهری بپته خهلیفه و پستی بوویه خهلیفه ژی.. نهو ژی ب ڦی رهنگی:

۱- دهولهتا مهدهنی بی دهستور و قانون ب رڦه ناچت، و چونکی دهستوری دهولهتا نیسلامی قورئانه، نیمامی عومهر ما ب نهبوویهکری ڦه -دهمی نهبوویهکر خهلیفه - کو قورئان د نیک موصحف دا بپته کومکرن دا بو همر کسهکی یا بهردهست بت، و ب تایبهتی نهوین حوکمی د ناقبهرا خهلیکی دا دکهن، و بهری ههمیان خهلیفه ب خو، لهو نهف موصحفه ل نک نهبوویهکری بوو هندی بی ساخ، پاشی چوو نک عومهری هندی نهو ژی بی ساخ.. و نهڦه نیک ژ مهزترین بناخهیین ئاڦاکرنا دهولهتا مهدهنینه.

۲- پاراستن و پیشخستنا زمانی و نهدهبییاتان نهڦه ژی دپته ناسنامه و بناخهیهکی سهرهکی بو پهیدابوونا جڦاکا مهدهنی، نهوا ئاڦاکرنا دهولهتا مهدهنی ب هیڦییبی ڦه دمینت، لهو وی خهمهکا مهزن ژ ڦی چهندي دڦوار، و خهلیک ب تایبهتی بچویک و جحیل پال ددان کو خو فیری زمان و نهدهبییاتان بکهن، دا ببنه خودان ناسنامهیا تایبهت و ئاشکهره.

۳- دامهزراندنا دهولهتا مهدهنی و دورستکرنا حوکمهتهکا ب رڦک و پڦک پڦتی ب ههبوونا تاریخهکی ههیه دهه پی بپته زانین، و ئاشکهرایه

کو تاریخا هجری، یا کو موسلمان هتا نهقرۆ سالیّن خو پئی دهژمیرن عومهری دانابوو.

۴- دانانا ده اوینان، یین کو قی گاقتی دبیتزنی: دهزگههین حوکومی، یان دائیره، ل سهر ده می عومهری بوو، ههر ویلایه ته کی دیوانهک هه بوو ب نه زمانتی وی جهی دهاته نقیسیین، دهزگهها (قضائتی) و ئیداری، دورستکرنا دهزگهها بهریدئ و پۆسته گه هاندنی، ده سنیشانکرنا ئاهاهییه کی بۆ گرتنا مرۆقتین تاوانبار، چیتکرنا پاره ی، پاراستنا توخوبیتن دهوله تی ب ریکا دورستکرنا دیوانا لهشکهری یا نۆکه دبیتزنی: وهزاره تا بهرپه قانییی.. ئەفه هه می عومهری -ل ده می خیلافه تا خو- دامه زانده بوون، و ب قی چهندئ مرۆف دشتیت بیژت: عومهر ئاهاکه ری ئیکه مین دهوله تا ئیسلامی یا مه ده نی بوو.

۵- تشتی ژ هه مییی مه زنتر ئەو بوو عومهری (نظام الشوری) -کو مه زنترین موقه وماتین نظاما حوکومییه- د دهوله تا خو دا کریوو راستیه کا بهرچاڤ، ده می عومهر بوویه خه لیفه بریار دا سه حابی -و ب تاییه تی زانا و شاره زایین وان- ژ مه دینی ده رنه که شن و بمیننه ل نک وی، ژ بهر چهند نه گه ره کان، ئیک ژ وان ئەو بوو: دا ئەو ل ده می هه وجه یی ره ئیا وان وهرگرت و بۆچوونا وان بزانت، و عومهری مه جلسه ک هه بور ژ چهند سه حابییان پیک دهات گاڤا تشته ک چئ بیا ده نارته ب دویف وان پا و گوهی خو ددا گۆتتا وان، و تشتی ئەو ل سهر کۆم بیان عومهری ب جه- دئینا.

۶- ده ستوره ک بۆ کرنا شه ری و چاوانییا ته عامولا د ناچه را لهشکهری و سه ره لهشکهری دا عومهری دانابوو، و وی ب خو چاقدیری

ل جهئنانا قى دهستورى دكر، و نهف چهنده ژى كارهكى زنده پيتشييه بو دانان و پيشقهبرن و پاراستنا دهولهتې.

دهمى نهم دبېژين: عومهرى فلان دهستور، يان فلان نظام دانا، مهعنا وئ نمو نينه نهم دبېژين: نهغه تشتهك بوو عومهرى ژ نك خو چيكرسو، و ههمى ژ داهينانا وى بوو، نهخيتر! بهلكى رېبهري وى د قى چهندي دا كيتاب و سوننهت بوو، زندهبارى وان شيرهت و تموجيهاتين نهبووهكري داينې، و پشتى فان ژ نوى دهوري نجهتهداتين عومهرى ب خو ژى دئين.

دو لايين دى ژى ههبوون عومهرى گهلهك خهم ژى دخوار: لايين نابوري، و لايين ناعهدانكرنې.

ژ لايين نابوري هه: عومهرى پويته ب چاندن و بازرگانيني دكر، و دهمى موسلمانان عهردهكي نوى دستاند عومهرى نهدهيلا عهردي زراعي ژ خهلكي وان جهان بيته ستاندن، بهلكى وى عهرد دهيلا د دهستي خودانان دا، و تمشجيعا وان ل سهر چاندنې دكر، و بهري عومهر بمرت ب دههكي دگوت: نهگمر نهوا من ل دووماهيبي زاني من ل بهراهيبي زانيبا نهز دا مالي زهنگينان يي زنده ژى ستينم و دهمه فهقيران. و عومهرى جهك چيكرسو دگوتنې: (بيت الدقيق) نهزراق لي ددانا، ههچيبي برسي با دچوو ويري خوارن بو خو دئينا ب ههروه.

ژ لايين ناعهدانكرنې هه، بسه بيژين: عومهرى ل سهر دهمى خيلافهتا خو بريارا دامهزراندنا چهند باژيرهكان دابوو، وهكي: باژيري بهصرا و كوفه. و كورترين و موزنترين گوتن د دهرحهقا عومهرى و خيلافهتا وى دا ب بهر گوهي من كهفتى نهوه يا ژ نيمامي عهلي هاتيهه فهگوهاستن، روژهكي عهلي عومهر ل چولي ديت يي دكهته غار، گوتي: نه خيره نهى

(أمیر المؤمنین)؟ عومهری گوتی: حیشرهک ژ حیشرترین زهکاتی یا
 قهرهستی ئەزئ لئ دگهرییم.. ئینا علی سهری خو هژاند و گوتی: ((لقد
 أتعبت من بعدک)) یهعنی: ب راستی ته ئەو وهستاند یئ پشتی ته بیت!!
 گوتنهکه کانئ چەند مەزنییا عومهری ژئ دئیتە زانین هند شارەزاییا علی
 ژئ دئیتە زانین.

ئەو عومەر ته ب قئ سەر و بهرئ خو، ب قئ دادی و عدالەتا خو
 هەمی مەزن و خەلیفەیین پشتی خو وهستاندن، کەس پشتی ته نەشیت
 وهکی ته بکەت، و هەچیئ بیت خەلک دئ بیژنی: وهکی عومهری به، و
 گەلەک یا ب زەحمەته عومەر دوبارە بیت.. ((لقد أتعبت من بعدک))
 گوتنهکه چیا ئ زانینئ علی د دەرەقا چیا ئ عدالەتی دا عومهری
 دبیت، قئجا نزا مروث پتر ژ کئ عەجیبگرتی بیت؟

سەرھاتییا عدالەتا عومهری گەلەک ژ وئ روژئ ناشکەرتره ئەوا
 ل روژەکا ساھی ل نیشا عەسمانی، و ئەگەر ئەم وئ هەمیئ قەگترین دەم
 تیرا مە ناکەت، ل قئیرئ ب تنئ دئ گوتنا نەیارەکی ژ نەیارین عومهری
 قەگتیرم دا بزانی کانئ عومەر چ بوو.. قەبصرئ روئمرئ مروثەک هەنارته
 مەدینئ دا بو وی بهرئ خو بدەته حالئ عومهری، دا بەلکی ئەو بزانت
 کانئ عومەر چیبە و بوچی هۆسا زوی دەولەتا وی هەندە بەرفرەهەبوویە؟

ئەو مروث هاتە مەدینئ چا ئ خو ل باژیری گتیرا کانئ قەسرا عومهری
 ل کیشەیه، و چەند لەشکەر زترەقانیئ لئ دکن، چو قەسر و قوسیر
 ب بەرچا ئین وی نەکەفتن، پسارار مروثەکی کر: مەلکی هەو ل کیشەیه؟
 وی گوتی: مە چو مەلک نینن، ئەمیرەک مە یئ هەمی یئ ب وی لایئ هە
 قە چووی.. ئەو مروث ب وی لایئ قە چوو کەس نەدیت، ب تنئ زەلامەک
 تی نەبت یئ خو درتۆکرییە سەر ناخی، و تژی سەر جلیکین وی ناخە، و یئ

نشستییه، ههمی تشت هاتنه سهر هزارا وی مروّقی ب تنی نمو تی نهبت کو
ئهف زهلامی دریتزکری عومهر بت، ل خو زقیری بسیار ژ مروّقهکی کر: کانی
عومهر؟ وی گوتی: نهوی هه عومهره.. نمو زهلام د جهب دا هسکبوو، نهقه
عومهره؟ نمو عومهری مهلک ل سهر کورسیکتین خو ژ ترستین وی دا
قهدهلهرزن یی ب فی حالیهه، نهی عومهر ته عدالتهت کر فیتجا تو
پشتراستبووی، لهو تو یی نشستی!

هر جارهکا نهف گوتنه یا فی نهیاری عومهری د دهرهقا وی دا گوتی
دئیتته بیرا من، کانی چند مهزنییا عومهری ل بهر چاقیتین من دوباره دبت
قه هند نهحمهقییا وان نهزنان بو من دیار دبت نهوین دبیتژن: مادهم وهسایه
پا بوچی عومه هاته کوشتن؟ ههر وهکی ل نک فان (عهبقرییا) کوشتن
نهجامی نیکانهیه یی (موعادهلا) زولم و زوردارییی.. بهلی بهری نمو فی
پسیارا وهکی وان یا بی بها بکن، دثیا وان ل بیرا خو ئینابا کو عدالتهت
و بهلافکرن و گوتنا حقییی کانی چند ههقالان بو مروّقی پهیدا دکته،
هند دوژمنان ژی پهیدا دکته، و تیرا عومهری ههیه نم بیژین: کوشتنا وی
ب دهستی مروّقهکی بوو د ههمی ژییی خو دا جارهکا ب تنی ژی خو بو
خودی نهچهماند بوو و نهگوتبوو: (الله اکبر)، و نهقه دهلیلهکی دییه
دیروکی د صالحی عومهری دا تومارکری، دیسا دی بیژین: تیرا عومهری
ههیه مهزنییی، کو پشتی وی و ههتا نهقرۆ ژی کهمی کهرب ژ عومهری
قهنهبوویه سهر زولمهکا وی کریت.

هر چاوا بت روژا عومهری گهلهک ژ هندی گهشتر و مهزنتره کو
ب چهنگی هندهک قمل و چهکچهکیلان رهش بیت، یان ب سهرادا هندهک بی
عهقلان بیته قشارتن.

دهه سال و شمش ههيف و چار رۆژان عومهرى خيلافهت ب خو
 خهملاند، و رۆژا باركرنى هات.. ل وئ ههيفا عومهر تيدا شهيدبووى، كو
 ههيفا (ذو الحجه) بوو، عومهر ژ حهجي فهگهريا، و بهرى ئهو ژ مهكههئ
 دهركهقت، وى دهستين خو سهرنهقراز كرن و گوٽ: ((يا رهبي ژيبي من
 دريژبوو، و هيزا من لاوازبوو، و رهعييهتا من بهرفرههبوو، قئيجا تو رها من
 بستينه، يا رهبي تو شهادهتئ ب رزقئ من بكه، و مرنا من بيخه باژيري
 پيغه مبهري خو)).

كچا وى حهفصا دبيژت: ئينا من گوٽئ: چاوا دئ شهيد بي و تو
 ل مهدينئ؟ گوٽ: وى گوٽه من: نهگه خودئ بقت دشت.

بيست رۆژ ب سهر دوعايا وى فه نهچوون خودئ داخوازا وى ب جهـ
 ئينا:

ل سالا (٢٣) مشهختى عومهرى قهستا مهكههئ كر بو كرنا حهجي،
 و ئهو بوو پشتى ئهو ژ كرنا حهجي خلاسبووى و بهرى بزقرته مهدينئ وى
 دوعايهك ژ خودئ كر كو شهيدبوونئ ب رزقئ وى بكهت، ل دۆرئـ
 بيستى ههيفا (ذو الحجه) عومهر گههشته مهدينئ، و ئيك ژ وان
 سياسهتان بين عومهرى ب كار دئينا د دهرحهقا عهبدئ نه موسلمان دا ئهو
 بوو وى نهدهتلا عهدهك پشتى بالغ دبت بمينته د مهدينئ دا، نهگه يئ
 موسلمان نهبت، (المغيره بن شعبه) دهمنى والى ل كووفه عهدهكئ
 مهجووسى ب دهست كهفت ناقئ وى (فهيرووز) بوو و دگوٽئئ: (أبو
 لؤلؤه)، ئهو مروقهكئ صنعهتكار بوو، و گهلهك كارتئ دهستى دزانين،
 موغيرهئ كاغهزهك بو عومهرى هنارت تيدا داخواز ژئ كر كو ئهو
 دهستويرئ بدهت دا موغيره عهبدئ خو د گهل خو بينته مهدينئ بهلكئ
 موسلمان فايدهئ ژ كاري دهستئ وى بكن، عومهرى دهستويرئ داين.

(أبو لؤلؤه)ی ل مهدینئی کارئی دهستی ذکر بۆ سهییدی خۆ موغیرهی، و موغیرهی ل سهر وی کریوو شهرت کو همر رۆژ ئهو چار دهرهه مان بده ته سهییدی خۆ، (أبو لؤلؤه)ی ب قئی چهندی نهخوشبوو، و هزرکر چار دهرهم گهلهکن.. رۆژهکی وی عومهر دیت ئینا گازندهیین خۆ بۆ کرن کو سهییدی وی بارهکی گران یی دانایه سهر ملان. عومهری کره دلئی خۆ کو بیژته موغیرهی بارئی وی سٹک بکهت، و گۆته (أبو لؤلؤه)ی: تهقوایا خودی بکه و قهنجییی د گهل سهییدی خۆ بکه. (أبو لؤلؤه)ی هزرکر عومهر یی پشستا موغیرهی دگرت، لهو گۆت: عدالهتا وی خه لک ههمی شهگرت ئمز تی نهیم. پاشی عومهری پسپار ژئی کر: کانتی ئهو چ کاران دزانت، وی گۆت: ئمز دشیم دستارهکی چی کم ب بایی شۆل بکهت. عومهری گۆتی: پا دی ئیکئی وهسا بۆ مه چی بکه.. وی گۆت: ئمز دی بۆ ته دستارهکی چی کم خه لکی رۆژههلاتی و رۆژئاقایی پی باخفن. عومهری تی ئینا دهر کو ناخفتنا وی یا ب تیقله لهو گۆته مرۆقهکی د گهل خۆ دا: ئهفه یی گهفان ل من دکهت.

(أبو لؤلؤه)ی کره دلئی خۆ عومهری بکوژت، ژ بهر قئی سهرهاتییی، یان ژی چونکی ئمپراتۆریهتا شرکی یا مهجووسیان ب دهستی عومهری هاتبوو په لخانندن و ئالایی تهوچیدی ل وهلاتی فورسی هاتبوو بلندکرن؟ ئهف همدو گۆتن یین هاتینهکرن.

ل دۆر مهسهلا: کانتی هندهک کسیتن دی ژی د گهل (أبو لؤلؤه)ی دا ههبوون دهمی وی پسپان بۆ کوشتنا عومهری گئیرای یان نه؟ د هندهک ریوایهتان دا هاتییه کو مهسهله پیلانهکا مهزن بوو هورمزانی مهجووسی، و جوینییهی فهله، د گهل (أبو لؤلؤه)ی تیدا پشکداربوون، و وان (أبو لؤلؤه)

هلیژارت دا ب کارئ کوشتنئ رابیت.. بهلئ نهف چمنده د ریوایه تا (بوخاری) دا نههاتییه.

همر چاوا بت (أبو لؤلؤه)ی کیرهک تاییهت بو ئی کارئ خو چی کر، دو سمر نیخستنئ دا ژ همدو لایان فه کار بدهت، پاشی همدو دهقین کیرئ تیژکرن و ژههر پی وهرکر، و وهسا بو خو دانا کول نقیژا سپیدی بچته مزگهفتئ و عومری د نقیژئ دا بکوژت.

ل سپیدهیا رۆژا دوشهنبئ، (۲۳) ی ههیفا (ذو الحجه) ژ سالا (۲۳) مشهختی، (أبو لؤلؤه)یی مهجووسی ب کیرا خو یا ژههرکری فه قهستا مزگهفتا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل مه دینی کر ب ئیهتا کوشتنا عومرئ کورئ خهططابی، پشتی عومری ریزن نقیژکهران راستکرن پیشهچوو و بهری خو دا قبیلئ، (أبو لؤلؤه)ی ریز برین، و کیرا وی د بن جلکان فه یا قشارتی بوو، و دیاره مزگهفت ل وی ده می هند یا روهن نهبوو ئی خه لک وی بنیاسن، خو ب عومری را گههاند، پشتی عومری گوئی: (الله أكبر).. صهی مهجووسی سی درب ب کیرا خو یا ژههرکری ل عومری دان، ئیک ژ وان ل جهئ نافکئ بوو و عومر ب وی چوو.. هتا عومر لی زقیری وی خو هاقیت و د ناف ریزا را قهستا ژ دهرفه کر، عومری گازی کر: وی صهی نهز کوشتم. خه لک شاشبوون، (أبو لؤلؤه)ی ههچیی کهفتیه بهر سنگی درهک وهشاندئ، هتا دبیتن: وی سیزده زهلام بریندارکرن، هفت ژ مرن ژ بلی عومری.

(أبو لؤلؤه) نهشیا خلاس بیت، هندهکان ری لی گرت گاڤا وی زانی خلاس نابت کیرهک ل ستوی خو دا و خو کوشت.

عومر پاشپاشکی زقیری د ناف ریزی دا و دهستی عبدررحمانئ کورئ عوفی گرت و کیشا جهئ خو، عبدرهحمانی نقیژ ل شوینا عومری

کر، و عومهری -ب برینا خوځه- نځیژ ل پشت وی کر. پشتی نځیژ
 ب دووماهی هاتی عومهری گوته (ابن عباس)ی: کانتی بهرئ خوځ بدئ نهو
 کییه نهز کوشتیم؟ (ابن عباس)ی سهحکری پاشی زځپری و گوت: عهبدئ
 موغیرهیه. عومهری گوت: نهوی صنعه تکار؟ گوتئ: بهلی. عومهری گوت:
 خودئ وی بکوژت من قهنجی د گهل وی کریو، (الحمد لله) مرنا من
 ب دهستی مروځه کئ موسلمان نه بوو کو روژا قیامه تی ل نک خودئ
 سوجه کا خوځ بو خوځ بکته هتجهت. پاشی عومهری گوت: جاری وی
 نه کوژن. هنده کان گوت: وی ب خوځ خوځ یی کوشتی. ئینا عومهری گوت:
 (انا لله وانا الیه راجعون).

پاشی هندی خوین ژ برینا عومهری هات دلئ وی هاته گرتن، ئینا
 زهلامان نهو راکر و بره مال.. سی روژان عومهر ما بریندار، و د گهل برینا
 وی یا مهزن نهو ل سهر هشتین خوځ ما و یا وی د بریندارییا خوځ دا کری چو
 مروځین ساخ و هشیار ژئ نمشین بکمن.. وهرن دا قهستا مالا عومهری
 بکهین و وان ههر سی روژین دووماهییی ژ ژییی وی د گهل دا بژین، دا
 پتر مهزنییا وی بو مه ناشکهرت بیت.

مهخسه دا مه ب وی تشتی یی عومهری کری مهسه لا هلبژارتنا
 خهلیفه یی پشتی وی بوو..

دهمی نځیژ خلاسبوی و هندهک زهلامان عومهر هلگرتی و برییه مالا
 وی، خهسه کا مهزن ب سهر خهلیکی مه دینی دا هات تو دا بیژئ چو خهم
 ژ وی مهزنتر نینن، هندهک سهحابی لی کو مبوون دا حالئ وی ل سهر
 سفک بکمن، جحیلهک هاته نک و نهو یی د وی حالی دا بوو، گوتئ:
 نهی (أمیر المؤمنین) مزگینییا خودئ ل ته بت، ته هه قالینییا پیغه مبهری

-سلاف لی بن- یا کری، و تو زوی هاتبوویه د ئیسلامی دا، و ده می تو بوویه خلیفه ته عدالت کر و نهغه شهیدبوون ژی گههشته ته.. عومهری گوت: خوژی نهز سهر ب سهر ژئ دهرکفتبامه، نه ل سهر من و نه بو من، پاشی نهو جحیل دهرکفت، عومهری بهری خو دایی کراسی وی یی شوره و یی عهردی دمالت، ئینا عومهری گوت: کانئ بیژنی بلا بزقرت، گاغا زقری عومهری گوتی: برازا کراسی خو کورت که، بو جلکی ته پاقرت، و دا خودی ژی ژ ته رازی بیت.

بهری خو بدنه مهزنییا عومهری و کانئ نهو چند یی حهریص بوو ل سهر سونهتی، د گهل وی برینا مهزن یا کهفتییه لهشی کو رویشیکین وی قهتکرین، ده می وی دیتی کراسی مرۆقهکی یی شوره و یی د بن گۆزهکی دا -و نهغه خیلافی سونهتا پیغه مبهریه سلاف لی بن- وی برینا خو ژ بیرکر و نه می ب سونهتی ل وی جحیلی کر.

عومهری -وه کی هندهک ئیسلامخوازین مه یین عصری و حهرهکی- نهگوت: کورتکرنا دهلنگان مهسهلهکا (هامشی)یه و ژ (قوشورانه)، ب بهر ناکهفت مرۆقی داعیه خو پیغه مرۆیل بکهت، یان (واقع) و حالئ سیاسی ژ هندئ مهزنتره خلیفه خو ب مهسهلهکا هنده (تافه) فه مرۆیل بکهت.. رۆژا مه ئیسلام کریه تشتین (موهیم) و نه (موهیم)، و مه خهم ژ یی (موهیم) ب تنی خواری، و سی چاریکین سونهتی ژ بهر مهصلهحهتهکا (شخصی) یان (حزبی) مه ژ تشتین (تافه) و نه (موهیم) هژمارتی، (موهیم) و نه (موهیم) پیکغه چوون:

دین چوو و نهکمت ب دهست مه دینار

تالی ژ نهچاری بووینه صفقار

وهکی سهیدایی خانی گوتی.

ئبن عبباس ل نک عومەری یی روینشتیبوو، گاڤا وی گوھ
 ل عومەری بووی گۆتی: خۆزی ئەز سەر ب سەر ژئی دەرکەفتام.. گۆتی: نه
 ب خودی تو سەر ب سەر ژئی دەرناکەفی، تە هەڤالینیا پیغەمبەری -سلاڤ
 لی بن- کربوو و ئەو یی ژ تە رازی بوو، و تە هۆ کربوو و هۆ کربوو.. و
 حەتا پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- مری ژئی یی ژ تە رازی بوو، پاشی تە
 هەڤالینیا خەلیفی پیغەمبەری ژئی کر و تو د فەرمانا وی دا بووی و تە بو
 وی هۆ کر و هۆ کر.. پاشی تو بوویە ئەمیر و تە ئەمیراتی ب تازەیی کر و
 تە هۆ کر و هۆ کر، ئینا عومەری گۆتی: کورپ عەبباسی ئەگەر تژی عەردی
 من زیر هەبا ژ ترستین رۆژا قیامەتی دا ئەز دا دەم.

پاشی وان هەنارتە ب دویف حەکیمەکی را دا بەرئ خۆ بدەتە برینئ
 عومەری، وی هەندەک قەسپ کرنە ئاڤی و ئەو ئاڤ دا عومەری، پشتی
 بینەکی ئەو ژ برینا وی دەرکەفت، پاشی هەندەک ئاڤەماست ژئی دایی، ئەو
 ژئی ژ برینئ دەرکەفت، ئینا ئەو ژ عومەری بی هیڤی بوو و گۆتی: ئەی
 (أمیر المؤمنین) کەسەکی بدانە شوینا خۆ، ئەز دبێژم ژ ئەڤرۆ حەتا سوپاهی
 زیدەتر تو نامینی، عومەری گۆت: تە راستی گۆتە من، و ئەگەر تە
 تەشتەکی دی گۆتبا من، من باوەر نەدکر، قئی گاڤی ئەگەر دنیا هەمی یا من
 با ژ ترستین هاتنا قیامەتی دا ئەز دا وی دەم.

ل شان هەر سی رۆژان عومەر ژ بەر برینا خۆ نەشیا بچتە نڤیژا
 ب جماعت ل مزگەفتی، لەو وی ئەمرکر صوھەیبی رۆمی ل شوینا وی
 نڤیژئی ل بەرا موسلمانان بکەت.. و دەمی خەلکی داخواز ژئی کری ئەو
 ئیکی ل شوینا خۆ بکەتە خەلیفە، عومەر پیچەکی ما هزرتن خۆ کرن، و
 گۆت: ئەگەر ئەز کەسی نەدانمە شوینا خۆ ئیکی ژ من چیتەر وە کرییە، و
 مەخسەدا وی پی پیغەمبەر بوو -سلاڤ لی بن-، و ئەگەر ئەز ئیکی بدانمە

شونیا خوژی ئیکى ژ من باستر وه کریه، و مهخسهدا وی پیئ نهبوبه کر بوو.

مرۆقهکى گوتى: ئەز دى ئیکى باش نیشا ته دەم، کورپی ته عبداللاھ. عومەرى گوتى: خودی ته بکوژت، ئەز ب خودی کەمه مهخسهدا ته ب قى گوتنى خودی نینه، من بو خو پیئ نهخوش نهبوو قیجا چاوا دى دەمه ئیکى دى ژ مرۆقین خو؟! ئەگەر خیر تیدا بت مه تیرا خوژی راکر، و ئەگەر خرابى تیدا بت بهسى بنه مالا عومەریه حسىبا ئوممه تا موحه مەدی ژ زهلامهکى وان ب تنى بیهتە کرن، من چول سەر خو نهیتلا یا ژ من هاتى من کر و من مرۆقین خو بی بارکرن، قیجا ئەگەر سەر ب سەر ئەز رزگار بووم ئەو ئەز مرۆقهکى بهخته وەرم.

پاشى گوت: ئەگەر (أبو عبیده) یی ساخ با ئەز دا وی ل شونیا خو دانم.

ئاشکەرایه کو دهه مرۆف هەبوون پیغه مبهرى -سلاف لى بن- ب ساخی مزگینى ب بهحشتى دابووی: نهبوبه کر و نهبوو عوبهیده، و ئەف هەردویه بهرى عومەرى مریوون، و عومەر.. ئەفه سى، و پشتى عومەرى هفت مابوون: عثمان و عەلى و زوبهیر و طه لحه و عەبدرره حمان و سەعد و سعیدى کورپی زهیدی.

عومەرى شەشتین ئیکى ژ قان هلبژارتن، و یی هفتى (سەعیدى کورپی زهیدی) ژ نائف دەرئخست، چونكى پسمامى وی بوو و زهلامى خوشکا وی فاطمایى بوو، گوتى: ئەز شاهده یی بو ته دەم کو پیغه مبهرى -سلاف لى بن- یی ژ ته رازى بوو هتا مری، بهلى چونكى تو مرۆقى منى، چى نابت تو د گەل قان بى، پاشى گوتە صەحابییان: ئیکى ژ قان هەر شەشان بو خو هلبژیرن، و کورپی من عبداللاھ بلا د گەل ههوه بت رهتیا

وی وه رگرن، بهلی وه نهبت تشتهکی بیتخنه د دهستان دا. و گوت: نهز شیره تی ل وی دکم یی پستی من دبتنه خلیفه کو قهدری موهاجران بگرت و حورمه تا وان بیارتزت، و قهدری نه نصارییان ژی بگرت، باشییی د گهل باشی وان بکهت و ل خرابی وان بیورت، و قهدری خه لکی دی ژی بگرت نهوی ل وه لاتین موسلمانان، چونکی نمون نیسلامی دپارتزن، چویی ژی نهستینت نهو مال نهبت یی ژ وان زیده بکهت و نهو پی درازی، و نهز شیره تی ب عه ره بیتن دهشتی ژی ل وی دکم.. و ب (أهل الذمه) ژی باری زیده ی طاقه تا وان ل وان نه کمن.

نهفه ب کورتی نهو شیرهت بوو یا عومهری ل وی کهسی کری نهوی دی پستی وی بته خلیفه. و عومهری گوته کوری خو: سهح کی کانسی چ دهین ل سهر من هه نه ژ مالی من بده، نه گهر مالی من تیرا نه کر، بیژه بنه مالا عه دی بلا هاری ته بکهن، نه گهر ههر تیرا نه کر بلا قوره یسی ژی هاری ته بکهن.

پاشی گوتی: عه بدللاه، هه ره نک دهیکا موسلمانان عایشایی و بیژن: عومهری سلاقی ل ته کرین، و نه بیژن (أمیر المؤمنین) ی، چونکی نهز نوکه نه میری کهسی نینم، و بیژن: نه گهر تو ده ستوریی بدهی، عومهری دقیت ل نک هه ردو هه قالدین خو بیتنه قه شارتن، یه عنی: د مه زه لکا عایشایی قه ل نک قه بری پیغه مبهری -سلاف لی بن- و یی نه بووبه کری.

عه بدللاه هات، دیت عایشا یا بو عومهری دکه ته گری، عه بدللاهی داخوازا عومهری گه هاندی، عایشایی گوت: ب خودی نهو جه من بو خو هیلابوو بهلی نهز دی وی نه قرۆ ب پیش خو نیخم. گاڤا عه بدللاه زقریه نک بابی خو و گوتییی: عایشا یا رازیبه، وی گوت: (الحمد لله) نهفه

ل نک من ژ هه مبییی گرنگتر بوو، نهگهر نهز مرم جاره کا دی دهستویرییی ژئی بخوازه شه نهگهر رازی نهبوو من ببهنه ناڤ زیاره تی موسلمانان.

کچا وی حهفصا دهیکا موسلمانان هاته نک، گاڤا وی نهو د قی حالی دا دیتی کره گری و گوت: وهی بو هه قالیی پیغه مبهری.. عومه ری گوته کوپیی خو: کاننی من راکه شه نهز نه شیم گوهی خو بدهمه فان گوتنان، وی عومه دا بهر سنگگی خو، عومه ری گوته کچا خو: نهز ته ب خودی ددهمه سویندی ژ قی جاری پیغه تر تشته کی ب من نه بیژی، چاقین ته نهز نه شیمی، بهلی ههر مریه کی نهو تشت پی بیته گوتن یی نه ل نک وی، مه لائیکه تان کهرب ژئی شه دبن.

سی رۆژان عومه پشتی بریندار کرنی ما، دوشه نیی و سیشه نیی و چارشه نیی، و ل رۆژا چارشه نیی (۲۶) ی هه یقا (ذو الحجه) ژ سالا (۲۳) شه ختی عومه ری شه هید چوو بهر دلوقانیا خودی، و ژییی وی هنگی ل دۆرتن (۶۳) سالییی بوو.

گاڤا عومه هاتییه ب سهر و بهر کرن ئیمامی عه لی هاته هنداث و گوت: ب خودی پشتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- مروقه ک ل سهر عه ردی نینه من حهز کربت نهز ب عه مه له کی وه کی یی وی بچمه نک خودی ژ عه مه لی قی یی هاتییه کفن کرن پیغه تر.. پاشی عه لی هند کره گری هه تا ره پین وی ژ روندکان ته ره بووین و گوت: مرنا عومه ری دهرزه ک د ئیسلامی دا چیکر هه تا رۆژا قیامه تی نهو دهرز خو لیک ناده ته شه.

گاڤا خه لک کۆمبووین دا نقیژی ل سهر عومه ری بکمن، هنده کان عوتمان و هنده کان عه لی پیش ئیخست دا نقیژی ل سهر بکمن -و هنگی هیشتا خه لیفه نه هاتبوو هلبژارتن- صوهه یی گوت: هوین هه ردو خو بدهنه پاش، عومه ری نهز ل شوینا خو یی کریمه ئیمام.

وان گۆت: تو راست دبیژی.. و ههمی پاشداچوون، و صوههیی نقیژ ل بهرا موسلمانان ل سمر عومهری کر، و پاشی عومهر ل وی جهی هاته قهشارتن یی وی قیای، ل نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، پیغه مبهری یی ل لایسی قییلی، و ب ره خ شه ئه بوویه کره و ب ره خ ئه بوویه کری شه عومهره^(۱).

عومهری سیزده عیال هه بوون: نهه کوپ و چار کچ، کوپ وی یی ژ هه مییان ناقدارتر عبداللاسه و ئه و ژی صحابییه کی ب ناڤ و دهنگه، و وی گهلهک حه دیس یین ریوایه تکرین، و عاصم و ئه شه باپیری عومهری کوپ عبدالعزیزی یی ده یکییه، و ژ کچین وی: (حفصه) ژ هه مییان ناقدارتره، و ئه قی شوی ب پیغه مبهری کر بوو -سلاڤ لی بن- لهو ئه بوویه کر و عومهر ههردو خهزیرین پیغه مبهری بوون، و پیغه مبهری خهزیری عثمانی و عهلی ههردویان بوو.

وهکی بو مه ئاشکهرا بووی عومهر دهه سال و شش هه یف و پینج رۆژان ما خهلیفه، و وی ل قی ده می گهلهک کارتن مهزن کرن، ل قیری ئه م دئ وان کاران ب کورتی بیژین:

۱- ده می عومهر بوویه خهلیفه گهرم گهرم شه ری موسلمان و کافران بوو ل پتر ژ چه پهره کی، ل عیراقی و شامی، گاڤا عومهری خیلافهت وهرگرتی وی بهرده وامی ب سیاسه تا ئه بوویه کری دا و خه مه کا مهزن ژ ناماده کرنا لهشکمری خوار.

ل شامی سه ره فتنین موسلمانان رۆژ بو رۆژی زنده تر لی هاتن و موسلمان شیان دیمه شق و حمص و قنسرین و ئه جنادین بستیین، و یا

(۱) سه رهاتییا هلبژارتنا خهلیفه یی پشتی عومهری، هنگی دئ به حس ژی کهرین ده می ئه م به حس ئیمامی عثمان دکهین، نه گه ر خودی حمز بکته.

ژ ههمیپی مهزتر نهو بوو موسلمان شیان قودسی فهکمن و عومهری ب خو
ب دهستی خو کلیلین قودسی وهرگرتن.

ل چهپهری عیراقی ژی لهشکهری ئیسلامی بو پیشقهچوو و شیا
د گهلهک شهرین مهزن دا سرکهفت هتا پایتهختا دهولهتا فورسی ب خو
ژی ستاند، و دهولهتا وان بی سهر و شوین کر، و ب لایی خوراسانی ژی
فه چوو.

کوردستان ژی، و همر وهسا مصر، ژ وان وهلاتان بوون یین ل سهر
دهمی عومهری هاتینه فهکرن و ئیسلام گهشتیپی.

ل دهمهکی عومهری بریار دا نهو ب خو سرکیشیا لهشکهری
ئیسلامی ل عیراقی بکهت، بهلی صحابی مانه پیقه و گوتنی: یا باش
نهوه تو بمینییه ل مهدینتی، ئینا وی (سعد بن ابی وقاص) ل شوینا خو
هنارت.

۲- کاری دی یی مهزن یی عومهری کری ده رختستا جوھی و فهلان
بوو ژ وهلاتی حیجازی، و نهو فریکرنه شامی، ژ بهر کو پیغه مبهری -سلاف
لی بن- نیشارهت دابوو کو دو دین ل ویری کوم نابن.

۳- ب سهر و بهرکرن و ریکختستا کار و باری دهولهتی ب وی
رهنگی مه بهری نوکه نیشارهت یی دای.

۴- دانانا دیروکا هجری نهوا بوویه دیروکا دهولهتا ئیسلامی یا
رهسمی.

پشتی قتی ههمیپی، و بهری نهم بهرپهری عومهری ژی قهلهدین و
قهستا دیوانا عوثماني بکهین، هوین هزر نهکمن نهم یین شیاین دیروکا
عومهری بو ههوه فهگترین، یان هندهکی ژ مهزنییا وی بهرچاڤ کهین.

عومەر ئهوی قهدهرا مه وهسا کو ئهم گوهد لی ببین بی بی وی ب خو
ببینین، حمز ژئی بکهین بی بی مهزنییا وی -وهکی ئهو ژ همژی- بزانیین،
گهلهک ژ هندئ مهزنتره مروژ د سهعهتهکی یان د دو سهههتان دا بشیت
بدهته نیاسین.

بهلی هم چاوا بت هیثییا مه ئهوه ئهو دهمی مه د گهل عومهری
بوړاندی قیانا وی پتر د دلی مه دا مهزن کریت؛ دا بهلکی ئهف قیانه
ل ناخرهتی مه بدهته د گهل وی، هم وهکی پیغهمبهری -سلاف لی بن-
گوتی: ((المرء مع من أحب)) مروژ د گهل وییه یی ئهو حمز ژئی دکهت.

خەلیفە سییی عوثمانی کورئ عەفنانی

پشتی عومەری دۆرا عوثمانی دئیت، زەلامی ئیکانە د دیرۆکی دا دو جاران بوو زاقایی پیغەمبەرەکی، عوثمان ئەوی مەلائیکەتان شەرم ژئ دکر.. ئیمامی شەهید ئەوی پتر ژ جارەکی مزگینی ب بەحەشتی بۆ هاتییدان.

قئيجا کەرە کەن ئەم و هوین و عوثمان.. و چیرۆکا مەردینی و خوڤرۆتا بۆ خودی.

عوثمان ناڤی وی یی دورست بوو، بابی وی عەفنانی کورئ ئەبولعاصی کورئ ئومەییەیی کورئ عەبدشەمسئ کورئ عەبدمەنافی قورەیشییە.. ئەو و پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ل عەبدمەنافی دگەنە ئیک، یەعنی: ل بابی پئنجی؛ چونکی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- کورئ عەبدللاهی کورئ عەبدلموطەلبی کورئ هاشمی کورئ عەبدمەنافی بوو.

عەفنانی بابی عوثمانی د جاهلیەتی دا مریوو. ناڤی دەیکا وی ئەروا بوو، ئەو ژئ هەر ژ بابکی عەبدشەمسئ قورەیشی بوو، یەعنی: ئەو و زەلامی خو ژ ئیک بنەمالی بوون، و دەیکا دەیکا عوثمانی ئەلبەیضا کچا عەبدلموطەلبی بوو، یەعنی: عوثمان نەقییب مەتا پیغەمبەری بوو و پیغەمبەر برازایی پیرا عوثمانی بوو. دەیکا عوثمانی گەشتبوو دەمی ئیسلامی و موسلمان بووبوو، و دبئژن: ئەو ل سەر دەمی خیلافەتا عوثمانی مریوو.

عوثمان شمش سالان پستی بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن-
 ل باژتیری طائفی ب سهر دنیاپی کفتبوو. و سهر و بهری ژینا عوثمانی
 د جاهلیه تی دا ب بهرفره هی مه نه زانییه، به لی ژ تشتین ئاشکه رایه کو
 عوثمان مرۆقه کی گهلهک خوشتقی بوو د ناڤ قوره یشیان دا، حه تا دبیترن:
 ده می ژنکه کی کوره کی خو ده ژاند نهڤ مالکا شعر ی پی دگوت:

أحبك و الرحمن حب قریش عثمان

یه عنی: نه ز ب خودی که می کانی قوره یشی چهند حه ز ژ عوثمانی
 دکهن، نه ز هند حه ز ته دکهم.

عوثمان مرۆقه کی رویگهش بوو، یی رهنگ ئه سمه ر بوو، ریه پین وی
 د درتژ بوون، و به ژنا وی یا ناڤنجی بوو، هه ر ژ جحتیلینیا خو نهو
 زه لامه کی ب مرۆقانی و شهرمین بوو، د ناڤ قوره یشیان دا کهسک نه بوو
 قوره یشی هه می حه ز ژئ بکه ن هندی وی، و هه ر ژ بهر هندی بوو
 پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل ده می صلحا حوده ییبی نهو هه نارته مه که ه ی
 د ناڤ قوره یشیان دا.

بابی عوثمانی ئیک ژ مه زن و ماقولین بابکی ئومه ویبیتن قوره یشی
 بوو، و نهو مرۆقه کی ده وله مه ند بوو و کاری بازرگانیی دکر، لهو عوثمان
 هه ر ژ زارۆکینیا خو ژینه کا خو ش بر بوو سه ری، و دبیترن: عوثمانی چو
 رۆژان فه قیری نه دیتبوو.

هیشتا عوثمان یی جحتیل بابی وی مر، و مالی وی هه می بو
 عوثمانی ما، و عوثمانی ژئ وه کی پتربیا زه لامین مه که ه ی بازرگانی
 ب مالی خو دکر.

هه قالینی د ناڤه را عوثمان و نه بو به کری دا هه بوو، لهو ده می ئیسلام
 هاتی و نه بو به کری به ری هه مییان باوه ری ب پیغهمبهری -سلاف لی بن-

ئینای، ئەبووبەکر هات و داخواز ژ هەڤالتین خۆ یێن نیتزیک کر کو ئەو بێنە د ئیسلامی دا، و عوتمان ئیک ژ وان بوو. عوتمانی د گاشی دا گوهدارییا ئەبووبەکر کر، و د گەل وی چوو نک پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- و ل سەر دەستی وی موسلمانبوو، و عوتمان ئیک ژ وان پینج زەلامان بوو یێن بەری هەمییان هاتینە د ئیسلامی دا: ئەبووبەکر، عوتمان، طەلحە، زوبەیر و سەعدی کوری ئەبوو وەققاصی.

عوتمان ئیکەمین زەلامی ئومەوی بوو باوەری ب پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئینای، لەو ئەڤ چەندە بو ئومەوییان نەخۆش بوو، ب تایبەتی ئەگەر ئەم ل بیرا خۆ بینین کو پەویەندی د ناڤهرا ئومەوییان و بابکی هاشمییان دا دخۆش نەبون.

گاڤا خەلکی زانی عوتمان یی موسلمانبووی ژ ڤی چەندی مەندەهۆش بوون، ئیک ژ وان چوو -ب گازندە ڤە- گۆتە دەیکا وی: کوری تە یی چوویە سەر دینی موحەممەدی. دەیکا وی ئەوا کچ مەتا پیتغەمبەری، گۆت: ما کی ژ مە فەرترە هاری موحەممەدی بکەت؟ مالی مە و رحین مە گۆری موحەممەدی بن!

بەلی ئەڤە رەئیا زەلامین ئومەوییان نەبوو، مامی وی حەکەمی کوری ئەبولعاصی گاڤا زانی عوتمان یی موسلمانبووی، چوو عوتمان گرت و خشکی گرتدا و عەزاب دا و سویند خوار ئەو عوتمانی بەرنەدەت حەتا عوتمان نەزڤرتە سەر دینی وان. عوتمانی ژ سویند خوار ژ دینی خۆ لیڤە نەبت ئەگەر خۆ ئەو د بن عەزابی دا بمرت ژ. پشتی دەمەکی مامی وی ژێ بی هیڤی بوو، ئینا ئەو بەردا و ئیدی مای خۆ تی نەکر.

پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- کچا خۆ روقەییە داوو کوری مامی خۆ ئەبولەهەبی، بەلی بەری ئەبولەهەب بویکا خۆ ڤەگوهتیزت وەحی بو

پیتغه مبهری هات، و ئیسلامی دهست پی کر، نه بو له هه بی گۆته کورپی خو: تو کچا مهحه ممدی بینی نهز و تو ژتک خلاس. وی گوهی خو دا بابی خو و کچا پیتغه مبهری -سلاف لی بن- هیشتا نه فه گوهاستی بهردا.

پشتی هنگی عثمانی نهو بو خو خواست، و پیتغه مبهری -سلاف لی بن- داخوازا وی ب جهینا و کچا خو روقه ییه دایی.

روژ بو روژی هژمارا موسلمانان زیده دبوو، و د گهل زیده بوونا هژمارا وان دژواریا کافرین قوره یشیان ژی ل سهر وان زیده دبوو، و ژ بهر کو موسلمان د بی هیز بوون و کس نه بوو به ره قانییی ژ وان بکهت، پیتغه مبهری -سلاف لی بن- دهستوری دا وان نهو مشهخت بین و بچنه وهلاتی حبه شتی؛ چونکی مهلکهک ل وتری هه بوو ل سهر دینی عیسایی بوو، قه بویل نه دکر د مهمله کهتا وی دا تهعدایی ل کس پی بته کرن.. و ئیکه مین کهستی رتکا مشهخت بوونی گرتی و د فهرمانا پیتغه مبهری ده رکهفتی: عثمانی کورپی عهفانی و ژنکا وی کچا پیتغه مبهری بوون. لهو پیتغه مبهری -سلاف لی بن- دوعا بو وی کر و گووت: عثمان ئیکه مین کسه پشتی لووطی مشهخت دبت.

پشتی عثمان و هندهک سهحابییین دی گههشتینه حبه شه، ده مهکی مان، نهو بوو قوره یشیان کره دیعایهت کو خه لکی مه کههی هه می یین موسلمان بوون ئینا نهو زقرینه مه کههی.. به لی پشتی نهو زقرین بو وان دیار بوو کو نهف گوتنا گههشتیه وان درهو بوو، لهو هندهک ژ وان جاره کا دی زقرینه حبه شه و عثمان و کابانییا وی ژ وان بوون، نهو ب دهستورییا پیتغه مبهری -سلاف لی بن- چوون.

نهم نزانین کانی قی جاری عثمان چهند ما بوو ل حبه شه، و کانی بهری پیتغه مبهری -سلاف لی بن- ژ مه کههی مشهخت بسته مه دینی عثمان

ژ حبه‌شئی زقړی بوو مه‌که‌هئ، یان پستی مشه‌ختبونئ نه‌و ئیکسهر
 ژ حبه‌شئی هاتبوو مه‌دینئ؟ به‌لئ تشتی مسوگهر نه‌وه ل سالا دوین
 ژ مشه‌ختئ ده‌مئ شه‌رئ به‌درئ چیبووی، عثمان ل مه‌دینئ بوو.. و هزر
 پتر بو هندئ دچت کو نه‌و زقړی بوو مه‌که‌هئ پاشی ژ مه‌که‌هئ مشه‌خت
 بووبوو مه‌دینئ، و ب قئ چهندئ عثمان دبتنه ژ وان کسان یین سئ جاران
 -د ریکا خودئ دا- مشه‌ختبووی.

ل مه‌دینئ ده‌مئ پیغهمبه‌ر -سلاډ لئ بن- و هنده‌ک صه‌حابیین خو
 ده‌رکه‌فتینه به‌راهییا کاروانئ نه‌بوو سوفیانی، عثمان ژ وان کسان بوو یین
 ده‌رنه‌که‌فتین، و نه‌گه‌را ده‌رنه‌که‌فتنا وی نساخییا ژنکا وی بوو.. به‌ری
 پیغهمبه‌ر -سلاډ لئ بن- ده‌رکه‌فته به‌درئ کچا وی روقه‌یه نساخبوو، هر
 چنده عثمانی دل تئ همبوو د گهل پیغهمبه‌ری -سلاډ لئ بن- ده‌رکه‌فت
 ژئ، به‌لئ پیغهمبه‌ری گوئئ: تو نه‌ئئ بمینه ل مال ژ به‌ر ژنکا خو.. و
 به‌ری له‌شکه‌رئ موسلمانان یئ سه‌رکه‌فتی ژ به‌درئ بزقړته مه‌دینئ خودئ
 وه‌سا حز کر کابانییا عثمانی بچته به‌ر دلوقانییا خودئ، پستی نیزیکی
 پازده سالان نه‌و هر دو ماینه د گهل ئیک، و ژیی روقه‌یه‌یئ ده‌مئ مری
 نه‌بووبوو سیپه سال، و عثمانی کوره‌ک ژئ همبوو ناڅی وی (عبداللاه)
 بوو، دبیرن: نه‌و ل شش سالییئ مربوو.

ده‌مئ پیغهمبه‌ری -سلاډ لئ بن- ده‌ستکه‌فتیین به‌درئ لیکه‌کرین
 پشکه‌ک دا عثمانی ژئ، وه‌کو کو عثمان د شه‌ری دا یئ ناماده، له‌و
 ته‌عامولا خه‌لکئ به‌درئ د گهل عثمانی ده‌اته‌کرن.

ل مه‌دینئ عثمان ژئ وه‌کی نه‌بووبه‌کر و عومهر و عه‌لی، هرده‌م
 د گهل پیغهمبه‌ری بوو -سلاډ لئ بن- و هر وه‌کی قه‌ده‌رئ نه‌ف هر چاره
 ناماده‌دکرن دا پستی پیغهمبه‌ری -سلاډ لئ بن- خلافتا راشدی بکن.

عوثمان -وهكى مه بهرى نوکه ژى گوتى- مروقهکى زهنگين بوو، و ل مهدينى وى مالى خو د خزمهتا پتغهمبهرى و ئيسلامى دا دانابوو، دهمهكى ئاڅ ل مهدينى کيمبوو، و ئاڅا کانى و بيران ژى ل بهر دهقى خهلكى تام نهخوش بوو، بيرهک تى نهبت نهو بيرى دگوتنى: (بئر رومه)، نهڅ بيره يا زهلامهکى جوهرى بوو، گاڅا وى ديتى بهرى خهلكى كهفته ئاڅا بيرى وى رابوو ئاڅ فروت و ب قى چهندي ل سهر موسلمانان بوو تنگاقى.. پتغهمبهرى -سلاف لى بن- گوت: کى دى قى بيرى بو موسلمانان کړت و پتس وى څه کانبيهک د بهحشستى دا دى بو ههبت؟ عوثمانى گوت: نهز.

عوثمان چوو نک زهلامى جوهرى، گوتى: بيرى خو بفروشه من، يى جوهرى گوتى: نيڅهکى دى فروشمه ته، روژهکى ئاڅ بو من و روژهکى بو ته، و بهايهکى ب دلى خو گوت. هزارا وى نهو بوو دى پارهى ژ عوثمانى وهرگرت، و روژهکى دى ئاقى فروشت. عوثمانى گوتى: بلا.

پستى عوثمانى پارتين وى داينى و دبىژن: نهو دوازه هزار دهرهم بوون، عوثمانى گوته خهلكى: ههچيى ئاڅ بڅيت بلا ب ههروه ل روژا من بو خو بيهت، روژا دورا عوثمانى با خهلك دچوون تيرا دو روژان ئاڅ بو خو دئينا، و روژا دورا زهلامى جوهرى با كسى ئاڅ ژى نهكړى، ئينا زهلامى جوهرى بارا خو ژى فروته عوثمانى بهلى قى جارى ب ههشت هزار دهرهمان. و عوثمانى بير بو موسلمانان كره وهقف.

سهرهاتييين مهردينييا عوثمانى ژ هندي پترن كو مروڅ بشيت بهرمتيرت.

دهمهكى پتغهمبهرى -سلاف لى بن- ديت همر وهكى مزگهفتا وى يا تنگ دبت پستى هژمارا موسلمانان زندهبووى، لهو روژهکى د ناڅ

صهحابیبین خو دا گوټ: کی دئ فلان جهی کړت دا نم ب سهر مزگهفتی
قه بمردهین و ژ وئ چیتتر بو وی د بهحشتی دا ههیه؟ ل قیترئ عثمانی
بهری ههقالین خو را کر و گوټ: نمز.. و وی نمو عهرد ب بیست و پینج
هزار دهرههمان کړی.

ههر ژ چیروکین مهردینی و خیرخوازیبا وی ل سهر دهمی خلافهتا
نهبوبهکری جارهکنی ل مهدینتی بوو گرانی، و نهرزاق ل بازاری نهما، ل وان
رؤژان کاروانهکی عثمانی هاته مهدینتی، ههمی قویت و نهرزاق بوو،
بازرگانین مهدینتی چونه نک عثمانی دا معاملتی د گهل وی بکمن،
عثمانی گوټی: هموه خیره، وان گوټ: مه یئ زانی کاروانهکی ته یئ هاتی
و نم یین هاتین نهرزاقی ژ ته بکړین دا ببهینه بازاری؛ چونکی تو دزانی
خهلک یئ تنگاکه.. عثمانی گوټی: وهرن.. هر دهرههمی هوین چند
فایدهی دئ دهنه من؟

وان گوټ: نموی ته ب دههان کړی نم دئ ب دوازدان ژ ته کړین، وی
گوټ: نیکی پتر یئ دایه من. وان گوټ: دئ چاردهیان دینه ته. گوټ:
پتر. گوټن: پازدهیان، عثمانی گوټ: نیکی پتر یئ دایه من. نینا
بازرگانان گوټ: نمو کییه پتر دای؟ ناخری تاجرین مهدینتی نمین! عثمانی
گوټ: نیکی هر دهرههمی دهه دهرههم فایده یین داینه من، هوین دئ
پتری دهن؟ وان نهگوټ: نهخیر. عثمانی گوټ: گهلی تاجران. هوین شاهد
بن نهف هزار حیشتترین من ب بار قه خیرن بو فهقیر و ژارتین مهدینتی.

نو فایدتی خودی ددهته عثمانی دهرههمک ب دههان بو وی چیتتره
ژ ههمی فایدین دی.. قتی سهرهاتییی نهقرؤ نم دکهینه دیاری بو وان
تاجرین دهلیقهیان بو خو (نستغلال) دکمن، و کهیفا وان دئیت دهمی کورپن
مللهتی دکهقنه د تنگائییی دا، نه دا وهکی عثمانی بکمن و سهرمالی خو

ل نک خودی زنده کهن، بهلکی دا پتر خوینا همژاران بمیژن و ب برسا وان
خو حه مهر کهن!

(نہز) ئەو شعار و دوریشمه بوو یی عثمانی ل دەمی سباقا خیری دا
بلند دکر.

رۆژا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کریه دلی خو بو شیری ته بووکی
دهرکه قتنه جیهادی وی بهری خو دای گفتریا مهزن ئەو بوو موسلمانان
پیره نه بوون پی بهرکه قتنه جیهادی، لهو ئەو ب سمر مینه بری کفت و
داخواز ژ موسلمانان کر کو هاریکاریا لهشکهری بکهن؛ دا بشیت دهرکه فته
جیهادی.

عثمان رابووڤه و گۆت: کارکنا لهشکهری هه می خه ما من.. هزار و
تشتهک خیشتر و ههسپ عثمانی ئاماده کرن، ب زینی و ئالف ڤه.. نه
بهس هنده، هزار دینار ژی ئینان کره کۆشا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دا
ئەو وان ل سمر جیهادکهران خه رج بکته.. ئینا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
گۆت: ((ما ضر عثمان ما عمل بعد الیوم)) یه عنی: ژ ئەڤرۆ و ڤه عثمان
چ بکته زیان ناگهتی.

ئەڤه پیچهک بوو ژ گه لهکییا مهردینیا عثمانی، ڤیجا چاوا ئەو
ژ زهلامین دهره جا ئیکی نه بت؟

وهکی مه گۆتی: عثمان ژ وان سهحابییان بوو یتن ههردهم د گهل
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دژیا، و دەمی کچا پیغه مبهری (روقه بیه) مری
ل سالا دوینی مشهختی، پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- خویشکا وی (ئوم
کولشوم) دا عثمانی، و ب ڤی چهندی عثمان دو جاران بوو زاقایی
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-. نیزیکی شمش سالان عثمان و (ئوم کولشوم)
د گهل ئیک مان، و ل سالا نههتی مشهختی ئەو مر بیی کو چو عه یال

ژ عوثمانی ههبن.. و پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوت: نهگهر کچه کا دی مه ههبا دا دهینه عوثمانی.

عوثمان مروّقه کی خوانده ڤان بوو، و ئیک ژ نقیسه رتین وه حیی بوو یین پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- دهنارته ب دویڤ را دا قورئانی بنقیست ده می هندهک نایه تین نوی دهاتنه خواری.

ل روژا حوده یی بیی ده می پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- و صهحابی هاتین دا بچنه مه که هی بو کرنا عومری، و کافران هندهک هنارتینه به راهییا وان دا نه هیلن نهو یینه د مه که هی دا، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- قیا مروّقه کی فریکه ته مه که هی دا بیژته کافران: نه م نه هاتینه شه ری هه وه بکهین، نه م یین هاتین عومری بکهین.. پشتی وی دان و ستاندن د گهل صهحابی یین خو کری ره ئیا هه مییان نهو بوو نهو عوثمانی به نیرته مه که هی؛ چونکی کس وه کی وی ل نک قوره یشییان یی ب قه در نه بوو.

گاڤا عوثمان چوو به مه که هی، کافران عوثمان گرت و سی روژان دان و ستاندن کرن کانی نهو چ بکهین.. هنگی سوجهت وه سا گه شته پیتغه مبهری کو قوره یشییان عوثمان یی کوشتی، ئینا پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- بریارا شه ری دا، و صهحابییان به یعه دا پیتغه مبهری کو د هه ر حاله کی هه بت دا نهو د گهل وی بن، پشتی نهو چووینه دهستی پیتغه مبهری، پیتغه مبهری دهستی خو یی چه پئ کره د دهستی خو یی راستی دا و گوت: نهغه پیش عوثمانی ڤه، و نهغه بوو (بیعة الرضوان).

د هندهک ربوایه تین دورست دا هاتییبه ڤه گوهاستن کو عوثمان ئیک ژ وان که سان بوو یین پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- هندهک نه پینی بو گوتین، و ناگه هدراییا وی کری کو هندهک موصیبهت دی ب سه ر وی دا ئین، قیجا د قییت نهو صهبری بکیتشت هه تا خودی حوکی د ناقههرا وی و دوژمنین وی

دا بکته، (ئبن ماجه) د حمدیسه کا دورست دا ژ عائیشایئ قهدگوهیتز، دبیژت پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆته عثمانی: ((یا عثمان، ان ولاک الله هذا الأمر یوما، فأرادک المنافقون أن تخلع قمیصک الذی قمصک الله فلا تخلعه)) نئی عثمان نگهر خودئ نهف کاره رۆژه کئی ئیخسته دهستین ته، و منافقان قیا وی کراسئ خودئ کریه بهر ته ژ بهر ته بکن، تو وی ژ بهر خو نه که.

نهف شیرته پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل عثمانی کربو، و عثمان شیره تا وی ب جهئینا، و ژ لایه کئی دی قه نهف حمدیسه هندئ دگهینت کو نهوین قیاین عثمانی بیخن (منافق) بوون؛ چونکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهف ناقه یی دانایه سهر وان.

ئیمامی ترمذی د حمدیسه کا دورست دا ژ مورهیئ کورئ که عبی قهدگوهیتز، دبیژت: رۆژه کئی پیغه مبهری -سلاف لی بن- بهحسی فتنا کر و وهسا بو مه دیار کر کو فتنه گه لهک یا نئزیکبووی، هنگی زه لامه کئی سهر و چاف پیچای د بهر مه را چوو، ئینا پیغه مبهری ئیشارهت دایئ و گۆت: ((هذا یومئذ علی الهدی)) به عنی: وی رۆژئ نهفه دئ ل سهر هیدایه تی بت. گۆت: نهز ب دویف وی زه لامی دا چووم دا بزائم کانئ نهو کییه، من دیت نهو عثمانه.

د حمدیسه کئی دا ئیمام نه محمد ژ عائیشایئ قهدگوهیتز، دبیژت: ده مئ پیغه مبهری -سلاف لی بن- کهفتییه بهر نساخییا مرئی، نهز و حه فصایا کچا عومه ری ل نک وی بووین، گۆت: جاره کئی دلئ پیغه مبهری هاته گرتن، مه گۆت: دیاره نهو تمامبوو، پاشی هشیاریوو، و گۆت: ده رگهی بو قه کمن. من گۆته حه فصایئ: دئ بابئ من بت یان بابئ ته، مه ده رگهه قه کر ده رکهفت عثمان، گاڤا پیغه مبهری نهو دیتی گۆتی: خو

نیزیک بکه. عثمان ب نک څه چوو، ئینا پیغه مبهری تشتهک د گوهی دا گوت، من و حه فصایئ نه زانی کانئ چ گوتئ، پاشی ب دهنگه کئ بلند گوتئ: ته زانی من چ گوته ته؟ گوت: بهلئ، پاشی جاره کا دی ژی تشتهک د گوهی دا گوتئ، و دیسا ب دهنگه کئ بلند گوتئ: ته زانی من چ گوته ته؟ گوت: بهلئ من زانی و نه ز تی گه شتم.

د ربوایه ته کا دی دا عائشا دبیرت: گاڤا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- هیدی تشتهک گوتییئ رهنگی عثمانی هاته گوهارتن.. و رۆژا دوژمان حصار دانایه سهر عثمانی -وه کی دئ به حس ژئ کهین- هندهک مروڤان گوتئ: بوچی تو ئه مر ناکه ی شهرئ وان بیته کرن؟ وی گوت: پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- تشتهکی گوتییه من نه ز دئ صهرئ ل سهر کیشم. لهو هندهک زانایان دگوت: دپاره نهو تشتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوتییئ به حسئ کوشتنا وی بوو.

ئیمامئ عثمان ئیک ژ وان صهحابییان بوو یئین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- مزگینی ب به حستی دایئ، و مری و نهو یئ ژئ رازی.

* * *

ل سهر ده مئ خلافه تا نه بووبه کری عومهر تی نه بت کس هندي عثمانی یئ نیزیکی نه بووبه کری نه بوو، د گلهک مهسلان دا خه لیفه ی ره ئیا وی وهر دگرت و ب گوتنا وی دکر، و رۆژا نه بووبه کر کهفتییه بهر مرنئ و قیای کیتابه کئ بنقیست دا کهسه کی بدانته جهئ خو، وی هنارته ب دویف عثمانی را دا بنقیست، ده مئ عثمانی ده ست ب نقیسنئ کری و بهری نه بووبه کر ناڅئ وی کهسی بنقیست یئ وی دڅیت ل شوینا خو بدانت دلئ وی هاته گرتن، یا ژ عثمانی څه نهو تمامبوو ئینا عثمانی ناڅئ عومهری نقیسی گوت: دا چو خیلاف چئ نه بت.. پشتی نه بووبه کر

هشیاربووی گۆتی: ته چ نقیسی؟ عوثماني بو خواند و ناقي عومهری گۆت، ئینا نهبووبه کرى گۆتی: (بارک الله فيک! نهگهر ته ناقي خو نقیسیبا ژى تو یی ژ ههژى بووی).

عومهر بوو خهليفه.. و ده می مه بهحسی عومهری کرى، مه ناشکهره کر کو عومهری تشتهک نه ذکر ههتا ره ئیا سهحابیيان وه رنه گرتبا، و عوثمان ئیک ژ وان بوو یین عومهری دثیا د هه می مسه لان دا ره ئیا وی بزانت، و گهلهک کارین عومهری کرین ره ئیا عوثماني بوو وی وه رگرتی.

بهری عومهر ژى ژ قى دنیا یی بار کهت -وه کی مه گۆتی- وی شمش کهس هلبژارتن و گۆته موسلمانان: نهغه نهون یین پیغه مبه ر ژى رازی، قیجا هوبن ئیکی بو خو ژى هلبژرتن، و عومهر چوو بیی بزانت کانى نهوی دى بته خهليفه پشتی وی کییه، بهلى دلئ عومهری دگۆتی موسلمان دى ئیکی ژ دویان هلبژرتن: عوثماني یان ژى عهلی، لهو وی شیرهت ل قان ههردویان کر کو نهگهر تشتهک کهفته دهستی وان نهو عداله تی د ناچهرا خهلیکی دا بکهن، و عومهر چوو.. و موسلمانان عوثمان هلبژارت، بهلى ب چ رهنگ؟

چیرۆکا (شورایی) دى قى چهندى بو مه دیار کهت.

ده می عومهر هاتییه بریندار کرن و دختران نهو بی هیقیکری، خهلیکی گۆتی: ئیکی بدانه جهی خو.. نهو بوو عومهری شمش کهس هلبژارتن و گۆت: نهغه نهون یین پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ژى رازی، و نهو هه ر شمش ژى نهغه بوون: عوثمان، عهلی، طه لحه، زوبهیر، سهعد و عه بدر ره حمان. بهری عومهر تمام بیت گۆت: هیشتا سی رۆژ د سه ر هه وه را نه بۆرن هوبن ئیکی ژ قان بو خو هلبژرتن.

پشتی صحابی ژ قهشارتنا عومهری خلاسبوون، ئەف هەر شەشە
-ب نامادەبوونا صحابییین مەزن- کۆمبوون، عەبدەررەحمانی کورئ عەوفی
رابووڤه و گۆت: سۆ ژ هەوه (تەنازولئ) بۆ سییان بکەن.

زوبهیری گۆت: من تەنازول بۆ عەلی کر.

طەلحەیی گۆت: من تەنازول بۆ عوثماني کر.

سەعدی گۆت: من تەنازول بۆ عەبدەررەحماني کر.

ژ شەشان سۆ دەرکەفتن، و سۆ مان، عەبدەررەحماني گۆتە هەردو
هەڤالین خۆ: ئیک ژ هەوه دئ تەنازولئ بۆ یی دی کەت دا ئەم وی بکەینه
خەلیفە؟

یەعنی: عەبدەررەحماني ب خۆ ژئ تەنازول کر.. عوثمان و عەلی خۆ
بی دەنگ کر، کەسۆ نەگۆت: من تەنازول بۆ یی دی کر، عەبدەررەحماني
گۆت: باشە هوین هەردو دئ ب گۆتتا من کەن ئەگەر ئەز ئیک ژ هەوه
هلبێژێرم و ئەز سۆزی ددەم کو یی باشتەر ژ هەوه هلبێژێرم؟

هەردویان گۆت: بەلئ.

عەبدەررەحماني هەردو برنە وێڤه و ئیک ئیکه گۆتئ: تو مرۆڤسۆ
پێڤه مەبەرییی و تو ژ وانی یین بەری خەلکی هاتینه د ئیسلامی دا، ئەز تە
ب خودئ ددەمە سویندئ ئەگەر من یی دی هلبێژارت تو گوهدارییا وی بکە
و پۆ رازی ببە.

هەردویان گۆت: بلا.

صحابی ژئ هەمی ب ئۆ گۆتئ رازی بوون، سۆ پۆژان
عەبدەررەحمان ما، ئیک ئیکه پساراً موهاجری و ئەنصاریان کر، هەمییان
عوثمان هلبێژارت، لەو عەبدەررەحمان هات و گۆتە عوثماني: دەستی خۆ
بینە.. و موپایەعا وی کر.

د دویف وی دا صحابییان همیبیان -بئی نیک خو قه کیشت یان خو
نہرازی بکەت- موبایه عا عثمانی کر.

ژ قی سەرھاتییی یا (بوخاری) د صحیحا خو دا قەدگوهیتز بو مه
ناشکەرا دبت کو صحابی هەمی ل وی باوهری بوون کو پشتی ئەبووبەکری
و عومەری عثمان ژ هەمی صحابییان چیتەر، و ئەگەر ل نک وان عەلی
چیتەر با وان ئەو نەدەیتلا و عثمانی هلبژترین. و د ریوایەتەکا دی دا بوخاری
ژ ئبن عومەری قەدگوهیتز، دبیتز: پشتی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- مه
کەس وەکی ئەبووبەکری نەدیت، و پشتی ئەبووبەکری عومەر، و پشتی
عومەری عثمان، و پشتی عثمانی مه کەس ژ کەسێ باشر نەدیت.

ب قی رەنگی عثمان بو خیلافەتی هاتە هلبژارتن، و وی ل رۆژا
شەنبییی دەهی هەیفە موحەررەما سالا (۲۴) پی مشەختی دەست ب کاری
خو وەک خەلیفە کر.. و ئیکەمین تشت عثمانی کری پشتی موبایه عا وی
هاتییه کرن، وی خەتەک ل مزگەفتی خواند تیدا بیرا خەلکی ل راستییا قی
ژیننی ئینا و کو دنیا مالا کەسێ نینه، و کەس لی نامینت قیجا بلا کەس
کەیفە خو پی نەئینت و خو پی پشتراست نەکەت، هەر وەسا وی سۆز دا وان
کو ئەو دئی ل سەر ریکا یین بەری خو چت، و ژ وان خواست ئەو گوهدارییا
وی بکەن د خیری دا و هاریکارییا وی بکەن ل سەر ب جەشینانا کیتابا
خودی و سونەتا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-.

پشتی سوجەتا کوشتنا عومەری بەلابووی و گەهشتییه کافران، پشتا
وان راست بوو و دلێ وان رحەت بوو؛ چونکی ترسا عومەری خەو ژ چاقتین
وان رەقاندبوو، حەتا دەرەجەکی ئیککی وەکی رۆستەمی فورسی دگۆت:

عومهری میتلاکا من سوت، نهو د گهل صهیان دناخفت صه د ناخفتنا وی
دگهن!

نهو کافرتین ل دهور و بهرتین دهولهتا نیسلامی دژیان گهلهک کیف
ب نهمانا عومهری هات و وان دلئی خو برئی دهست درتژیان ل سهر دهولهتا
نیسلامی بکن.

دهولهتا رومی پی ل وی صلوحی دانا یا وان د گهل موسلمانان
گرتدای، و ژ لایئی مصری و شامی قه هیرش دانه سهر موسلمانان، و
ل لایئی روزهلاتی ژی هندهک مللهتان وهکی نهرمن و فورسی و هندهک
مللهتین دی دهست ب دوژمنییا دهولهتا نیسلامی کر، و هزارا وان نهو بوو
نهف خلیفی نوی هاتی وهکی پی بهری خو نابت، بهلی هزارا وان خاف
دهرکفت؛ چونکی نیمامی عثمان ههر ژ دهسپتکی ب هیز بهرسقا وان دا.

عثمانی دهستوریا موعاویهی دا کو نهو ژ لایئی دهریایی قه هیرشی
بکته سهر هیزتین دهولهتا رومی.. نینا موعاویهی -نهوی عومهری ل سهر
دهمی خو کرییه والیی شامی- دهست ب ناآکرنا نسطوولهکی نیسلامی
پی ب هیز کر، ب وی نسطوولی موعاویهی گهلهک دهقر ستاندن و گف
ل پایتهختا رومیان ب خو کر، کو هنگی باژیری (قسطه نطینییی) بوو،
نهوی نوکه دبیزتی: ستهنبول. و ب فی مهوقفی خو پی ب هیز نه ب تنی
عثمان شیا هیقیییتین دهولهتا رومی پویچ بکته، بهلکی نهو شیا سهما
دهولهتا نیسلامی هندی دی بکته د دلئی وان دا، کو پشتی هنگی خو
ل دهمی موسلمان بی هیز ژی بووین دهمی شهرئ ناخخوی د ناآ وان دا
پهیدابووی، رومانییان د خو را نهدیت هیرشهکی بکهنه سهر دهولهتا
نیسلامی.

ل لایئ روژ هه لاتئ ژئ ئیمامئ عوئمان ده ستوری دا لهشکهرئ ئیسلامئ کو پیشقه بچت، و وان کهسان نه ده ب دت یئین دلی خو بریه خیانه تا دهوله تا ئیسلامئ.

د چند ساله کئین کئیم دا عوئمان ب سیاستا خو و ب هئیز و دژواریا خو شیا توخیبئین دهوله تا ئیسلامئ ژ چینئ حه تا نه نده لوسی و ژ لیئین قسطه نطینیی حه تا توخیبئین حه به شه به رفره ه بکته، و ترسا ئیسلامئ د دلین کافران دا مه زتر لی بکته.

ل قئیری یا د جهئ خو دایه ئیشاره تی بدهینه مه سه له کئئ ئه و ژئ ئه فه یه: هنده ک دیرۆکفان و نقیسه ران وه سا عوئمان یئ دایه نیاسین کو مروقه کئ لاواز و بی هئیز بو، و وی ب سستییا خو دهوله ت هه رفاند. و ئه ف موقوفئ عوئمانی یئ مه نوکه به حس ژئ کری به سه کو دره وا قئئ گوئئئ بو مه ئاشکهره بکته.. عوئمان مروقه کئ سست و خاف نه بو، و ب لاوازی قه ت ته عامول د گهل نه یارئین دهوله تا ئیسلامئ نه دکر، و دیرۆک شاهده یئ بو عوئمانی دده ت کو ئه و موقوفئ ب هئیز یئ وی به رانه ر دورمئین دهوله تی ستاندی قه ت یئ کئمتر نه بوویه ژ موقوفئ عومهری، ژ بهر قئ چندئ گه له ک کهسان ل هه ر شه ش سالیئ ئیکئ یئین خیلافه تا عوئمانی عه صرئ وی ژ عه صرئ عومهری چئتر ددیت، به لی تشتئ ته رازی گوهارتی، ئه و بوو د لایئ سیاستا ناخوژی دا عوئمانی سیاسته ته کا جودا ژ یا نه بوویه کری و عومهری ب کارئینا، و ئه قئ سیاستا هه مه سه له گوهارت، و ل ده مه کئ دی ب به رفره هی دی به حسئ قئ سیاستئ کهن.

تشتئ دی یئ مه زن - ژ بلی به رفره هکرنا توخوبئین دهوله تی- یئ کو عوئمانی ل ده مئ خیلافه تا خو کری (ئستنساخا) قورئانی بو: ئاشکهرایه کو هندی قورئانه ل درژئیا بیست و سئ سالان پارچه پارچه هاتبوو

خواری، و هەر جاره‌کا پارچه‌یه‌کا نوی ژ قورئانی دهاته خواری پیغه‌مبه‌ری
-سلاڤ لی بن- دهنارته ب دویڤ هنده‌ک صه‌حابیان را؛ دا وی پارچه‌یین
ژ قورئانی بنقیسن.. و به‌ری پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- ژ دنیا‌یی بار که‌ت
قورئان هه‌می یا نقیسیبوو ل سهر گه‌له‌ک جهان، به‌لی نه‌ڤ نقیسینه
د ئیک کتیبی دا یا کۆمکری نه‌بوو.

ژ بلی نقیسینی گه‌له‌ک صه‌حابی ژی هه‌بوون قورئان هه‌می ژ به‌ر بوو.
ل سهر ده‌می نه‌بووبه‌کری ده‌می گه‌له‌ک صه‌حابی ژ وان ییتن قورئان
ژ به‌ر د شهرتین مورته‌ددان دا هاتینه کوشتن، عومه‌ری داخواز ژ نه‌بووبه‌کری
کر ب کۆمکرنا قورئانی رابیت؛ دا نه‌و ژ به‌رزه‌بوونی بیته‌ پاراستن،
نه‌بووبه‌کر -پشتی ب گۆتنا عومه‌ری قانع‌بووی- به‌ری خو دایئ کانئ کیژ
صه‌حابی ژ هه‌مییان پتر ب نقیسینا قورئانی رادبوو ده‌می پیغه‌مبه‌ر
-سلاڤ لی بن- یئ ساخ، وی دیت (زه‌یدی کورئ ثابتی) ژ هه‌مییان
پتر ب قی کاری رادبوو، ئینا وی هنارته ب دویڤ را، و هنده‌ک
صه‌حابییین دی ژی دانه د گه‌ل وی و ژ وان خواست نه‌و قورئانی هه‌مییی
-ژ جه‌ین نقیسی- د ئیک کتیبی دا کۆم بکه‌ن، ب وی ره‌نگی یئ وان
ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوه‌ لی بووی.

پشتی نه‌و ب قی کاری رابووین و وان دانه‌یه‌ک ژ قورئانی نقیسی،
نه‌و قورئان ما ل نک نه‌بووبه‌کری.. و وه‌کی دی صه‌حابیان ل دویڤ
ژ به‌رکرنا خو، و هنده‌کان ژی ل دویڤ دانه‌ییین خو ییتن نقیسی قورئان
دخواند و نیشا خه‌لکی ددا.

ده‌می نه‌بووبه‌کر مری، نه‌و دانه‌یا قورئانی نه‌وا ل نک وی بو‌مالا
عومه‌ری هاته‌ فه‌گوه‌استن و هندی عومه‌ر یئ ساخ نه‌و ل نک وی ما. و
گاڤا عومه‌ر مری، نه‌و ما ل نک کچا وی دایکا موسلمانان هه‌فصایین.

ل ده‌می عثمانی -وه‌کی مه‌گوتی- توخیبیتن ده‌وله‌تا نیسلامی هیشتا به‌رفره‌هتر لی هاتن، و ص‌حابی پتر به‌لاقبوون، و ل ه‌هر وه‌لاته‌کی نه‌و دچوونی و لی ئاکنجی دبوون، وان قورئان نیشا خه‌لکی ددا و خه‌لکی بو‌خو هنده‌ک دانه دنقیسین، ه‌هر ئیکی ل دویف زانینا خو، و ژ به‌ر کو چو دانه‌یین ره‌سی ل به‌ر ده‌ستی وان نه‌بوون، هنده‌ک جاران گوهورین د نا‌قبه‌را خه‌لکی دا په‌یدا دبوون.

ص‌حابییتی پیغه‌مبه‌ری (خو‌ذه‌یفه‌یی کورئ یه‌مانی) جاره‌کی ل سه‌ر ده‌می خیلافه‌تا عثمانی بو‌جیه‌ادی ده‌رکه‌فته وه‌لاتی شامی و عیراقتی، وی دیت به‌ربه‌ره خه‌لک د خواندنا قورئانیت دا یی ب خیلاف دچن، و هه‌ق‌رکی د نا‌قبه‌را وان دا یا په‌یدا دبت، خو‌ذه‌یفه‌ی ب قی چهندی گه‌له‌ک نه‌خوش بوو، و ترسیا ئوممه‌ت د کیتابا خودی دا ب جه‌ده‌ل بچت.. له‌و گا‌فا نه‌و زق‌ریبه مه‌دینتی به‌ری بچته مالا خو، وی قه‌ستا خه‌لیفه‌ی کر و گوتی: د ه‌موارا ئوممه‌تی هه‌ره به‌ری نه‌و د کیتابا خودی دا ب خیلاف بچن وه‌کی جو‌هی و فه‌له د کیتابیتن خو‌ دا ب خیلاف چووین.

ئیمامی عثمان ص‌حابی هه‌می کو‌مکرن و دان و ستاندن د قی مه‌سه‌لی دا د گه‌ل وان کر، و پاشی نه‌و ل سه‌ر هندی پیکه‌اتن کو‌وی دانه‌یا ل نک هه‌فصاییت بینن، نه‌وا ل سه‌ر ده‌می نه‌بووبه‌کری هاتیه‌ه نقیسین، و جاره‌کا دی ته‌کلایفا (زه‌یدی) بیته‌کرن کو نه‌و و هنده‌ک ص‌حابییتن دی قی دانه‌یی د گه‌ل وان دانه‌یین ص‌حابییان هه‌ین و ژ به‌ر، هه‌قبه‌ر بکه‌ن، پاشی هنده‌ک دانه ل به‌ر بیته‌ه نقیسین، و هه‌ر دانه‌یه‌ک ل وه‌لاته‌کی ژ جیه‌انا نیسلامی بیته‌ه به‌لا‌ق‌کرن؛ دا خه‌لکی وی وه‌لاتی لی بخوین و بو‌خو ل به‌ر بنقیسن و ب قی چهندی چو خیلاف نه‌مینت.

ئىمامى عوتمان ب قى كارى مەزن رابوو و ب قى چەندى (موصحفەتەن عوتمانى) ل جىھانا ئىسلامى بەلاقبۇون و ب ھزاران دانە ل بەر ھاتنە نقىسىن.. و ئەگەر عوتمانى د ژىنا خۆ ھەممىيى دا چو كارىن دى ژ بلى قى كارى نەكربان ژى، ئەف كارە بەسى وى بوو كو ناقتى وى ب زىرى د دىرۆكا ئىسلامى دا بىتە نقىسىن.

ب قى رەنگى دەم بۆرى.. خوشى و بەرفرەھى و عدالەت د ناڤ ئوممەتەن دا بەلاقبۇو، و كانى چاوا ھەژارى و بەردەست تەنگى خرابىيى د ناڤ ئوممەتەن دا بەلاڤ دكەت گەلەك جاران بەرفرەھى و زەنگىنى ژى سستى و خاڤىيى د ناڤ خەلكى دا بەلاڤ دكەت و ئەنجامى خاڤىيى خرابى پىڤقە دئىت.

ل زەمانى عوتمانى ئوممەت گەلەك بەرفرەھبۇو، خىر و خىرات بەلاڤ و زىدەبۇون، گەلەك كەس و مللەت كۆمكۆمە ھاتنە د ئىسلامى دا و ھاتنا وان يا ب لەز ئىكا ھند پەيداكر كو ئەو ب دورستى نەئىنە گوھارتن.

ژ بەر قى ھەممىيى ھەربايتىن گوھۆرپىنى رابوون، و كوشتنا عومەرى -يا كو گەلەك دەست د پشت را ھەين- فەكرنەك بوو بۆ دەرگەھى فتنى د ناڤ ئوممەتەن دا، ئىمامى عوتمان شىا نىزىكى شەش سالان قى فتنى پاش بىخت و ئوممەتەن ژى بپارىزت، بەلى پشتى ھنگى سالىن تەنگاڤى و زەحمەتەن دەست پى كرن، و گەلەك ئەگەر د پشت دەسپىكرنا وان را ھەبوون، پترىيا وان عوتمانى چو پەيوەندى پىڤقە نەبوو، بەلى يا عوتمانى پەيوەندى پىڤقە ھى ب تنى ئىك ئەگەر بوو.

* * *

ھەر مرۆڤەكى ھزر و بىرەكا تايىبەت ھەيە، و ھەر مەزنەكى ژى سىياسەتەكا تايىبەت ھەيە، دەمى (فتوحاتىن) ئىسلامى ل سەر دەمى

نهبوبه کړی ده ست پټ کړین، پاشی ل سهر دهمی عومهری بهرفره هبویون، بارا پتر ژ سه رکیشین لهشکهری نیسلامی صحابی بوون، و دهمی خودی کهرم د گهل موسلمانان کړی و گهلهک جه و وهلات ل بهر وان فه کړین و دهوله تا نیسلامی بهرفره هبوی، موسلمان -ب تایه تی صحابی- ل گهلهک جهان به لاقبوون بو جهادئ، و نهو ل هندهک وهلاتان ناکنجیبوون؛ دا نیسلامی نیشا خه لکی وان وهلاتان بدهن.

نهبوبه کړی و پستی وی عومهری ژی، گاغا دیتی صحابی به لاقبوون رابوون سیاسته کا ده سنیشان کړی دانا و نهف سیاسته نهفه بوو، گوتن: چوونا صحابییان بو ژ دهرقهی مهدینی -ب تایه تی زانایین وان یین مهزن- دقیت بو ده مکی ده سنیشان کړی بت و ب ده ستورییا خه لیفهی بت، و هر جاره کا خه لیفهی گوته: بزقره، دقیت نهو بزقرت.

هر چنده نهبوبه کړی ژی نهف سیاسته ب کار ئینابوو بهلی نهو پتر ب ناقی عومهری هاته نیاسین؛ چونکی دهمی خیلافتا وی درپتر بوو.. قی سیاسته تی گهلهک بهرهمین باش بو دهوله تی پتفه هاتن، وهکی:

۱- مه دینه (پایته ختا دهوله تی) کره سهنه تی گرانییی یی دهوله تی؛ ژ بهر کو پتريیا صحابییین مهزن ل ویری دناماده بوون.

۲- ناماده بوونا فان صحابییان ل نک خه لیفهی باری وی سقککر؛ چونکی هر جاره کا نهو هموجهی فه توایه کی بیا دا صحابییان کوم کهت و ره نیا وان وهرگرت، و ب قی چهندي تشتی خه لیفهی ذکر بو صحابییان همییان هستب دبوو.

۳- کومبوونا صحابییان ل مهدینی دهوله ت ژ په دابوونا گروپان پاراست؛ چونکی مانا صحابییان ل هندهک بازیران دا بته نه گهرا کومبوونا خه لکی ل دوز وان و په دابوونا هندهک عه صبیاتین جودا جودا.

دهمی عثمان بوویه خلیفه کار ب قی سیاست نه کر، رهیا وی نهو
بوو هدر صحابییهک یی ب که یفا خو بت، و وی نهو حق نهادا خو کو
صحابییان ل مهدینی کوم بکعت وه کی عومری کری.

ئهف گوهورینا د منهجی دا، یا عثمانی پیدا کری سهقایهک
دورستکر بو وان سهرهاتی و رویدانین پشتی هنگی قومین.. بهلی وه
نهبت بیته هزرکرن ئهغه ئهگهرا ئیکانه بوو، نه! بهرفرههوبونا دهولهتی، و
هاتنا گهلهک مللهتین جودا جودا د ئیسلامی دا بیی ئیسلام وهسا ژینا وان
ب ریقه بیهت وهکی ژینا صحابییان ب ریقه دبر، پیدابوونا هندهک
عهصبییاتین ههریمی، و کیمبوونا زوهدی.. و گهلهک نهگرتن دی ژی
د پشت دورستبوونا قی مهناخی را ههبوون، ئهف مهناخی هندهک سالتین
ب زحمهت ب سهر ئوممهتی دا ئینان ل وی دهمی قهدهرا خودی عثمان
بو مهزینی هلبزارتی.

ژ بلی قی نهگهراکا دی ژی یا مهزن د پشت وی فتنی را ههبوو یا
ل سهر دهمی عثمانی رابووی، یا پیتقییه نم ل قیری ب کورتی ئیشارهتی
بدهینی: جو هییهکی یه مهنی ههبوو دگوتنی: عهبدللاهی کوری سهبهنی
دورمنا تیا ئیسلامی د گهل خوینا وی دگهرا، هاته مهدینی و ژ دره و خو
ب ئیسلامی ئینادهر؛ دا بشیت کاری خو یی پيس د ناڤ رتزن موسلمانان
دا بکعت، کا چاوا برایی وی شاوولی بهری وی ب شمشسد سالان خو
ژ دره و کربو فله و ناڤی خو کربو پولس و فلهاتی ژ ناڤ دا خرابکر.
عهبدللاهی قیا قی دهوری دوباره بکعت، لهو وی د ناڤ خه لکی دا
بهلا فکر کو پیغه مبهر دی زقرتهغه و عهلی وه صییی و ییه، و عثمانی یی
پی ل حقی وی دانای.. و هندهک تشتین دی ژی بهلا فکر، گاڤا صحابی
پی حسیان ب توندی بهرسنگی قان گوتنن وی گرت، ئینا نهو ژ مهدینی

رهقی و خو ژ جههکی فهگوهاسته جههکی دی، چوو بهصرا، پاشی کووفه، پاشی شامی، پاشی مصری و ل وتری ما.. و هر جههکی نهو چووبایی وی خو دگههانده نهعرا بیین نهزان، و ب نهزمانی خو یی حلی خه لک دگههانده خو، و دلئی وان ژ عوئمانی رهش دکر و بیبهختی ب دوئی وی فهدنان؛ دا فتنه د ناڤ نوممهتی دا سهری هلدت، و هر کسهکی ب دروین وی قانع بیا و گههشتبایی نهو دا بهری وی دهته سی پتکان، وی دگوته ههقالین خو:

- هوبن خو ب هندئی بیننه دهر کو هوبن یین (الامر بالمعروف والنهی عن المنکر) دکهن؛ دا خه لک ههز ژ هوه بکهن و بگههنه هوه.
- بهری هر تشتهکی بهحسی خرابی و خهلهتییین مهزنین خو بکهن؛ دا وان ل بهر خه لکی رهش بکهن.

- بیژنه خه لکی عهلی پتری ژ ههژی خیلافهتی بوو؛ چونکی نهو وهصیی پیغه مبهریه و پسمامی ویه.

ب قی چهندی توقئی نیکی یی (شیعاتییین) ب دهستی کسهکی هیقین جوھی د ناڤ نوممهتی دا هاته چاندن بو هندئی دا دلئی خه لکی ژ سهحابییان رهش بیت.

پشتی مه نیشارت دایه وان نهگهران یین فتنه هلکری، یا د جهی خو دایه نیشارهتی بدهینه وان هیجهتان ژی یین فتنهچییان بو خو گرتین دا عوئمانی پی بیخن، چ ههقالین عبداللاهئ کورئ سهبهئی جوھی بن، یان یین دی بن.. و دهمی مروؤ وان هیجهتان دخونت یین ئان فتنهچییان بو خو گرتین وهکی د کتیبین دیروکی دا هاتین، مروؤ دشیت وان ههمییان د چار خالان دا کوم بکهت:

- ۱- ل دۆر وان والیبیان ییتن کو عوئمانی داناین.. گۆتن: وی هندهک صهحابی ئیخستن و هندهکیتن دی ییتن نه ژ همژی ل جهتی وان دانان.
- ۲- ل دۆر مالی دهولهتی یی گشتی.. گۆتن: وی هند ری یا دایه مرۆقیتن خو ژ نوموویان کو تشتی حهقی وان نهبت نمو بو خو بیمن.
- ۳- ل دۆر ههلویستی وی ژ هندهک صهحابییان.. گۆتن: وی هندهک کارین زۆردار و دژوار د گهل هندهک صهحابییان خودان قهدر وهرگرتن.
- ۴- ل دۆر هندهک مهسهلین دینی ییتن کو وی ئجهتهد تیدا کر.. گۆتن: وی موخالهفا پیغه مبهری -سلاف لی بن- و نهبو به کری و عومهری کریه.

ئهفه نمو هتجهت بوون ییتن فتنهچییان بو خو گرتین؛ دا دوژمناتییا خو بو عوئمانی پی دورست بکمن، و هر چهنده ئهف هتجهته چو د جهتی خو دا نینن، و زاناییتن موسلمان د کهفن دا ئیک ئیکه ییتن موناقهشه کرین، و ب دهلیل ئاشکهراکریه کو ئیمامی عوئمان یی دورستبوویه، بهلی حدتا ئی گاقی ژی هندهک نهمزان وان هتجهتان ئهدگیتن و دوباره دکمن؛ دا دیروکا ئیسلامی پی شیلی بکمن و بهریه ری سپیی هندهک صهحابییان بهقهم بکمن.

مه نه ل بهره ل قیری ئیک ئیکه بهحسی وان هتجهتین بیتخیر بکهین و بیتخیرییا وان ئاشکهرا بکهین؛ چونکی ب وی رهنگی گۆتا مه دی گهلهک دیرت بیت، بهلی پیخه مهت دیارکرنا مهسهلی ب کورتی دی نه دورستییا قان هتجهتان بهرچاڤ کهین:

*** مهسهلا ئیخستنا وی بو هندهک صهحابییان ژ والیباتییا هندهک جهان، و دانانا هندهکیتن دی ییتن نه ژ همژی، و ب تایبته ژ بنه مالا نوموویان، دی بیژن:**

۱- عثمان خلیفه بوو، و حقی خلیفه و ان والیان بدانت یتن
وی باوهری پی هه وی کو دئ شین ب قی کاری رابن و ب کتر دئین.

۲- نهو صحابیین وی ئیخستین ب جهئنانا داخوازا خه لکی وان
جهان بوو.. و دقیت ژ بیر نه کهین کو عومهری ژی بهری وی هندهک
صحابی ژ والیاتی ئیخستبون.

۳- ل سهر ده می عثمانی همژده والی هه بون، پینج ژ وان نومووی
بوون چار ژ وان ل ئیک ده می والیاتی دکر: (سعید بن العاص) و
(معاویه بن ابی سفیان) و (عبدالله بن سعد بن ابی السرح) و (عبدالله
بن عامر)، و بهری مرنا عثمانی وی (سعید بن العاص) ئیخستبون،
مهنا سئ والی هه بون و ئیک ژ وان کو (معاویه) بوو عومهری کربو
والی، مهنا: ژ همژده والیان عثمانی دو نومووی کربونه والی و ئیک
ژ وان هردویان صحابی بوو.

۴- بو زانین ل سهر ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- پیغه مبهری
ویلایهت دابو پینج نوموویان، مهنا د ناخ نوموویان دا گه لک مروث
هه بون ب کترا والیاتی ده اتن.. پستی هنگی: ده می ئیمام علی
بوویه خلیفه وی پینج کهس ژ بنه مالا خو، ژ هاشمیان کرنه والی، و
کهسئ نهف چهنده بو وی کیماسی نه دیتییه، قیجا بوچی بو عثمانی
کیماسییه؟

* ل دۆر مهسلا کو وی مالی دهوله تی یئ ئیخستییه دهستی

نوموویان.. دئ بیژین:

ناشکراهه کو کهسئ -خو دوژمنین عثمانی ژی- نهشیاینه بیژن:
ئیمام عثمان تشتهک ژ مالی دهوله تی بو خو یی بری، و د قی مهسلتی
دا بهریه ری عثمانی ل نک هه قال و دوژمنین وی ژ به فری سپیره.

یا دی: تشتهکئی گهلهکئی بهرچاقه کو عوثمان ب خو، هیشتا د جاهلیهتئی دا، مروّقهکئی زنده زهنگین بوو، و چیرۆکئین مهردینیا وی د ئیسلامی دا دناشکهراڤه و هندهک ژ وان مه بهحس ژئ کر.. و عوثمان مروّقهکئی دلنهرم و ب رهحم بوو د گهل خهلکی ههمییی و د گهل مروّقئین خو ب تایبهتئی، و هیشتا بهری ئهو بته خهلیفه ژئ وی گهلهک هاریکاریا مروّقئین خو دکر، و پشتی بوویه خهلیفه ژئ، قئيجا دهمی فتنهچییان قئیا ی بهایی وی د چاقئین نهزانان د کیم بکهن وان ژ درهو بهلاقکر کو عوثمان ژ مالی موسمانان ددهته مروّقئین خو.. ئهري ئهگهر عوثمان پشتی بوویه خهلیفه ژ مالی موسلمانان دابته مروّقئین خو، پا بهری ئهو بته خهلیفه وی ژ مالی کئی ددان وان؟ یان هوین بیژن وی ژ (بیت المال)ئ ددزی و عومهر پی نهدحهسیا!؛

* ل دۆر ههلویستی وی ژ هندهک صهحابییان وهکی (أبو ذری و

(عمار بن یاسر) و (عبدالله بن مسعود)ی.. دئ بیژن:

تشتهکئی غهریب نینه خیلافهک د ناچهرا خهلیفه ی و هندهک صهحابییان دا چی بیت، و خهلیفه ی ههلویستهکئی دژوار ههبت، و ئهبووبهکری و عومهری ب خو ژئ ئهف چهنده ل نک ههبوو، قئيجا بوچی ئهف تشته بو خهلکی چی بیت و بو عوثمانی چی نهبت؟

د گۆتتهکئی دا ژ عوثمانی دئتته فهگوهاستن ئهو دبیزته وی خهلکی دژی وی رابووین: ((ئهب خودئ کهمه ئهو تشتین هوین پی ژ عومهری رازیووین ههوه بو من کهنه عهیب؛ چونکی ئهوی پی ل ههوه ددانا و ب دهستی خو هوین دقوتان، و ب ئەزمانی خو هوین پاشدا دهرن.. بهلی من خو بو ههوه نهرمکر، و من چهنگئی خو بو ههوه چهماند، و دهستی خو و ئەزمانی خو ژ ههوه گرت، قئيجا هوین وئیرانه من)). یهعنی: مهسهله

نہو بوو یا نیمامی عہلی گوتیبہ عومہری: ((القد أتعبت من بعدک)) ته
نہوی ل دویف خو وهستاند.

*** مسهلا چاری کو وی هندهک تشت کرن خهلیفه بیتن بهری وی نهو
نهکریون..**

نهقی نه م گلهک ل دویف ناچین؛ چونکی نهوین نهف هیتجه ته بو خو
گرتی دا فتنی پی د ناف خهلیکی دا راکمن ههمی ژ هندئ د کیمتریون کو
د مسهلین شریعتی دا باخفن، یان بگههنه گوزه کا عثمانی بو علمی و
زوهدی و تهقوایی.. پشتی هنگی نهگمر خو نهو ددورست ژئ بن د قان
گوتنن خو دا -و سهداسهد نهو ددورست نهبوون- نهری کیژک خرابتره:
خهلیفه د هندهک (نجهتهداتین) خو دا خهلهت بت، یان مروّف فتنی د ناف
خهلیکی دا هلکهت و ژ بن نهمرئ خهلیفهئی ده رکهقت و بهیعا خو بو وی
بشکینت و دووماهییی وی بکوژت؟

* * *

پشتی بو مه دیاربووی کانی نهگهرین رابوونا فتنهچیان دژی نیمامی
عثمان چ بوون، و نهو هیتجه تین وان بو خو گرتین دا دوژمناتییا خو بو
عثمانی پی دورست بکمن چ بوون، نه م دئ نوکه ژ لایئ دیروکی قه بهری
خو دهینه سهراهاتییا ده رکهفتنا وان و کو مبوونا وان ل مه دینی:

پشتی بوورنا شمش سالان د سهر خیلافهتا عثمانی را، یه عنی:
ل ساللا سیه پی مشهختی، نهرازیبوون ل سهر هندهک کارین عثمانی
ژ هندهک لایان قه پهیدابوو، ژ بهر وان نهگهرین مه بهحس ژئ کری، و قان
کسین هه، نهوین چه زکری فتنی د ناف نوممه تی دا هلکمن بزافه کا مه زن
کر؛ دا خهلیکی دژی عثمانی و والییتن وی راکمن، و ژ بهر کو سهر و
گرگرتن فتنی کس ژ وان نهو نهبوو یی ناقتی خو هه، و د نیسلامی دا

دهورهک دیتی، نه ل سهر ده می پتغهمبهری -سلاط لئی بن- و نه ل سهر ده می نه بووبه کری و عومهری، بهلکی ههمی نهو بوون یئین باوه ریهه کا تهقه لهق ههی، و زانینه کا مهزن ب شهریه تی نهه ی، و دا خهلکی نهزان و ساده گۆتئین وان باوه ر بکن، نهو رابوون هندهک کاغهزل سهر نهزمانی هندهک صهحابیان (تهزویرکرن) و د ناٹ نهزان و خهلکی دهشتی دا ل کووفه و بهصره و مصری بهلاقرن، نهو جهین عهبدللاهت کورئ سبهنی تۆقتی فتنی لئی چاندی، و وان د قان کاغهزان دا ل سهر نهزمانی هندهک صهحابیان داخواز ژ خهلکی کر کو دژی عثمانی رابن و کاری بو ئیخستنا خهلیفه ی بکن.. و مخابن هندهک نهزان هه بوون باوه ر ژ قی چهندی کر، و ژ بیرا وان چوو کو نهگهر صهحابیان قیابا عثمانی بیخن نهو هند ل مه دینی هه بوون کو وی بیخن و ههوجهی نهزانتین مصری و عیراقی نهبن.

رۆژ بو رۆژی نیشانین فتنی ئاشکه رابوون، و هندهک فتنه چیبیان خو گه هانده عثمانی ل مه دینی و دان و ستاندن د گهل کرن، عثمانی ب تازه یی بهرسقا وان دا و هندهک داخوازین وان -یئین دورست- بو ب جه ئینان، و هندهک والیبین وان، ل دویف داخوازا وان گوهارتن، بو هندی دا فتنه بیته قهمراندن و ئوممهت تووشی چو گرفتارییان نهبت. بهلی نهو دهستین پیس یئین کو د پشت فتنی را ب قی نهجامی نهخوش بوو، و لئی گه ریان دوباره خهلکی دژی عثمانی راکهن، و د بن لیقلیقکان را گهف کرن کو هتپشتی بدهنه سهر مه دینی دا عثمانی بیخن، یان ژی بکوژن نهگهر وی گوهدارییا وان نهکر.

نهف سوجه ته گه هشتنه مه دینی، عثمان رابوو هنارته ب دویف والیبین خو را و ههمی ل مه دینی کۆمکرن و نهو پتکقه -د گهل هندهک

صهحابييان ژى- روښستن؛ دا ل دۆر قئ مەسەلئ باخقن.. پاشى هەمى ل سەر هندی کۆمبون کو والى ب حکمەت و عەقلمدارى سەرەدەریئ د گەل سەر و گرگرتن فتنئ بکەن، و وان بژاله کەن، و بەنترنە توخوبیتن دەولەتئ ب هێجەتا جەهادئ؛ دا مژویل ببن و فتنەگتیریئ ژبیر بکەن.. و هەر والیبەک زقړى وەلاتئ خو.

والیبئ شامئ موعاویەئ کورئ ئەبوو سوفاانئ ئومەوى، ب شارەزاییا خو هەستەر کو دبت مەسەلە هۆسا ب ساناھى ب دووماھى نەئیت، لەو بەرى بزقړت وى گۆتە عوئمانئ: د گەل من وەرە شامئ ئەز دئ بەرەقانیئ ژ تە کەم ئەگەر هەندەک کەس دژئ تە رابوون. عوئمانئ گۆت: جیرانیيا پتەغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- و وارئ مەشەختیبئ ئەز ب چو جەهان ناگوهورم.

موعاویەى گۆتئ: پا لەشکەرەکی ژ شامئ دئ بو تە هنیرم؛ دا زترەقانیئ ل تە بکەت. عوئمانئ گۆت: ئەز قەبوئل ناکەم لەشکەرئ تە بەر پتیبئ خەلکئ مەدینئ تەنگ بکەت و نەرزاقئ وان کیم بکەت.

موعاویەى گۆتئ: پا دئ ئیبە کوشتن! عوئمانئ گۆت: (حسبى الله و نعم الوکیل).

ئەو چیبوو یا موعاویەى هزرکرى.. ل هەیفقا شەووالا سالا (۳۵) مەشەختئ، هژمارەکا فتنەچیان ژ بەصرە و کووفە و مصرئ، کو هژمارا وان هزار و دوسەد مروزف بوون ل دوئیڤ گۆتنەکئ، و ل دوئیڤ گۆتنەکا دى دو هزار بوون، و هەندەک دبیرن: شەش هزار بوون. ب هێجەتا کرنا حەجئ دەرکەفتن و بەر ب حیجازئ قە چوون، و چوونا وان ل ئیک دەم و بو ئیک جەبى نیشانا هندیە کو تفاقەک د ناڤهرا وان دا هەبوو. و بو زانین سەرى فتنئ بئ مەزن عەبدللاھئ کورئ سەبەئى د گەل فتنەچیبئ مصرئ بوو.

گاڤا فتنه‌چی هه‌می گه‌هشتینه ئیک، وان قه‌ستا مه‌دینه‌ی کر و ب ره‌خ
باژیری ڤه‌ دانا، و جاب هنارت کو ئه‌و یین هاتین دا ئیک ژ دویان بکه‌ن:
- یان عوثماني بیخن و ل شوینا وی ئیک دی بدانن.
- یان ژی ئه‌و داخوازین وان هه‌مییان ب جه‌ بینت.

هندي فتنه‌چییین مصری بوون هنده‌ک هنارتنه نک ئیمام عه‌لی و
گوته‌ی: مه‌ دڤیت تول شوینا عوثماني بییه خه‌لیفه، ئیمام عه‌لی ل وان
خوری و گوته وان: هه‌چییین باش بت دزانت ل سه‌ر ئه‌زمانی موحه‌مه‌دی
-سلاف لی بن- له‌عنه‌ت ل هه‌موه یین هاتینه‌کرن، ده‌رکه‌ڤن خودی خیری
نده‌ته هه‌وه.

فتنه‌چییین کووفه‌ چوونه نک زوبه‌یری و ئه‌و گوته‌ی یا مصرییان
گوته‌یه عه‌لی، و وی ژی ئه‌و به‌رسف دا وان یا عه‌لی دایه مصرییان، و
فتنه‌چییین به‌صرا چوونه نک طه‌له‌حه‌ی، و ئه‌وا ب سه‌ری مصری و
کووفییان هاتی ب سه‌ری وان ژی هات، و هه‌ر وه‌کی ئه‌ڤه پیلانه‌ک بوو
فتنه‌چییان گتیرای دا ریزین سه‌حابییان ژیکڤه‌کهن، به‌لی یا وان ڤیای چی
نه‌بوو، ئه‌و سه‌حابییین ل مه‌دینه‌ی هه‌می بوونه ئیک ریز و ل دۆر ئیمامی
عوثمان کۆمبوون.

پستی فتنه‌چییان زانی چو سه‌حابی خو ناده‌نه د گهل وان، رابوون
هنده‌ک مروڤ ژ خو هلبزارتن و هنارتنه نک عوثماني دا دان و ستاندنی
د گهل وی بکه‌ن.. و ب ئاماده‌بوونا چهند سه‌حابییه‌کین وه‌کی عه‌لی ئه‌و
ل سه‌ر پینج شه‌رتان پیکه‌اتن.. پینج داخواز وان هه‌بوون عوثماني سوژ دا
بو وان ئه‌و وان ب جه‌ بینت، ب وی شه‌رتی ئه‌و بزڤرنه وان جه‌ین ئه‌و ژنی
هاتین.

فتنهچی ژ دو رهنګه مروځان پټکهاتبوون: سهرین فتنی، و ئەفان
دزانی ئەو یی چ دکمن، و ب فەند و فیل وان کاری خۆ دکر، و عامی، و
ئەفە هاتبوونە خاپاندن ژ لایئ دەستەکا ئیکئی فە.

عامییین فتنهچیان کهیف ب فئی ئتتفاقی هات، و گۆتن: هەما مه
ژی ئەفە دقیا، بەلئ سهرین فتنی ب فئی چەندئ نەخۆشبوو؛ چونکی ئەو نه
بو فئی تشتی هاتبوون، لەو وان پیلانەکا دی گئرا:

ئەشتەری نەخعی و حەکیمی کورئ جیلەیی کو دو ژ سهرین فتنی
بوون، خو ژ هەفالتین خو فەفەتاندن و مانە ل مەدینئ.. کوما فتنهچیان
ژ دەرڤە مەدینئ ڤەرەڤین و بوونە دو پارچە: مصری ب لایئ رۆژئاقایئ
ڤە چوون، و عراقی ب لایئ رۆژەلاتئ فە؛ دا بزڤرنه جەپین ئەو ژئ هاتین،
پشتی وئ ئتتفاقا د ناڤهرا وان و عوثماني دا هاتییه کرن.. پشتی وان
شەش قوبناغان دایه رڤئ، مصرییان دیت سوپارەک هات د بەر وان را بوژی،
خۆ نیزیکی وان کر خەبەر گۆتنه وان و چوو، پشتی بیتنەکا دی دیسا خو
نیزیکی وان کر و خەبەر گۆتنئ، یەعنی: هەر وهکی وی دقیا بیژته وان:
وهرن من بگرن تشتهکئ د گەل من!

گاڤا وان ئەف هەلووسته ژ وی دیتی ئەو چوونئ گرت و ئینا، و
گۆتئ: تە چیه؟ و تو کییی؟ وی گۆت: ئەز قاصدئ (أمیر المؤمنین)یمە
بو والیبئ مصرئ. ئینا مصرییان ئەو گرت و سەحکری کاغەزەک فئی دیت
تیدا هاتبوو کو عوثمان یئ دبیژته والیبئ مصرئ ئەگەر ئەف مروڤه زڤرنه
مصرئ هەمییان بگره و بکوژه.

فتنهچی تیک هاتن و تیک چوون و گۆتن: ئەفە عوثماني خیانەت
ل مه کر و ئتتفاقا مه د گەل وی نەما، دقیت ئەم جارەکا دی بزڤرنه
مەدینئ و مەسەلئ صافی بکەین.. حەتا مصری گەشتینه مەدینئ،

فتنهچییټن عراقی ژى گههشتن و ههمى ل جهټى بهرى كۆم بوونهښه. گاڤا
 صهحابییان دیتی فتنهچى زڅړینهښه، هندهكان خو گههاندو وان دا پسیاری
 ژى بکمن کانتی بوچی ئو زڅړینه ښه، مصرییان گۆته عهلی: ته کاغزنا بو
 مه فریڅکری دا بزڅړین، عهلی بو وان سویند خوار کو وی های ژ چو کاغزنان
 نینه.. بهری مسهله د دهستى سهرتن فتنى دا روهن ببت و پیلانا وان بو
 ههڅالین وان ناشکرا ببت، گۆتن: نهښه کاغزنا دوژمنى خودى عثمانییه
 بو والیى مصرى دا ئو مه بکوژت.

ئیمام عهلی گۆته عراقییان: مصرى ژ بهر څى چهندي زڅړین و هموه
 چیه بوچی هوین زڅړین؟ وان گۆت: ئم ژى یى د هموارا وان هاتین.
 عهلی گۆتى: و چاوا هوین ب وان حسیان و شمش قویناغ د ناڅبره هموه
 دا همبون، هوین ل روژههلاتى بوون و ئو ل روژناڅایى؟ نهښه پیلانهکه
 ل مهدينى یا هاتییه گىران. یهمنى: بهری هوین ژ مهدينى بچن هموه نهښ
 شوله یى دورستکری.

عثمانى ژى وهكى عهلی سویند خوار کو وی چو کاغزنا بو کسى
 نهنڅیسینه و ئو ژ گوتنا خو لیښه نهبوویه، و دا نالوژییهکا دی بېته د ناڅ
 مسهلى دا هتا ئتتفاق نوی نهبتهښه سهرتن فتنى گۆته عثمانى: پا کاتبى
 خو مهروانى بدهف مه دا ئم وی بکوژین دياره وی نهښ کاغزه یا ب ناڅى
 ته نڅیسی.. و وان ژ ئهمهقییا خو نهگۆت: ئهگمر مهروانى پيش عثمانى
 څه نڅیسی بت پا کى پيش عهلی څه نڅیسییه؟

عثمان ل بهر نههات مهروانى تسلیمى وان بکته.. ئینا فتنهچیان
 چو پى نهما گۆت: پا ئم نازڅړین هتا عثمان ئعتزالى نهکته.

بهری ئم بمردهوامیى ب سهرهاتییا فتنهچیان د گمل عثمانى
 بدهین، پسیارهکى دى کهین: بهرى نهگمر عثمانى، یان هتا مهروانى

کاغز بۆ والیبی مصری هنارتبا ما دا بیژته قاصدی خو: د بهر فتنه‌چیپین مصری را همره و خبه‌ران بیژه وان؛ دا ئمول ته بکه‌قنه شکئی و کاغزئی ژ ته بستینن؟ یان دا بیژئی: د جهه‌کی دی را همره و خو نیشا وان نه‌ده و له‌زی بکه دا بهری وان بگه‌هییه مصری؟

مسئله یا ناشکه‌رایه وه‌کی ئیمام عه‌لی گۆتی، به‌لی نه بۆ وان یین عه‌قلی خو داننه بن پیپین خو!

فتنه‌چیپان پریار دا حصارئ بداننه سهر عثمانی و مالا وی، و وان نه‌هیتلا عثمان ده‌رکه‌فته مزگه‌فتی بۆ کرنا نقیژئی ل به‌را خه‌لکی، و نه‌هیتلا کس ناقتی یان خوارئی بۆ وی ببه‌ت.

ل وی ده‌می بارا پتر ژ سه‌حابیپان ل مه‌دینئ نه‌بوون؛ چونکی عثمانی -وه‌کی مه‌ گۆتی- ری ل به‌ر سه‌حابیپان نه‌دگرت کو بۆ خو ده‌رکه‌فن، نه‌قه ئیک.. یا دویت: ده‌می نه‌ف فتنه چیپووی ده‌می حه‌جئ بوو و گه‌له‌ک سه‌حابی چوو‌بوونه مه‌که‌هئ، و گه‌له‌ک ژئ ل سهر توخوبیپین ده‌وله‌تی بوون، بۆ کرنا جیه‌ادئ.

نیزیکی حه‌فتسه‌د سه‌حابیپان ژ وان یین کو هنگی ل مه‌دینئ بوون خو دانه ئیک وه‌کی: عه‌لی و هه‌ردو کورپن وی حه‌سه‌ن و حوسه‌ینی، و زوبه‌یری و زه‌یدئ کورپئ ثابتی و ئه‌بوو هوره‌یره‌ی و عه‌بدللاهئ کورپئ عومهری.. و گه‌له‌کین دی، هه‌میپان شیرین خو هله‌گرتن و چوونه نک عثمانی و گۆتنئ: نه‌قه ئهم د ناماده‌ینه کانی توچ پریارئ دده‌ی، عثمانی گۆت: مسه‌لا شه‌ری و کوشتنئ قه‌ت نابت: چونکی من نه‌قیئت ئه‌ز ئیکه‌مین کس بم پشتی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- نوممه‌تا وی لییک بیخم.. شیرین خو بدانن و هه‌چیپئ ب من بکه‌ت و گوهدارییا ئه‌مرئ من بکه‌ت بلا شه‌ری نه‌که‌ت.

ئینا ئەف صحابییه قەرەقین، ھندەکان گۆتە عوثماني: ئەگەر تو دەرکەقییە مەکەھێ باشتەر، ئەو ل وتری حورمەتا مەکەھێ تیک نادەن. عوثماني گۆت: نە.. نەکو بێنە مەکەھێ و ئەز بیمە ئەگەر شکاندنا حورمەتا باژیری.

د گەل کو ئەف صحابییه ب ئەمری عوثماني قەرەقین ژێ، بەلی ھندەک جھیلین وان ھەر مانە ل دۆر مالا عوثماني بو بەرەقانیکرنا ژ وی، وەکی: حسەن و حوسەینی و عبدلالاھێ کورێ زوبەیری و عبدلالاھێ کورێ عومەری.. ھەتا دبێژن: جارەکی عوثمان دەرکەفتە بەر دەری دیت حسەن و حوسەین یین ل بەر دەری دراوہستاینە و شیرین وان یین د دەستان دا، عوثماني گۆتە وان: ھوین ل قیری چ دکەن؟

وان گۆت: بابێ مە ئەم یین ھنارتین دا زێرەقانییی ل تە بکەین.. ئینا عوثماني گۆتی: بزقنە مالتین خو، سوپاھی ئەز دی چ بێژمە پیغەمبەری ئەگەر گۆتە من: تە کورین من بو خو کربوونە ھەرەس؟!

ھەردو زقینە مال، بەلی بابێ وان جارەکا دی ئەو زقاندن و گۆتی: ل جھەکی وەسا راوہستن عوثمان ھوہ نەبیت.

حصاری دەست پی کر، ئەو حصارا نیزیکی چل رۆژان قەکیشای.. ل دەمی حصاری فتنەچییان شعاری خو یی پیس ھلدا: یان عەزلکرنا عوثماني، یان ژێ کوشتنا وی.

عوثماني -د دل دا- تیک ژ دویمان بو خو ھلبژارت، بەلی د گەل ھندی ژێ پسارای خو ب صحابییین نامادە ژێ کر، ھندەکان گۆتی: یا باشتەر ئەوہ تو نەفسا خو ژ کوشتنی بپاریزی.. بەلی ئەف ریکە نە ئەو بوو یا عوثماني ھلبژارتی، رۆژەکی عبدلالاھێ کورێ عومەری چوو نک ل مال -وەکی نیمام ئەحمەد ژێ قەدگۆھیزت- عوثماني گۆتی: تو چ دبێژی بو قتی گۆتتا وان،

دبیژن: خیلافه تی بهیله و خو نده کوشتن. و گوهی خو بده نه برسقا کوړی
عومهری، نهوی ل سهر دهستی بابی خو عومهری کوړی خهططابی، و بهری
وی ل سهر دهستی پیغه مبهری -سلاف لی بن- فیری مهزنییا خو گوړیکرنی
بووی.. وی گوټی: نه گهر تو خو عزل بکهی، و گوهی خو بده په وان، ما تو
دی د دنیا یی دا ههر و ههر مینی؟

وی گوټ: نه.

کوړی عومهری گوټی: و نه گهر ته گوهی خو ندا وان ما ژ کوشتنا ته
پیغه تر نهو دی تشته کی دی کهن؟

وی گوټ: نه.

کوړی عومهری گوټی: و ما به حهشت و جهنم ب دهستی وانه؟

وی گوټ: نه.

کوړی عومهری گوټ: پا نهز دبیژم نهو کراسی خودی کریه بهر ته،
ژ بهر خو نه که، دا بو خه لکی نه بته سوننه چی گاځا هنده کان خه لیفی خو
نه فیا رابین بیژنی: خو بیخه.

ههر نهو گوټن بوو یا بهری هنگی ب پتر ژ بیست سالان پیغه مبهری
-سلاف لی بن- گوټیه عثمانی: نه گهر رۆژه کی خودی جلکه ک کره بهر ته
و منافق هاتنی دا تو ژ بهر خو بکهی، تو وی ژ بهر خو نه که..
و عثمان ل بهر نه هات خو عزل بکهت.

وه نه بت بیته هزر کرن هندی عثمان ههز ژ خه لیفاتی و مهزنییی دکر
لهو وی خو عزل نه کر، نه.. هنگی ژیی عثمانی ژ حهشتیی بوری بوو،
و نهغه ژ ده می ناده می وهره هاتییه زانین کو ههر مرۆقه کی گهشتیه
پیراتییی هیقی و طمووحه کا و هسا ل نک نامینت کو مرنی و کوشتنی
ل سهر تشته کی دی هلیژرت، و هه می نیشان و سه رهاتییی دیرۆکا

عوثمانی هندى دگهينن کو پوڙه کا ب تنى ڙى ٺهو ٻي مهنصبهرتس نه بوو، نه گهر نه.. بوجى وي ب لهشکهرى موعاويهى مهنصبى خو نه پاراست؟ بوجى هفتسه موهاجرى و نه نصارى -يٽن کو پيغهمبهرى ب وان بهرهنگارييا عه رب و عجه مٽى کرى- وي ٺه ره ٺاندن و گوٽ: من نه قيت ٺه ٺهو کس بم ٻي بو جارا ٺيکي خوينا ٺوممه تي دريٽ.

ل نک عوثمانى خوينا وي بيته ريٽن چيتره ڙ هندى کو ٺوممه خوينا ٺيک و دو بريٽن، نه گهر وي پريارا شهرى دا، يان ده رگه ٺي سونه ته کا خراب د ناٺ ٺوممه تي دا ٺه کر، کو ته نازولى بو فتنه چييان بکته.

زه رها ڙ همييان کيتر -ب ديٽنا عوثمانى- ٺه وه: ٺهو بيته کوشتن دا ٺوممه پاراستى بمينت، ٺه ٺه ٺيه تا وي بو.. ٺيجا بيٽنه من: خو گوريکرنه کا ڙ ٺي مهزتر هه به؟

به لي ڊقيت عه جيگر تي نه بين ماده م ٺه ڄو گوريکرنه ڙ عوثمانى ده رکه فتيه، ٺهو عوثمانى هه ڙ پوڙا ٺيکي ڙ موسلمان بونا خو سه ر و مالي خو گوري ٺيسلامى کرى.

وه کى مه گورتى پتر ڙ چل پوڙان فتنه چييان حصار دانا سه ر عوثمانى.. و ل ٺي ده مى وان نه ده ٺيلا عوثمان ڙ مال ده رکه ٺ و بچت ٺيٽي ل بهرى خه لکى بکته، و هه ڙ بهر ٺي فتنى ٺهو وي سالي نه شيا بچته هجى، و ٺهو ده ه سال بوو، هه سال عوثمان ڊچو هجى، وي سالي وي عه بللاهي کورئى عه بياسى پيش خو ٺه کره ٺه ميرى هجى، و ل ده مٽى حصارى وي ٺهو هورهيره و ٺيمام عه لي ته کليفکريون کو ٺيٽي ل بهرا خه لکى بکن، و عه لي خوٺبه دخواند. و ده مٽى فتنه چييان زانى کو مسوگه ر عوثمان ل بهر يا وان نائيت، و عوثمانى نه قيت کس شهرى بکته و بهر ٺانيي ڙي بکته، و ده مٽى حصارى ڙي دريٽوو، ٺهو ڙ ٺيک

ژ دو تستان ترسیان: کو خه لکی مه دینی بیتنگ بین و دژی وان رابن.
یان ژی لهشکهرهک ژ ده رقهی مه دینی بیت، و ب تایهت ژ شامی؛ دا
به ره قانییی ژ عثمانی بکهت.

نه فا دوی چیبوو، سوجهت گه هشته خه لکی مه دینی کو مه عاریه ی
لهشکهرهک یی هنارتی دا بیته مه دینی بو به ره قانیکرنا ژ عثمانی، لهو
فتنه چی ته نگا قبوون و ب تایهتی سهرتن فتنی و کار کر دا مه سه لی
ب دووماهی بینن.

ل سه ری هژماره کا فتنه چییان چه کی خو هلگرت و قهستا مالا
عثمانی کر دا وی بکوژن به لی نهو صه حابییتن هره سی ل خه لیفه ی دگرت
هاتنه به راهییا وان و شه ره کی سفک د ناقههرا وان دا چیبوو، ههتا دبیتژن:
حه سه نی کورئ عه لی د قی شه ری دا برینداربوو.

فتنه چییان زانی نهو ب قی ریکی نه سین بگه هنه عثمانی، رابوون
ریکا خو گوهارت، و ژ پشتا خانی قه هاتن، چه ند مروقهک ژ وان ب لهز
هاتن و موحه ممه دی کورئ نه بو به کری ژی د گهل وان بوو. وان خو د سه ر
سیاجی خانی را هاقیت، کورئ نه بو به کری گه هشته عثمانی ری هیتن
عثمانی گرتن و گهل لی کرن، عثمانی ب رحه تی قه گو تی:

- برازا، ری هیتن من به رده، نهز ب خودی که مه بابی ته قه دری فان
ریهان دگرت، و نه گهل وی نه قرۆ تو دیتبای دا نهو شه رمی ژ قی کارئ ته
کهت.

دبیتژن: موحه ممه دی شه رم ژ خو کر و په شیمانبوو، ده رکه فته حه وش،
و نهو که سین د گهل وی ب ژۆر که فتنی هاژۆته ژ ده رقه، و شیرئ خو
هلگرت و گو ت: نهز نا هیلیم هوین بچنی.

ل ڦټي ههڦالټين وي دينبون، و وهكي گورگټين برسي هټرش دا مالي
و ب نك نيمامي عوتمان ڦه چوون. و بهري نمو تاوانا خو يا مهزن و
رويرهش بكن، وهرن دا سهكهيني كاني نمو دو روژ بسو حالتي عوتماني
چ بوو؟

مه گوت: پشتي فتنهچي ب رټه زڦرين و هاتينه مهديني، و
دوريشمي خو ناشكهراكري: عمزلا عوتماني يان كوشتنا وي، و دهمي وان
ديتي عوتمان ب يا وان ناكهت، رابوون حصار دانا سر و ڦي حصارچي چل
و نټك روژا ڦهكيشا، سيه روژان وان ري ددا عوتماني كو بچته نڦټيڦي
ل مزگهفتي.

ل روژا سي شهني هفتي هيڦا (ذو الحجه) وان بريار دا نهټيلن
عوتمان دهركهفته مزگهفتي، و نهټيلا كهس خوارني و ڦهخوارني بو وي
بيته مال، همتا دبيژن: دهيكاموسلمانان (أم حبيبة رمله بنت أبي
سفيان) ي هندهك خوارن بو عوتماني بر نمو هاتنه بهراهيي و ب رهنگهكن
كرټ ري لي گرت و زڦراندهڦه.

روژهكي عوتمان دهركهفته بهر دهري و گوته فتنهچيان: (السلام
عليكم)، كسي بهرسڦا وي نه،ا، نينا وي گوته وان: نمز هموه ب خودي
ددهمه سويندي هموه زانيه كو من (بيرا روميه) ب مالي خو كړيو و
كړيو وهقف بو موسلمانان؟
وان گوت: بهلي.

عوتماني گوت: پا بڦچي هوين نهڦرو ناهټيلن نمز ناڦي ژي ڦهخوم.

وان سهرين خو شوڦكرن!

عوتماني گوت: نمز هموه ب خودي ددهمه سويندي هموه زانيه كو من

فلان عهد ب مالي خو كړي بو و ل سر مزگهفتي زيده كړيو؟

وان گۆت: بهلى.

عوثمانى گۆت: پا بۆچى ھوين ئەقرۆ ناھىلن ئەز نقتىزى لى بكم؟

ديسا وان سەرتىن خۆ شوپكرن!

عوثمانى گۆت: ئەز ھەوہ ب خودى ددەمە سویندى ھەوہ زانییہ رۆژەكى ئەز د گەل پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و ئەبووبەكرى و عومەرى، ئەم ل سەر كەڤرەكى بووین ئەو كەڤر ھژيا ئینا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆتە كەڤرى: راوہستە پىغەمبەرەك و صدديقەك و دو شەھید ل سەر تە ھەنە؟

وان گۆت: بهلى.

عوثمانى گۆت: (الله أكبر) وان ب خۆ شاھدەيى دا كو ئەز شەھیدم.

پاشى زڤرى د ژۆڤه.

گاڤا صەحابييان دەستورى ژ عوثمانى خواستى كو شەرى بكمەن و وى رى ئەدايە وان، ھندەك عەبدىن عوثمانى ھەبوون شىرتىن خۆ ئىنانەدەر دا شەرى بكمەن ئەگەر ھات و ھندەك فتنەچييان ھىرش دا سەر خانى، ئىنا عوثمانى گۆتە وان: ھەچيى شىرى خۆ بزڤرىنتە د كاڤلانى دا، ئەو -بۆ كنارى خودى- يى نازايە.

ب ڤى رەنگى عوثمانى نەھىلا چىكەكا خوینى ژ مرۆڤەكى پرتىرت پىخەمەت بەرەڤانىيا ژ وى، و گاڤا ھندەكان سەرا ڤى چەندى گازندە ژ وى كرى، وى گۆت: پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- تىشتەك يى گۆتییە من و ئەز دى صەبرى ل سەر كىشم.

گاڤا فتنەچييان حصار ل سەر عوثمانى دژواركرى، و ھندەك صەحابييتىن كىم ل بەر دەرگەھى مالا وى ماين؛ دا نەھىلن كەس ب ژۆر بکەڤت، ئەو بوو فتنەچييان ھىرشەك دا سەر خانى يى عوثمانى ب وى

پهنگی مه بمری نوکه بهحس ژئی کری، و گاڤا وان صهحابییان بهرگری کری و دهنگی قمرهبالغا وان گههشتیه ژۆر، عوتمان ل دهنگی وان ده رکهفت و گۆت: گهلی مرۆڤان من نه کوژن، ئەز ب خودی کهمه نه گمر هموه ئەز کوشتم، پشتی من چو جاران هوین حمز ژ ئیک و دو ناکمن و چو جاران هوین همی پیکه نه ئیژی ناکمن.. شیرهتا عوتمانی یا دووماهییی ل وان کری نهفه بوو، بهلی ئەو ژ هندی بۆری بوون کو گوهدارییا گۆتنهکا راست بکمن.

پۆزا ئەف سهرهاتییه چیبووی ئەینی بوو، همژدهی هه یفا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) مشهختی، وی پۆژی عوتمان یی ب پۆژی بوو، و نهگهرا پۆژیگرتنا عوتمانی -وهکی ئیمام نهحمهد فهدگوهیتز- ئەو بوو: شهقا بمری هنگی عوتمانی پیغه مبهه -سلاف لی بن- د خهوا خو دا دیتبوو پیغه مبهه -سلاف لی بن- دگۆتی: ئەی عوتمان فتارا ته سوياهی دی ل نک مه بت. هه ژ بهر هندی عوتمانی وی پۆژی بیست عبیدین خو نازاکرن و هندهک جلکین زنده کره بهر خو و یی ب پۆژی بوو.

گاڤا عوتمانی بو جارا دووماهییی شیرهت ل وان کری زقیری د مال فه، و داخواز ژ ژنکا خو نائیلائی کر کو قورنانا وی بینت بدانته بهر سنجی، و عوتمانی دهست ب خواندنا قورنانی کر هه وهکی مرۆڤهک ژ عالهما ناخرهتی هاتییه دنیا یی.

گاڤا فتنهچی بی هیقی بووین کو ئەو نهشین ژ ده رگه هیقه بینه ژۆر هندی حمسن و حوسهین و عبداللاهت کورپی زوبهیری و هه قالین وان ل بهر دهری بن، ئەو رابوون ریکا خو گوهارت، و ژ پشتا خانی فه هاتنی.. ب وی پهنگی مه فه گتیرای.

گاڤا عوٿمانی زانی فتنه‌چی ب ژۆر کهفتن وه‌کی خو ما، نهو و قورئانا خو د گهل ئیک بوون، و ب پیراتییا خو یا خودان هه‌یهت شه نهو چاڤه‌رییی ده‌هه‌تا پیغه‌مبه‌ری بوو -سلاڤ لی بن-.

رۆژ ژ ئیقاری وه‌رگه‌ریابوو و ده‌می فتاری نیزیکی بووبوو، و فتارا وی ل نک پیغه‌مبه‌ری بوو.

دوژمنه‌کی خودی ب ژۆر کهفت و شیریی وی د ده‌ستان دا بوو، ئیکه‌مین درب وه‌شان‌دییه‌ خه‌لیفی (مه‌ظلووم) ب ده‌ستی وی کهفت، بریندار کر، گۆتنا عوٿمانی نه‌قه‌ بوو: ب خودی نهو ئیکه‌مین ده‌ست بوو وه‌حی پی هاتییه‌ نقیسین.

دریی دوی ب جینیکا عوٿمانی یا چه‌پی کهفت، و ب وی ئیمامی شه‌هید کهفته د به‌حشتی دا، د گهل هه‌قالین خو: پیغه‌مبه‌ری و نه‌بووبه‌کری و عومه‌ری.

له‌عنه‌تییی خودانی قی دریی مروقه‌کی مصری بوو دگۆتنی (جبلله‌یی کورپی نه‌یه‌می.

چپکه‌ک ژ خوینا عوٿمانی کهفته سهر به‌ریه‌ری قورئانی، ل سهر ئایه‌تا (۱۳۷)ی ژ سووره‌تا (البقرة): ﴿ فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۳۱﴾ هه‌ر وه‌کی خودی ب قی چهندی دقیا مزگینییی بده‌ته وی کو نهو دی تولا وی ستینت و نهو تیرا وی هه‌یه.

و وه‌سا چیبوو، دیروک دبیژت: هه‌ر کهسه‌کی پشکداری د کوشتنا عوٿمانی دا کری نهو ب مرنه‌کا عه‌ده‌تی نه‌مربوو، هه‌می هاتنه‌ کوشتن هه‌ر ئیک ل جهه‌کی و ب کریتترین ره‌نگ.

دبیژن: بهری عثمان تمام بیت دوغایهک کر و گۆت: (اللهم اجمع
 أمة محمد) یا رهیبی تو ئوممهتا موحه ممدی کۆم کهی و بکهیه نیک.
 و دا پتر بۆ ههوه ئاشکهرا بیت کانی کهرب و کینا ئان فتنه چییان
 ل سهر عثمانی چهند بوو، دو نمونه یان دئی بۆ ههوه قه گتیرم:

۱- گاڤا عثمان تمامبووی ژنکا وی سهری وی دانا سهر پییی خۆ،
 وی گاقئی فتنه چییسهکی دی ب ژۆر کهفت و شیریی وی د دهستان دا بوو،
 گۆت: ب خودی ئهز هنگی رادوهستم هتا دفنا وی دبرم، ژنکا عثمانی
 دهستی خۆ دا بهر شیریی وی تبهلکا وی قهت بوو، هنگی عبدهکی عثمانی
 ب ژۆر کهفت و شیرهک ل وی مروقی دا و کوشت.

۲- (محمد بن سیرین) دبیژت: جارهکی مه طهواف دکر، من گوه
 ل زهلامهکی بوو دگۆت: یا رهیبی تو گونهها من بۆ من بغهفرینه، و ئهز
 باوهر ناکهم تو بۆ من بغهفرینی. گۆت: ئهز ژئی عهجیبگرتی مام و من
 گۆتی: ئهقه چ گۆتنا غهربه تو دبیژی؟ گۆت: وی گۆته من: ئهز مروقهک
 بووم من سویند خواریوو چی گاڤا عثمان ب دهست من کهفت، ئهز
 شهقهکی بدانمی، رۆژا ئهو هاتییه کوشتن و تهرمی وی هیشتا ل ژۆر
 خهلک دچوون نقیژ ل سهر دکر، ئهز ژئی چوومه ژۆر، گاڤا من دیتی کهم
 نهما د ژۆر قه من شهقهک دانا عثمانی و ئهو یی مری، ئینا د گاقئی دا
 دهستی من هسک بوو. (ابن سیرین) دبیژت: من بهری خۆ دا دهستی وی
 هیشتا یی هسک بوو نه دلقلقی.

معنا: خۆ پستی عثمان مری ژئی دلئی وی هوین نه بوو بوو!

ل دههی ههیفقا موحرره ما سالا (۲۴) ئی عثمان بوو بوو خهلیفه، و
 ل ههژدهی ههیفقا (ذو الحجه) ژ سالا (۳۵) هاته شههیکرن، یهعنی:

دوازده سال کیم بیست و چوار رۆژان وی خهلیفاتی کربوو. و رۆژا ئهو شههیدبووی ژیبیی وی چهشتی و دو سال بوون.

وهکی مه گۆتی: بهری مهغرهبا رۆژا ئهینیبیی همژدهی ههیشا (ذو الحجه) ئهو هاته شههیدکرن و ههر وی شهقی ئهو هاته قهشارتن ژی، و ژ (الحسن البصری) یا هاتییه قهگوهاستن کو عثمان ب جلکین وی قه هاتبوو قهشارتن بی شویشتن.. و (جبیر بن مطعم) ی د گهل سی مروقیین دی نقیژ ل سهر کربوو، و ل بهقیعی ل جههکی قهشارتی هاته قهشارتن دا فتنهچی قی نهکهفن.

ئیمامی عثمان پتر ژ ژنهکی ئینابوون، و وی شازده عهیاال ههبوون: نهه کوپ و ههفت کچ.. ئیک ژ وان عهبدللاه بوو کوپئ روقهیهیا کچا پیغهمهبری بوو -سلاف لی بن-.

ئهقه ئیمامی شههید عثمانی کوپئ عهفانی بوو.. و سهرهاتییا وی د گهل مهردینیبیی و خوگۆریکرنی.

سلاف ل عثمانی بن هندی خودان باوهرهک ههبت موصحهفا عثمانی بخوینت.

خەلیفە چارە عەلییە کورە ئەبوو طالبی

ئەجرائی قەستا دیوانا شەھیدەکی دی دئ کەین.. شەھیدی بابی شەھیدان: عەلییە کورە ئەبوو طالبی هاشمی یی قورەیشی.. شیرئ خودئ و پێغەمبەری -سلاڤ لی بن- بابی حسەنی، عەلی کورە ئەبوو طالبی مامئ پێغەمبەرییە، و ئەبوو طالب ناڤئ وی یی دورست (عەبدەناف) بوو، و ئەو کورە عەبدلموطلەبئ کورە هاشمییە.. و دەمئ مە بەحسئ حەمزەئ کری ئەم چەندەکی ل دۆر عەیاڵئ عەبدلموطلەبی ناخفتبووین.

دەیکا وی فاطمایا کچا ئەسەدئ کورە هاشمییە، یەعنی: دەیکا وی دۆتامما بابئ وی بوو، چونک ئەسەد و عەبدلموطلەب برائین ئیک بوون.

بابئ وی ئەبوو طالب و عەبدللاھئ بابئ پێغەمبەری -سلاڤ لی بن- برائین ئیک یین دەیبابی بوون، لەو دەمئ عەبدلموطلەب کەفتییە بەر مرنئ وی ئەڤیی خۆ یی ئیتیم موخەمەدئ کورە عەبدللاھئ -سلاڤ لی بن- ئەوئ ژیی وی هنگی هەشت سال، ئیمانەتی کورە خۆ ئەبوو طالبی کر، و ئەبوو طالبی حەتا رۆژا دووماھیی ژ ژیی خۆ ئیمانەتی خۆ ب دورستی پاراست.

ل هەشت سالیی پێغەمبەر -سلاڤ لی بن- بۆ مالا ئەبوو طالبی هاتە ئەگەهاستن، و ل وێرئ هاتە ب خودانکرن.. ئەبوو طالبی و ژنکا وی فاطمای ئەھتلا پێغەمبەر -سلاڤ لی بن- ب ئەخۆشیا ئیتیمی بەحسیت و هەمی جاران وان ژ عەیاڵئ خۆ پتر چاڤئ خۆ ددا وی. ژ بەر

ڦي قهنجيا وان ده مئ پيغهمبهر مهزنبوي و بويه خودان ژن و مال وي
 ڦيا قهنجيا مامئ خو ژ سهر خو راکهت، لهو وي گوت ههردو مامين خو
 همزه و عهبياسي: حالي نهبوو طالبي يئ نهخوشه و عهباله کي بوش وي
 يئ ههئ نهگهر ههر نيک ژ مه کوره کي وي بيه ته نک خو و هاري وي
 ب خودان بکهت. وان گوت: تو راست ديتي^(۱).

نهبوو طالبي چار کور و دو کچ هه بوون: طالب و عه قیل و جه عفر
 و عه لي، و فاختا نهوا دگوتني: (ام هانيء)، و جومانه.

گاڦا پيغهمبهريني بو پيغهمبهرئ -سلاڦ لي بن- هاتي ژيبي عه لي
 ل دورين دهه ساليبي بوو، و ههر ژ دهسپيکي عه لي باوهري پي ئينا، و
 نهو دئته هژمارتن ئيکه مين کس موسلمانبوي ژ زاروک و جحيلان.

بابئ عه لي (نهبوو طالب) ل سهر کوفري مريو، به لي ده يکا وي
 فاطما موسلمان بوو بوو، و د گهل کورئ خو يئ بچويکتر عه لي مشهخت
 بوو بوو مهدينئ و ل مالا وي بوو ههتا مري، و مرنا وي بهري مرنا
 پيغهمبهرئ بوو -سلاڦ لي بن-. و دبترن: ده مئ نهو مري پيغهمبهرئ
 -سلاڦ لي بن- کراسه کي خو ل شوينا کفني کره بهر و نقيژ ل سهر کر و
 د گهل چوو د قهبرئ وي دا، و دوعا بو کرن و چاڦين وي روڻدک دباراندن..
 هنده کان گوتئ: نهئ پيغهمبهرئ خودئ، مه نهديتبي نهوا ته بو ڦي کري ته
 بو ئيکي دي کريت؟

(۱) ڦي چهندي ئبن نسحاق ريوايهت دکهت، به لي زانايين ههديسي دبترن: چو راستي
 بو وي نينه، د گهل به لاڦبوننا وي د ناڦ نقيسه رين ديروکي دا؛ چونکي ريوايهتا
 ئبن نسحاقئ يا (مورسل و موده للهسه)، يه عني: نهو ريوايه ته کا ضعه يفه! و نهبوو
 طالبي شمش زاروک ب تنئ هه بوون، و نهو -وهکي ئاشکهرا- هند نه بوون کو بابئ
 وان نه شيت وان ب خودان بکهت.

پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: نهبوو طالب تی نهبت کس وهکی
څی بو من یی باش نهبوو، من کراسی خو کره بهر وی دا جلکیتن بهحشتی
ل بهر بیتهکرن، و نهز چوومه د قهبرئ وی دا؛ دا عهزابا قهبری ل سهر وی
بیته سڅککرن.

عہلی ژ هہمی صہحابیان پتر یی نیزیکی پیتغمبهری بوو -سلاڤ
لی بن-، بهلکی نهو وهکی کورہکی وی دئیتہ هژمارتن، و حتا
پیتغمبهر -سلاڤ لی بن- مری ژی نهو د گهل وی دا بوو و چو جاران ژئی
دویر نهکہفتبوو، و څی چہندی مفایہکی مہزن گہانده عہلی و ئیکا هند
ژئی چی کر کو نهو زانینی و کارنہجہیی ژ سہرہکانییا وی یا پاقر و
صافی وەرگرت، و ہہر ژ بہر څی چہندی بوو عہلی بو ہہر سی خہلیفتن
بہری خو بووہو و ہزیر و موشیرہکی نہمین، و د پتر مہسلان دا ئیک
ژ وان رہئیہک و ہرنہدگرت حتا بوچوونا عہلی زانییا.

ل مہکہمی عہلی یی نیزیک بوو ژ پیتغمبهری -سلاڤ لی بن-، و
ہہر چہندہ نهو ل دہستپیکا گازیا نیسلامی یی بچویک بوو ژ
ل-دورتین دہہ سالیی بوو- بہلی وی قہت خو ژ پشتہقانییا پیتغمبهری
-سلاڤ لی بن- نهددا پاش، و و تشتی پیقہ ہاتبا تیدا دودل نہدبوو.

نهو نہخوشییین ل دہستپیکتی ہاتینہ سہری صہحابیان عہلی یی ژئی
پاراستی بوو؛ چونکی نهو ہنگی یی بچویک بوو، و ل ہہر سیزدہ سالیین
بہری مشہختی ب تنی ل جہہکی ناڅی عہلی بلند دبت و بو مروڅی
ناشکہرا دبت کو عہلی ژ وی رہنگی صہحابیان بوو یین ہہردہم د نامادہ
کو خو گوری نیسلامی و پیتغمبہری نیسلامی بکہن، و مہخسہدا مہ پی
ل دہمی مشہختیہ.

رۆژا پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- قىاي ژ مهكههئ مشهخت بيت و بهر ب مدينى شه بچت و وى و نه بو به كرى ئتيفاق كرى ب شهڤ ژ باژيرى ده ركهڤن.. پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- زانى كو كافرین مهكههئ دۆرتین خانىيى وى يين گرتين و شيرين خو يين راكرين دا وى پى بكوژن.. ل وى شهڤئ پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- ژ پسمامى خو عهلى خواست كو ئه ل سهر جهئ وى بنقت؛ دا وان كافرین ل بهر ده ركههئ وه تى بگههينت كو ئه هيتستا يى ل سهر جهئ خو پازايه.. و ژ لايهكئ دى شه وى گوته عهلى: هندهك ئيمانه تين خهلكئ مهكههئ ل نك من ههنه، تو بمينه پشتى ئهز ده ركهڤم ئيمانه تين وان بو وان شه گه پينه، پاشى تو ژى وه ره مدينى بگهه مه.

عهلى ب گوتنا وى كر.. و ژ قئ چهندي بو مه ناشكهر دبت، كو عهلى مرؤڤهكئ زنده ب جهرگ و زيرهك بوو، و ترسى رتكا خو بو دلئ وى نه دديت؛ چونكى نه گهر عهلى پيچهكئ ب تنئ ژى ترسيابا ل جهئ پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- نه دنقست دا بيژت: نهكو كافر ب خهله تى شه من بكوژن.

پشتى عهلى داخوازا پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- ب جهئناى، و ئيمانه تين خهلكى بو زقراندين، وى ژى وهكى موسلمانين دى قستا مدينى كر و مشهختبوو، و هنگى ژيى عهلى بيست و سئ سال بوون.

يا هاتيبه شه گوهاستن كو ده مئ پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- پشتى مشهختبونئ (مؤاخاه) داناي و همر دو صهحابى كرينه برايین ئيك، وى خو و عهلى كرنه برايین ئيك.

ل مدينى ژى عهلى گهلهك يئ نيزيكى پیتغه مبهري بوو -سلاڤ لى بن- و پشكدارى د وان شهران دا دكر يين پیتغه مبهري د گهل كافران دكرن،

و گلهک جاران پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- نالایی لَشکهری موسلمانان
دکره د دهستی عهلی دا.

دهمی مه بهحسی سهرهاتیین ژینا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- کری،
مه ب بهرفرههی بهحسی سهرهاتییا شهری بهدری کر و مه دهوری نیمام
عهلی ژی د قی شهری دا دیار کر لمو ههوجه ناکهت ل قیری دوباره
بکهین^(۱).

ههروهسا دهمی مه بهحسی ژینا فاطمای ژی کری مه ناشکرا
کریو کو پشتی شهری بهدری پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بریار دا کچا خو
فاطمای بدهته پسمامی خو عهلییی کوری نهبوو طالبی، و سهرهاتییا
شویکرنا فاطمای و دووندهها وئ و عهلی ژی بهری نوکه مه ب درژی
قهگوهاستییه، لمو نم ل قیری دوباره ناکهینهقه.

د وان ههمی شهران دا یین پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- د ژینا خو دا
کرین نیمام عهلی پشکداری تیدا کریو وهکی: بهدری و ئوحدی و
خندهقی و خهیهری و فهتعا مهکههی و حودهیییی و هتد.. تهبووک تی
نهبت، دهمی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- دهرکهفتیه غزایی گوته عهلی: تو
ل شوینا من بمینه ل مهدینی. و گاڤا عهلی گوتییی: دی من هیلیه د گهل
ژنک و بچویکان، وی گوتی: ما ته نهقت تو بو من وهکی هاروونی بی بو
مووسای، بهلی پشتی من چو پیغهمبهر نینن؟

ژ بهر قی چندی عهلی ما ل مهدینی و پشکداری د قی غزایی دا
نهکر. و ل رۆژا خهیهری بهایی عهلی و زیرهکییا وی بو ههمی صحابییان
ناشکرا بوو: گاڤا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و صحابییین وی دور
ل جوهییین خهیهری گرتی و دههکی درژ حصار مای، پیغهمبهری -سلاڤ

(۱) برته کتیب مه: ژانامهیا پیغهمبهری خودی سلاڤ لی بن.

لی بن- چندن جاره کان لهشکر هنارت دا خه بیهری څه کمڼ بهلی هر جار لهشکر دهستقالا دزقیری ژ بهر کو خه بیهر یا ناسی بوو.. شه څه کڼ پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوت: سویاهی نه ز دڼ ئالای ده مه ف زه لامه کی، وی خودی و پیغه مبهر دقتین و خودی و پیغه مبهری نهو دقتیت، خودی خه بیهری ل سهر دهستی وی دڼ څه کت..

روژا د دویش دا پیغه مبهری هنارته ب دویش عهلی پا و ئالا کره د دهستان دا و خودی خه بیهر ب دهستی وی څه کر. هه قاله کی وی دبیترت: عهلی ده رگه هه کی خه بیهری ژ جه- ئینا ده ری و بلندکر و ئم ب ژورکه فتین، پستی هنگی چار پینج زه لامه ک ژ مه هاتنی دا وی ده رگه هی پاکمن نهشیانی هن دی بی گران بوو.

ل شه ری حونه نیی ژی ده می بارا پتر ژ صحابییان ژ مهیدانا شه ری ره قین و پیغه مبهر -سلاڅ لی بن- هیلایه ل سنگی شه ری، ئیمام عهلی ئیک ژ وان صحابیین کیم بوو یتن ماینه ل مهیدانا شه ری و نه ره قین.

ل سالا نه هی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- موسلمان هنارتنه حه جی و نه بوو به کر کره نه میری حه جی، و هنگی کافر ژی دچوونه مه که هی بو کرنا حه جی، ئینا نایه تین ده ستپیکا سووره تا (التوبه) هاتنه خواری و خودایی مه زن تیدا ناشکرا کر کو ژ نه څ ساله پیغه تر چی نابت کافر بیته که عبی و حه جی بکن.. پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- عهلی هنارته مه که هی دا نهو څان نایه تان پیش پیغه مبهری څه -سلاڅ لی بن- بو خه لکی بخوینت.

ده می پیغه مبهر -سلاڅ لی بن- مری، عهلی ژ وان بوو یتن ب کاری وی رابوون و شویشین و کفنکری.

د ده ر حه قا عهلی و قه دری وی دا گه له ک حه دیس ژ پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- یتن هاتینه څه گوهاستن، ئیمام نه محمد دبیترت: د ده ر حه قا

قدر و بهایی چو صحابیان دا هند حدیس ب سهندین دورست نهاتینه
شهگواستن هندی د دهر حقا علی دا هاتینه شهگواستن.

گاښا عومر هاتییه بریندارکرن، وی شش صحابی هلبژارتن و
شاهدهیی بو وان دا کو پیغه مبر -سلاف لی بن- ده می مری ژ وان یی
رازی بو، و علی نیک ژ وان ششان بو، و ناشکراه کو علی نیک
ژ وان دهه زهلامانه یین مرگینییا ب بهحشتی بو هاتییه دان.

د عقیدا مه سونییان دا نیمامی علی پشتی نه بو بکر و عومر و
عثمانی چیترنی نوممه تییه، و هم ژ وان کسان دبرینه یین کو نه زمان
درژییان د دهر حقا علی دا دکهن، هر وهسا ژ وان کسان ژ یی یین کو
زیده گاښیی د دهر حقا وی دا دکهن و وی ژ مرتهبا وی بلندتر لی دکهن.

ل سهر ده می هر سی خلیفهیان: نه بو بکر و عومر و عثمانی،
علی گلهک یی نیزیکی وان بو، و پتر جاران وان ره یی و بوچونا علی
وهردگرت و کار پی دکر.. به لی نهف چندا هه پتر ل سهر ده می عثمانی
هاته پیش، و مروث دشییت بیژت: پشکدارییا علی یا (مباشر)
د سیاسه تی دا ل سهر ده می خیلافه تا عثمانی دهست پی دکهت؛ چونکی
ل ده می عثمانی، علی زهلامی دوی بو -پشتی عثمانی- د دهوله تی
دا.

ده می مه بهحسی سیره تا عثمانی کری چنده کی مه دهوری علی ژ
د وان سهرهاتی و رویدانان دا ناشکراکر یین بهری شهید بوونا عثمانی
قهومین. و ژ بهر کو نهو سهرهاتی یین مه زن یین ل سهر ده می خیلافه تا
علی چیبوین هه می نهجامی سهرهاتییا رابونا فتنه چییان بوو دژی
عثمانی.. و دا مهسهله پتر ل بهر مه یا ناشکرا بت، ل قیری هم دی
پیغه گریدانه کی د ناقهرا سهرهاتی یین ده می عثمانی و علی دا دکهن:

سهرهاتيا رابونا فتنهچيان دژى نيمام عثمانى هەر ژ دهسپنكى و
 هتا وان تاوانا خو يا مەزن ب كوشتنا نيمامى ب دووماهى ئينا مه بهرى
 نوکه ب بهرفرههى شهگيرابوو.. ل فترى پتر دو مهسلان دى بهرچاڤ كهين:
 يا نيكى: ههلويستى وان سهحابيان نهوتن ل مهدينى ژ څى مهسلتى
 چ بوو؟ هەر چهنده مه گهلهك نيشارهت يين داينه څى چهندى ژى، بهلى بو
 بيرئنان و پتكهگرئدانا بابتهى دى دوباره كهين.

يا دويى: پشتى فتنهچى ب كوشتنا عثمانى رابووين نهو كيشه چوون
 و وان چ كر؟

مهسهلا نيكى:

دهمى فتنهچى ل مهدينى داجريان دا تاوانا خو ب جه بينن،
 ههلويستى سهحابيان د دهر حهقا وان مهسلان دا يين فتنهچيان دژى
 عثمانى هليخستين ل سهر دو بوچوونان يى ليكفهكرى بوو، هندهكان
 دگوت: بلا عثمان پيچهكى تهنازولى بو وان بكهت دا فتنه مهزنتر لى
 نهئيت، و نيمام على د گهل څى بوچوونى بوو.

هندهكان دگوت: دڤيت عثمان چو تهنازولى بو وان نهكهت: دا رى بو
 وان و يين وهكى وان خوش نهبت كو چى گاڤا وان تشتهك قيا فان رهنگه
 فتنهيان بگيرن، و عبداللاهي كورپى عومهرى د گهل څى بوچوونى بوو.
 وهكى مه شهگيراي نيمام عثمان ب خو د گهل بوچوونا دويى بوو، لهو
 وى چو تهنازول نهكر هتا شهيدبووى.

بهلى دڤيت بيزين: شهف جوداهييا د څى ههلويستى دا د ناڅهرا
 سهحابيان دا كارهكى وهسا د وان دا نهكروبو كو نهو دژى عثمانى
 راهستن، يان كهريتن خو ژى شهكهن، يان پشتا فتنهچيان بگرن، و مه
 شهگيرابوو كو دهمى فتنه دژوارسوى ههفتسهد سهحابيان ژ (موهاجر و

نه نصارییان) شیرین خو هلگرتن - و خودانتین هر دو بوچوونین بوژی د گهل دا بوون- و چوونه نک عثمانی، و دهستوری ژئی خواست کو ئهو بهرگریبی بکهن و شهرئی فتنهچییان بکهن، بهلی عثمانی قهت ری نهدا وان و گوټ: ئهز ئیکهمین کس نابم پشتی پیغه مبهری - سلاف لی بن- شهری د ناٺ نوممه تا وی دا هل دئیخت، و گوټه وان: ئه گهر هوه باوه ری ب ئیمامه تییا من ههیه شیرین خو بدانن و هر ئیک بلا بچته مالا خو. ئینا ئهو قهره قین، بهلی د گهل هندئی هندهک صهحابی بو زتره قانی مانه ل بهر ده رگه هی مالا عثمانی، و ژ وانان - وه کی مه بهری نوکه قه گپرای-: حسمن و حوسهین بوون، و عبدالله هی کورئی زوبهیری، و موحه ممه دی کورئی طه لحه ی، بابین وان ئهو هنارت بوون، و عبدالله هی کورئی عومه ری، و ئه بوو هورهیره، و هژماره کا دی.. ئه قان حه تا عثمان هاتییه کوشتن ژئی شیرین وان د دهستی دا بوون و ل بهر ده ری مالا وی بوون، و هندهک ژ وان بریندار ژئی بوو بوون.

گاڤا هندهک فتنه چی هاتینه نک عه لی و زوبهیر و طه لحه ی و ژئی خواستی موبایه عا ئیک ژ وان بکهن دا ل شوینا عثمانی بپته خه لیفه، هر ئیک ژ وان ژ لایئ خو قه ب کریتترین رهنگ ئهو زقراندن و ته ئکید ل سهر ئیمامه تییا عثمانی کر.

روژا عثمان تیدا شه هیدبووی و سوجهت گه هشتییه عه لی، ئهو وه کی مروقه کی دین ب نک مالا عثمانی قه هات، و ب ناٺ وان صهحابییان کهفت بین حهره سی ل مالا عثمانی دکر، و ب کولم و مستان چوو وان و گوټی: پا بوچی مه هوبن دانا بوونه قییری؟

وی روژئی دهنگی گریبی - گریا ل سهر عثمانی- ژ مالا عه لی هاته گوھ لی بوون.. و ئیک صهحابی ب تنی ژئی نه ل مه دینئ و نه ژ ده رقه ی

مهدينى نهبو كهيف ب كوشتنا عوثماني هاتي، يان گوتى: باش بوو نهو نهماي!! خو نهو صهحابييين هندهك خيلاف د گهل عوثماني ههئى ژى تيكچوون، و كرنه گرى، و گوتن: خوژى بهرى بيست سالان نه مريابن و مه كوشتنا عوثماني نهديتبا.

مهسهلا دوئى:

فتنهچى -وهكى مه گوتى- ژ دو رهنگه مروقان پيگ هاتبوون: سهر و گرگره: و نهفه ددلرهش و حاقد بوون ل سهر ئيسلامى و صهحابييان، و وان ب نهخشه كارى خو دكر. و مروقتين عامى: و نهفه نهو كهستين خاپاندى بوون و هندهك ژ وان -ل نك خو- ددل صافى بوون، و وان هزر دكر نهمانا عوثماني بو نوممهتئى چيتره، دا (سلبياتين) وى -ييين وان هزر دكر سلبياتن- نهمين، قيجا گاڤا عوثمان نهماي نهف رهنگى دوئى ژ فتنهچييان زڤرينه جهيين خو و بئ دهنگ بوون، و رهنگى ئيكي ژ فتنهچييان -كو ب تبليين دهستان دهاتنه هژمارتن- مانه د مهيدانئى دا، و ناقتين وان ل سهر ههئى نهزمانان گهريان و (مهصيرئى) وان بوو نهگهرا پهيدا بوونا هندهك فتنه و شهر و ليككهفتنين مهزن د ناڤ نوممهتئى دا، وهكى دئى بهحس ژئى كهين.

پشتى ئيمام عوثمان ب دهستين فتنهچييان هاتيبه شههيدكرن، نهو صهحابى ييين ل مهدينى ههئى ل دؤر ئيمام على كؤمبوون و موبايهعا وى كر، و ئاشكهرايه كو عوثماني بهرى مرنا خو وهصيهت بو كهستى نهكروبو كو پشتى وى بيته خهليفه، لهو صهحابى ب نجهتهدا خو ل سهر وئى بوچوونئى كؤمبوون كو على بيته خهليفه؛ چونكى كسهكى ژ وى باشتر د ناڤ وان دا نهبوو.

ئىمام ئەحمەد قەدگۈھىزىت، دىيىت: رۆژا عوتمان تىدا ھاتىيە كۈشتىن،
 عەلى زقېرى مالا خۆ و دەرگەھى خۆ گرت، خەلك ھاتە نك ل مالا وى و
 گۆتنى: ئەف مەرۋقە ھاتە كۈشتىن و دقئىت خەلكى خەلىفەيەك ھەبت و ئەم
 نابىنىن كەس ژ تە چىترە بت بۆ قى كارى. ئىنا عەلى گۆتە وان: وە نەبىژن،
 ئەز وەزىر بىم بۆ ھەوۋە چىترە ژ ھندى كۆ ئەز ئەمىر بىم. وان گۆت: نە
 ب خودى، كەسەكى ژ تە باشتىر نابت بۆ قى كارى. عەلى گۆت: ئەگەر وە
 بت ئەز قەبۇيل ناكەم موبايەعا من قەشارتى بىتەكەرن، ئەز دى دەرگەقمە
 مزگەفتى و ھەچىيى ئىيا بلا موبايەعا من بگەت.

عەلى دەرگەفتە مزگەفتا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- و ل رۆژا
 ئەينىيى (۲۵) ھەيڧا (ذو الحجە) ژ سالا (۳۵) مەشەختى -پشتى
 شەھىدبۇنا عوتمانى ب ھەفتىيەكى- موھاجر و ئەنصارىيان موبايەعا ئىمام
 عەلى كر، و ب قى چەندى عەلى دئىتە ھژمارتن خەلىفەيە راشدى يى
 چارى و ئىكەمىن زەلامى ھاشمى يى بوويە خەلىفە.

كەتكا كىم ژ صەھابىيان -ل دەسپىكى- خۆ ژ موبايەعا وى دا پاش
 ۋەكى: سەعدى كورپى ئەبوو ۋەققاسى و عەبدللاھى كورپى عومەرى، بەلى
 وان ب خۆ ژى پشتى ھنگى ئىتراف ب خلافەتا وى كر. و طەلھەيى
 كورپى عوبەيدللاھى و زوبەيرى كورپى عەووامى ژ وان صەھابىيان بوون يىن
 موبايەعا عەلى كرى.

گاڧا عەلى بوويە خەلىفە سەرتىن فتنى، كو پتر ژ وان خەلكى كووفە و
 بەصرا بوون، چوونە د ناڧ لەشكەرى مۇسلمانان دا يى كو ئىمام عەلى
 سەركىشىيا وى دكر، و بارا پتر ژ صەھابىيان ۋەسا ھزركر كو ئىكەمىن كار
 يى عەلى پى رابىت دى كۈشتىن وان سەرتىن فتنى بت يىن كو ب كۈشتىن
 عوتمانى رابووين، ۋەك (قصاص) و تۆلستاندن، بەلى گاڧا وان دىتى

عەلی ئەف چەندە نەکر، ئەو تیکچوون و نەرازیبوونا خۆ ل سەر قی کارئ
عەلی دیارکر، و ھندەک ژ وان رابوون و گۆتن: ئەگەر عەلی تۆلی نەستینت
ئەم دئ ستینین.

مستۆگەر پسارال قییرئ دئیتە کرن دئ ئەفە بت: ئەرئ بۆجی عەلی
ئەو نەکوشتن؟

د بەسقی دا دئ بیژین: عەلی -خودئ ژئ رازی بت- خەلیفە بوو،
ئیمامئ موحتەھد بوو، رەئیا وی ئەو بوو تەئجیل کرنا ب کارئینانا حەددی
پتر مەصلەحەت یا تیدا؛ چونکی فتنەچییان ھیزەکا مەزن د پشت را ھەبوو،
و مەسەلە نە چەند مرۆشەک بوون کو عەلی وان بکوژت یان نەکوژت، و
عەلی دەلیلی خۆ ل سەر قی چەندئ ھەبوو، گاڤا (حادثە الافک) چیبووی
ل سەر دەمئ پیغەمبەری سلاڤ لئ بن- و بۆ خەلکئ ئاشکەرابووی کو
(عبد اللہ بن ابی بن سلول) سەرەکانییا قی بئ بەختییییە، پیغەمبەری
-سلاڤ لئ بن- (عبد اللہ) جەلدە نەدا، یەعنی (حەددئ قەذفئ) ل سەر
ب کارنەئینا دەمئ دیتی فتنە دئ مەزن بت و (ئەوس و خەزەرەجی) سەرا
قی چەندئ دئ بەرینە سەر و چاقئین ئیک.

ھەر ژ بەر قی مەصلەحەتا مەزن عەلی (حەددئ قەتلئ) ل سەر وان
فتنەچییان ب کار نەئینا، گۆت: دا مەسەلە پتر ژ دەستین مە دەرنەکەقت.
بەلئ (ئجتھادا) ھندەک صەحابییین دی یا ب قی رەنگی نەبوو، وان
گۆت: مرۆقئین عوئمانی خودائین خوینینە و وان حەق ھییە داخوازا حەقی
خۆ بکەن.. و ھەکی ئاشکەرا خیلاف د ناڤەرا عەلی و وان صەحابییین دی
دا خیلافەکا فقهی بوو نە کو یا سیاسی یان عەقائیدی بوو، یەعنی: وان
نەدگۆت: عەلی ب کێر خیلافەتئ نائیت، یان بلا ئەو خۆ عەزل بکەت، یان
ئەو شریکئ فتنەچییانە. حاشای صەحابییان کو قی رەئییئ د دەرەحەقا

عەلی دا بێژن. ئەقە ب نەسبەت عەلی و خەلافای وی د گەل (طەلحە) و (زوبەیری) و هەقالتین وان.

ب نەسبەت خەلافای وی د گەل موعاویەیی و وان صەحابییین ل شامی، هەر چەندە ئەو ژێ خەلافەکا فەقەیی بوو بەلێ ئەو چەندەکتی یا جودابوو.

ئیک ژ وان هێجەتین فتنەچییان ل سەر عوثمەنی گرتین -وەکی مە گۆتی- ئەو بوو وان دگۆت: عوثمەنی مرۆقین خۆ ییتن کرینە والی، لەو عەلی قیا مەسەلا والییان حەسم بکەت دا ئەف گازندە ئیدی نەئیتەکر.

گافا صەحابییان ل مەدینە موبایەعا عەلی کری، خەلکی دی ژێ ل وەلاتین دی ییتن موسلمانان موبایەعا وی کر، خەلکی شامی تی نەبت، گافا عەلی داخواز ژ موعاویەیی کری ئەو د گەل خەلکی ویلایەتا خۆ موبایەعا وی بکەن، موعاویەیی صەحابی و ماقولیتین شامی کۆمکر و رەئیا وان وەرگرت، وان گۆت: بلا عەلی کۆژەکتین عوثمەنی بکۆژت ئەم دی موبایەعا وی کەین.

عەلی ئەو نەکوشتن، خەلکی شامی موبایەعا وی نەکر!

عەلی هزرکر نەگەر ئەو موعاویەیی بێخت مەسەلە دی چارەسەر بت، ئینا وی سەهلێ کورێ حەنیفی کرە والیی شامی ل شوینا موعاویەیی، بەلێ خەلکی شامی هاتنە بەراھییی و گۆتنی: بزقرە نک وی یی تو هەنارتی. عەلی دیت مەسەلە ئالۆزبوو، ئینا بریار دا بچتە بازێری کوفە دا نێزیکیی شامی بیت، و مەسەلێ د گەل وان ب دووماهی بیت، ئەف دەرکەفتنە ب دلێ گەلەک صەحابییان نەبوو، و حەسەنی کورێ عەلی ب خۆ ژێ ئیک ژ وان بوو، بەلێ عەلی ب یا وان نەکر و ل دەسپێکا مەها (ربیع الاول)ی ژ سالا (۳۶) مەشەختی وی خۆ ژ مەدینە قەگواستە کوفە.

* * *

ب دهرکهفتنا عهلی بۆ عیراقتی که یفا فتنه چییان ئه وین عثمان کوشتی گه لهک هات؛ چونکی ئه و ل و تیری چوونه د ناڤ مروقتین خو دا و پتر ب هیزکهفتن. و بهری عهلی بگههته کو فیه جاب گههشتی کو (طه لحه) و (زوبهیر) ب لهشکه ره کی شه یین هاتینه به صرا ب ئیه تا وهرگرتنا تولا عثمانی، ئینا عهلی ریکا خو شه گوهاست و قهستا به صرا کر دا بزانت کانی مهسه لا قی لهشکه ری چیه؟

بهری ئه م بهره وه وامییی بدهینه شه گتیرنا قی سه رهاتییی چهند خالهک هه نه دقیت بهرچاڤ بکهین:

۱- طه لحه و زوبهیر و لهشکه ری وان به یعه دابوو عهلی، و وان ئعتراف ب خیلافه تا وی ژی دکر، و به یعا خو ژی وان د گهل وی نهشکاندبوو.

۲- ئه و بۆ شه ری عهلی دهر نه که فته بوون، و هه ما هه ر نه هاتبوو سه ر هه رزا وان ژی کو ئه و و عهلی دئ که فته بهرانه ر ئیک.

۳- عهلی و طه لحه و زوبهیر هه ر سه ی ژ وان ده ه سه حابییه یه یین پیغه مبه ری -سلاف لی بن- مزگینییا به حشتی دایین.

۴- ئه و هه ر سه ی موچه هه د بوون و زانایه موچه هه د -ب شاهده ییا پیغه مبه ری سلاف لی بن- نه گه ر خو یی خه له ت ژی به ت دئ یی خودان خیر به ت.

هه ر چاوا به ت ل مه که هت هژماره کا سه حابییه گه هشتنه ئیک و گو تن: ئه م دئ دهر که فینه به صرا؛ دا خه لکی وئ ل خرابییا قاتلین عثمانی هشیار بکهین و دا ئه و هه می بینه ئیک ره ئی دژی وان، و داخوازا تۆلستاندنا کوشتنا عثمانی بکهین، و خودانین قی هه زری یین مه زن طه لحه و زوبهیر بوون، و وان گوته ده یکا موسلمانان عایشایی: نه گه ر تو د گهل

مه ده ركه قى دى خودان خيتر بى؛ چونكى دهمى موسلمان دزانن تو ژى خودانا قى گوتنى يى نهو دى گوهداريا ته كهن.. عائيشايى گوهداريا وان كر و نهو ژى ده ركه فت.

گاڤا لهشكه ر نيزيكي به صرا بووى، واليى به صرا يى عهلى داناي عثمانى كورئ حه نيفى لهشكه ره كى حه فتسه د نه فهرى ب سه ركي تشيا نبن جبللهى -كو نيك ژ سه رين فتنى بوو دژى عثمانى- هنارته به راهيا وان دا بزانت كانى نهو هاتينه چ؟

نبن جبللهى بو شاراندنا ناگرئ فتنى ده ست دا شهري طه لحه و زوبه يرى بيتى دان و ستاندنى د گهل وان بكه ت، و پسيارى ژئ بكه ت كانى نهو هاتينه چ؟ لهشكه رئ نبن جبللهى شكه ست و هنده ك دبئزن: نهو ب خو ژى هاته كوشتن.

واليى به صرا هزر كر طه لحه و زوبه ير يين هاتينه شهري، نينا كاغه زه ك بو نيمام عهلى هنارت و سوجه ت بو قه گيتر، عهلى ريك ا خو گوهارت و شوبنا بچته كووفه هاته به صرا.. دهه هزار مروث د گهل عهلى بوون، لهشكه رئ طه لحه و زوبه يرى ژى نيزيكي پينج هزار كسان بوو، گاڤا نيمام عهلى نيزيكي وان بووى (المقداد بن الأسود) و (الققعاع بن عمرو) - نهو ههردو سه حابينه- هنارتنه نك طه لحه و زوبه يرى دا پسيارى ژئ بكه ن كانى وان چ ل به ره؟

پشتى ههردو لايان ره نيا نيك و دو زانى ل سه ر هندئ پيك هاتن كو شه ر نه نيته كرن و هه مى پيكفه هارى نيك بكه ن بو نارمانجا خو يا هه قيشك كو كوزم كرنا موسلمانان و تولستاندا ژ فتنه چييانه. گاڤا فتنه چييان ب قى صولحئ زانى نهو تيكچوون و ل نك وان مسوگر بوو كو هه ر صولحه كا د ناڤ موسلمانان دا چئ بيت بو وان خرابه، لهو گوته

ټيک و دو: هر چاوا بت دځيت نهف صولحه چي نهبت. و بو ب جهئنانا
 قئ نارمانجا خو يا پيس نمو رابوون روژا د دويث دا، و بهري همدو کوم
 قهره قن ب خافله تي قه سپيدئ زوي چوون هندهک زهلام ژ لکشکهرئ
 طه لحه و زوبهيري کوشتن ده مي نمو دنقستي و زقرينه ناف لکشکهرئ
 عه لي.. نهقان هزرکر نمو صولحا دوهي عه لي د گهل وان کري بو خاپاندن
 بو، ئينا وان ژي هندهک تير د لکشکهرئ عه لي وه رکر، عه لي ژي ژ لايئ
 خو قه هزرکر نهفه نمو ژ گوټنا خو لي قه بوون، پيچهک ژ قئ لايئ پيچهک
 ژ لايئ دي، شهري دهست پي کر و حه تا دانئ ئيقاري قه کيتشا، و هرماره کا
 نه يا کيم ژ مروټان د قئ شهري دا هاتنه کوشتن، و سه رکه فتن يا
 لکشکهرئ ئيمام عه لي بوو.

همژي گوټنييه کو همدو لا پشتي هنگي گه لک پشيمان بوون کو نهف
 سه رهاتييا نه خوټش د ناف وان دا پويداي، و خودئ گونه هين هه ميان
 بغه فرينت.

د قئ شهري دا نالايئ ئيمام عه لي د دهستي کورئ وي موحه ممه دي
 دا بوو، و نالايئ زوبهيري د دهستي کورئ وي عه بدللاهي دا بوو.

پشتي نهف شهري ب دووماهي هاتي، يئ کو ژ بهر حيشترا عائيشايئ
 ب ناقئ شهري حيشترئ (معركة الجمل) هاتييه نياسين، ئيمام عه لي
 ب لکشکهرئ خو قه قهستا باژيري کووفه کر، و ل (١٢) ي رهجه با سالا
 (٣٦) ي نمو گه هشته باژيري، ل کووفه عه لي ئاکنجيوو و وي نمو بو خو
 کره پايتهخت، و نيزيکي هفت هيقان تهنه ايئ قه کيتشا.. د قئ ده مي دا
 ئيمامي کاغزهک بو موعاويه ي د گهل سه حاببيئ ناقدار (جرير بن عبدالله
 البجلي) هنارت، تيدا ژي خواست کو نمو ژي وه کي هه مي موسلمانان
 موبايه عا وي بکهت، و دوبه رکه کيي نه ئيخته ناف رتزا نوممه تي، نه گمر نه

ئەو دى ۋان ئىتە ھۆمارتن يىن ۋان ھۆكىمى ئىمامى دەرگەفتىن، و
ھنگى بۆ ئىمامى دروستە شەرى ۋان بىكەت ھەتا ئەو ل ھەقىيى بىزقېرن.

موعاويە ھەقالتىن خۆ ۋان ھەبىيان و خەلگى شامى كۆمكرن و
داخووزا ھەلى بۆ ۋان قەگىرا، ئىنا گۆتتا ھەمىيان ئەو بوو كو ئەگەر ھەلى
ۋان بىكۆرت يىن عوتمان كوشتى ئەم دى مويايەعا وى كەين، ئەگەر ئەو وى
نەكەت ئەم مويايەعا وى ناكەين.

و دا ھوین بزانن كانى مەوقفى ھەلى چەند يى بەرتەنگ بوو
گوھدارىيا قى سەرھاتىيى بىكەن: جارەكى ھەلى د ناڤ لەشكەرى دا رابوو،
و گۆت: كى ۋان ھەو عوتمان كوشتيه؟ دەھ ھزار مەروقان ب ئىك دەنگ
گۆت: مە ھەمىيان ئەو يى كوشتى!

مەزنىن موصىبەت خودى دايە ھەلى ئەو لەشكەر بوو يى ل دۆرا
وى كۆمبووى، ھەر ئىك ۋان خۆ ب ھەلى ب خۆ نەددا، و لەشكەرى
ب قى رەنگى بت ئەگەر خۆ ل سەر ھەقىيى ۋى بت دى شكىت.. گاڤا ئەڤ
سوجبەتە دگەشتە شامى خەلگى نەزان وە ھزر دكر كو ھەلى ب كوشتنا
عوتمانى يى رازىيە ئەگەر نە پا بىچى ئەو قاتلىن وى قەدھوینت؟

ھەلى د واقەكى دا دژيا خەلگى شامى ب دورستى تەقدىرا وى
نەدكر، ۋان ۋان لايەكى نەظەرى قە بەرى خۆ ددا قى مەسەلى، يا ۋان قە
مەسەلە گەلەك يا ب ساناهىيە، و باشتىن دەلىل كو مەسەلە ھند يا
ب ساناهى نەبوو وەكى خەلگى شامى ھزر دكر ئەو بوو: دەمى موعاويە
بوويە خەلىفە و ئوممەت ھەمى ل سەر خىلافەتا وى كۆمبووى ۋى، ئەو
نەشيا قاتلىن عوتمانى بىكۆرت.. ھنگى ۋان نوى وى ب دورستى تەقدىرا وى
واقەى كر يى ئىمام ھەلى تىدا دژيا.

عەلی د گەل خۆ بریار دا کو شەری خەلکی شامی بکەت، لەو وی
کاری خۆ بو ئی چەندی کر، و گۆتە لەشکەری خۆ: ئەقە خەلکی شامی یی
شەری دخوازن، هوین چ دبیتن؟ بوو پرم پرما وان و وان چو گۆتین ناشکەرا
نەدانه ئیمامی، ئیمام عەلی ژ سەر مینبەری هاتە خواری و د گەل خۆ
گۆت: (انا لله وانا اليه راجعون).

وەسا دیاربوو کو هەردو دەستەک بەر ب شەری قە چون.. بەری
مەسەلا شەری وان قەگتیرین چەند خالەکتین هەوجە ی روھنکرتی هەنە:
۱- عەلی و موعاویە هەردو صەحابی بوون، و د ناڤ لەشکەری هەر
دویان دا هژمارەکا دی یا صەحابییان هەبوون^(۱)، و د عەقیدای مە
سونییان دا هەر چەندە چو صەحابی دموعصوم نینن ژ ی، بەلێ ئەو هەمی
دعادلن، و ئەم هزرا باشیی ژ د کەین و مە باوەرە کو ئنیەتا وان یا باش
بوو.

۲- خیلایا وان خیلایەکا فقهی بوو نە یا عەقائیدی و سیاسی بوو،
لەو خۆ د دەمی هەقربکیی ژ ی دا کەسی کەس فاسق نەدکر و ژ مونحەرف و
بیدەچییان حەسب نەدکر.

(۱) ژ موخەمەدی کوری سیرینی دئیتە قەگواستن دبیتن: دەمی فتنە پەیدا بووین
صەحابیین پتەمبەری -سلاڤ لئ بن- دەه هزرا کەس بوون، ئەوتین ب نک قە
چووین ژ وان نەدگەهشتە سەدان، بەلکی سبب ژ ی تئ نەبوون. مەعنا: دەمی
شەری ناڤخۆیی ل زەمانی ئیمامی عەلی د ناڤبەرا موسلمانان دا پەیدا بووی، ئەو
صەحابیین ب دەستی خۆ پشکداری تیدا کری نەدگەهشتە سبب کەسان، هەر چەندە
ئەو ب هزاران بوون، و ئەوتین دی هەمیان ئەعتزال کر بوو. قتیجا کانێ ئەڤ راستییە
ژ وی مەزنکرن و تەشویها هەندەک کەسین ل سەر دیروکتی دئیتە هژمارتن د کەن،
دەمی دقتین وەسا دیار بکەن کو صەحابی فتنەچی بوون!!

۳- هر چنده موعاويهی موبايهعا عهلی نهکربوو، بهلی مهعنا وئ
 ئهو نهبوو وی عهلی ژ همژی خيلافهتی نهددیت، نهخیر.. یا هاتییه
 فهگواستن ژ موعاويهی کو وی کاغز بۆ عهلی دهنارتنه کووفه -ل دهمی
 ههقرکی د ناچهرا وان دا یا گهرم- و پسيارا هندهک مهسهلین دینی ژئی دکر
 و عهلی بهرسقا وی ددا.. و پۆژا صلح د ناچهرا ههردویان دا هاتییه
 مؤرکن نقیسهری صلحی ناقتی موعاويهی بهری یی عهلی نقیسی،
 موعاويهی گۆتی: ناقتی عهلی ببه بهراهییی؛ چونکی ئهو بهری هاتبوو
 د نیسلامی دا و ئهو ژ من چیتره!

۴- نههاتبوو فهگواستن ژ موعاويهی هندي عهلی یی ساخ کو وی
 خو ب خلیفه دابته ناسین، یان ژی داخواز ژ خهلکی کریت کو موبايهعا
 وی بکن.

۵- د عهقیدا مه دا، عهلی ئیمامی شهرعی بوو، و ئهو ل سهر
 حهقییی بوو، و دقیا موعاويهی گوهدارییا وی کرپا و بهیعه دابایی، و
 پشتی نهبووبهکر و عومهر و عوثماني چو صهحایی ژ عهلی د باشتر نهبوون.
 ۶- موعاويه صهحایی بوو و ئیک ژ نقیسهرتن وهچییی بوو، مهعنا
 یی ئەمین بوو، و پیغه مبهری -سلافا لئ بن- باوهری پئ ههبوو لهو وهحی
 پئ ددا نقیسیین، و ژ بلی ههر چار خهلیفه یین راشد چو خهلیفه
 ژ موعاويهی باشتر و ب عهدهالهتتر نههاتینه، و ههچییی بقیت پاراستی
 بمینت دقیت دلئ خو د دهر حهقا موعاويهی دا ساخلم بکهت، و ئەزمانی
 خو ژی د دهر حهقی وی دا پاقر بکهت، نهگهر نه دئ ژ فاسقان ئیته
 هرمارتن.

۷- (أبو مسلم الخولانی) پۆژهکی چوو نک موعاويهی و گۆتی: تو
 ههقرکییا عهلی دکهی ما خونه تو وهکی وییی؟ موعاويهی گۆت: نه

ب خودی ئەز دزانم عەلی ژ من چیتەرە، بەلێ ما هوبن ژى نابیتن: عوتمان
 ب زۆردارى هاته كوشتن؟ و ئەز پسمامى وىمه و ئەزى داخوازا خوينا وى
 دكەم، بێژنه عەلى بلا كوژەكێن عوتمانى بدهته ف من ئەز دى هەمى تستان
 تسلىمى وى كەم.

ئەو چوونە نك عەلى، بەلێ عەلى قەبويل نەكر وان تسلىم بكەت،
 ژ بەر وى ئەگەرا مە بەحس ژى كرى.. ئينا شەر د ناڤهرا وان دا چىبوو.
 ل هەيشا صفەرئ ژ سالا سىپ و حەفتى مشەختى ل (صوفىنى)
 ل سەر لىشا (فوراتى) هەردو لەشكەر گەهشتە نىك، لەشكەرئ نىمام
 عەلى ژ سەد هزار كەسان پىك دەت، و بى موعاوبەى ژ حەفتى هزار
 كەسان. سى رۆژا شەرى ڤەكيشا، و ب نیشانان يا دياربوو كو لەشكەرئ
 نىمامى بى سەرکەفتىبە، ل نىشارا رۆژا سىبى لەشكەرئ شامى قورئان
 بلندكرن و داخوازا صلوحى كر، رەئىبا عەلى ئەو بوو صلوحى قەبويل
 نەكەت، بەلێ پشكەكا مەزن ژ لەشكەرئ وى ل بەر سنگى راوەستيا و
 گوتى: چاوا تو حوكمى قورئانى قەبويل ناكەى؟ ئينا عەلى نەچاربوو صلوح
 قەبويلكر، گاڤا وى صلوح قەبويلكرى رەئى بوو ئەو عەلى مرۆڤەكى بەنيرت
 و موعاوبە نىكى دا ئەو ئتفاقى بكەن، موعاوبەى عەمرئ كورئ عاصى
 هنارت ئەوى پىڤه مەبر -سلاف لى بن- د دەر حەقى دا دبىژت: ((عمرو بن
 العاص في الجنة))^(۱). و عەلى ئىبا پسمامى خۆ عبداللاهي كورئ
 عەبباسى بەنيرت، بەلێ هەڤالين وى گوتى: چونكى ئەو پسمامى تەبە لەو
 تو دى وى هنيرى ئەم قەبويل ناكەين، ئەبوو موسا بى ئەشعەرى بەنيرە! و
 ئەبوو موسا ژى صەحابىبەكى خودان قەدر بوو، ئينا عەلى ب يا وان كر.

(۱) وەكى نىمام ئەحمەد و طەبرانى ژى ئەدگوهيزن.

همردو لمشکهر ژتیک څه ره څين ب ننيه تا هندی کو همردو حکم (عمر و ټه بوو موسا) ل هه یفا ره مه زانی کوم ببن، و د څی شه ری ژی دا هژماره کا نه یا کیم ژ موسلمانان هاتنه کوشتن، نیک ژ وان عه ماری کوړی یاسری بوو، نه وی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئیی: (و یح عمار تقتله الفئة الباغية، يدعوهم إلى الجنة ويدعونه إلى النار)^(۱) و چونکی عه ماری د گهل لمشکهری عه لی بوو، و نهو ب دهستی لمشکهری موعاویه ی هاتبوو کوشتن، جمهوروی زانایین سوننی ل وی باوره رته کو عه لی یی حق بوو، بدلی مه عنا څی ټو نینه موعاویه یی نه حق بوو؛ چونکی ټو یی موجهه د بوو، و موجهه د نه گهر خو یی خه له ت ژی بت دی یی خودان خیر بت.

پستی شهر راوهستیای عه لی ب لمشکهری خو څه زڅری کووفه، و موعاویه زڅری شامی، و پستی هفت هه یقان هر دو حکم ل (دومه الجندل) کومبوون و پستی دان و ستاندنی ټو نه گه شته چو نه جامان، و هر نیک زڅری نک هه څالی خو.

گاڅا عه لی ب مهسلا حکه مان رازیبوی، ټوا هه څالین وی ل سر وی فمرضکری، دهسته کهک هر ژ ناڅ هه څالین وی رابوون و گوتن: خودی دبیژت: ﴿إِن الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ﴾ (الأنعام: ۵۷) چاوا تو حوکمی مروڅان قه بویل دکه ی، تو کافر بوی سهر څی چندی!

ټه څه نیکه مین (فرقه) بوو ژ ناڅ موسلمانان ده رکه فتی و (تحراف) د عه قیدی دا کری، و چونکی ټو ژ ناڅ لمشکهری نیمام عه لی ده رکه فتی

(۱) وهکی بوخاری ژی څه گوهرت. و هندهک ریوایه تین څی حدیسی ژ عمری کوړی عاصی ب خو دئینه څه گوه استن، ټوی شهر ل لایین موعاویه یی دکر.. و ژ څی چندی نینصافا صحابییان د ریوایه تا حدیسان دا ناشکهره دبت.

موسلمانان ناڅی وان کره: (خهوارج)، و نهڅ خهوارجه خودانین عهقیدهیهکا فاسد بوون، و تشتی ژ همییی بهرچاڅتر د مهزهبی وان دا نهو بوو وان موسلمان همی کافر دکرن نهو تی نهبن یین دگههنه وان. و وان گهلهک نهزمان دریتی د دهر هقا نیمام عهلی دا کرن و دووماهییی چوونه د پریکا موسلمانان دا و خهلهک کوشتن، ئینا نیمامی پریار دا شهړی وان بکهت پستی ئبن عهیباس هنارتییه د ناڅ وان دا و وی حهقی بو وان ناشکهراکری.

مهزترین شهړ د ناڅبهره عهلی و خهوارجان دا چیبوی شهړی (نهروانی) بوو، و د څی شهړی دا نیمامی عهلی هرژمارهکا مهزن ژ څان مونحهرفان کوشتن، و نهڅ سهرهاتییه ژی بو مه ناشکهرا دکهت کو نیمامی عهلی ل سهر حهقییی بوو؛ چونکی د همدیسین دورست دا هاتییه کو پیغه مبهر -سلاڅ لی بن- د گوتهکا خو دا بهحسی سالوخته تین څان خهوارجان دکهت و دبیترت: ((یقتلهم أدنی الطائفین إلى الحق))^(۱) یهعنی: نهوین نیزیکتر بو حهقییی دی شهړی وان کهن. و یین شهړی وان کری عهلی و لهشکهړی وی بوو.

پستی خهوارج دهرکهفتین و عهلی شهړی وان کری خو نهو صهحابییین د گهل عهلی شهړی ههڅرکین وی نهکری ژی وهکی عهبدللاهی کورپی عومهری و سهعدی کورپی نهبوو وهققاصی خوژی راهیلان کو وان د گهل عهلی شهړی خهوارجان کریا، ژ بهر وی همدیسا مه څهگتیرای.. مهعنا صهحابییان همییان (نقرارا) عهلی ل سهر څی چهندي کر.

ههژی گوتهتییه کو نیمام عهلی فهتوا ب کوفرا خهوارجان نهدا، و شهړی خو د گهل وان ب ناڅی جیهادا د گهل کافران نهدا نیاسینی، و

(۱) موسلم څی همدیسی ربویات دکهت.

جوداهييا مهزن د ناڅېره شېرې عهلی د گهل خهوارجان، و شېرې وی د گهل طهله و زوبیر و موعاویه ئه بوو شېرې وی د گهل څان همر ستيان نهجامی خيلافهکا فقهی بوو، ژ بهر هندې د ناڅ صهحابييان دا هه بوون يين خو نه دايه د گهل چو ژ ههردو لايان، بهلې شېرې وی د گهل خهوارجان شېره کي عهقائیدی بوو و نهجامی خيلافهکا عهقيدی بوو، لهو هه می صهحابييان خو ئه وین شېرې عهلی ژی دکر پسته څان ييا ئيمامی د څي چهندي دا کر.

وه کی مه گوتی: د شېرې نه هره وانې دا موسلمانان هژماره کا مهزن ژ خهوارجان کوشتن، و ئه وین مایی ژ وان ل سهر باطلې خو پتر مجدبوون و گوتن: ئيکجار عهلی کافريو؛ چونکی ئه ب حوکمی مروڅان رازيبوو و ب کوشتنا مه رابوو.. و د عهقيدا وان دا ئه بوو: گاڅا مروڅي موسلمان گونه هه کا مهزن کر -وه کی قه تلې- دې کافر بت.

ژ بلی څي چهندي وان موعاويه و عهمرې کوړې عاصی ژي کافرکرن، لهو وان پريار دا څان ههر ستيان بکوژن، گوتن: دا موسلمان ژ خرابييا وان رحمت بين!

سې کهسان په يمان دا ب څي تاوانا مهزن راببن: (عبد الرحمن بن ملجم المرادي) گوت: عهلی بو من، و (البرک بن عبد الله التميمي) گوت: موعاويه خه ما من، و (عمرو بن بکر التميمي) گوت: و عهمر بو من.. يي ئيکي مرادا خو ب جه ئينا و ههردويين دی فاشلبوون.

ل سالا (۴۰) ئي مشهختي (عبد الرحمن) ئي خارجي قهستا کووفه کر، و ل وړي وی خو ب هه څالين خو را گه هاند و کاری خو کر.

ديژن: وی ل کووفه کچکهک ديت ناڅي وي (قطام) بوو، ئه و ژي ل سهر مهزه بهي خهوارجان بوو و گه لهک مروڅين وي ل شېرې نه هره وانې

هاتبونه كوشتن ب دهستی لهشكهری نیمام عهلی، ئەف كچه زنده زنده یا جوان بوو، گاڤا (عبد الرحمن)ی ئەو دیتی هەز ژێ کر و داخواز ژێ کر کو ئەو شوی پێ بکەت، كچكێ گۆتێ: بلا ئەگەر تو مههری من بدهیه من. وی گۆتێ: مههری ته چیه؟ وی گۆت: سێ هزار دینار و كوشتنا عهلی. مهزنترین مههر بوو دیرۆکی شهگیرای، كوشتنا شیرێ نیسلامی بابێ حسهنی، عهلیی کورێ ئەبوو طالبی!

جوانییا كچكی، و عهقیدا خراب، و دلێ ژ كههیی داگرتی.. عهبدررهحمانی موجرم پالدا كو مهزنترین تاوانی ل سهر ناڤی خو تۆمار بکەت.. ل رۆژا چارشەنبی پازدهی ره‌مه‌زانا سالا چلی، ل ده‌می نڤیژا سپیدی، هندهك دبیتن: نیمام عهلی د نڤیژێ دا بوو، و هندهك دبیتن: هیتشتا وی ده‌ست ب نڤیژی نه‌کربوو، عهبدررهحمانی شیرێ خو یی ژه‌هرکری د نیمامی وه‌راند و دربی وی ب سه‌رێ نیمامی كه‌فت.. و وی کاری ره‌ڤی کر، به‌لی موسلمان پێ وه‌هاتن و ئەو گرت.

عهلی جه‌عه‌دی کورێ هوبیره‌ی ل شوینا خو کره نیمام دا نڤیژا سپیدی ل به‌راهییا خه‌لكی بکەت، و پشتی هنده‌كان عهلی برییه مالا وی، وی گۆت: ئەگەر ئەز مام ئەز خودانی ویمه، یه‌عنی: ئەز دێ حوكمی ل سهر وی ده‌م، و ئەگەر ئەز مرم وی ب تنی پێش من شه‌ بكوژن، و نه‌رابن خوینا خه‌لكی بریتن بیتن: ئەڤه پێش عهلی شه‌.

چارشه‌نبی و پینجشه‌نبی عهلی ما بریندار و ل سپیده‌ییا رۆژا نه‌ینیی نیمام شه‌هیدبوو، و هنگی ژییی وی شیتست و سێ سال بوو، و هندهك دبیتن: پینجی و هفت سال بوو.

حسه‌ن و حوسه‌ین و عه‌بدللاهێ کورێ جه‌عه‌هری ب شوشتنا وی رابوون، و حسه‌نی نڤیژ ل سهر کر، و ل جه‌هکی به‌رزه وان ئەو شه‌شارت،

ژ ترستين هندى دا كو خهوارج بچن تهرمى وى بينندهدر، و هندهك دبېژن: نهو د قهصرا ميراتيبيى قه ل كووفه هاته قهشارتن. هر چاوا بت نهو قهبرى نوكه ل نهجهفى ب نائفى قهبرى عهلى دئيتته نياسن، و رافزى دپهرتسن! قهبرى ئيمام عهلى نينه؛ چونكى ژ تشيتن مهعلوممه د دپروكى دا كو نهو ل كووفه -نه ل نهجهفى- هاتبوو قهشارتن، و ل جههكى قهشارتى؛ دا خهوارج قى نهكهفن.

و گاغا ئيمام شههيدبووى وى كهس پشتى خو نهكربوو خهليفه، و نهگهر وى حهسمن دانابا جهى خو، وهكى هندهك نهزان دبېژن، دهمى موعاويهى كورپى خو يهزید دانايه جهى خو، و هندهك صهحايبيان خو ل سهر كارى وى نهرازی كرى، نهو دا بېژت: عهلى ژى نهف چهنده بهرى من كربوو، كانى چاوا گوت: نهفه سوننهتا نهبووبهكر و عومهرييه.. بهلى كو موعاويهى نهف هيجهته بو خو نهگرى، هندى دگههينت كو عهلى كهس ل جهى خو نهدانابوو، بهلى پشتى شههيدبوونا وى خهلكى كووفه ژ ههقالين وى پشتى مرنا وى موبايهعا حهسهنى كورپى وى كر، وهكى مه بهس ژى كرى دهمى مه بهحس حهسهنى كرى. و چونكى دهمى حهسهنى دكهفته د بن وان سیه سالان قه يتن پيغهمهبرى -سلاف لى بن- بهس ژى كرى دهمى گوتى: ((الخلافة بعدى ثلاثون سنة))^(۱) يهعنى: خيلافهت پشتى من سیه سالن. زانايين ئيسلامى ل وى باوهريته كو حهسهنى كورپى عهلى خهليفه يى راشدى يى پينجييه.

ئيمام عهلى پتر ژ ژنهكى ئينابوون، و وى عهialeكى بوش ههبوو، يتن ژ ههمييان ناقدارتر: حهسمن و حوسهين بوون، و بهرى نوكه مه ب بهرفرههى بهحس وان كرىه. و موحسن، و نهفه هيشتا يى ساقا مرسوو.

(۱) بن حبان قى حدیسی روایت دکەت.

و زهینهب، و قتی شوی ب پسمامی خو عبداللههی کورپی جه عفهری کربوو،
و (أم کلثوم) و قتی شوی ب عومهری کورپی خهططابی کربوو.. و ئەف هەر
پیتنجه عهیاڵتین فاطمایا کچا پیتغه مبهری بوون -سلاف لی بن-.

و ژ کورپین وی ییتین دی: موحه ممهده، و ئەبوویه کەر، و عوتمان، و
عهباس و عبداللهلاه و هنده کتین دی.. و وهکی هوین دبیین وی ناقتین هەر
ستی خهلیفتین بهری خو راکربوون و ههما ئەفه ب تنی بسه بته ره د ل سەر
وان نه زمان درێژان نهوتین دبیتژن: عهلی دژی وان بوو.

نه گهر عهلی دژی نه بوویه کری با دا بوچی ناقتی وی دانته سەر کورپی
خو، و نه گهر د ناچهرا عهلی و عومهری دا دوژمناتی ههبا چاوا نهو دا کچا
خو ده تی، و ناقتی وی دانته سەر کوریه کتی خو، و هەر وهسا عوتمان ژی؟

﴿ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبَ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴾

(الحج: ٤٦).

بەرمایىن وان دەھىن
مزگىنى ب بەھەشتى بۆ ھاتىيەدان

- سەعدى كورئى ئەبوو ۋەققاسى
- زوبەيرى كورئى عموامى
- طەلحەيى كورئى عوبەيدوللاھى
- عبدەررەھمانى كورئى عموفى
- ئەبوو عوبەيدە عامرى كورئى جەرراھى
- سەعيدى كورئى زەيدى

سه عدی کوری نه بوو وه تقاصی

ژییی وی نیزیکی شازده هه فده سالییی بوو ده می وی مهزترین بریار د ژيانا خو دا دای، نهو بریارا هر تشتهک د ژيانا وی دا سهروبین کری.. وی دزانی نهو بریار گهلهک یا ب زهحهته؛ چونکی نهو دئ وی توشی بهرهنگارییا جفاکی همییی کهت، ب تایهتی نیزیکتین کس ژ وی، کو دهیکا وییه، نهوا هیشتا وهسا بهری خو ددهتی هر وهکی نهو هیشتا زارۆکهکی ساقا.

وی رۆژی نهو وهکی هر جار ژ مال دهکهفته کۆلانتین باژیری ب وی نیهتی کو نهو چهندهکی خو ل نک ههقالان موژیل بکهت، و رۆژا خو دهریاس بکهت، یان ژی دا بچته کهعبی و بهرانبهر (هوبهلی مهزن!) راوهستت و چهند دهلیقهیهکان سهری خو بو بچهمینت، نهگر هات و وی چو ههقال نه دیتن.. ژ نشکهکی فه بهری وی ب ههقالهکی وی کهفت، راسته نهف ههقاله نه ل عهری وییه، و نیزیکی بیست سالان ژ وی مهزتره ژی، بهلی نهو ئیک ژ ههقالین وی یین گهلهک نیزیک و دلسوژ بوو، ههقالی وی دهقی خو بره بهر گوهی وی و تشتهک ب دزی فه بو وی گۆت دا کسێ گوه لی نهبت، قی ناخفتنا ههقالی وی رهنگ لی گوهارت، و گوهوشینهک ب سهر دیمی وی دا بهردا، پشتی ههقالی وی نهو گۆتن د گوهی وی دا گۆتی، نهو هیدی ل سهر پییی خو زقیری مال، و خو ژ خهلیکی مالی فهدهرکر، هر وهکی وی دقیا ب تنی و باش هزا خو د گۆتنا ههقالی خو دا بکهت، و نهو د گهل خو کهفته دان و ستانندهکا گهرم:

- نەز چ بکەم چ نەکەم؟ ب گۆتتا هەقالی خۆ بکەم، یان نە؟ تو بیتری
 ئەو گۆتتا وی گۆتییه من تشتەکی دورست بت؟ پشتی هنگی ئەگەر من
 وەکی وی کر ئەز دئ چ بیژمە دەیکا خۆ؟ چاوا دئ بەرانبەر مروۆقین خۆ
 راوەستم؟ مەسەلە وەسا یا ب ساناھی نینە وەکی هەقالی من هزر دکەت..
 پشتی هزرا وی زێدە وەستیای، و ئەو د گەل نەفسا خۆ کەفتییه
 هەقڕکییهکا درێژ، و بەری رۆژا وئ رۆژی ئاڤا ببت، وی پریارا خۆ دا، وی
 گۆتە خۆ: ئەز دئ ب یا هەقالی خۆ کەم؛ چونکی ئەو مروۆقەکی خیرخواز و
 جامیترە، و وی چو جارن خرابییا من نەڤیایە.. بەلی، ئەز دئ ب گۆتتا وی
 کەم، و چ چئ دبت بلا چئ ببت!

پاشی هیدی ئەو دەرکەفت و قەستا مالا هەقالی خۆ کر؛ دا بیترتی:
 من پریارا خۆ دا بیتمە سەر دینی هەقالی تە (موحەممەدی).. کەیفایا
 ئەبووبەکری زێدە ب ئی خەبەری هات، و هەر د گاقئ دا دەستی هەقالی خۆ
 یئ هەڤدە سالی گرت و برە نک پیغەمبەری خودئ دا مزگینییی بدەتی کو
 ئەڤە کەسەکی دی ل وان زێدەبوو، ئەو ژئ سەعدئ کورئ ئەبوو وەققاصئ
 زوهرییه.

د هندهک ریوایەتان دا ژ سەعدی دئیتە ڤهگواستن کو ئەو سیتیەمین
 کەس بوو موسلمانبووی، یەعنی: پشتی خەدیجایی و ئەبووبەکری، و
 د هندهک ریوایەتان دا هاتییه کو ئەو مروۆقئ حەفتئ بوو موسلمانبووی..
 هەر چاوا بت سەعدی ژ دەه کەستین ئیکتییه کو هاتییه د ئیسلامئ دا، و
 موسلمانبوونا وی ب ریککا ئەبووبەکری بوو، و ل سەر دەستی پیغەمبەری
 بوو -سلاڤ لی بن- و سەعد دەمئ موسلمانبووی گەنجەکی شازدە هەڤدە
 سالی بوو، وەکی مە گۆتی..

بابی وی ئەوی ب ناسناقی (ئەبرو وەققاص) دەهاته نیاسین ناخی وی
 یی دورست مالک بوو، مالک کوړی ووهیبی کوړی عەبدمەنافی کوړی
 زوهرهیی کوړی کیلابی کوړی موورهیی کوړی کعبی کوړی لونهیی
 قورهشی بوو. ئەو و پیغهمبەر -سلاڤ لی بن- ل کیلابی کوړی موررهیی
 دگهنه ئیک، پیغهمبەر ژ بابکی هاشمی بوو، و ئەو ژ بابکی زوهرهیی
 بوو، و ئەو دو بابکین ناقدارتین قورهشییان بوون.

دەیکا پیغهمبەری -سلاڤ لی بن- نامینایا کچا وەهەبی کوړی
 عەبدمەنافی ژ بابکی زوهرهییان بوو، و ئەو دۆتاما بابی سەعدی بوو،
 مالکی کوړی ووهیبی، (وہەب) و (وہەیب) هەردو برایتین ئیک بوون،
 لەو سەعد وەک خالی پیغهمبەری -سلاڤ لی بن- دەهاته هژمارتن، جابری
 کوړی عەبدللاھی ئەنصاری دبیت: جارەکی ئەم ل نک پیغهمبەری -سلاڤ
 لی بن- دروینشتی بووین مە دیت سەعد ژ وئقە هات، ئینا پیغهمبەری
 -سلاڤ لی بن- ئیشارەت دای و گۆت: ((ئەقە خالی منە، کانی ئیک
 ژ هەوہ خالی خو نیشا من بەن))^(۱)، مەعنا: پیغهمبەری -سلاڤ لی بن-
 شانازی پی دەر کو ئەو خالی وێه.

ئیک ژ وان گرفتاریین مەزن یین سەعدی هزرا خو تیدا کری بەری
 بریارا موسلمانبوونا خو بەدەت، دەیکا وی بوو، سەعدی باش دزانی کو
 دەیکا وی ئەوا زێدە گرتدای ب دینی باب و باپیران قە دئ بته ئاستەنگ
 د ریکا وی و قی دینی نوی دا، بەلی پستی وی باش هزرا خو د مەسەلی
 دا کری، وی بریار دا موسلمان بیت و بەرانبەر دەیکا خو ژێ راوہستت
 ئەگەر هات و وی خو کرە ئاستەنگ د ناڤهرا سەعدی و ئیسلامی دا.

(۱) ترمذی قەدگۆهتیزت.

دهیکا سعدی ژ بابکئی نوموویان بوو، ناڅئی ویی حه منه یا کچا سوفیانی کورئی نومه ییبه یی کورئی عه بدشه مسی بوو، و ئهو زیده ب کورئی خو څه یا گریدای بوو، پشتی سه عدی بریار دای موسلمان بیت ئیکه مین ره نگین جه پانندن و (ئبتلائی) که فتیه ریکا وی دهیکا وی بوو. و پی نه قیت بیژین: ئیک ژ وان ره نگین جه پانندن یین خودی هنده ک خودان باوه ران پی دجه پینت جه پانندا ب مرؤف و کهس و کارین نیزیکه، ب تایه تی دهیک و بابان کو نیزیکن کهن بؤ مرؤقی، دبت حاله ته ک ب سهر مرؤقی خودان باوه ران دا بیت دهیک و بابین وی بینه ناستهنگ د ناڅه را وی و رازیوونا خودی دا، کو ئهو بهرئ وی ژ حه قییبی بده نه پاش، یان فه رمانی ب بی ئه مریبا خودی ل وی بکه ن، و هنگی ئهو دئ که فته د ناڅه را دو هلیژارتین ب زه حمه ت دا ل سهر نه فسا وی: یان دقیت ئهو ل ریکا حه قییبی بچت، و هنگی دقیت ئهو دلئ ده بیابین خو بیشینت، و داخوازا وان ل عهردی بده ت، یان ژئ دقیت ئهو دلئ ده بیابین خو نه هیلت و یی دلؤقان بت د گهل وان، و هنگی دقیت ئهو حه قییبی ژ ده ست بده ت، و خودایین خو ژ خو نه رازی بکه ت.. و ئه ف ههر دو هلیژارتنه ل سهر نه فسا وی ب ساناهی نینن، قیجا ئهو چ بکه ت؟

ئه څه ئهو به لا بوو یا هاتیبه سهرئ سه عدی، سه عدی دزانی ئه ف مه سه له ب ساناهی ده ریاس نابت، ئهو چ بکه ت؟ مه سه لی ل بهر دهیکا خو څه شیرت، یان وی ناگهدار بکه ت؟ بریاره کا هنده مه زن نا ئیته څه شارتن، دهیکا وی ب څی خه به ری حه سیا، (صه دمیه کا) مه زن بؤ وی چیبوو، ل سهری وی داخوازا ژ کورئی خو کر ئهو ل بریارا خو لیقه بیت، گاڅا وی دیتی ئهو لیقه نابت، وی هه څرکی و دان و ستانده کا دویر و درئژ د گهل کر، پاشی وی چه کنی خو یی دووماهییبی ب کارئینای، چه کنی (عاطیفه یا

دهیکینییی، وی گۆته کورپی خۆ: ئەز ب خودی کهمه ههما تول دینی مه نهزقیری ئەز نه زادی دخۆم نه ئاقتی فهدخۆم ههتا کو دمرم؛ دا سهیری ته د ناڤ خه لکی دا شوپ بیت، و ههچیی ته ببینت بیترت: ئەقه ئەوه یی دهیکا خۆ کوشتی!!

سهعدی ب نهرمی و دلپیشهبوون گۆته دهیکا خۆ: دادی! وه نهکه، ئەز دینی خۆ ناهیلیم.. و گاڤا وی دیتی دهیکا وی گهفا خۆ ب جهینا و دهست ژ خوارن و فهخوارنی کیتشا، وی ب مجدی فه گۆتی: دادی، ئەز ب خودی کهمه تو باش دزانی کو نهگهر ته سهد رح ههبن، و نمو ئیک ئیکه ژ کهلهختی ته ده رکهڤن، ئەز دینی خۆ ناهیلیم، فیتجا ته دقتیت خوارنا خۆ بخۆ، ته دقتیت نهخۆ!

د قی ههلویستی سهعدی دا ئەف نایهتا سوورهتا (العنکبوت) هاته خوارنی: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٨﴾ خودی گۆت: مه شیرهت ل مرۆقی کریهه کو نمو د گهل دهیابین خۆ یی باش بت، و ژ باشیییه تو دلێ وان نههیلی و گۆتن یان کریارهکا وهسا نهکهی دلێ وان بیشت.. بهلێ نهگهر هات ئیک ژ وان داخواز ژ ته کر کو تو شریکهکی بو من د په رستی دا بدانی تو گوهدارییا وان نهکه.. بوچی؟ چونکی د دینی خودی دا په یوهندییا ل سه ر بناخهیی باوه رییی دتیه ئاڤا کرن، بهری هه ر په یوهندییه کا دی دتیت، و د بی نه مرییا خودی دا گوهدارییا چو مه خلوقان نایته کرن، وه کی پیغه مبه ر -سلاڤ لی بن- دبیترت: ((لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ))^(١).

(١) ئبن نهبی شیهه فهدگوهرت.

سعدی فرمانا خودی ب جهئینا، و ئهو سهرکهفتی ژ قی جهراندنی
 ده‌ریاسبوو؛ دا جهی خو د ناڅ کوما پتشییی یا خودان باوهران دا بکهت، و
 بته ژ دهستهکا ئیکئی یا بارئ گرانئ هلگرتن و گهاندنا گازییا خودئ
 کهفتییه سهر ملان.

ههر چه‌نده ده‌نگ و باسین سعدی وهکی یین پتربیا صه‌حابیان
 ل قووناغا ئیکئی ژ ژییی گازییا ئیسلامئ ئه‌وا نئزیکئی شمش سالان
 قه‌دکیشت، زیده ب فرهی نه‌گه‌شتینه مه، به‌لی ژ هندهک ریوایه‌تان دئیته
 زانین کو ههر ژ ده‌سپیکئی سعد ژ وان صه‌حابیان بوو یین ملی وی
 ب ملی پیغه‌مبه‌ری قه، به‌ری قووناغا مالا ئه‌رقه‌می ده‌ست پی بکهت،
 و ل ده‌می ئه‌و ل مالا ئه‌رقه‌می و پشتی هنگی ژی ده‌می فرمان
 ل پیغه‌مبه‌ری سلاف لی بن هاتییه‌کرن کو ئه‌و ئاشکه‌را به‌ری خه‌لکی بده‌ته
 ئیسلامئ.. کتیبین سیره‌تی قه‌دگرتن کول هه‌یقین ئیکئی پشتی هاتنا
 گازییا ئیسلامئ ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و صه‌حابییین وی قیابا
 عیباده‌تی خودئ بکه‌ن ئه‌و ژ باژتیری ده‌ردکه‌فتن، و دچونه وان دۆل و
 نه‌الین ل دۆرتن مه‌که‌هی هه‌ین، و وان ل ویری نقیژ دکر؛ بو هندی دا
 کافر وان نه‌بینن و پی نه‌حسه‌یین. جاره‌کی ژ وان جارن چند صه‌حابییه‌کان
 ل نه‌اله‌کی نقیژ دکر، هندهک کافر ب سهر هلبوون، پشتی ب نک قه
 هاتین، گوئنی: ئه‌قه چ تشتی غه‌ریبه هون دکهن؟
 وان گوئ: ئه‌قه نقیژه ئه‌م بو خودایی خو دکهن..

گاڅا وان کافران زانی کو ئه‌و یی عیباده‌تی خودایه‌کی دی ژ بلی
 صه‌نه‌مین وان دکهن، وان پی نه‌خوشبوو، و شه‌ره‌ده‌قه‌ک د ناقبه‌را وان دا
 چیبوو، و دووماهییی مه‌سه‌له گه‌شته هندی ئه‌و لی‌ککه‌فتن.. سعدئ

کورځي نه بوو وه ققاصي ههستييه کي حيشترې ږاکړو ل سهرې کافره کي دا و
سهرې وي شکاند. و د بيژن: نهغه نيکه مين خوين بوو د نيسلامې دا
هاتييه ريتن!

پشتي قې سهرهاتييه سوجه تا موسلمانان ل مه که هې به لاقبوو، و
موسلمان نيدې ژ خو ترسيان ده رکه قنه چولي، لهو پيغه مبهري -سلاڅ لې
بن- هزر د هندې دا کر ږيکه کا دي بو موسلمانان ببينت، و نهو بوو وي
داخواز ژ وان کر نهو ل مالا نه رقه مي بگه هنه نيک.

تشتي پيغه مبهري -سلاڅ لې بن- د سعدي دئنادهر زيره کييا وي
بوو د کرنا شهرې دا، ب تايه تي سه گفانييا وي بو هاقيتنا تيران، لهو وي
نهغ به هريا وي بو پاشه ږوژي هلدگرت، حه تا ده مي وي بيت.. به لي هندي
موسلمان ل مه که هې به رده وام فه رمانا خودې بو وان دهات کو نهو دهستي
ژ شهرې بکيشن، و پشتي موسلمان بهر ب مه ديني قه مشه ختبووين، و
بنگه هې دهوله تا خو ل ويري داناي، و پشتي نيزيکي ساله کي نهو ل ويري
ماين ده ستوري بو وان هاته دان کو نهو به ږه قانييې ژ خو بکن، و هنگي
دهورې سعدي هاته پيش.. د سالا دويي مشه ختي دا، و بهري شهرې
به درې ل هه يفا ره مه زاني چي بيت، موسلمان ب چار غه زايان رابوون و
پيغه مبهري -سلاڅ لې بن- چار سه رييېن له شکه ري هنارتنه ژ ده رقه ي
مه ديني، و نيکه مين سه رييه سه رييا عويه يده يي کورې حارثي بوو، نهوا
ژ شيتست زه لامان پيک دهات، و سعدي کورې نه بوو وه ققاصي نيک
ژ وان بوو. هنده ک زاناييېن سيره تي دبېژن: نهغه ل هه يفا ده هې ژ سالا
نيکي مشه ختي بوو، د قې سه رييې دا شه ږه کي سڅک د ناقبه را موسلمان و
کافرېن مه که هې دا چييوو، و سعدي کورې نه بوو وه ققاصي هنده ک تير
هاقيتنه کافران، و نهو نيکه مين تير بوون د نيسلامې دا هاتييه هاقيتن.

ژ څی چهندي دئیتته زانین کو د دیرۆکا نیسلامی دا سهد ئیکه مین
 کس بوو خوین د کافره کی ئینای، و ئیکه مین کس بوو هندهک تیر د رتکا
 خودی دا هافیتین.. تشته کی دی ژی ل نک سهدی هه بوو کسسی
 پشکدارییا وی تیدا نه کربوو، نهو ژی نهفه بوو پیغه مبهری -سلاف لی بن-
 گوتبووی: (دهیک و بابین من گوری ته بن) و نهف گوتنه ژ بلی وی
 پیغه مبهری -سلاف لی بن- نه گوتیه کسسی دی! څیجا سه رهاتییا څی
 گوتنی چ بوو؟

((اِزْمِ سَعْدُ فِدَاكَ اَبِي وَاُمِّي)) تیران د وان وه رکه نهی سهد، بابی من
 و دهیکا من گوری ته بن^(۱).. نهفه نهو گوتن بوو یا پیغه مبهری -سلاف لی
 بن- ژ بلی سهدی نه گوتیه چو کسان.. و نهف نیشانه نهو بوو یا ل رۆژا
 نوحودی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب سنگی سهدی څه کری ژ بهر
 قهره مانییا وی یا مهزن.

ل رۆژا نوحودی، پستی رهبازان جهتی خۆل سهر گری بهردای، و
 لهشکری کافران ل دۆر موسلمانان زڅری، و سه رکه فتا سهحابیان بوویه
 شکهسته کا لهشکری یا مهزن، حال زیده بهرتهنگ بوو، و خه مهکا مهزن
 کههسته خودان باوه ران، نیزیکی ههفتی کسان ژ وان هاتنه شهید کرن، و
 هه مزه ئیک ژ وان بوو، پاشی د ناڅ خه لکی دا بوو دهنگ کو پیغه مبهر
 -سلاف لی بن- هاته کوشتن، پتریا سهحابیان بی هیقی بوون، هنده کان
 خۆ ژ مهیدانا شهری څه کیشا و ب لهز ب نک مه دینی څه ره څین، و هندهک
 ژ کرنا شهری ساریوون و خۆ دانه لایه کی، و هژماره کا گه لهکا کیم ل څیری

(۱) ترمذی و ئبن ماجه قه دکوهیزن.

و وټرا هه مان و شهرکرن، پیغه ممبر -سلاډ لی بن- ل سنگی چه پیری بوو
 شهر دکر، همر چنده یی بریندار ژی بوو، هنگی کافران ژ هومی لایان څه
 هیرش ددا وی جهی یی پیغه ممبر -سلاډ لی بن- لی.. کتیبین سیره تی
 څهدگو هیزن کول وی دهومی پیغه ممبر -سلاډ لی بن- و نهه صهحایی
 ب تنی ل وی چه پیری بهران بهر کافران مابوون، حهفت کس ژ وان کسین
 ماین نه نصاری بوون، و دو ب تنی ژ موهاجران بوو، نیک ژ وان سه عدی
 کورپی نه بوو وه ققاصی بوو، و یی دوی طه لحه یی کورپی عوبه ییدوللاهی
 بوو، وان د گمل همر حهفت هه څالی خوی یین نه نصاری ب هومی هیزا خو
 بهر څانی ژ پیغه ممبری -سلاډ لی بن- دکر، و همر نیکي ژ لایه کی څه و
 ب رهنگه کی شهر دکر دا نه هیلن کافر بگه هنه پیغه ممبری -سلاډ لی بن-،
 کارئ سه عدی ژ بهر سه کفانی و هیزا زه ند و باسکین وی نهو بوو وی ل بهر
 سنگی پیغه ممبری -سلاډ لی بن- تیر ل دویف تیری د کافران وه ردکرن، و
 نهو وه ردگیرانه ناخی، هنگی دهومی پیغه ممبری -سلاډ لی بن- نهو د څی
 حالی دا دیتی، نهف نیشانا قه ره مان یی ب سنگی وی څه کر، گو تی:
 بداننی بابی من و دهیکا من گوری ته بن!

نهغه نهو گو تن بوو یا سه عدی پتر ژ پینجی سالان پشتی گو تنای وی
 شانازی بو خو پی دبر د ناڅ صهحاییان دا، و دگوت: ژ بلی من
 پیغه ممبری -سلاډ لی بن- دهیک و بابین خو گوری کس نه کرینه!! و نه
 بهس هده، بهلکی پشتی مرنا وی عه یالی وی ژی شانازی بو خو ب څی
 تشتی دبر یی کس دی پشکداریا وان تیدا نه کری.

ژ بلی څی (شانازیی) سه عدی گه لک تشتین دی ژی هه بوون خو پی
 د ناڅ خه لکی دا سه ریلند بکمت، نیک ژ وان نهو بوو سه عد ژ وان کسان
 بوو یین پتر ژ جاره کی پیغه ممبری -سلاډ لی بن- ب وه حیا خودی

مزگینیا چوونا بهحشتی دای، لهو دهمی نمو کهفتیه بهر مرنی سهری وی د کوشا کورئ وی موضعی دا بوو، دهمهکی وی چاقین خو شهکرن دیت کورئ وی یی دکته گری، وی گوتی: بچی تو دکیه گری؟ کورئ وی گوت: ژ بهر حالی ته.. سعدی گوتی: نهکه گری، خودی قهت من عهزاب نادهت، و نهز ژ خه لکی بهحشتیمه.

وهک (تهعلیق) ل سهر قی گوتنا وی نیمامی ذههبی دبیرت: نمو راست دبیرت، و خوزیپین وی!!

خهلاتی دی یی پیغه مبهری -سلاف ل بن- دایه سعدی نمو بوو وی دوعا بو وی کربو کو خودی دوعایین وی قه بویل بکهت، نیمامی ترمذی ژ سعدی ب خو قه دگوهیزت کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ((اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْدٍ إِذَا دَعَاكَ)) یا رهبی تو دوعایا سعدی قه بویل بکه دهمی نمو دوعایهکی ژ ته دکته.. ژ بهر قی چندی هر دوعایهکا سعدی کرنا نمو د گافی دا ب جه دهات.

جارهکی سعده د بهر مروقهکی را بوری دیت نمو یی ناخفتنین کریت دبیرته علی و طه لحه و زوبهیری.. نهغه پشتی کو د ناچهرا وان دا نهخوشی پهیدا بوی، سعدی ب رهنگهکی تازه گوتی: ناخفتنین کریت نه بیژه وان، ژ کهرین سعدی دا وی بهردهوامی دا گوتنین خو، سعدی گوتی: نهگر تو بی دهنگ نهبی دی نفرینان ل ته کم.. وی ب ترانه قه گوت: پاشی راستی تو پیغه مبهری دا نهز ژ نفرین ته بترسم! سعدی پشتا خو دای چوو دهستقیژا خو گرت، و دو رکاعه تین سوننهت کرن، پاشی هر دو دهستین خو بلندکرن و گوت: یاره بی! نهگر تو بزانی کو قی زهلامی هندهک گوتنین کریت یین گوتینه هندهک مروقین تو ژ رازی و ته قهنجی لی کری، و وی ب فان گوتنین خو کهربا ته قه کریت، وی وی بکه

نیشان و عیبرهت د ناف خه لکی دا.. ده مه کی درېڅ پتښه نه چوو حیښتره کا شه نبوز قهره ست و قیتکره کومه کا مروښان خه لک ژئ ره څبن زه لامه ک ما حیښتر ب پتبان قه چوو سهر که له خئ وی هه تا د بن پتین خو قه کوشتی، خه لکی سه حکری دیت نهو نهو زه لامه یئ سه عدی نفرین لی کری!

هندی پیغه مبهری زیندی، ملی سهدی ب ملی وی قه بوو، ل ده می شه ری و ل ده می تناهیی ژئ، و ل وی سالا پیغه مبهری -سلاف لی بن- باژیری مه که هی ژ ده ستی کافران ئینایه ده ر، سه عد ژئ د گهل وی بوو، سه عد ل مه که هی نساخوو، وی هزرکر نه قه نساخییا مرئییه، پیغه مبهر هات سه را وی دا، وی گوته پیغه مبهری -سلاف لی بن-: من ماله کی زتده یئ هدی، و ژ که که کی پیغه تر من چو میراتگر نینن، نه ری نه ز وه صیه ت نه کم مالی من هه می بو خیری بت؟ پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئی: نه.. وی گوئ: پا نیقا مالی من؟ پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئی: نه.. وی گوئ: پا سیئیکا مالی من؟ پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئ: سیئیک بلا، و سیئیک گله که، نه گهر تو میراتگری خو بهیلی ده وله مه ند چیره ژ هندی کو تو وان بهیلی هه ژار ده ستی خو ل بهر خه لکی قه گرن.. پاشی پیغه مبهری سلاف لی بن گوته وی: به لکی تو هند بمینییه ساخ هه تا کو پشتی هه قالین خو بمینی.. سه عدی گوئ: نه ی پیغه مبهری خودی، نه ز دترسم ل وی عهردی بمرم یئ من هجره ت ژئ کری. مه خسه دا وی پی مه که ه بوو، و ترسا وی نهو بوو نهو ل مه که هی بمرت قیجا هجه تا وی ژئ نه نیته قه بویلکرن. پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئی: ((لَعَلَّكَ أَنْ تَبْقَى حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضْرَبَ بِكَ آخِرُونَ)) به لکی تو هند بمینییه زیندی هه تا هنده ک مفایی ژ ته بینن و هنده ک زیانی.

و ئەف گۆتئا پیتغه مبهري ژى -سلاف لی بن- پشتی هنگی ب شەش
حەفت سالەکا ب جەهات..

ئەف گۆتئا پیتغه مبهري -سلاف لی بن- ل سالا هەشتی مشەختی بوو،
ل سالا سیزدی ل سەر دەمی خیلافەتا عومەری موسلمان د شەرەکتی مەزن
دا بەرانبەر فورسی شکست، ئەو شەرعی دبیژنی: شەرعی پری (معركة
الجسر)، د قی شەری دا و د رۆژەکا ب تنی دا نیزیکی چار هزار
موسلمانان هاتنە کوشتن، و گەلەک ژئ صحابی بوون، گاڤا خەبەری قی
شکستئا مەزن گەشتییە مەدینە، ئیمامی عومەر بریار دا ئەو ب خو
سەرکیشیا لەشکەری موسلمانان بکەت و بچتە شەرعی فورسی، ل دەسپیتکا
سالا چاردی وی لەشکەرەکتی مەزن نامادەکر، و د گەل وان دەرکەفت دا
قەستا عیراقتی بکەت، وی ئیمام عەلی ل جەهت خو دانا، و هژمارەکا مەزن
یا صحابییان د گەل خو بر.. ب ریتقە هەندەک صحابییان ئەو ژ دەرکەفتنی
سستەر و گۆتی: یا باش ئەو تو بمینیە ل مەدینە، ئینا وی بریار دا
صحابییین مەزن کۆم بکەت و بۆچوونا وان وەرگرت، حەتا وی هەنارتە
ب دویت عەلی ژى پا دا بیت و ئەو ژى رهئا خو بیژت، هژمارەکا مەزن
ژ صحابییان رهئا وان ئەو بوو ئیمامی عومەر بچتە شەری دا حەماس بو
موسلمانان چت بت و پتر شەری بکەن، بەلی عەبدرره حمانی کوری عەوفی
گۆتی: د شەران دا سەرکەفتن یا هەی و شکستن ژى یا هەی، و ئەز دترسم
نەگەر تو شکستی موسلمان ل هەمی جهان لاواز ببن، لەو یا باشتەر ئەو
تو بزقربیه مەدینە، و مروڤهکی بکەیه ئەمیری موسلمانان ل عیراقتی و بلا
ئەو پیتش تە قە بچت شەری بکەت.

عومەری گۆتی: تو کت دینی ب کت قی کاری بیت؟ وی گۆتی:
شیری بیشان، عومەری گۆتی: ئەو کییه؟ وی گۆت: سەعدی کوری مالکی

زوهري.. ناخفتنا وي كهفته عهقلئ عومهرى لهو عومهرى هئارته ب دويش
سهعدى را و ئهو كره ئهميرئ عيراقئ، و ئهف شيرهته لئ كر و گوئئ: ئهى
سهعدئ كورئ ووهيبي! دلئ خو ب هندئ خوش نهكه كو خهلك ديئژن: ئهو
خالئ پئغهمبهرىيه و سهحابيئ وييه، خودئ خرابى ب خرابى ناگوهوژت،
بهلكى ئهو خرابى ب باشى دگوهوژت، د نائبهرا خودئ و كسهكى دا چو
نسهب و مرؤقايئى نينه طاعهتئ وى تئ نهبت، مرؤف مهزئين وان و
بچويكئين وان ل نك خودئ وهكى ئيكن، خودئ خودايئ وان و ئهو عبدين
وينه، هندهك ژ وان ب عافيهتئ ب سمر هندهكان دكهئن، و ئهو
ب طاعهتئ دگههنه وى تشتئ ل نك خودئ ههئ، فئيجا تو بهري خو بده
وى تشتئ يئ پئغهمبهر -سلاف لئ بن- ل سمر هتا كو ئهم هتلاين كارى
پئ بكه ئهو دين، ئهقه شيرهتا منه ل ته ئهگر تو كارى پئ نهكهئ و ته
پشتا خو دايبئ كارئ ته ههمى دئ پويچ بت و تو دئ ژ زيانكاران بئ.

ب فئ چهندئ سهعدئ كورئ ئهبوو وهققاصى بو ئهميرئ عيراقئ و
سهرلهشكهرئ جيهدا دژئ مهجووسىيان ل چهپهرئ رؤژههلاتا دهولهتا
ئيسلامئ.. و ههر ژ سالا چاردئ هتا سالا بيستئ، يهعنى: ل درئژييا
شش هفت سالان سهعد ب ئانههيا خودئ و هئزا لهشكهرئ ئيسلامئ
شيا دووماهيئ بو ئمبراتوورىيهتا فورسئ بدانت، و بو هتاحةتايئ ناقتئ
كيسرايئ ژ سمر عهردى پاكهت، و ئاشكهرايه كو سهعد سرلهشكهرئ
موسلمانان بوو ل شهرئ قادسيئ ئهوى موسلمان تيدا ب سهركهفتين، و
پشتئ هنگى ب دههكئ كيم بهر ب پايتهختا فورسئ (تيسهفونئ) فه
چووين، و دهستئ خو دانايه سهر كوچكا كيسرايئ.. و سهعد ئهو سهروك
لهشكهر بوو يئ چويه د قسرا كيسرايئ فه و هشت ركاعهت وهك
سونهتا شوكرئ بو خودئ ل وئري كرئ، و ئهف ئايهته خواندى دهمئ ديتئ

نهو ژ خودانا فالابووی: ﴿ كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿۲۵﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ
 كَرِيمٍ ﴿۲۶﴾ وَنَعْمَةً كَانُوا فِيهَا فَكَاهِينَ ﴿۲۷﴾ كَذَلِكَ وَأُورَثْنَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿۲۸﴾ فَمَا
 بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ﴿۲۹﴾ ﴾ (الدخان: ۲۵-۲۹). و
 پشستی سهرکهفتن ب دووماهی هاتی و سهعدی دهسکهفتی ل دویف
 شریعتی لیکفهکرین، وی پینجئیکا دهسکهفتیان هنارته مهدینی ل نک
 خلیفهی، گاڤا عومهری نهو همی مال دیتی ب عجبیبی فه گوت: نهو
 مللهتی نهف همی ماله هنارتی مللهتهکی نهینه.. نیمام علی گوتی: ته
 دهسپاکی و (عففهت) ب کارئینا لهو رهعییهتا ته ژی دهسپاک بوون، و
 نهگر تو یی خائین بای نهو ژی دا خیانهتی کن!

د شان شهرتن مهزن دا دژی مهجووسییان سهعدی دهوری خو وهک
 نه میر ب تمامی و دورستی ب جهئینا، و نهگر نهف بهحسب سهرهاتییا وی
 د گهل جیهادی و شهرتن وی کرین ب بهرفرههی بیژین دم تیرا مه ناکت.

پشستی پاقرکونا عیراقتی ژ ناگری مهجووسییهتی و بلندکرنا نالایی
 تهوکیدتی، سهعد بوو مهزنتی عیراقتی و نهو وهک نه میر ل باژتیری کووفه
 ناکنجیبوو، و چیرۆکا عیراقییان د گهل مهزنتین وان د دیرۆکی همیبیی دا
 چیرۆکهکا عنتیکیه.. وهختهکی هندهک ژ خهلکی کووفه چوونه مهدینی
 ل نک خلیفهی دا گازندهیهکی ل نه میری خو بکن.. و هوین دزانن
 گازندهیا وان ل سهر چ بوو؟

وان گوتنه عومهری: نهو نه میری ته بو مه هنارتی نزانت نقیژتی
 بکهت؟ بهلی.. گوتن: نهو نزانت نقیژتی دورست بکهت!! ما نه (نوکتیهکا
 ب کهنییه) سهعدی ستییهمین کهسی هاتییه د نیسلامی دا و دهرچووی
 مالا نهرقه می ب دیتنا عیراقییان نزانت نقیژتی بکهت!

ئەف گازندە ل سالا بیست و ئیککی بوو.. عومەری باش دزانی کو ئەف گۆتتا وان درهوه، ئەگەر سەعد نەزانت نقتیژی بکەت پا کی دزانت نقتیژی بکەت؟ بەلێ ئیمامی عومەر تی ئینادەر کو دبت قی هتجەتی تشتەکی دی د پشت را هەبت، و عومەری باش دزانی ئەو جەتی باوەری لی د نابقەرا مللەتی و مەزنان دا نەبت ئەو جەتی رحەت نابت، لەو وی بریار دا سەعدی بیخت، و بزقینتە مەدینە، پشتی ئەو ب تمامی ب دەوری خو رابووی.. هەر چەندە وی دزانی کو سەعد نە ب تنی ب کتیر دئیت ببتە ئەمیر، بەلکی ئەو ب کتیر دئیت ببتە خەلیفە ب خوژی، لەو دەمی عومەر هاتییه بریندارکرن و وی قیای ئیکی بدانتە جەتی خو وی شەش کەس هلیژارتن و ژ موسلمانان خواست ئەو ئیک ژ وان بو خو بکەنە خەلیفە و سەعد ئیک ژ وان بوو.

بەلێ سەعدی بریارا خو دا بوو ئەو ژی خوڤەکیشانە ژ مەیدانا سیاسەت و هەقزکییی، لەو هەر ژ سەری وی (تەنازول) کر وەکی مە بەحس ژی کری دەمی مە سەرھاتییا هلیژارتتا ئیمامی عثمان بو خیلافەتی قەگیرای.

ل سەر دەمی ئەبووبەکر و عومەر و عثمانی ژی سەعد ئیک ژ وان صەحابییان بوو یێن خەلیفەیی بۆچوونا وی وەردگرت و گەلەک جارن ب گۆتتا وی دکر، و ل سەر زەمانی ئیمام عەلی و پشتی دووبەرەکی کەفتییه ناڤ رتزا موسلمانان، ئەو دووبەرەکییا سەر کیشایە هەقزکی و لیککەفتنی سەعدی -وەکی پتیریا صەحابییین وی دەمی دزندی- بریار دا بمینتە ل مەدینە، و شیرێ خو بشکینت، و خو نەدەتە د گەل چو لایان.. و ھندەک کەسان ھەتا نیتزیکین وی نەرازیبوونا خو ل سەر قی چەندی دیارکر،

چاره‌کئی کورپی وی عامری دان و ستاندن سهرا ڦئی چهندي د گهل وی کر،
ئینا وی گوتی: کورپی من! تو داخواری ژ من دکهی نه‌ز ل ده‌می فتنی بیه
سهرا! نه ب خودی هنگی نه‌ز دی وه کم هتا شیره‌کی بده‌نه من گاڤا من
نهو دانا موسلمانه‌کی ڦئی نه‌که‌قت، و گاڤا من دانا کافره‌کی وی بکوژت،
من یی گوه ل پیغه‌مبهری بووی -سلاڤ لی بن- دبیرت: ((خودی حمز
ژ وی کسی دکهت یی بی منهت و ڦشارتی و ب ته‌قوا بت)).

و د گهل هندي کو وی خو نه‌دابوو د گهل چو لایتین هه‌ڦرکییی ژی نهو
یی دل صافی بوو د گهل هه‌ردو لایان و دو‌عایا خیری بۆ هه‌مییان دکر، و
هیڤییا وی نهو بوو رۆژه‌ک بیت پرتین موسلمانان بینه ئیک و نه‌ڤ
دوبه‌ره‌کییه نه‌مینت.

ل ته‌نشت باژیری مه‌دینی، وی جهی دبیرتی: عه‌قیق، سه‌عدی
خانیه‌ک هه‌بوو، نهو دووماهییا عه‌مری خو چووبوو لی ئاکنجی بووبوو، و
خو ژ خه‌لکی ڦه‌ده‌ر کربو هتا کول سالا ۵۵ شه‌ختی نهو چوویه به‌ر
دلۆڤانییا خودی پستی کو پتر ژ هشتی سالان ده‌ریاسکرین، و نهو ل ناڤ
زیاره‌تین به‌قیعی ل مه‌دینی هاتییه ڦشارتن.

هنده‌ک زانایتین دیرۆکی دبیرتن: سه‌عدی دووماهی صه‌حابییی موهاجر
بوو مری. دبیرتن: نهو کراسی وی شه‌ری به‌دری پی کری وی هلگرتبوو و
ده‌می که‌فتییه به‌ر مرنی وی وه‌صیه‌تکر کو ب وی کراسی وی کفن بکهن و
ڦه‌شیرن، گوت: من نهو بو ڦئی رۆژی یی هیلای.

زوبهیری کورن عه‌ووامی

ئەو صحابیینی قئی جاری ئەم بەحس ژئ دکەین ژ وان مروشان بوو
یئین کریارین وی پتر ژ گوئنان، ئەو ژئ ئیک ژ وان کسان بوو یئین
پتغەمبەری -سلاف لی بن- ب ساخی مزگینیا بەحشتی دایئ، ژییئ وی
-وەکی یئ سەعدی- ل دۆرتین شازده هەقده سالییی بوو دەمتی هاتییه
د ئیسلامی دا، و ئەو ژئ وەکی سەعدی ل سەر دەستی ئەبووبەکری هاتبوو
د ئیسلامی دا و هەر ل وی رۆژی یا سەعد تیدا موسلمانبوی، ئەو هژمارا
وی ژئ د ناڤ هەر حەفت کەستین ئیکئ دا بوو یئین هاتییه د ئیسلامی
دا..

ڤیانا جیهادی و شهیدبوونا د ریکا خودی دا وەکی خوینی د لەشی
وی دا دگەریا، حەفت کورین وی هەبوون وی هەر ئیک ژ وان ب ناڤ
شەهیدەکی ئیسلامی ب ناڤ کریو دگۆت: بەلکی ئەو ژئ وەکی وان
شەهید ببن.. صحابییکئ هەڤالی وی دبیتژت: رۆژەکی ئەز د گەل وی
چوومه سەفەرەکی، جارەکی وی کراسی خۆ ژ بەر خۆ کر من دیت لەشی وی
هەمی جەپ برینانە، من گوئی: ئەڤە تە خیرە دئ بیژی لەشی تە هەمی
ب کیری یئ هاتییه قەدقەدکرن؟ وی گوئی: ئەز ب خودی کەمە ئەڤ تشتی
تول سەر لەشی من دبینی هەمی شونین وان برینانە یئین د گەل
پتغەمبەری و د ریکا خودی دا کەفتینه لەشی من!

ئەگەر سەعد -وەکی مە گوئی- کورخالی پتغەمبەری بت -سلاف لی
بن- صحابیینی مە یئ قئی جاری کورمەتی پتغەمبەری بوو، ژ بلی

مزگینیدانا ب بهحشتمی پیغه مبهری -سلاف لی بن- خهلاته کی دی ژی دابویی، یان بلا بیژین: نیشانه کا دی یا قههره مانییی ب سنگی وی قه کربوو، ده می گوتی: ((لَكُلُّ نَبِيٍّ حَوَارِيٍّ وَحَوَارِيٍّ الزُّبَيْرُ))^(۱) یه عنی: هر پیغه مبهره کی هه قاله کی نیزیك و پشته فانه کی هه، و هه قال و پشته فانی من زوبهیره.

زوبهیری کورپی عه ووامی کورپی خوهیلدی کورپی ئهسه دی کورپی عه بدلعهوزایی کورپی قوصه یی کورپی کیلابی قورهیشی، ژ بابکی ئهسه ده بیان بوو، و ئه و ل قوصه یی کورپی کیلابی دگه هته پیغه مبهری -سلاف لی بن-، دهیکا وی صه فیایا کچا عه بدلعه موططه لیبی بوو، مهتا پیغه مبهری، و بابی وی مرپوو هیتشتا ئه و یی بچویک لهوا ئه و ب ئیتیمی هاتبوو مهزنگرن.

ده می وه حی بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- هاتی ژییی زوبهیری شازده سال بوو، و چونکی ئه و ژی ئیک ژ هه قالین نیزیك بوو بو ئه بووبه کری د گهل وئ فه رقا بهرچاا یا د ناقبهرا ژییی وان دا هه، ئه بووبه کری پشتی باوه ری ب پیغه مبهری ئینای ئیکسه ر هزر ل هندئ کر ئه هه قالین خو یین نیزیك ژی بو قتی خیری گازی بکهت، و زوبهیر ئیک ژ وان هه قالان بوو، و ژ بهر کو پیغه مبهر سلاف لی بن- کورخالی زوبهیری بوو، و زوبهیری ئه و باش و ژ نیزیك دنیاسی، زوبهیر د راستگویی وی دا نه کهفته گومانئ و ئیکسه ر باوه ری پی ئینا و خو دا د گهل کاروانئ خودان باوه ران.

موسلمانبوونا زوبهیری ژی، وه کی یا پتربیا صه حاییان ب بیده نگی نه چوو سه ری، مامئ زوبهیری گاغا زانی ئه و یی موسلمانبووی و دینی باب

(۱) بوخاری و موسلم شه دگوهیژن.

و باپیرین خو یی هیلای، وی هلوسته کی توند و دژوار وه رگرت، و ئهو گرت و هلاویست و ناگر ل بهر دفنا وی بهردا حیسیلکان دا بخندقینت یان ژی دا ل دینی باب و باپیران بزقرته شه، بهلی د گهل فی هممییی زوبهیر لیتفه نه بوو و وی گوته مامی خو: توج دکهی بکه ئمز قهت ل کوفری نازژرم. گاڤا مامی وی دیتی فی عهزابدانی چو پیته نائیت وی زوبهیر بهردا..

ل وان رۆژان ده می ژ نوی دهنگ و باسین ئیسلامی د ناڤ خه لکی دا بهلاف دبوون، ل نیفرۆییه کی زوبهیری گهنج د نهاله کا ژ ده رقهی مه کههی دا بوو بینا خو شه ددا، کهسهک د بهر را بووری و گوئی: قوره شییان موحه ممه د کوشت! وه کی مرۆقه کی دیناتی ب سهری کهفتی زوبهیری شیرئ خو رويسکر و ب نک مه کههی شه هات، و ژ بیر نه کهن هنگی عه مرئ وی ل دۆرتن شازده سالییی بوو، ده می ئهو گه هشتییه مه کههی ئیکه مین که سی کهفتییه د ریکا وی دا پیغه مبهر بوو، ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئهو ب فی رهنگی دیتی، گوئی: ته خیره زوبهیر؟ وی گوئ: من گوه لی بوو کو قوره شییان تو یی کوشتی.. پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئی: قتیجا تو دا چ کهی؟ وی گوئ: ئهز دا تولا ته ژ خه لکی مه کههی شه کهم! ئینا پیغه مبهر -سلاف لی بن- د رویی وی دا گرئزی و دو عایا خیری بو وی کر.. و دبیرن: ئهقه جارا ئیکه بوو ئیکه مین جار شیر د ئیسلامی دا بیته رويسکرن.

و ئهقه هندی دگه هینت کو زوبهیر هه ر ژ ده سپیکی ژ وان کهسان بوو یین ناماده بهرانبه ر خه لکی هممییی راوهستن بو ب سه رتختنا حقییی، و دقیت ژ بیر نه کهین کو زوبهیر ژ وان موسلمانین کیم بوو یین ل سه ر دهستی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل مالا ئه رقه می هاتینه پهروه ده کرن، و

ئەو ژ وان خودان باوەران بوو یێن نەخۆشییەکا زێدە ژ دەستی کافران دیتین، لەو دەمی پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- دەستویری دایە هەڤالین خۆ کو ئەو مشەخت بێنە وەلاتێ حەبەشە، زوبەیر ئێیک ژ وان بوو یێن مشەختبووین، و چەند سالەکان ماینە ل وێرێ.

پشتی چەند سالەکان ژ مانا وی ل حەبەشە، ئەو زڤری مەکەهی، سالەکی بەری کو موسلمان ژ مەکەهی بچنە مەدینە، و د قی سالی دا ئەو بوو زاقایی ئەبووبەکری، کچا وی یا مەزن (ئەسماء) ڤه‌گواست، و ل وی دەمی ژنکا وی (ئەسماء) ب کورێ وی یێ نەخری (عەبدللاهی) یا گران دەستویری بو پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- هاتەدان کو ئەو مشەخت بیت، و چونکی ئەبووبەکر بو هەڤالینیا پێغەمبەری هاتە هلبژارتن، باری گرانێ قی سەفەرا ب ترس و ڤه‌شارتی کەفتە سەر ملین مالا ئەبووبەکری، و کچا وی ئەسماء ژنکا زوبەیری دەورەکی بەرچاڤ د چەندی دا هەبوو، ل وان پۆژتێن بابێ وی ئەبووبەکر د گەل پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- د شکەفتی ڤه‌ دڤه‌شارتی هەر پۆژ ئەسمائی مێدەکەکا خوارنێ بو وان دەر بێی کەس پێ بحەسییت.. و پشتی هەمی پێکڤه‌ ل مەدینێ گەشتینە ئێیک و ل وێرێ کۆمبووین، کورێ زوبەیری (عەبدللاھ) ئێیکەمین زارۆک بوو د ناڤ موسلمانان دا هاتییە سەر دنیا، لەو دەنگێ (الله أكبر) ژ مالین موسلمانان هاتە بەیستن؛ چونکی منافق و جوهییان وە کرپوو دەنگ کو چو زارۆک د ناڤ موسلمانان دا نابن پشتی ئەو هاتینە مەدینێ!

ل مەدینێ زوبەیر ژ وان صەحابییان بوو یێن هەردەم نێزیکسی پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- و د شەرەک ژ وان شەران دا یێن پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- کرین ئەو پاشدا نەما بوو، و د هەمییان دا یێ پشکدار

بوو، د هندهک ربوایه تان دا هاتییه کول پوژا بهدری ده می ملیاکهت بو پشته فانییا صحابییان هاتینه خواری وان خو وهکی زوبهیری لی کریوو، و زوبهیر ل وی پوژئی مهزنی لایئ راستی یی لمشکهری بوو، و مقدار مهزنی لایئ چه پی بوو، و پیغه مبهیر -سلاف لی بن- ل نیقی بوو.

ل پوژا نوحودی ژی زوبهیر ژ وان کسان بوو یین دهوره کی بهرچاڅ گتیرای، ده می شکستن کهفتییه ناف ریزین موسلمانان، و وان خو قه کیشایه سهر چیایی نوحودی، ترسا پیغه مبهیری -سلاف لی بن- و موسلمانان نهو بوو کافر هتیرشی بدهنه سهر مه دینی، و ل ویری منافق و جوهری هاری وان بکهن و باژیری بندهست بکهن، هنگی پیغه مبهیری -سلاف لی بن- ژ هقالین خو خواست هندهک ژ وان ب دویف لمشکهری کافران دا بچن؛ دا کافر هزر نه کهن موسلمانان چو هیز نه مایه، ل وی ده می تنگافی ل سهر موسلمانان یا دژوار، و ترس یا زنده، و لهشین وان تری برین، پیغه مبهیری -سلاف لی بن- د ناف هقالین خو دا گوت: کی دی ب دویف وان چت دا نهو بزنان کو هیشتا مه هیزا مای؟ هنگی زوبهیر و خهزوری وی نه بوو بهر د گمل هفته زه لاما ب دویف لمشکهری کافران دا چوون، و نه قهیه ده می نایه تا قورنانی دبیرت: ﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿٣٧﴾ فَأَنْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿٣٨﴾﴾ (آل عمران: ۱۷۳-۱۷۴) یه عنی: نهوین موشرکان گوتییی: هندی مروئن کومبووینه قه و قی جاری نهو دی نین هموه برین، قیجا هوین ژ وان بترسن، چونکی هوین نشینه وان، به لی قی ترساندنسی باوهرییا وان ب سوژا خودی پتر لی کر، و قی چهندی نهو سست نه کرن، و نهو چوونه وی جهی خودی حمزکری، و گوتن: خودی تیرا مه هیه و نهو چیتیرین

وهكيله. نينا نهو ب قهنجی و خیرهکا مهزن زقرینهقه، و خودی مهرتهبهیهکا بلند دا وان، و باوهرییا وان زیدهتر و پتر لی هات، و وان دوژمنین خودی رهزبلکرن، و نهو ژ کوشتن و شهری هاتنه پاراستن، و وان ب گوهدارییا خودی و پیغهمبهری وی دویکهفتنا رازیبونا خودی کر. و خودی خودانی قهنجی و دانهکا مهزن و بهرفرههه ل سهر وان و ل سهر خهلکی دی.

ل شهری خهندهکی ژی دهمی ترس زیدهبووی و کار ب زحمهت کفتی، و خهبهرهک گههشتیه موسلمانان کو جوھیین (بهنووقورهیظه) خیانهتا کری و یا خو دایه د گهل کافران نهوتین نهقه نیزیکی بیست پروژانه باژیری مهدینن دورپیچگری، و نیهتا وان نهوه ژ پشتی شه هیرشی بدنه سهر موسلمانان.. ﴿ اِذْ جَاءُوكُمْ مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونًا ﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿ (الأحزاب: ۱۰-۱۱) یهعنی: گهلی خودانا باوهران، هوین ل بیرا خو بینن دهمی کافر ژ لایح د سهر هموه دا هاتینه هموه، و ژ لایح دبن هموه ژی دا، دهمی ژ مهندههویشیان دا چاف زلبوین، و دل ژ ترسان دا گههشتینه گهرویی، و هموه هرزین خهلهت ژ خودی دکرن یا ژ ههوهقه نهو دینی خو ب سهر نائیخت، و پهیقا خو بلند ناکهت. ل وی دهمی بهرتنگ و نهخوش باوهرییا خودان باوهران هاته جهرباندن و نهو هاتنه قافارتن، و یی خودان باوهر ژ یی دوری هاته جوداکرن، و نهو ب ترس و دودلییی ب رهنگهکی دژوار هاتنه هژاندن.

ل وی دهمی ترس گههشتیه فی ههددی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- د ناف ههقالین خو دا کی دئ ب لایح جوھیان شه چت دا بهری خو بدعتی کانی نهو خهبهری گههشتیه مه ژ وان یی راسته یان نه؟ سی جارن پیغهمبهری -سلاف لی بن- نهف گوتنه گوت، ههر سی جارن زوبهیری

گوت: نهز.. و نهغه نيشانا زيره كييا وي بوو.. بهري زوبهير بچت، پتغمبهری -سلاڅ لی بن- ب تنی گوتی: نهگهر نهو خه بهری گهشتیه مه ژ جوهییان یی دورست بوو، ده می تو دزقری د ناڅ خه لکی دا نه بیژه نهو یی دورسته؛ دا (معنه وییاتین) وان نهشکین، ههما بیژه: (عهضل و قارره) و نهو ناڅی دو ئوبجاخین عه ره بان بوون بهری هنگی خیانهت ل موسلمانان کریوو. زوبهیری داخواز و فهرمانا پتغمبهری -سلاڅ لی بن- ب جهینا، و هنگی بوو ده می پتغمبهری -سلاڅ لی بن- گوتی: ههر پتغمبهره کی هه قاله کنی نیزیکی و پشته قانه کنی هه ی، و هه قال و پشته قانی من زوبهیره.

کانی چاوا زوبهیر هه ردهم د گهل پتغمبهری بوو -سلاڅ لی بن- و ده می شهرتین وی دا ل پتشییی یی ناماده بوو، وه سا نهو ل سهر ده می خه لیه یین راشدی ژی ئیک ژ شتوه رمه ندین وان یین نیزیکی بوو، و شیرئ وی بو بهر قانییا ژ نیسلامی هه ردهم یی رويس بوو.. ل سهر زه مانئ خیلافه تا عومه ری ده می وی عه مرئ کورئ عاصی هنارتی دا مصرئ قه کهت، نهو لهشکه ری د گهل عه مرئ تیرا نه دکر، ئینا وی داخواز ژ ئیمامی عومه ر کر کو نهو هیتشتا لهشکه ری بو وی بهنیرت، عومه ری چار هزار کهس هنارتن ههر هزاران مه زنهک هه بوو، نهو ژی نهغه بوون: زوبهیر و مقداد و عوباده یی کورئ صامتی و مه سله مه یی کورئ موخه لله دی، و عومه ری کاغه زهک بو عه مرئ هنارت تیدا نقیسی: نهغه من چار هزار کهس بو ته هنارتن، ههر هزاران مروقهک مه نی وانه پیش هزارن قه یه.. یه عنی: ئیمامی عومه ر ل وی باوه ری بوو کو زوبهیر د شهرئ دا پیش هزار مروقان قه یه، و هزارا عومه ری راست ده رکه فت، ده می زوبهیر گهشتیه عه مرئ

ل مصری، دیت وی (حصنی بابلیوونی) یی دوورپیچگری، و ژ بهر ناسیبوونا حصنی ئهو نهشتین وی بستینن، دهمی حیصاری درتزوو، و نیزیکبوو موسلمان بی هیفی بین و بزقرن، رۆژهکی زوبهیری گۆته عهمری: ئەز دئ خو گۆری خودی کم، و هیقییا من ئهوه خودی سهرکهفتنی ب وی چهندی بدهته موسلمانان، زوبهیری پیسترکهکا درتژ ئینا و ژ لایهکی حصنی قه ب سهرکهفت، و بهری هنگی وی گۆتوو موسلمانان: هوین د دویف من دا وهرن، گاڤا ئەز ب سلامهتی ب سهرکهفتم، ئەز ب دهنگهکی بلند دئ (تهکبیرهکی) دەم، هوین د دویف من دا ب سهرکهفن.. دهمهکی کیم پیقه نهچوو وان هند دیت زوبهیر یی ل سهر حصنی و یی دبیتژت: (الله اکبر) و شیریی وی یی د دهستان دا، وان ب لهز دا ب دویف وی قه حدتا کۆمهکا مهزن ژ وان ل نک وی گۆمبووین، گاڤا رۆمی دیتی موسلمان ب سهر حصنی کهفتن، وان خو قهکیشا و رهڤین، و ب قی چهندی موسلمان ئهو جه ستاند، و ب قی ستاندنی دهرگههی قهکرنا مصری ل بهر لهشکهری ئیسلامی ل تاق بوو، و زوبهیری بو عومهری بنهجهکر کو هزارا وی یا د جهی خو دا بوو دهمی وی گۆتی: زوبهیر ب هزار زهلامانه.

بهری نوکه، دهمی مه سهرهاتییا عومهری قهگواستی، مه گۆتوو: دهمی ئیمامی عومهر هاتییه بریندارکرن، و بهری ئهو تمام بیت، وی ناگهدارییا سهحابییان کر کونهگهر ئهو کهمی نهدانته جهی خو ئیککی ژ وی باشتر ئەف چهنده یا کری، کو پیغهمبهره -سلاف لی بن- و نهگهر ئهو ئیککی دهسینشانکری بدانته جهی خو ئیککی ژ وی چیتتر ئەف چهنده یا کری، کو ئهبویهکره، بهلی ئهو نه قی چندی دکهت نه قی، بهلکی ئهو دئ تشتهکی دی یی جودا کهت، و ئهو بوو وی هنارته ب دویف وان بهرمایا وان ههر دهه کسان را یین پیغهمبهری -سلاف لی بن- مرگینی ب چوونا

به‌حشتمی دایمی، و نمو شمش بوون، پشتی کو عومهری پسمامی خو
 سعیدی کوری زهیده دایه لایه‌کی.. ٹیک ژ وان هر شمشان زوبه‌یر بوو،
 به‌لی چونکی زوبه‌یری دل د خلیفاتیمی نبود، وی (ته‌نازول) بو‌ع‌لی کر،
 و ه‌ثالی وی ط‌لحه‌ی (ته‌نازول) بو‌ع‌ثمانی کر، و سه‌دی (ته‌نازول)
 بو‌ع‌بددره‌حمانی کر.. و نمو بوو پشتی هنگی خیلاف‌ت گه‌شته نیمامی
 عوتمان، وه‌کی مه‌بری نوکه به‌حس ژئی کری.

ده‌می نیمامی عوتمان ژ لایمی فتنه‌چیپان شه‌هاتیبه‌ کوشتن، نمو
 ص‌حابیپین ل‌مدینمی دناماده همی ل‌س‌هر هندمی پیکه‌اتن کو ع‌لی
 بداننه جهی عوتمانی، و (به‌یعه‌تا) وی ب‌کن، و زوبه‌یر ٹیک ژ وان ک‌سان
 بوو یین (به‌یعه) دایه ع‌لی و رازیبوی نمو ب‌ته خلیفه، و نه‌قه تشته‌کی
 غ‌رب نینه ژ وی، ما نه هر نمو بوو یی به‌ری هنگی (ته‌نازول) بو‌ع‌لی
 کری ده‌می عومهری نمو هر شمش هلب‌ژارتین؟

د‌هنده‌ک ریوایه‌تین بی‌بناخه و دره‌و دا‌هاتیبه‌ کو زوبه‌یر و ط‌لحه‌ی
 نه ژ دل (به‌یعه) دا‌ع‌لی، و نه‌قه گ‌ژنه‌کا نه‌ه‌یژی قان مر‌قانه، نه
 زوبه‌یر و ط‌لحه‌ی ژ وان ک‌سان بوون یین ژ ترسان دا‌به‌یعی بده‌نه ع‌لی، و
 نه ع‌لی هنگی نمو ه‌یز ه‌بوو نمو ژئی ب‌ترسن، پشتی هنگی ع‌لی ب‌خو
 ژئی نه نمو ک‌س بوو یی (به‌یعه‌یه‌کا) نه ژ دل ق‌بول ب‌کت.. به‌لی تشتی
 به‌ری قان ک‌سان دایه قی‌ه‌زری نمو خیلاف بوو یا پشتی هنگی د‌ناقب‌را
 ع‌لی و زوبه‌یر و ط‌لحه‌ی دا‌چی‌بوی..

بناخه‌ی وی خیلافا د‌ناقب‌را ص‌حابیپان دا‌چی‌بوی -وه‌کی زانایین
 (موعت‌به‌ر) ژ نه‌لی سون‌مت و جه‌ماعه‌تی دب‌ژن- خیلاف‌کا فقهی بوو، و
 نمو ق‌ت یا سیاسی نبود، هر چه‌نده هنده‌ک ک‌سان -ب‌تایه‌تی ژ یین
 ه‌ق‌چاخ- وه‌سا د‌ق‌یت مه‌تی ب‌گه‌هینن کو نمو خیلاف‌کا سیاسی بوو، و

ئارمانج ژئی گه هشتنا کورسیکی بوو، و ناشکمرایه کو هر ئیک یا دلئی خو دبیرته یی بهرانبر! ئیمامی نهوهوی دبیرت: ((تو بزانه کو نهگهرا وان شهران ئه بوو مهسهله گهلهک وهکی ئیک بوون، و هندی هند ئه وهکی ئیک بوون نجتیهادا وان ژتکجودابوو، و ئه بوونه سی دهستهک:

- هندهکان نجتیهادا وان بهری وان دا هندئی کو حقی یا د گهل قی لایی، لهو یا فەر ل سەر وان ئهوه ئه پشتهقانییا قی لایی بکهن، و لایی دی حسیب بکهن تهعداکهر، و دقیت شهرئی تهعداکهری بیتهکرن، و نابت بو مروقی ئه خو ژ پشتهقانییا ئیمامی عادل بدهته پاش دهمی ئه ب کرنا شهرئی تهعداکهران رادبت.

- بهرهقازی وان هندهک ههبوون نجتیهادا وان بهری وان دا هندئی کو حقی یا ل لایی دی، لهو دقیت ئه پشتهقانییا لایی دی بکهن، و د گهل وی شهرئی تهعداکهران بکهن.

- هندهکین دی مهسهله ل بهر وان یا زهلال نهبوو، و ئه حبهتی مان کانی پشتهقانییا کئی بکهن، و نهشیان (تهرجیحا) لایهکی ل سەر لایهکی دی بکهن، لهو وان دیت یا واجب د دهرحقا وان دا ئهوه ئه پشت بدهنه ههردو لایان، بیی کو لایهکی ب سەر لایهکی دی بیخن)).

ئهصلی خیلافی ل سەر مهسهلا کوشتنا ئیمامی عثمان هاتبوو ئافاکرن، بهری نوکه مه سههاتییا کوشتنا ئیمامی عثمان قهگیرابوو، و مه گوت: پشتی ئیمام عثمان هاتییه شهیدکرن، و ئه صهحابیبتن ل مهدینی ههمییان پیکفه بهیعه دایه ئیمام عهلی، مهسهلهک (کو د بنیات دا یا فقییه) د ناقهرا صهحابییان دا هاته نازاندن: ئهری دقیت تولا عثمانی هر نوکه بیته ستاندن، یان یا باشتره ئهوه نوکه ئهف سوجهته بیته پاشتیخستن هتا دهلیقه بو وی هل دکهفت؟

جاری صحابی هه می ل وی باوه ری بوون کو عثمان بی مهظلومه، و نهوین نهو کوشتی تاوانبارن و دقیت جزایی خو وه رگرن، و نیمام عهلی ب خو ل سهر قی بوچوونی بوو، بهلی تشتی نیمام عهلی دگوت نهفه بوو: نهف حهقی هه بی کو دقیت بیته ستاندن، نوکه ژ بهر گهلهک نهگهران نه مومکنه بیته ستاندن، دقیت ئم خو بگرین هتا کاودان رحهت دبن؛ دا ئم بشیین قی حوکمی ب جه بینین بیی کو هندهک کارهه دانین خراب ژ پییدا بین.

ل مه دینی وی ده می پتلهکا (عاطفی) یا دژوار د ناف ریزین خه لکی دا (خاص و عامان) هه بوو داخوازا تولستاندن دکر، ژ بهر حه جمی مه زنی وی جه رمی یا کول بهر چاقین وان چیبوی، و نهو جارا ئیکتی بوو تشته کی هؤسا د ناف موسلمانان دا چی دبت و ل مه دینی! داخوازا تولستاندن ب دژواری دهاته کرن، و ژ بهر کو عهلی بو خیلافه تی هاتبوو هلیژارتن، و خه لکی وهک (به رپرس) به ری خو ددا وی، نهف داخوازه ژ وی دهاته کرن.. ژ لایه کی دی فه، نهو فتنه چیبین دژی عثمانی رابوون و ب کاری کوشتنا وی رابوون هژمارا وان ب سه دان و هزاران بوو، و نهو دچه کدار بوون، و ل مه دینی و ژ ده رقه می مه دینی ژی دبه لاقبوون، و وان گهف ل خه لکی دکر، و بو فیلبازی وان خو دا د گه ل لهشکه ری نیمام عهلی، ب وی هتجه تی کو نهو خه لیفه یه ..

ل قیری بوچوونا عهلی و یا هندهک سه حابیین دی ژ هه قالین وی ژیکجودابوو، وی گوت: نوکه مه هتزا بهرگریا قان فتنه چیبان نینه، و چو گرفتاری د هندئ نینه ئم نوکه (حوکمه کی شه ری) پاشدا ببهین، و نهفه تشته که پیغه مبه ری ب خو ژی -سلاف لی بن- د ژيانا خو دا کریوو، ده می وی حوکمی (قه ذفی) ل سهر عه بدلاهی کوری سه لوولی ب کار نه ئینای؛

دا فتنه مهزتر لی نهئیت. ئەڤه بۆچوونا عەلی بوو. هندهک سهحابییتن دی و ل پیشیا وان (طه‌لحه و زوبه‌یر) بوون گۆتن: نه‌خیر! ئەم دشیتین به‌رانبه‌ر فتنه‌چییان راوه‌ستین، و دقیت ئەم قی چه‌ندئ بکه‌ین، و طه‌لحه‌ی گۆته‌ عەلی: به‌یله‌ دا ئەز بچه‌ به‌صرا ده‌رسه‌کتی بده‌مه‌ وان.. و زوبه‌یری گۆت: ئەز ژێ دئ چه‌م کووفه‌ به‌رانبه‌ر وان راوه‌ستم؛ دا ئەو سوپاهی نه‌ئین ل مه‌دینئ گه‌فی ل ته‌ بکه‌ن. به‌لی عەلی گۆته‌ وان: نه‌خیر! یا دورست ئەوه ئەم نوکه‌ چو تشتین وه‌سا نه‌که‌ین.

ب قی ره‌نگی سه‌حابی ل سه‌ر دو بۆچوونان ژیکجودابوون، و هنده‌ک سه‌حابییتن دی هه‌بوون گۆتن: ئەڤه‌ فتنه‌یه‌ و ئەم نزانین بۆچوونا کئ یا دورسته‌ له‌و ئەم خۆ ناده‌ینه‌ د گه‌ل چو ژ هه‌ردو لایان. و بارا پتر ژ مه‌زنیتن سه‌حابییان ل سه‌ر قی بۆچوونئ بوون..

گافا طه‌لحه‌ و زوبه‌یری دیتی ئیمام عەلی داخوازا وان ب جه‌ نائینت، و یئ سستیئ د مه‌سه‌لا وه‌رگرتنا تۆلا عوثماني دا دکه‌ت، وه‌کی وان هزرکری، وان گۆت: دقیت ئەم ب ده‌ستی خۆ ب قی کاری رابین، و ئەگه‌ر مه‌ سستی د پاراستنا عوثماني دا کریت، دقیت ئەم سستیئ د تۆلا وی دا نه‌که‌ین؛ دا حوکمئ خودئ د ناڤ مه‌دا یئ بها نه‌بت..

بۆ ب جه‌ئینانا قی ئارمانجئ طه‌لحه‌ و زوبه‌یر و گه‌له‌ک ژ وان که‌سین وه‌کی وان هزر دکر ژ مه‌دینئ ده‌رکه‌فتن و چوونه‌ مه‌که‌هئ، و هنگی ده‌یکا موسلمانان عایشا ژێ ل مه‌که‌هئ بوو، و ئەو ژێ ئیک ژ وان سه‌حابییان بوو یئین دگۆتن: دقیت تۆلا عوثماني بیته‌ ستاندن.. و هنگی گه‌له‌ک که‌س ژ مالباتا عوثماني، ژ به‌نوو ئومه‌یه‌، ل مه‌که‌هئ بوون، ئەڤه‌ ل سالا ۳۶ مشه‌ختی بوو، پشتی دان و ستاندنئ پلانا وان ئەو بوو ئەو له‌شکه‌ره‌کی ئاماده‌که‌ن و به‌ر ب به‌صرا ڤه‌ بچن، پاشی بچه‌ کووفه‌، و

خه لکی دژی کوژه کین عثمانی بهر هفت بکهمن، و وان بدهنه د گهل خو؛ دا پستی هنگی بچن وان ژ ناڅ لهشکه ری عه لی ده ریخن و بکوژن. لهشکه ری طه لحه و زوبه یری. و عائیشا ژی د گهل وان دا بوو. ژ مه که هی ده رکه فت و بهر ب به صرا څه چوو، و وان په یوه ندی ب خه لکی به صرا و مه زین وان څه کر بو هند ی کو نه و هاریکاریا وان بکهمن د وئ نارمانچی دا یا نه و ژ بهر ده رکه فتین. گه لک کهس د داخوازا وان هاتن، و هنده کان گوټ: نه څه کاره که دقتیت (نه میرو لموئمنین) بکهت، له و وان خو دا پاش.

ل وی ده می گه هشته نیمام عه لی کو والییی شامی موعاویه یی داخوازا تو لا عثمانی دکهت، و دبیترت: نه م به یعی نادهینه عه لی هتا نه و تو لا عثمانی نه ستینت، و نه ز پسمامی عثمانیمه و من حقی ه هی داخوازا خوینا وی بکه م. هنگی عه لی بریار دا ژ مه دینی ده رکه فته کووفه دا نیزیکی شامی بت، و ب مه سه لا موعاویه ی و خه لکی شامی باخت، هر چنده بزچوونا گه لک صه حابییان نه و بوو عه لی بمینته ل مه دینی و ده رنه که فته کووفه به لی وی ب یا وان نه کر، و ده می نیمام عه لی ب لهشکه ری خو څه دچوو کووفه خبه ری ده رکه فتنا طه لحه و زوبه یری بو به صرا گه هشته وی، له و وی ریکا خو گوهارت دا بزانت کانی مه سه لا وان چییه؟

هو سا ده می فتنی ده ست پی کر. و سهر و بهر تیکچوو، و پیغه مبه ر -سلاف لی بن- د گوته کا خو دا دبیترت: ((سَأَلْتُ رَبِّي ثَلَاثًا فَأَعْطَانِي ثَلَاثِينَ وَمَنْعَنِي وَاحِدَةً، سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا

يُهِلِكَ أُمَّتِي بِالْفَرْقِ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتَهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنْعَنِهَا))
 یه‌عنی: من سۆ داخواز ژ خودایێ خوۆ کرن وی دو دانه من و ئیک نه‌دا
 من، من داخواز ژئ کر ئه‌و ئوممه‌تا من ب هسکاتیێ نه‌به‌ته هیکلاکی
 وی ئه‌و دا من، و من داخواز ژئ کر ئه‌و ئوممه‌تا من خندقاندنی نه‌به‌ته
 هیلاکی وی ئه‌و دا من، و من داخواز ژئ کر ئه‌و وان به‌رنه‌ده‌ته ئیک و دو
 وی ئه‌و نه‌دا من..^(۱)، و گرفتارییا قتی ئوممه‌تی هه‌ر ژ ده‌سپیکتی ئه‌وه ئه‌و
 د ناڤه‌را خوۆ دا ژیکجودا دبن.

پشتی له‌شکه‌ری طه‌لحه و زوبه‌یری گه‌هشتیه به‌صرا، و له‌شکه‌ری
 عه‌لی ریکا خوۆ ژ کووفه وه‌رگیرای و به‌ر ب به‌صرا قه‌ چووی، گه‌له‌ک که‌س
 ژ سه‌حابی و تابعیان ژئ، ئه‌وین ل وی ده‌قه‌ری و خوۆ نه‌دایه د گه‌ل چو
 ژ هه‌ردو لایان کار بوۆ هندی کر هه‌ردو لایان بگه‌هینه ئیک و صلحی
 د ناڤه‌را وان دا په‌یدا که‌ن دا چو شه‌ر چی نه‌بن، و عه‌لی ب خوۆ ژئ به‌ری
 بگه‌هته به‌صرا هه‌قالی خوۆیی سه‌حابی قه‌عقاعی ته‌میمی هه‌نارته نک
 طه‌لحه و زوبه‌یری دا به‌ری وان بده‌ته صلحی، و قه‌عقاع ب ئه‌زمانی خوۆ
 یی ره‌هوان شیا طه‌لحه و زوبه‌یری ل دیوانا عایشایی قانع بکه‌ت کو
 مه‌سه‌له وه‌سا یا ب سانه‌ی نینه وه‌کی ئه‌و هه‌زر دکهن، و دڤیت ئه‌و
 ده‌لیقه‌یی بده‌نه ئیمام عه‌لی هه‌تا ئوممه‌تی هه‌میێ دکه‌ته ئیک پشتی قتی
 دو به‌ره‌کییا په‌یدا بووی؛ دا پشتی هنگی ئه‌و ب مه‌سه‌لا تۆلا ئیمام عوثمایی
 باخفت.. نه‌خاسم ئه‌و ژ وان که‌سانه یێن به‌دیه‌ دایه عه‌لی.

پشتی قه‌عقاع ژڤریه نک عه‌لی و ئاگه‌هدارییا وی کری کو لایێ دی
 ب گۆتتا وی دقانعن، عه‌لی دو که‌س هه‌نارته نک وان دا مه‌سه‌لا صلحی
 موکوم بکه‌ن، و هه‌ردو لا ل سه‌ر هندی پیکه‌تان کو سوپاهی ژ به‌صرایی

(۱) موسلم قه‌دگوه‌یزت.

دهرکهفن، عهلی بچته کووفه و طهلهحه و زوبهیر بچنه مه‌دینتی.. وی شه‌قی
 ئەو فتنه‌چییتن دژی عوثماني رابووین و ئەو کوشتی زنده تهنگاقبوون، و
 گۆتته ئیک و دو: هەر گاقه‌کا ئەفه پیکهاتن یا مه ژ بنی دی تیکچت؛
 چونکی ئەو هه‌ردو دی کاری دژی مه‌ کهن، له‌و پیلانا وان بوو ئەو خو
 بکه‌نه دو پشک هەر پشکه‌ک ب دزی فه بچته د ناڤ ده‌سته‌که‌کی دا، و
 هیشتا دنیا زه‌لال نه‌بووی ئەو تیران د ئیک و دو وه‌ریکهن، و هیرشی بده‌نه
 سه‌ر لایی دی؛ دا هەر ئیک هزر بکه‌ت لایی دی ژ صلوحی لیقه‌بوو، و
 هوسا شه‌ر په‌یدا بت!

و یا وان قیای چیبوو.. و شه‌ره‌کی دژوار د ناڤه‌را هه‌ردو لایان دا
 په‌یدا بوو، ئەف شه‌ره ل رۆژا ئەینییی بوو شازده‌ی هه‌یقا جومادا یا پاشیی
 ژ سالا ۳۶ مشه‌ختی، و ئەف شه‌ره ئەوه یی ب ناڤی شه‌ری حیشتری
 (حرب الجمل) هاتییه ب ناڤکرن.

د هنده‌ک روابه‌تین دورست دا هاتییه کو به‌ری شه‌ر ده‌ست پی بکه‌ت
 تیره‌ک ب طه‌له‌هیی که‌فت بیته زانین کانئ ئەو ژ کیشه‌هات، و ئەو
 بریندار بوو، له‌و هنده‌ک هه‌قالین وی ئەو بره به‌صرا و دانا ماله‌کی، به‌لی
 ژ به‌ر کو خوینا وی زنده چوو ئەو ب وی برینی مر. و زوبه‌یر به‌ری
 ده‌سپیکرنا شه‌ری ره‌یا وی هاته گوهارتن، و دیرۆکفان چهند ئەگه‌ره‌کان بو
 گوهورینا وی دبیتزن، وه‌کی -بو نمونه- هنده‌ک دبیتزن: عه‌بدللاه‌ی کورپی
 عه‌بباسی بیرا وی ل مرۆڤایینییی ئیناقه؛ چونکی ده‌یکا وی مه‌تا ئیمام
 عه‌لی بوو، و هنده‌ک دبیتزن: پشتی وی زانی کو عه‌مماری کورپی یاسری یی
 د گه‌ل عه‌لی ئەو لیقه‌بوو، و چهند گۆتته‌کین دی ژی دئینه‌گۆتن، هەر چاوا
 بت، زوبه‌یری خو ژ شه‌ری فه‌کیشا به‌ری کو ب دورستی ده‌ست پی بکه‌ت،
 و ده‌می ئەو چووی وی ئەف شه‌ره ب خو گۆت:

ترک الامور التي أخشى عواقبها

في الله أحسن في الدنيا وفي الدين

یہ معنی: ہیلانا وان کارین نھز ژ دووماھییا وان دترسم بو خودی،
ل دنیایی و ناخره تی چیتره.. و ئەف شعره ہندی دگہینت کو ئەو د بیر و
بوچوونا خو دا کہفتبوو شکئی، ب تایبہ تی پشتی وی گوہدارییا قہعقاقی
کری رۆژا بہری ہنگی..

ہەر چاوا بت دیارہ پشتی وی خو ژ مہیدانا شہری قہکیشای ہندہک
کسان ئەو دیت، و ب دویش دا چوون، و دەمی وان دیتی ئەو چوو وئ
نہالا دبیتنی: (وادی السباع) وان خو ل بہر قہنويسان، و پشتی وی خو
درتکری و نقستی وان ہیرش دایی و ئەو کوشت، و ئەوی ئەو کوشتی ناقتی
وی عہمری کورئی جہرمووزی بوو، یا ژ وی قہ ئەو ب قی کارئی خو دئ
ل بہر ئیمام عہلی شریں بت، لەو وی ہەر زوی ئەف خہبەرہ گہانده
عہلی، عہلی گۆتہ وی کەسئی ئەف خہبەرہ بو ئینای: مزگینییی ب ناگری
بدہ کورہکی کورئی صفیایی!

طه‌لحه‌یی کورئ عوبه‌یدوللاهی

ئەو ژێ ئیک ژ وان پینج کەسان بوو یێن ل رۆژتێن ئیکێ ژ گازیبا ئیسلامی ل سەر دەستی ئەبووبەکری هاتییه د ئیسلامی دا، و ژ حەفت هه‌شته‌کێن ئیکێ بوو یێن موسلمانبووین، ئیک ژ وان شەشان بوو یێن ئیمامی عومەر بو خەلیفاتیی پستی خو هلبژارتین، و گۆتی: ئەز شاهدم کو پیغه‌مبەرم -سلاف لی بن- دەمی مری یی رازیبوو ژ ئان، و ئەو ئیک ژ وان دەه کەسان بوو یێن پیغه‌مبەری -سلاف لی بن- د ئیک حەدیسی دا مزگینیا چوونا بەحەشتی دای، ئەوتن ب عەرەبی دبێژن: (العشرة المبشرة)، ژ بەر مەردینی و دەستی وی یی فەکری ب دانا خێران، پیغه‌مبەری -سلاف لی بن- ناسناقی (الفياض) داناوو سەر، و دەر حەقا وی دا پیغه‌مبەر -سلاف لی بن- د گۆتەکا خو دا دبێژت: ((مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شَهِيدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ)) هه‌چیێ بو وی خووش بت بەری خو بدەتە شەهیدەکی ل سەر رووی عەردی ب رێقه دچت، بلا بەری خو بدەتە طه‌لحه‌یی کورئ عوبه‌یدوللاهی..^(۱)

قی جاری گەشتا مه دئ د گەل طه‌لحه‌یی بت..

طه‌لحه‌ ژێ ئیک ژ زەلامین قورەیشییان بوو، ژ بابکی تەیمیان ئەو بابکی ئەبووبەکری دگەهتی، مەعنا ئەو و ئەبووبەکر پسمامین ئیک بوون، بابی وی عوبه‌یدوللاهی کورئ عوتمانئ کورئ عەمرئ کورئ کەعبئ کورئ سعەدی کورئ تیمی بوو، و دەیکا وی ژنکەکا خەلکی یەمەنی بوو دگۆتئی:

(۱) ترمذی فەدگوهیت.

(الصعبة بنت الحضرمي)، بهری هاتنا ئیسلامی ب نیزیکی سیزده چارده سالان هاتبوو سهر دنیایی، و ههر زوی وی وهکی زهلامین دی یین قوریشیان دهست دا بازرگانییی، و دهمی ژیییی وی دوازه سیزده سال ئهو د گهل کاروانی قورهیشیان دهردهفته شامی و یهمهنی بوو بازرگانییی، طهله ب خو بهحسی خو دکهت و دبیرت: ئهز د گهل کاروانیان چومه بازارا بوصرایی (باژیرهکی شامی بوو) -یهعنی بو بازرگانییی- د ریکا خو دا مه راهبک دیت د دیرهکی فه عیبادهت دکر، گاڤا وی زانی ئهم یی ژ حیجازی دئین، وی پسارا کاروانیان کر: ئهری ئیکی خهلکی حهرهمی د گهل هوه هیه؟ من گوئی: بهلی ئهز خهلکی حهره میمه، وی گوئی: ئهری پیغه مبهری خودی د ناف وه دا دهرکهفتییه؟ من گوئی: پیغه مبهر کییه؟ وی گوئی: نوکه دهمی دهرکهفتنا وییه، نهگهر ئهو پهیدا بوو هشیار بی کس بهری ته رانهکهت، باوهرییی پی بینه.. طهله دبیرت: گاڤا ئهم زقرینه مهکهھی، من پسار کر: ئهری تشتهکی نوی ل باژیری چیبوویه؟ گوئنه من: بهلی، موحه ممدی کوپی عبداللهاهی دبیرت: ئهز یی بوویمه پیغه مبهر، و ئهبوویه کری باوهری پی ئینایه.. ئینا ئهز ب لهز چومه نک ئهبوویه کری و من گوئی: ته باوهری ب موحه ممدی ئینایه؟ وی گوئی: بهلی، من گوئی: من ژی بیه نک وی، ئهبوویه کری ئهز برمه نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- و من ژی باوهری پی ئینا.

ئهفه رۆژین ئیکی بوون یین هاتنا ئیسلامی، و هنگی حهفت ههشت مرۆشهکان ب تنی باوهری ب پیغه مبهری ئینابوو، ل سهر قی بناخهیی طهله ژی دئیه هژمارتن ژ موسلمانین دهستپیکتی، یین بهری قووناغا مالا ئهرقهمی هاتینه د ئیسلامی دا، و قهنجیا موسلمانبوونا وی پشتی خودی بو راهبی شامی و ئهبوویه کری دزقرت.

طه‌لحه بازارگانه‌کئی ده‌وله‌مه‌ند بوو پتیریا ژییی خو وی ب بازارگانییی
 شه دبۆراند، و گه‌له‌ک جاران نه‌و د گه‌ل کاروانی قوره‌یشییان ده‌ردکه‌فته شام
 و یه‌مه‌نی.. و نه‌و ژی وه‌کی نه‌بووبه‌کری ب مه‌ردینی و جامیرییی هاتبوو
 نیاسین، و وی ب مالی زیده هاریکاریا مروقتین هه‌وجه و پیتقی دکر.
 ده‌می نه‌و موسلمانبووی نه‌وفه‌لی کورپی خوه‌یلدی نه‌سه‌دی نه‌وی
 دگۆتنی: شیر قوره‌یشییان، نه‌و و نه‌بووبه‌کر گرتن و پیکشه ب وه‌ریسه‌کی
 شه‌گرتدان، و نه‌خۆشی گه‌هاندی دا نه‌و ژ دینی خو لیقه‌ بین، به‌لی وان
 گوهدارییا وی نه‌کر و خو‌راگری مان.

ل مه‌که‌هی وی ب ده‌ستی خو و مالی خو ژی هاریکاریا موسلمانان
 دکر، و پتیریا ده‌می خو ب کاروانین بازارگانییی شه‌ دبۆراند، و نه‌هاتییه
 زانین کو نه‌و ژ وان سه‌حاییان بت یین مشه‌ختبووینه‌ حه‌به‌شه. و دهنده‌ک
 ریوايه‌تان دا هاتییه‌ کو ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- و نه‌بووبه‌کر
 مشه‌ختبووینه‌ مه‌دینی، طه‌لحه بو بازارگانییی چوو بوو شامی، و ل ده‌می
 زقرینی وی نه‌و ب ریقه‌ دیتن، و وی هنده‌ک جلکین شامی دانه پیغه‌مبه‌ری
 -سلاف لی بن- و نه‌بووبه‌کری، و نه‌و هاته مه‌که‌هی دا هنده‌ک کار و بارتین
 خو بقه‌تینت، پشتی وی کارتن خو صافی‌کرین، وی نه‌وین مایی ژ مالباتا
 نه‌بووبه‌کری ل مه‌که‌هی د گه‌ل خو برن و چوو قه‌ستا مه‌دینی کر، و ل ویری
 پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- براینی د ناچه‌را وی و نه‌بوو نه‌ییوی نه‌نصاری
 دا په‌یدا کر.

* * *

ل مه‌دینی طه‌لحه ئیک ژ سه‌حاییین به‌رچاڤ و مه‌زن بوو، یین
 پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گه‌له‌ک جاران کارتن گرنگ پی ددانه‌کرن، و
 ئیک ژ وان کاران نه‌و بوو ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بریار دای

بچته د ږټکا کاروانی قوره‌یشیيان دا، وی طه‌لحه و سه‌عیدئ کورئ زه‌یدی هردو هنارتنه د ږټکئ دا؛ دا نمو دهنګ و باسټن کاروانی قوره‌یشیيان بو وی بینن، وان ل جهه‌کی دانا، و مانه ل هیثییا کاروانی، گاڅا خه‌بر گه‌هشتییه وان کو کاروانی ږټکا خو یا گوهارتی، نمو ب له‌ز هاتنه مه‌دینئ دا قئ خه‌بری بو پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- څه‌گوه‌یزن، به‌لق حه‌تا نمو گه‌هشتینه مه‌دینئ وان دیت پیغه‌مبه‌ر -سلاڅ لئ بن- و هه‌قالټن خو ژ مه‌دینئ یتن ده‌رکه‌فتین، وان هه‌ردویان له‌زکر دا بگه‌هنه پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن-، به‌لق حه‌تا نمو گه‌هشتینه وان شه‌رئ به‌درئ ب دووماهی هاتبوو، ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- نمو هه‌ردو وه‌کی دو پشکداربووټن شه‌ری هژمارتن و پشکه‌ک ژ ده‌ستکه‌فتیيان دا وان.

ل ږوژا ئوحدوئ ده‌مئ ته‌نگاڅی ل سه‌ر پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- زیده شدیای طه‌لحه ئیک ژ وان سه‌حابیيان بوو یتن ماینه ل به‌ر سنگئ وی و به‌ره‌قانی ژئ دکر حه‌تا پتر ژ سه‌پ و پټنج برینان که‌فتینه له‌مشئ وی، و برینا ژ هه‌میئ مه‌زتر نمو بوو دو تبلټن ده‌ستئ وی هاتنه‌برین، و تیره‌ک ب ده‌ستئ وی یت چه‌پئ که‌فت ده‌ستئ وی شه‌له‌لی کر له‌و حه‌تا نمو مری ژئ نمو نه‌دشیا کاره‌کی ب وی ده‌ستئ بکه‌ت.

و گاڅا پیغه‌مبه‌ر -سلاڅ لئ بن- ب برینداری که‌فتییه د وئ چالئ یا کافران کوڅای، طه‌لحه ئیک ژ وان سه‌حابیيان بوو یتن هاریکاریا وی کری دا نمو ژئ ده‌رکه‌قت، وی خو هاقټته د چالئ دا و پیغه‌مبه‌ر بلندکر و عه‌لی نمو هلکټشا، و ده‌مئ پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- بریار دای نمو سه‌حابی خو څه‌کټشنه سه‌ر چیاټئ ئوحدوئ، و وی قیای ب سه‌ر که‌څره‌کی بکه‌فت، ژ به‌ر وه‌ستیان و برینټن خو نمو نه‌شیا ب سه‌ر که‌څری بکه‌قت، هنگی طه‌لحه‌ی خو چه‌ماند و گوته پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- پټیئ خو

بدانه سەر پشتا من و ب سەرکەڤه، د ڤی ههولیسستی وی دا پیغه مبهری
-سلاڤ لی بن- گۆت: ((أَوْجَبَ طَلْحَةَ)) یهعنی: بهحهشت بو طهلههی
واجیبوو^(۱).

ژ بهر ڤی چهندی ئه بوبه کری دگۆته رۆژا ئو خودی: رۆژا طهلههی!
بوچی؟ چونکی ئه رۆژ ئه بوو یا طهلههی بهحهشت تیدا ب دهست خو
ئیخستی.

د وان ههمی شهران دا یین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- د ژيانا خو دا
کرین، ملی طهلههی ب ملی وی ڤه بوو، ب تنی رۆژا بهردی تی نهبت،
ژ بهر وی ئه گهرا مه گۆتی.

سهراهاتیا طهلههی د گهل مهردینی و کهره می و هاریکاریا وی یا
بهردهوام بو ههڤالین وی بیی ئه داخوای ژئ بکهن، تشتی ناڤداربوو د
ناڤ سهحابیان دا.. جاره کی وی عهرده کی خو ب حهفتسه د هزاران فرۆت،
ئیڤاره کا درهنگ پاره گههشتنه دهستان، وی شهڤی ههمیی حالی وی یی
نهخۆش بوو، ژنکا وی -کو کچا ئه بوبه کری بوو- دیت حالی وی یی
نهخۆشه گۆتی: ته خیره؟ وی گۆت: ئه مرۆڤی ئهڤ ههمی ماله ل نک
ههی دی چ بیژته خودای خو؟ ژنکی گۆتی: گاڤا ل ته بوو سپیده وی
ل سهر ههڤالین خو لیکڤه که.. ئه ل ژنکا خو زڤری و گۆتی: خودی
رهحمی ب ته ببهت، موفهقا کچا موهفقه قی! سپیدی وی ب گۆت نا ژنکا
خو کر، دووماهییی ژنکا وی گۆتی: ما تو هندهک مالی بو مه ژئ
ناهیلی؟ وی گۆتی: پا بوچی ته زوی نه دگۆت؟ پاشی وی بهری خو دا
ئامانه کی دیت هزار دهرهم یین تیدا ماین، گۆتی: بلا ئهڤه ژئ بو ته بن.

(۱) ترمذی ڤه دگوهیزت.

و عهده‌تی وی نهو بوو وی ئیتیمهک د ناف مالباتا ته‌یمیان دا نه‌دهیلا نه‌گه‌ر که‌فاله‌تا وی نه‌کریا، و گو‌ه ل ده‌ینداره‌کی نه‌دبوو نه‌گه‌ر نه‌چو‌وبا ده‌ینی وی پیش قه‌ بده‌ت، بیی نهو داخو‌ازا قی چهن‌دی ژئی بکه‌ت، و هر سال وی دهه‌ هزار بو‌ عانی‌شایی دهنارتن. ژ بهر هندی دگو‌تنه‌ وی: (طلحة الجود) یان: (طلحة الفیاض).

سائی کورچی زه‌یدی دبیرت: ل مال و ل سه‌فه‌ری ژئی من هه‌قالینییا طه‌لحه‌ی کر، من نه‌دیت که‌سه‌ک ژ وی مه‌ردتر بو‌ ده‌ره‌می و کراسی و خو‌ارنی.

ل سهر ده‌می خیلافه‌تا نه‌بو‌وبه‌کر و عومه‌ری طه‌لحه‌ ژ وان که‌سان بوو یین نیزی‌ک ژ وان، و گه‌له‌ک جاران وان داخو‌ازا بو‌چوون و ره‌نیا وی دکر، و ناشکه‌رایه‌ کو نهو ئیک ژ وان شه‌ش که‌سان بوو یین عومه‌ری هلبژارتین دا ئیک ژ وان پشتی وی ببه‌ته‌ خه‌لیفه، به‌لی چونکی طه‌لحه‌ ژ وان که‌سان نه‌بوو یین دل د خیلافه‌تی هه‌ی وی (ته‌نازول) بو‌ عوثمانی کر، و هر چهنده‌ وی ته‌نازول بو‌ عوثمانی کربوو، به‌لی پشتی عوثمان بو‌وبه‌ خه‌لیفه ب ده‌مه‌کی ره‌نگه‌کی سارییی د نا‌قبره‌را وان دا په‌یدا‌بوو، و طه‌لحه‌ی چهنده‌کی خو‌ دا پاش.. و پشتی فتنه‌چی دژی عوثمانی رابو‌وین و مه‌سه‌له گه‌هشتیه‌ وی هه‌ددی کو عوثمان ب ده‌ستین وان هاتیبه‌ کوشتن، دیاره طه‌لحه‌ی همست ب ره‌نگه‌کی په‌شیمانیی کر کو وی به‌ره‌قانی ژ عوثمانی نه‌کر له‌و -وه‌ک کفاره‌ت بو‌ قی خه‌له‌تییی- وی بریار دا نهو خو‌ بده‌ته‌ د گه‌ل وی لایی یی داخو‌ازا ستاندنا‌ تو‌لا عوثمانی کری، وه‌کی د ژیانا زوبه‌بری دا مه‌ قه‌گتیرای.

طلحه -وهكى زوبهبرى و عايشايى- ژ وان صهحابيان بوو يىن
داخواز ژ على كرى كو ئهو لهزى د ستاندا تولا عوثماني دا بكهت، و
هر ژ بوڤى نارمانجى ئهو ژى د گهل وان دهركهفته بهصرا، و سهراهاتيا
دهركهفتنا وان و كانى چاوا ب دووماهى هات بهرى نوكه مه فهگتپرايه لهو
پيتشى ناكهت دوباره بكهين.

بهرى شهري جهمهل ل سالا سپه و شهنشى مشهختى دهست پى
بكهت، طلحه و زوبهبر هردو قانعوبوون كو شهر دقيت نهئيتنهكرن، بهلى
بى وان و ژ نهجامى پيلانهكا فتنهچيان گتپراى شهر چىبوو، و بهرى
دهسپىكرنا شهري، يان ل دهمى دهسپىكرنا شهري ل دويش گوتنهكى، تيرهك
-بى كس بزانت كى ئهو هاقيتيه- هات و بچووكى طلحهى كهت، و
ئهو برينداركر، ههقالهكى وى ئهو بر حهتا گههاندويه باژپرى بهصره و دانا
مالهكى ل وپرى، بهلى هندی خونا وى چووبوو ئهو ب وى برينى مر. و
مرنا وى ل سالا ۳۶ مشختى بوو، و هنگى ژيى وى نيزيكى ۶۲ سالان
بوو.

گوتنهكا دى ههيه دبىژت: ئهو د شهري دا هاته كوشتن، و دهمى شهر
ب دووماهى هاتى و ئيمامى على د ناڤ كوشتيان دا گهرياي ئهو ديت،
چوو هنداف سهري و تۆز ژ ديمى وى قهمالى و ب خهم قه گوت: بابى
موحهمهدى! يا مهزله ل سهر من نهز ته هوسا ببينم، خودى رحمتى ب ته
بيته، خوزى بهرى بيست سالان نهز مريام!

عبدالرحمانی کوری عوفی

هه‌قالینییه‌کا موکم د ناڅه‌را وی و عثمان و ساعد و زوبه‌یر و طه‌لحه‌ی دا د گهل ئه‌بووبه‌کری هه‌بوو، ب عه‌مری خو څه ئه‌بووبه‌کر ژ وان هه‌ر پینجان مه‌زتر بوو، له‌و وان ب چاڅه‌کی مه‌زن به‌ری خو ددا ئه‌بووبه‌کری، گاڤا ئه‌بوو به‌کر هاتییبه د ئیسلامی دا، به‌ری هه‌ر تشته‌کی هزر د هندئ دا کو ئه‌و به‌ری څان هه‌قالان ژی بده‌ته ئیسلامی، و چه‌ند که‌یفا ئه‌بووبه‌کری یا مه‌زن بوو ده‌می دیتی وان ب ساناهی و زوی گوهدارییا وی کری و ئاماده‌بوونا خو بو هاتنا د ئیسلامی دا دیارکری.. ئه‌و کو‌ما ئیکئ بوون ژ وان مرو‌قان یین دلئ خو بو دینی نوی څه‌کری، ژ بلی خه‌لکئ مالا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-، له‌و یا عه‌جیب نینه هیشتا ئه‌و دزیندی مزگینیا چوونا به‌حشته‌ی بو وان هاتییبه‌دان.

د جاهلییه‌تی دا ناڅی وی (عه‌بدئ عمری) بوو، به‌لئ گاڤا ئه‌و هاتییبه د ئیسلامی دا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ناڅی وی کره (عه‌بدئ ره‌حمانی)، و ژیی وی هنگی ل دۆرتن بیست و دو سالییی بوو.

ل ده‌سپیکا ژیی خو مرو‌څه‌کی ده‌وله‌م‌ند و به‌رنیاس نه‌بوو، به‌لئ پشته‌ی هنگی، ب تاییه‌تی پشته‌ی مشه‌ختبوونا به‌ر ب مه‌دینی څه، ناڅی وی که‌فته سمر هه‌می نه‌زمانان، و جه‌ی وی د ناڅ جڅاکئ دا به‌رچاڅ بوو؛ چونکی ئه‌و بوو ئیک ژ بازرگانین موسلمانان یین مه‌زن..

عبدالرحمانی کوری عوفی، ئه‌وی ژ هشت مرو‌څتین ئیکئ دئیته هژمارتن یین کو به‌راهییی هاتینه د ئیسلامی دا، ئه‌و ژی وه‌کی سه‌عدی ژ بابکئ زوه‌ری یین قوره‌یشیان بوو، ئه‌و بابئ دبنه خالین پیغه‌مبه‌ری

-سلاډ لى بن-، بابى وى عموف كورپى عمبدي كورپى حارثى كورپى زوهمري كورپى كيلابييه. دهيكاي (الشفاء) هر مروڤا بابى وى بوو، و ژ بهر كو ټو ژ دوټامتين نامينايا دهيكاي پيغه مبهري بوو -سلاډ لى بن- ټو -وهكي قاضي عياض قه دگيرت- ده مټي پيغه مبهري بوو ټو دادوڤا وى بوو، موسلمان بوو بوو و ب مشهختى چو بوو مهدينى.

پشتى پيغه مبهري -سلاډ لى بن- نيزيكى دهه سالان ټو هاتبوو سر دنيايي، مهنا ده مټي ټو موسلمان بوو ژيبي وى ل دورتن سپه ساليبي بوو.

عمبدره حمان ژ لايى بهژن و بالايا خو ڤه مروڤه كټي دريژ بوو، و يى چهپ بوو، و ل شهري نوحودى پى وى برينداريوو لهو پشتى هنگى هتا مري ژي پيچه كټي دنجمي.

وهكي مه گوتى ټو نيك ژ وان هشت زه لمان بوو يين ل ده سپيكي هاتينه د نيسلامى دا، و چونكي ټو نيك ژ مروڤين فقير بوو ټو ژ وان بوو يين نه خوشى ژ كافرټن مه كه مټي گهشتيبي ژ بهر موسلمان بوونا وى، ل سالا پينجى ژ هاتنا نيسلامى ده مټي پيغه مبهري -سلاډ لى بن- داخواز ژ موسلمانان كرى كو مشهخت ببنه وهلاتى حبه شه، عمبدره حمان نيك ژ وان كه سان بوو يين مشهخت بوو، بهلى پشتى هنگى ب ده مهكي ټو زڤرپوو مه كه مټي، و ده مټي موسلمان مشهخت بوو مهدينى، ټو دوباره مشهخت بوو و ڤي جاري چو ل مهدينى ناكنجيوو.

ل مهدينى، ل دويف سيسته ما (موئاخاتى)، پيغه مبهري -سلاډ لى بن- براينى د ناڤهرا وى و سمدى كورپى ره بيعى نه نصارى دا پيداكر، و هندي سمد ما پيغه كو ټو مال و ملكى خو د ناڤهرا خو و وى دا ب نيڤي بكه، ټو ل بهر نه هات و گوتى: خودى بهر كه تى بو ته بيخته

مالی ته و عیالی ته.. ئەز مەرۆڤه کم هەز ژ بازرگانییی دکەم، کانی ریتکا بازاری نیشا من بده، و ته شۆل ژ من نەبت! هەر ژ رۆژا ئیتکی وی قەستا بازاری کر و دەست دا کاری بازرگانییی و خودی تەوفیق و بەرەکەت ئینا ریتکا وی، هەتا عەبدەرەحمان دبیژت: ئەگەر ئەز دەستی خۆ بکەم بەرەکی دی تژی زێر و زیشی ل بن بینم! مەعنا: ئەز د تجارەتی دا هەند یی ب تالە و بەختم.

دەمەکی دبیژ پیتە نەچوو عەبدەرەحمان بوو ئیک ژ زەنگینترین مەرۆقان ل مەدینە، ژ ئەنەسی دئیتە ڤه گوهاستن کو جاره کتی دەنگ و دۆره کتی مەزن ل مەدینە هات، خەلکی پسارکر: ئەڤه چیه؟ هەندەکان گۆت: ئەڤه کارەوانەکی عەبدەرەحمانی کوری عەوفی یی بازرگانیه هات.. هەفتەسەد حیشتیرین بارگری بوون. وی ئەو هەمی کرە خیر د ریتکا خودی دا، و ل سەر خەلکی مەدینە بەلاقەرن.

ئیمامی زوهری بەحسی وی دکەت و دبیژت: ل سەر زەمانی پیتەمبەری -سلاڤ لی بن- جاره کتی وی چار هزار کرە خیر، پاشی چل هزار، پاشی باری پینجسەد دەواران، و بەری ئەو بمرت وی وهصیه تکر بیسانە کتی وی بو ژنکین پیتەمبەری بت -سلاڤ لی بن- بهایی وی بیستانی چارسەد هزار بوون.

مەعنا: د گەل دەستی وی یی ڤه کری ب دانا خیران، مالی وی رۆژ بو رۆژی زێدە دبوو، و خودی بەرەکەت بو دئیحستی. و هەندەک زانایین تەفسیری ل وی باوەرینە کو ئەڤ ئایەتە: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَتًّا وَلَا أَدَىٰ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (البقرة: ۲۶۲) یەعنی: ئەوین مالی خۆ د ریتکا خودی دا خەرچ دکەن پاشی ئەو چو منەت و نەخوشییی پی ناگهیننە کەسی خیرا وان

ل نک خودایی وانه، و نه چو ترس ل سهر وان ههیه و نه نهو ب خهم دکهفن. هندهک زانا ل وئ باوهرتینه کو ئهف ئایهته د دهر حهقا ئیمامی عثمان و عهبدررهحمانی کورئ عموفی دا هاتبوو خواری.

و دبیتن: دهمی نهو کهفتیه بهر سهکراتی وی وهصیهتکر کو ههر سهحابیهکی مایه ساخ ژ خهلکی بهدرئ چارسهد دیناران ژ مالی وی بدهنی، و هنگی سهد ژ وان مابوون، و هندهکی وهکی عثمانی و عهلی ژئ نهو مال وهرگرت، و دهمی هندهکان گوتیه عثمانی: تو مروقهکی زهنگینی و ته منته ب وی مالی نینه، وی ئاشکهراکر کو راسته وی منته پی نینه بهلی مالی عهبدررهحمانی بهرهکهته دقتت مروف وهرگرت.

ل سهر زهمانی پیغهمبهری -سلاف لی بن- وی ههقالینیا وی د وان ههمی شهران دا کریوو یتن وی کرین، و نهو ئیک ژ وان سهحابیان بوو یتن روژا ئوحدی ماینه ل مهیدانا شهری و سست نهبووین، و بهری نوکه مه گوت کول وئ روژئ برینهک کهفته پییی وی و ژ بهر وئ برینی ههتا نهو مری ژئ نهو پیچهکی دنجمی.

ئیک ژ وان تاییهتییین کیم سهحابیان پشکداریا وی تیدا کری، یان ههما بلا بیتن: نهبووبهکری ب تنی پشکداریا وی تیدا کری، نهو بوو پیغهمبهری -سلاف لی بن- نقیژ ل پشت وی کریوو، نهو ژئ ل دهمی پیغهمبهری -سلاف لی بن- و سهحابییین وی چووینه غهزایا تهبووکی، دئیهته فهگوهاستن کو جارهکی وهسا چیبوو پیغهمبهر -سلاف لی بن- بو کارهکی خو یی تاییهت ژ سهحابیان فهما، و ههتا نهو هاتی دیت نهو یی نقیژئ دکهن، و عهبدررهحمان ئیمامی وانه، گاغا عهبدررهحمانی زانی کو پیغهمبهر -سلاف لی بن- هات، و هنگی نهو د رکاعهتا دوماهییی دا بوو، وی قیا پاشاشکی خو فهکیتشت؛ دا پیغهمبهر بچته جهی وی و بیته

نیمام، بهلئ پیغه مبهری ب دهستی نیشارهت دایئ کول جهئ خو بمینه و وی رکاعدهتا دووماهیئی یا نفتیژئ ل دویف عمبدره حمانی کر پاشی رابووقه نفتیژا خو تمامکر.

د گهل موژیلاهییا وی یا زنده ب تجارهتئ فه، و ژ بلی مردینییا وی یا ههمی کسان پی دزانی، نمو مروّقهکئ زنده زانا ژئ بوو د دینی دا، و نه ب تنئ خهلیفهیان پسیارتین خو ب وی دکرن، بهلکی گهلهک صهحابی ژئ دهمن هوجهی تشتهکی ژ دینی خو بان، وان پسیارا خو ب وی دکر. و تشتئ ژ ههمییان بهرچاقتد ژ یانا وی دا ل سهر دهمن خهلیفه پین راشدی هلوپستئ وی بوو دهمن عومهری نمو د گهل پینج کسین دی هلبژارتی دا صهحابی ئیک ژ وان بو خو بکنه خهلیفه پستی عومهر برینداربووی.

ناشکه رایه دهمن عومهر هاتییه بریندارکرن، و دختوران نمو بی هیئی کری و داخواز ژئ کری نمو ئیکی بدانته جهئ خو، بریارا وی نمو بوو نمو وان ههر شش صهحابیین ماین ژ وان دههین پیغه مبهری -سلاف لی بن- مزگینی ب چوونا بهحشتئ دایئ، و مری و نمو یئ ژئ رازی، هلبژرت و داخوازی ژ صهحابیین مهن بکمت کو نمو ئیک ژ وان بو خیلانته هلبژرتن.

عمبدره حمانئ کورئ عوفی ئیک ژ وان بوو، و بهری نوکه دهمن مه ژ یانا نیمامئ عوئمان فهگیرای مه نهف سوجهته کربوو، تشتئ مه دقیت ل قیتری بهحس ژئ بکهین دهورئ عمبدره حمانی یئ بهرچاقت بوو د نا فنان ههر شش کسان دا، و کانئ چاوا نمو شیا وان ههمییان بگهینته ئیک گوتئ.

پستی صهحابی ژ قشارتنا عومهرئ کورئ خطابی ب دووماهی هاتین، نمو ههر شش کسین عومهری هلبژارتین دا ئیک ژ وان بته

خهلیفه، د گهل هندهک صهحابییتن مهزن ژ وان ییتن نهوبویهکر و عومهری رهتیا وان د کارتن مهزن دا دستاند، ل جههکی کۆمبوون، دا دان وستاندنن د مسهلا هلبژارتنا خهلیفئ نوی دا بکهمن. عبدررهحمانی گۆته وان: سئ ژ هموه تهنازلئ بۆ سییان بکهمن. زوبهیری گۆت: من تهنازل بۆ عهلی کر، و طهلهمی گۆت: من تهنازل بۆ عوثمانی کر، و سهعدی گۆت: من تهنازل بۆ عبدررهحمانی کر، ب ئی پهنگی سئ کس مان، عبدررهحمان ل عوثمانی و عهلی زقیری و گۆته وان: ئیک ژ هموه خوڤهکیشن دا نم یی دی بکهینه خهلیفه. همدو بی دهنگ مان، عبدررهحمانی گۆته وان: هوین همدو دئ من کهنه وهکیل، و سویند ب خودئ بت نهز بهرئ خو ژ یی باشتر ژ هموه وهرنهگتیرم؟ وان گۆت: بهلی..

سئ رۆژان عبدررهحمانی گۆتن و بۆچونا صهحابییان وهرگرت، حهتا دبیتن: وی پسپارا خو ب ژن و زارۆک و مروڤتین عبید ژی کر، و پشتی همر سئ رۆژ تمامبوین، ب شهقی نهو چوو مالا خوارزایی خو و ژ خمو راکر و گۆتی: همپه بیژه سهعد و زوبهیری بلا بیته ڤتیرئ، و نهو ما د گهل وان ناخفت حهتا درهنگی شهف، پاشی نهو چوون، وی گۆته خوارزایی خو: همپه بیژه عهلی بلا بیته، عهلی هات و حهتا شهف ژ نیقی قولپی نهو د گهل وی ناخفت، و ئیک ژ گۆتتین وی نهو بوو وی گۆتی: بیژه من: نهگهر نهز بهیعی نهدمه ته تو کی هل دبژیری ژ صهحابییان؟ وی گۆت: عوثمانی کورئ عهفانی. پاشی وی داخوازا عوثمانی کر، و حهتا بانگی سپیدئ دای نهو د گهل وی دناخفت، و گۆته وی ژی: نهگهر نهز بهیعی نهدمه ته تو کی هلبدبژیری ژ صهحابییان؟ وی گۆت: عهلییی کورئ نهبوو طالبی. گاڤا بانگی سپیدئ دای، نهو همدو دهرکهفتنه مزگهفتی بۆ کرنا نقیژئ، و نیمامئ موسلمانان صوههیبئ رۆمی بوو، نهوی عومهری کریسه

نیمام هتا خلیفه دئیتته دهسنيشانکرن. پشتی نقیثر خلاصبووی،
 عبدرره حمان ل نک مینبهره پیغه مبهری -سلاف لی بن- راهستیا، پشتی
 کو صحابی همی فهخواندینه مزگهفتی، د گهل والییین: شام و حمص و
 مصری ژی، نهوین هنگی ل مهدینی، و مهزنین لهشکهری ژی، نهو د ناف
 وان دا رابووقه همدا خودی کر و شاهده دا، پاشی ل عهلی زقری و گوتی:
 من گهلهک هزارا خو د مهسهلی دا کر، و گوتنا خهلیکی ژی وهرگرت، من
 دیت نهو کسسی ژ عثمانی باشتر نابینن. پاشی نهو ل عثمانی زقری و
 گوتی: نهز مویایه عا ته دکم ل سهر سوننه تا خودی و پیغه مبهری وی و
 ههر دو خلیفه یین پشتی وی. و نهو چوو دهستی عثمانی، و ئیکه مین
 کسسی پشتی وی بهیعه دایه عثمانی و چوویه دهستی وی عهلییی کوری
 نهبوو طالبی بوو، پاشی همی صحابییان بهیعه دا عثمانی بیی کو
 ئیکی ب تنی ژی خو پاشدا بیته.

هوسا و ب ئیخلاص و شاره زاییا خو عبدرره حمان شیا نوممه تی
 هممییی ل سهر ئیک گوتنی کوم بکته، و نه هیلت دلی کس ژ وان
 بمینت، و ئیخلاص و دهسپاکییا وی ژ هندی ناشکرا دبت وی ههر ژ رۆژا
 ئیکی خو ژ بهریراییی فهکیشا، و نه گهر نهو نهو با یی مهیلی بکته دقیا
 وی مهیل بو پسمامی خو سهعدی کوری نهبوو وهققاصی کرا، بهلی وی وه
 نهکر، و سی شف و سی رۆژان بیی کو نهو بینا خو فهدهت، یان هست
 ب وهستیانی بکته، نهو د ناقبهره صحابییان دا هات و چوو، و گوتن و
 بوچوونا پتربیا خهلیکی وهرگرت، هتا یا ژن و زاروک و عبدان ژی وهکی
 مه گوتی. نهفه کورتییا ربوایه تا راست و دورستا (شورایی) بوو، وهکی ب
 ریکتین دورست هاتییه فهگوهاستن، و ههر گوتنهکا دی یا هبت ژ ربوایه تی
 نههلی بیدعییه، و چو راستی بو نینه.

مرنا عبدرره حمانی کوری عهوفی ل سهر ده می خیل افه تا نیمامی
عوثمان بوو ل سالا (۳۱) پی یا (۳۲) پی وه کی هندهک دبیزن، و مرنا وی
ل مه دینی بوو، و ژیبی وی هنگی حهفتی و پینج سال بوو، و قهشارتنا وی
ل به قیعی بوو.

دبیزن: ده می نهو کهفتیه بهر مرنی وی کره گری، گریه کا دژوار،
هندهکان پسیار ژئ کر: بوچی تو دکهیه گری؟ وی گوئ: موضعه بن کوری
عومهیری ژ من چیتتر بوو، نهو ل سهر ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- مر
کفن نه بوو نهو بکهینه بهر وی، و حه مزه یی کوری عبدموططه لیبی ژئ
ژ من چیتتر بوو، نهو ژئ ل سهر ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- مر و
مه کفنهک نه بوو بکهینه بهر وی، و نهز دترسم نهز ژ وان بم یین ل دنیا یی
خوشی بو هاتینه دان، و نهز دترسم نهز ژ هه قالین خو قه مینم ژ بهر مالی
من یی زیده!

نهبوو عوبه‌یده عامری کورئ جه‌راهی

عومهری کسه‌ک وه‌کی وی نه‌ددیت، لهو ده‌می خبه‌ری مرنا وی گه‌شتیه مه‌دینی چا‌تین نیمامی عومهر تژی رۆندک بوون، چونکی عومهری دزانی مرنا وی ئالاتیه‌کا وه‌سا دئ ل پاش خو هیتل کسه‌ک نه‌شیت تژی بکه‌ت.. و پشتی مرنا وی ب چند ساله‌کان نیمامی عومهر رۆژه‌کی د نا‌ف کۆمه‌کا سه‌حابییان دا یی رۆینشتیبوو، وی گۆته هه‌قالین خو: وهرن همر ئیک ژ مه‌ خوزیه‌کی راهیتل، ئیکی گۆت: خوزی من تژی فی خانی مال هه‌با هه‌تا ئیقاری من تشته‌ک ژئ نه‌هیلابا، من نه‌و هه‌می د ریکا خودی دا خه‌رج کربا، و ئیکی دی خوزیا خو گۆت، و یی دی و یی دی، هه‌تا کس نه‌مای، ئیک ژ وان گۆت: نه‌ی نه‌میرولموئمین! خوزیا ته‌ چیه؟ وی گۆت: خوزیا من نه‌وه من تژی فی خانی زه‌لامین وه‌کی نهبوو عوبه‌یده‌ی هه‌بان! و خو ده‌می عومهر که‌فتیه به‌ر مرنئ ژئ وی دگۆت: نه‌گهر نهبوو عوبه‌یده یی زیندی با، نه‌ز دا وی ل جه‌ی خو که‌مه خه‌لیفه..

بوچی؟

چونکی پیغه‌به‌ری -سلاف لی بن- د ده‌ر حه‌قا وی دا گۆتیبوو:
(لِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينٌ، وَأَمِينُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ)) هه‌ر نه‌مه‌ته‌کی نه‌مینه‌کی هه‌ی و نه‌مینئ قسئ نوممه‌تی نهبوو عوبه‌یده‌یی کورئ جه‌راهیه^(۱). و نه‌وی نه‌مین بت دئ د خیرا نوممه‌تی دا بت.

(۱) بوخاری فهدگوهیت.

ناثی وی یی دورست عامر بوو، کوړی عبدالله لاهی کوړی هیلالی
 فهریه، و (فهر) کو نیک ژ بابکتین قوره یشییانه دبه بابی وی یی
 هفتی، و نسهبا وی و پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل وی دگهته نیک.
 نمو ژی وهکی هه قالین خو یین بهری نوکه مه بهحسی وان کری
 ژ وان یین مزگینی ب بهحشتی بو هاتییه دان، ژ وان کهسان بوو یین
 هیشتا زوی هاتینه د نیسلامی دا بهری موسلمان بچنه مالا نهرقه می، و
 موسلمان بوونا وی ژی ل سهر دهستی نه بوو به کری بوو، و ژیی وی (۲۷)
 سال بوو ده می نمو هاتییه د نیسلامی دا. و نمو نیک ژ وان صهحابیان
 بوو یین مشه ختبووینه حبه شه، به لی دیاره نمو گه لهک نه مابوو ل وتری و
 هر زوی زقریبوو مه که هی، و پستی هنگی نمو ژ مه که هی مشه ختبوو بوو
 مدینی.

کتیبین سیره تی گه لهک بهحسی وی ناکمن ده می نمو ل مه که هی،
 به لی پستی مشه ختبوونی د گه لهک سهره اتیان دا بهحسی وی ل پیشی
 دئته کرن.. و سهره اتیا نیک ل رورژا به دری بوو، ده می نمو و بابی خو یی
 کافر د شه ری دا که فتنه بهرانه نیک، و وی بابی خو کوشتی، و هندهک
 زانایین ته فسیری دبیزن: **ثُمَّ نَافَاةٌ نَّافَاةٌ دَهِرُهَا دَهِرُهَا وَ هَاتِي وَ خَوَارِجُهَا**
مَجِدُّ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ
أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ
مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾ (المجادلة: ٢٢)
 یعنی: تو -هی پیغه مبهر- ملله ته کی نابینی باوه ریی ب خودی و رورژا
 دووماهییی بینت، و کاری ب وی شریعه تی بکه تی یی خودی بو وان دانای،
 و د سهر هندی را رابست هه ز ژ وی بکه تی یی دوژمناتییا خودی و

پيغهمبرئى وى كرى و دوستينييا وى بكهت، نهگهر خوئو بايتن وان بن
يان كوپتن وان بن يان برايئن وان بن يان مروقتن وان بن، نهوتن هه يئن
قيان و نهقيانا وان بو خودئى، خودئى باوهرى د دليئن وان دا نقيسييه، و
ب سهركهفتن و پشتهقانييا خوئى د دنيايئى دا نمو ب سهر دوژمنيتن وان
ئىخستينه، و نهو ل ناخرهتئى دئى وان كهته د هندهك بهحششان دا پروبار
د بن دار و بارئن وان دا دچن، دههكهئى بيئى قهبرين نمو دئى تيدا مينن،
خودئى ژ وان رازبوويه و ئيدى نمو قهت ژ وان عيجز نابت، و نهو ژ وى
رازبووينه ژ بهر وان دهرهجيئن بلند يئن وى نمو برينئى، نمو پارتا خودئى و
وهلييئن وينه، و نهون يئن ل دنيايئى و ناخرهتئى ددلخوش.

نهگهر نهف ريوايهته يا دورست بت نمو دئى بته مهزنترين مزگينى بو
نهبووعوبهيدهى، ههر چهنده ههديستين دورست گهلهك هاتينه كو نمو ژ وان
كهسانه يئن دچنه بهحهشتئى.

ل روژا ئوحدئى ژى نهبوو عوبهيدهى دهوئى بهرچاڤ ههبوو، دا
گوهداريا نهبوويهكرى بكهين چاوا نمو بوو مه ديمهنهكى ژ ديمهنتين روژا
ئوحدئى قهديگيرت، نمو دبئيرت: نهز ئيكهمين كهس بووم ل روژا ئوحدئى
زقپرين.. مهخسهدا وى نهوه دههئى تهنگاڤى چيبووى و شكهستن كهفتييه
رئزا موسلمانان هندهك رهقين و هندهك ژ شهري سستبووين، پشتى
گوئگوئتكهك بهلاقبووى كو پيغهمبر -سلاف لئى بن- هاته كوشتن، و نمو
ب خوئو ل سنگئى شهري بوو، پشتى دههكهئى هاته زانين كو دروه
پيغهمبر -سلاف لئى بن- نههاتيهه كوشتن، و نمو يئى ل پيشيئى شهري
دكهت، هندهك صهجابى چوون خوئو قئيرا بگههينن دا بهرهقانييئى ژئى بكهن،
نهبوويهك دبئيرت: هنگى نهز ئيكهمين كهس بووم لئى زقپريم، من ديت
پيغهمبر -سلاف لئى بن- يئى شهري دكهت، و زهلامهك يئى ل بهر سنگئى

وی شهری دکهت و بهره‌قانییی ژئی دکهت، من گۆته خو: مادهم ئهو زهلام نه
 ئەزم، خوزی ئهو طه‌لحه بت، چونکی طه‌لحه پسمامی من بوو و من دقیا
 ئهو قه‌نجییا نه‌گه‌شتیییه من بگه‌ته مرۆقه‌کی من! ئەز چووم خو بگه‌هینمه
 پیغه‌مبه‌ری من دیت زه‌لامه‌ک د ناچه‌را من و کافران دا یی ب نک
 پیغه‌مبه‌ری فه دچت، و ئەز پتر ژ وی یی نیزیکی پیغه‌مبه‌ری بووم، به‌لی
 ئهو خو‌شتر ژ من دچوو، من نه‌زانی ئهو کییه، پاشی بو من دیاریوو کو ئهو
 ئه‌بوو عوبه‌یده‌یه.. گا‌قا ئەز و ئهو گه‌هشتینه پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- مه
 دیت ددانئ وی یی شکه‌ستی و دیمئ وی یی برینداربووی، دو خه‌له‌کین
 کومزری یین ناسنی یین د رویئ وی را چووین، پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی
 بن- گۆته مه: د ه‌موارا ه‌قالئ خو ه‌رن. مه‌خسه‌دا وی طه‌لحه بوو و
 هنگی ئهو یی برینداربوو خوین ده‌اقیت، مه‌گو‌هی خو نه‌دا گۆتنا وی و ئهم
 ب نک وی فه چووین، ئەز چووم دا وان ه‌ردو خه‌له‌کین ناسنی ژ رویئ وی
 بینمه‌ده‌ر، ئه‌بوو عوبه‌یده‌ی ئەز دامه‌ سویندئ کو ئەز وی کاری بو وی به‌یلم،
 من سویندا وی نه‌شکاند، وی نه‌قیا ب ده‌ستی وان خه‌له‌کان بکیتشت دا
 نه‌خۆشی نه‌گه‌ته پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- و وی ئهو ب ددانین
 ژتکفه‌کرن، و د گ‌ل ه‌ر خه‌له‌که‌کی ددانه‌کی ئه‌بوو عوبه‌یده‌ی شکه‌ست.

ژ قئ ریوايه‌تی دئیته زانین کو ئه‌بوو عوبه‌یده ژ وان سه‌حابییان بوو
 یین ل رۆژا ئو‌جودئ خو‌راگر مایه ل مه‌یدانا شه‌ری، و ل ده‌می ته‌نگا‌قییی
 ئهو و کته‌کا کیم یا سه‌حابییان ل دۆر پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- ماین، و
 ه‌تا دووماهییی به‌ره‌قانی ژئی کری.

به‌لکی ژ به‌ر شان ه‌لو‌ستین وی یی هۆسا بت، ئهو بو‌بوو ئیک
 ژ وان سه‌حابییان یین پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- زیده‌ حه‌ز ژئی دکر، و
 ئهو بو کارین گ‌رنگ هل دبژارت، ده‌می پسار ژ عایشایی ه‌اتییه‌کرن:

کیژ صهحابییتن پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل بهر وی خوشتقیتر بوو؟
وی گوت: نهبوو بهکر، پاشی عومهر، پاشی نهبوو عوبهیده.

ژ لایهکی دی څه نهبوو عوبهیده ژ وان صهحابییان بوو یتن قورئان
همی ژ بهر، و د دینی دا شارهزا، لهو دهمی وهفدا نهجرانئ هاتیبه
مه دینئ، وان داخواز ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- کر کو نهو صهحابییهکی
خو د گهل وان بهنیرت دا بهرسقا پسیارین وان بدهت و دینی نیشا وان
بدهت، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوته وان: ((ئمز دئ زهلامهکی نهمین
د گهل هموه هنیرم)) رۆژا د دویڤ دا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هنارته
ب دویڤ نهبوو عوبهیده ی را و نهو د گهل وان فریکر.. حوذهیفه دبیرت:
هر صهحابییهکی بهرئ وی لی بوو پیغهمبهر وی بهنیرت، ژ بهر گوتنا
وی: نهز دئ زهلامهکی نهمین د گهل هموه هنیرم.. هر ئیکی دقیا یئ
نهمین ل بهر پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- نهو بت.

ژ سالوخته تین وی نهو مرۆڅهکی نهرم و حهلیم بوو، قهت خو مهزن
نهدکر، و نهخلاقهکی زیده باش ل نک ههبوو، و حمز ژ ههڅرکی و جدهلی
نهدکر، و بهرئ وی همی گاڤان ل هندئ بوو ریزا موسلمانان ئیک بت،
چارهکی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- لهشکهرهک ب سرکیتشییا عهرئ
کورئ عاصی ب لایئ توخوبی شامئ دا هنارت، پشتی عهر چوویه وی
جهی نهو ترسیا شهرئ رۆمئ پیغه نهئیت، لهو وی داخواز ژ پیغهمبهری کر
کو لهشکهرهکی دی بو پشتهقانییا وان بهنیرت، ئینا پیغهمبهری -سلاڤ
لی بن- لهشکهرهکی دی بهرههڅر و هر چنده یتن وهکی نهبوو بهکر و
عومهر ژ د ناڤ دا بوون، بهلی وی نهبوو عوبهیده کره مهزنئ وان، گاڤا
نهو گههشتینه لهشکهرئ عهری، عهری گوت: نهز مهزنئ هموه مه،
موهاجریان گوتئ: نه.. تو مهزنئ ههڅالین خوئی، مهزنئ مه نهبوو

عوبه‌یده‌یه، گاڤا نهبوو عوبه‌یده‌ی دیتی نمو دئی ب هه‌ڤرکی چن، نمو چوو
نک عمری و گوتی: تو مه‌زنی مه هه‌میانی!

و ژ بهر سالوخته‌تین وی یین باش، و چونکی نمو ژ وان سه‌حابیان
بوو یین پیغه‌مبهر -سلاڤ لی بن- مری یی ژئی رازی، و وی ناسناقی وی
کربوو: (نهمینی قئی نوممه‌تی) ده‌می سه‌حابی ل بن که‌پرا به‌نووساعدییان
ب هه‌ڤرکی چووین کانی کی دئی بته خه‌لیفه ل جهتی پیغه‌مبهری -سلاڤ لی
بن- نهبوبه‌کری گوته وان: نیک ژ فان هه‌ردویان بکه‌نه مه‌زنی خو:
عومهری یان نهبوو عوبه‌یده‌ی.

ده‌می نهبوبه‌کر بوویه خه‌لیفه، وی بریار دا مالی ده‌وله‌تی تسلیمی
نهبوو عوبه‌یده‌ی بکه‌ت، و وی بکه‌ته به‌رپسیری مالی، ژ بهر نه‌مانه‌تا وی
یا زنده... و ده‌می نهبوبه‌کری له‌شکه‌ره‌ک ب سه‌رکیشیا خالدی کورئی
وه‌لیدی هنارتیبه شامی ل دووماهییا زه‌مانی خو، وی نهبوو عوبه‌یده د گه‌ل
هنارت.. و هنگی بوو ده‌می شه‌ری یه‌رمووکئی چتیبوی.

د قی شه‌ری دا سه‌رله‌شکه‌ری موسلمانان خالدی کورئی وه‌لیدی
هنده‌ک شتیه‌یین عسکه‌ری ب کارئینان به‌ری هنگی عه‌ره‌بان نمو شتیه
نهدیتبون، وی له‌شکه‌ر ل سه‌ر چل کوردۆسان لیکه‌که‌ر هه‌ر کوردوسه‌ک هزار
مروڤ بوو، و نمو کوردۆس ل سه‌ر پینج پشکان لیکه‌که‌رن، پشکا پیشی
و پاشی، و یا چه‌پی و راستی، و یا نیقی، پشکا نیقی (القلب)
ژ هه‌ژده کوردۆسان پیک ده‌ات و مه‌زنی وان نهبوو عوبه‌یده بوو، و عه‌کره
و قه‌عقاع هاریکارتین وی بوون. و د قی شه‌ری دا موسلمانان سه‌رکه‌فته‌کا
مه‌زن ل سه‌ر رۆمی ب ده‌ست فه‌ئینا، و برایی هیرقلی ب خو د قی شه‌ری
دا هاته کوشتن. هیشتا شه‌ر ب دورستی تمام نهبوی کاغه‌زه‌ک ژ مه‌دینی
گه‌هشته نهبوو عوبه‌یده‌ی دو خه‌به‌رتین مه‌زن تیدا بوون نمو ده‌مه‌کی ما و

ره ئيا صهحابيبي ناقدار موعاڊى كورپى جهبهلى ژى وهرگرت بهرى پيڭاڭا
خو بهائيت.. كاغز ژ عومهرى كورپى خهططابى بوو، و خهبهري ئيكي نهو
بوو نهبوو بگر يى مرى و عومهر ل جهى وي يى بوويه خهليفه، و خهبهري
دويى ب فهرمانا خهليفه يى نوي عومهرى نهبوو عوبه يده دى بته
سهرلهشكهري موسلمانان ل جهى خالدى!

نهبوو عوبه يدهى ب شاره زاييا خو دزاني بهلاقبونا خهبهري ئيكي
د ناڅ ل مشكهري دال ده مئ شهري دى بهلبه له كا مهزن پهيدا كهت، و
زانينا خالدى ب خهبهري دويى دى هزرا وي موشه ووهش كهت و بته نه گهر
كو نهو پلانا خو يا عهسكهري ب دورستى نه به ته سهري، لهو نه بوو
عوبه يدهى پريار دا قئ كاغزه زئ قهشيت حهتا شهري ب دووماهى بيت، و
پشتى شهري ب دووماهى هاتى و موسلمانان سهركه فتنه كا مهزن ب دهست
خو قه ئيناي، وي ههردو خه بهر گه هاندنه خالدى.. خالدى گازنده و لومه
لى كرن و گوتى: خودى ره حمى ب ته بهت، نه قه هنده روزه خهليفه ي تو
كريبه نه ميرى مه و نهز نقيژئ ل بهرا ته دكم؟ نه بوو عوبه يدهى گوتى:
خودى ره حمى ب ته ژى بهت! من نه دقيا هزرا ته تيك بدم حهتا شهري
خلاص بيت، و تو دزاني من مه زنيا دنيايى نه قيت، و نهز نه بو دنيايى
كار دكم، و ههري تشته كئ تو دبينى دووماهيا وي بو زه والييه و نه
براين ئيكن.

و ده مئ نه بوو عوبه يدهى كاغزا عومهرى كريبه د دهستى خالدى دا،
خالدى گوتى: ژ نه قرو ويقه تو نه مرى و نهز جنديبه كم ل بهر دهستى ته.. و
گاڭا نهڅ سوجه ته گه هشتييه عومهرى ل مه دينى، وي گوت: خالد ل بهر
نه هات كو نه مير نه بت! يه عنى: وي ب قئ كارى خو يى مهزن ئيسبات كر
كو نهو ههري نه مير، نه گهر خو جنديبه كئ عهده تى ژى بت!

ئەفە ل سالا (۱۳) مشەختی بوو، پشتی هنگی لەشکەری ئیسلامی بەر ب شامی فە چوو، و ل سەر دەستی ئەبوو عوبەیدە و لەشکەری وی گەلەک جە و دەفەر ل بەر رۆناهییا ئیسلامی هاتنە فەکرن، و ئیک ژ وان جەهان باژیری دیمەشتی ب خۆ بوو.

دەمی ل سالا (۱۶) موسلمانان باژیری قودسی دۆرپیچکری، مەزنی قودسی یی رومی موسلمان ناگەھدارکرن کو ئەو کلیلین باژیری تەسلیم ناکەت حەتا خەلیفە ب خۆ نەئیت وان وەرگرت.. هنگی ئەبوو عوبەیدە هەنارتە ب دویش عومەری را، و عومەری داخواز ب جەئینا، و ئەو ب خۆ هاتە شامی دا کلیلین قودسی وەرگرت.. گاڤا عومەر هاتی و گەهشتیە ناڤ لەشکەری موسلمانان ئەو ل سەر کەری یی سویار بوو، و مروڤەک ب تنی د گەل بوو، دەمی ئەبوو عوبەیدە ئەو ب قی رەنگی دیتی گۆتی: ئەمی ئەمیرولمؤمنین! نوکە مروڤین مەزن دئ ئینە پیشوازییا تە! هەر وەکی وی پی خۆش نەبوو ئیمامی عومەر ب قی رەنگی هاتی، دا هەببەتا ئیسلامی د چاقین خەلکی دا ب تاییەتی رۆمییان دا کیم نەبت، عومەری گۆتی: خودی ب ئیسلامی هوبن یین سەرفەرازکرن، و هەر جارەکا هەوہ داخوازا سەرفەرازیی ب تەشتەکی دی کر، خودی دئ هەوہ رەزێل کەت!

پشتی هنگی عومەری گۆتە ئەبوو عوبەیدە: من ببە مالا خۆ! ئەبوو عوبەیدە گۆتی: تە چ شۆل ل مالا من هەبە؟ تو دئ چاقین خۆ بو من گفیشی! ئەبوو عوبەیدە داخوازا وی ب جەئینا، عومەر چوو مالا وی، و گاڤا ناڤمالییا وی دیتی عومەر عەجیبگرتی بوو، ل سەر ملی خۆ زڤری و گۆتی: کا ناڤمالی و تەشتین تە؟ ژ بلی چرایەکی و گەلکەکی و سینیکەکی و کونەکا ناڤی ئەز تەشتەکی نابینم، و تو ئەمیری! تە زادەک هەبە بدەبە من؟ ئەبوو عوبەیدە چوو سەلکەک ئینا هەندەک پەرتین نانی رەق ژئی

دهرځستن و دانانا بهر نه ميرولموئمنينی، گاځا عومهری نهڅ چهنده ديتی،
 کره گری، نهبوو عوبهیدهی گوتی: من نهگوته ته دئ چاځین خو بو من
 گځیسی؟ (یہعنی: دئ بو حالئ من کیه گری) نهی نه ميرولموئمنين! تیرا
 ته هدیہ ته هند هبت ته بگههینته جهئ بینقهدانئ.. هنگی عومهری ب دو
 چاځین تری روندک څه گوتی: نهبوو عوبهیده، دنیایئ نم ههمی یئین
 گوهارتین، بهس تو تی نهی!

نهغه نمونوهیکه ژ وان (قائید) و سهرکیشان یئین نیسلام بهلاځکری،
 و هیتستا هندهک (نهمهق) دبیرن: ب هتجهتا (فوتوحاتان) صهحابییان
 دځیا دنیایئ بیخنه دهستی خو.. نه میرئ شامئ ب مالهکا څالا، و نه میرئ
 نیسلامئ ل سهر پشتا کهرهکی دفنا قه یصهرئ رومی و کیسرایئ فورسئ
 ل عهردی دا، و دیرۆک شاهده ل سهر څئ چهندي.

ل سالا (۱۸) مشهختی، ل وی دهمنئ نهبوو عوبهیده ل شامئ،
 (طاعونہکا) مزن ب سهر دهقهرئ دا هات، وهکی ناگری ل پیشی چوو و
 ب هزاران مروڅ ژ بهر مرن.. عومهری ب څئ چهندي زانی، رابوو
 کاغزهک بوو نهبوو عوبهیدهی هنارت تیدا نفیسی: من کارهکئ فهر یئ
 ب ته هدی لازم تو بزځریه مه دینئ. مهخسهدا وی نهو بوو نهبوو عوبهیدهی
 ژ وی جهی څهکیتشت یئ طاعون لئ.. و ب راستی ژی عومهری کارهکئ
 فهر پئ ههبوو، روژا عومهر کهفتیبه بهر مرنئ وی نهو کار ناشکهراکر،
 دهمنئ گوتی: نهگهر نهبوو عوبهیده یئ ساخ با نهز دا وی ل شوینا خو کهمه
 خهلیفه!

کاغزعا عومهری گههشته نهبوو عوبهیدهی، وی زانی کو عومهری
 دځیت وی ژ ناڅ طاعونئ څهکیتشت، بهلئ نهبوو عوبهیده نه نهو یئ رحا
 خو پتر ژ یا لهشکههرئ خو بځیت، د بهرسقا خو دا بو عومهری وی گوت:

من زانی کاری ته یی فەر ب من چیه، ل من ببۆره، ئەز یی د ناڤ
هندهک لهشکهرتین ئیسلامی دا، و من خوژ وان پتر نهڤیت.. گاڤا کاغهزا
وی گههشتییه عومهری وی کره گری، هندهکان گۆتی: خیره، چ قهومییه؟
ئهبوو عوبهیده مر؟ وی گۆت: نه.. بهلی ههر وهکی ئهو مری!
و وهسا چیبوو وهکی عومهری هزرکری.. ئهبوو عوبهیده ب طاعوونی
مر، و خیرا شهیدان ب دهست خو ئیخست، و دهمی ئهو مری ژییی وی
پینجی و ههشت سال بوو.

سه عیدئ کورئ زهیدی

قی جاری ژفانی مه د گهل زهلامئ دههتیه ژ وان یئن پیغه مبهری -سلاف لی بن- هیتا د ساخیا وان دا مزگینی پیکه دایه وان ب چونا بهحشتئ، پسمامئ عومهری و زاقایئ وی بو، و ئه و ژنکا خو ئه گهرا ئیکسر بوون د موسلمانیا عومهری دا، ده مئ عومهر کفتیه بهر مرنئ و شمش زهلام هلبژارتین دا صحابی ئیک ژ وان بو خو بکهنه خلیفه ل جهئ وی، و گوئی: ئهغه ئهون یئن پیغه مبهر -سلاف لی بن- مری و ئه یئ ژئ رازی، عومهری گوته قی پسمامئ خو: ئهز شاهده یئ ددهم کو تو ژئ ئیک ژ قانی، پیغه مبهر -سلاف لی بن- یئ ژ ته ژئ رازیبوو و تو ژئ ب کیر دئی بیه خلیفه، بهلئ چونکی تو پسمامئ منی تو د گهل وان نابئ، ئه گه خلیفاتی شوله کا باش بت ئیک ژ مالباتا من بهسه پی رابووی، و ئه گه ئه شوله کا خراب بت تیرا عومهری هیه وی ئه ف کاره کری..

سه عیدئ ناغئ قی مروقی بژاره بو، بابئ وی زهید کورئ عومهری بو و عمر و خه ططابئ بابئ عومهری برایتئ ئیک بوون، و ئه ههردو کورئن نوفه یلی کورئ عبدالعوززایی عهده وی یئ قوره یشی بوون، باپیرئ وان یئ مهزن عهده کورئ که عبئ کورئ لئه یئ قوره یشی بو، و مالباتا وان ب وی دئته نیاسین، و ژ بهر وی دبئترئ: عهده وی.. عهده وی ئیک ژ بابکین ئویجاخا قوره یشیان بو.

زهیدئ بابئ سه عیدئ ئهوی مری بهری وه حی بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- بیت، ئیک ژ وان زهلامئ قوره یشیان بو یئن باوهری ب دینئ قوره یشیان، کو صه نه مپه رتسی بو، نه دئنا، و وی دگوت: ئهغه نه ئه

دینه یی ئیبراهیم و ئیسماعیل پی هاتین، ئەڤه شرکه و نه‌مومکنه بهره‌کی رهق خودی بت یان شریکی خودی بت! ئەڤ زه‌لامین هه‌ ئه‌ون یین د کتیبین دیرۆکی دا ب ناڤی (حه‌نیفی) دئینه نیاسین، ئه‌وین رویی خو ژ په‌رستنا سه‌نه‌مان وه‌رگێرای. زه‌یدی هه‌ڤاله‌کی وه‌کی خو هه‌بوو دگوتنی: وه‌ره‌قه‌یی کوپۆ نه‌وفه‌لی، وان هه‌ردویان باوه‌ری ب سه‌نه‌مان نه‌دئینا، له‌و وان په‌ر بار دا ئه‌و ژ مه‌که‌هی ده‌رکه‌ڤن و بچن ل دینی ئیبراهیمی یی دورست بگه‌رپین، ده‌می ئه‌و گه‌هه‌شتینه شامی ئه‌و ب سه‌ر هه‌نده‌ک فه‌له‌یان هه‌لبوون، وه‌ره‌قه‌ چوو سه‌ر دینی وان و ده‌مه‌کی ما ل نک وان خو فیری کیتابا وان و دینی وان کر.. زه‌یدی گۆت: ئەڤه ژی نه‌ ئه‌و دینه یی ئیبراهیم ل سه‌ر، ئه‌و چوو قه‌ستا باژێری مووسلی کر، ل وێری وی راهبه‌ک دیت راهبی په‌سیار ژێ کر: تو ژ کیشه‌ دئی؟ وی گۆت: ژ مالا ئیبراهیمی. گۆتی: تو هاتیه‌ چ؟ وی گۆت: ئەز یی هاتیم ل دینی ئیبراهیمی یی دورست دگه‌رپیم. راهبی گۆتی: ماده‌م ته‌ دینی فه‌لاتیی نه‌ڤیت، بزڤه‌ وه‌لاتی خو نیزیکه‌ ئه‌و دینی تو لی دگه‌رپیتی ل جه‌ئ ته‌ ده‌رکه‌ڤت.. وی ب شیره‌تا راهبی کر و زڤری مه‌که‌هی و ل هیقییا وی دینی ما یی راهبی به‌حس ژێ کری..

ل مه‌که‌هی وی هزر و بیرین خو ئاشکه‌را دکرن، و گه‌له‌ک جارن ئه‌و دچوو که‌عبی و د ناڤ خه‌لکی دا دگۆت: گه‌لی قوره‌شییان، ئەز ب خودی که‌مه‌ ئیک ژ هه‌وه‌ ل سه‌ر دینی ئیبراهیمی نینه‌ ژ بلی من! و ده‌می وی زانیبا مرۆڤه‌کی که‌هکا بووی و ئه‌و دئ وی به‌ت بن ئاخ که‌ت، ئه‌و دچوو نک و دگۆتی: وی نه‌کوژه‌، ئەگه‌ر تو نه‌شیی ب خودان بکه‌ی بده‌ من ئەز دئ وی ب خودان که‌م، و ئه‌و دا وی به‌ت و ب خودان که‌ت هه‌تا مه‌زن دبوو، هنگی ئه‌و دا وی ئینته‌ نک بابی وی و بیژتی: ئەڤه‌ که‌چا ته‌ مه‌زنبوو ته‌ دڤیت دئ بو ته‌ زڤریم، ته‌ دڤیت ژێ ئەز دئ ب خودان که‌م.

ژ بهر څی رڼه فتاری وی، مامی وی خه ططایی کورې نوفه یلی -بابی
 عومهری- نهو گرت و باش گرتدا و گلهک عذاب دا؛ دا نهو ژ څان گوتنن
 خو لیکه بیت، بهلی وی گوهداریا مامی خو نه کر، دووماهییی مامی وی
 گوتی: ههما نهز ته ل باژتړی ببینم نهز دئ ته کورم، ژ بهر وی چندی زهید
 ب رورژئ ژ مهکههی دهر دکفته چول و په تنین مهکههی، و خو د شکفتان
 څه دپاراست، و هندهک جارن ب شهقی ب دزی څه دهاته مالا خو دا
 مامی وی وی نه بینت.

پتغه مبهری -سلاف لی بن- نهو دیتبوو، بهلی زهید وهکی وهره قهی
 کورې نوفه یلی مریو بهری وهی بو پتغه مبهری -سلاف لی بن- بیت.. و
 د حه دیسه کی دا هاتییه پتغه مبهری -سلاف لی بن- دبیژت: ((دَخَلْتُ الْجَنَّةَ
 فَرَأَيْتُ لِرَبِّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ نُفَيْلٍ دَوْحَيْنِ)) یه عنی: نهز چومه به حه شتی من
 دیت دو مریگ بو زهیدی کورې عومری کورې نوفه یلی هه بوون^(۱).

نهو زهلامی څی جاری نهو دئ به حسی وی کهین کورې څی خودیناسی
 بوو، و ل سهر دهستی وی هاتبوو په روه رده کرن، لهو یا غه ریب نینه نهو
 ټیک ژ وان کهسان بت یتن ههر ژ رورژا ټیکي ژ هاتنا نیسلامی باوهری
 نیای.. سه عیدی کورې زهیدی نه قیانا صه نه مپه رسییی ژ بابی خو
 وهر گرتبوو، و وی ب ته نسیرا بابی خو دزانی کو نهف دینی قوره شی ل سهر
 نه دینه کی دورسته و نه نهوه یی ټیبراهیم و نیسماعیل پی هاتین، گاڅا وی
 ژ هندهک هه قالین خو یتن نیزیکی زانی کو موحه ممدی هاشمی یی دبیژت:
 نهز پتغه مبهری خودیمه.. و مسوگر نوکه وی سهرهاتییا راهبی مویسلی
 ژ بابی خو بهیستبوو، نهو ټیکسهر هاته نک پتغه مبهری -سلاف لی بن- و

(۱) بن عساکر ب سندها باش ژ عائیشایی څه دگو هیزت.

باوهری پی ئینا.. سعید هنگی زهلامهکتی ب ژن بوو، و ژنکا وی فاطمایا کچا خهططابی بوو، دۆتاما وی و خوشکا عومهری، و پیغهمبر -سلاڤ لی بن- و صحابییین وی ئهوتین ب تبلین دهستی دهاتنه هژمارتن، هیتشتا نهچوو بوونه د مالا ئهرقه می قه، د گهل سعیدی ژنکا وی فاطما ژی موسلمانبوو، و چونکی ئهو ژ مرۆقتین ههژار و لاواز بوون وان موسلمانه تییا خۆ ل بهر خه لکی قه دشارت.

نیزیکی پینج سالان سهر و بهر ب قی رهنگی ده ریاسبوو، پاشی ئهو رۆژ هات یا سعید و فاطما ژنی دترسیان، رۆژهکتی بیئا عومهری ژ گازییا ئیسلامی تهنگبوو، و عومهر -وهکی بابی خۆ خهططابی- مرۆقهکتی زتده رژد و حهریص بوو ل سهر دینی باب و باپیران، و تهحه ممو لا هندئ نهدکر ئیک ههبت دژاتییا قی دینی بکهت، لهو ئهو ئیک ژ وان کسان بوو یین زتده نهخۆشی دگه هانده موسلمانان و ئهو عهزاب ددان دا ژ ئیسلامی لیقه بین، وی رۆژا بیئا وی تهنگبووی وی شیرئ خۆ هلگرت و گۆت: قی جاری ئهز هنگی رادوهستم هتا موحه ممدی بکوژم! و ئهو ژ مالا خۆ ده رکهفت، بهلی وی نهزانی دئ موحه ممدی ل کیقه بینت، لهو ئهو د کۆلانین مهکههی دا هات و چوو و شیرئ وی یی رویس د دهستان دا بوو، مرۆقهکی ئهو دیت گۆتی: تهخیره، دئ چ کهی؟ وی ب کهرب قه گۆت: دئ موحه ممدی کوژم، ئهوئ فتنه د ناڤ مه دا هلکری و دینی نوی ده ریخستی.. وی زهلامی گۆتی: یا ژ ته قه نهگهر ته موحه ممد کوشت، بنه مالا هاشمیان دئ ته هیلته ساخ؟! کانی تو ئیکه مین جار هه ره مالا خۆ صافی که پاشی وهره ل موحه ممدی بگهری! عومهری گۆتی: مالا من؟! کی ژ مالا من ب دویف موحه ممدی کهفتیه؟ وی گۆتی: پسمامی ته سعید و خوشکا ته.

عومهری رڼکا خو څه گوهاست، و قهستا مالا پسمامی خو و زاقایی
 خو سه عیدی کر.. ل وی ده می (خه بیابی کورڼی نره تتی) ل مالا وان بوو
 هاتبوو قورناتی نیشا وان بدهت، دهنگی وی گه هشته عومهری، و دهنگی
 عومهری ژی گه هشته وان، خه بیابی ژ ترسان دا خو قهشارت، فاطمایی نهو
 پهرین قورناتی ژی وه رگرتن، و د ناڅ کراسی خو دا قهشارتن، گاڅا
 عومهر ب ژور کهفتی ل وان خوړی: نهو چ دهنک بوو دهاته من؟ وان
 گوته: ته چ گوډ لئ بوویه؟ وی گوته: من یی زانی هوین یین ب دویف
 موحه ممدی کهفتین، و وی کولمهک ل سه عیدی دا، فاطما چووی دا وی
 ژ سه عیدی کهفت، عومهری کولمهک دانا وی ژی خوین ژ دهڅ و دفتی
 هات. گاڅا عومهری دیتی خویشکا وی برینداربوو نهو راوستییا و هیدی
 گوته: نهو چ بوو ف ته کا بده من، عومهری ژی وه رگرت، و د گهل خو
 خواند: ﴿طه ۱﴾ مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ﴿۱﴾ و عومهر پیتدا چوو
 هتا گه هشتیه فی نایه تی: ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَأَعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ
 لِذِكْرِي ﴿۱۷﴾ ل څیري عومهر ژ خواندنې راوه ستییا، پی حسیا ههر وهکی
 سنگی وی بهر فرده بوو.. نهغه چ گوته نهو دخوینت؟ پاشی ههر زوی وی
 بو خو گوته، و نهو که سین ل نک گوډ ل ناخفتنا وی بوو، عومهری گوته:
 خودانی فی گوته دڅیت پهرستنا کسی د گهل وی نه نیته کرن!

د پشت پهرده یی ترسی را خه بیابی بهری خو ددا عومهری، گاڅا وی
 دیتی عومهر نهرمبوو ټیکسه ر وی خو ناشکه راکر و گوته: مزگینی ل ته بت
 نهی عومهر، هیثییا من نهوه تو ب بهر دو عایا پیغه مبهری -سلاڅ لئ بن-
 کهفتی، دوهی من گوډ ل وی دبوو وی دو عایهک ژ خودی دکر کو خودی
 نیسلامی ب (نهو بولحه که می کورڼی هیشامی) یان (عومهری کورڼی
 خه ططابی) عهزیز بکهت.

عومەر لی زقړی و گوتی: موخه ممدی نیشا من بده.. خه بیایی مالا
 نهرقه می نیشا وی دا، عومهری شیرئ خو راکر، و قهستا مالا نهرقه می
 کر.. و چند دهلیقه یهک بوون عومهر گه هشته بهر ده رگه هی، ده رگه ه قوتا،
 ئیکی د کونا دهری را بهرئ خو دایی و ب ترس قه زقړی و گوت: نه قه
 عومهره شیرئ وی یی د دهستان دا، بهری پیغه مبهر بهر سقئ بدهت، حمزه
 رابوو سهر پیان و گوت: ده رگه هی بو وی قه کهن نه گهر وی خیر دقیت
 ب خیر بیت نه گهر نه.. نم ب شیرئ وی دئ وی کوژین.

بهلی قئ جاری وی خیر دقیا؛ لهو ده می ب ژورکه فتی وی
 ب دهنگه کئ نهرم قه گوتی: نهی پیغه مبهرئ خودئ نهز یی هاتیم دا
 باوره یی ب خودئ و پیغه مبهرئ وی بینم.

ب هاتنا عومهری د ئیسلامی دا ل سالا شمش ژ هنارتنا پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- موسلمانان ههست ب سهر فراهی یی کر، و مسوگر بهری
 هه مییان پسمامی وی سه عیدی، نهوی پشته فانه کئ ب هیز بو خو
 د عومهری دا دیتی.. د کتیبین سیره تی دا ب بهرچاقین من نه که فتیه کو
 سعید و ژنکا وی فاطما ژ وان سه حابییان بن یین ب مشه ختی چوینه
 حبه شه، و چو سه رهاتیین وان یین وه سا بهری مشه ختبونا وان بو
 مه دینی نین.

ل مه دینی، سعید ئیک ژ وان که سان بوو یین نتریک ژ پیغه مبهری
 -سلاف لی بن-، لهو گلهک جاران پیغه مبهری هندهک کارین گرنک
 دهیلانه ب هیقییا وی قه، ئیک ژ وان جاران نهو بوو ده می پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- نهو د گمل طه لحه یی کورئ عوبه یدوللاهی هنارتینه د ریکا
 شامی دا دا نهو دهنگ و باسین کاروانی قوره یشییان بو وی بین، نهو

کاروانی بوویه نهگهر کو شهرئ بهدرئ روی بدهت، پشتی سهعیدی و ههقالی خو طه لحهی هندهک دهنگ و باس کۆمکرین و ههگهریاینه مه دینی، وان زانی کو پیغه مبهه -سلاف لی بن- و هژماره کا سه حاجییان یئین ده رکه فتینه بهراهییا کاروانی قوره یشییان، نهو ژبی ب دویش وان دا چوون، بهلی حهتا نهو گه هشتینه پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- وان دیت شهرئ بهدرئ یی ب دووماهی هاتی، ژ بهر قی چهندی پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- پشکا وان همدویان د دهسکه فتییان دا دانا، و نهو وهکی وان هژمارتن یئین شهرئ کری.

ژ بلی شهرئ بهدرئ، سهعیدی پشکداری د وان ههمی شهران دا کرپو یئین پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- د ژیا نا خو دا کرین.. و د گۆت نه کا خو دا سهعید دبیرت: جاره کئی نه م د گهل پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- ل سهه چیا یئ ئو خودئ بووین، نهو هژیا، ئینا پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- گۆت: ((اَبْتُ حِرَاءَ فَإِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صِدِّيقٌ أَوْ شَهِيدٌ)) نهی حهراء موکوم به، کهل ل سهه پشتا ته نینه ژ بلی پیغه مبهه ری و راستگۆ و شههیدان. هنده کان گۆتی: نهو کی بوون؟ سهعیدی گۆت: نهبو بهکر و عومهه و عوتمان و عهلی و طه لحه و زوبهههه و سهعد و عه بدره حمان.. گۆتنی: و یی دههتی کی بوو؟ وی گۆت: یی دههتی نهز بووم^(۱).

سهعید -وهکی سهعدئ کورئ نهبوو وه ققاصی- ژ وان کهلان بوو یئین دو عاییین وان دئیکسهه دهاتنه قه بویلکرن.

ل سهه زه مانئ نهبو بهکر و عه مبهه ری دههتی شهرئین موسلمانان ل عیراق و شامئ ده سپیکرین، سهعید ئیک ژ وان کهلان بوو یئین ده رکه فتینه

(۱) ترمذی قه دگوهیتز.

جیهادی، و ئەو د گەل ئەبوو عوبەیدە ی بوو ل چهپەری شامی، و پشکدارییەکا بەرچاڤ وی د شەرین شامی دا هەبوو، و دەمی موسلمانان باژیری دیمەشقی ستاندی ئەبوو عوبەیدە ی ئەو کرە والیی شامی، و ئەو دئیتە هژمارتن ئیکەمین والیی موسلمان حوکم ل شامی کری پستی دەریخستنا وی ژ دەستین رۆمی.

بەلێ دەمەکن د رێژ پیتە نەچوو وی کاغەزەک بو ئەبوو عوبەیدە ی ەنارت تیدا گۆتی: ئیانا من بو جیهادی ژ یا تە و هەقالین تە کیمتر نینە، و من ژ ی وەکی هەوە دقیت خو نیزیکی خودی بکەم، ئیجا ئەگەر ئەڤ کاغەزا من گەهشتە تە، تو کەسەکی بەنیرە دا ل جەڤ من بو تە بیتە والی؛ چونکی نیزیک ئەز دێ گەهەمە وە.. گاڤا کاغەزا وی گەهشتیە ئەبوو عوبەیدە ی وی گۆت: ئەز دزانم ئەو دێ وی هیلت! پاشی وی ەنار تە ب دویف یەزیدی کورێ ئەبوو سوفیانی ڤە و گۆتی: هەرە دیمەشقی ل جەڤ وی ببه والی.

هۆسا.. ژ بەر زوهدا وی و ئیانا وی بو جیهادا د ریکا خودی دا وی دەست ژ والیاتیی بەردا، و جارهکن ئیمامی عومەر کاغەزەک بو ئەبوو عوبەیدە ی ەنار تە شامی و گۆتی: بەحسێ خەلکی بو من بکە، و بەحسێ خالدی کورێ وەلیدی کانێ ئەو چ زەلامە.. ئەبوو عوبەیدە ی د بەرسقا وی دا گۆت: خالد چیتترین زەلامە، و ژ هەمی کەسان پتر ئەو یی د خیرا موسلمانان دا، و ئەو ژ هەر کەسەکی دژوار ترە ل سەر نیاران، و عەمری کورێ عاصی و یەزیدی کورێ ئەبوو سوفیانی دوەسانن وەکی تو حەز دکە ی، و هەردو برایتین تە سەعیدی کورێ زەیدی و موغادی کورێ جەبەلی، دوەسانن وەکی تە دیتین، بەلێ رەشاتییی (یەعنی: مالی دنیا ی و کەسکاتییی) ئەو پتر د دنیا یی دا یین زاهدکری و ناخرەت پتر ل بەر وان

یا شرینکری. و نهغه باشتین شاهدهییه ژ صحابییه کی خودان بها بو
سه عیدی کو دنیا ب ههمی خوشییا خو څه نهشیایه وی بگوهورت.

سه عید ژ وان صحابییان بوو یتن ل ده می فتنی (ل سهر زه مانن
عوثمان و علی) پشتدایه خه لکی و خو څه ده رکری.. و ل سهر زه مانن
خیلافه تا موعاویه یی کورئ نه بوو سوفیانی ل سالا (۵۱) مشه ختی نهو
ل مالا خو نهوا ل عقیقی مر، و جهنازه یی وی نینانه مه دینن و ل به قیعی
هاته څه شارتن. و وی شیره تکرپوو گاڅا نهو مر سه عدئ کورئ نه بوو
وه ققاصی نقتیژئ ل سهر بکته، و ده می وان نهو داهیتلایه د قهبری دا
سه عد و عبداللاهی کورئ عومهری چوونه د قهبری دا و جهی وی
دورستکر.

نهغه د گهل ههر چار خه لیفه یین راشد، نهو ده ه کس بوون یین
دبیرنئ: (العشرة المبشرة) نهو تین پیغه مبهری -سلاف لی بن- د ساخییا
وان دا مزگینییا چوونا به حشتمی دایی، و وه کی مه دیتی نهو ههمی نهو
بوون یین ل رورژین ئیکئ ژ هاتنا ئیسلامی موسلمان بوون، و ههردهم ملین
وان ب ملین پیغه مبهری څه -سلاف لی بن- بو خزمه تا ئیسلامی، و نهو
ژ وان بوون یین پشتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده وره کی بهرچاڅ
د به لاڅکرنا ئیسلامی دا هه ی.. خودئ خیرا وان مه زن بکته، و مه ب بهر
مهده ران وان بیخت.

پشکا چاری

ژ زه لامین ده مه کی شاریای

- موعاویدهیچ کورچی نه بوو سوفیانی
- عه مرئی کورچی عاصی
- نه بوو موسایین نه شعدری
- عه ممرئی کورچی یاسری

موعاويهين كورئ نه بوو سوفيانى

بهري نوکه، و ده مئى مه ژينه نيگارا خهليفه يئى چارئ، ئيمامئى عهلى،
قه گيراي، همر وهسا ده مئى مه به حسئى ئيمامئى عثمان ژى كرى، مه پتر
ژ جاره كئى به حسئى موعاويه يئى كورئى نه بوو سوفيانى كرى، و هندهك پرويدانين
پهيوه ندى ب وى قه ههين مه قه گيران.. بهلى ژ بهر كو موعاويه ئيكي
ژ وان زهلامان بوو يئىن دهوره كئى مهزن ل ده مه كئى شارياى ژ ديرؤكا
ئيسلامئى ههئى، نهو ده مئى هندهك دبئىژئى: زه مانئى ژي كجودابوونئى، يان
زه مانئى فتننا مهزن.. و ژ بهر كو گه لهك دان و ستاندى، و (تمشوپه) و
كرتتكرن، يان شتليكرن ل دؤر قئى سه حاببيئى خودان قه در هاتيه كرن نه
ب تنئى ژ لايئى دوژمنين ئيسلامئى قه ژ رافزى و رؤژه لاتناسان، بهلكى
خؤ ژ لايئى هندهك ژ وان كه سان ژى قه يئىن خؤ ب سونئى دزان، مه قئياى
ل قئيرئى ل سهر هندهك ژ وان سه حاببيان باخقين يئىن ناقتين وان گه لهك
ب بهرچاقتين مه دكه قن ده مئى نه م قئى ده مئى شارياى ژ ديرؤكا خؤ دخوينين.
و كه سئى ئيكي نه ميرولموئمنين بابئى عه بدرره حمانئى موعاويه يئى كورئى نه بوو
سوفيانئى ئومه وييه.

موعاويه، كورئى نه بوو سوفيانئى بوو، و نه بوو سوفيان - نه بوو
مه زنا تيبيا قوره يشييان د جاهلييه تئى دا دكر- ناقتى وى يئى دورست سه خر
بوو، كورئى حه ربئى كورئى ئومه ييه يئى كورئى عه بدشه مسئى كورئى عه بدمه نافئى
قوره يشئى بوو، و ناشكه را به كو بنه مالا موعاويه يئى نهوا ب ناقتئى: بنه مالا

ئومەوييان دئىتە نياسين، ژ بەر بابى وان (ئومەييەى)، ل عەبدمەنافى دگەھتە بنەمالا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئەوا ب ناڤى بنەمالا (ھاشمىيان) دئىتە نياسين، چونكى پىغەمبەر نەڤىيى عەبدلمووطەلبى بوو، و عەبدلمووطەلب كورپى ھاشمى بوو، و ھاشم كورپى عەبدمەنافى بوو.

ھندەك دىرۆكنڤىستىن ھەڤچاخ دەمى بەھسى وى ھەڤرکىيى دكەن ئەوا د ناڤەرا ئىمام عەلى و موعاويەى دا پەيدا بووى، دڤىن وەسا بدەنە زانىن كوڤى ھەڤرکىيى ھندەك رەھ و رىشالىن دىرۆكى د پشت را ھەنە، و كو ھىشتا د جاھلىيەتەى دا رەنگەكى دوژمنى و ھەڤرکىيى د ناڤەرا ئان ھەردو بنەمالان دا ھەبوو، ھەتا دىبىژن: عەبدشەمس و ھاشم ھەڤالڤىمك بوون، و دەمى ئەو ھاتىنە سەر دنيايى، ئەو پىڤكڤە دگرتداى بوون، و مروڤىن وان نەچاربوون وان ب شىرى ژىڤكڤە كەن، و ژ بەر ھندى د ناڤەرا عەيالى وان دا ژى خوین ھاتە رىتن!

ڤى چىڤانۆكى چو راستى بو نىن، نەخاسم نەگەر ئەم ل بىرا خو بىنن كو رىوايەتەىن دورست دىبىژن: عەبدشەمس كورپى نەخرى يى بابى خو عەبدمەنافى بوو، و ھاشم چەند سالان ژ وى بچوڤىكتر بوو.

پشتى ھنگى دەمى ئەم دىرۆكا ئان ھەردو بنەمالان بەرى ئىسلامى و پشتى ئىسلامى ژى دخونىن، ئەم دىبىنن ھەڤالىنى و خزمائىيەكا موكم د ناڤەرا وان دا ھەبوو، و ھەما بەسە بىژىن: پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ژ چار كچىن خو سى دابوونە ئومەوييان، و ئىكا ب تى دابوو ھاشمىيان.. و بەرى ئىسلامى ھەڤالىنىيەكا موكم د ناڤەرا عەبدلمووطەلبى ھاشمى و ھەرى ئومەوى دا ھەبوو، ھەر وەسا د ناڤەرا كورپىن وان عەبباس و ئەبوو سوڤيانى ژى دا.. و ھەر چاوا بت ڤەھاندنا ئان رەنگە درەوین ئاشكەرا

شونتبلین دیروکنقیستین شیعه‌یتین رافزی د پشت را ددیارن بو هر کسه‌کی
دیروکی ب دو چاقین فه‌کری بخوینت.

موعاویه، بهری هنارتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ب پینج سالان،
یان هفتان، هاتبوو سهر دنیا‌یی، مه‌عنا: ئهو و ئیمام عدلی د ژیبی خو دا
نیزبکی ئیک بوون، و مه‌زنی مه‌که‌هی بابی وی ئه‌بوو سوفیانئ نه‌م‌ه‌وی
بوو، ئه‌وی پشتی مرنا بابی خو حه‌ری نه‌م‌ه‌وی و هه‌قالی وی
عبدلموططه‌لی هاشمی، بوویه ماقوللی ئیکی د ناف قوره‌یشیان دا.. و
ده‌یکا وی هنداکچا عوتبه‌یی کورئ ره‌ببعه‌یی کورئ عه‌بدشه‌مسی کورئ
عه‌بدمه‌نافئ قوره‌یشی بوو.

ده‌می ئیسلام هاتی، بابی وی ئه‌بوو سوفیان ئیک ژ مه‌زن و
ماقولیتین مه‌که‌هی بوو، و وی بو ده‌مه‌کی درتژ سه‌رکیشیا کافرین
قوره‌یشیان دکر، ب تابه‌تی پشتی شه‌ری به‌درئ، ده‌می هژماره‌کا نه‌ یا
کیم ژ سهر و گرگرتن موشرکان هاتینه کوشتن، و کتیبین سیره‌تی و دیروکی
دترینه ژ به‌حسی وان کارین وی دژی ئیسلامی و موسلمانان کرین، و
د شه‌ری ئوحدی و خنده‌قی دا وی سه‌روکاتییا له‌شکه‌ری کافران کربوو، و
به‌ری موسلمان مه‌که‌هی فه‌که‌ن ل سال (۸) مشه‌ختی، ئه‌بوو سوفیان هاته
د ئیسلامی دا، و پشتی موسلمانبوونا وی وی گه‌له‌ک هه‌لوستین باش
هه‌بوون، و خزه‌تا وی بو ئیسلامی و پشکدارییا وی د جیهادی دا
تشته‌کی فه‌شارتی نینه.. ل زه‌مانی ئیمامی عثمان، ده‌می ژیبی وی
حشتی و تشته‌ک سال ئهو چوووو به‌ر دلوقانییا خودی.

ده‌یکا موعاویه‌ی ژی، ئه‌وا بو ده‌مه‌کی درتژ نه‌یاره‌تییا ئیسلامی کری،
پشتی فه‌کرنا مه‌که‌هی هاته د ئیسلامی دا، و ئهو ژنکه‌کا تیگه‌هشتی و
شاعر و سه‌ریلند بوو!

وی هژماره‌کا خویشک و برایان هه‌بوون، ژ برایتین وی: یه‌زید، و نه‌فه
 سه‌حابییه‌کتی خودان قه‌در بوو، ل سالا فه‌کرنا مه‌که‌هی موسلمان بووبوو، و
 پشکداری د شه‌ری حونه‌نی دا کریوو، و نه‌بوویه‌کری نه‌و کریوو سه‌رۆکتی وی
 له‌شکه‌ری قه‌ستا شامتی کری، و عومه‌ری نه‌و کریوو والی ل شامتی، و
 ل سه‌ر زه‌مانتی عومه‌ری نه‌و مریوو، و عومه‌ری برایتی وی موعاویه‌ دانا
 جه‌تی وی وه‌کی دئی د گهل مه‌ نیتت.

ژ خویشکیتین وی: (أم حبیبه) و نا‌هتی وی یی دورست ره‌مله بوو، و
 نه‌و ژ وان کسان بوو ییتین زوی. موسلمان‌بووین، و د گهل زه‌لامتی خو
 عوبه‌یدللاهتی نه‌سه‌دی مشه‌ختبووبوو حه‌به‌شه، و پشتی زه‌لامتی وی ل وتری
 بوویه‌ فه‌له و ل سه‌ر کوفرتی مری، پیغه‌مه‌بری -سلاف لی- بن- نه‌و ماره‌کر،
 و د نا‌ه ژنکیتین پیغه‌مه‌بری دا کس نه‌بوو د نه‌سه‌با خو دا نیزی‌کتر بت بو
 پیغه‌مه‌بری ژ وی.

دیروکتی سه‌ره‌اتییتین ژيانا موعاویه‌ی ده‌می هیتستا نه‌و زارۆک و حه‌تا
 مه‌زن‌بووی، ب به‌رفره‌هی بو مه‌ نه‌فه‌گتیراینه، و ناشکه‌رایه کو ده‌می نی‌سلام
 هاتی ژییی وی ل دورتین پینج سالییی بوو، و ده‌می پیغه‌مه‌بر -سلاف لی-
 بن- و موسلمان ژ مه‌که‌هی مشه‌ختبووینه مه‌دینتی ژییی موعاویه‌ی ل دورتین
 هه‌ژده سالییی بوو، و نه‌هاتییه‌ زانین کو موعاویه‌ی پشکداری د وان شه‌ران
 دا کریت ییتن کافرین مه‌که‌هی دژی موسلمانان کرین وه‌کی به‌درتی و
 ئو‌حودتی. و ل دور دیروکا موسلمان‌بوونا وی دو بوو‌چوون هه‌نه: یا به‌لاف
 نه‌وه کو نه‌و د گهل ده‌یاب و برایتی خو یه‌زیدی ل ده‌می فه‌کرنا مه‌که‌هی یی
 موسلمان‌بووی، و هنگی ژییی وی ل دورتین (۲۶) سالییی بوو. و
 بو‌چوونه‌کا دی هه‌یه ژئی دنیته فه‌گه‌هاستن کو نه‌و ل سالا (۷) مشه‌ختی

دهمې پيغه مېر -سلاډ لى بن- و صحابى چوپونه مه كهې بؤ كرنا عومري
 نوا دبېژنى: (عمرة القضاء)، هنگى موعاويه موسلمان بوو، بهلى وى
 نيسلاما خو قهشارت بوو ژ بهر بابى خو دا پى نه حسيتت. و هر چاوا بت
 نو نه ژ وان صحابييان بوو يين زوى هاتينه د نيسلامى دا، بهلى د گهل
 هندى ژى نيسلاما وى يا دورستبو، و پشتى نو هاتيه د نيسلامى دا
 وى د گهل پيغه مېرى -سلاډ لى بن- پشكدارى د شهري حونه ينى دا
 كړيو، و پيغه مېرى -سلاډ لى بن- سهد حيشتر و چل وه قيبين زېرى
 ژ غنيمه و دهسكه فتيين شهري دانى.

چونكى موعاويه مروقه كى خوانده قان بو، و وى نفيسين دزاني،
 پيغه مېرى -سلاډ لى بن- نو كره نيك ژ نفيسه رتن وه حيبى، ده مې
 هندك ژ قورناني هاتبا خوارى، وى دهنارته ب دويف موعاويه را؛ دا
 وه حيبى بنفيسست. هر و هسا هندك جارن وى كاغه زين پيغه مېرى ژى
 -سلاډ لى بن- بؤ مملك و مه زنين وه لاتان دنفيسين.

د حمديسه كا دورست دا هاتيه كو پيغه مېرى -سلاډ لى بن- دوعا
 بؤ. موعاويه كړيو، و گوټبوو: ((اللهم اجعله هاديا مهديا واهد به))
 يعنى: يا رهبى تو وى بكهيه هيدايت بؤ خلكى، و بهرى وى بدهيته
 هيدايتى، و هيدايتى پى بكهى^(۱). و د حمديسه كا دى دا هاتيه:
 ((اللهم علم معاوية الكتاب والحساب وقه العذاب)) يعنى: يا رهبى تو
 موعاويه فبرى نفيسين و حسابى بكه، و وى ژ عزابى بپاريزه^(۲). و
 د حمديسه كى دا يا بوخارى ژ (أم حرام) همدگوهيزت هاتيه: ((أَوَّلُ جَيْشِ

(۱) ترمذى فنى حمديسى همدگوهيزت.

(۲) نعمد و طهبرانى فنى حمديسى همدگوهيزن.

مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ الْبَحْرَ قَدْ أَوْجَبُوا)) یه‌عنی: نیکه‌مین له‌شکر ژ نوممه‌تا من جیهادی د‌ده‌ریایی دکمن، ئەو کاره‌کی وه‌سا دکمن پی بچنه به‌حشتن، گۆت: من گۆتی: ئەی پیغه‌مبه‌ری خودی، ئەز د‌ناف وان دا مه؟ گۆت: به‌لی. و ئەف له‌شکهره ئەو بوو پی موعاویه‌ی سه‌رکیشیا وی کری ل‌سه‌ر زه‌مانی عومانی.

موعاویه‌ی -خودی ژێ رازی بت- (۱۶۳) حه‌دیس ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- روایه‌تکرنه، و هنده‌ک ژ وان روایه‌تین بوخاری و موسلمینه.

ل‌سه‌ر زه‌مانی ئەبووبه‌کری ناخی ژ هه‌مییان به‌رچاقتەر ژ ناخین بنه‌مالا ئەبوو سوفیانی ناخی کوری وی یه‌زیدی بوو، ئەوی ئەبووبه‌کری سه‌رۆکاتییا وی له‌شکهری کریه د‌ده‌ستان دا ئەوی ل‌شامی جیهاد دکر، و د‌گه‌له‌ک شه‌ران دا بابی وی ئەبوو سوفیان و برایی وی موعاویه‌ی ل‌ژێر ئالای وی جیهاد دژی رۆمی دکر.. به‌لی ناخی موعاویه‌ی وه‌ک سه‌رکیشه‌ک د‌مه‌یدانا له‌شکهری و سیاسی دا ل‌سالا (۱۵) شه‌ختی به‌رچاقتبوو، ده‌می خه‌لیفی راشدی پی دوی عومهری کاری فه‌کرنا باژێری قه‌یساریه ه‌لپسارتییه وی، و برایی وی یه‌زیدی، والیی شامی، له‌شکهره‌ک بو به‌ره‌فکری، و ئەو شیای پشتی چهند شه‌ره‌کان فی باژێری گ‌رنگ بستینت و ب‌سه‌ر ده‌وله‌تا ئیسلامی فه‌به‌رده‌ت، هه‌ر وه‌سا وی ه‌ژماره‌کا باژێری دی ژ ل‌به‌ر لیقا ده‌ریایی فه‌کرن..

پشتی قان سه‌رکه‌فتنان یین وی ب‌ده‌ست خو فه‌ئینان، ئیمامی عومهر ل‌سالا (۱۷) ئەو کره والیی (ئوردونی)، و ده‌می ل‌سالا د‌دویق دا برایی وی یه‌زید مری، عومهری ئەو ل‌جه‌تی وی کره والیی شامی، و

دياره هندهك كهسان ئەف چەندە ژ عومەرى ب غەرب ڤه وه رگرت، كو چاوا
ئەو وى دكهته والى ل سەر صەحابييتن ژ وى ب عەمرتر و چيتر، لەو
ئيمامى عومەر گۆت: ئەو لۆمەى من دكەن كو من ئەو كرە والى، و من
يى گوھ ل پتغەمبەرى بووى -سلاف لى بن- دوعا بو وى كرين و گۆتى:
(اللهم اجعله هاديا مهديا واهد به)).

دەمى عومەر هاتيه شامى دا كليلتن قودسى وەر رگرت، موعاويه
ب مەوكبەكى مەزن ڤه هاته بەراهيى، و دەمى عومەرى ئەو ب وى
مەوكبى مەزن ڤه ديتى، گۆتى: توبى خودانى ڤى مەوكبى؟ و من يى گوھ
لى بووى كو خەلك ل بەر دەرى تە رادووستن؟ يەعنى: تە دەرگەهقان بو خو
يىن دانين.. و ئەڤه تشتهكى جودابوو ژ سياسەتا عومەرى، موعاويه
گۆتى: بەلى ئەى ئەميرولمؤمنين ئەوا گەهشتيه تە تشتهكى راستە،
عومەرى گۆتى: ڤيجا بوچى تو وه دكهى؟ دلى من دچتى ئەز تە پتخواس
بەنيرمه وه لاتى حيجازى!

وى گۆت: ئەى ئەميرولمؤمنين ئەم يىن ل وه لاتەكى جاسوسين
دوژمنى لى دمهسنه، لەو دڤيت ئەم وەسا خو نيشا وان بەدين كو هەيبەتا
ئيسلامى و ترسا موسلمانان بکەفته دلين وان، و ئەز دى وى كەم يا تو
فەرمانى ل من دكهى، و دى خو ژ وى تشتى دەمه پاش يى تو من ژى
دەيه پاش، عومەرى گۆتى: چى تشتى ئەز پسيارا وى ژ تە دكەم، تو
رېكى ل بەر من تەنگ دكهى، نە ئەز فەرمانى ل تە دكەم، و نە تە ژ چو
دەمه پاش!

ژ بەر ڤى سياسەت و سەر و بەرى موعاويهى، دەمى عومەرى ئەو
دديت دگۆت: ئەڤه كيسرايى عەرەبانە! و د گەل كو ئەو مەزنى و هەيبەتا
موعاويهى ل دۆر حوكمى خو ددانا، و ئەو سياسەتا وى ب كار دئينا، وهكى

وی سهر و بهری نه‌بوو یی عومهری ب خو ب کاردئینا ژی، بهلی عومهری خو ژئی بی دهنگ کربوو؛ چونکی وی دزانی موعاویهی مه‌خسه‌ده‌کا شهرعی یی هیه، و هر چهنده عومهری گلهک والی دئیکستن و دم بو ده‌می نهو دگوهارتن ژی، بهلی وی موعاویه هیتلا، و ویلایه‌تا وی به‌رفره‌هکر، و هه‌تا عومهر مری ژی موعاویه هر والی بو ل وه‌لاتی شامی.

ده‌می عثمان بوویه خلیفه وی موعاویه هیتلا ل سهر کاری وی، و موعاویه یی به‌رده‌وامبوو د جیهادا خو دا دژی ده‌وله‌تا رومی، و نهو دئیتیه هژمارتن ئیکه‌مین مه‌زنی (ئسطولتی ئیسلامی یی به‌حری) ئا‌فاکری، و نهو ئیکه‌مین سهرله‌شکه‌ری موسلمان بوو جیهاد د ده‌ریایه‌ دا کری.

ده‌می فتنه ل زه‌مانی ئیمامی عثمان په‌یدابووی، موعاویه ئیک ژ وان کسان بوو یین داخواز ژ عثمانی کری کو نهو ده‌ستورییی بده‌ته والییین خو هر ئیک ل جهی خو ب توندی سهرده‌رییی د گهل فتنه‌چییان بکه‌ت؛ دا فتنه هیتستا ل ده‌سپیکا خو بمرت، بهلی عثمان د گهل قی چهندی نه‌بوو، و هزرا وی نهو بوو کو توندی پتر دی فتنی به‌رفره‌ه‌کته، و دقیت ب نهرمی و رحه‌تی سهرده‌ری د گهل وان بیته‌کرن، و بهری موعاویه ژ مه‌دینی قه‌گه‌رییته شامی، وی گوته خلیفه‌ی: د گهل من وهره شامی، بهری مه‌سه‌له بگه‌هته وی ده‌ره‌جه‌یی کو تو نه‌شیه وان، عثمانی گوت: نه‌گه‌ر ستویی من بیته برین نه‌ز جیرانییا پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی بن- ناهیتلم! موعاویه‌ی گوتی: باشه، نه‌ز دی له‌شکه‌ره‌کی ژ شامی هنیرمه مه‌دینی، دا نه‌گه‌ر بوو تنگافی نهو به‌ره‌قانیی ژ ته بکه‌ن. عثمانی گوتی: نه‌ز ل سهر خهلکی باژیری پیغه‌مبه‌ری ناکه‌مه تنگافی. هنگی موعاویه‌ی گوتی: نه‌ی نه‌میرولموئمین ب خودی یان دی ئیه‌ کوشتن، یان ژی نهو دی ئینه ته ل قیری.. عثمانی گوت: (حسبی الله و نعم الوکیل).

پاشی نهو چیبوو یا بهری نوکه مه فهگتیرای دهمی مه بهحسی نیمامی
عوثمان کری، و تشتی بهرچاښ نهوه ل دهمی فتنی، و ژ بهر هشیاری و
موکمییا موعاویهی، فتنهچییان بهرپییتن خو ل شامی نه دیتن، وهکی کو
ل عیراقی و مصری دیتی، و موعاویه شیا جهی خو ژ خرابییا فتنهچییان
بپارزتت..

پشتی نیمام عهلی بوویه خلیفه، و هژمارهکا مهزن ژ فتنهچییان -بو
سیاسهت- خو دایه د گهل لهشکهری وی، وان گفاشتن ل سهر نیمامی کر دا
نهو چند والیهکان بیتخت، و نیک ژ وان موعاویه بوو، و دهمی نیمامی
قیای قی چندی ب جه بینت، موعاویهی و خهلکی شامی بریارا نیمامی
ب جه نهئینا، و وان هنگی بهیعه نه دابوو عهلی.. و نهو چیبوو یا مه
بهری نوکه فهگتیرای دهمی مه بهحسی ژیانان نیمام عهلی کری، و ههوجه
ناکهت ل قیری دوباره بکهین.

مهسهله گههشته هندی نیمام عهلی هاته شهیدکرن ب دهستین
خهوارجان، و خهلکی کووفه کوپی وی حسهمن ل جهی وی دانا، و پشتی
شش ههیقان، حسهمن ژ وان بی هیقی بوو، و کاغزهک بو موعاویهی
هنارته شامی، و نهو بوو نهو صلح د ناقبهرا وان دا چیبوو، یا بهری نوکه
مه بهحس ژی کری دهمی مه بهحسی نیمام حسهمن کری.

ل وی دهمی خهوارج ب کوشتنا نیمام عهلی رابوون، و نهو د قی
تاوانا خو دا سهرکهفتین، وان بهرگه ریانان کوشتنا موعاویهی ژی کر، و هر
چهنده وان نهو بریندارکر ژی بهلی نهو نهمر.

ل وی دهمی ههقرکی و شهر د ناقبهرا وی و نیمام عهلی دا ههی ژی،
دهمی مهسهلهکا علمی ل بهر موعاویهی نالوز بیا، وی کاغزهک بو عهلی
دهنارت، و پسیرا خو پی ذکر، لهو دهمی خهبره شیهیدبوونا نیمام عهلی

گهشتییم وی کره گری، و ده مئی پسیار ژئی هاتییه کرن: بۆچی تو دکه یه گری؟ وی گوت: تو نزانی چ قهنجی و علم نهفرو ژ دهست خه لکی ده رکهفت!

* * *

ل هه یقا (ربیع الأول) ئی ژ سالای (٤١) مشهختی، و ب دورستی پشتی مرنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب سیه -سالان، حسه نی کورئی عه لی ته نازول ژ خیلافه تی کر، پشتی بۆ وی دیار سووی کو هه قالین وی ژ خه لکی کووفه نه یین هندینه مروژ خو پی پشتگهرم بکهت، لهو وی هنارته ب دو یف موعاویه ی را و داخواز ژئی کر ئو بیت دا صلحی بکهن، و ئەف صلحه ل باژئیری کووفه هاته کرن، و ب ئاماده بوونا حسه نی و حوسه نی و موعاویه ی ئه و هاته مۆرکرن، و خه لکی کووفه به یعه دا موعاویه ی، و حسه ن د گهل بنه مالا خو زقیری مه دینی.. و ژ بهر کو د ئی سالی دا دوبه ره کی د ناف ئوممه تی دا نه ما، ناقی ئی سالی (سالای ٤١) بوو سالای کۆمبوونی (عام الجماعة).

و ژ بهر وی حه دیسا دورست یا تیدا هاتی کو (خلافهت پشتی من سیه -سالن) هندهک کهس بۆ هندئ چووینه کو چی نابت بیژنه موعاویه ی و ئه وین پشتی وی هاتین: خه لیفه، به لکی دقیت بیژنی: مه لک.

به لی د بهر سقا ئی چه ندئ دا زانای مه زن (شیخ الإسلام ابن تیمیه) ئاشکه را دکهت کو دورسته بۆ وان یین پشتی سیه -سالان ژئی هاتین بیته گوتن: خه لیفه، نه گهر خو ئه و مه لک ژئی بن، و ده لیل ل سه ر ئی چه ندئ ئه و حه دیسه یا (بوخاری و موسلم) ژ ئه بوو هوره یره ی قه دگوه یزن، دبیزت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: (کانت بنو إسرائيل تسوسهم الأنبياء، كلما هلك نبي خلفه نبي، وإنه لا نبي بعدي، وسيكون خلفاء

فیکثرون)) و ژ قی حدیسی ناسکھرا دبت کو گلهک خلیفه دئ همن، و د حدیسهکا دی دا یا (موسلم) ژ جابری کوری سه مورهی شه دگوھیزت هاتییه: ((لا یزال هذا الدین عزیزا منیعا إلی اثنی عشر خلیفة..)) مهنا: پیغه مبهری -سلاف لی بن- ناقی خلیفه یی دانایه سهر پتر ژ ههر چار خلیفه یین راشدی.

ههر چاوا بت ده می موعاویه بوویه خلیفه هژمارهکا مهن ژ صحابیین خودان بها، و تابعیین خودان قه در دزندی بوون، و وان هم میان موبایهعا وی کر، تشتی هندی دگه هینت کو نهو یی ژ ههژی خلیفاتییی بوو، نه گهر نه.. وان موبایهعا وی نه دکر؛ چونکی صحابی نه نهو بوون یین ژ ترسین کسهکی دا یان بو مه صلحه تهکا دنیایی، حقیییی قه شیرن، یان خو ل سهر باطلی بی دهنک بکن.

نیزیکی بیست سالان (ژ سالا ۴۱ حهتا ۶۰ مشهختی) موعاویهی حوکمر، و ل سهر ده می وی باژیری دیمه شقی پایتهختا دهوله تا ئیسلامی بوو، و فتوحاتین ئیسلامی ل لایی رۆژئاقایی قه زنده بوون، و جیهادا ئیسلامی دژی دهوله تا بیزهنتی مشه بوو، و ل قیری دهلیقه دهست نادهت نه م قی بابتهی بهرفره بکهین، ب تنی دئ بیژین: نه گهر ده می خیلافهتا موعاویهی د گهل زهمانی پستی وی بیته ههقبه رکن ده می وی ژ یی پستی وی باشر و چیتر بوو، خو ده می عومهری کوری عهبدلعزیزی ژی، چونکی موعاویه ژ عومهری کوری عهبدلعزیزی باشر و ب رهحمر بوو، پسیر ژ عهبدللاهی کوری موبارهکی هاتهکرن: نه ری کی چیتره موعاویه یان عومهری کوری عهبدلعزیزی؟ وی گووت: نهو توژا د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن- چوویه دفنا موعاویهی ژ عومهری کوری عهبدلعزیزی چیتر بوو! و جارهکی پستی بوویه زهمانی عهباسییان، هندهکان ل دیوانا ئیمامی

نعمه‌ش به‌حسبی عومهری کورئ عبدالله‌زیزی و عداله‌تا وی کر،
نعمه‌شی گۆت: پا نه‌گهر هموه زه‌مانی موعاویهی دیتبا هوبن دا چ بیژن؟
وان گۆت: هندی یی بیئفره‌ه‌بوو؟ وی گۆت: نه، هندی یی ب عداله‌ت
بوو.

به‌لی نه‌گهر ده‌می موعاویهی د گهل یی هر چار خلیفه‌یان بیته
قیاس‌کرن، بن گومان ده‌می وان ژ یی وی چیتره.

تشتی ژ همیبی پتر بوویه جهی ره‌خنه و دان و ستاندنی، یی کو
موعاویه ل ده‌می حوکمدارییا خو پیرا بوی، نهو بوو ده‌می وی پیرار دای
پشتی وی کورئ وی یه‌زید بته خلیفه، و ب قی چندئ وی مه‌سه‌لا
شورایی راکر، و مه‌سه‌لا جیگری یان (وله‌ی عهدی) ده‌ریخت، نهوا
پشتی وی بوویه عمده‌ت د ناف نوممه‌تی دا.

به‌ری نوکه ژی، ده‌می مه به‌حسبی حسهن و حوسه‌ینی کری، هنده‌ک
نیشاره‌ت مه دانه قی مه‌سه‌لی، به‌لی مه دقیت ل قیری پتر به‌حس ژئ
بکه‌ین.. نیمامی طه‌به‌ری ناشکرا دکه‌ت کو نه‌ف هزاره ل سالا (۵۶) بو
موعاویهی چیبوو، یه‌عی: پشتی مرنا نیمامی حسهن ب حه‌فت سالان، و
ساله‌کی پشتی مرنا صه‌حابیی دووماهییی ژ وان ده‌هین مزگینی
ب به‌حس‌تی بو هاتییه‌دان، و یی دووماهییی ژ وان شه‌سین عومهری بو
خیلافه‌تا پشتی خو هلبژارتین، کو سه‌عدئ کورئ نه‌بوو وه‌ققاصی بوو.

قیجا مه‌سه‌لا هلبژارتنا (یه‌زیدی) و پتلیدانا شورایی چاوا بوو؟

ل سه‌ری چند خاله‌ک هه‌نه دقیت ل بیرا مه بن:

ئیک: هندی یه‌زیدئ کورئ موعاویهی بوو، نه ژ صه‌حابییان بوو؛
چونکی نهو ل زه‌مانی عثمانی ل سالا (۲۶) مشه‌ختی، بووبوو.

دو: ده‌می موعاویه‌ی قیای به‌یعی بۆ کورپی خو ژ خه‌لکی وه‌رگرت، هژماره‌کا سه‌حابییان دزیندی بوون، و ناشکمرایه کو سه‌حابی ژ وی دچیتتر بوون، مه‌عنا: یه‌زید، که‌سی باشتر نه‌بوو، نه‌گه‌ر خو نم بیترین: نمو یی باش ژی بوو! و هه‌ر چه‌نده شهرت نینه یی باشتر بیته خه‌لیفه ماده‌م نمو دبتته خه‌لیفه یی باش بت، به‌لی دانانا یی باش ل ده‌می هه‌بوونا یی باشتر دبتته جهی ره‌خه‌گرتنی.

سی: نه‌ف کارئ موعاویه‌ی کری، کو هیشتا د ساخییا خو دا، و ده‌می نمو خه‌لیفه، که‌سی به‌ری وی نه‌کربوو، چونکی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و عوثمایی و عه‌لی که‌س ل جهی خو نه‌دانابوو، و نه‌بووبه‌کری راسته عومه‌ر پشتی خو دانا، و عومه‌ری شمش که‌س ده‌سنیشانکرن کو ئیک ژ وان پشتی وی بیته خه‌لیفه، به‌لی هندی نمو دساخ به‌یعه بۆ یی دی نه‌هاتبوودان.. و پشتی هنگی ژی، که‌سی ژ وان هه‌ردویان کورپی خو نه‌دانابوو شوینا خو، له‌و ده‌می موعاویه‌ی هیتجه‌ت بۆ خو گرتی کو نه‌وا وی کری ریکا نه‌بووبه‌کری و عومه‌ریه هنده‌ک سه‌حابییان گوتی: نه‌خیر، نمو ریکا کیسرای و قه‌یصه‌ریه.

چار: نمو سه‌حابییین به‌ره‌نگارییا موعاویه‌ی کری، و به‌یعه نه‌دایه کورپی وی، وه‌کی: عه‌بدللاهئ کورپی عومه‌ری، و عه‌بدره‌حمانی کورپی نه‌بووبه‌کری، و عه‌بدللاهئ کورپی زوبه‌یری، ژ که‌س ژ وان نه‌هاتییه فه‌گوه‌استن کو وان گوت بت: نم به‌یعی ناده‌ینه یه‌زیدی چونکی نمو ب کیر نائیت، به‌لکی وان دو هیتجه‌ت هه‌بوون، ژ گوتنن وان دئینه وه‌رگرتن: ئیک: چونکی ژ هه‌دیسان دئیتته وه‌رگرتن کو نابت ل ئیک ده‌می به‌یعه بۆ دویان بیته‌دان، له‌و هنده‌ک ژ وان گوت: بلا موعاویه خو بیخت نم دئ به‌یعی ده‌ینه کورپی وی. دو: وان دگوت: نه‌فه ریبازا خه‌لیفین راشدی نینه،

کو نیک کورپی خو بدانتہ جہتی خو، بہلکی نھو ریبازا کیسرا و
قہیصریہ.

پینج: د عہقیدا مہ دا موعاویہ -خودئ ژئ رازی بت- صہحابیہکی
باوہریہ، و نہ یی ہندیہ گومان ل سہر ہہبت، یان بیتہ (نتہامکرن)، و
نہم ل وی باوہریہ کو وی ہزر دکر یا باشتر بو نومہتی نھو یمزید پشتی
وی بیتہ خلیفہ: دا دہرگہتی دوبہرہکیی جارہکا دی قہنہبت، و نھہ نابتہ
مانع کو مسہلا بابینیہ ژئ دہوری خو ہہبت، بہلی نھگر وی زانیبا
یہزید ب کیر نائیت، مسوگر وی نھف چہندہ نہدکر.

شہس: بہلی د گہل ہندی ژئ، (نہہلی سونہتی) ل وی باوہریہ کو
یا باشتر نھو بوو موعاویہ -خودئ ژئ رازی بت- نھف چہندہ نہکریا، و نھو
د قی نجتہادا خو دا یی خہلت بوو، و راستہ موجتہد نھگر خو یی
خہلت ژئ بت یی خودان خیرہ، بہلی نھگر وی نھف کارہ نہکریا دا بو
نومہتی باشتر بت؛ چونکی نھف چہندہ پشتی وی بوو عہدہت د ناف
نومہتی دا و (خیلافہت) بوو مہلکاتی، ہہر خلیفہکی کورپی خو
ل شوینا خو ددانا، نھگر خو نھو کسہکی ب کیرہاتی نہبا ژئ، یان
زاروکہکی ساقا و بیتام ژئ با.

حہفت: چئ نابت، نہ نھف مسہلہ، و نہ مسہلا شہری موعاویہی
د گہل نیمامی عہلی ژئ، بیتہ نھگہرا ہندی کو نھم نھزمانی خو د دہر حہقا
موعاویہی دا بہردہین، و بیژین: نھو یی نہحق و گونہہکار بوو، یان
گوٹنین سہقت بیژینی.. موعاویہ صہابی بوو، و مروقہکی زانا و
موجتہد بوو، و مہ باوہری ہہیہ کو ننیہتا وی یا باش و دورست بوو، و
نھگر نھو د نجتہادا خو دا یی خہلت ژئ بت، نھو یی خودان خیرہ، و
دیروکا کھن و نوی یا نومہتی ناشکہراکریہ کو ہہر کسہکی قیا بت

بهايي صحابييان کيم بکته، يان دبروکا ئيسلامي (تمشوپه) و کرتت بکته، وي ژ موعاويهی دست پي کريه، لهو چي نابت ب چو هتجه تا ههبت- بهايي ئي صحابي و هه صحابيه کي دي يي ههبت بيته کيمکرن؛ چونکي دين د ريکا وان را يي گه هشتييه مه، و نه گهر نهو يين باوهري نهبن، مهنا: گومان دي کفته د وي ديني ژي دا يي وان گه هاندييه مه.

پشتي شان خالين کورت و گرنگ دي بيژين: ده مي موعاويه پي حسيای کو نهو يي بهر ب دووماهيا عه مري خو څه دچت، و وي ديتي کو نه گهر نهو کورپي خو يه زیدی ل جهي خو بدانت، دي شيت نوممه تي ژ هندپ پاريزت کو دوباره ژکڅه بت، و وي بو ئي چهندي دان و ستاندن د گهل هندهک هه فالين خو کر، و بير و بوچوونين وان وهرگرتن، و نيک ژ وان (زياد بن ابيه) بو، نهوي گوتياي: له زي د ئي کاري دا نه که.. و وي ب يا زيادي کر، به لي پشتي ده مه کي دوباره وي مه سه له هليخست، و خه لکي شامي پشته فانييا وي کر، و وان هه مييان به يعه دا يه زیدی، و نهف چهنده وه کي مه گوتي ل سالا (۵۶) مشه ختي بو.

موعاويهی داخواز ژ خه لکي هه مي ولايه تان کر کو وه فدين خو به نيرنه شامي؛ دا به يعي بده نه يه زیدی، و وان نهف چهنده کر، ب تني خه لکي مه ديني تي نه بن، وان نهف مه سه له ژ بني قه بويل نه کر! هژماره کا صحابييان بهرانبهر واليبي موعاويهی (مهرواني کورپي حه که مي) رابوونه څه و ناشکهره گوتني: نهف کاري موعاويهی دقيت بکته، چاقلیکر نه بو ريبازا کيسرا و قه بصري، و لادانه ژ ريبازا پتغه مبهری -سلاف لي بن- و خه ليفه يين وي. و ده مي موعاويهی ب ئي چهندي زاني قه ستا جيحازي کر، و پشتي ژ کرنا حه جي خلاصووي، چوو مه ديني، دا نهو ب خو دان و

ستاندنې د قې چندنې دا د گهل وان بکته، و پشتی چند (مونا قسه یین گهرم) بؤ وی دیار بوو کو نمر ازیبونا وان نه ژ بهر هندیه کو یزید ب کیر نائیت، بهلکی ژ بهر (حرصا) وان ل سمر خیلافه تی، و ترسا وان ل سمر پاشه پر ژا نوممه تی، و قې چندنې دلې وی خوش کر!

هه ژیه بیژین: مه زترین هه قک بوو مو عاویه ی و خه لکی شامی د قې مه سلې دا چار صه حابی بوون:

أ- عبداللهه ی کورې عومهری، و نه وی دگوت: نه ز مو خاله فا نوممه تی ناکم، و نه گهر خه لک هه می رازی بوون، نه ز ژ دی رازی بم، هه ر چنده نه ف شتیه د هلبژار تنا خه لیفه ی دا نه ب دلې منه.

ب- عه بدر ره حمانی کورې نه بو به کری، و نه ف ژ هه مییان د ژوار تر بوو، وی ل بهر ده قې مو عاویه ی دا و رابو ژ دیوانا وی ده رکه فت، و گه ف ژ ی ل مو عاویه ی کرن، ئینا مو عاویه ی گوت: یا ره بی تو به لا وی ژ من فه که ی!!

ج- عبداللهه ی کورې زوبه یری، و مو عاویه ی دگوتی: هه می خه تاین تنه کو یین دی ژ ی به یعی نه دن! به لی وی گوت: پیغه مبه ری -سلاف لی بن- نم یین داینه پاش کو به یعی بده ینه دو نه میران د ئیک ده می دا، نه گهر تو وه ستیابی، خیلافه تی به یله و یزیدی بدانه جهی خو، و نه ز دی به یعی ده می.

د- حوسه ینی کورې عه لی، و به لکی ره نیا وی -د گهل قان نه گهر ین بو ین ژ ی- نهو بت کو یزید ب کیر قی کاری نائیت.

هه ر چاوا بت، گه لک صه حابییان -ل مه دینی- مو افه قا مو عاویه ی ل سهر قې چندنې کر، و هژمارا وان -وه کی دیرو کشان دبیزن- نیزیکی شیتست صه حابییان بوو، و پشتی مو عاویه ژ مه دینی ده رکه فتی ب ده مه کی

کیم عبدالرهمانی کورځی نه‌بوویه‌کری مر، و سځ کس مان بهیعه نه‌دای: عبداللاهی کورځی عومری و نه‌قی پشتی مرنا موعاویهی بهیعه دا یه‌زیدی ده‌می دیتی نوممه‌ت ل سهر کومبوو، و عبداللاهی کورځی زوبه‌یری، و حوسه‌ینی کورځی علی، و نه‌قان بهیعه نه‌دای و همدو ژ مه‌دینی ده‌رکه‌فتن و چوونه مه‌که‌هی.

مه‌سله هوسا ما حه‌تا مرنا موعاویهی ل سالا (۶۰) مشه‌ختی، و یه‌زید ل جهی وی بوویه خه‌لیفه، و خه‌له‌تییا یه‌زیدی یا مه‌زن نه‌و بوو هر ژ ده‌سپتکی وی قیا ب کوه‌کی بهیعی بو خو ژ عبداللاهی کورځی زوبه‌یری و حوسه‌ینی کورځی علی بستینت، و ده‌می نه‌و ل بهر قی چهندي نه‌هاتین، هه‌ق‌کی مه‌زن بوو حه‌تا گه‌شتییه هندي مه‌سله ب ده‌رکه‌فتنا حوسه‌ینی بو عیراقتی ب دووماهی هاتی، پاشی شه‌هیدبوونا وی ل ده‌سپتکا سالا (۶۱)، وه‌کی بهری نوکه مه به‌حس ژئ کری، ده‌می مه ژینه‌نیگارا نیمامی حوسه‌ین فه‌گوه‌استی، و نه‌ف سهره‌اتییه بوو نه‌گه‌را هندي یه‌زید و حوکمی وی د چاقین موسلمانان دا ره‌ش بیت حه‌تا نه‌قرو!

پشتی هنگی ده‌می یه‌زیدی نیشانین ده‌رکه‌فتنا ناشکه‌را ژ عبداللاهی کورځی زوبه‌یری ل سهر ده‌سه‌لاتا وی دیتین، وی قیا ب هی‌زی دووماهییه‌کتی بو وی ژئ بدانت، له‌و وی له‌شکه‌ره‌ک هنارته مه‌که‌هی بو گرتن، یان حه‌تا کوشتنا کورځی زوبه‌یری، به‌لی خودی وه‌سا حمزکر یه‌زید ل سالا (۶۴) بمرت بهری له‌شکه‌ری وی دووماهییه‌کتی بو کورځی زوبه‌یری بدانت، و پشتی مرنا وی کورځی وی (موعاویه) ل جهی وی بوو خه‌لیفه، به‌لی ژ بهر کو نه‌و مروقه‌کتی نساخ بوو، هر وه‌سا ژ بهر کو وی دل د حوکمدارییی نه‌بوو، وی ده‌ست ژ خه‌لیفاتییی کیشا، و د نا‌ف خه‌لکی دا رابوو و گوت: من حمزکر وه‌کی نه‌بوویه‌کری بکم، به‌لی من کسه‌کتی وه‌کی

عومهری د ناڅ ههوه دا نه دیت ل جهې خو بدانم، و من څیا وهکی عومهری بکهم، بهلی من د ناڅ ههوه دا کس وهکی وان همر شهشان نه دیت یین عومهری هلبژارتین، څیجا یی ههوه بقیت بو خو هلبژرتن.. پاشی نهو چوو د مال څه و دهرنه کفت هتا مری. و بهری نهو بمرت هنده کان گوتی: ما توئیکی ژ مالا خو نادانییه جهې خو؟ وی گوت: من نه څیت ته علییا وی تام بکهم و شرنییا وی بو بنه مالا نومهییه بهیلم!

پستی نهو مری، دوبره کییه کا مهزن د ناڅ رتین نومته تی دا پهیدا بو، خه لکی حیجازی بهیعه دا عهبدللاهې کورې زوبهیری، بهلی خه لکی شامی ب څی چندی رازی نه بوون، و گوتن: نم قه بویل ناکهین نهف مهسه له ژ دست مه دهرکهفت، لهو وان بهیعه دا مهروانی کورې هکه می نومه وی، و پستی مهروانی کورې وی عهبدلمه لک هاته شونې، و هه څرکیه کا دژوار د ناڅه را وی و عهبدللاهې کورې زوبهیری دا پهیدا بو، ب شهید بوونا عهبدللاهې کورې زوبهیری ب دووماهی هات^(۱).

زقرین ل موعاویه یی کورې نه بو سو فیانی - خودی ژ رازی بت- دی بیترین: پستی سالا (۶۰) مشهختی ب نیقی بووی، و پستی نیزیکی بیست سالان ژ خه لیفاتیی، نه میرولمومنین موعاویه نه خوش کفت، و ژیی وی هنگی نیزیکی هفتی و هشت سالان بو، و تشتی ژ هاتییه څه گوهاستن بهری مرنی نهو بو وی وه صیهت کر نیڅا مالی وی پستی مرنی بو خزینه یا دهوله تی (بیت المال) بیته دان، و وی گوته مروقتن خو:

(۱) سه هاتییا شهید بوونا عهبدللاهې کورې زوبهیری - خودی ژ رازی بت- مه د کتیبا خو (چیروک و دیروک) دا چیروکا شهقا خاترخواستنی څه گتیا، و هه چیی بقیت دشت ل ویری لی بزقرت.

د فلان سندووقی دا کراسه کئی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ههیه، د گهل هندهک موی و نینوکین وی من بو ئه فرۆ یین هلگرتین، نه گهر نهز مرم، وی کراسی د بن کفنی دا بکه نه بهر من، و وان پرتین نینوکان و موی بکه نه د دهف و دفن و چاچین من دا.. و نه گهر ههوه نهز کر مه د قه بری من دا موعاویه بهیلنه د گهل (أرحم الراحمین) ی.

دهمی نساخی ل سهر وی دژواربووی وی گوټ: تیچوون بو وی مالی بت یا چل سالان من مهلکاتی لی کری، بیست سالان نه میر، و بیست سالان خه لیفه، و نهقه حالی منه تیدا، تیچوون بو دنیا یی بت و عاشقین وی!

گاڤا نهو کهفتییه بهر مرنی وی گوټ: خوزی نهز زه لامه کئی قوره یشی بامه ل (دی طوی)، و تشتهک ژ فی کاری نه کهفتبا د دهستی من دا.. پاشی کره گری، هندهکان گوټی: بوچی تو دکهیه گری؟ وی گوټ: گریبا من نه ژ بهر وی مرنییه نهوا ب سهر من دا هاتی، و نه ژ بهر وی دنیا یییه یا نهز ل پشت خو دهیلم، بهلی مهسه له دو مستن: مستهک بو به حه شتییه، و ئیک بو جهنه مییه، و نهز نزانم کانئ نهز دئ ژ کیژ ههر دو یان بم.

پاشی وی رویی خو دانا سهر عهدی و کره گری و گوټ: یا ره بی ته د کیتابا خو دا گوټییه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا﴾ (النساء: ۴۸) یا ره بی تو من ژ وان حسیب بکه ی یین تو حهز دکه ی گونه هین وان بغه فرینی. و مرنا وی و قهشارتنا وی ژی -خودی ژی رازی بت- ل باژیری دیمه شقی بوو.

عەمری کورئ عاصی

زەلامی دوئی ژ زەلامین دەمی شاریای، عەمری کورئ عاصی بوو، ئیک ژ مەزنترین عەقلدار و تیگەهشتییین عەرەبان، دەمەک ب سەر دا هاتبوو مەزنترین دوژمنی ئیسلامی ئەو بوو، ئەگەر هنگی مرپا جەهنەم دا بووی واجب بت.. پاشی دەمەکی دی ب سەر دا هات بەیعه دا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- و هندی هند وی شەرم ژئ دکر تیر بەری خو نەدایئ حەتا مری، ئەگەر هنگی ئەو مرپا خەلک دا بیژن: خوزییین وی دی چتە بەحشتی.. پاشی دەمەکی دی ب سەر دا هات تیکەلی دەسەلاتی و هەندەک شۆلین دی بوو، دەمی کەفتییە بەر مرنی وی دگۆت: ئەز نزانم چاوا دی ژئ دەرکەڤم، بو من یان ل سەر من!

عەمری کورئ عاصی، ئەوی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- د دەر حەقا وی دا گۆتی: ((أسلم الناس وآمن عمرو بن العاص))^(۱) یەعنی: خەلک تەسلیمبوون، بەلی عەمری کورئ عاصی باوەری ئینا..

ڤیجا عەمر کی بوو؟ و سەرھاتییا وی ل دەمی شاریای ژ دیرۆکا ئومەتێ چ بوو؟

بابی عبداللاھی، عەمر کورئ عاصی بوو، و عاص کورئ وانلی کورئ ھشامی کورئ سەعدی کورئ سەھمیە، و سەھم ئیک ژ بابکین قورەیشییانە ئەو د نەسەبا خو دا دگەتە کەعبی کورئ لئەبێ قورەیشی..

(۱) ترمذی ئی حدیسی ژ عوقبەبێ کورئ عامری ئەدگۆھیزت.

ٺٺڪ ڙ ماقوليتن مهڪههٺي ٻوو، ل وي سا لا مهزني مهڪههٺي
 عهبدلموططه لب تيدا مري، يهعني: دههٺي ڙيبي پيغه مبهري -سلاڻ لي
 بن- ههشت سال، عه مري ڪوري عاصي هاتبوو سهر دنيايي، و سيه- و دو
 سالان پستي پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- ٺهو ماٻوو ساخ؛ چونڪي مرنا وي
 ل سا لا (٤٣) مشهختي ٻوو، مهعنا: ٺهو نيزيڪي حهشتي و حهفت سالان
 ڙياٻوو.

ٻوونا وي ل مهڪههٺي ٻوو، و مرنا وي ل مصري ٻوو، دههٺي موعاويهي
 -خودي ڙي رازي بت- ٺهو ڪريه والي ل ويري.

ديروڪي دهنگ و باسٽين وي ڙ هنگي وهره د ناڻ بهرپه پڙن خو دا
 هلگرتينه دههٺي هرماره ڪا موسلمانان (سيزده زهلام و چار ڙن) بو خو
 ڙ مهڪههٺي رهڦين و قهستا وهلاتي حهشه ڪرين، ٺينا مهزني مهڪههٺي
 ل سهر هندي پيڪهاتن ڪو ڪوري خو عه مري ڪوري عاصي، ههڦالي
 نه جاشي مملڪي حهشه، د دويڦ وان موسلمانان دا بهنيزنه حهشه؛ دا
 داخوازي ڙ نه جاشي بڪهت ڪو ٺهو وان مروڦان دهريخت يين ڙ مهڪههٺي
 هاتينه وهلاتي وي.. و د گهل وي ههٺي شاره زايي و تيگههشتنا عه مري
 ههٺي، بهلي ٺهو حهقييا خودي ل سهر ٺهزمانتي جعفهر ڪوري ٺهٻوو
 طالبي گيڙاي ٺهو ههٺي (عه بقريه تا عه مري) ههٺي پويج ڪر!

پستي ڦي (شڪهستني) يا عه مري ديتي، جاره ڪا دي ٺهو ڙ بهر
 چاڻين ديروڪي بهرزه دبت، بهلي ههڦرڪي ل مهڪههٺي يا بهردهوام ٻوو، و
 دههٺي مهيدانا ههڦرڪي هاتيه گوهارتن و پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- و
 صهحابي يين وي قهستا مهديني ڪري، و ب دهستين موهاجر و ٺهنصاريان
 دهولهتا خو ل ويري داناي، قورهيشي گههشته وي باوهري ڪو مهسه له ٺيدي

یا ژ دهست وان دهردهکفت، لهو وان هزر ل هندئ کر کو رهنگئ گئیرنا ههفرکیبی بگوهوړن.. و عهمری ژئ د گهل همی مهزنین دی یین قورهیشییان هزرا خو دا کاری، و نهخشه و پیلان گئیران، روژا بهدرئ هات، و یا ئوحدوئ چوو، و روژا خندهقتئ ئهو مهندههووش کرن، و یا صلوحا حودهیبیبئ ئهو مهجوور کرن ئعترافئ بکهن کو موحه ممد یئ هاتییه رتزا وان، و دم هات عهمر -وهکی هندهک ماقوبلئین دی یین مهکههئ- ب هویری هزرا خو د وی دینی دا بکهت یئ موحه ممد یئ هاتی، تو بیژئ ئهو دینهکئ راست بت؟ بهلئ چاوا عهمر وی دینی بهتلت یئ با و باپیړن وی ل سهر چووین!

بهلئ بهری عهمر بگهته نهجامهکا دورست وی د گهل خو گوټ: هنده خلاص! مادهم مسهلا موحه ممدی گهشته وئ دهره جئ ئهو بیت و ل بهر دهرگههئ مهکههئ صلوحئ ل سهر قورهیشییان فهر کهت، مهعنا ئهو ب سهرکهفت، ئیدی جهئ من ل قئیرئ نهما، یا باش بو من ئهوه ئهز بچم قهستا حه بهشه بکهم، ل نک ههقالئ خو یئ نهچاشی، و ئهگر مللهتئ مه شیانه موحه ممدی دئ زقرمه ناټ وان، ژ خو ئهگر موحه ممد شیا وان، ژيانا ل بن دهستئ نهچاشی بت لمن پئ خوشره ژ هندئ کو ژيانا ل بن دهستئ موحه ممدی!

بهلئ مهندههووشییا عهمری چهند یا مهزن بوو دهسئ وی ل حه بهشه دیتی ههقالئ وی یئ نهچاشی گوټیبئ: ئهی عهمر، ئهز ب خودئ کهمه ئهو نامووسئ دئیته نک موحه ممدی ههر ئهوه یئ دهاته نک مووسایی ژئ، و ئهو دئ ب سهرکهفت کانتئ چاوا مووسا ب سهرکهفت، قئيجا ئهگر تو دئ ب یا من کهی، بزقره وهلاتئ خو و ههره باوهریبئ یئ بینه، ئهو بو ته باشره.

عەمرى ب يا وى كر.. زقري مەكەھى، و رۆژەكە ل دەسپىكا سالا
هەشتى مشەختى، و پشتى بيست سالان ژ هەقركىيەكا دژوار د گەل
ئىسلامى، بەرئ عەمرى ب هەر دو هەقالتين وى كەفت: خالدئ كورئ
وەلىدى و عوئمانئ كورئ طەلحەى، ئەو دسويار بوون، و دا ژ مەكەھى
دەركەئن، عەمرى گۆتە وان:

- دئ كىقە چن؟

خالدئ گۆت: دئ چينە مەدينئ..

- مەدينئ؟! مەدينئ بۆچى؟

خالدئ گۆتئ: چونكى پىغەمبەرئ خودئ يئ ل مەدينئ..

عەمرى هەوجەبى ب دەمەكئ دريژ نەبوو كو خەطەرترين بريارئ د ژينا
خۆ دا بەت، بريارا چوونا مەدينئ د گەل خالدئ و عوئمانئ! و دەمئ ئەو
گەهشتينە مەدينئ، و موسلمانان ب هاتنا وان زانى هند كەيفا وان هات دا
بىژى رۆژا جەژنئىيە، و ما وان چ ددى دقئت ژ بلى هندئ كو خالد و عەمر
د ئىك رۆژئ دا ب مشەختى بيتن و ئىعلانا ئىسلاما خۆ بکەن!؟

پىغەمبەرى ژى -سلاڤ لئ بن- كەيف ب هاتنا وان هات، و دەمئ
ئەو ب ژۆر كەفتينە مزگەفتئ، پىغەمبەر -سلاڤ لئ بن- و صەحابيئىن وى
ژ نقيژا ئىقارى خلاصبوو بوون، خالد ب نك پىغەمبەرى قە چوو و دەستئ
خۆ كره د دەستى دا و شاهده دا، پاشى عوئمانئ كورئ طەلحەى ژى، و
بوو دۆرا عەمرى.. دەمئ پىغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- دەستئ خۆ ب نك
وى قە دريژكرى، عەمرى دەستئ خۆ قە كيشا، پىغەمبەرى -سلاڤ لئ بن-
گۆتئ: تە خيەر ئەى عەمر؟ عەمرى گۆتئ: من شەرتهكئ هەى! پىغەمبەرى
گۆتئ: شەرتئ تە چيىه؟ وى گۆت: كو خودئ گونەهين من يئ بۆرين
هەمىيان بۆ من بگەفرينت.. ، ئينا پىغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- گۆتئ: ئەى

عەمر! ما تو نزانى ئىسلام تىشتى بەر خۆ ژى دىبەت، و مشەختىبون تىشتى بەرى خۆ ژى دىبەت؟^(۱)

هۆسا ل هەيقا صەفەرى ژ سالا هەشتى عەمر هاتە د ئىسلامى دا.

هەر ژ دەسپىكا هاتنا وى د ئىسلامى دا، پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- پويته يەكى مەزن پى كر، و سەنگەكى گران داىى.. و پشتى چەند هەيقەكىن كىم چووين، رۆژەكى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- هەنارته ب دويف عەمرى را، عەمر دىبىژت: ئەز هاتمە نك وى دەسنقىژا خۆ دشويشت، بەرى خۆ دا من پاشى سەرى خۆ چەماند و گۆت: من دقئىت تە بكمە مەزنى لەشكەرەكى و تە ب غەزايەكى بەنىرم، خودى دى تە ب سلامەتى زقپىنت، و مال ژى دى ب دەست تە كەفت، و من ژ دل دقئىت مال بگەهتە تە.. عەمرى گۆت: ئەى پىغەمبەرى خودى! ژ بەر مالى ئەز موسلمان نەبويمە، بەلكى ژ بەر ئيانا من بۆ ئىسلامى و دا كو ئەز د گەل پىغەمبەرى خودى بم ئەزى هاتىم موسلمانبويم، پىغەمبەرى گۆت: ئەى عەمر، چ باشە مالى باش د دەستى مروقى باش دا بت!

پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئەو كره ئەمىرى لەشكەرەكى ژ سىسەد كەسان پىك دەهات و ب لايى شامى دا هەنارت: دا وان ئوبجاخىن عەرەب ئەدەب بەدەت يىن هەقالىنىيا رۆمى دژى موسلمانان كرى ل شەرى (موتتە) و پشتى هەنگى لەشكەرەكى دى ژى بۆ هارىكارى هەنارت هەندەكىن وەكى ئەبووبەكرى و عومەرى و ئەبوو عوبەيدەى د ناڤ دا بوون، و عەمر ئەمىرى وان بوو، تىشتى هەندى دگەهينت كو بەهائى عەمرى د ناڤ كۆما موسلمانان

(۱) عەمر پشتى هەنگى پەشيمانبوو كو هەنگى بىرا وى نەهات ئەو بىژت: گونەهين

بۆرىن، و يىن ژ نوى ئەز دكەم ژى!!

دا هەر ژ سهری گهلهک بوو.. و نهف غهزایا هه ب ناقتی (ذات السلاسل)
دئیته نیاسین.

پشتی هنگی و ل هه یفا ره مهزانی ههر ژ وی سالی (سالا ههشتی)
عهمری د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن- پشکداری د شه کرنا مه کههی دا
کر، و پشتی شه کرنا مه کههی عهمر نیک ژ وان شه میران بوو یین
پیغه مبهری -سلاف لی بن- هنارتین دا صه نه مین ناقدار بشکیتن، و بارا
عهمری ژ وان صه نه می (سواع) بوو، نهوی د ناٹ ئوبجاخا (هوزه یلییان)
دا ههی.

پشتی هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- شهو هنارته (عومانی) دا
ل ویرئ بته شه میر پشتی خه لکی وی هاتینه د ئیسلامی دا، و ده می
پیغه مبهری -سلاف لی بن- قهستا خودایی خو کری ل سالا (۱۱)
مشهختی عهمری شه میرئ عومانی بوو.. و پشتی شه بووبه کر بوویه خه لیفه
وی ژ عهمر هیتلا ل سهر کارئ وی ده مه کی، پاشی هنارته ب دویش پا و
شه کره نیک ژ سهرکیشین لهشکه ری ئیسلامی یی کو بهر ب شامی شه
چووی.

ل وی ده می شه بووبه کری خاترا ژ قی دنیا یی دخواست و قهستا خودایی
خو ذکر، عهمر یی بهر ده وام بوو د سهرکه فتنین خو دا ل چه پهرئ شامی، و
ده می خه بهرئ مرنا خه لیفه ی و هلیژارتنا عومه ری گه هشتیه عهمری و
لهشکه ری وی، بارا پتر ژ وه لاتی فلسطینی که فتبوو ژیر ئالایی ئیسلامی،
و عومه .. شهوی گه لهک ب که سینی و عه قلدارییا عهمری یی (موعجب)
شهو کار هیتلانه د دهستی وی دا یین شه بووبه کری کرینه د دهستی دا، و
پشتی فلسطین بوویه پشکهک ژ وه لاتی ئیسلامی، و سهر و گرگرتن
رؤمی بهر ب مصرئ شه ره قین، عهمری بهر گه ریان کر کو عومه

دهستوریرییی بدهتی کو ئهو د دویف وان دا بچته مصری، و قی وهلاتی ژی بستینت؛ دا رومی وی بو خو نه‌کهنه بنگهه بو هتیشکرنا ل سهر وهلاتی شامی.

عومهر ل دهسپیکتی ب قی هزری یق قانع نه‌بوو؛ چونکی وی نه‌دقییا بهری له‌شکهری خو بده‌ته وهلاته‌کی به‌رفرهه، و ده‌ریا بکه‌قنه ناقه‌را وی و له‌شکهری وی، به‌لی پستی ده‌مه‌کی عه‌مر ب سیاستا خو شیا وی قانع بکه‌ت، و له‌شکه‌ره‌کی پیکه‌اتی ژ چار هزار کسان ب سه‌رۆکاتییا عه‌مری به‌ره‌فکر، و ل سالا هه‌ژدی له‌شکهری ئیسلامی قه‌ستا وهلاتی مصری کر..

ل درژییا پتر ژ ساله‌کی عه‌مر شیا رۆناهییا ئیسلامی ل وهلاتی فیرعه‌ونی به‌لا‌ث بکه‌ت، و پستی مصری بوویه پشکه‌ک ژ وهلاتی ئیسلامی، عومه‌ری کوری خه‌ططابی عه‌مر کره میری مصری^(۱).

به‌لی عومه‌ری قانونه‌کا دژوار هه‌بوو، وی د گمل میر و والییان ب کار دئینا، هه‌رده‌م وی زیره‌قانی ل وان دکر، و هه‌ر جاره‌کا وی خه‌له‌تییه‌ک دیتبا، ده‌لیقه‌یه‌کی وی خو ژ چاره‌سه‌رییی گیرۆ نه‌دکر.. جاره‌کی گه‌هسته گوهان کو مالی عه‌مری یی زنده‌بووی، و پستی عومه‌ری حسبیا خو کری، دیت نه‌گه‌ر نه‌ف هه‌می ماله بمینته د ده‌ستی عه‌مری دا ده‌مه‌ک دی ئیت ئهو دی بته ته‌خه‌یه‌کا جودا ژ ملله‌تی، له‌و عومه‌ری (موحه‌مه‌دی کوری مه‌سله‌مه‌ی) هنارته مصری و گو‌تی: مالی عه‌مری هه‌مییی به‌ژمیته، پاشی ب نیقی بکه، نیقه‌کی بو وی به‌پله، و نیقا دی ل خزینه‌یا ده‌وله‌تی

(۱) د شه‌کرنا عه‌مری دا بو مصری سه‌ره‌اتییه‌کا غه‌رب رویدا‌بوو، ب سه‌ره‌اتییا کو‌ترکا عه‌مری دئیته نیاسین، ئهو سه‌ره‌اتی مه‌ ب به‌رفره‌هی د کتیبیا خو (چیرۆک و دیرۆک) دا شه‌گتیرایه، له‌و مه‌ ب فهر نه‌دیت ل قیری دوباره بکه‌ینه‌فه.

بزرگینه! عمر ب بریارا عومهری رازیبوو.. چونکی وی بهری همر کسهکی دی دزانی کو عومهر بو نوممهتی ئهو پهردهیه یستی وان ژ غهفلهتی و سهرداچوونی و فتنی دپارتزت.

و هوسا عمر ل مصری و د گهل وی ههمی نوممهت پاراستی ما هندی عومهر بی ساخ، بهلی پشتی عومهر چووی، حال ل عومری ژی و ل نوممهتی ژی هاتهگوهارتن!!

پشتی نیمامی عثمان بوویه خلیفه بو دهمی چار سالان عمر والییی وی بوو ل مصری، پاشی ل سالا (۲۷) و پشتی نیزیکی ههشت نهه سالان ژ والیاتییا وی بو مصری خلیفه بریار دا ئهو بیته لادان، و ل شوینا وی عهبدللاهی کورئ سهدئ کورئ ئهبوو سمرحی بته والییی مصری، و ههر چهنده عومری بریارا خلیفه ب جهینا و خو نهرازی نهکر ژی، بهلی همر وهکی پیچهکی ئهو عیجزبوو ژ فی کاری عثمانی کری، لهو وی خو قهدهرکر، و سالتین مایی ژ خیلافهتا عثمانی ئهو ل وهلاتی فلسطینی ئاکنجی بوو، و چو دهور وی د رویدانان دا نهبوو!

پشتی شههیدبوونا نیمامی عثمان و هلبژارتنا نیمامی عهلی بو خیلافهتی، و دهسپیکرنا دهمی شاریای ژ دیرۆکا نوممهتی، جارهکا دی ناقی عومری هاته بهرچاڤ، و دهوری وی ئاشکهره هاته دیتن..

بهری نوکه مه ئاشکهره کریوو کو دهمی عهلی بو خیلافهتی هاتییه هلبژارتن، وی بریار دا والییین چهند وهلاتهکان بگوهورت، و ئیک ژ وان موعاویه بوو، والییی شامی، و ژ بهر کو موعاویهی و خهلکی شامی بهیعه نهدابوو عهلی، وان دیت کو ب جهینانا فرمانا عهلی ل سهر وان

واجب نینه، لئو وان ئوو فرمان ب جه نهئینا. و پشتی قئی چمندئ، ئوو صهحابیئین هنگی ناماده د مهسلا ب جهئینانا حهددئ کوشتنئ دال سهر کوژهکئین ئیمامئ عثمان، ل سهر سئ بئوچوونان ژتک چودابوون، وهکی بهری نوکه ژئ مه قهگئیرای:

- هندهکان گۆت: کوشتنا وان پیش ئیمامی قه یا ب ساناهی نینه؛ ژ بهر کو ئوو کوشتنا وان ب قئی لهزئ دئ فتنئ مهزتر لئ کت. و دئ ئوممهتئ تووشی دوبهرهکیئ کت، و گئروکنا ب جهئینانا حهددهکی (یان حهتا ب کارنهئینانا وی) چئتره ژ پهیداکنا دوبهرهکیئ د ناف ئوممهتئ دا.. و ئهقه بئوچوونا ئیمام عهلی بوو، و ژ بهر کو ئوو خهلیفه بوو، و طاعهتئ خهلیفه وی واجبه، دئیا هممیان گوهدارییا وی کربا، نهگهر خو ب دلئ وان نهبا ژئ، بهلئ قهدهرا خودئ ب رهنگهکئ دی بوو!

- هندهک صهحابیئین دی گۆتن: پئتشییه کوژهکئین ئیمامئ عثمان بهری هر تشتهکی بیته کوشتن، و نهگهر ب ئیمام عهلی قه نهئیت ئوو وان بکوژت، نم ب خو دئ کاری بو کوشتنا وان کهین، و دهمن وان زانی کو کوژهکئین ئیمامی یئین رهئین و چوونه بهصرا، ئوو رابوون قستا بهصرا کرن، و ئوو بوو ئوو شهر چئبوو یئ ب ناقئ (معركة الجمل) هاتییه نیاسین، و بهری نوکه دهمن مه بهحسئ ژانانا ئیمام عهلی کری، مه بهحس ژئ کریوو.. و طهلهحه و زوبهیر و هژمارهکا دی صهحابیئین خودانئین قئی بئوچوونئ بوون.

- هندهک صهحابیئین دی ههبوون مایئ خو د قئی مهسلئ نهکر، و گۆتن: ئهقه فتنهیه، و یا باشر بئو دینئ مه ئهوه ئهم خو ژ قئی مهسلئ بدهینه پاش، لئو وان خو قهدهر کر و ئوو نهچوونه د گمل چو ژ ههر دو دهستهکئین بئورین، و ژ خودانئین قئی بئوچوونئ: سهعدئ کوپئ ئهبوو

وهققاصی، و عبداللاهی کوری عومری، و ئەبوو ھورەیرە، و ئوسامە.. و
ھندەکتین دی بوون.

ھنگی عەمری کوری عاصی ل کیفە بوو؟ و بۆچوونا وی چ بوو؟
بۆری د گەل مە کول سالا (۲۷) مشەختی ئیمامی عوتمان بریار دا
عەمری کوری عاصی ژ والیبائییا مصری بیتخت، و ھنگی عەمر چوو
فلسطینی و ل وتری ئاکنجیبوو، و ئیدی مایی خۆ د چو تستان نەکر، و
پشتی فتنە دژی عوتمانی رابوو، و دووماھیی ئەو ھاتییە شەھیدکرن، و
مەسەلا ستاندنا تۆلا وی ھاتییە مەیدانی، دەوری صەحابییان -ئەوتن مایی
ژ وان- ھاتە پیش؛ چونکی ئوممەت ھەوجەیی رەئیا وان بوو، و ئەو بوو ئەو
ل سەر وان ھەر سێ بۆچوونان لیکفەبوون یین مە بەحس ژئی کری.. و عەمر
-وەکی پتربیا خەلکی شامی- ل وی باوەری بوو کو پیتقییە ل سەر ئیمام
عەلی بەری ھەر تشتەکی کوژەکتین ئیمامی عوتمان بکوژت، و ژ بەر کو
والیبی شامی موعاویە (و ئەو پسمامی عوتمانی بوو) بۆچوونا وی ژئی
ھەر ئەفە بوو، عەمری -وەکی ھژمارەکا صەحابییین دی- خۆ دا د گەل
موعاویەیی.

دەمی ئیمام عەلی دیتی کو موعاویە و خەلکی شامی بەیعی نادەنی،
وی بریار دا ھیزی ب کار بینت دا وان نەچار بکەت کو ئەو بەیعی بدەنی،
و د ئەنجامی ئی مەسەلی دا ئەو شەر پەیدا بوو یی ب نا ئی (مەرکە
صفین) ھاتییە نیاسین.

عەمری کوری عاصی ئیک ژ وان صەحابییان بوو یین پشکداری
د ئی شەری دا کرین د گەل لەشکەری موعاویەیی، و وی دەورەکی بەرچاڤ
ژی تیدا ھەبوو، و بەری ھەر تشتەکی دقتیت بیتە زانین کو نە موعاویەیی و
نە خەلکی شامی شەری عەلی نەکر چونکی ئەو ب کتیر خیلافەتی نائیت،

یان چونکی وان دگۆت: دقیت موعاویه خلیفه بت.. نه! سو حبهت ل سهر
 قی چهندی هممیی نه بوو، داخوازا لهشکهری شامی نهو بوو عهلی
 کوژه کین عثمانی بده ته وان؛ دا نهو وان بکوژن، و گوتن: نه گهر نهو قی
 چهندی بکهت نهم دی بهیعی دهینی، و دهمی عهلی داخوازا وان ب جه
 نهئینای، وان بهیعه نه دای.

ب سه نه ده کا دورست هاتییه کو (نه بوو موسلمی خهلانی) چوو نک
 موعاویهی و گوتی: ما تول ریزا عهلی یی تو هه فرکیی د گهل وی دکهی؟
 وی گوت: نه ب خودی، نهز دزانم نهو ژ من چیتره، و نهو یی ههژی قی
 کارییه، بهلی ما هوبن نزانن زورداری ل عثمانی هاته کرن هه تا نهو هاتییه
 کوشتن؟ و نهز پسمامی ویمه، نهز داخوازا خوینا وی دکم، بیژنه عهلی بلا
 نهو کوژه کین عثمانی بده ته من، وی چ دقیت نهز دی کم. و گاڤا نهو
 چوینه نک عهلی، و نهف داخوازا موعاویهی گه هاندیی، عهلی داخوازا
 وی ب جه نهئینا.

پستی شهری (صفینی) ب دووماهی هاتی، بیی سهرکهفتنا لایهکی
 ل سهر لایی دی، بریارا ههردو لایان نهو بوو ل هه یقا ره مهزانی پیکشه
 روینن دا چارهیه کی بو مهسهلی بینن، و نهو بوو ئیمامی عهلی هه قالی خو
 سهحابیی ناقدار (نه بوو موسایئ نسههری) پیش خو قه هنارت، و
 موعاویهی هه قالی خو سهحابیی ناقدار (عهمری کوری عاصی) پیش خو
 قه هنارت، و گاڤا نهو گه هشتینه ئیک، و پستی چهند دان و ستانده کا
 نهو نه گه هشتنه چو چاره یان، دووماهییی عهمری گوته نه بوو موسای: قیجا
 توچ دبیتی نهف مهسهله چاوا دی چاره سهر بت؟ نه بوو موسای گوت: نهز
 دبیرم نهف مهسهله ب مه قه نائیت، و یا باش نهو نهم وی بهیلینه
 ب هیقییا وان سهحابیان قه یین پیغه مبهر -سلاف لی بن- مری و نهو

یئ ژئی رازی.. یه عنی: ئەم دئی سهحابییین مهزن کۆمکهین، و بلا ئەو
بریارهکا ئیکگرتی د قئی مهسهلی دا بدەن، و ئەم هه می دئی پئی رازی بین.

عه مری گۆتی: و تو من و موعاویه ی ددانیه کیه؟

ئهبوو موسای گۆتی: ئەگەر وان سهحابییان دیت هه وه بکه نه
هاریکار، ههین ب کیر هاریکاریی دئین، و ئەگەر وان خو ژ هه وه بی
منهت کر، ده مکی درێژ دینی خودی منهت ب هه وه نه بوو!

ههردو (حه کم) ل سه ر قئی چه ندی پیکهاتن، و هه ر ئیک زقیری نک
هه قالی خو، و ئەو بوو (خه وارجان) ب ئەحه قییا خو مه سه له خرابکر،
ده می ئیمام عه لی کوشتی، و نه هیلای سه حابی ریکه کی بو مه سه لی بیین
وه کی ههردو حه که مان بریار دای..

ل قیری مه دقیت بیژین: د هندهک کتیبین دیرۆکی دا سه رهاتیه کی
ل دۆر مه سه لا ههردو حه که مان قه دگوهیژن کو عه مری ئهبوو موسا خاپاند،
و گۆتی: ئەم دئی عه لی و موعاویه ی ئیخین! و ده می ئهبوو موسا
رابووه قه و گۆتی: من عه لی ئیخست وه کی کو من ئەف گوستیرکا خو
ئیخستی.. عه مر ژی رابوو و گۆت: من ژی وه کی ته عه لی ئیخست، و
من موعاویه بنه جه کر وه کی کو من ئەف گوستیرکه بنه جه کری!

ئەف سه رهاتیه ژ گه له ک لایان قه یا بی بنه جه:

ئیک: ژ لایئ سه نه دی قه راوییی وئ شیعیه کی دره وینه دبێژئ:
(ئهبوو موخنف) و زانایین (جهرح و ته عدیلی) هه می ل وئ باوه رینه کو
ئهو مرۆقه کی دره وینه و گۆتین وئ نه یین باوه رینه.

دو: چاوا بو دو مرۆشان چئ دبت (ئەگەر خو حه کم ژی بن) وئ
خه لیه یی بیخن یئ پتیریا ئومه ته ی به یعه دایی؟ و پشتی هنگی کهنگی
کۆمبوونا وان بو هندی بوو ئەو خه لیه کی راکه ن یان ئیکی بدانن؟ و ئەگەر

مسهله یا وهسا با بۆچی عهلی پشته هنگی خیلافهت ندهیتلا و ب رهئیا
حهکهمی خو رازی نهدبوو؟

س: تو بیتری ئهبوو مووسایی ئهشعهری، ئهوی پیغهمبهری -سلاف
لی بن- دهنارته هندهک وهلاتان دا حوکمی د ناڅهرا وان دا بکهت، هنده
مرۆقهکی ساده بت، کو هوسا ب ساناهی بته خاپاندن؟ و ئهگهر ئهوی
وهسا با چاوا ئیمام عهلی دا وی پیش خو څه هنیرت، و ئهوی دزانت عهمر
مرۆقهکی تیگههستی و شارهزایه؟!

چار: ئهگهر عهمری کوری عاصی مرۆقهکی هنده فیلباز و -حاشا-
درهوبن بت، چاوا پیغهمبهری -سلاف لی بن- و پشته وی ئهبوویهکری و
عومهری کار دئیکهسته دهستی وی، و مهزنییا هندهک وهلاتان دهیتلا
ب هیقییا وی څه؟

د شهری (صفینی) دا تشتهکی وهسا چیبوو عهمر پالدا کو د ئجتهدا
خو دا بکهفته گومانی، و دوباره هزارا خو د مسهلی دا بکهت، ئهوی
مهسهلا کوشتنا سهحابیی ناقدار (عهماری کوری یاسری) بوو.

تشتهکی بهلاقبوو د ناڅه صهحابییان دا کو پیغهمبهری -سلاف لی
بن- گوئبوو عهماری: ((ویرح عمار تقتله الفئه الباغیه، یدعوهم الی
الجنة، ویدعونه الی النار))^(۱) یهعنی: خودی رهحمی ب عهماری بیته،
ئهو دهستهکا ژ بن حوکمی ئیمامی دهردهکته وی دکوژت، ئهو بهری وان
ددهنه بهحهشتی، و ئهو بهری وی ددهنه ناگری. لهو دهمی بوویه شهر
د ناڅهرا لهشکهری عهلی و موعاویهی دا، و عهماری خو دایه د گهل

(۱) بوخاری و موسلم همدو څی همدیسی څهدگوهرین.

لشکهری ئیمام عهلی، هه‌قالین موعاویهی ئه‌وتین گوهر ل قتی حه‌دیسێ بووی د هه‌لوپستی خۆ دا که‌فتنه‌ شکێ، به‌لی عه‌مری دلێ خۆ ب هندی خۆش دکر کو عه‌مرار دێ لشکهری عه‌لی هیلت و ئیت گه‌هته‌ وان.. به‌لی پستی عه‌مرار هاتییه‌ کوشتن، مه‌سه‌له‌ که‌فته‌ له‌پین وان، د هنده‌ک روایه‌تان دا هاتییه‌ کو ده‌می خه‌به‌ری کوشتنا عه‌مراری گه‌هشتیه‌ موعاویهی و عه‌مری، عه‌بدللاهی کورێ عه‌مری ژێ د گهل وان بوو، و عه‌بدللاهی بیره‌ بابێ خۆ ل وێ حه‌دیسا پیغه‌مه‌بری -سلاف لی بن- ئیناقه‌ یا به‌ری نوکه‌ د گهل مه‌ بۆری، عه‌مر ل موعاویهی زه‌ری و گوته‌: ته‌ گوهر ل عه‌بدللاهی هه‌یه‌؟

هنگی موعاویهی گوته‌: عه‌مرار نه‌ مه‌ کوشتییه‌، وان ئه‌و کوشت یێ ئه‌و ئینایه‌ شه‌ری!

هه‌ر چه‌نده‌ ئه‌ف هه‌یجه‌تا موعاویهی بو خۆ گرتی و ئه‌و (ته‌ئویلا) وی دایه‌ حه‌دیسێ یا د جه‌هێ خۆ دا نه‌بوو، به‌لی وه‌سا دیاره‌ کو موعاویهی ژێ خۆ پێ قانع کر، به‌لی عه‌بدللاهی ره‌ئیا خۆ ئاشکه‌راکر کو ئه‌و یێ قانع نینه‌، و ژ ئه‌فرۆ و ئشه‌ ئیدی ئه‌و چو شه‌ران د گهل وان ناکه‌ت، و گاڤا موعاویهی لۆمه‌ی وی کری بۆچی ئه‌و مایه‌ د گهل وان، وی گوته‌: پیغه‌مه‌بری -سلاف لی بن- فه‌رمان ل من کریه‌ کو نه‌ز گوهدارییا بابێ خۆ بکه‌م هندی ئه‌و یێ ساخ بت.

پستی مه‌سه‌له‌ بو موعاویهی صافیبووی، موعاویهی هه‌قالی خۆ عه‌مر زه‌رانه‌ وی کاری یێ به‌ری هنگی عومه‌ری کورێ خه‌ططابی ئه‌و لی دانای، موعاویهی ئه‌و کره‌ والییه‌ مصری، و ئه‌و ل سه‌ر قی کاری ما حه‌تا ئه‌و مری.

دهمی مرن ب سهر دا هاتی، ئەو والی بوو ل مصری، و گاڤا ئەو پئی
حهسیای کو مرن هات، وی گازی حهرهس و لهشکهری خۆ کر، گۆتی: وهرنه
ژۆر.. پاشی گۆتی: ئەز ههڤالهکی چاوا بووم بۆ ههوه؟

وان گۆت: تو باشترین ههڤال بووی بۆ مه، ته قهدری مه دگرت.. و
ته هۆ کر و هۆ کر.. و دهست دانه مه دحین وی.

عهمری گۆته وان: من ئەو ههمی بۆ ههوه دکر؛ دا هوین مرنی ژ من
دویر بکهن، و هوین یی دبینن مرن یا دئیتته من، قیجا هوین وی ژ من
بدهنه پاش!

وان گۆت: ئەی ئەمیر یین وهکی ته قی ناخفتنی دبیتن؟! ئەڤه ئەمری
خودییه، دهمی دئیت کەس نهستین وی بزقرینت..

عهمری گۆت: ئەز ژ وی دزانم یا هوین دزانن، بهلی من قیا هوین
عیبههتهکی بۆ خۆ ژ من وهبرگرن!

بهلی.. عهمر ئەوی دنیا تیکفه دای، و د گهلهک پهنگان را بۆری،
کوفر دیتی، و تامکرییه شرینییا باوهری، فهقیری دیتی و دهوله مهندی،
وهختهکی خۆ دیتی یی دهرهدهر و بی خودان، پاشی خۆ دیتی مهزنی
مصری.. نوکه مرنی خۆ نیشا دا، ل بهر دهری وی تژی حهرهس و زیرهڤان
ههنه، چهکی وان یی د دهستی دا، و چاقین وان دقه کرینه، و کسهک ژ وان
نهشیت قی میثقانی وی پئی نهخۆش ژئ بدهته پاش، و ئەو ئەو بوون یین
گهلهک جاران خهطهر و نهخۆشی ژ دهری وی داینه پاش..

کوپی وی عهبدللاهی گۆتی: باب، گهلهک جاران من گوھ ل ته دبوو
ته دگۆت: خوزی من زهلامهکی ب عهقل دیتبا دهمی دکهفته بهر مرنی دا
بۆ من بهحسی وی تشتی بکهت یی ئەو دبینت، و تو ئەو زهلامی، قیجا
تو بۆ مه بهحسی مرنی بکه.

عەمری گۆت: کورێ من، ب خودی هەر وهکی تەنشتا من ب دەپهکی
 ڤه یا گرتدایه، و هەر وهکی ئەز یی د کونا دهرزیکئی ڤا بیتنا خو هل
 دکیشم، و هەر وهکی چهقهکی ستریان ژ بنی پییتن من هتا کولۆفانکا
 سهری من یی دئیته کیشان. پاشی وی ئەف مالکا شعری گۆت:

لیتتی کنت قبل ما قد بدا لي
 في تلال الجبال أروعى الوعولا

خوزی بهری ئەف تشتی بو من ناشکه رابووی، من ل سهرین چیا
 پهزکیقی چهاندبان.. یهعنی: خوزی من مایئ خو د چو تشتان نهکریا؛ دا
 ئەز نوکه یی پشتراست بامه. پاشی وی رویی خو ب نک دیواری ڤه لیدا،
 و گۆت: یا رهبی ته فرمان ل مه کر مه گوهداری نهکر، و ته نههیا مه
 کر و مه خو نهادا پاش، و ژ عهفووا ته پیقهتر تشتهک تیرا مه ناکهت ئەی
 (أرحم الراحمین). پاشی وی دهست ههفکا خو نا و گۆت: یا رهبی ئەز نه
 یی بهریمه عوزری ڤهخووزم، و نه من شیان هههه خو ب سهریخم، و ئەگەر
 رهحما ته نهگههته من ئەز دئ ژ وان بم ییتن دچنه هیلاکی، بهلی (لا إله
 إلا الله!) و ئەو ما ئەف گۆتنه گۆت (لا إله إلا الله) هتا رحا وی هاتییه
 کیشان.. خودی ژئی رازی بت.

دوو ماهییی دئ بیترین: عهمر ئیک ژ بهرچاقتینن وان سهحابیانه
 ییتن نهیارین ئیسلامی د رهو ب دویف ڤه ناین، و دیرۆکا وی تهشویهکری،
 و هیتجهتا وان ههلوستی وی بوو ل دهمی فتنی، کو پشتهفانییا موعاویه
 کری، خودی ژ ههردویان رازی بت.. و یا غهریب نینه ئەفه بوچوونا وان بت
 د دهر ههقا دو سهحابییین وهسا دا ییتن ئمبراتوورییهتا کوفری و شرکی
 (ئمبراتوورییهتا رومی) هژاندی، و رۆناهییا ئیسلامی ل شامی و مصری
 بهلاقری.

نهبوو مووسايي نه شعري

تيك ژ وان زهلامان بوو بين خودي كيتابا خو پي پاراستي، قورنان ب تهرې ژ پيغهمبهرې -سلاډ لي بن- وهرگرتبوو، همر جههكي چوبايي خهلك لي كوم دبوون دا قورناني ژي فير بين، و دلي خو ب گوهانا دهنگي وي خوش بكن، بوره يده يي صحابي دبيت: شهقه كي نمر دهر كه فتمه مزگهفتي من پيغهمبهر -سلاډ لي بن- ديت ل بهر دهرې مزگهفتي يي راوه ستياي بوو، نمر گه هشتمه نك وي، من ديت زه لامه كي ل مزگهفتي نفيژ كر، نينا پيغهمبهرې -سلاډ لي بن- گوته من: ((بوره يده، تو بيتري نمر ريمه تيبې دكهت؟)) من گوته: خودي و پيغهمبهرې وي چيتر دزانن. گوته: وي گوته: ((نه، نمر خودان باوره كي تربداره، مزمارهك ژ مزمارتن مالباتا داوودي بو وي يا هاتيبه دان))^(۱) مه خسد دهنگه كي وه كي يي داوودي يي خوش خودي يي دايي. بوره يده دبيت: من خو نيزيكي وي كر من ديت نمر نهبوو مووسايه.. گه لهك جارن بيتي نمر پي بحسيت پيغهمبهر -سلاډ لي بن- دچوو گوهي ددا دهنگي وي ده من وي قورنان دخواند، هندي هند دهنگي وي يي خوش بوو. و جاره كي ژي پيغهمبهرې -سلاډ لي بن- نهف دو عايا مهزن بو وي كر: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ ذَنْبَهُ، وَأَدْخِلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُدْخَلًا كَرِيمًا))^(۲) يعنې: يا رهبي تو گونهها

(۱) نحمد قمدگوهيتز.

(۲) بوخاري و موسلم قمدگوهيتزن.

عبداللاهی کورئ قه‌یسی بۆ وی بغه‌فرینه، و رۆژا قیامه‌تی تو وی بیه
جهه‌کتی ب قه‌در و قیامت. قیجا ئه‌و کی بوو؟ و سه‌ره‌اتییا وی چ بوو؟

ناقی وی عبداللاهی کورئ قه‌یسی کورئ سوله‌یمی ئه‌شعری یی
ته‌میمی بوو، و ئه‌و ب ناسناقی (ئه‌بوو مووسایئ ئه‌شعری) یی به‌رنیاسه،
و ئه‌شعری کو ئویجاخا وی بوو، خه‌لکی یه‌مه‌نینه.

هیشتا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ل مه‌که‌هی، ئه‌و ژ یه‌مه‌نی هاتبوو
مه‌که‌هی و بۆ ده‌مه‌کی ل ویرئ ناکنجیبوو، و ده‌می وه‌حی بۆ پیغه‌مبه‌ری
-سلاف لی بن- هاتی ئه‌و ژ وان بوو یین زوی باوه‌ری پی ئینای
موسلمانبوی، و ل قیرئ دو گۆتن هه‌نه: هنده‌ک دبیرن: ئه‌و ژ وان بوو یین
مشه‌ختبوینه‌ حه‌به‌شه، و هنده‌ک دبیرن: نه‌خیر! ئه‌و زقیری بوو وه‌لاتی خۆ
یه‌مه‌نی؛ دا به‌ری ملله‌تی خۆ به‌ده‌ته ئیسلامی، و پشتی پیغه‌مبه‌ر و
سه‌حابی مشه‌ختبوینه‌ مه‌دینی ب چه‌ند سه‌اله‌کان، ئه‌و د گه‌ل چه‌ند
که‌سه‌کان ژ مرۆقین خۆ ب ریکا ده‌ریایه‌ هات دا قه‌ستا مه‌دینی بکه‌ت،
به‌لی گه‌مییا وان ژ به‌ر هاریبونا ده‌ریایه‌ به‌ری وان دا وه‌لاتی حه‌به‌شه، و
وان جه‌عفر و هه‌قالین وی ل ویرئ دیستن، قیجا ئه‌و ل سالا فه‌تعا
خه‌یبه‌ری د گه‌ل وان زقیرنه‌ مه‌دینی، گاڤا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئه‌و
دیتین گۆته‌ وان: ((دو مشه‌ختبوی بۆ هه‌وه‌ هه‌نه، هوین مشه‌ختبوینه‌ نک
نه‌جاشی و هوین مشه‌ختبوینه‌ نک من))^(۱).

هه‌ر چاوا بت پشتی موسلمانبونا وی یا زوی ل مه‌که‌هی و حه‌تا
سالا هه‌فتی پشتی مه‌ختبوی، ده‌نگ و باسین ئه‌بوو مووسای نینن،
ل قی سالی و پشتی موسلمانان خه‌یبه‌ر ژ ده‌ستین جو هییان ئینایه‌ده‌ر،
ئه‌بوو مووسا و هنده‌ک مرۆقین وی یین ئه‌شعری د گه‌ل جه‌عفری و

(۱) موسلم قه‌دگوه‌یزت.

هه‌قالین وی ژ مشه‌ختین حه‌بشه هاتنه مه‌دینتی، و که‌یفه پیتغه‌مبه‌ری
-سلاڤ لی‌بن- گه‌له‌ک ب هاتنا وان هات.

ل مه‌دینتی نه‌و ئیک ژ وان سه‌حابییان بسو یتن نیتزیکی پیتغه‌مبه‌ری
-سلاڤ لی‌بن- و وی گرنگیه‌کا زنده دا علمی و ب تاییه‌تی خواندن و
ژ به‌رکنا قورناتی، و چونکی خودی زهنه‌کا تیژ و ده‌نگه‌کی خوش دابووی
نه‌و د ناڤ سه‌حابییان دا وه‌ک زانا و قورنانه‌خوین هاته نیاسین. و ژ به‌ر
زیره‌کی و شاره‌زاییا وی د دینی دا ده‌می خه‌لکی یه‌مه‌نی هاتین
موسلمانبووین پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی‌بن- نه‌و و موعاڤ هه‌ردوو هنارته
وتیژی دا دینی نیشا خه‌لکی بده‌ن، و هنگی بوو ده‌می پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ
لی‌بن- گوتییه وان : ((یسرا و لا تعسرا، و تطاوعا و لا تنفرا))^(۱)
یه‌عنی: دینی ب سانا‌هی بیخن و ناسی نه‌کمن، و مزگینییی بده‌نه خه‌لکی و
وان ژ دینی نه‌ره‌قینن.، و پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی‌بن- نه‌و کره والیسی
زه‌بید و عه‌ده‌نی.

ده‌می نه‌ف نایه‌ته هاتیه‌ خورای: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ يَزَادَ مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى
الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾ (المائدة: ٥٤) پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی‌بن-
ب نک نه‌بوو موسایی قه‌ نیشاره‌ت کر و گوت: نه‌و ملله‌تی ته‌نه^(۲). و
نه‌فه مه‌دحه‌کا ممزنه بو‌وان.

* * *

(۱) موسلم قه‌دگو‌هیزت.

(۲) حاکم قه‌دگو‌هیزت.

ژ بهر کو نهبوو مووسایئ نهشعهری ئیک ژ زانا و شاره‌زایین
 صه‌حابییان بوو ب نه‌حکامین دینی ب گشتی، و ب قورئانی و ته‌جوبدا
 وئ ب تایبه‌تی، پشتی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- وی کارئ خو کره
 به‌لاڤکرن زانینئ د ناڤ خه‌لکی دا و نیشادانا قورئانی بو وان، و گه‌له‌ک
 جاران وی د خوتبین خو دا ل سهر مینه‌هرئ دگوته موسلمانان: ((هه‌چیئ
 خودئ علمه‌ک نیشادا بلا ئهو ژئ وی نیشا خه‌لکی بده‌ت، و تشتئ ئهو
 نه‌زانت بلا نه‌بیژت، نه‌گه‌ر نه.. ئهو دئ ژ دینی ده‌رکه‌قت)).

ههر وه‌سا و ژ بهر ده‌نگئ خو یئ خو‌ش، ئهوئ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی
 بن- ب ده‌نگئ داوود پیغه‌مبه‌ری شه‌ ته‌شبه‌په‌کری، وی دلئ موسلمانان
 ب خواندنا قورئانی خو‌ش دکر، و ژ ئیمامئ عومهر دئیته شه‌گوه‌استن کو
 ل سهر ده‌مئ خیلافه‌تا وی ههر جاره‌کا ئه‌بوو موسا هاتبا مه‌دینئ، ئهو دا
 هنیره‌ته ب دویش را و بیژتئ: بیرا مه‌ ل خودایئ مه‌ بینه‌شه.. یه‌عنی:
 هنده‌ک قورئانی بو مه‌ بخوینه. و ژ بهر علمئ وی یئ زنده ب نه‌حکامان
 ئیمامئ شه‌عبی دبیزت: قازیبن ئوممه‌تئ چارن: عومهر و عه‌لی و زه‌یدئ
 کورئ ثابتی و ئه‌بوو موسا. و ژ سه‌فوانئ کورئ سوله‌یمی دئیته
 شه‌گوه‌استن دبیزت: ل زه‌مانئ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- کسه‌ئ
 ل مزگه‌فتئ فه‌توایه‌ک نه‌ددا ژ بلی عومهر و عه‌لی و موعاذ و ئه‌بوو
 مووسایی.. مه‌عنا: هیتشا د ژيانا پیغه‌مبه‌ری دا -سلاڤ لی بن- ئه‌بوو
 مووسایی دین نیشا خه‌لکی ددا.

ل سهر زه‌مانئ خیلافه‌تا عومهری، و پشتی وه‌لاتئ فورسئ که‌فتیه
 ده‌ستئ موسلمانان، و گه‌له‌ک کس هاتینه د ئیسلامئ دا، ئیمامئ عومهر
 ئه‌بوو موسا هلبژارت دا بیته والییئ به‌صرا، نه ب تنئ دا ئهو بیته مه‌زنئ
 وان و حوکمی د ناڤه‌را وان دا بکه‌ت، به‌لکی بو هندی ژئ دا ئهو دینی و

قورئانی نیشا وان بدهت، و ب راستی ئه‌بوو موسایی ئه‌ف ده‌وره گئیرا، له‌و ئیمام حسه‌نی به‌صری دبیرت: ((سویاره‌ک نه‌هاتییه به‌صرا بۆ خهلکی وئ چیتتر ژ ئه‌بوو موسایی)).

ل سه‌ر ده‌می ویلایه‌تا ئه‌بوو موسایی وی مزگه‌فتا به‌صرا کریوو زاینه‌گه‌ها مه‌زن، یا ب سه‌دان حافظین قورئانی و زانایین دینی لی هاتینه په‌روه‌رده‌کرن، و پتریا وه‌ختی خو وی ل مزگه‌فتی دپوران دین نیشا خهلکی ددا، و ده‌می ئیمامی عومه‌ر داخواز ژ والییین خو کری کو ئه‌و ناقتین وان کسان بۆ وی به‌نیرین یین قورئان هه‌می ژ به‌رکری؛ دا ئه‌و راتبه‌کی زیده بده‌ته وان، ئه‌بوو موسایی گوتی: هه‌تا ئی گافتی سیسه‌د و تشته‌ک زه‌لامان قورئان هه‌می یا ژ من وه‌رگرتی.

ژ به‌ر ئی بزاقا وی یا زیده، ده‌می عومه‌ر که‌فتیه به‌ر مرنج، وی شیره‌ت ل خه‌لیفه‌یی پشتی خو کر کو ئه‌و چۆ ژ وان والییان یین وی داناین ژ ساله‌کی زیده‌تر نه‌هیلته ل مه‌نصبین وان، ئه‌بوو موسا تی نه‌بت بلا ئه‌و چار سالان ل جه‌ی خو بمینت.

ژ بلی والییاتییه به‌صرا، ئه‌بوو موسا ل سه‌ر زه‌مانی عومه‌ری بووبوو قاضی ژی، عومه‌ری ئه‌و ده‌سنیشان کریوو دا ئه‌و حوکمی د ناچه‌را خهلکی دا بکه‌ت، و عومه‌ری کیتابه‌ک بۆ وی نفیسیبوو دا ئه‌و کاری پی بکه‌ت، و هه‌تا ئه‌فرۆ ژی ئه‌و کیتاب دئیتته هژمارتن بناخه بۆ حوکم و نه‌حکامان، و چو قاضی و موفتی نه‌شین خو ژ بی منه‌ت بکمن.

ژ بلی والییاتییه، ل سه‌ر ده‌می ئیمامی عومه‌ر ئه‌بوو موسایی پشکداری د گه‌له‌ک شه‌ران ژی دا کریوو ل وه‌لاتی فورسی، و وی پشکداری د ئه‌کرنا هنده‌ک باژیرین مه‌زن ژی دا کریوو وه‌کی نه‌صفهان و نه‌هاوه‌ندی.

پشتی نیمامی عثمان بوویه خلیفه، وی ژی وهکی عومهری نهبوو
مووسا هلبژارت دا بپته والی و قاضی ل بهصرا. و دهمی نیمام عثمان
شهیدبووی نهبوو مووسا والییی کووفه بوو.. و پشتی صحابییان نیمام
ععلی بو خیلافتهتی هلبژارتی نهبوو موسایی داخواز ژ خهلکی کووفه کر کو
نهو بهیعی بدهنه ععلی.

نیمام ععلی -وهکی ههر دو خلیفه یین بهری خو- نهبوو مووسا کره
والی، یان بلا بیژین: نهو هتلا والی ل کووفه، و دهمی نیمام ده رکهفتییه
عیراقی دا نیزیکی شامی بت و سوجهتا موعاویهی و خهلکی شامی
چاره سهر بکعت، پاشی وی زانی کو طه لحه و زوبهیر یین ده رکهفتینه
بهصرا، وی ریکا خو گوهارت دا بچت بهرسنگی وان بگرت، بهری نهو
بگهته بهصرا ل دهقرا ذیقار وی داخواز ژ خهلکی کووفه کر کو نهو بچنه
هاری وی دا ریکی ل طه لحه و زوبهیری بگرت، والییی کووفه نهبوو
موسایی گوته خهلکی کووفه: نهز شیره تی ل ههوه دکم کو کس ژ ههوه
دهرنه کعت؛ چونکی نهفه نهو فتنه یه یا بو مروقی ب خیرتر مروث
پشکدارییی تیدا نهکعت. گاغا نیمام ععلی نهف چنده ژ وی زانی نهو
ژ والییاتییا کووفه نیخست.

ژ قی چندی دئته زانین کو نهبوو مووسا ژی -وهکی پترییا
صحابییان- ل وی باوه ری بوو کو یا باشر بو موسلمانی نهوه نهو خو بدهته
پاش، و پشکدارییی د شه رکی وهسا دا نهکعت ههر دو لا موسلمان بن.

گاغا ل صفینی شهر د ناچهرا لهشکری نیمام ععلی و موعاویهی دا
چیبووی، و پشتی سی روران فه کیشای بیی نهجامهک پیغه بیت، رهیا
ههر دو لایان بوو نهو کو پیک بیتن و صلحی بکن، و نهو ل سهر هندی
ریککهفتن کو ههر لایهک (حه کهمه کی) بهنیرت دا نهو ههر دو پیکه کوم

بين و برپارځي ل سهر وي تشتي بدن يي مصلحتا گشتي يا موسلمانان تيدا هه. ئيمام عهلي ئهبوو موسا كره وهكيلئ خو، و موعاويه عهمرئ كورئ عاصي كره وهكي خو، و ئهو ههردو ژ صهحابيئ زانا و خودان قهدر بوون، و ئهو ههردو ل صهفرا سالا ۳۷ مشهختي ل وي جهئ دبيژئ: (دومة الجندل) گهشته ئيك.

ئهه مسهله ئهو يا دبيژئ: (قضية التحكيم)، و ئهه ئيك ژ وان رويدانين ديروكويه بين ژ بهرئ وهره و هتا ئهقرؤ ژئ نهيارين صهحابيان ژ شيعه و بيدينان نهوين نارمانجا خو يا مهزن كريبه كريتكرنا ديمهئ صهحابيان د چاقتن خهلكي دا؛ دا باوهريسا وان ب هلگرتن قئ ديني نهمينت، ژ وان بيبهختيئ ئهو قهدگرتن ئههيه كو ب دلئ ئيمام عهلي نهبوو ئهو ئهبوو موسايي بكهته وهكيلئ خو؛ چونكي ئهو مرؤقهكي نهزان و خشم بوو، و ب ساناهي دهاته خاپاندين! بهلئ هندهك ههقالتين وي ئهو نهچاركر قئ چهندي بكهت، بهرانبهر وي عهمر هاتبوو و ئهو مرؤقهكي فيلباز و خاپينووك بوو! و هؤسا ئهو فان سالوخهتتن كرتت و پيس بو فان ههردو صهحابيئ ب قهدر و بهار راددهن، و ئهه يا غهريب نينه ژ وان ئهگر ئهم بزائين ئهو ب نهقيان و كافركرنا صهحابيان خو نيزيكي خودئ دكهن، و گوټنا ناخفتنتن سهقهت و خبهرتن كرتت د هه حهقا صهحابيان دا هستيب دكهن باشترين قهنجي و خيرا!

بهري نوكه دهمي مه بهحسئ عهمرئ كورئ عاصي كري مه نيشارهت دابوو بيهايي و خهلهتيا وان گوټنتن ئهو د قئ مسهلي دا دبيژن، و ههر كسهكي بقت راستيا سهرهاتيا (تهحكيمئ) و نهجامئ وي بزانت، دقت ئهو يئ هشيار بت ژ وان ريوايهتان بين كو ژ هندهك كستين رافزي هاتينه ريوايهتكرن و د كتبيئ سونبيان دا هاتينه قهگيران، و د گهل كو

ئەم ل وئ باوەرتینە کو صحابی د(مەعصوم) و بیگۆنەھ نەبوون، و ئەو ژ خەلەتییان دپاراستی نەبوون، بەلێ ئەو ددویرسوون ژ وان (چیرۆک و چیقانۆکتین) دلرەش د دەر حەقا وان دا قەدھینن؛ دا مە تێ بگەھینن کو دیرۆکا مە ھەما ھندەک پەرین پەشن، و صحابی ھندەک مرۆقتین فیلباز و دەرەین بوون، سەرا کورسیکی ئیک و دو دکوشتن!

پشتی ھەردو (حەکم) گەھشتینە ئیک، و پشتی دان و ستاندنی، ئەو ل سەر ھندی پیکھاتن کو ئەو ب حوکمی خودی رازی بین، و شەری د ناڤەرا خو دا راگرن، و مەسەلی بو ئوممەتی بزقیرین ب تاییەتی ئەھلی شوورایی ژ مەزنیئە صحابییان. و ب دەھان کەس ژ صحابی و تابعییان بوونە شاھد ل سەر قی صولحی و حەسەن و حوسەین ب خو ژ شاھدان بوون یێن ریککەفتن ئیمزاکری.

ھیژای گۆتئیە ئەف کۆمبونا وان ل سەر ھندی نەبوو کانی عەلی یان موعاویە دئ بتە خەلیفە، و ھندی عەلی یی ساخ رۆژەکا ب تنی ژێ نە موعاویە و نە ھەقالین وی نەگۆتئیە: خیلافەت بو مەیە، حەتا ئەو دان و ستاندنی ل سەر قی مەسەلی بکەن، و ھەفرکییا وی ھەمی ل سەر ھندی بوو کانی چاوا و کەنگی تۆلا عوثماني دئ ئیتە ستاندن. و ئەگەر عەمر ب شارەزاییا خو شیا بت ئەبوو موسایی بخاپینت -وہکی نەزان دبێژن- ئەری چاوا ئەو شیا وان ھەمی کەسین دی بخاپینت ئەوتین ل سەر ئتتیفاقی ئیمزاکرین کو ب دەھان بوون و حەسەن و حوسەین ب خو ژ وان بوون!؛

پشتی صولح د ناڤەرا ھەردو لایان دا ھاتییە ئیمزاکرن، و شەری راوەستای، فتنا خەوارجان د ناف لەشکەری ئیمام عەلی دا پەیدا بوو، و ئیمام ب وان و شەری وان قە موژیل بوو، حەتا دووماھیی ب دەستی وان

شهیدبووی.. و ب قتی چندین مسهلا (تحکیمی) هاته گیرۆکرن، پاشی
نهو ب شهیدبوونا ئیمام عدلی هاته لادان.

زقیرین ل نهبوو موسایین نسههیری دئی بیترین: پشتی خیلافهت
گهشتیه موعاویه، نهبوو موسایی بهیعه دایی و هندهک جاران دهاته
نک وی ل دیمهشقی، و دبیترن: موعاویه ب شهقی دچوو گوهری ددا وی
دهمی وی قورئان دخواند.

پشتی قان پرویدانان و ل سالا چل و دوی مشهختی نهبوو موسا
مربوو، هندهک دبیترن: مرنا وی ل کووفه بوو، و هندهک دبیترن: نهو زقیریبوو
مهکههی و ل وتریی مربوو. و دهمی نهو مری ژیبی وی ژ شیتستی بۆری
بوو.

عہ مہاری کوری یاسری

دہمی پیغہ مہری - سلاٹ لی بن- و صہحابیبتین وی مزگہفتا مہدینتی
نافادکر پشتی مشہختیونا وان، ہەر صہحابیبتہکی لبتہک لبتہک دئینا بہر
دہستی (بہننائی) دا بدانته سہر دیواری، ئەو تی نہبت، وی دو لبتہک
پیتفکە دئینان، گاڤا پیغہ مہری - سلاٹ لی بن- ئەو دیتی وی تۆز ژ سہری
وی داقتا، و گۆتی: ((وہی بۆ کوری سومہیبیای! دہستہکا تہعداکہر وی
دکوژت، ئەو بہری وان ددہتہ بہحہشتی و ئەو بہری وی ددہنہ ناگری)) و
پشتی ہنگی ب سیہ و حہفت سالان ئەف گۆتنہ ب جہہات، و ئەو گۆتن
د گہل کوشتنا (کوری سومہیبیای) بوو نیشانہکا ناشکەر ل سہر دیارکرنا
حہقیبہکا گہلہک مرۆف تیدا کہفتینہ گومانئ..

عہ مہاری کوری یاسری، نیک ژ زہلامیتین دہمی شاریای ژ دیروکا
نومہتا مہ، جارہکی د ناہیرا وی و خالدی دا ہہڤرکیبہک چیبوو، نینا
خالد چوو نک پیغہ مہری - سلاٹ لی بن- و گازندہ ژ عہ مہاری کرن،
پیغہ مہری - سلاٹ لی بن- گۆتی: ((مَنْ عَادَى عَمَّاراً عَادَاهُ اللَّهُ، وَمَنْ أَبْغَضَ
عَمَّاراً أَبْغَضَهُ اللَّهُ))^(۱) یہعنی: ہہچیبتی نہیارہتیبیا عہ مہاری بکہت، خودی
دی نہیارہتیبیا وی کہت، و ہہچیبتی کہریتین وی ژ عہ مہاری قہبتین کہریتین
خودی ژ دی ژ وی قہبتین.

(۱) نحمدہ و حاکم قہدگوہیتین.

عەممار كورئ ياسرئ كورئ عامرئ كورئ مالكئ عەنسىيە، و
 عەنسى ئىك ژ ئوبجاختن عەرەبئ قەحطانىيە، بنىاتئ وى خەلكئ
 يەمەنئ بوو، بابئ وى ياسر د گەل دو برايتن خۆ ھاتنە مەكەھئ ل براپەكئ
 خۆ دگەريان، و پشتى ئەو ژ دیتنا وى بئ ھىقى بووین، برايتن وى زقړینە
 مەكەھئ و ئەو مال و ترئ، و بوو ئىك ژ حەلیفئ ئەبوو حوزەیفەئ
 مەخزوومی. پشتى دەمەكى ئەبوو حوزەیفەئ جارپەكا خۆ ئەوا دگوتئ
 سومەيا لئ مارەكر، و ئەجمائ وئ زەواجئ ئەو بوو خودئ كورەك دا وان
 وان ناھئ وى كرە (عەممار).

عەممار بەحسئ ژبئ خۆ دكەت و دبئثت: ئەز و پئغەمبەر -سلاڤ
 لئ بن- د عەرەكى دا بووین، مەعنا: دەمئ ھاتنا ئىسلامئ ژبئ وى
 نئزىكى چل سالیبئ بوو.

عەممار و دەيك و بابئ وى ژ وان صەحابیان بوون بئ زوى ھاتینە
 د ئىسلامئ دا، ھىشتا پئغەمبەر -سلاڤ لئ بن- و ھەقالئ وى ل مالا
 نەرقەمى، و سەرا ئىسلامئ وان نەخۆشپەكا مەزن ژ دەستئ مەخزوومیان
 دیت، و دەيكا وى ئىكەمىن موسلمان بوو ل بن ئەشكەنجەدانئ ھاتیبە
 شەھیدكرن ب دەستئ فیرعەونئ قئ ئوممەتئ ئەبوو جەھلئ مەخزوومی، و
 وان گەفئ كوشتنئ ل عەممارئ ژى كرن ئەگەر ئەو ناخفتنا كوفرئ نەبئثت،
 لەو وى ئەو گۆت، و گاڤا پئغەمبەر -سلاڤ لئ بن- ھاتیبە نك وى، وى
 كرە گرى و گۆتە پئغەمبەرى: وان ئەز مەجبوركرم ناخفتنا كوفرئ بئثم، و
 گۆتئ كرت بئثمە تە.. پئغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- گۆتئ: تو چەوا دلئ
 خۆ دبئنى؟ وى گۆت: دلئ من بئ تئى باوەرپە، ئینا پئغەمبەرى -سلاڤ
 لئ بن- گۆتئ: ئەگەر ئەو ل تە زقړین، تول وان گۆتنان بزقړە، و ھنگى بوو
 دەمئ ئەف ئایەتە ھاتیبە خوارئ: ﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ

أَكْزِرَهُ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَٰكِن مِّن شَرَحٍ بِالْكَفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾ (النحل: ١٠٦).

ل دهسپیکتی کافران مروقتین ههژار و بی خودان ژ موسلمانان گرتن، و هندهک جلکیتن ناسنی کره بهر، و نهو ل سهر خیزی مهکههی بی شارایی و ل بهر هتاڤا وی یا نارایی رازاندن، و ههر عهزابهکا هاتییه سهر هزرا وان د گهل وان ب کارئینا، و جارهکتی پیغهمبهر -سلاف لی بن- د وان را بووی دیت کافر بی عهمماری و دهیک و بابیتن وی عهزاب ددهن، ئینا وی گوته وان: ((صَبْرًا يَا آلِ يَاسِرٍ، فَإِنَّ مَوْعِدَكُمْ الْجَنَّةَ))^(١) نهی مالباتا یاسری بینا خو فرهه بکمن، ژفانئ ههوه بهحهشته. و جارهکا دی پیغهمبهری سلاف لی بن د بهر عهمماری را چوو و دیت کافران نهو ب ناگری عهزاب ددا، ئینا وی دهستی خو دانا سهر سهری وی و گوته: ((يا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ غَيْرِكَ كَمَا كُنْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ))^(٢) یهعنی: نهی ناگر تو سار بیه و بیه سلامهتی ل سهر عهمماری کانتی تو بی چاوا بووی بو ئیبراهیمی.

ژ تاییهتیتن عهمماری د ناڤ وان سهحابییان دا ههین ییتن زوی موسلمانبووین و مشهختبووین، کو ژ بلی نهبوویهکری کهس پشکدارییا وی تیدا ناکهت نهو بوو دهیک و بابیتن وی ههردو پیکقه موسلمانبووین، و نهخوشی سهرا ئیسلامی دیتبوون، و د ریکه خودی دا شهیدبوون ژ. و بی نهقیته بیژین نهو ژ وان سهحابییان ییتن سهرکهفتی ژ بهلای دهرکهفتی، هتا خودی ریکهک بو وان فهکری و نهو بهر ب مهدینتی فه مشهختبووین، لهو پیغهمبهری -سلاف لی بن- د گوتهکا خو دا شاهدهیی بو وی دا کو نهو

(١) حاکم فهدگوتهزت.

(٢) موسلم فهدگوتهزت.

یہ تثنیہ ژ باوہرییی، دهمی گوتی: ((إِنَّ عَمَّارًا مُّبِيَّ إِيْمَانًا إِلَىٰ مُشَاشِهِ))^(۱)
 یهعنی: هندی عهماره هتا ههستییان یی هاتییه تژیکرن ژ باوهری!

عهمار نیک ژ موسلمانین دهسپیکتی بوو، و ئەو ژ دەرچوویتین مالا
 نهرقه می بوو، و وی گهلهک عهزاب سهرا فی دینی ژ دهستین کافران دیت،
 و ئەو ژ وان سهحابییان بوو یین مهشختبووینه مهدینتی، لهو زانایین
 تفسیری دبیژن: ئەو نیک ژ وان مروقان بوو یین ئەف نایهته د دهر حهقا
 وان دا هاتییه خوارئ: ﴿ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَبْرِئَنَّهُمْ فِي
 الدُّنْيَا حَسَنَةً ۗ وَلَا جُزْءَ الْأَجْرِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿۴۱﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
 يَتَوَكَّلُونَ ﴿۴۲﴾ (النحل: ۴۱-۴۲) یهعنی: ئەوین د ریتکا خودی دا
 مشهختبووین پشتی کو زورداری ل وان هاتییه کرن، د دنیا یی دا ئەم دی وان
 ل جههکتی باش دانین، و خیرا ناخرهتی مهزنتره، ئەگهر ئەو بزائن. ئەوین
 صبر کیشای و خو هیلایه ب هیقییا خودایی خو فه.

پشتی مشهختبوونی و هتا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژ دنیا یی
 وهغهرکی عهمار ژ وان کهسان بوو یین نیزیک ژ وی، همر ژ سهرهاتییا
 ئافاکرنا مزگهفتی و هتا سهههرا هجا خاترخواستنی چو جارن عهمار
 ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- پاشقه نه مابوو، و چونکی ئەو ههمی
 سهرهاتی مه د (ژیانامه یا پیغه مبهری) دا -سلاف لی بن- فه گتیراینه،
 هموجه ناکت ئەم وان ل قیری دوباره بکهین.

ل سمر زهمانتی ئەبووبه کری عهمار نیک ژ وان کهسان بوو یین
 پشکداری د شهرئ (مورتهد دان) دا کری، و رۆژا شهرئ (یهمامی) د گهل

(۱) موسلم فه دگوهیزت.

(موسه یله مه ییٔ دره وین) هاتییه کرن، عه ممار ئیک ژ بهرچاقتین لهشکه رین خالیدی بوو، نهو رۆژ رۆژه کا ب زهحمهت و وهستیان بوو، لهشکه رین موسه یله مه ی ژ هندئ ب هیتزر بوو یا موسلمانان هزر بو کری، و ل ده مه کی نیزیکیبوو موسلمان پاشدا بره قن، هنگی عه ممار ب سهر که قره کی بلند که قت، و ب هه می ده نگئ خو گازیکر:

- گه لی موسلمانان.. هون ژ به حه شتی دره قن؟! نهز عه ممارئ کورئ یاسریمه، وهرن ل دۆر من کۆم بین!

ب ئی رهنگی عه ممارئ (مه عنه ویاتین لهشکه ری) بلند کرن، و نهو بو پیشقه چوونئ پالدان، و ده مه کی درتژ پیقه نه چوو، خودئ سهر که قتن ب ده ست وان قه ئینا، و دوزمنئ خودئ موسه یله مه ییٔ دره وین ب ده ستئ وه حشی دا کوشتن.

ل سهر زه مانئ عومه ری، وی عه ممار هه یامه کی کره والییئ کوفه، پاشی ژ بهر گازنده یا خه لکی کو نهو چو ژ سیاسه تا مرو قان نزانت، عومه ری هنارته ب دویف پا و نهو ژ والییاتیییٔ عه فووکر، و ئیکئ دی دانا جهئ وی، ئیمامئ شه عبی دبیترت: عومه ری گوته عه ممارئ: نه ری ته پی نه خو شبوو کو مه تو عه زلکری؟ عه ممارئ گوته: ده می ته نهز کریمه والی من پی نه خو شبوو، و ده می ته نهز عه زلکریم ئی من پی نه خو شبوو!

عه ممار نه ژ وان که سان بوو یین مه زنی و مه نصب دخیان، لهو رۆژا خه لیفه ی نهو کریمه والی وی ب ئی بریارئ خو ش نه بوو، به لی رۆژا نهو ژ ئی مه نصبی ئی هاتییه لادان وی پی خو ش نه بوو کو نهو ب کتیر وی کاری نه ئیت یی خه لیفه ی ئی خواستی.

ده می مه به حسئ ئیمام عو ثمانی و ژیانا وی کری، مه گوته: پشتی نهو بوویه خه لیفه وی دهندهک کار و باران سیاسه تا خو یا تایبهت هه بوو،

ئەو سىياسەتتا ھەتا ھەددەكى جودا ژ سىياسەتتا عومەرى، ھندەك صەحابىيان ب قى چەندى خۆش نەبوو، و گۆتتە عوئمانى يا باشتەر ئەو توفى چەندى نەكەى، بەلى عوئمانى ب گۆتتا وان نەكر، ژ ئەنجامى قى چەندى وان خۆ قەكىشا، و مایى خۆ د چو كار و باران دا نەكر، و عەممار ئىك ژ وان كەسان، بەلى مەعنايا قى ئەو نىنە ئەف خىلافا د بىر و بۆچوونان دا بووبوو نەگەر كو دلې وان ژ عوئمانى بىمىنت يان ئەو نەيارەتياا وى بكمەن، نەخىر! صەحابى ژ قى چەندى مەزنتەن، بەلى چونكى ئەو ژى مرۆقن، و دبت ئەو ژى د بىر و بۆچوونىن خۆ دا ژىكجودا بن، تىشتەكى گەلەكى سورشتىيە عىجىزى و دلمان يان رەنگەكى سارىيى د ناڤەرا وان دا پەيدا بىت.

ل قىرى من دقئىت ئىشارەتى بدەمە بىبەختىيەكى كو ھندەك نقيسەرىن دىرۆكى يىن نوى و يىن كەقن ژى بەحس ژى دكەن، پشتى ئەو پالدەنە سەر ھندەك رىوايەتەن درەو يىن تىلەن رافزىيان د پشت را دئاشكەرا، دەمى دبىژن: عوئمانى داخواز ژ ھندەك زەلامىن خۆ كر كو ئەو عەممارى بقوتن، پاشى پشتى وان ئەو ئىخستىيە عەردى، عوئمان ب پىيان قە چوو سەر زكى وى ھەتا روىكىين وى قەتاندىن.. و ھەتا دووماھىيى ژ وان درەوین ب شاخ!! ھەر وەسا ئەو دبىژن: دەمى فتنەچى ھاتىن دۆر ل مەدىنى گرتىن ئەو شىان عەممارى و ھندەك صەحابىيىن دى ژى ب لایى خۆ قە بكىشن و دژى عوئمانى پاكەت، و دبىژن: وان پى خۆشبوو كو عوئمان ھاتىيە كوشتن!

زانايىن ئىسلامى و دىرۆكفانەن راسنگۆ و (موھەقق) د كەقن دا^(۱) دىچوونا فان گۆتتەن و رىوايەتان كرىيە، و درەوا وان ب دەلىل و بورھان بۆ خەلكى ئاشكەرا كرىيە، لەو ھەوجە ناكەت ئەم زىدە خۆ پىقە موژىل

(۱) وەكى (ابن العربى) د كتبا (العواصم والقواصم) دا بۆ نمونە.

بکهین، ب تنی من ئیسا ل قییری ئیشاره تا کورت بدهمی چونکی دبت
هندهک کهس ژ کیم زانینا خو پی بینه خاپاندن، یان هزر بکهن کو دبت
راستییهک بو فان گوتنا ههبت.

پشتی سهحابییان بهیعه دایه ئیمام عهلی، و ئهول جهی عوثماني
کرییه خهلیفه، د مهسهله ستاندنا تولا ئیمام عوثماني دا سهحابی -وهکی
پتر ژ جارهکتی مه گوتی- بوونه سی پشک، رهئیا ئیمام عهلی ئهو بوو نوکه
ئهف مهسهله پیته پاشخستن، و کار بو هندی بیته کرن کو ریزین موسلمانان
بینه موکومکرن، و پشکهکا سهحابییان ل سهرقی بوچوونی بوون، و
عهماری کورپی یاسری ئیک ژ وان بوو، لهو وی خو دا د گهل خهلیفه وی و
لهشکهری وی، و بوچوونا وی ئهو بوو کو ئهو یی حقه، و گوهدان و
پشتهقانییا وی ژی واجبه؛ چونکی ئهو خهلیفهیه و مه (بهیعه) یا دای و
دقیق ژ فرمانا وی دهرنه کهقین.. و د عهقیدهیا ئههلی سوننه تی دا ئهقه
بوچوونه بوو یا دورست، ههر چهنده ئهو دبیژن: سهحابییین دی ژی
(موجتههد) بوون، و د گهل خهله تییا بوچوونا وان ئهو خودان خیرن.

دهمی ئیمام عهلی بریار دای ژ مه دینی دهرکهفت و بهر ب عیراقتی قه
بجت، وهکی مه د سیره تا وی دا قه گتیرای، عه مام -د سهر پیراتییا خو را-
ئیک ژ وان کهسان بوو یین بریار دای پشتهقانییا ئیمامی بکهت، و د گهل
وی دهرکهفت، و پشتی ئیمامی بریار دای رتکا خو قه گوهرت و بچته
بهصرا دا بهری خو بدهته مهسهلا طه لحه و زوبهیری، وی داخواز ژ خه لکی
کووفه کر کو هاری وی بکهن، ئینا وی کورپی خو حسهن و عه مام هنارتنه
وتیری دا ئهو داخوازا وی بگههیننه خه لکی، و بهری نوکه دهمی مه بهحسی
ئهبوو موساییتی ئه شعری کری، مه گوت: ئهبوو موسا وی دهمی والییی

کوفه بوو، و بۆچوونا وی ئهو بوو موسلمان پشکدارییی د څی فتنی دا نهکمن، و هر نیک ل مالا خو روینت.. گاڅا عه مامار گهشتییه کوفه و داخواز ژ خه لکی کری کو ئهو پشته څانییا نیمام عه لی بکمن، خه لکی گوتی: چاوا ئهم بچین دژی دهیکا موسلمانان عائشایی راوهستین؟ عه ماری گوته وان: ئهز دزانم کو عائشا ل دنیا یی و ناخه تی کابانییا پیغه مبهریه -سلاڅ لی بن-، به لی خودی دڅیت هموه ب وی بجه ریپنت کانی هوبن دی گوهی خو دهنه وی یان وی!

ژ څی گوتنا وی ناشکرا دبت کو ئهو د عدالته و جامیرییا لایین بهرانبهر دا ب گومان نه بوون، به لی ئهو ل وی باوه ری بوون کو ئهو بۆچوونا ئهو ل سهر یا دورست نینه، و ئه گهر ئهو گوهدارییا نیمامی نهکمن، نیمامی ب حوکمی منصبی خو حقهی هه ی شهر یی وان بکمن، و وان ل حه قییی بزرڅیپینته څه.

هر چاوا بت.. مسه له ب وی په نگی ده ریاسبوو یی بهری نوکه مه بهس ژی کری، و عه ماری پشکداری د شهر یی دژی لهشکریی طه لحه و زوبه ری دا کر، پاشی د گل نیمام عه لی و لهشکریی وی بهر ب شامی څه چوو؛ دا بهرانبهر لهشکریی مو عاویه ی راوهستن.

ل صفینیی همدو لهشکر که فتنه بهرانبهر نیک، و شهر دهست پیی کر، رۆژا نیکتی ب دووماهی هات بیی کو لایهک لایی دی بشکینت، رۆژا دوپی همدو لهشکران بهرده و امی دا شهر یی، ل ده مه کی لهشکریی نیمام عه لی چهنده کتی پاشدا چوو، عه مامار بو پیشفه چوو و داخواز ژ هه څالین خو کرن کو سست نه بن و پاشدا نهچن؛ چونکی ئهو یی ل سهر حه قییی، و ده می بوویه نیقار ئهو و هاشمی کوری عوتبه یی کوری ئه بوو وققاصی -ئهو یی نالایی لهشکری څی- بو پیشفه چوون و هر دو نه زڅرین!

عەممار ب دەستی کەسەکی ژ لەشکەرێ شامی هاته کوشتن ناڤی وی
 ئەبولغادیه بوو.. و دەمی عەممار هاتییه کوشتن ژیی وی ل دۆرتن نۆت
 و سیتی بوو، و ئەو ب جلکین وی ڤه وهکی وی شیرەتکری، و گۆتی:
 ((ئەز زەلامەکی خودان هەڤرکیمه)) و هاته ڤهشارتن بیتی کو بیته شوشتن،
 و ئیمام عەلی نڤیژ لێ کر.

پشتی خەبەرێ کوشتنا عەممار د ناڤ هەردو لەشکەران دا
 بەلاڤبووی، نەرجهتیی مەزن پەیدا بوو، ب تاییهتی د ناڤ خەلکی شامی دا؛
 چونکی هەندەک صحابی د ناڤ وان دا هەبوون گوھ ل پێغه مەبری بووبوو کو
 دەستەکا (باغی) یەعنی: سەرداچووی و تەعداکەر، دێ عەممار کورژت،
 ڤیجا دەمی وان دیتی عەممار ب دەستی لەشکەرێ شامی هاتییه کوشتن،
 وان گۆت: مەعنا یین باغی و نەحەق ئەمین.. حەتا دبیژن: عەمرێ کورێ
 عاصی ب ترس ڤه چوو نک موعاویە، گاڤا موعاویە دیتی رەنگی وی
 یی هاتییه گوهارتن، گۆتی: تە خێره؟ وی گۆت: عەممار هاته کوشتن!
 گۆتی: ڤیجا؟ وی گۆت: من یی گوھ ل پێغه مەبری بووی -سلاڤ لێ بن-
 دبیژت: دەستەکا باغی دێ وی کورژت. هنگی موعاویە گۆتی: ڤیجا ما
 مە ئەو کوشتییە، وان ئەو یی کوشتی یی ئەو نینایە شەری، و هاڤیتییه بەر
 شیرین مە!

هۆسا موعاویە ڤیا هەڤالین خۆ تی بگەهینت، و وان ب ڤی
 (تەئولی) قانع بکەت، بەلێ د ناڤ وان دا هەبوون یین قانع نەبوون و
 دەست ژ شەری ڤه کیشای و کۆما موعاویە هیلا، و ئیک ژ وان
 صحابی یی ناڤدار عەبدللاهی کورێ عەمری بوو، و خۆ عەمر ب خۆ ژ
 ب تمامی ب ڤی تەئولی یی قانع نەبوو، حەسەنێ بەصری ژ عەمرێ کورێ
 عاصی ڤه دگوهیزت کو جارەکی وی گۆت: هیڤییا من ئەوه هەر کەسەکی

دهمى پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- مرى و حهزژىكرى، خودى وى نه به ته
ئاگرى، هنده كان گوتى: يا ئەم دزانين وى حهز ژ ته دكر و هندهك كار
ئىخستبوونه دهستى ته.. عه مرى گوت: خودى چىتر دزانت.. و يا ئەم
دزانين وى حهز ژ عه ممرى كورى ياسرى دكر.. وان گوت: ئەو ئەو بوو يى
ههوه ل رۆژا صفينى كوشتى. وى گوت: ئەرى ب خودى مه ئەو كوشت!

ئىمامى ذهه بى د گوتنهكا خو دا دىترت: ((ئبن مولجم ل نك
رافزيان مروقى ژ هه ميان به ختره شتره ل ناخره تى، و ئەو ل نك مه
سونيان ژ وانه يين ئەم هيقييا ئاگرى بو دكهين، و ئەم نابرين: مومكن
نينه خودى ل وى ببورت.. و حوكمى وى حوكمى ويه يى عثمان و زوبهير
و طه لحه و سه عيدى كورى جوبهيرى و عه ممر و خارجه و حوسهين
كوشتين، ئەم ژ وان هه ميان دبه رينه و مه ئەو نه قين، و ئەم حالى وان
دهيلينه ب هيقييا خودى قه)).

ئه قه كورتيا بو جونا ئەهلى سوننهت و جهامعه تيه د قى مه سه لى

دا.

پشکا پینجی

ژ خزمه تکارین پیغه مبه ر سلاف لی بن

- زهیدی کوی حارثی
- نوسامهین کوی زیدی
- دهیکا نیمه نی و نیمه نی
- نوبانی کوی بوحدوری
- نهنسی کوی مالکی
- عبداللاهی کوی مسعودی

زهیدی کورئ حارثه‌ی

هنگی هیتستا ههمی جه د ناڤ چهنگی جاهلیه‌تی یئ رهش دا بوون، بیتفامییئ ره‌شمالا خو ب سهر ههمی لایئن ژیانئ دا گرتبوو. عهره‌ب ل درتژی و پانیا وه‌لاتئ خو یئ وه‌کی دلین وان هسک و زوها ژ ده‌ستی نه‌زانیئ دنالین، هیثیه‌کا کیم وه‌کی وی چرایئ چو نه‌مای قهرت د دل و سهرتن هنده‌ک که‌سان ژ زانایئن نه‌هلئ کیتابی و به‌رمایئن ه‌نیفیان دا مابوو کو نئزیکه رۆناهییا پیغه‌مبه‌رینیئ ل ده‌ور و به‌رتن مالا خودئ نه‌وا نیبراهیمی ل مه‌که‌هی ئاڤاکری گه‌ش بکه‌ت..

ل ژتیریا وه‌لاتئ شامئ، کو دبه‌ته ئوردونا نوکه، ل ده‌قهره ئویجاخا (که‌لبیان) زه‌لامه‌کی دگۆتنئ: حارثه‌یی کورئ شوراحیلی کورئ که‌عی، ب دله‌کی گرتی قه‌ کاری ژنکا خو (سوعدایا کچا ئه‌عله‌به‌یی طائی) دکر، دا نه‌و بو ده‌مه‌کی قه‌ستا مالبابا خو ل ده‌قهره (به‌نوومه‌هن) بکه‌ن ل ژۆریا ده‌قهره (تیه‌مامه) یان ل باکوورئ مه‌دینه‌یا نوکه..

سوعدایئ ده‌ستوری ژ زه‌لامئ خو وه‌رگرتبوو کو نه‌و زارۆکی خو یئ هه‌شت سالی (زه‌یدی) ژئ د گه‌ل خو ببه‌ت؛ چونکی هه‌دارا وی نائیت ژئ دوبرکه‌قت.. پستی حارثه‌ی ههمی به‌ره‌ه‌قی بو سه‌فه‌را ژنکا خو کرین، و نه‌و ته‌سلیمی کاروانی کرین و شیره‌ت ل کاروانیان کری کو نه‌و باش چائئ خو بده‌نه ژنکا وی و کورئ وی، وی ب دو چائین تژی رۆندک قه‌ خاتر ژ وان خواست، ب وی هیثیه‌یی کو ل ده‌مه‌کی نئزیک نه‌و بزقرنه‌ قه‌.

کاروان گههشته ناڤ مالیتین مهعه نییان، که یف ل سهر دیمی سوعدا یی
 ئاشکه رابوو، ئەڤه دهه کهی درتیره وی جه- و وار و کهس و کارین خو
 نه دیتین، ئاخری مالا زهلامی وی گهلهک یا دویره ژ مالبابا وی، لهو
 هه یف و سال دپۆرن ههتا ئەو بشیت جار هکی بیته نک مرۆقتین خو. بهلی
 ئەڤ که یفا وی گهلهک ئەنه کیشا؛ چونکی سپیده یه کا زوی هیشتا ئەو باش
 هشیار نه بووین و ژ بن خیشه تین خو دهر نه کهفتین، دهنگی پیتین ههسپا و
 ههوار مرۆقان ئەو هشیار کرن: هلتون.. هیرشه کی ب سهر مه دا گرت!

ئوبجاخا (به نوولقهین) هیرشهک ئینا سهر ئوبجاخا (به نوومه عن)، و
 پشتی ئەو د قی هیرشی دا ب سهر کهفتین و ل دویف شریعه تی جاهلیه تی،
 سهر کهفتیان هندی شیاین زهلام کوشتن، و مال تالانکر، و ژن و زارۆک
 ئیخسیر کرن.. و ئیک ژ وان یین کهفتینه دهستی هیرشه کهران زارۆکی
 حارته یی کهلبی زهید بوو!

دهیکا زهیدی ب دل هکی سۆتی قه ب لایی باکووری قه چوو دا قی
 مزگینیا نه خوش بگه هینته زهلامی خو، زهلامی وی ب دل هکی سۆتیر قه
 ئەڤ شعره ب کویری خو قه هاند:

بکیت علی زید ولم أدر ما فعل
 أحي يرجى أم أتى دونه الأجل
 فوالله ما أدري وإن كنت سائلاً
 أغالك سهل الأرض أم غالك الجبل
 فیا لیت شعری هل لك الدهر رجعة
 فحسبي من الدنيا رجوعك لي بحل

تذکرینه الشمس عند طلوعها
 و تعرض ذکره إذا قارب الطفل
 و إن هبت الأرواح هيجن ذكره
 في أطول ما حزني عليه و يا وجل

گریبا من ل سهر زهیدییه و ئەز نزانم کانئ چ ب سهری هاتییه، ئەری ئەو یئ ساخه دا ئەز یئ ژئی ب هیقی بم؟ یان ژئی ئەجمل قئیرا گهشتیه؟ ئەز ب خودئ کهمه ئەز نزانم، هەر چهنده ئەز یئ پسپارا ته دکهم ژئی، کانئ دهشتهکئ تو داعویرای، یان ژئی چیایهکئ تو رهقاندی! وهی خوزی من زانیبا کانئ زقیرنا ته زهمانهکی دئ ههبت یان نه؟! تشتئ من ژ دنیا یا خو دئیت ههما ئەوه جارهکا دی ئەز زقیرنا ته ببینم.. دهمی رۆژ دههلیت ئەو بیرا من ل وی دئینته فه، و گاڤا ئەو بهر ب ناقابوونئ ژئی فه چوو دیسا ئەو دئیته بیرا من، گاڤا بایهک ل من ددهت بیرا وی ل نک من دئاریتت، وهی بو درئژیا خه ما من، و مهزنییا ترسا من..

و هوسا وی نیهارا خو دانا، و ئەو د ناقبهرا خهم و ترسئ دا ما، ههتا رۆژهکئ مزگینییا خیرئ گهشتییئ.

سالهکئ هندهک مرۆڤ ژ ئویجاخا وی چوونه مهکههی ب ئیهتا کرنا هجئ، ب خافلهتی فه چاڤئین وان ب جحیلهکی کهفتن، وان شک ژئی برن کو همر وهکی ئەفه خولکئ زهیدئ کورئ حارثهیی ددهت، راسته ئەفه چهند سالهکه ئەو بهرزهبووی، و دهمی ئەو بهرزهبووی هیشتا ئەو زارۆکهکئ ههشت سالی بوو، بهلئ خولکئ وی گهلهک نههاتییه گوهارتن.. وان نهقیئا قئ دهلیقهیی ژ دهست خو بکهمن، وان خو نئیزیکی وی جحیلی کر، و چهند کهیفا وان یا مهزن بوو دهمی وان زانی ئەفه ئەوه یئ ئەو لی دگهریئن،

زهیدی گۆته وان: بهلی ئەز زهیدم، و بهری چەند سالەکان هەندەکان ئەز گرتەم و وهک عەبد فرۆتم، بهلی نوکه ئەز یی د ناڤ باشتەین مال دا، بزقێنه نک بابی من و مزگینییی بدەنی کو تشتەک ژ من یی کتیم نینه..

ئیغبالا زهیدی دەمی ئەو ژ ناڤ مالخالانین وی هاتییه رەقاندن و هیتشتا ئەو زارۆکهکی هەشت سالی، وهکی عەبدەکی سەرەدەری د گەل وی هاتەکر، و ئەوین ئەو گرتی ئەو بو فرۆتنی بره بازارا (عوکاظی)، هنگی زهلامهکی قورەیشی ئەوی دگۆتنی: (حهکیمی کوپێ حزامی) ب سەر وی زارۆکی هلبوو، دلێ وی کەفتی لەو وی ئەو کپری و د گەل خۆ ئینا مەکههێ، و پشتی دەمهکی وی ئەو وهک دیاری دا مەتا خۆ خەدیجایا کچا خوهیلدی؛ دا کار و بارین وی بو بکەت.. و هۆسا بهری زهیدی کەفته مالا خەدیجایی، و هەر ژ رۆژا ئیکێ خەدیجایی وهک دهیکەکا دلۆڤان بهری خۆ دا ئی زارۆکی، و ئەو وهک دیاری دا زهلامی خۆ موحه مەدی کوپێ عەبدللاهێ هاشمی.

ئەفه ئەو مال بوو یا زهیدی گۆتییه مرۆڤتین خۆ: ئەز یی د ناڤ باشتەین مالی دا، و تشتەک یی ژ من کتیم نینه.. خودانین ئی مالی زهلام و ژن هەردو، وهکی عەبدەکی سەرەدەری د گەل زهیدی نەدکر، بهلکی ئەو وهک کوپهک بو خۆ ددیت، و کانی چاوا وان سەرەدەری د گەل زارۆکتین خۆ دکر وهسا وان سەرەدەری د گەل زهیدی ژی دکر.

مرۆڤتین زهیدی پشتی ب سەر وی هلبووین و ب جهی وی کەفتین، وان ئەڤ خەبەری خۆش گەهاندە حارثە، و گاڤا حارثە ئەڤ چەندە زانی پتییین وی ژ کەیفان دا خۆ ل عمردی نەگرتن، و هەر زوی داخواز ژ برایی خۆ کەعبی کر کو ئەو خۆ ئاماده بکەت دا بهر ب مەکههێ ڤه بچن، پشتی وان مالهکی مەزن د گەل خۆ بیری؛ دا زهیدی پی بکرن و ژ عەبدینییی

رزگار بکمن.. و گاڤا ئهو گههشتينه مهکههتي وان پسيارا مالا موحه ممهدي
کر و چوونه نک و گوټني:

- ئهي کورپي عهبدلموططه لبي! هوين جيرانين حهره مينه و ماله کا
خانهدانن، عهده تي هموه ژ بهري وهره ئهوه هوين د هوارا کسي پيتشي
دچن، هوين بي تنگاف بهردهن و قهدرئ ئيخسيري دگرن، ئهم ب کاره کی
بي هاتينه نک ته نهگهر تو منه ته کی ل مه بکهی ئهم دي مه منونين ته
بين..

پيغه مبهري - سلاف لي بن- و هنگي هيتشا نه بو بو پيغه مبهري، گوټه
وان:

- ئهو کاري هوين بي هاتين چييه؟

وان گوټ: کورپي مه زهيد، ب زارو کيني هاتبو ره قاندين و وهک عهبد
هاتبو فروتن، و نوکه ئهو بي ل نک ته، نهگهر تو وي بدهيه مه ته چند
فديه بقت دي دينه ته.

پيغه مبهري - سلاف لي بن- گوټه وان: ما نهگهر ئهم تشته کی دي
بکمين چاوايه؟

وان گوټ: ئهو تشت چييه؟

وي گوټ: ئهم دي هنيرينه ب دويش زهيدى را، و هوين هلبژارتني
بدهنه وي، نهگهر وي قيا د گهل هموه بيت ئهو بو همويه بي فديه، و نهگهر
وي نهز هلبژارتم، نهز ب خودي که من نهز دهستان ژ وي بهرنادهم بي من
هلبژارت.

وان گوټ: ئهوا ته گوټي ژ قهنجيبي ژي زنده تره..

گاڤا زهيد هاتي و بابي خو و مامي خو ديتين کهيفا وي گهلهک
هات، ئهو چند سال بو وي ئهو نه ديتين:

- زهید! تو دزانی ئەڤه كینه؟

- بەلێ، ئەڤه بابێ من حارثەیه، و ئەڤه مامێ من كەعبە..

پێغه‌مبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: ئەو یێن هاتین تە د گەل خۆ بێهەنە مال، قیجا تو یێ ب كەیفای خۆیی، تە دقیت د گەل وان هەره و تە دقیت بمینە ل نك مه.

حارثە و برایی خۆ كەعب مەندەهوش و حیبه‌تی مان دەمێ وان گوھ ل كورێ خۆ زەیدی بووی گۆتێ: د سەر تە را ئەز كەسەكێ د قی دنیا یێ دا ناهلبژێرم، تو بۆ من ژ بابی دلوقانتێ!

وہی بۆ تە زهید! هۆسا بابێ وی گۆتێ، ئەرێ تو عەبدینییی و زەلامەكێ بیانی چیتەر ژ مە دبینی؟ ئەڤه چ گۆتنە تو دبیتێ؟

بەلێ زەیدی ب یا وان نەكر، و یێ رژدبوو كو دەستان ژ موحمەدی بەرنەدەت، ئەگەر خۆ ل نك وی عەبد یان خزمەتكارەك ژێ بت.. گاڤا پێغه‌مبەری -سلاڤ لێ بن- ئەڤ هەلوێستە ژێ دیتی، وی ل پێش چاقێن حارثە و برایی وی كەعبی دەستێ زەیدی گرت، و برە دیوانا مەزنین قورەیشییان ل كەعبی ئەوا دگۆتنێ: (دار الندوة) و ب دەنگەكێ بلند گازی كر:

- گەلی مرۆڤان هون شاهد بن كو زهید كورێ منە، میراتی من دگەهتە وی و یێ وی دگەهتە من!

ب قی چەندێ، و ل سەر وی رێبازی یا عەرەبان ل وی دەمی كار پێ دكر و د گۆتنێ: (تەبەنی)، زهید د چاقێن خەلكی هەمییی دا بۆ كورێ موحمەدی یێ فەرقا وی و كورێ ژ راستی نەهە، و ب قی چەندێ ئەو ب ئێكجاری ژ عەبدینییی نازابوو و بوو مرۆڤەكێ سەرەست.. گاڤا بابێ وی حارثە ئەڤ چەندە دیتی ئەو ژ پاشەرۆژا كورێ خۆ پشتراست بوو، و

وی زانی کو ئیدی سهردهری وهک عهد و کوله د گهل کورپی وی نائیته کرن، بهلکی نهو وهک نهندامهک ژ مالباتا مهزنی قورهیشییان عهدلموططهلبی دئی ئیته هژمارتن، لهو ب دلکهکی خوش قه نهو زقری دهقرا خو، پشتی کو خاتر ژ کورپی خو خواستی..

عهدللاهئی کورپی عومهری دبیزت: ((قمت مه نه دگوته زهیدی: زهیدی کورپی حارثی، بهلکی مه دگوتی: زهیدی کورپی موحه ممدی، حهتا خودی نهف نایه ته ئینایه خواری: ﴿ اَدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ ﴾ (الأحزاب: ۵) پشتی هنگی مه گوتی: زهیدی کورپی حارثی)). و ناشکراهیه کو پشتی مشهختبونئی ب چند سالان ژ نوی نهف نایه ته هاتبوو خواری.. مهعنا: ل سهر دهمی مهکههی و چند سالان ژ دهمی مهدینی ژی خهلکی ههمییی دگوته زهیدی: کورپی موحه ممدی.

دهمی هیشتا زهید زاروکهکی بچویک قهدهرا وی، نهوا نهگهر نهم ب سهر قه بهری خو بدهینی دئی بینی یا دژوار بوو د گهل وی، نهو ب نک پاشهروژهکا قهشارتی قه بر، وهکی یوسفی -سلاث لی بن- نهوی ژ بهر دلی بابی وی هاتیبهرن و ب قهیدین عهدینی و غهربییی هاتیبه گرتدان، بهلی قی چندا هه مفایهکی مهزن گهاندیبه وی و مالباتا وی.. زهید هاته رهفانندن، و وهک عهد هاته فروتن، و قهدهرا وی نهو بوو ل وی دهمی نهو بو فروتنی هاتیبه بهرچاقرن برازایی خهدیجایی یی نامادهبوو و وی نهو کپی و د گهل خو ئینا مهکههی و ب دیاری دا مهتا خو، کابانییا پیغهمبهری -سلاث لی بن- و بهلکی هندهک جاران قهدهرا مه ب تشتهکی نهخوش ل بهر مه بگهپریت و نهم خو ژئی بینتهنگ بینین، و نهو ب خو فایدهیهکی مهزن بو مه تیدا ههبت ﴿ وَعَسَىٰ اَنْ تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَّهُوَ خَيْرٌ ﴾

(البقرة: ۲۱۶) قى قەدەرا بەرى زەيدى داىە عەبدىنىيى ھەر ئەو بوو ئەگەر كۆ ئەو ژ ژىرىيا دەقەرا شامى بىت و بىتە ئىك ژ ئەندامىن مالا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن-، پىغەمبەرى و ژنكا وى خەدىجايپا پاك و بژوین زەيد ھەر ژ زارۆكىنىيا وى ب خودانكر و ھەكى وان دقیت وان ئەو پەروەردەكر، و ھەكى كۆرەكۆ خۆ يى خوشتى سەرەدەرى د گەل كر، لەو يا عەجىب نىنە كۆ پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ژ ھەمى كەسان پتر ھەز ژ وى كرىت.

زەيد مەزن بوو، و بوو زەلامەكۆ تمام، يى تژى بزاڭ و ژىن و لىقن، و ھەردەم ئەو بو پىغەمبەرى -يان بابى خۆ ھەكى خەلكى ددىت- ھەكى سىبەرى بوو، ژى دۆر نەدكەقت، و د خزمەتا وى دا بوو، ھەتا ئەو رۆژ ھاتى يا رۆيدانەكا غەرىب تىدا ل مالا وان چىبووى.. ل بەر زەيدى بووبوو تىشەكۆ عەدەتى كۆ ئەو بىننت بابى وى موھەمەد ژ مال دەرەكەقتە چىاي و ل وى شكەفتا بى صەبر ئەوا دىژنى: (حراء) چەند شەف و رۆژان بىننت، پىشى كۆ خەدىجا مەدەكا وى يا خوارنى بو وى ئامادە دكەت، و ھەنگى زەيد ئەو ژىسى وى ژ بىست سالىيى دەرەياسبووى پىش وى قە ب كار و بارى مالى رادبوو، رۆژەكۆ زەيد زقرى مال دىت بابى وى خۆ يى د ناڭ نىنان را پىچاي، و تا يا ھاتىيى و لەشى وى ھەمى يى قەدلەرزت و ھىشتا يى دىژتە كابانىيا خۆ: من بنخىقن، من بپەچن!

بۆ زەيدى -ھەكى خەدىجايى- بوو مەرەق كانى ئەقە چ ب سەرى خوشتقىيى وان ھاتىيە، و پىشى تال سەر زەلامى مالى سقكبووى، خەدىجايى پسىار ژى كر: تە خىرە؟ وى گۆت: شقىدى دەمى ئەز يى ل شكەفتى كەسەك ھاتە نك من و ئەز گفاشتم پاشى گۆتەكا غەرىب گۆتە من.. و پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- سەرھاتىيا خۆ و جىرىلى و ھاتنەخوارا

دهسپینکا سووره تا (العلق) بۆ وان شه گیترا.. خه دیجایی ب شاره زاییا خو زانی کو ئه شه تشته کنی مهزن و باشه د گهل وی چیبووی، لمو وی دلهی دلهی وی دا، و گوژی: ئهز ب خودی کهمه تو مرۆقه کنی باش و جامیری لمو خودی ته شهر مزار ناکهت. پاشی گوژی: من پسمامه کنی ههی مرۆقه کنی خودیناس و شاره زایه هلو دا بچینه نک وی و پسپارا فی تشتی ژئی بکهین.. و گاڤا موحه ممه دی سهرهاتییا خو بۆ وه ره قه یی کورپی نهوفه لی شه گیترا، هندی دنیا یه کنی که یفا وه ره قه ی هات، و ههر زوی مزگینی دایی کو ئه وی ل شکه فتی هاتییه نک ته، ههر ئه وه یی دچوو نک مووسا و عیسایی ژئی، و تو دی بییه ئه مو پتغه مبه ر یی زانایین کیتابییا ل هیثییی.. و گاڤا ئه و ب فی مزگینییا خوش شه زقرینه مال، خه دیجا ئیکه مین کس بوو باوه ری ب پتغه مبه رینییا وی ئینای، و زه یید که سی دویی بوو.

هۆسا ئه و (شهره ف) و بلندییا ب ده ست زه ییدی که فتی ب ده ست که سی دی نه که فت.. و ب فی چه ندی قووناغا ب وه ستییا ن د ژبانا زه ییدی دا ده ست پی کر، قووناغا پشته فانییا بابی خو د گازییا وی دا، و به لاکرنا فی دینی د ناڤ خه لکی دا.

ههر رۆژ سپیدی وی بابی خو یی پتغه مبه ر ددیت ژ مال ده رکه فت یی ب تنی، دچوو دا رۆناهییا خودی به لاک که ت، و ئیثاری ب تنی دزقیری، وه کی رۆژی ده می سپیدی ل سه ر خه لکی ده لیت یا ب تنی، و ئیثاری ب تنی ژ ناڤ وان بار دکه ت، به لی نه.. بابی وی نه ما یی ب تنی، رۆژ بۆ رۆژی هه فالین وی زنده دبوون، و گازییا وی به رفه ه دبوو، سی بوونه حه فت، و حه فت بوونه سیه، و سیه بوونه چل، ل سه ری وان خو د مالا نه رقه می شه ئه و دکه فته پشت گری صه فایی ژ ده رقه ی مه که هنی شه دشارت،

و پشتی حه مزه و عومه ر ژى گهشتینه کاروانی رونا هییی، و موسلمان ب هیز کفتین، ئیدی دهم هات گازی ب ناشکهره بیته راگهانندن، و کافر دینبوون! چاوا هندهک د ناڤ مه دا ههبن بسته بکهن ناشکهره بیژن: ریپازا باب و باپیران نه یا دورسته، و لات و عوززا و هوپهل هندهک بهرین رهقن نه دشتین چو مفایی نه چو زبانی بگههینن!

قوناناغا عهزابدانى دهست پی کر، و پیغه مبهه ب خو ژى، ههر چهنده ژ بهر مامی وی نه بوو طالبی کافران بسته نه دکر نه خوشییی بگههینن، بهلی دیسا نهو ژى ژ سه رپهشکین نه خوشییی خلاص نه دبوو، و ههما بهس بوو بو وی نه خوشی کو نهو بینت ههقالین وی یی دئینه گرتن و عهزابدان و کوشتن و نهو نهشیت تشتهکی بو وان بکهت.

سالانیه ژ گازی ئیسلامی هات، و نهو سالهکا گران بوو ل سهه ر پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- و مالباتا وی؛ چونکی قوره یشییان بریار دا بنه مالا قوره یشییان ل نهالا نه بوو طالبی دوور پیچ کهن، و نه هیلن کهس تشتهکی ژ وان بکرت یان بفرۆشتی، ژنهکی بدهتی یان ژى بینت، ههتا نهو ژ برسان دا دمرن، یان ژى موحه ممه دی تهسلیم دکهن دا نهو وی بکوژن! و تشتهکی نه خوشی دژوارتر لی کری نهو بوو خه دیجا و نه بوو طالب ههردو ل وی ده می مرن، و پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- دو پشته قانین خو یین مهزن ژ دهستان، یین کو بارى وی سڤک دکرن.

پشتی مرنا نه بوو طالبی ئیدی کافر ل سهه ر پیغه مبهه ری ب خو ژى بسته بوون، و وان نه خوشی گههانده وی ژى، لهو وی هزر د هندى دا کر نهو ژ مه کهه ی ده رکهقت، و نهو بوو وی قهستا باژیری طائفی کر؛ دا دینی خو ل ویری بهلاف بکهت، و نهو ههقالی وی بو خو هلبژارتی دا د گهل وی بچته طائفی کویری وی زهید بوو..

سهرهاتییا چوونا وان بو طائیفی، و چاوانییا زقرینا وان، بهری نوکه مه د ژبانامهیا پیغه مبهری دا -سلاډ لی بن- ب بهرفره هی څه گوهاسستییه، لهو ههوجه ناکهت ل څیړی دوباره بکهین، ب تنی من دڅیت بیژم: زهید ئه و کس بوو یی پیغه مبهری -سلاډ لی بن- د کارتن خو یین گرنګ دا ب تمامی پالدا سهر، لهو وی ژ ناقهرا هه می صهحابییین خو زهید د گهل خو بره طائیفی.

ل مه دینی ژی پشتی مشه ختبونو موسلمان، ل دویت عهده تی (ته به نییی) ئه وی د ناڅ عه ره بان دا هه ی خه لکی به ری خو ددا زهیدی وه کی کور پیغه مبهری -سلاډ لی بن-، و پیغه مبهری ب خو ژی هه ر ب وی رهنگی به ری خو ددا وی، و ژ بهر څیانا پیغه مبهری -سلاډ لی بن- یا زیده بو زهیدی، صهحابییان ناسناڅی (حب رسول الله) یه عنی: خوشتییی پیغه مبهری خودی، ل سهر زهیدی دانابوو.

زهیدی پشکداری د شه ری به ری دا کر، و ده می موسلمان د وی شه ری دا ب سهرکه فتین، پیغه مبهری -سلاډ لی بن- زهید هنارته مه دینی؛ دا ئه مزگینییا سهرکه فتنی بگهینته خه لکی هیشتا لهشکر نه زقری.. و پشتی هنگی وی پشکداری د وان هه می شه رتن دی ژی دا کر یین پیغه مبهری -سلاډ لی بن- دژی کافران کرین.

د ژیانا زهیدی دا ل مه دینی دو سهرهاتیییین بهرچاڅ هه نه مه دڅیت چهنده کتی به حس ژی بکهین..

سهرهاتییا ئیکتی:

ل دووماهییا سالا چاری مشه ختی پیغه مبهری -سلاډ لی بن- داخواز ژ کچا مه تا خو (ئومه یایی) کر و ناڅی وی زهینه ب بوو کو ئه و شوی

ب زهیدی بکعت، زهینهب کچا جهحشی کورپ ریئابی نسهدی بوو، و بابکتی نسهدییان نیک ژ بابکتین قورهیشییانه، زهینهب ژ لایی بابتی قه نسهدی بوو و ژ لایی دهیکتی قه هاشمی بوو، و نمو ژنکهکا تیگههستی و بهرکفتی بوو، و زهید نمو پیغهمبهری -سلاف لی بن- زهینهب بو خواستی، عبدهکتی نازاگری بوو، راسته نمو وهکی کورپ پیغهمبهری دهاته قهبولکرن و نیاسین، بهلی همر چاوا بت نمو عبدهکتی نازاگری بوو، و عبده -خو نهگهر بیته نازاگرن ژ- د چاقین خهلکی دا وهکی مروقتی نازا نهبوو، نهف شوپکرنه ب دلتی زهینهبی و یی برایی وی عبدهلالهی ژی نهبوو، و وان گوته پیغهمبهری -سلاف لی بن-: نهفه کیماسییه بو مه! بهلی پیغهمبهر -سلاف لی بن- ژ داخوازا خو لیقه نهبوو، ژ بمر کو وی نهف کاره ب وهییا خودی دکر، و وی گوته زهینهبی و برایی وی: زهید ژ نویجاخهکا ب قهدره و نمو ژ مالهکا عمسلییه.. و هنگی نهف نایهته هاته خورای: ﴿ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴾ (الأحزاب: ۳۶) یهعنی: نهگهر خودی و پیغهمبهری وی حوکهک دا چی نابت بو میرهکتی خودان باوهر یان ژنهکا خودان باوهر نمو ب وی حوکهکی نهکعت و حوکهکتی دی هلبترت، و ههچییی گوهدارییا خودی و پیغهمبهری وی نهکعت ب راستی نمو ژ ریکا دورست دورکعت دیرکعتنهکا ناشکمره.

گاڤا زهینهبی و برایی وی زانی نهفه حوکهکی خودییه نمو پی قانعبوون.. و زهینهبی شوی ب زهیدی کر، و نیزیکی سالهکتی یان پتر نمو مانه د گمل نیک، بهلی زهواج و ان زیده یا رحمت نهبوو؛ چونکی زهینهبی خو بلندتر ژ زهیدی ددیت، و د زهواجی دا همر جارهکا ژنی خو ژ زهلامی خو بلندتر دیت، نمو زهواج یا سهرکعتی نابت. گلهک زهید دچوو نک

پيغهمبهری -سلاڤ لى بن- ژ بهر کو نمو بابی وی بوو، و کورخالی زهینهبی بوو، و گازنده ژ زهینهبی دکرن، و همر جار پيغهمبهری -سلاڤ لى بن- دگوتی: ژنکا خو بگره و تهقوايا خودی بکه.. بهلی دووماهییی همزکرن خودی ل سهر هندی پیکهات کو زهید ژنکا خو بهردهت، و پشتی زهینهب هاتییه بهردان خودی نمو ل پيغهمبهری خو مارهکر، و نایهتهک د قی دهریاری دا هاتهخوار ناڤی زهید ب ناشکرا تیدا هات، و ب قی چندی زهید نیته هژمارتن صحابییی نیکانه یی کو ناڤی وی د قورناتی دا هاتی: ﴿ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِيَسْلَى لَآ يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿۳۷﴾ (الأحزاب: ۳۷) یعنی: دهمی زهیدی ژنکا خو بهردای مه نمو ل ته مارهکر؛ دا خودان باهران بزائن کو دورسته مروث ژنا کوری خو یی (تمبهنییی) ماره بکهت، نهگم هات و وی نمو بهردا، و چو گونه د قی چندی دا نینه.

مه گوت کو د جاهلییهتی دا ل نک عمره بان عدهت بوو نهگم مروثهکی کورهک ب خودانکریا و (تمبهنییا) وی کریا، یعنی: نمو بو خو کریا کور، بلا کوری وی یی دورست نهبا ژی، نمو د ههمی نهحکامین خو دا وهکی کوری دورست لى دهات، نمو دهمی زهینهبی شوی ب پيغهمبهری کری منافقان گوت: موحهممدی بویکا خو ل خو مارهکر! هنگی نهف حوکمی قورناتی هاتهخواری و مسهلا (تمبهنییی) هاته راکرن.

همر د قی سهرهاتییی دا بوو نمو نایهت هاتییه خواری یا بهری نوکه مه فهکیرای: ﴿ اَدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ ﴾ (الأحزاب: ۵)، و پشتی قی سهرهاتییی ژ نوی صحابییان گوته زهیدی: زهیدی کوری حارثی و هتا هنگی وان دگوتی: زهیدی کوری موحهممدی..

نهف سهرهاتییه ل دووماهییا سالا پینجی مشهختی بوو.

سهرهاتپيا دويي:

ل سالا ههشتي مشهختي چيپوويوو، ده مي پيغه مبهري -سلاف لي بن- قاصدي خو (حارثي كورپي عومه يري) ب كاغزه كي هنارتپيه نك مهزني بوصرايي ل شامي (شوره جيلي كورپي عه مري غه سساني) نهوي ب ناغي قهيصهري حوكم دكر، ئينا وي قاصدي پيغه مبهري كوشت، و نهف كاره ل سهر موسلمانان زنده يي گران بوو؛ چونكي نه بوويه جاره كي قاصد بيته كوشتن، ژ بهر قي چندي پيغه مبهري -سلاف لي بن- پريار دا نهو لهشكه ره كي ب لايي شامي قه بهنيرت.. لهشكه ر ژ سي هزار كسان پيكتات، و گه لهك صهحابييين مهزن د ناغ دا بوون، پيغه مبهري -سلاف لي بن- زهيدني كورپي حارثي كره مهزني وان، و گوټ: نه گه ر تشتهك ل زهيدي هات جعفرني كورپي نه بوو طالبي دي بته مهزني ههوه، و نه گه ر تشتهك ل وي هات عهبدللاهي كورپي ره واحي دي بته مهزني ههوه.

لهشكه ر ب سهر كيشيا زهيدي ب لايي ده قه را معانني قه چوو ل ژيرييا وهلاتي شامي، نهو جهني زهيد ل حهفت ههشت سالييا خو ژني هاتي، و قهت لي نه زقرييه قه، خه بهر گه ههسته موسلمانان كو لهشكه ري رومي نهوي ژ سه د هزار مروقان پيكت دهات يي گه ههشتييه ده قه را بهلقائي، و نيزيكي سه د هزار عه ره بين پشته قانين رومي ژي يين گه ههشتينه لهشكه ري رومي دا دژي موسلمانان شهري بكنن. موسلمانان دان و ستانن د ناقبه را خو دا كرن كانني نهو چ بكنن، بهرده و امييين بده نه چونا خو يان ژي نيكي بهنيرنه نك پيغه مبهري -سلاف لي بن- دا مه سله لي بو روهن بكهت و داخوازا هندهك لهشكه ري دي ژ وي بكنن، چونكي تشته كي گه له كي ب زهحه ته سي هزار كهس بهرانبه ر دوسه د هزار كسان شهري بكنن.

پشتی دان و ستاندنئ عبداللاهی کورئ ره واحه ی نهو هاندان کو پیشقه بچن و نه ترسن، و وان ب یا وی کر و پیشقه چوون هتا گهشتینه توخوبین بهلقائی و ل نیزیکی گوندئ موئته دانای، نهو جهئ شهر لئ چیبوی.

مه نه ل بهره سهرهاتییا فی شهری شه گترین؛ چونکی د ژبانامه یا پیغهمبهری دا -سلاڤ لئ بن- مه نهو ب فرهی یا شه گترای، ب تنئ مه دقتیت بترین: ل دهسپیکا فی شهری نالایئ موسلمانان د دهستی زهیدئ کورئ حارثی دا بوو؛ چونکی نهو سهرلهشکر بوو، و شهره کئ بی یه مان رویدا، زهید ب قهره مانی و بی ترس و دودلی پیشقه چوو هتا چوویه د ناڤ جهرگئ لهشکرئ دوژمنی دا، و پشتی شهره کئ مهزن نهو ب دهستی کافرین رومی و پشته قانی وان ژ عه ره بان هاته شهید کرن، و بهری نهو بکفته عهردی جه عفرئ کورئ نهو طالبی خول نالایئ لهشکرئ دا و نهو بلند هلگرت، و ل جهئ هه قالی خو یئ شهید سهرکیشیا لهشکرئ کر.

هه ر ل وی ده می و بهری لهشکر بزقرته مه دینئ، خودئ ب ریکا وه حیئ پیغهمبهرئ خو ب نه جامی ناگه هدارکر، لهو نهوا د ناڤ خه لکی دا رابووڤه و ب دو چاقین گری شه خه بهرئ شه هیدبوونا زهیدی و جه عفری و عبداللاهی گه هانده وان..

د ربوایه ته کئ دا هاتییه کو پیغهمبهر -سلاڤ لئ بن- پشتی هنگی چوو مالا زهیدی، کچا زهید ب نک شه هات و کره گری، نینا پیغهمبهری ژئ -سلاڤ لئ بن- هند کره گری هتا دهنگئ وی ب سهر کهفتی، نینا سه عدئ کورئ عوساده ی گوئئ: نه شه چیه نه ی پیغهمبهرئ خودئ؟ پیغهمبهری گوئئ: نه شه شوقا خوشتقییه بو خوشتقییئ وی.

و چاوا پیغهمبر -سلاڤ لی بن- موشتاقی وی نهبت، و نمو عهمری
خو ههمییی وهکی کورهکی بوو بو وی، و نمو نمو بوو یی پیغهمبری
-سلاڤ لی بن- بهری مرنا خو ب دهمهکی کیم د دهر حهقا وی دا گوتی:
(وَإِنْ كَانَ لَمَنْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ، وَإِنَّ ابْنَهُ هَذَا لَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ بَعْدَهُ))^(۱) مرۆقی
ژ ههمییان خوشتقیتر ل بهر من نمو بوو، و پشتی وی کورئ وی نهغه
خوشتقیترین مرۆقه ل بهر من.
و کورئ وی مهخسه د یی نوسامهیه..

(۱) بوخاری فهدگوهیزت.

نوسامه یی کورئ زهیدی

پشتی پتر ژ چار سالان ب سهر گازییا نیسلامتی را بۆرین، و هیشتا پیغهمبهر -سلاف لی بن- و صهحابییین خو یین کیم د مالا نمرقه می فه دقشارتیبوون، ل وی دمئ پیغهمبهر -سلاف لی بن- و خهلکت مالا وی د حالهکتی بهرتنگ دا دژیان، خودئ و هسا حهزکر کهیفهک بو قتی مالتی چی بیت، نهو ژ ی بوونا زارۆکهکییه بو زهیدی، نهوئ خهلکی دگۆتئ: زهیدی کورئ موحممهدی.. یهعنی: موحممهدی نهقیهک بوو، و موحممهدی و خهدیجایی ژ ی ههر وهسا بهرئ خو ددا وی زارۆکی یئ د مالا وان دا نوی پهیدا بووی، وان ب دورستی نهو حسیب دکر نهقییی خو یئ خوشتقی. نهخاسم نهگهر نم ل بیرا خو بینینه فه کو زارۆکتین وان یین کور بو نهدمان.

ناقی (نوسامه) نهوئ د زمانئ عهره بان دا ب معنایا (شیر) دتیت نهو ناڤ بوو یئ بو میتقانی نوی هاتییه هلبژارتن: نوسامه یی کورئ زهیدی کورئ موحممهدی، و دگۆتئ بابئ زهیدی.. و نهو یئ کو دئ مژارا گۆتئا مه یا قئ جارئ بت.

نوسامه ب پهنگئ خو فه مروقهکتی رهش بوو؛ ژ بهر کو وی دابوو ب دهیکا خو فه، نهوا دگۆتئ: (بههکه) و نهو ژنهکا حهبشی بوو، ههر چهنده بابئ وی زهید مروقهکتی رهش نهبوو، دهمئ بابئ وی زهید ژ مهکههئ بهر ب مهدينئ فه مشهختبووی ژییئ وی ل دۆرین نهه سالییی بوو،

معنا: ل قووناغا نهخوښا مهكههې ټهو هيتشا زاروڪ بوو، لهو وي زنده نهخوښي ژ دهستي كافر ټن مهكههې نهديتوو، و ژ بهر كو ټهو بچويكي مالي بوو پيغهمبهرې -سلاڻ لي بن- ټهو نازدار دكر و گهلهك هز ژي دكر، هتا ټهو د گوتنهكا خو دا دبيثرت: ((أَحِبَّ النَّاسِ إِلَيَّ أَسَامَةٌ، مَا حَاشَا فَاطِمَةَ وَلَا غَيْرَهَا))^(۱) يهعني: خوشتقيترين مروڻ ل نك من ټوسامهيه فاطما تي نهبت و كهسي دي نه.

ل مهديني ټوسامه فاما بوو، و بوو گهنجهكي ژتهاتي و زيرهك، بهلن ژ بهر كو ټهو هيتشا زاروڪ بوو وي پشكداري د شهرين دهسپيكي دا نهكروبو وهكي بهدر و ټوحدوي، ل روژا ټوحدوي بهري شهر دهست پي بكهت پيغهمبهرې -سلاڻ لي بن- لهشكر تهفتيش كر ديت كومكا زاروكان بين كيمتر ژ چاردهسالي د ناڻ دا بوون، وهكي: عهبدللاهي كورپي عومهرې و زهيدوي كورپي ثابتې و زهيدوي ټهرقهومي و ټهبوو سهعيدوي خودري، و ټوسامه ژي ټيك ژ وان بوو.. پيغهمبهرې -سلاڻ لي بن- ټهو ژ لهشكهرې ټهدهركرن، و گوته وان: پشكداريي د شهري دا نهكمن. ټارمانجا پيغهمبهرې -سلاڻ لي بن- ټهو بوو ټهو هيتشا زاروكن و دهمي شهر و كوشتن چي دبت نه كو ټهو ژ مهيدانا شهري برهڻن ټيجا شكهستني بيخنه ريزين لهشكهرې.

ټامادهبوونا ټوسامهيه و ههڦالين وي بين زاروڪ ل مهيدانا شهري ب ټنيهتا پشكداريا د جيهادي دا نيشانا هندييه كو جفاكا موسلمانان جفاكهكا ب بزاڻ و هرهكه بوو و ټهو شير و پير دټامادهبوون بو خوگوريكرنا د ريكا خودوي دا.

(۱) طهبراني ټمدگوهيزت.

پشتی شهرې نوحودئ ری بؤ نوسامه‌ی هاته فه‌کرن کو نهو پشکدارییئ
 د جیهادئ دا بکه‌ت؛ ژ بهر کو نهو مه‌زنبوو و چارده‌سالی ده‌ریاسکر، قئججا
 وی پشکداری د وان شهر و غه‌زه‌یان دا کر یئن پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن-
 پی رابووی، و د هنده‌ک ریوایه‌تان دا هاتییه کو نهو غه‌زوئن پیغه‌مبه‌ری
 -سلاڤ لی بن- پشکداری تیدا نه‌دکر وی شیرئ خو ددا عه‌لی یان
 نوسامه‌ی دا نهو شهرئ پی بکه‌ن.

ژ سه‌ره‌اتییین به‌رچاډ د ژیان نوسامه‌ی دا نم دئ هنده‌کا ل قئیرئ
 ب کورتنی فه‌گئیرین:

پشتی صلحا حوده‌بیییئ ل سالا شه‌شئ مشه‌ختی د ناقبه‌را موسلمان
 و کافران دا چئبووی، و بریار هاتییه‌دان ده‌ه سالان نهو شهرئ نه‌کمن،
 حه‌کیمئ کورئ حزامئ کورئ خویلدی (برازایی خه‌دیجایی نهوئ زه‌ید
 ژ بازارا عوکاظئ کری و ب دیاری دایه مه‌تا خو خه‌دیجایی) و نهو هنگی
 مروقه‌کئ موشرک بوو و هئشتا موسلمان نه‌بوو، دیسا چوو بازارا
 عوکاظئ و قئ جاری دیت کورکئ مه‌لکئ یه‌مه‌نئ (ذی یه‌زه‌نی) یئ دئته
 فروتن، وی نهو ب پئنجی ده‌ره‌مان کری، و نهو هنگی پاره‌کئ مه‌زن
 بوو، و هندی هند وی حه‌ز ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ذکر نهو هاته
 مه‌دینئ و نهو کورک بؤ پیغه‌مبه‌ری کره دیاری، د ریوایه‌ته‌کئ دا هاتییه کو
 پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوئئ: نم چو دیارییان ژ موشرکان
 وه‌رناگرین^(۱)، پاشی گوئئ: نه‌گه‌ر تو حه‌ز بکه‌ی نم دئ وی ب پاره ژ ته
 وه‌رگرین. و وه‌سا چئبوو، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- نهو ژئ کری و دانا

(۱) نه‌قه چونکی حه‌کیم ژ ملله‌ته‌کئ شه‌رکه‌ر بوو بؤ موسلمانان، یئن کو د کتیبئین
 شریعه‌تی دا دبئژئئ: (محارب)، نه‌گه‌ر نه.. پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دیاری
 ژ موشرکئین نه‌موحارب وه‌ردگرت، وه‌کی کو دیارییا موقه‌موسی وه‌رگرتی.

سهر ملین خو و ب سهر مینبهری کەفت بو خواندنا خوتی، صەحای دبیژن: تشتهکی وەسا تازە مە نەدیت.. پاشی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەو کورک ب دیاری دا ئوسامە. دەمی حکیمی ئەو کورک ل بەر ئوسامە دی، گوتی: ئوسامە تو کورکی (ذی یەزەنی) دکەیه بەر خو؟!

هەر وەکی دڤیا ئوسامە ب وی چەندی کیم بکەت و ژێ عەجیبگرتی بێت کو چاوا عەبدەکی رهشی ئازاکری، و دەیک و بابین وی ژێ هەردو عەبدین ئازاکری، کورکی پاشایی یەمەنی بکەتە بەر خو!

ئوسامە، هەر چەندە ل وی دەمی هیشتا ل دۆرتن شازدە سالییی بوو، قیا دەرسەکی بەدەتە حکیمی و هەر کەسەکی وەکی حکیمی خەلکی ب تەرازییا جاهلییەتی بکیشت، لەو گوتی: بەلی.. ئەز ژ ذی یەزەنی چیترم، و بابی من ژ بابی وی چیتەر، و دەیکا من ژ دەیکا وی چیتەر..!

هون دزانن بوچی؟ چونکی ئوسامە و دەیک و بابین وی موسلمانن و ذی یەزەن بلا پاشایی وەلاتی یەمەنی ژێ بت مرۆڤەکی کافەر، و موسلمان ژ کافری چیتەر؛ چونکی ئەو سەری خو بو مەزنییا خودی دچەمینت و باوەرییی ب دینی وی دینت.. ئەڤەیه ئەو عززەت و سەرفەرازییا ئیسلامی د دلی موسلمانن دا دچینت، کو ئەو شانازییی ب ئیسلامی بیهت و خو ژ کافری چیتەر و بلندتر بینت: ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (آل عمران: ۱۳۹) گەلی خودان باوەران، هون لاواز نەبن و ب خەم نەکەڤن، و یین بلندتر هونن ئەگەر هون خودان باوەر بن.

ئەڤە ئەو سەرفەرازییه یا ئەڤرۆ (موعسکەری کوفری) یی رۆژەلاتی و رۆژئاقایی دڤیت ل نک مە نەهیت، و کاری بو هندی بکەت کو ئەم شەرمی ژ ئیسلاما خو بکەین و بیژن: کافر ژ مە چیتەر و بلندترن!

گاڤا حەكیمی گوھ ل ڤئی ناخفتنا ئوسامەى بووی، وی گوٽ: ئەز
 زڤریمە مەكەھى دا ڤئی گوٽنا ئوسامەى بو وان ڤه گیتیم حەتا ئەو ژى ژى
 عەجیبگرتى بین (۱).

سەرھاتییا دی یا ژ لایەكى ڤه بهایی بلندی ئوسامەى بو مە ناشكەرا
 دكەت و ژ لایەكى دی ڤه دادى و عدالەتا پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن-
 بەرچاڤ دكەت ئەو بوو یا ل دەمى ڤەتھا مەكەھى ل سالا هەشتى مشەختى
 چیبووی، دەمى فاطمایا مەخزوومی (و مەخزوومی بابكەكى ناڤدارى
 قورەیشییانە) دزیبەك كرى، و مەسەلا وى گەشتییه پیتغەمبەرى -سلاڤ
 لى بن- و دزى ل سەر ئیسباتبووی، پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- بریار دا
 كو دەستى وى بیتە برین.. ئەڤ بریارە ل سەر قورەیشییان ب گشتى و
 مەخزوومییان ب تاییه تی گەلەك یا گران بوو، چاوا دەستى ژنەكا وان بیتە
 برین و خەلك هەمى پى بحسیتىن؟

چ بكن؟ چ نەكن؟ ھندەكان گوٽنە مرو٤تىن وى ژنى: ب تنى ئوسامە
 بستمە دكەت بیتژە پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- كو ئەو ڤى ژنى عەفوو كەت؛
 چونكى پیتغەمبەر گەلەك ھەز ژ ئوسامەى دكەت، و ئەو دلئى وى ناھىلت.
 وان داخوازا خۆ گەھاندە ئوسامەى، و ھنگى ئوسامە بەر ب ھەڤدە سالییى
 ڤه دچوو، گاڤا ئوسامەى داخوازا عەفوویى بو ڤى ژنى كرى، پیتغەمبەر
 -سلاڤ لى بن- ھند عیجز بوو حەتا رەنگى وى ھاىییه گوھارتن، و گوٽە
 ئوسامەى: ((ئەرى تو د ھەدەكى ژ ھەددین خودى دا مەھدەرى دكەى؟))
 پاشى ئەو ب سەر مینبەرى كەفت و گوٽ: ((إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ قَبْلُكُمْ أَنَّهُمْ
 كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ

(۱) حاكم قەدگۆھىزت.

وَإِيمُ اللَّهِ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ ابْنَةَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا)) ههما تشتي بين بهري هموه برييه هيلاکي نهو بوو دهمني مروقهکي مهزن و شريف دزي ذکر وان نهو دهيتلا، و دهمني مروقهکي لاواز دزي کريا وان حد ل سهر ب جه دنينا، نهز ب خودي کهمه نهگهر فاطمايا کچا موحه ممدی دزي کريا نهز دا دهستی وي بيم^(۱).

نهی نوسامه و نهی نوممه تا نيسلامی د پشت وی را، هوين باش بزنان گاغا وه ل ههوه هات قانونا ههوه، عداله تا ههوه، شداندا ههوه، حوکمه تينيا ههوه، ب تنی ل سهر سهري فهقير و ژاران ب جهات، و ههوه ههقساري (حهفکستويران) بهردا دا نهو ب کهيفا خو بکهفن، هوين باش بزنان کو نيزیک هوين -وهکی نوممه تين بهري خو- دي چنه هيلاکي، و فايدئ هموه ناکمت هوين بيژن: نه م مروقين خودان باوهر و جاميرين.

سهرهاتيا دي يا نوسامه ی -بهري مه ههميان- د ژيانا خو دا دهرسهکا مهزن بو خو ژي وهرگرتي، دهمني پيغه مبهري -سلاف لي بن- سهريهکا لهشکهري هنارتيه دهقهر (جوهينه) و نوسامه د ناف وي سهريه دي بو، دهمني شهر د ناقهرا ههر دو لايان دا چيبوي، نوسامه دی ب دويش زه لامه کی فه، وی زه لامی گوټ: (لا إله إلا الله) د گهل هندئ ژي نوسامه ی رمهک تي وهرکر و نهو کوشت.. نوسامه ديټرت: پشتي هنگي دودلي بو من ژ قی کاري من چيبوو، گاغا نه م زقپنه مهدينئ، من سوجه تا خو و وی زه لامی بو پيغه مبهري -سلاف لي بن- کر، وی گوټ: ((أَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَقَتَلْتُهُ؟)) نهري وی گوټ: (لا إله إلا الله) و ته نهو کوشت؟ گوټ: من گوټي: ماني ژ ترسين سيلاحي دا وی نهو گوټ..

(۱) بوخاری فهدگوهيزت.

پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: ((أَفَلَا شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَمَ أَقَالَهَا أَمْ لَا؟))^(۱) نهری ما ته دلئی وی کهرکر دا بزانی کانئ وی ئەو گوتن ژ دل گوت یان نه؟ و پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئەف ئاخفتنا خو هندا دوباره کر هتا ئوسامه ی گوتی: خوزی ئەفرۆ ژ نوی ئەز موسلمان ببام! یهعنی: دا ئەف گونههه ل سهر من نه هاتبا حسیبکرن.

کوشتنا مرۆقهکی بیژت: (لا إله إلا الله) ب ههر هتجه تهکا ههبت گونهههکا هنده یا مهز نه ب دیتنا پیغهمبهری -سلاف لی بن-، و د وی شریعهتی دا یئ ئیسلام پی هاتی حوکم ب سهرقهیا مرۆقی دئیتهدان، و تشتی د دلان دا بهس خودی پی دزانت.

مه گوت: ئوسامه ی -بهری مه- دهسهکا مهزن بو خو ژ قس سهرهاتییی وهرگرتبوو، ئەو ژی دهمی فتننا مهزن د ناقبهرا سهحابییان دا چیبوی پشتی شهیدبوونا ئیمام عوتمانی، دهمی ئەو بووینه دو دهستهک و وان کاری شهری کری، د هندهک ریوایهتین دورست دا هاتییه کو ئوسامه ئیک ژ وان سهحابییان بوو یین خو ژ ههردو دهستهکا دایه پاش، و دهمی ئیمام عهلی داخواز ژئ کری کو ئەو پشتهفانییا وی بکهت و د گهل وی دهرکهفت، ئوسامه ی گوتی: نهگهر تو دهستی خو بکهیه د دهقی ئەژدهایهکی دا ئەز دئ دهستی خو د گهل ته کهمه د دهقی دا، بهلی کرنا شهری مرۆقهکی بیژت: (لا إله إلا الله) نه!! هتا ئەز دگههه پیغهمبهری -سلاف لی بن-.

سهعدی کورئ نهبوو وهققاصی ژئ ئیک ژ وان سهحابییان بوو یین خو ژ فتنی دایه پاش، و دهمی زهلامهک چوو به نک دا وی قانع بکهت،

(۱) موسلم فهدگوهتت.

وی گۆته وی زه لامي: ب خودی نهز شهري موسلمانه کی ناکم، حهتا خودانی زکی شهري وی نهکت! و مهخسه دا وی ب خودانی زکی نوسامه بوو، و دياره هنگی نوسامه قهلهو بوو بوو، زه لامي گۆتی: ما خودی نهگۆتییه: شهري وان بکمن دا نهبته فتنه و دین ههمی بو خودی بت؟ سعدي گۆتی: مه شهري حهتا نهبوويه فتنه، و ته و ههقالین خو دقتیت شهري بکمن دا بته فتنه!

د هندهک ریوایهتان دا هاتییه کو نوسامه نیک ژ وان صحابییان بوو یین پشکداری د شهري (موتتهی) دا کری، نهو شهري بابی وی زهید تیدا شهیدبووی، و ژییی وی هنگی شازده سال بوو.

سهرهاتییا نوسامه ی یا ژ ههمییی بهرچاقر ل سهر زهمانی پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهو بوو یا بهری مرنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب ده مکی کیم رویدای، ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل مشکهرهک ناماده کری دا بهنیرته شامی بو شهري رومی.. و وی هژمارهکا صحابییین مدزن دانه د گهل فی ل مشکهری، وهکی نهبوویه کر و عومهری بو نمونه، و وی نوسامه کره سهرل مشکهر، و هنگی ژییی نوسامه ی ههژده سال بوو.. و نهفه هندی دگه هینت کو ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- باوهری ب شیانا کسه کی ههبا، وی نهو بو وی کاری هل دبرارت، بلا ژییی وی یی کیم با ژی، هر وهسا نهف سهرهاتییه هندی دگه هینت کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده لیقه یهکا بهرچاقر ددا گهنجان دا کو نهو شیان و بههره یین خو نیشا خه لکی بدهن.

هندهک صحابییان نهف کاری پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب کاره کی عه جیب دیت، چاوا هنده کتین وهکی نهبوویه کر و عومهر و خالدی ل بن دهستی جحیله کی وهکی نوسامه ی بن؟! هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- یی

نساخبوو ئهو نساخيا ئهو تيدا مري، د گمل هندئ ژي ئهو ب سهر مينبهري كهفت و گوټ: گهلي مروټان، لهشكيري ئوسامهي بهنيرن، نهگهر هوين ب چافهكي كيم بهري خو بدنه ميراتييا وي بو قى لهشكيري بهري نوكه ههوه بهحسئ سهرلشكيرييا بابئ وي ژي كريسو، و ئهو ب كير ميراتييي دئيت كانئ چاوا بابئ وي ب كير دهات، و پشتي بابئ وي ئهو خوشتقيترين مروټه ل نك من..

بهري لهشكيري ئوسامهي دهركهټ پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- قستا خودايئ خو كر، و نيكه مين كارئ نه بو به كري پستي بو خيلافه تي هاتييه هلبژارتن وي لهشكيري ئوسامهي هنارته شامئ، ئهو لهشكيري چووي و بو جارا نيكي و دووماهييي د ديروكا ئيسلامئ دا شهركري و ب سهركهفتي و زقريه قه بيتي موسلمانك بيته كوشتن!

ل سهر زه مانئ خيلافه تي ئيمامئ عومهر، عومهر قه دره كي زنده ددا ئوسامهي، هتا وي راتبئ ئوسامهي كره پينج هزار، همر چهنده وي هند راتب نهددا وان كستين ل ريز و (طبه قهيا) وي، و عمده تي ئيمام عومهر وي ده سنيشان دكرن، هتا كورئ وي عبداللههي جاره كي گوټئ: ته ئوسامه ب سهر من ئيخست، و ئهو جيهادا من كري وي نه كريبه.. يه عني: خه ما عبداللههي كورئ عومهر ئهو بوو راتبئ وي ژ يئ ئوسامهي كيمتر بت، به لي خه ما وي ئهو بوو نهٺ چهندا هه دبه نيشان كو جيهاد و خزه تا وي بو ديني كيمتره! هنگي بابئ وي ئيمامئ عومهر گوټئ: ((ئوسامه خوشتقيتر سوو ل نك پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ژ ته، و بابئ وي ژي ل نك پيغه مبهري خوشتقيتر بوو ژ بابئ ته..))

ههوه ديت مهزنييا عومهر د چ دا بوو؟

قیاسا وی بو کیشانا مروژان نهو بوو کانئ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- چهند هز ژ وی مروژی دکر؟ و چونکی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ ههمی کسان پتر هز ژ ئوسامه ی و بابی وی دکر، دقیت قهدری وان ژ بی هه کسه کی دی پتر بت، خو نه گهر نهو نیک کوری خلیفه ی یان خلیفه ب خو بت!

ل سهر زه مانئ خیلافه تا موعاویه ی -خودی ژنی رازی بت- ل دورین سالا (۵۴) ای مشهختی ئوسامه ی وه غه را دووماهییی ژ قی دنیا یی کر، و هنگی ژییی وی نیزیکی (۶۳) سالان بوو، و هندهک دبیرن: مرنا وی ل مه دینی بوو.

دهیکا نهیمه‌نی و نهیمهن

دو کهسین دی بوون ژ وان یین خودی قه‌نجییا خزمه‌تکرنا پیغه‌مبه‌ری
خوب رزقی وان کری، و ما چ شهره‌ف و بلندی ژ وی مه‌زنتره مرۆف
خزمه‌تا وی بکه‌ت یی ملیاکه‌تین خودی د خزمه‌تا وی دا؟

دهیکا نهیمه‌نی، ئەوا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئەو وه‌کی ده‌یکه‌کی
بو خو ده‌ژمارت؛ چونکی وی هەر ژ بچو‌یکاتی ئەو ب خودان کربوو، ناقتی
وی به‌ره‌که‌یا کچا ته‌علبه‌یی حه‌به‌شی بوو. و وه‌کی ژ پاشناقتی وی دیار ئەو
ژنه‌کا حه‌به‌شی یا پیست ره‌ش بوو، جاریسه‌ک بوو ل دویت ته‌رزوی وی
زه‌مانی ده‌اته‌ کپین و فرۆتن، و قه‌ده‌را وی ئەو بوو به‌ری بوونا پیغه‌مبه‌ری
-سلاف لی بن- ب چه‌ند ساله‌کان ئەو ژ لایه‌ عبدالله‌هی کورپی
عهدله‌موظطه‌لیی قه‌ هاته‌ کپین؛ دا خزمه‌تا وی و ژنکا وی ئامینایا کچا
وه‌هه‌بی بکه‌ت، و ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هاتییه‌ سه‌ر دنیا‌یی ئەو
کچا فاما بوو، یا وه‌سا بوو کو بشیت چاقتی خو بده‌ته زارۆکان و وان
ب خودان بکه‌ت، له‌و وی د گهل ئامینایه‌ چاقتی خو دا زارۆکی وی یی
پاشاب، و ئەو ب خودان ذکر.

و چونکی به‌ره‌که‌یا حه‌به‌شی جارییا عبدالله‌هی بابی پیغه‌مبه‌ری بوو،
ده‌می بابی وی مری ئەو ب میراتگری گه‌هسته پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-
و کتیبین سیره‌تی قه‌دگترین کو ده‌می ده‌یکا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-
قیای بچته باژیری یه‌ثری (مه‌دینی) دا سه‌را قه‌بری زه‌لامی خو عبدالله‌هی
بده‌ت نه‌وی ل ویری مری و هاتییه‌ قه‌شارتن، وی کورپی خو یی شه‌ش سالی

د گهل دادوځا وی یا حبهشی د گهل خو برن.. و خودی و هسا حمزگر نامینا
ژی ل وی دهقمری بمرت یا زهلامی وی لی مری، و وی زاروکی خو یی
تیتیم و سیتی هیلا د دهستی بهرهکها حبهشی دا؛ دا نمو وی بزقرینته
مهکههی ل نک باپیروی وی.

ل وی دهمی پیغهمبر -سلاف لی بن- هیشتا زاروځ ل نک دهیکا
خو پاشی باپیروی خو پاشی مامی خو نمبوو طالبی، بهرهکها حبهشی
چاڅدیری لی دکر و وهکی دهیکهکی نمو ب خودان دکر، و وهک زفراندن بو
قهنجییا وی دهمی پیغهمبر -سلاف لی بن- مهزنبوی وی نمو ژ قهیدین
عهبدینییی نازاکر.

بهری هاتنا وهحیی بو پیغهمبری -سلاف لی بن- دهمی ژییی وی
ل دورین سیه سالییی وی شوی ب زهلامهکی حبهشی کر ناقتی وی عوبهید
بوو، بهلی پهیوهندییا وی ب قی چندی د گهل پیغهمبری -سلاف لی بن-
نههاته برین، و نمو بهرهوام دهاته مالا پیغهمبری و خزمهتا وی دکر،
نهجامی زهواجی وی ژ عوبهیدی حبهشی نمو بوو وی کورهک بوو ناقتی وی
کره (نهمین) و ژ وی روژئی وهره ناسناقتی وی بوو (دهیکا نهمینی) حتا
وی دهرهجی نیزیکی بوو خهلک ناقتی وی یی دورست ژ بیر بکهت.

ل دهسپیتکا هاتنا نیسلامی و معلومه هنگی ژییی وی ژ چل
سالییی دهریاس بوو، زهلامی وی عوبهید مر، لهو وی پشتی هنگی
شوی ب زهیدی کورپی حارثییی کر، نمو بهری نوکه مه ژيانا وی قهگیرای،
و نمو بوو ژ بهرهمی قی زهواجی خودی کورهکی دی داییی نمو ژی نوسامه
بوو یی ژيانا وی ژی بهری نوکه مه قهگیرای.. و نهدامین قی مالا
بچوبک ههمی نمو بوون یین نیزیکی ژ پیغهمبری -سلاف لی بن- و
پیغهمبری گهلهک حمز ژی دکر.. حتا دبیشن: جارهکی عبداللاهت کورپی

عومهری ل جهه کی یی روینشتیبوو مروښهک هات نقیژ کر و ژ لهزان دا رکوع و سجوودا خو ب تمامی نه کرن، پستی خلاصبووی، عبداللاهی گوتی: یا ژ ته فه ته نقیژکر؟ بزقره نقیژهکا دی بکه ته نقیژ نه کریه. و پستی نمو چووی عبداللاهی بسیار کر: نهغه کی بوو؟ هندهکا گوتی: نهغه چهجاجی کوری نیمه نی کوری دهیکا نیمه نیه. عبداللاهی گوت: نهگر پیغمبری -سلاف لی بن- نمو دیتبا دا حمز ژئی کت. یهعنی: ل نک وان تشتهکی ناشکهرابوو کو پیغمبر -سلاف لی بن- حمز ژ څان مروښان دکت و هر ئیکتی بگهته وان ژی!

د هندهک ریوایه تان دا هاتیسه کو دهیکا نیمه نی ژ وان صهحابیان بوو یین مشهختبووینه وهلاتی چهبشه، و نهگر نهف ریوایه ته یا درست ژی بت دیاره نمو ژ وان بوو یین زوی څه گمرباینه مهکه هی؛ چونکی نمو پستی هنگی ژ وان بوو یین مشهختبووینه مهدینی.

ل مهدینی بهره که و هردو کورین وی نیمن و نوسامه و زهلامی وی زهید ژ وان کسان بوون یین بهره وام د خزمه تا پیغمبری دا -سلاف لی بن- و پستی دهیکا نیمه نی نختیار و بیچاره بووی پیغمبر -سلاف لی بن- بهره وام دچوو سهرا ددا، و چاقی خو ددایی، و وی ژ مالی خو ددایی..

پستی پیغمبری -سلاف لی بن- باژیری مهکه هی ژ دهستین کافران نینایه ده ل سالا همشتی مشهختی، و قوره یشی همی هاتینه د نیسلامی دا، دو عشیره تین عمره بان یین مهزن، کو هموازن و شهقیف بوون، و نمو نیزیک ژ مهکه هی دژیان، ژ خو ترسیان و گوتن: پستی موحه ممد ژ شهیری قوره یشیان خلاصبووی نمو دئی دهست ب شهیری مه کت، څیجا یا باش نموه بهری نمو بیته مه نم بچینه وی.. و پستی زنجیرکا رویدانان

پیتغمبهر -سلاف لی بن- ب لهشکهرهکی مهزن څه کو هرمارا وی نیزیکی دوازده هزار کسان بوو ده رکهفته شهری وان، و ل هه یفا شهووالی ژ سالا ههشتی نهو گه هشتنه وی جهی یی دبیژنی: (حونهین)، گاڤا موسلمانان ب تایه تی نهوین ژ نوی پشتی څه کرنا مه که هی هاتینه د نیسلامی دا نهف هرمارا خو یا مهزن دیتی گوتن: د گهل څی هرمارای تم قهت نائینه شکهستن. و رهنگه کی نیعجابی بو وان چیبوو.

نخشه یا کافران نهو بوو مفایی ژ عهردنیگاریا وی جهی ببین یی شهر دئ لی نیته کرن، کو نهالا حونهینی بوو، نهو ژی ب ریکا دانانا بویسهیان د ریکا موسلمانان دا، و ده می وان نهف نخشه ب جهینای خافله تی ب موسلمانان کهفت و وان ژ ه می لایان څه هیرش بره سر لهشکهری موسلمانان، و ژ ترسان دا پتربیا لهشکهری موسلمانان پاشدا چوو، و گلهک ژ وان ره څین، هنگی پیتغمبهر -سلاف لی بن- و هرماره کا کیم ژ صهحابیان مانه ل مهیدانا شهری، و ژ نیک وان صهحابیین کیم نهیمه نی کوری دهیکا نهیمه نی بوو.. نهوی د څی شهری دا شهیدبوی.

پشتی مرنا پیتغمبهری -سلاف لی بن- روژه کی نه بوو به کری گوته عومهری و چند هه قالین خو یین دی: وهرن دا بچین سهر ژنکه کی بدهین هر جار پیتغمبهری -سلاف لی بن- سهر وی ددا، و نه بوو به کری بهری وان دا مالا دهیکا نهیمه نی، پیره ژنا حبه شی یا تختیار گاڤا دیتی نهو ب ژور کهفتین و وهکی هر جار پیتغمبهر د ناڅ وان دا نینه، وی هند کره گری هه تا گریا میتانین خو ژی نینای، نینا هندهک ژ وان گوتی: تو بوچی دکیه گری؟ نهو جهی پیتغمبهر -سلاف لی بن- چووی بو وی ژ څیری چیره.. وی گوت: نهز نه ژ بهر هندي دکمه گری، من دزانی کو پیتغمبهر -سلاف لی بن- هر دئ روژه کی مرت، بهلی نهز یا بو وی وهحیی دکمه

گری ئەوا ژ ناڤ مه هاتییه برین.. و ئەڤ گۆتئا وئ نیشانا تیگههشتن و
شارهزاییا وئ بوو، وی دزانی کو ب مرنا پیغه مبهری -سلاف لی بن-
وهحی دئ ژ عهردی قهتعه بت، و نه مانا وهحیی یهعنی نه مانا خیر و
بهره که تیییه.

هندهک دیرکقان دبیزن: پشتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب پینج
شەش هه یقه کان دهیکا ئەیمهنی مریوو، و هندهک دبیزن: نهخیر، ئەو حه تا
زهمانی خیلافه تا ئیمام عوثماني ژی یا ساخبوو، و دهمی عومه ر
شهیدبووی دیسا وئ کره گری و گۆت: ئەڤرۆ ئیسلام سستبوو!

نهوبان کورئ بوحدودی

مرۆقهکئ خه لکئ یه مه نئ بوو، پتر ژ تشته کئ هه قپشک د ناقبمرا وی و زهیدئ کورئ حارثهیی دا هه بوو، ئهو ژئ هیشتا یئ بچویک کهفتبوو دهستئ هندهک جهرده قانین یئ وژدان دا ژ وان یئین خه لکی تالان دکمن و بازرگانیی ب مرۆقان دکمن، ل وه لاتئ یه مه نئ ئهو ژ ناف مرۆقئین وی هاتبوو ره قانندن، و ل ده قهرا حیجازئ وهک عه بد و کۆله هاته فرۆتن، پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ل مه دینئ ئهو کری و نازاکر و گۆتی: ئه گهر تو هه ز بکه ی بزقره ناف مرۆقئین خۆ ل یه مه نئ، و ئه گهر تو هه ز بکه ی بمینه ل نک مه و تو دئ ئیک بی ژ خه لکئ مالا مه .. وی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- هله بژارت و باوه ری یئ ئینا، و گۆتی: ئه ز دئ ئیک ژ خزه تکارین ته بم.. و وی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- نه دا ب مرۆقئین خۆ، و جهی ئهو لی نه دا ب وه لاتئ خۆ، و خزه تکرنا وی نه دا ب هه می مال و مه نصبئین دنیا یئ!

هندی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- د ژبانئ دا ئهو خزه تکاره کئ گوهدار بوو بو وی، و قیانا وی بو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- که هشتبوو وی ده ره جئ ده می رۆژهک ب سه ر وی دا چووبا و وی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- تیدا نه دیتبا ئهو نساخ دبوو، هه تا جاره کئ -وه کی ریوایه ته کا لاواز دا هاتی ژ لایئ سه نه دئ قه- دبئژن: پیغه مبه ر -سلاف لی بن- رۆژه کئ چوو نک وی دیت ره نگئ وی -وه کی مرۆقه کئ نساخ- یئ زه رسووی، و ئهو یئ

لهغه ربووی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: ته خیره چ ل ته هاتیبه؟ وی گوت: چول من نهاتیبه، و نهزی نساخ ژی نینم، بهلی نهز ژ ته خهریم بوو، و من هزرا خو د روژا قیامه تی دا کر، و من زانی کو تو دئی د گهل پیغهمبران بی، و خو نه گهر نهز بیمه بهحشستی ژی مه رته بهیا من دئی یا نرمتر بت ژ یا ته و هنگی نهز قهت ته نابینم.. هنگی نهف نایه ته هاته خورای: ﴿ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ (النساء: ٦٩) یه عنی: هه چییی گوهداریا خودی و پیغهمبهری بکمت، نهو دئی د گهل وان بن یین خودی بهایی وان مهزنگری، ژ پیغهمبهر و راستگو و شهید و چاکان، و نهو چ باش هه قالن وان د بهحشستی دا ههین! نهو قهنجی و دانا هه ژ خودیبه، و خودی بسه کو ب حالی به نییین خو یی پرزانا بت.

ثوبانی خزمه تکاری پیغهمبهری -سلاف لی بن- یی کو قی جاری دئی بهحسی وی کهین، کوری بوحدودی یان جهدهری بوو، دگوتنی بابی عبداللاهی، د بنیات دا نهو خه لکی جهه کی بوو ل لایی یه مه نی دگوتنی: (سهرات)، و هیتینی وی بو حیمه ریبیان دزقرت، ژ ئوبجاخه کی بوو دگوتنی: (ئیلهان) .

وه کی مه گوتی: ل دویف ته رزی جاهلییه تی نهو ژ ناف مروقتین وی هاته ره فاندن و ل بازاری وهک عمبد هاته فروتن، و ژ باشییا ئیغبالا وی بهری وی بو مدینی هاته دان؛ دا نهو ل ویری بیته فروتن، پیغهمبهری -سلاف لی بن- نهو کری و نازادکر، و هلیژارتن دایی کو نه گهر وی بقیت بزقرت هه لاتنی خو ل نک مروقتین خو، بهلی ژ بهر کو خودی فیانا پیغهمبهری خو هاقیته دلی، وی مانا ل مدینی هلیژارت، و داخواز

ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کر ټو وی وهک خولام و خزمه تکارهک بو خو
قه بویل بکهت، و پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- داخوازا وی ب جهینا و
ب قی چندی ټو سوو ټیک ژ ټندامین مالا پیغه مبهری، و حه تا
دووماهی رۆژ ژ زیانا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ټو د گهل وی بوو.

پشتی خوشتقیی وی ژ دنیا یی وهغه رگری، ټو د گهل لهشکه ری
ئیسلامی بو جیهادی ده رکه فته وهلاتی شامی و مصری، و وی پشکداری
د څه کرنا گه لهک جهان دا کر، ده مه کی ټو ما بوو ل مصری، پاشی زقری
شامی و ده مه کی ل باژیری رهمله یی ل فلسطینی ناکنجیوو، پاشی وی
قهستا باژیری حمصی ل سووریا نوکه کر، ل ویری وی خانیهک بو خو
پهیدا کر و حه تا مرنا خو ټو ما بوو ل وی جهی.

مرنا وی ل سهر زه مانج خیلافه تا مو عاویه ی بوو ل سالا (۵۴)
مشهختی، پشتی وهغه رکرنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و ژ بلی کرنا
جیهادی، ټوبانی خزمه ته کا دی یا مهزتر بو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و
موسلمانان کر ټو ژ څه گوهاستن و ریوايه تکرنا گوتن و سهرهاتیین
پیغه مبهری بوو، ټهوا ټه م دبیژنی: (سونهت)، ټهوبان ټیک ژ وان
صهحابییان بوو یین پشکه کا گرنګ ژ سونه تا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
و حه دیسین وی بو مه څه گپراین، و ژ بهر نیزیکیا وی ژ پیغه مبهری
-سلاڤ لی بن- و مانا وی یا بهرده وام د گهل وی ټو شیا هندهک تشتان
بیینت و گوه لی بیت، یین گه لهک صهحابیین دی نه دیتین و گوه لی
نه بووین.

ل څیری مه دقتت هندهک ژ وان حه دیسان څه گپراین یین ټوبانی بو مه
ریوايه تکرن: مه عدانی یه عموری دبیژت: جاره کی من ټوبانی مه ولایین
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دیت، من گوتی: کاره کی بو من بیژه، ټه گهر

ئەزىزى كارى بىكەم خودى من پى بېتە بەھىشتى، يان: بۆ من بېتە كانى
 خودى پتر حمز ژ كىژ كارى دكەت، گۆت: وى خۆ بى دەنگ كر، من جارەكا
 دى پسپار ژى كر، وى خۆ بى دەنگ كر، جارا سىيى وى گۆتە من: من
 پسپارا فى كارى ژ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- وى گۆتە من: ((عَلَيْكَ
 بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ
 بِهَا خَطِيئَةٌ))^(۱) يەنى: گەلەك سەجدان بۆ خۆ بېە، چونكى تو سەجدەيەكى
 بۆ خودى نابەى ئەگەر ئو دەرەجەيەكى تە پى بلند نەكەت، و گونەھەكى بۆ
 تە پى ژى نەبەت.

ژ فى حمديسى دئىتە وەرگرتن كو هەچىيى گەلەك نقتىزان بىكەت، يىن
 فەرض و سوننەت خودى گونەھىن وى دى ژى بەت و دەرەجەيىن وى
 د بەھىشتى دا بلند كەت.

جارەكا دى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- د ناڤ ھندەك ھەڤالەين خۆ دا
 بوو، وى گۆت: ((مَنْ تَكْفَلَّ لِي أَنْ لَا يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئاً وَأَتَكْفَّلَ لَهُ بِالْجَنَّةِ))^(۲)
 يەنى: كى دى كەفالىتە دەتە من كو ئو داخووا تىشتەكى ژ خەلكى
 نەكەت، ئەز دى كەفالىتە ب بەھىشتى دەمە وى؟ ئەوبانى گۆت: ئەز ئەى
 پىغەمبەرى خودى.. ژ بەر ھندى -دبىژن- پىشتى ھنگى ئەگەر ئەوبان ل سەر
 دەوارا خۆ با و قامچىيا وى ژ دەستان كەفتبا، وى نە دگۆتە كەسى: وى
 بدەمە ف من، بەلكى ئەو دەتە خواری و قامچىيا خۆ ھل دگرت، و
 جارەكا دى ل دەوارا خۆ سوپار دبوو.

(۱) موسلم قەدگۆھىتت.

(۲) ئەبو داوود قەدگۆھىتت.

ثوبان دبیژت: پیغمبهری -سلاف لی بن- گوت: ((أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ دِينَارًا يُنْفَقُهُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارًا يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارًا يُنْفَقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ))^(۱) یه عنی: چیتیرین دینار ثموه یا زهلام ل سهر عیالی خۆ خهرج دکهت، و ثمو دینار یا زهلام ل دهوارا خۆ خهرج دکهت د ریکا خودی دا، و ثمو دینار یا ثمو ل سهر ههقالین خۆ د ریکا خودی دا خهرج دکهت.

ژ شی حمدیسی دئیته وهرگرتن کو د تهرازییا خودی دا ثمو دینارا مروژ ل سهر مالا خۆ و عیالی خۆ و ههوجهییین وان خهرج دکهت چیتیر و گرانتیه ژ وی دیاری یا مروژ خۆ ل سهر جیهادی ژی خهرج دکهت، و دبت هندهک کهم ههبن هزر بکمن ههما خیر ثموه یا ثمو ددهته ئیکی ژ دهرقهی مالا وی، و ثمو ب خۆ ثمو مالی مروژ ل سهر عیالی خۆ و مالا خۆ خهرج دکهت، دهمی ثمو دپیتقی، ثمو ل نک خودی ژ ههمی خیرین دی مهزنتره.

و نهگهر ثمو ل کتیبین سونهتی بزقپین دی بینین ثوبانی گهلهک حمدیس یین بو مه فهگتیراین کو علم و فایدهیهکی مهن ژی دئیته وهرگرتن، خودی خیرا وی مهن بکهت.

(۱) موسلم فهدگوهرت.

نهنهسنی کورئی مالکی

دهمی وی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- بو جارا ئیکئی دیتی ژیبی وی دهه سال بوون، و دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ژ دنیایی وهغمرکری ژیبی وی بیست سال بوون، لهوا نهو ژ صهابییتن بچویک دئیتته هژمارتن، یین بچویک ب عمری قه، نه ب قدر و قیمهتی قه؛ چونکی نهو قدر و قیمهتی وی ب دهست خو قه ئینای کیم ژ صهابییتن مهزن ب دهست خو قه ئینابوو، ب ئتیفاقا زانا و دیرۆکنقیسان نهو ئیک ژ نیمام و پیشهوایتن صهابیینه، موقتییم ئیسلامییه، زانایی قورئان و راویسی حمدیسانه، گلهک علم وی ژ صهابییتن ژ خو مهزنتری بی بو مه قهگیرای، و نهو دئیتته هژمارتن ژ وان صهابییان یین زیده حمدیس ریوايهتکرین وهکی نهوو هورهیره و ئبن عوممر و ئبن عبباس و عائیشایی، حمدیستین وی -وهکی نیمامی دهههیی دبیترت- (۱۲۰۸۶) حمدیسن.. نهو دووماهی صهابی بوو مری، مرنا وی ل سالا (۹۳) مشهختی بوو، و دهمی نهو مری ژیبی وی (۱۰۳) سال بوو، و نهقه ژ بهرهکتهتا وی دوعایی بوو یا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل رۆژا ئیکئی یا نهو تیدا دیتی بو کری، نهو دبیترت: دهمی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- مشهختبویه مهدینتی، و ژیبی من هنگی دهه سال بوو، دهیکا من دهستی من گرت و نهز ئینامه نک، و گوتی: نهی پیغهمبهری خودی! همر مرۆقهکی نهنصاری تشتهک دا ته، و من تشتهک نینه نهز بدهمه ته، تشتی من ههی نهف کورئی منه، من نهو

یئ نینای دا خزمهتا ته بکهت، قتیجا تو وی ژ من قهوبیل بکه و
 دوغایهکتی بو بکه.. گوټ: پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- دوغایهک بو من کر
 و گوټ: ((یا رهبی تو مالئی وی و عه یالی وی زیده که و عه مرئی وی دریژ
 که))، ئهو بهحسئی تهئیسرا قئی دوغایئ دکهت و دبیتټ: رهزی من یئ تری
 سالی دو جارن بهر ژ خو ددا، و هتا نوکه (۱۲۹) کهس ژ دووندهها من
 یئین یئین مرین.. و ب نسبت عه مرئی وی ژئ ده می ئهو مری چو صحابی
 د زتندی نه بوون.

ئهنه سی کورئ مالکئ کورئ نهضری خه زره جی یئ نه نصاری، بابئ
 حه مزه ی، دبیتټ: دهه سالان من خولامینییا پیغهمبهری -سلاڅ لی بن-
 کر، جاره کا ب تنئ وی ئه ز نه قوتام، و گوټنه کا کریت نه گوټه من، و
 ناچقا ئین خو ل من نه کر نه گری!

دا بهری خو بدهینی کانی سه رهاتییا نه نه سی د گهل قئی ژیانئ یا
 ب چ رهنگ بوو!؟

ئهنهس وهکی -مه گوټئ- مروټه کئ خه لکئ مه دینی بوو، ژ ئوبجاخا
 خه زره جییان بوو، بابئ وی مالکئ کورئ نهضری ژ بابکئ نه ججارییان بوو،
 و نه ججاری مالخالانئین عه بدلموطه لبئ باپیری پیغهمبهری بوون، بابئ
 وی مالک ل بابئ خو یئ شه سی عامرئ کورئ غه نمی دگه هته سه لمایا
 ده یکا عه بدلموطه لبئ، عه بدلموطه لبئ زارو کینییا خو د ناڅ خالئین
 خو دا بوړاندبوو، بابئ پیغهمبهری ژئ -سلاڅ لی بن- ده می چوو به مه دینی
 و نساخووی ما بوو د ناڅ وان دا هتا مری.

ده می پیغهمبهر -سلاڅ لی بن- گه هشتییه مه دینی، هر بابکه کئ
 ئه وس و خه زره جییان داخواز ژئ کر ئهو مالا خو بدانته تاخی وان، و دا

دلئی کس ژ وان نه مینت وی گۆته وان: بهراهیا حیشترا من بهردن، نهو ل کیشه بنیخییت نهز دئی مینمه ل وی جهی.. و خودئ وهسا هزکر حیشترا وی ل تاخئ نهجاریان نیخیا ل وی جهی نوکه مزگهفتا وی یا پیروز دکهفتی.

که یفه کا مهزن بو نهجاریان چیبوو، و ههر ئیک ژ لایی خو ڤه هات دا خزمه ته کئی پتیشکیشی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکهت، هنگی رومه یصاا کچا ملحانئ نهجاری نهوا دگوتنی: (دهیکا سولهیمی)^(۱) تشتهک د مالا خو دا نه دیت بو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکهته دیاری، ئینا وی دهستی ئیتیمنی خو یی دهه سالی گرت، و ئینا نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و گوتی: ژ بلی قی کوړی من نهنسی من تشتهک نینه، نهو ژی بلا دیاریا من بت بو ته، بلا نهو خزمه تا ته بکهت.

پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نه قیا دلئی وی بهیلت، لهو وی نهو دیاری ژئی قه بویلکر، و ب قی رهنگی نهنسی کوړی مالکی ژ دهه سالییا خو و ل روژئن ئیکئی یین هاتنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بو مه دینئ، کهفته د گهل پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و هتا دووماهی روژا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نهو ما د خزمه تا وی دا.

دهمی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- چوو سه شه ری بهدری نهنسی ژئی د گهل ده رکهفتبوو، و ژییی وی هنگی دوازده سال بوو، نهو ده رکهفتبوو دا خزمه تا پیغه مبهری بکهت، نه کو شه ری، لهو وی پشکداری د شه ری دا نه کربوو و دیرۆکخان وی ئیک ژ خه لکی بهدری ناهژمیرن.

(۱) نیمامئ بوخاری حدیسه کئی ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- قه دگوهیزت تیدا هاتییه: (دخلت الجنة فاذا انا بالرميصاء، امرأه ابي طلحة) یه عنی: نهز چوومه بهحشستی من رومه یصاا ژنکا نه بوو طه لحه یی ل وتری دیت.

د وان ههمی شهر و غهزایین پیغه مبهری -سلاډ لی بن- پی رابووی
 نه نس یی ناماده بوو، و ژ هندهک حه دیستین وی ریواتیه کرن دئیته وه رگرتن
 کو پیغه مبهری -سلاډ لی بن- هندهک تشتین خو یین تاییهت بو وی
 ب تنی دگوتن.. نه نس دبیژت: من یاری د گهل زاروکان دکرن پیغه مبهری
 -سلاډ لی بن- هاته نک مه، سلاډ کر و دهستی من گرت و نه ز
 ب کاره کی خو هنارتم، و نهو ل بهر سیبهره بیستانه کی یان دیواره کی
 روینشت و خو گرت هتا نه ز زقریمه نک وی، و من نهو په یام گه هاند یا
 وی نه ز پی هنارتم، گاڤا نه ز زقریمه نک دهیکا خو، وی گوته من: بوچی
 تو گیرو بووی؟ من گوتی: پیغه مبهری -سلاډ لی بن- نه ز ب کاره کی خو
 هنارتبووم، وی گوت: نهو چ کار بوو؟ من گوتی: تشته کی نه پینی بوو. وی
 گوت: نه پینی پیغه مبهری -سلاډ لی بن- قه شیره. گوت: قیجا من نهو
 نه پینی پشتی هنگی نه گوتییه کسی.

به لی نه گهر نهو تشتین پیغه مبهری -سلاډ لی بن- تاییهت بو وی
 گوتین هندهک نه حکامین دینی و فقهی تیدا هه بن، یین مفایع وان بگه هته
 موسلمانان هه میان، وی پشتی هنگی نهو دگوتن، دا نه کفته د بن گونه ها
 قه شارتنه علمی دا.

پیغه مبهری -سلاډ لی بن- وه سا سه ره ده ری د گهل نه نس دی دکر دا
 بیژی نهو کو ری ویه، و گه لهک جاران ده می گافی دکری دگوتی: کو ری
 من.. و ژ بهر وی قیانا مه زن یا نه نس دی بو پیغه مبهری -سلاډ لی بن-
 هه ی گرتدانه کا مه زن د ناقبره وان دا هه بوو، هتا وی دهره جی پشتی مرنا
 پیغه مبهری -سلاډ لی بن- ب چند سالان نه نس دی دگوت: شه فک ناچت
 نه گهر نه ز خوشقیی خو تیدا نه بینم، و دکره گری! یه عنی: هه ر شهف وی
 نهو د خهونا خو دا ددیت.

پسیار ژ موسایین کورئ نهنسی هاته کرن: بابئ ته پشکداری د چهند شهران دا کریبه د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن-؟ وی گوت: د ههشتان دا.

نهنس ئیک ژ وان سهحابییان بوو یین گهلهک و گهلهک ل دویف سوننه تا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دچوو و گوتننن وی کوم دکرن، و هندی ژئ هاتبا چاف ل وی دکر، لهو نه بوو هورهیره د گوتنه کا خو دا دبیترت: من نه دیتیبه نقیژا ئیکی هندی نقیژا نهنسی وهکی یا پیغه مبهری بت -سلاف لی بن-. و ده می وی ددیت موخاله فا سوننه تی یا دنیته کرن نهو گهلهک دتیشا و ب خهم دکهفت، ده می نهو ل دیمه شقی ل سهر زهمانی خهلیفین نوموویان یین پاشیعی، وی دیت خهلیفه و حاشییا وی نقیژنن خو گیرۆ دکهن، نیمامی زوهری دبیترت: جاره کی نهز چوومه مزگهفتا دیمه شقی من دیت نهنس یی ل ویرئ و یی دکهته گری، من گوتی: بوچی تو دکهیه گری؟ وی گوت: تشتی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- و سهحابییان وی مایه د ناڤ هموه دا بس نقیژه، و نهو ژئ هموه هو لی کر یا هموه لی کری. و جاره کی وی گوته خه لکی دیوانا خو: نهز دبینم هوبن هندهک کاران دکهن نهو د چاقین هموه دا ژ موی زراقترن، ل سهر زهمانی پیغه مبهری -سلاف لی بن- مه نهو ددیتن ژ وان کاران یین مروقی تی دهن!

ژ بهر ئیخلاص و دلسوزیا وی بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- خودی قدر و کرامه ته کا زیده دابویی، جاره کی ل هاقینن ناطورقانه کی وی هاته نک و گوتی: بابئ حه مزهی، عهردی مه هسکبوو ناڤ نینه نم بیستانی پی ناقدهین، هنگی نهنس رابوو ده ستنقیژا خو گرت و ده رکهفته چولی و دو رکاعه تین نقیژنن کرن و دوعا کرن، د گافی دا عهوران خو لیکدا و باران هات هتا بیستان باش ناقدای، هندهک ژ مروقتین وی دبیترن: پشتی باران

راوهستای ئەم چووین مه بهری خۆ دایێ کانی حەتا کیقە باران هاتییه، مه دیت ههما پیچهکتێ ژ عەردێ ئەنەسی وێقەتر هات بوو!

ل سەر زەمانێ ئەبووبهکری وی پشکداری د وان شەران دا کر یێن دبێژن: (حروب الردة) دژی وان کەسان یێن کافر بووین، و وی پشکداری د شەری یەمامێ ژێ دا کر بوو دژی موسەیلەمەیی درەوین. و ئەبووبهکری ئەو هەنارتبوو یەمەنی دا داخوازی ژ خەلکی بکەت کو ئەو د هەوارا لەشکەرێ ئیسلامی دەرکەفن.. و ژ بەر ئەمانەتا وی، و چونکی ئەو مەرۆقەک بوو خواندن و نفیسین دزانی ئەبووبهکری ئەو هەنارتبوو بەحرەینی دا ئەو خێرێن وان کۆم بکەت، و دەمی ئەبووبهکری مری ئەنەس ل بەحرەینی بوو.

ل سەر زەمانێ عومەری، دەمی لەشکەرێ ئیسلامی قەستا عیراکی کری، ئەو ژێ د گەل دەرکەفت، و ئەو ئیک ژ وان کەسان بوو یێن پشکداری د شەری قادسییی دا کری، ئەنەس دبێژت: رۆژا قادسییی من دیت ئالایهکتێ رەش د دەستی (ئبن ئوم مەکتومی) دا بوو. ناچی ئبن ئوم مەکتومی عەبدللاھ بوو، و ئەو مەرۆقەکتێ کۆرە بوو پشکداری د جیهادی دا کر و گۆتە مەزنی موسلمانان: ئالای بکە د دەستی من دا، ئەز مەرۆقەکتێ کۆرەمه وان نابینم، ژێ برەقم!

پشتی باژێری بەصرا هاتییه ئاڤاکرن ل سەر زەمانێ عومەری، عومەری ئەبوو موسایێ ئەشعەری هەنارته ویری دا دینی نیشا خەلکتێ وی بدەت، و گۆتی: ئەز دێ تە هەنیرمه عەرەکی شەیطانی هێکتین خۆ یێن لی داناین و مەرقاندین ژێ، فێجا تو وی بو خەلکی بێژە یا تو دزانی و ژێ پشتراست، و خۆ نەگووژێرە دا خودی دی تە نەگووژێرت.. هنگی وی گۆتە عومەری: ئەی ئەمیرولمؤمنین، هەندەک صەحابییان د گەل من بەنێرە؛ دا

ئەو ھارېكارىيا مېن بېكەن. عومەرى بېست و نەھ صەھابى دانە د گەل وى ئېك ژ وان ئەنەسى كورې مالكى بوو. ئەنەس ھاتە بەصرا و لى ئاكنجىبوو و كارى خۆ كرە نىشادانا قورئانى و تەفسىرى و فقھى بۆ خەلكى، و نەگەر ئەنەس ئېك ژ زانايىن صەھابىيان يىن مەزن نەبا عومەرى ئەو د گەل ئەبوو موسابى نەدھنارته وى جەب ب زەحمەت.

دەمى فتنە د ناڤ ئوممەت دا پەيدا بوو ئەنەس ژ وان صەھابىيان بوو يىن خۆ داياھ د گەل ئىمام عەلى و پىشتەقانىيا وى كرى، ھەر وەسا ئەو ژ وان بوو يىن پىشتەقانىيا عەبدللاھى كورې زوبەيرى ژى كرى دژى عەبدلمەلكى كورې مەروانى، و بوو بوو واليى كورې زوبەيرى ل بەصرا، و دەمى دەسھەلات بۆ عەبدلمەلكى ب تنى ماى و وى حەججە كرىيە مەزنى عىراقى، خەلكى عىراقى ب سەركىشىيا عەبدررەھمانى كورې ئەعەشى ب شۆرەشەكى پابوون دژى ئومەوىيان ب تايبەتى واليى وان حەججەجى، ئەنەسى كورې مالكى پىشتەقانىيا قى شۆرەشى كرى، ب دەقى نە كو ب دەستى؛ چونكى ئەو ھنگى گەلەك يى پىر بوو. ژ بەر شان ھەلوپىستىن وى حەججەجى زىدەگاڤى ل سەر وى كرى، وەكى كو زىدەگاڤى ل سەر ھژمارەكا صەھابىيان دى ژى كرى و ھندەك ژ وان كوشتىن ژى!

ھنگى ئەنەسى كاغەزەك بۆ عەبدلمەلكى ھنارته شامى، تىدا گازندە ژ حەججەجى كرى، و گۆتە خەلىفەى: ئەز ب خودى كەمە ئەگەر جوھى و فەلەيان ئېك ژ وان مرؤفان دىتبان يىن خزمەتا پىغەمبەرىن وان كرىن، ئەو دا قەدرى وى كرىن، و مەن دەھ سالان خزمەتا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- كرى و ھوبن ب قى رەنگى سەرەدەرىيى د گەل مەن دكەن! عەبدلمەلكى كاغەزەك بۆ حەججەجى ھنارت و تىدا نقىسى: گاڤا كاغەزا مەن گەشتە تە، بچى دەست و پىيىن بابى حەمزەبى ماچى بكەى، و وى رازى كەى،

ٺهگهر ٺهز دزانم دئ چ ب سهري ته ٺينم. هنگي ههجا جي ب يا وي کر و
ٺهنس رازيکر.

زانائين ديروڪي ههمي ل وي باورتنه ڪو ٺهنس سالا دههه بهري
مسهختبوني هاتبو سمر دنيايي، بهلي ٺهو د سالا مرنا وي دا ب خيلاف
چووينه، و پتريا وان ديٺن: مرنا وي ل سالا (۹۳) بوو، مهنا ٺيئي وي
دهمي مري (۱۰۳) سال بوو، و ٺهو دووماهي صحابي بوو مري.

گاڻا ٺهو كهفتيه بهر نساخيا مرنه، هندهكان گوتي: دختوري بو ته
نهئين؟ وي گوت: دختوري ٺهزي نساخ ڪريم.. پاشي وي گوت: ل نڪ
من بيٺن: (لا اله الا الله)، و وي ٺهو د دويٺ وان دا گوت، هتا مري.

دهمي ٺهو مري موٺهرقي عجلي - و ٺهو ٺيڪ ٺ زانائين تابعيان
بوو- گوت: ٺهڻو نيٺا علمي چوو.. گوتني: چاوا؟ وي گوت: دهمي
زهلامهڪي موٺهدع ٺ ٺهلي دلچونان هڻرڪي سهرا حمديسهڪي د گهل مه
دڪر، مه دگوتي: وهره دا بچينه نڪ وي يي ٺهو ٺ پيغه ميري -سلاف لي
بن- بهيستي!

عبداللاهي ڪوري مهسعوودي

خزمه تڪاري قورناني، و خزمه تڪاري پيغهمبر بوو -سلاف لي بن-،
ژ بمر نيزيڪيا وي يا زنده ژ پيغهمبري -سلاف لي بن- يي نمو نه نياسيبا
دا هزر ڪمت نمو نيڪ ژ نه ندامتن مالا پيغهمبريه، نه بوو موسايي
نشمعري دبيرت: ده مي نهز و برايي خو ژ يه مني هاتين، هيامه ڪا درتو
مه هزر دکر نمو نيڪ ژ خه لڪي مالا پيغهمبريه -سلاف لي بن- هندي
مه دديت نمو ده يڪا وي دچوونه د مالا پيغهمبري ڦه.

روڙه ڪي نمو ب سهر داره ڪي ڪهت هه ڦالين وي پيپين وي ديتن، و
هندي نمو دزراڻ و زه عيف بوون، وان پي ڪر نه ڪهني، ئينا پيغهمبري
-سلاف لي بن- گوته وان: ((هوين ب چ دڪنه ڪهني؟ پيپين عبداللاهي
روڙا قيامه تي د تهرانيي دا ژ چيائي نوحودي گرانترن))^(۱).

عبداللاهي ڪوري مهسعوودي، ژ لايي بابي ڦه نمو ژ نويجاخا
(هوڙه ليسان) بوو، و خه لڪي مه ڪهني نه بوو، با پيري وي غافلي ڪوري
حه بيبي نيڪه مين ڪس بوو ژ مالباتا وان هاتييه مه ڪهني و لي
ناڪنجي بوي و بوويه نيڪ ژ حه ليفين بابڪي زوهر پيپين قوره يسي، ده يڪا
عبداللاهي نمو دگوتني (ام عبد) نمو ژي ژ نويجاخا هوڙه ليسان بوو.

ژ لايي ڪه لخي ڦه عبداللاه مروڙه ڪي هوير بوو، و يي زه عيف ژي
بوو، ده مي وه جي بو پيغهمبري -سلاف لي بن- هاتي نمو هيشتا يي
جحتيل بوو، ژيبي وي ل دورين پازده ساليبي بوو، و ڪاري وي هنگي

(۱) محمد ڦه دگوهي زت.

شقانی بوو، نهو شقانی عوقبه یی کورپی نه بوو موعه یطی قوریشی بوو، نه گهرا موسلمانبوونا وی -وه کی دهندهک ریوایه تان دا ژ وی ب خو هاتییه فه گوهاستن- نهو بوو جاره کی نهو ژ دهرقه ی مه که هی ل بهر په زی بوو، پیغه مبهری -سلاډ لی بن- و نه بوو به کر د بهر وی را دهریاسبوون، پیغه مبهری -سلاډ لی بن- گوئی: خورتو! ته هندهک شیر هیه؟ وی گوئی: به لی، بهس نهف پهزه ئیمان ته ل نک من و نهو نه یی منه، پیغه مبهری -سلاډ لی بن- گوئی: کانی بز نه کا بی شیر بی نه.. گوئی: من ئیک بره نک وی، وی دهستی خو ب گوهانان دا ئینا خواری و تشتهک پیغه خواند و دوت، من دیت شیر ژئی هات هتا ئامان تژیووی! وی و نه بوو به کری شیر فه خواری و چوون.. گاڤا عبداللهاهی نهف چهنده ژ وی دیتی، حیبه تی ما، نهفه چییه ل بهر چاقتین من چیووی!؟

عبدللاهی ژ هندهک مروقان بهیستبوو کو موحه ممد یی دبیرت: نهز پیغه مبهرم.. و نهو گوئنه کی دخوینت دبیرت: نهفه گوئنا خودییه بو من ژ عسمانی دئیه خواری؟ نه ری تو بیژی نهف گوئنا وی ب گوهانین بزنی فه خواندی نهو گوئن بت یا نهو دبیرت: نهفه گوئنا خودییه؟ پشتی عبداللهاهی نهف موعجیزه یا پیغه مبهری ب چاقتین خو دیتی وی گلهک خو نه گرت، هه زوی وی قهستا پیغه مبهری کر دا ل سهر دهستی وی موسلمان بیت، و هنگی هیشتا پیغه مبهری -سلاډ لی بن- و خودان باوهرین د گهل دا نه چووبوونه د مالا نهرقه می فه، هندهک نقیسه رین سیره تی دبیرت: ب تنی بیست و دو کهس بهری عبداللهاهی موسلمان بوو بوون.

عبدللاهی جحیله کی فقیر بوو، مالباتا وی ژ وی و دهیکا ب تنی پیک دهات، پشتی موسلمانبوونا وی و دهیکا وی ژئی نهو نیزیکی پیغه مبهری و مالا وی بوون، و وان خزمه تا وی دکر..

رۆژه‌کێ ده‌می هیشتا گازییا ئیسلامی ل ده‌سپیکا ژییی خۆ، و به‌لکی هیشتا ئەو ل قووناغا مالا ئه‌رقه‌می بت، سه‌حبیان دان و ستان‌دن د نایه‌را خۆ دا کر، ئیک ژ وان گۆت: هیشتا قوره‌یشیان گوهر لی نه‌بوویه مرۆقه‌ک قورئانی ب ده‌نگه‌کێ بلند د ناڤ وان دا بخوینت، ئه‌ری ئیک ژ هه‌وه هه‌یه به‌جت وی ئاشکه‌را د ناڤ وان دا بخوینت؟

عه‌بدللاه‌ی کورێ مه‌سه‌وودی گۆت: ئەز دێ ب قی کاری رابم، وان گۆتی: ئەم دترسین ئەو تشته‌کی ل ته‌ بکه‌ن، قی کاری زه‌لامه‌کی خودان عه‌شیره‌ت پی دقیت؛ دا عه‌شیره‌تا وی به‌ره‌قانییی ژئ بکه‌ن، ئەگه‌ر مه‌سه‌لی ئەڤ چه‌نده خواست.. و ئاشکه‌رایه کو هنگی (ته‌عه‌صوبا عه‌شیری) د ناڤ قوره‌یشیان دا یا گه‌رم بوو، و چو ئویجاخ و بابکان قه‌بویل نه‌دکر که‌سه‌کێ بیانی ته‌عه‌دایی ل ئیک ژ وان بکه‌ت ئەگه‌ر کو مرۆقی وان موسلمان ژئ بت، و عه‌بدللاه‌ی کورێ مه‌سه‌وودی قوره‌یشی نه‌بوو، به‌لکی هه‌وه‌یلی بوو، و که‌س ژ عه‌شیره‌تا وی ل مه‌که‌هی نه‌بوون به‌ره‌قانییی ژئ بکه‌ن، له‌و سه‌حابییان گۆتی: تو ب کیر قی کاری نایی و نه‌کو ئەو ته‌ بیتشین. وی ئیصرار ل سه‌ر گۆتتا خۆ کر، و گۆته هه‌قالین خۆ: من به‌تلن خودی دێ هاریکاریا من که‌ت. پاشی عه‌بدللاه‌ چوو حه‌ره‌می و ل نک مه‌قامی راه‌ستیا، و هنگی تیشته‌گه‌ه بوو، زه‌لامین قوره‌یشیان هه‌می ل (دار الندوة) دروینشتیوون، عه‌بدللاه‌ی ب ده‌نگه‌گی بلند ده‌ست ب خواندنا سووره‌تا (الرحمن) کر، مه‌زنین قوره‌یشیان مان.. ئیکی به‌ری خۆ دا یی دی، پاشی گۆته ئیک و دو: ئه‌ری ئەڤه کورێ (ئوم عه‌بد)ی چ دبیژت؟ هنده‌کان گۆت: ئەو یی وی ئاخفتنی دبیژت یا موحه‌مه‌د پی هاتی.. هنگی ئەو رابوونه سه‌ر خۆ ب نک وی ڤه‌ چوون و ب سه‌ر و چاقتین وی دادان، و وی هه‌ر قورئان خواند، حه‌تا وان سه‌ر و چاقتین وی

رهش و شین کرین، و وی سوورهت تمامکری! پاشی نهُو زقیری نک ههقالین خو، وان گوتی: نهُها نهُم ژ قئی دترسیاین ل سهر ته.. وی گوت: بو خو نهُهکنه خهم! ب خودی قئی گاقی ژی نهُو ل نک من چو نینن، و نهُگر هوبن ههز بکن سوباهي ژي دئ چم قورئانی د ناڤ وان دا خونیم، وان گوت: نه.. نهُقه بهسه ته ئیکا هند کر وان گوھ ل وی تشتی بت یی وان پی نهخوش.

نهُف سهرهاتییه هندی دگههینت کو عبداللاه مروقهکی ب جهرگ بوو و نهُو نه دترسیا.

گاڤا پیغه مبهري -سلاف لی بن- دهستوری دایه سهحابییتن خو کو نهُو مشهخت بین و بچنه هه بهشه، عبداللاه ئیک ژ وان سهحابییان بوو ییتن مشهختبووین، و پشتی هنگی نهُو ژ ویری قه گه ریابوو و ب مشهختی چوو بوو مه دینتی ژي.

پشتی پیغه مبهري -سلاف لی بن- و سهحابییتن وی ژ مه کههتی مشهختبووینه مه دینتی، عبداللاه کورپی مسعودی ئیک ژ وان سهحابییان بوو ییتن زوی ژ هه بهشه زقیرینه مه دینتی بهری شه ری بهدری؛ ژ بهر کو نهُو ئیک ژ وان سهحابییان بوو ییتن پشکداری د شه ری بهدری دا کرین، و د هندهک ریوایه تان دا هاتییه کول رزژا بهدری دو گهنجین نه نصاری نهُو یین گوتنی: (کورپن عه فراتی) پشکداری د کوشتنا نهُبوو جهلی دا کریو، به لی دیاره نهُو تمام نه بوو بوو، و ده می عبداللاه کورپی مسعودی که له ختی وی دیتی چوو هنداث و گاڤا زانی نهُو نهُبوو جهله، وی سهر و ریپیتن وی کیشان و گوتی: نهُقه تویی دوژمنی خودی؟ خودی تو شهر مزارکری یان نه؟ وی گوت: نهُوی شهرکری هه تا هاتییه کوشتن یی

شهرمزار نینه! بیژە من: سەرکەفتن یا کتیە ئەقرو؟ عبداللاهی گوتی: یا خودی و پیغمبەری و بیە.. پاشی عبداللاھ ب کەلەختی خۆ یی بچوبک قە چوو سەر سنگی وی، ئینا ئەبوو جەهلی گوتی: تو ب سەر جەهکی ب زەحمەت کەفتی، شقانی کارکان! پاشی عبداللاهی ئەو تمامکر و مزگینیا کوشتنا وی گەھانده پیغمبەری -سلاڤ لی بن-.

ژ بلی بەدری عبداللاهی د وان هەمی شەرتن دی ژ ی دا یین پیغمبەری -سلاڤ لی بن- کرین پشکداری کرپوو، و ئەو ئیک ژ وان بوو یین ل رۆژا شەری حونەینی مایە ل مەیدانی و نەرەقی، دبیژت: ئەم نیزیکی حەشتی گافان پاشپاشکی زقرین بیی پشتا خۆ بەدینە دوژمنی، پاشی ئەم بو پیشقە چوون و مە خۆ ب پیغمبەری را گەھاندن، و شەرکر.

ل مەدینە حەتا پیغمبەری -سلاڤ لی بن- قەستا خودایی خۆ کری، عبداللاھ ئیک ژ وان کەسان بوو یین خزمەتا پیغمبەری دکر، و هەردەم ب تاییەتی ل سەفەران- وی نقین و سیواک و نەعالا پیغمبەری -سلاڤ لی بن- هل دگرت، و بەری نوکە مە گوتنا ئەبوو موسایی ئەشعەری قەگنرا دەمی ئەو دبیژت: وەختی ئەز و برایی خۆ ژ یەمەنی هاتینە مەدینە، و ئەقە پستی قەکرنا خەیبەری بوو، دەمەکی درێژ من هزر دکر عبداللاهی کورێ مەسعودی و دەیکا وی ژ ئەندامین مالا پیغمبەری -سلاڤ لی بن- هندی هند ئەو دچوونە مالا وی.

ژ بەر نیزیکیا عبداللاهی ژ پیغمبەری -سلاڤ لی بن- ئەو بووبوو ئیک ژ زانایین صحابییان یین مەزن، ب قورئان و سوننەتی، ئەو دبیژت: حەفتی سوورەتین قورئانی من ژ دەقی پیغمبەری ب خۆ یین وەرگرتین، کەس هەقکییا من ناکەت سەرا وان. و وی گەلەک حەدیس ژ ی ئیکسەر ژ پیغمبەری -سلاڤ لی بن- گوھ لی بووبوون، و ژ ی روایەت کرپوون.

هندهک جاران پیغه مبهری -سلاف لی بن- داخواز ژئی دکر ئهو قورنائی بو وی بخوینت و وی گوھی خو ددایی، ئیک ژ وان جاران ئهو بوو ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئیی: قورنائی بو من بخوینه. گوئ: من گوئی: ئهز بو ته بخوینم و ئهو بو ته هاتییه خواری؟ گوئ: وی گوته من: ئهز حمز دکم من ئهو ژ ئیکی دی گوھ لی بت. عبداللهاهی دهست ب خواندنا سووره تا (النساء) کر، و ده می ئهو گه هشتییه قی نایه تی: ﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ۝ يَوْمَئِذٍ يَوْمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ۝ ﴾ (النساء: ۴۱-۴۲) هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوئی: هنده بسه، عبداللهاه دپژت: من بهری خو دایی چاقین وی یین تژی رۆندک بوین^(۱). و ژ بهر شاره زاییا عبداللهاهی د خواندنا قورنائی دا، پیغه مبهر -سلاف لی بن- د گوته کا خو دا دبیزت: ((مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ غَضًا كَمَا أُنزِلَ فَلْيَسْمَعْهُ مِنْ ابْنِ مَسْعُودٍ))^(۲) یه عنی: هه چیی پی خوئ بت قورنائی تهر بخوینت وهکی کو هاتییه خواری، بلا ئهو گوهدارییا وی ژ ئبن مهسوودی بکهت.

ل سهر زه مانئ عومه ری ده می وی عه ماری کورئ یاسری هنارتییه کووفه دا بیه ئه میر، وی عبداللهاهی کورئ مهسوودی ژئی د گهل هنارت: دا بو وی بیه وه زیر، و وی کاغه زهک بو خه لکی کووفه هنارت تیدا نقیسی: ئهو ههردو ژ سه حابیین ژته اتینه و ژ خه لکی بهدرینه، قیجا هوین گوهدارییا وان بکن، و چا ل وان بکن، و هه چهنده من دقیا

(۱) بوخاری و مسلم فه دکوهیزن.

(۲) ئهمهد فه دکوهیزت.

عبداللاهی بۆ خۆ بهێلم، بهلێ من هوبن ب پيش خۆ ئیخستن.. و ئەڤه هندی دگههینت کو ئیمامی عومەر ب چاڤهکی بلند بهری خۆ ددا عبداللاهی کوړی مسعودی.

پشتی عومەری ئەو هەنارتییە عیراقی دا ئەو هاریکارییا ئەمیری کووفە بکەت و دینی بۆ خەلکی بیژت، و قورئانی نیشا وان بدەت، ئەو ما ل وتری حەتا زەمانی ئیمامی عثمان زی.. و عبداللاھ دئیتە هژمارتن مەدرەسەیک د خواندنا قورئانی دا، و رەنگی خواندنا وی ژ گەلەک شاگردەیین وی یا هاتییه ڤهگواستن، و ناشکەرایه کو قورئان ب گەلەک تەرزان دەتە خواندن، و ئەو تەرز هەمی ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- یین هاتینە ڤهگیران، و ئەو ئەون یین دبێژتی: (قرائات)، و هەر صەحابییەکی کانی قورئان ب کیژ قرائەتی ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- وەرگرییه وی ئەو ب وی رەنگی نیشا خەلکی ددا، و ژ بەر کو گەلەک ژ وی خەلکی ئەو بوون یین ژ نوی هاتینە د ئیسلامی دا، و ئەو ب دورستی د مەسەلا جودابوونا قرائەتان نەدگههستن، هەندەک جاران هەڤرکی د ناڤهرا وان دا چی دبوو سەرا خواندن، و دەمی هەندەک صەحابییین مەزن بۆ جیهادی دەتە عیراقی یان شامی یان مصری، و وان ئەو هەڤرکییا خەلکی ل سەر خواندنا قورئانی ددیت، و تەعەصصوبا خەلکی هەر جەهکی بۆ خواندنا وی صەحابیی قورئان نیشا وان دای، وان صەحابییان هەست ب (خەطەرەکا) مەزن دکر، و ترسا وان ئەو بوو رۆژەک بیت موسلمان د قورئانی دا ب خیلاف بچن، و شەری ئیک و دو بکمن سەرا خواندنا وی، لەو دەمی ئەو دزڤرینە مەدینە وان ناگههدارییا ئیمام عثمانی ب قی چەندی دکر، و داخواز ئی دکر ئەو ئوممەتی ژ قی (خەطەری) رزگار بکەت، ژ بەر وی چەندی ئیمامی بریار دا لژنەیهکی ژ هەندەک صەحابییین شەرەزا پیک بینت،

دا ئەو دوباره قورئانئ د ئىك موصحفئ دا بنقيسن، و هژمارهكا دانهيان ل بهر وئ نوسخئ بنقيسن و ل سمر وه لاتين موسلمانان به لاث بكن.. و مه گۆت: دوباره؛ چونكى ل سمر زه مانئ ئەبووبه كرى ئەف چهنده بۆ جارا ئىكى هاتبووكرن، ده مئ ئەبووبه كرى ب قى كارى رابووى وى ژى لژنهيەك ب سەرۆكاتييا زه يدئ كورئ ثابتى پىكئينا بوو و وان نوسخه يەك ژ قورئانئ نقىسيبوو و دانابوو نك ئەبووبه كرى، پشتى ئەبووبه كرى ئەو نوسخه مابوو ل نك عومهرى، و ده مئ عومهر شههيدبووى ئەو نوسخه مابوو ل نك كچا وى ده يكا موسلمانان حه فصايئ، ده مئ عوئمانى برىاردائ نوسخه يەكا ئىكگرتى ژ قورئانئ به رههف بكن، وى ژى -وهكى ئەبووبه كرى- لژنهيەك پىكئينا و همر زه يد كره سەرۆكئ لژنئ، و ژ بهر كو عبه دلاھئ كورئ مه سعوروى هنگى ل كووفه بوو، ئەو د قئ لژنى دا نه بوو، پشتى لژنى نوسخه يەك به رههف كرى و د گهل نوسخه يا ئەبووبه كرى هه قبه ركرى، عوئمانى برىار دا چهنده نوسخه يەكان ل بهر بنقيسن و به نيرته وه لاتين موسلمانان، و وى فرمان دا همر نوسخه يەكا دى يا هه بت بيته لادان و سۆتن؛ دا موسلمان د خواندنا قورئانئ دا ب هه قركى نه چن، و ئەف كارئ ئىمامئ عوئمان كرى مه زنترين خزمهت بوو وى بۆ قورئانئ و ئوممه تا ئىسلامئ كرى، و كارئ وى ب دلئ هه مى صه حاببيان بوو، و وان ده ستخوشى لئ كر، به لئ ئەف كاره ب دلئ عبه دلاھى نه بوو! بۆچى؟

وى گۆت: ئەف رهنگئ قورئانئ يئ نهز پئ دخوئنم ئەوه يئ من ژ ده قئ پئغه مبه رى -سلاف لئ بن- وه رگرتى، و ده مئ من ل نك پئغه مبه رى -سلاف لئ بن- قورئان ب قى رهنگى دخواند، زه يد هئشتا زارۆك بوو يارى د گهل بچويكان دكرن! چاوا ئەز خواندنا خو به ئيلم و ژ نوئ وهكى وى بخوئنم؟

هوسا وی خو نهرازی کر، و نهرازیبونا خو ناشکرا ژی کر، نهف
 ههلویستی وی ب دلّی گهلهک صهحابییان نهبوو، و ئیمامی عوئمان ئیک
 ژ وان بوو، و وان نهو ههلویست حسیبکر وهک ژیکشهکرن بو پرتزا
 موسلمانان، لهو عوئمانی فهرمان ل وی کر نهو ژ کووفه بیت و بزقرته
 مهدینئی، بهری نهو ژ کووفه دهرکهفت، خهلهکی کووفه گووتی: نهگهر تو حمز
 بکهی نهچه، و نم ناهیلین نهخوشیهک بگهته ته؟ وی گووت: نهخیر! من
 بهیعه یا دایه عوئمانی، و دقیت نهز گوهدارییا وی بکم، و من نهقیت نهز
 ئیکهمین کس بم فتنی د ناڤ ئوممهتی دا پهیدا بکم.. و نهو زقری
 مهدینئی.

ل قییری تبیینیهکا فهر ههیه دقیت نم خواندهقان لی ناگهدار
 بکهین، نهو ژی نهقهیه: دقیت نهئیته هزرکرن کو دهمی عوئمانی موسلمان
 ههمی ل سهر نوسخهیهکی کۆمکرین مهعنا یا وی نهوه نهو نوسخهیتن دی،
 یان نهو قرائهتین دی یین قورئانی هاتنه ژ ناقبرن و ژبیرکرن و نهو نهمان.
 نهخیر! نهو قرائهت هتا نهقرۆ ژ یین ماین و دئینه خواندن و ریوایهتکرن،
 و ههر ئیکی ژ زانستین قورئان و تهفسیرئ ناگهدار بت باش دزانت کو
 (موصحهفین صهحابییان) وهکی بو دئیته گوتن، و قرائهتین وان یین
 ژیکجودا دئینه ریوایهتکرن و خواندن ژی، و د تهفسیران دا بهحس ژئ
 دئیتهکرن، بهلی (موصحهفا عوئمانی) وهک بنیات دئیته هژمارتن، و نهف
 موصحهفه بوو یا ل دهسپیکا دیروکا ئیسلامی، دهمی هیشتا موسلمانین
 نوی نهف مهسهله باش فههم نهگری، ژ جودابوون و لیککهفتنی پاراستین،
 و نهو ئیکگرتی هیلاین، لهو خودی خیرا وان صهحابییان مهزن بکمت یین
 ب فی کاری رابوون، و نهف خزمهتا مهزن پیشکیشی ئیسلامی و
 موسلمانان کری، و ل پیشییا ههمییان ئیمام عوئمان.

عبداللاھ مروّڤهک دهنګ خوش بوو ب قورئانی، و نهو مروّڤهکی
دلنازک بوو، ههڤالهکی وی دبیرت: من دیت ژ بهر گریبی دو خیچین رهش
ل بهر ههردو چاقین وی چی بوویون.

دهمی عبداللاھ کهفتییه بهر مرنی ئیمام عثمان چوو سهرا دا،
گوتی: تو گازندهیا خو ژ چ دکهی؟ وی گوت: ژ گونیهین خو، عثمانی
گوت: دلّی ته دچته چ؟ وی گوت: رهحما خودی، عثمانی گوتی: بو ته
نههنیرمه د دویف دختورهکی را؟ وی گوت: دختوری نهزی نساخ کریم.
عثمانی گوتی: نم تشتهکی بدهینه ته؟ وی گوت: من ههوجهیی ب چو
نینه.

مرنا کورپی مهسعودی ل مهدینی بوو ل سالا سیپ و دوی، و هنگی
ژییی وی شپست و تشتهک سال بوو، و نهو ل بهقیعی هاته قشارتن.

بہری دووماہیئی..

- عدکرمہ کورئی ٹببوجھلی، ٹببوی بۆ ئیسلامی شہیدبوی
- حارثہ، ٹببوی قمنجییا د گمل دہیکت ٹبو بریہ بھشتی
- حاطب، ٹبو بھشتیئی جارہکن ہلنگفتی
- ٹببوو ہورہیرہ، راویئی پیغہمبہری
- عوکاشی بہری تہ راکر
- جابانی کوردی

عەكرمه كورئ نەبووجههلى نەوئ بو ئىسلامئ شههيدبووى

نەخۆشترين رۆژ د ژيانا پيغه مبهري دا -سلاڤ لئ بن- وهكى وى ب خو گۆتاييه عائيشايئ ئەو رۆژ بوو يا خەلكئ طائفئ ب كرتتيرين رهنگ بەرسقا وى دا، قئيجا ئەو ب عئجزي قه ژ باژئيرئ وان دەرکهفتئ، و ژ قههراڤان دا رٲكا خو خەلەت كرى و مەسافا شەقەك و رۆژەكان ژ مەكەهئ دويركرفتئ، هنگى خودئ ملياكەتئ چيایان هئارته نك وى و گۆتئ: ئەگەر تو حەز بگەى ئەز دئ هەردو چيایين مەكەهئ ب سەر خەلكئ وئ دا ئينمە خوار، وى گۆت: نە.. ئەز هيشئ دكەم خودئ هئدەك مرۆقان ژ پشئا وان بيئتهدەر پەرستنا خودئ ب تنئ بگەن و چو شريكان بو وى چئ نەگەن!^(۱)

و وەسا چئبوو وهكى وى هيشئ كرى.. نئزيكى دەه سالان پئشه نەچوو، خودئ ژ پشئا كافرئ مەكەهئ يئ مەزن، يئن وهكى عوتبه و شيبه و نەبووجههلى هئدەك مرۆڤ دەرئخستن نە ب تنئ تەوحييدا خودئ كزن، بەلكئ ئالايئ تەوحييدئ ل گەلەك جە- و وەلاتان ژى بلندكرن، و بەرئ گەلەك خەلكئ دا ئىسلامئ.. و ئيئك ژ وان عەكرمه بوو، نەوئ ژ پشئا نەبووجههلى دەرکهفتئ، نەبووجههلى نەوئ پيغه مبهري -سلاڤ لئ بن- گۆتايئ: فيرعەونئ قئ ئوممەتئ!

(۱) بوخارى فەدگوهئزت.

عەكرمه كورپى عەمرى كورپى هيشامى كورپى موغيره يى مهخزوومى بوو، بابى وى عەمر مهزنى بابكى مهخزوومييتن قورهيشى بوو، و ئەو مرۆكهكى شارەزا و تىگههشتى بوو، ژ بهر هندى قورهيشيان دگوتى: (ئەبوولحهكم)، پىغهمبەرى -سلاف لى بن- دوعايەك ژ خودى كر كو ئەو ئىسلامى ب وى يان خوارزايى وى عومەرى كورپى خەططابى عەزىز بكەت، و دوعايى ژ خوارزايى گرت نه ژ خالى!

عەمرى ژ حەسويدى باوهرى ب پىغهمبەرى -سلاف لى بن- نهئينا، گوت: ب خودى ئەز دزانم موحهممەد درهوان ناكەت، بەلى مالباتا هاشمى گوت: فلان تىت يى مهيه، فلان تىت يى مهيه، و حەتا مه شىاى مەلەلانى د گەل وان د وان تىستان دا بكەين، وان گوت: پىغهمبەر ژ مهيه، ئەرى چاوا دى شىين مەلەلانى د قى تىتى دا د گەل وان كەين!؟

ژىيى عەكرمەيى نىزىكى يى پىغهمبەرى بوو -سلاف لى بن- دەمى ئىسلام هاتى ئەو ل دۆرتن چل ساليى بوو، ژ بهر كارلىكرنا بابى وى ل سەر وى، ئەو نه ب تنى موسلمان نەبوو بەلكى وى ژى وەكى بابى خو ب رەنگەكى دژوار دوژمناتىيا ئىسلامى كر، و وى ژى وەكى بابى خو و مهزنىن دى يىتن قورهيشيان نەخوشى و عەزابەكا زىدە گەھاندە هەژارتن موسلمانان، حەتا ئەو رۆژ هاتى يا موسلمانان تىدا مەكەھ هىلاى و مشەختبووینە مەدينى.

پشتى بۆرىنا پتر ژ سالەكى د سەر مشەختبوونا موسلمانان را بو مەكەھى رۆژەكى خەبەرەكى نەخوش گەهسته مەكەھى، كو موحهممەد و هەقالىن وى يىتن چووینە د رىكا كاروانى بازرگانى يى قورهيشيان دا ئەوى ب سەرۆكاتىيا ئەبوو سوفيان ژ شامى دزقرت، و ئەبوو سوفيانى هەوارتن خو يىتن گەھاندینە خەلكى مەكەھى كو ئەو د هەوارا وى دەرکەئن.. مهزنىن

مهكههئ، و بهري ههمييان مهزني مهخزوومييان عهمرئ كورئ هيشامي،
 بريار دا نهو لهشكهركئ هزار نهفهرئ ناماده بكهن، و دهوارا نهبوو
 سوفياني بچن، ب ريئه نهبوو سوفياني جابهك دا وان كوئز شيام ريكا
 خو فهگوهيزم و كارواني ژ دهستي موسلمانان رزگار بكمم، قيجا بزقرنه فه،
 نهبووجهلي ب لات و عزايسي سويند خوار كوئم نازقيرن هستا
 موجهمهدئ نهشكيتين و نهچينه سهر كانيكين بهدرئ و سئ روژان بمينينه
 ل ويري حهيوانان فهكوژين، و عهرهقي فهخوين، و ژن بو مه برهقسن!

بو ب جهئنانا سويندا خو، نهبووجهلي بهري لهشكهري خو دا دهقهره
 بهدرئ، و كورئ وي عكرمه ژئ د ناڤ وي لهشكهري دا بوو، نهبووجهل
 گههشته بهدرئ بهلي ژئ نهزقري فه؛ چونكي كهلهخي وي ب دهستين
 موسلمانان د چالهكي دا هاته فهشارتن، پشتي لهشكهري قورهيشييان
 ئيكهمين و مهزنترين شكستن ب دهستي موسلمانان خواري.

پشتي عكرمه زقريبه مهكههئ، ل شوينا بابئ خو نهو بوو مهزني
 بابكي مهخزوومييان، و دوژمناتييا وي بو موسلمانان دو جاران هندي
 بهري لي هات؛ چونكي مسهلا تولا بابئ وي ژئ هاته سهر.. عكرمه،
 وهكي پترييا مهزن و ماقويلين مهكههئ نهوين مرؤقين وان ل روژا بهدرئ
 هاتينه كوشتن، ل هيقييا وي روژئ بوو يا نهو تيدا د شهركئ دي دا
 بهرانبهر موسلمانان رادوهستن؛ دا تولا بهدرئ بستين، و نهو روژ هات،
 ل شهووالا سالا ستيئ نهو و موسلمان ل مهيدانا ئوحدوئ گههشته ئيك،
 ل وي روژئ نه ب تنئ عكرمه دهركهفتبوو ئوحدوئ، بهلكي وي ژنكا خو
 ژئ نهوا دبوو كچا مامي وي حارثئ كورئ هيشامي د گهل خو برسو؛ دا
 نهو ژئ د گهل ژنكين قورهيشي هاندانا زهلامان بكهن بو ستاندنا تولا
 كوشتييين خو.. د قئ شهري دا نهبوو سوفيان سهركيشئ لهشكهري

قوره‌یشییان بوو، و خالدی کورپی وه‌لیدی مه‌زنی لایبی راستی بوو، و عه‌کرمه مه‌زنی لایبی چه‌پن بوو، و ل وی ده‌می له‌شکمری قوره‌یشییان شکه‌ستی و نیزیک بوو ب نی‌کجاری بره‌قت، خالد و عه‌کره‌می ده‌وره‌کی مه‌زن د گوه‌ورینا نه‌نجامی شه‌ری دا گتیرا پشتی وان دیتی ر‌مباز و تیرها‌قیزن موسلمانان نه‌و گری ل پشت له‌شکمری به‌ردای، هنگی نه‌و ل دۆر له‌شکمری موسلمانان زفرین و ژ پشتی فه هاتنی، و ده‌مه‌کی در‌یژ پی‌تفه نه‌چوو وان شکه‌ستنه‌کا له‌شکمری یا دژوار نی‌خسته ر‌یزین موسلمانان، و عه‌کره‌می وه‌کی هه‌قالین خو‌یین دی گۆت: نه‌فه پیش رۆزا به‌دری فه!

ل شه‌ری خنده‌کی ژ ی ل سالا پی‌نجی، عه‌کره‌می ده‌وره‌کی به‌رچا‌ف هه‌بوو، و ده‌می حیصارا کافران بو‌مدینی فه‌کیشای و بی‌نا وان ته‌نگبو‌ی، رۆزه‌کی عه‌کرمه د گمل هژماره‌کا کافران شیان ل جه‌ه‌کی ته‌نگی خنده‌کی خو‌ب هه‌سپ فه به‌اقینه لایبی دی ب وی نی‌ه‌تی کو هت‌پشی بده‌نه س‌مر موسلمانان، به‌لی هنده‌ک ژ هه‌قالین وی هاتنه کوشتن و نه‌و شیا خو‌رزگار بکه‌ت و بره‌قت و بزفرته لایبی دی یی خنده‌کی.

عه‌کره‌می به‌رده‌وامی دا دوژمناتییا خو‌بو‌نیسلامی هه‌تا سالا هه‌شتی مشه‌ختی ده‌می وی وه‌کی هه‌می خه‌لکی مه‌که‌هی دیتی ژ نشکه‌کی فه موسلمانان دۆر ل باژیری یا گرتی، هنگی مه‌زنین مه‌که‌هی بریار دا نه‌و باژیری ته‌سلیم بکه‌ن، پشتی وان زانی کو به‌رگری ب وان فه نائیت، و پی‌غه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- فه‌رمانا ل له‌شکمری خو‌گری کو نه‌و شه‌ری نه‌که‌ن نه‌گه‌ر شه‌ری وان نه‌ئیته‌کرن.

بریارا ته‌سلیمبو‌نی ب دل‌ی عه‌کره‌می نه‌بوو، له‌و وی و هژماره‌کا کیم ژ هه‌قالین وی بریار دا شه‌ری هت‌رشکه‌ران بکه‌ن، نه‌گه‌ر خو‌نه‌ف بریاره وه‌کی ره‌نگه‌کی خو‌کوشتنی ژ ی بت! هه‌قالی وی یی به‌ری خالدی کورپی

وهلیدی کفته بهر سنگی، و خالد نهوه یی د ژيانا خو هه مییی دا شههک نهکری و نهو لهشکهر شکست بت یی نهو د گهل! هندهک ژ ههقالین عهکرمه ی هاتنه کوشتن، و نهوین ماینه ساخ ژ ی وهکی وی ب رهقا خو را نهگهشتن.. و پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- پریار دا هه می کس بیته نازاکرن، چهند مروقه کین کیم تی نهبن، وی گوته سه خابیین خو: خو نهگه هوین وان بیینن خو ب پاته یی که عی قه ژ ی گرتی وان بکوژن! بوچی؟ چونکی نهو تاوانبارین هه ری بوون -وهکی نوکه دبیتن-، و نیک ژ وان عهکرمه بوو.. نهف خهبری نهخوش گهشته عهکرمه ی لهو وی پریار دا کو ب لای یه مهنی قه برهقت.

پشتی پاقرکنا مه که هی ژ سه نه م و سه نه مه پرتسییی و موسلمانبوونا پرتیا خه لکی وی، کومه کا ژنکین قوره یشیان چونه نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دا به یی بده نه وی و موسلمانبوونا خو ل نک وی راگهینن، و نیک ژ وان کابانی و دوتماما عهکرمه ی بوو، وی گوته: نه ی پیغه مبهری خودی، عهکرمه ژ بهر ته یی رهقی چوو به یه مهنی؛ چونکی ته خوینا وی یا هه لاکری، قیجا تو لی بیوره و نه مان ی بدی خودی نه مان ی بده ته ته.. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوته: مه نه مان دای ی نه گه ر بزقرت. گاڤا دهیکا هه کیمی نهف خهبری خو ش ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوه لی بووی، هه ر زوی وی کار ی خو کر و قه ستا یه مهنی کر و ب دویش زه لامی خو دا چوو دا وی قانع بکهت کو بزقرته قه و موسلمان بیت.

ژنکا وی د قی کار ی خو دا ب سه رکهفت، و شیا وی ب هزرا خو قانع بکهت، پشتی نهو پشتراست کری کو موحه ممه د که سه کنی دلفره هه و نه وهکی مه زنین دنیا یییه، که رب و کین جهی خو د دلی وی دا نابینت، و وی نه مان یا دایه عهکرمه ی نه گه ر بزقرت و موسلمان بیت.

دهمى پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- ب زڅرنا وى حسيماى كهيفا وى
 گهلهك هات، و گوتنه صهحابييين خو: نهغه عهكرمه دى نيتنه نك هموه
 خودان باوهر و مشهخت، څيچا هوين ل نك وى خهبران نهبيژنه بابى وى؛
 چونكى دانا خهبران بو مرييان ساخان دئيشينت و نهو ناگههنه مرييان.. و
 دهمى عهكرمه گههشتييه نك پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- پيغهمبهر ب لهز
 بهر ب وى څه چوو هتا نهگههشت كراسى خو يى ب سهر څه بكهته بهر
 خو، و گوت: ((مرجبا بالراكب المهاجر)) ب خير بيت سويارى مشهخت، و
 هوسا وى هاتنا عهكرمىي ژ يهمنى بو نك خو وهك مشهختبون بو
 هژمارت.

عهكرمىي جاهلييهت هاڅيته پشت خو، و هر ژ روژا نيكى وى بريار
 دا نهو زوى ب خو را بگههت و نهو عهمرى وى يى ماىي همىيى بو
 خزمهتا ئيسلامى تهرخان بكهت، گاڅا وى ئيسلاما خو ل نك پيغهمبهرى
 -سلاڤ لى بن- راگههاندى، وى داخواز ژ پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- كر
 كو نهو داخوازا غفراندنا گونههان بو وى ژ خودى بكهت، پاشى وى سوژ دا
 پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- كو كانى چهند مال وى د نهيارهتيا ئيسلامى
 دا خهرجكريبه نهو دو جاران هند د خزمهتا ئيسلامى دا خهرج بكهت، و
 چهند شهر وى دژى موسلمانان كريبه نهو دو جاران هند شهرى دژى كافران
 بكهت، و وى سوژا خو ب جهئينا..

ل سهر زهمانى پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- پيغهمبهرى هندهك كار
 ئيخستنه دهستى، و دهمى نهبووبهكر ژى بوويه خهليفه وى نهو هنارته
 دهڅهرا عوممانى دا شهرى مورتهددان بكهت، و پشتى هنگى نهبووبهكرى
 نهو هنارته يهمنى ژى هر بو وى كارى.

ل سهر زه مانئ خيلافه تا عومهرى ده مئ شهريئ (فتوحاتان) دهست پئ كرى وى قهستا دهقرا شامئ كر، و پشكدارى د گه لهك شهران دا كر، و شهريئ وى يئ دووماهيئ شهريئ يهرمووكئ بوو.. ل سالا سيزديئ مشهختئ، ل دهقرا يهرمووكئ، شهركئ مهزن د ناچهرا موسلمان و رومئ دا چيبوو، عهكرمه و ژنكا وى و خهزويئ وى كو مامئ وى بوو د قئ شهري دا دنامادهبون، و دهه هات عهكرمه سوژا خو ب جه بينت.

بهري شهر دهست پئ بكهت سهرلهشكهريئ موسلمانان خالدئ كوريئ وهليدي ب نك دو شتيرين نه بهزين لهشكهريئ خو قه چوو: عهكرمه و قهعقاعئ، و داخواز ژ وان كر ئهو شهري دهست پئ بكن، ئهو ههردو بو پيشقه چوون و شعرين هه ماسئ گوئن، و داخوازا (موبارهزيئ) ژ لهشكهريئ رومئ كر، و هنگئ عهدهت بوو شهري ب موبارهزا هندهك قههره مانان دهست پئ دكر.

شهري دهست پئ كر.. رومئ ب هژمارا خو يا مهزن قه قيتكره لهشكهريئ موسلمانان، و شيان لايئ راستئ يئ لهشكهري پاشدا بيهن، و ب قئ چهندي ريكهكئ بو خو د ناڤ رتزين لهشكهري دا ببينن و پيشقه بچن دا ل دور وى لهشكهري بزقرن ئهوي ل نيقتئ، كو دلي لهشكهري بوو و ئهو جه بوو يئ سهرلهشكهري خالد و ههڤالين وى ژ قههره مانين مهزن ليئ، نيزيكبوو شكهستن بكهفته لهشكهريئ موسلمانان، و هندهك ژ وان پاشپاشكي زقيرين، ژنكان ل پشت وان دار راكرن و ل وان دان و ئهو هاندان كو بزقرنه مهيدانا شهري، و بيژن: هنگئ ژنكا عهكرمه ي شيا پازده جنديبين رومئ ب ئاسني بكوژت..

وى ده مئ عهكرمه وهكى شتيرهكئ بريندار ل مهيدانئ ل كافران دخوري و بو پيشقه دچوو و خو دهاقتته ناڤ لههيا لهشكهري رومئ، وى كافلانئ

شیریی خو شکاند، و ژ هسپی هاته خواری و ب ههمی هیتزا خو دانا کافران، هندهک ههقالین وی شیرهت لی کر کو وه نهکه، پاشدا وهره و خو بیاریزه، وی گوت: رۆژا من بۆ لات و عوززایی شهړی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دکر، ئەز نهدرەڤییم، ئەڤرۆ پشتهی کو ئەز بۆ خودی شهړی دکهم ژ رۆمی برهڤم؟!

پاشی وی ب دهنگهکی بلند گازی کر: گهلی موسلمانان، کی دی بهیعی ل سهر مرنی دهته من؟ مامی وی و خهزویری وی حارثی کورپی هیشامی و ضراری کورپی نهزوهری و چارسهد کهستین دی گوتی: ئەم دی بهیعی دهینه ته.. وان خو دا بهر خالدی کورپی وهلیدی دا وی بیاریزن و شهړهکی بی یه مان کر هتا پتیریا وان شهیدبوین.

شهړ ب سهرکهفتنا موسلمانان ب دووماهی هات، و موسلمان ل کوشتی و بریندارتن خو گهریان دا ببینن کانی کی مایه و کی چوویه، وان سی بریندار دیتن، د سهکراتی دا بوون، ئەو ب نک ڤه چوون بهری خو دانی نیک ژ وان عهکره مهبی کورپی نهبووجهلی بوو پتر ژ حهفتی برینان د لهستی وی بوون، بی دی حارثی برایی نهبووجهلی بوو، مامی عهکره می و خهزویری وی، و بی سییی سوهیلی کورپی عهمری بوو، و ئەڤ ههر سییه ژ وان مروقان بوون یین هتا فهتجا مهکههی ژی مهزنتین دوژمن بۆ نیسلامی! عهکره می گۆته موسلمانهکی فرهکا ئاڤی بده من، دهمی ئەو چووی دا ئاڤی بدهتی وی دیت مامی وی حارث ژی بی داخوازا ئاڤی دکهت، نینا وی گۆته وی موسلمانن ئاڤ د دهستان دا: ئاڤی بدهته حارثی، و بهری حارث ئاڤی ڤهخۆت، دیت سوهیل بی داخوازا ئاڤی دکهت، وی گۆت: ئاڤی بده سوهیلی، هتا ئەو چوویه نک سوهیلی وی دیت سوهیل تمامبوو، زڤری نک حارثی ئەو ژی تمامبوو، و دهمی ئەو چوویه نک

عەكرمەى دىت ئەو ژى يىن تامبوى بىنى ئىك ژ وان ئاقتى قەخۆت، ھەر
ئىكى ھەقالتى خۆ ب پىش خۆ ئىخست، و وان ب قى چەندىن نمونەيەكن
(ئىشارى) يى بى وىنە د دىرۆكى دا تۆماركر.
دەمى عەكرمە مرى ژىيى وى شىست و دو سال بوو، و وى چو كور
نەبون، و دبىژن: ب مرنا وى دووندها ئەبوجەھلى قەتەببوو.

حارثهين كورئ نوعمانئ خهزره جي نهوئ قهنجييا د گهل دهيكئ نهو برييه بههشتئ

نهگه ر ئوهيسئ قهرهني د ناڤ تابعيان دا ئهو كهس بت يئ قهنجييا د گهل دهيكئ نهو بريته بههشتئ، و پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- مهديني وي ب قئ چهندي كرڻ، بهري وي د ناڤ صهحابيان ژي دا ئيكي ب وي رهنگي هه بوو، قهنجييا د گهل دهيكئ نهو برسوو بههشتئ، و پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- شاهدهيي بو وي ب قئ چهندي دابوو..

ناڤئ وي حارثهين كورئ نوعمانئ كورئ نهفعي خهزره جيئي نه نصاري بوو، وهكي ژ پاشناڤئ وي ديار نهو ژ خهلكئ مهديني بوو، ژ ئويجاخا خهزره جييان و ژ بابكئ نه جاريان يئن پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ل تاخئ وان داناي و مالا خو و مزگه فتا خو لي ئاڤاكري. و دياره نهو ل سه ر دهستئ موضعه بي كورئ عومه يري فيري ئيسلامي بوو بوو، ده مي پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- نهو هنارتييه مهديني، بهري مشه ختبوني دا ئيسلامي د ناڤ وان دا بهلاڤ بكهت و ديني نيشا بدهت.

ده مي پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- و هه قالئ وي نه بوو بهر گه هشتينه مهديني، و پشتي حيشترا وي ل تاخئ نه جاريان نيخياي، و وي بريارداي نهو ل ويري بمينت و مزگه فتا خو ئاڤا بكهت، حارثه ئيك ژ وان كهسان بوو يئن كهيفا وي گه لهك هاتي، و كهيفا وي هيشتا پتر هات ده مي وي زاني كو پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- بريارا داي كو هتا مالا وي و

مزگهفتا وی بیته ئاڤاكرن نهو ل مالا نهبوو نهيووبى بمينت، نهوا دكهفته ب رهخ وی جهى قه يى بريار هاتيبهدان مزگهفت لى بيته ئاڤاكرن؛ چونكى مالا حارثهى دكهفته ب رهخ مالا نهبوو نهيووبى قه، مهعنا: پيغهمبهري قى گاشى و پشتى مالا خو ئاڤا دكهت ژى دى جيرانى وي بت.

نيزيكى حهفت ههيقان پيغهمبهري -سلاف لى بن- ل مالا نهبوو نهيووبى ما، حهتا مهزهلكين وي و مزگهفت هاتيبه چيكرن، و ل وي دهى ههري جارهكا پيغهمبهري -سلاف لى بن- ههوجهى خانيبهكى با، بو خو يان بو مروقهكى خو يى نيزيك، حارثهى مروقتين خو دبرن و مالا خو بو وي ئالا دكر، بو نمونه دهى خهلكى مالا پيغهمبهري -سلاف لى بن- و عهياى نهبووبهكرى هاتينه مهدينى، حارثهى نهو ل مالا خو ئاكنجى كرن، دا نهو نيزيكى پيغهمبهري بن -سلاف لى بن-، و حارثه ب شهف و روژ د خزمهتا وان دا بو.. و دهى فاطمايا كچا پيغهمبهري -سلاف لى بن- شوى ب عهلى كرى، پيغهمبهري -سلاف لى بن- گوتهى: خانيبهكى بو خو پهيدا كه.. وي خانيبهك پهيداكر يى دوپروو ژ پيغهمبهري -سلاف لى بن- ئينا پيغهمبهري -سلاف لى بن- گوتهى: من دقيت تو يى نيزيكى من بى.. عهلى گوتهى: بيژه حارثه يى كورئ نوعمانى دا نهو مالا خو بو مه ئالا كهت، پيغهمبهري -سلاف لى بن- گوتهى: حارثهى هند جاران مالا خو بو مه يا ئالاكرى ئيدى هم شهرم ژى دكهين! گاڤا نهف ئاخفتنه گههشتيبه حارثهى نهو هاته نك پيغهمبهري -سلاف لى بن- و گوتهى: نهى پيغهمبهري خودئ! من يى زانى ته دقيت فاطما يى نيزيكى خو بكهى، و مالا من نيزيكترين مالىن نهجاريانه بو ته، و نهز و ههري تشتهكى من ههى بو خودئ و پيغهمبهري وينه، و نهز ب خودئ كهمه نهو تشتهى تو ژ من وهردگرى ل نك من چيتره ژ وي يى تو دهيلى..

پیتغمه مبهری -سلاف لی بن- گوتی: تو راست دبیژی و خودی بهره که تی بو ته بیتخته مالی ته، و هنگی فاطما و علی هاتن و ل مالا حارشی ناکنجی بوون حهتا وان مهزه لکهک بو خوب رهخ مهزه لکا پیتغمه مبهری فه چتیکری.

دو کسین دی ژ بلی حارشی د مالا وی دا دژیان، نیک دهیکا وی بوو نموا دگوتی: جه عده یا کچا عوبهیدی نه ججاری، و ژنکا وی دهیکا خالدی یا نه ججاری، و نمو همدو ژ وان ژنکان بوون یین همر زوی باوهری نینای و بهیعه دایه پیتغمه مبهری -سلاف لی بن-، و پیتغمه مبهری -سلاف لی بن- قه دره کی زنده ددا دهیکا وی و هندهک جاران دچوو سمرا وی ددا ل مالا وی و ژ خوارنا وی دخوار.

قی ژنی کورپی خوب رهنگه کی تازه پهروه رده کریوو، و نمو فیری نه خلاقه کی باش کریوو، لمو ده می نمو مهزنبوی و بوویه خودان ژن و عه یال ژی وی قه دره کی زنده ددا دهیکا خو، و نمو هند د گمل وی یی باشبوو حهتا سوجهتا باشییا وی د ناڤ خه لکی همییی دا به لاقبوی و پیتغمه مبهری ژی -سلاف لی بن- پی زانی، و نهڤ باشییا وی مه تل پی داهتنه گوتن، نه گهر کسهک بو دهیکا خو پی باش با، دا بیژن: خو تو دبیژی حارثیه!

و عده تی قهنجییا د گمل دهیابانه نمو خودانی خو ل دنیایی و ناخره تی سمرهراز دکهت، کانی چاوا خرابییا د گمل وان خودانی ل دنیایی و ناخره تی رویرهش و شهر مزار دکهت.. قهنجییا حارشی د گمل دهیکا وی سمرهرازیه کا وه سا ب رزقی وی کر حهتا نمو برییه بهحشتی، و بوویه نه گهر کو هیشتا نمو یی ساخ پیتغمه مبهری -سلاف لی بن- مزگینییا بهحشتی بدهته وی، عائیشا دبیژت: پیتغمه مبهری -سلاف لی بن- گوت: ((دَخَلْتُ

الْحَنَّةَ، فَسَمِعْتُ فِيهَا قِرَاءَةً، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: حَارِثَةُ بِنُ النَّعْمَانِ، فَقَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَذَلِكُمْ الْبِرُّ كَذَلِكُمْ الْبِرُّ)) يمعنی: ئمز چوممه
 د بهحشتی دا - و بهلکی ئەفه د خەونی دا بت، و خەونین پیتغه مبهران
 وهینه- دهنگی خواندنهکی هاته من، من گووت: ئەفه کییه؟ گوته من: ئمو
 حارثهیی کورئ نوعمانییه. پیتغه مبهری -سلاف لی بن-: باشی یا وهسایه،
 باشی یا وهسایه (۱).

مهخسه د پاشییی ل قیرئ باشییا د گهل ده یکتیه.. معنا: ئەگهرا
 چوننا حارثهیی بو بهحشتی، پیتغه مبهری -سلاف لی بن- بو قهنجییا وی
 د گهل دهیکا وی زقراند، و ئەگهرا ئمو هنده د گهل دهیکا خو یی باش نهبا،
 بهلکی ئەف قهنجییه د گهل وی نه هاتبا کرن.

حارثه ژ وان سهحابییا یین پشکداری د وان ههمی شهرا دا کری
 یین پیتغه مبهر -سلاف لی بن- د ژانا خو دا پی رابووی، و ئمو ئیک
 ژ وان موجهدان بوو یین ل رۆژا بهدرئ ناماده بووین، ئمو تن خودی گوئییی:
 ((اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَقَدْ عَفَرْتُ لَكُمْ)) هورن چ دکهن بکهن، من گونههین هموه
 یین غهفراندین (۲).

ژ وان شهرا حارثهیی پشکداری تیدا کری، و وی جبریل تیدا دیتی،
 وهکی ژ وی ب خو هاتییه فهگوهستن شهرا بهنوو قوره یضه بوو، و شهرا
 حونهینی..

دهمی شهرا خندهکی ل سالا پیتنجی مشهختی ب دووماهی هاتی،
 پشتی کو جو هییتن بهنوو قوره یضه خیانه تکرئ، پیتغه مبهری -سلاف لی بن-

(۱) حاکم فهدگوهتیزت.

(۲) بوخاری و موسلم فهدگوهتیزن.

فەرمان ل صەحابییان کر ئەو کارێ شەری بکەن و بچن قەستا جوھییەن خائین بکەن، پێغەمبەر -سلاڤ لێ بن- د بەر ھندەک صەحابییان بۆری دیت وان کارێ شەری یێ کری و رێزێن خۆ یێن دورستکرین، پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتە وان: کەسەک د بەر ھەوہ را بۆرییە؟ وان گۆت: بەلێ، دوھییە کەلبی ل سەر ھێستەرکێ بوو، وی فەرمان ل مە کر ئەم چەکێ خۆ ھلگیرن و خۆب رێز کەین، و وی گۆتە مە: ئەڤە پێغەمبەری خودێ یێ دئیت.. پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتە وان: ئەو جبریل بوو..

ل سالا ھەشتێ مشەختی ژێ دەمی شەری حونەینی چیبووی، و پستی موسلمان کەفتینە کەمینا کافران، پتیریا لەشکەری رەڤی، ھژمارەکا کیم تێ نەبت، ئەو ل جھێن خۆ مابوون، و حارثە ئیک ژ وان بوو. پستی شەری حارثە د بەر پێغەمبەری را بۆری دیت زەلامەک یێ د گەل پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- دئاخفت، حارثە دەریاسبوو و سلاڤ نەکر، پستی ھنگی پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: بۆچی تە سلاڤ نەکر؟ وی گۆت: من دیت تو و زەلامەک دئاخفتن، قیجا من نەڤیا ئاخفتنا ھەوہ بیرم.. پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: تە ئەو دیت؟ وی گۆت: بەلێ.. پێغەمبەر -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: ئەو جبریل بوو، و ئەگەر تە سلاڤ کریا ئەو دا بەرسڤا تە دەت.

ژیی حارثە درێژ بوو بوو و ئەو مابوو حەتا خیلافەتا موعاویە، و دبێژن: ئەو ل دووماھییا ژیی خۆ کۆرە بوو بوو، مرنا وی ل سالا (۵۱) مشەختی بوو.

حاطه بئ له خمی ئەو بەهەشتیی جارەکی هلنگفتی

صەحابییی قتی جاری ئەم بەحس ژئی دکەین هەر چەندە بویوو ئیک ژ کورپین مەکهەیی و بازرگانین وی یی ناقدار د دەلیقەیا کرین و فرۆتتا ئەرزاق و خوراکێ دا، بەلی ئەو نە ژ خەلکێ مەکهەیی بوو، یان بلا بیترین: نە ژ ئویجاخا قورەیشییان بوو، و جفاکا عەرەبان ئەوا -هنگی- ل سەر بناخەیی عەشیرەتی دەهاتە ئاڤا کرن، قەبویل نەدکر کەسەک ژ ئویجاخەکا بیانی بیت و د ناڤ ئویجاخی دا بژیت ئەگەر کەسەک ژ ئویجاخی پشتهفانیی لئ نەکەت، و (وەلائا) خۆ نەدەتی، و هنگی ئەو کەسێ بیانی وەکی (مەولا) بۆ وی کەسی دەهاتە نیاسین یی پشتهفانی لئ کری، و ب وی دەهاتە نیاسین.. ئەقە ئەو قانون بوو یا جفاکا عەرەبان قەت پی لئ نەدانا.

ئەڤ صەحابییه ژ ئویجاخا لەخمییان بوو، و لەخمی ژ عەرەبێن قەحطانی دئینه هژمارتن ئەوین بنیاتی وان بۆ یەمەنی دزقیرت، پاشی ئەو ژ وئیری یین بەلاقبوون، و ئەو عەرەبێن بەری هاتنا ئیسلامی دەولهتەک ل (کنده) ل ژئرییا عیراقت ئاڤا کری د نەسەبا خۆ دا بۆ قتی ئویجاخی دزقیرن.

حاطەب، و ئەو ناڤتی وی صەحابییه یی نوکە دئ سەرھاتییا وی قەگتیرین، کورپی عەمری کورپی عومەیری کورپی سەلمەیی لەخمییه، بەری

هاتنا ئىسلامى ئىمرومۇقەكى بازىرگان بوو، بازىرگانىيا قويت و خوارنى دكر، د گەريانىن وى دا بو بازىرگانىيىن جارهكى بەرى وى كهفته مەكهه، و ئىمرو جه ل دلى وى هات لىم وى پىرار دا ل وىرى ئاكنجى بيت، بەلى حەتا ئىمرو بشىت بىمىنتە ل مەكهه دقئىت ئىمرو كەسەكى قورەيشى بىمىنت وەلاتا خو بدەتى، و ل سىر ناغى وى ئىمرو بىتە ئىك ژ ئاكنجىيىن مەكهه، و ئىمرو كەسى ئەف خزمەتە بو كرى زوبەرى كورى عەووامى ئىسەدى بوو، ئىمرو دىبوو كورمەتى پىغەمبەرى -سلا لى بن-، و بەلكى بازىرگانىيىن ئىمرو گەھاندبە ئىك و نىاسىنى د ناغىبەرا وان دا پەيدا كرىت.

حاطەبى لەخمى بىن قەحطانى، بوو مەولايى زوبەرى قورەيشى بىن عەدنانى، و بوو ئىك ژ كورىن مەكهه و بازىرگانىن وى بىن ناقدار.. ژ قى يا مە گۆتى زىدەتر دىروكى چو ژ سىر و بەرى ژيانا وى بەرى ئىسلامى بو مە قەنەگىرايه، گاغا ئىسلام هاتى و ھەر ل روژىن ئىكى زوبەرى ھەقالى حاطەبى ب رىكا ئىبووبەكرى موسلمانبوو، و ھەر چەندە دىروك بەحس ناكەت ژى، بەلى دوىر نىنە زوبەرى دەور د ھندى ھەبت كو ھەقالى وى حاطەب ئىسلامى بنىاست و كەيف پى بيت و ئىمرو ژى ھەر زوى وەكى ھەقالى خو موسلمان بيت، و ھنگى ژىبى وى ل دۆرىن ھەقەدە سالىيى بوو.

سەرھاتىيىن ژيانا وى زىدە ب فرەھى نەھاتىنە قەگىران، بەلى ئاشكەرايه كو ئىمرو مۇقەكى بازىرگان بوو، و دىت گەلەك دەمى خو وى ژ دەرئەھى مەكهه ب كاروانان قە بوړاند بن، لىم گەلەك بەحسى وى نائىتەكرن.. ئىمرو ئىك ژ وان صەحابىيان بوو بىن مەشەختبوونە مەدىنى، بەلى ديارە پىستى چوونا وى بو مەدىنى ھىشتا ھندەك مۇقئىن وى بىن نىزىك و ھندەك (مەصلحەتىن) وى بىن بازىرگانى ل مەكهه مابوون.

وهكى دى بؤ مه ژ سهرهاتياا فهكرنا مهكههئ ناشكهره بت، و ل مهدينى
 نهو نيك ژ موسلمانين راستگؤ و چاك بوو، يئن بمردهوام د فرمانا
 پيغه مبهري دا -سلاڤ لى بن-، و چونكى نهو تيرهافئيرهكى سهكفان و
 زيرهك بوو وى پشكدارى د پترييا وان شهر و غمزايان دا كرسوو يئن
 پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- پئ رابووى، وهكى بهدرئ، و ل رؤژا نوحودئ نهو
 نيك ژ وان صهحابيئن كيم بوو يئن مائنه ل مهيدانا شهرى پشتى
 رمبازان جهئ خو بمرداى و رهڤ كهفتييه رتزا موسلمانان، و دبئژن دهمن
 نهو هاتيه نك پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- و ديتى ديمئ وى يئ هاتيه
 برينداركرن و ددانئ وى يئ هاتيه شكاندن، وى گؤتئ: نهى پيغهمبهرئ
 خودئ كئ نهغه د گمل ته كريسه؟ وى گؤتئ: عوتبهئى كورئ نهبوو
 وهقصاصئ.. هنگى نهو و سعديئ برائئ عوتبهئى ژى د دويڤ دا چوون و
 لئ گهريان؛ دا وى بكورژن، بهلئ حاطهب ئيرا گهشت، و نهو كوشت و
 ههسپئ وى بؤ پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- نينا.

ل سالا پينجئ د شهرئ خندهكئ ژى دا نهو يئ نامادهبوو، همر وهسا
 ل صلحا حودهبيبيئ ژى ل سالا شهنئ، و نهو نيك ژ وان صهحابيان بوو
 يئن بهيعه ل بن دارئ دايه پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- نهوين خودئ د دهر
 حهقئ دا گؤتئ: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ
 مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ (الأحزاب: ١٨) و
 نهغه باشرين شاهديه بؤ وان كو خودئ يئ ژ وان رازيه.

ژ بهر نهمانهت و ئيخلاصا وى بؤ خودئ و پيغهمبهرى، پشتى
 صلحا حودبيبيئ ل سالا شهنئ، پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- نهو هنارته
 مصرئى دا كاغزها وى بؤ (موقهوقسى) بهت، و گاڤا نهو چويه ديوانا
 مهزنى مصرئى وى گؤتئ: زهلامهكى بهرى ته حوكم ل ئيرئى دكر دگؤت: نهز

خودایى بلنڈترم، خودى تۆل پى ستاند پاشى تۆل ژى ستاند، و ئەو ب دژواری گرت، قىجا تو عىبرهتى بۆ خو ژى بگره، و خو نهكه عىبرهت بۆ خهلكى دى.. و وى كاغهزا پىغه مبهرى -سلاڤ لى بن- كره د دهستان دا، پشتى وى كاغهز خواندى و پهنگهكى نهرمىيى نيشاداي، وى دان و ستاندهك د گهل حاطه بى كر، ل دووماهيا دان و ستاندى وى گۆت:

- تو دىبىرى كو هه قالى ته پىغه مبهرى خودىيه..

حاطه بى گۆت: بهلى، ئەو پىغه مبهرى خودىيه.

موقهوقسى گۆت: ده مى مللهتى وى ئەو ده رىخستى، ئەرى بۆچى وى

نفرينهك ل وان نهذكر؟

حاطه بى گۆتى: ما تو نابىرى عىساى كورى مهربه مى پىغه مبهرى

خودىيه؟

وى گۆت: بهلى..

حاطه بى گۆت: باشه ده مى مللهتى وى ئەو گرتى و قىاي وى بكوژن

بۆچى وى نفرينهك ل وان نهذكر؟

هنگى موقهوقسى گۆتى: سهحهت خوش! تو مروقهكى حهكىمى و يى

ژ نك ئىكى حهكىم هاتى.. پاشى وى داخوازا كهسهكى كر كو عه ره بىيى

بزانت، و بهرسفا پىغه مبهرى -سلاڤ لى بن- ب عه ره بى نقىسى، تىدا

هاتبوو: ((بۆ موحه مبهدى كورى عه بدلاهى ژ موقهوقسى مهزنى قبطيان،

سلاڤ ل ته بت، من كاغهزا ته خواند، و ئەز تى گه هشتم و من زانى تو

بۆچ گازی دكهى، من دزانى پىغه مبهرى كى ماى بهلى من هزر ذكر ئەو دى

ژ شامى ده ركهفت، من قه درى قاصدى ته گرت، و دو جارىيىن ب قه در

ل نك قبطيان من بۆ ته هنارتن، و هندهك جلك و هتسترهك وهك

ديارى دا لى سويار بى، و سلاڤ ل ته بت)).

هوسا حاطه‌بی ب قاصدییه‌کا سه‌رکه‌فتی زقری فه پستی کو نهو پینج
روژان مایه ل مصری.. و ئیک ژ وان جارییان ماریا قبطی بوو ده‌یکا
ئیراهیمی کورئ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-، و هیستر نهو بوو یا ب ناقی
(دلدل) دئیته نیاسین.

* * *

به‌رچاقتین سه‌رهاتی د ژیان حاطه‌بی دا، یا کو ئایه‌ته‌کا قورئانی
تیدا هاتییه خوارئ، کو مه‌زنتین دهرس ژئ دئیته وه‌رگرتن، ل سالا همشتی
مشه‌ختی چیبووبوو، ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بریاردای مه‌که‌هی
ژ ده‌ستین کافران بینته‌ده‌ر، وی نه‌قیای سوجه‌تا ده‌رکه‌فتنا خو ب ره‌نگه‌کی
ئاشکرا بو همی که‌سان بیژت؛ دا ده‌نگ و باس نه‌گه‌نه کافرین مه‌که‌هی،
و نهو کارئ خو بو شهری نه‌کهن، و وی دوعا ژ خودایی خو کر کو نهو
مه‌سه‌له‌یا وان ل به‌ر کافران قه‌شیرت.

حاطه‌ب ئیک ژ وان که‌ستین کیم بوو یین سوجه‌تا قی ده‌رکه‌فتنی و
جهی ده‌رکه‌فتنی ب دورستی دزانی، و نه‌فه نیشانا هندئییه کو حاطه‌ب
ئیک ژ وان که‌سان بوو یین پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- باوهری پی هی،
گا‌قا حاطه‌بی مه‌سه‌له زانی، نهو رابوو کاغه‌زه‌ک بو هنده‌ک مه‌ولایین خو
ل مه‌که‌هی نقیسی؛ دا نهو ناگه‌هدارییا مه‌زنین مه‌که‌هی بکهن و ناگه‌ه
ژ خو هه‌بت!

د زمانئ سیاست و له‌شکرییی دا نه‌فه خیانه‌ته‌کا مه‌زنه، و
هه‌لوسته‌کی (خه‌طه‌ره)، خودئ ب ریکا وه‌حیی پیغه‌مبه‌ری خو ب قی
کاری حاطه‌بی ناگه‌هدارکر، ئینا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوته‌ه‌لی و
زوبه‌یری و مقدادی: هه‌رنه فلان جهی، ل ویری دی ژنه‌کی لی بینن،
کاغه‌زه‌کا د گه‌ل دا ژئ بستینن و بینن..

گاڦا ٺو گهشتينه وي جهي و وان ٺو ژن ل ويري ديتي، وان گوتې: وي کاغزا د گل ته هي بده مه، وي گوت: چو کاغز د گل من نينن، وان گوتې: يان دې کاغزې دهيه مه، يان دې جلکين ته دهرنشيږ کين! هنگي ٺو ترسيا و کاغزهک ژ ناف کمزيبين خو دهرتخست و دا وان، دهمي وان کاغز دايه پيغهمبيري و وي کاغز څه کري زاني کو حاطهبي ٺو بو هندهک خه لکې مه کههي يا نقيسي و تيدا به حسې دهرکهفتنا پيغهمبيري يا کري، پيغهمبيري -سلاڦ لي بن- گوته حاطهبي: ٺه څه چيه حاطهبي؟ وي گوت: لسزې د حوکمي دا ل سمر من نه که، ٺهز مروڅه کم د ناف قوره شيبان دا دژيم بهلي ٺهز نه ژ وانم، و ٺو موهاجرين د گل ته هدين وان همميان هندهک مروڅ ل مه کههي يين هين دې کس و کارين وان ل مه کههي پاريزن، ٺهز تې نه بم، من چو مروڅ ل ويري نينن کس و کارين من بپاريزن، لهو من حهزکر قهنجيه کي ل وان بکم؛ دا ٺو کس و کارين من بپاريزن و چو نه خوشيبي نه گههيننه وان، و ٺهڦ کاري من کري من نه ژ کافري کريه، و ٺهز ل ديني خو ژي ليڅه نه بويمه.

مه عنا: حاطهبي څيا (نجهاده کي) بکهت، و بهلکي ژ لهزان دا، يان ژي ژ کيم شاره زاييا وي ب کارين لهشکري و سياسي، وي هزر کريت ٺهڦ کاره گلهک يي مهزن نينه، و ٺو زبانه کا مهزن ناگههينته کسي، مهسه له هومي ٺوه قوره شيبی دې کاري خو کم، و بهلکي ٺهڦ کاري وي بيته ٺه گهر کو ٺو چو نه خوشيبي نه گههيننه مروڅين حاطهبي! بهلي سوجهت گلهک ژ هندي مهزتر بوو.

ژ لايه کي دي څه ٺهڦ سمرهاتييه هندي دگههينت کو مروڅي باش و موخلص ژي دبت د هندهک دهليڅه يين لاوازييا خو دا تووشي خه له تييه کا مهزن بت، بهلي ٺهڦ خه له تييه هندي ناگههينت کو ٺو (منافقه) يان

كسهكى (دلپيس) و دوژمنه بو نيسلامى، نهختر! چو مرؤف خو نهگهر
صهحابى ژى بت، و ژ خهلكى بهدرى بت، يى پاراستى و (مهعصوم)
نينه ژ خهلهتى و گونههى..

پيغهمبهرى -سلاف لى بن- چ ههلويست ژ حاطهبى و فى كارى وى
وهرگرت؟

پيغهمبهرى -سلاف لى بن- گاڤا گوه ل بهرسقا حاطهبى بووى، وى
گوته صهحابييتن خو: وى راستيا خو بو هموه گوت.. هنگى عومهرى
گوت: نهى پيغهمبهرى خودى، بهپيله نهز ستويى فى منافقى لى بدهم،
پيغهمبهرى -سلاف لى بن- گوتى: نهو ل بهدرى ناماده بووبوو، و ما تو
چ دزانى بهلكى خودى بهرى خو دابته خهلكى بهدرى و گوتبتى: نيدى هوين
چ دكمن بكمن، من گونههين هموه بو هموه يين غهفراندين، هنگى رۆندك
ژ چاقين عومهرى هاتن و گوت: خودى و پيغهمبهرى وى چيتر دزانن^(۱).

د قى سهرهاتيبى دا دهسپيكا سووره تا (المتحنة) هاتهخوارى:
﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ ثَلُمُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ
كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ حَرَجْتُمْ جِهَدًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا
أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾ ﴾ نهى نهوين
باوهرى ئيناي، هوين دوژمنين من و دوژمنين خو بو خو نهكهنه دوست و
سهركار، دلى خو بدهنى و دهنگ و باسيتن پيغهمبهرى -سلاف لى بن- بو
بهن، و نهپينييتن موسلمانان بو بيژن، و وان كوفر ب وى حهقييتن كريبه يا
بو هموه هاتى ژ باوهرى ئينانا ب خودى و پيغهمبهرى وى و نهو تشتتى

(۱) بوخارى و موسلم ژ عهليبين كورى نهبو طالبي قهدگوهيزن.

هاتییه خواری ژ قورئانی، ئەو پیغەمبەری و ھەوہ ژێ -گەلی خودان باوہران- ژ مەکەھێ دەردئێخن؛ چونکی ھەوہ باوہری ب خودێ خودایی خۆ و تەوحیدای وی ئینایە، ئەگەر ھوین -گەلی خودان باوہران- پیخەمەت جیھادا د رێکا من دا مشەخت بووینە؛ دا رازیبوونا من ب دەست خۆ بیتخن، ھوین وەلانا خۆ نەدەنە دوژمنین من و دوژمنین خۆ، کو ب نەپەنی قە ھەز ژ وان بکەن، و ئەز ب وئ یێ زانامە یا ھەوہ قەشارتی. و یا ھەوہ ئاشکەرا کری، و ھەچیئی ژ ھەوہ وئ چەندێ بکەت ب راستی ئەوی رێکا راست یا ل بەر خۆ بەرزەکری و یێ ژ ھەقییی دەرکەفتی.

ھەر وەکی خودێ قیا قئی سەرھاتییی د سوورەتەکا قورئانی دا تۆمار بکەت؛ دا ئەو بیتە دەرسەکا بەردەوام بۆ خودان باوہران کو ئەو نەفسین خۆ پێ پەرورەدە بکەن، و بزانی کو خودان باوہر، خۆ ئەگەر صەحابی ژێ بت، مرۆقە، و مرۆق ھندەک جارانی دکەفتە ژێر گفاشتنا واقعی، و ئەو مرۆقەکی پاراستی نینە ژ خەلەتی و گونەھێ، ئەگەر خۆ ئەو گونەھ گونەھەکا مەزن ژێ بت، بەلێ پیتقییە ل سەر دەسپەلاتی و مرۆقین کاربەدەست بزانی چاوا ب رەنگەکی دورست دئ سەرەدەرییی د گەل حالەتین ب قی رەنگی کەن.

ھەر چەندە ئەو کاری حاطەبی کری ل دویش قیاسین لەشکەری رەنگەکی خیانەتی بوو -وەکی مە گۆتی- و ئەگەر مرۆق -وەکی عومەری- ب سەر قە بەرێ خۆ بەدەتی بەلکی ھزر بکەت ئەقە رەنگەکی منافقییە، بەلێ خودێ و پیغەمبەری مەسەلە ب رەنگەکی دی ھەلسەنگاند و ژ لایەکی دی قە ئەو نیشا مە دا، مرۆقی نەفسەکا عەجیب ھەبە، یا تژی کەند و کوورە، و ئەو ژ لاوازیی قەت خلاص نابت، و ئەگەر خودێ بەردەوام مرۆقی نەپارتزت، ئەو کییە ژ نەفسی و ھەوایی وئ بیتە پاراستن؟ حاطەب موسلمانەکی راستگۆ بوو، و موھاجرەکی دلسۆز بوو، و ھەما بەسە

بیرین: ئەو ئیک ژ وان موحاهدان بوو ییتن پشکداری د شەڕی بەدری دا کرین.. بەلێ ئەقی هەمییی ئەو ژ هندی نەپاراست کو جارەکی ئەو بەلگفت و بکەفته ژیر پیبستا نەفسی، و پەیوەندییێن مرۆقایییی بەری وی چەندەکی ژ ریکی لادەت، و بەری بەرەمەکی خراب ب خەلەتیی وی قە بیت خودی ئەو پاراست، و حالێ وی بۆ پیغەمبەری ئاشکەراکر، و پیغەمبەری ب نەرم و حەلیمیی خۆ، و شارەزییا خۆ د پەرورەدەکرنا نەفسان دا، شیا قی خەلەتیی هەقالی خۆیی نتریک راست بکەت، و شکستنا وی قەگرت، و ئیکا هند ژ صەحابییان چی بکەت کو ئەو نەبنە هاریکار بۆ شەیطانی ل سەر برایهکی خۆ، و ب سنگەکی فرەه پیشوازییی لی بکەن، پستی وی (حەجمی) خەلەتیی خۆ زانی، و ژێ پەشیمانبووی!

ل سەر زەمانی خەلیفین راشد حاطب یی بەردەوام بوو ل سەر خزمەتا خۆ بۆ ئیسلامی، و وی پشکداری د جیهادی دا کر بوو، و ل پارێژی مەدینی و ل سالا سیهێ مشەختی، ل سەر زەمانی ئیمام عوثماني، حاطهیی وهغەرا خۆ یا دووماهییی کر، و ئیمام عوثماني نقیژ ل سەر کر، و هنگی ژیی وی ل دۆرین شیتست و پینج سالییی بوو.

نهبوو هورهيره راوييي پيغهمبهرى سلاف لى بن

هر چنده ئهو نيزيكي چار سالان ب تنى مابوو د گهل پيغهمبهرى
-سلاف لى بن-، و نهغه دههكهئى كيمه نهگهر نمم د گهل مانا گهلهك
صهحابييين دى قياس بكهين بهلى ئهو گوئن و همديسين وى ژ پيغهمبهرى
-سلاف لى بن- قهگوهاسين ژ يين ههمى صهحابييين دى پترن، و نهغه بو
هندى دزقرت چونكى پيغهمبهرى -سلاف لى بن- دوعايهك بو وى كربوو كو
هر تشتهكى وى گوھ لى ببت خودى ژ بيراي وى نهبت.. و وهسا چيپوو،
هر تشتهكى وى ژ پيغهمبهرى -سلاف لى بن- گوھ لى بووى، يان
صهحابييهكى دى گوھ لى بووى و بو وى قهگيراي ما ل بيرى و حرفهكا
ب تنى ژى قهت ژ بيراي وى نهچوو.. جارهكى مهروانى كورئى هكهمى قيا
نمتيحانهكى پى بكهت بىي ئهو پى بحهسييت، ئينا مهروانى هنارته
ب دويش را، و هنگى مهروان واليى مهدينى بوو، و گوئى: هندهك
همديسان بو مه بيژه، و مهروانى فرمان ل كاتبى خو كربوو كو ئهو ل پشت
پردهى خو قهشيرت، و وان همديسان بنقيست يين ئهو ديژرت.. پشتى پتر
ژ سالهكى بوى، جارهكا دى وى هنارته ب دويش را، و گوئى: ئهو
همديسين پار ته بو مه گوئين، بو مه بيژه قه، و وى فرمان ل كاتبى خو
كر كو بهرى خو بدهته نفيسينى، پشتى وى همديس ههمى گوئينه قه،
مهروانى گوته كاتبى خو: ها.. چاوا بوو؟ وى گوئى: نهى ئهمير! ب خودى
وى حرفهكا ب تنى ژى خهلهت نهگوئ!!

ژ بهر کو پترييا سوننه تا پيغه مبهري -سلاډ لي بن- وي يا پاراستي و بو مه ښه گيږاي، دوژمنين سوننه تي هه ژ بهري و هره کهريا خو يا هافيتيبي، و هندي ژي هاتي بيبهختي يي ب دويښ ښه ناي، و کار بو هندي يي کري وي د چاڅين خه لکي دا کريت کهن، و وهکي مرؤښه کي دره وين نيشا وان بدهن؛ دا مه وه تي بگه هينن کو ئو که سين ئه ښه دينه بو مه ښه گيږاي نه يين باوهري بوون، لهو دڅيت ئه م چو تستان ژ څي ديني وهکي راستي بهک و هرنه گرین! بهلي خودي سهرتيرا وان ل بهري دا، و څيانا څي صحابي و همي صحابي يين دي که فته دلي خودان باوهران راست و دورست، و نه څيانا وان کره نيشان ل سهر منافقييا خوداني خو!

صحابي يي څي جاري ئه م به حس ژي دکهين، راويي پيغه مبهري -سلاډ لي بن- و پاريزقاني گوتن و سوننه تا وي عه بدره حمانې کورې صخرې دهوسييه، و (دهوس) ئوبجاخه کا عه ره بين يه مه نييه، ژ چه څي قه حطانيانه، د جاهلييه تي دا ناڅي وي (عه بد شه مس) بوو، بهلي پيغه مبهري -سلاډ لي بن- ناڅي وي گوهارت و کره (عه بدره حمان)، ناڅي ده يکا وي مهيموناييا کچا صخرې بوو.

ل وهلا تي يه مه ني ئه وه هاتبوو سهر دنيايي، و د ناف ئوبجاخا دهوسييان دا نه وه هاتبوو پهروه رده کرن، و ناشکه رايه کو ئوبجاخا دهوسييان هنگي ئيک ژ ئوبجاڅين عه ره بين کوچهر بوو، ل ده شتي و ل بن خيښه تان نه وه مه زنبو بوو، پستي فاما بووي وي شقاني بو مالا خو دکر، نه وه به حسې خو دکه ت و دبيژت: ده مي من شقاني دکر جاره کي ل چولي من پشیکه کا کيڅي ديت، من نه و ئينا و که هي کر، بابي من نه و د کوشا من دا ديت، گوته من: نه و چييه؟ من گو تي: نه څه پشیکا منه، وي گوته من تو: (نه بوو هوره يره) يي يه معني: باب يان خوداني پشکي، و هه ما ژ هنگي و هره نه ز

د ناټ مروټين خو و خه لکي ژي دا ب قی ناسناقی هاتمه نیاسین و ناقدار بووم، و ئەف ناسناقی وی هنده به لاقبوو هتا وی دهره جی خه لکی ئیدی ناټی وی یی دورست ژ بیرکر.

دهمی هیشتا ئەو یی بچویک بابی وی مر، ئینا دهیکا وی چاټی خو دایي و ئەو ب خودانکر هتا مهزنبووی، و چونکی ئەو خه لکی (بادیئی) بوو و مروټه کتی بی خودان بوو ئەو کسه کتی هه ژار و بهرده ست تهنگ بوو، دهنگ و باسین وی بهری موسلمان بیت ب فرهی نه هاتینه زانین؛ چونکی ئەو ل مه که هی نه بوو و کسه ئی ناگه ه ژ وی نه بوو.. مالا وی ئەو و دهیکا وی ب تنی بوون، د گهل ره شماله کتی کول پشتا حیشتری دکر، و دهمی خو ب شقانیی قه دبوژاند، نان و زک وهکی ئەم ب کوردی دییژین!

بهری وهی بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- بیت ب نیزیکی شمش سالان ئەبوو هورهیره هاتبوو سه ر دنیا یی، و هنگی ئەو ل وهلاتی یه مه نی بوو -وهکی مه گوتی- پستی گازییا نیسلامی دهست پی کری ل سی چار ساله کان، دهمی ژییی ئەبوو هورهیره ل دۆرتین دهه سالیی، ئیک ژ ماقولین ئوبجاخا دهوسییان، کو ئوبجاخا ئەبوو هورهیره بوو، و ناټی وی (طوفه یلی کورئ عه مرئ دهوسی) بوو، هاته مه که هی، مه زنین قوره یشییان پتیشوازی لی کر، و قه در و بهایه کتی زیده دایي، و گوتی: مه دقیت ته ل مه سه له یه کتی هشیار بکهین، ئەو ژي ئەقه یه: مروټه کتی دره وین د ناټ مه دا یی ده رکه فتی طه عنی ل دینی باب و باپیرتن مه ددهت، و خه لکی ژیکفه دکهت، وه نه بت تو خو نیزیکی وی بکهی یان باوه ر ژ گوتنا وی بکهی.. طوفه یلی باوه ر ژ گوتنا وان کر، و کار بو هندی نه کر کو ئەو پیغه مبهری -سلاف لی بن- بینت و گوهدارییا گوتنا وی بکهت.. به لی ئەگه ر خودی تشته ک هه زکر، کس نه شیت ریکتی لی بگرت، بهری طوفه یل

ژ مه‌که‌هی بزقرته وه‌لاتی خو، نهو چوو که‌عبی دا طه‌وافه‌کی بکه‌ت، خودی وه‌سا هه‌زکر نهو ده‌می طوفه‌یل تیدا چوو‌یه که‌عبی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی‌بن- ل ویری بوو و وی قورنان دخواند، گا‌فا طوفه‌یلی گو‌ه ل قورناتی بووی نهو که‌فته دلی، لهو وی خو‌نیزیکی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی‌بن- کر؛ دا بزانت نهو کییه؟ و نه‌شه چ گو‌تنه نهو دخوینت؟ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی‌بن- ده‌ستی وی گرت و نهو بره مالا خو، و به‌حسی ئیسلامی و قورناتی بو وی کر، د گا‌فی دا نهو موسلمان‌بوو، پاشی وی ده‌ستوری ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی‌بن- خواست کو بزقرته نا‌ف ئویجا‌خا خو، دا نهو ئیسلامی د نا‌ف وان دا به‌لاف بکه‌ت.

ده‌می طوفه‌یل زقیری وی ژ مالا خو ده‌ست پی کر، بابی وی ژی موسلمان‌بوو، به‌لی ده‌یکا وی ل به‌ر نه‌هات، و همر چه‌نده طوفه‌یل و بابی وی ژ ما‌قولین ئه‌وسییان بوون ژی، به‌لی چونکی نه‌وسی ژ (ئه‌عرا‌بیان) ده‌اتنه هژمارتن، نهو ده‌شک و زقر بوون، لهو ئیسلام زوی ب زوی د نا‌ف وان دا به‌لاف نه‌بوو، ئیک ژ وان مرۆ‌قین کیم یتن باوه‌ری ب ئیسلامی ئینای و ل سه‌ر ده‌ستی طوفه‌یلی موسلمان‌بوون نه‌بوو هوره‌یره بوو، و به‌لکی نهو هنگی ل دۆرتن پازده سالیی بت.

ل قیری ده‌نگ و باسین نه‌بوو هوره‌یره‌ی دئینه برین هه‌تا ده‌سپیکا سالا هه‌فتی شه‌ختی، ل قی ده‌می ژیی نه‌بوو هوره‌یره‌ی ل دۆرتن بیست و پینج سالیی بوو، و حال‌ی وی همر وه‌کی به‌ری بوو، نهو و ده‌یکا خو د شقانی و هه‌ژاریا خو دا دژیان، ل قی سالی هنده‌ک گو‌هۆرینین به‌رچا‌ف ب سه‌ر گازییا ئیسلامی دا هاتن، صول‌حا حوده‌بییی د نا‌قه‌را موسلمان و کافرین مه‌که‌هی دا هاته به‌ستن، و بریار هاته‌دان ده‌ه سالیین دی شه‌ر نه‌ئیته‌کرن، و همر لایه‌کی ماف هه‌یه گازییا خو د نا‌ف خه‌لکی دا به‌لاف

بکعت، پیغهمبهري -سلاف لی بن- قاصدین خو هنارتنه گلهک وهلاتان، و ئیسلام بو مەزنین وان پیتشکیش کر، و گلهک ئویجاخان بریار دا وهفدین خو بهنیزنه مهدينی؛ دا ژ نیتزیک ب گازییا ئیسلامی ناگهدار بن، هەر وهسا نهو موسلمانین مشهختیووینه وهلاتی حبهشییان زقرینه مهدينی.. و گلهک کەس ژ وهلاتی یه مهنی ژی پشتی موسلمانبووین بریار دا مشهخت بینه مهدينی، و نیتک ژ وان نهبوو هورهیره بوو.

ل وی ده می پیغهمبهري -سلاف لی بن- ب شه کرنا خه بیهری قه یی موژیل، طوفه یلی کوری عه مری دهوسی د گهل حهفتی حهشتی مالین دهوسی ژ یه مهنی گه هشتنه مهدينی، و نیتک ژ وان مالان مالا نهبوو هورهیره ی یا بچویک بوو، نهوا ب تنی ژ وی و دهیکا وی پیتک دهات، هەر چهنده دهیکا وی موسلمان نهبوو بوو ژی، و نه فیانا ئیسلامی ژی د دلی دا بوو، بهلی هندی هند نهبوو هورهیره بوو دهیکا خو یی باش بوو، و رحم پی دبر وی دهیکا خو نه هیلا ب تنی ل یه مهنی، و نهو قانع کر کو د گهل وی بیته مهدينی بلا هەر ل سهر دینی خو بت! دهیکا وی ژی ژ لایتی خو قه دلی وی نه هیلا و د گهل وی هاته مهدينی.

ل وان سی چار سالتین نهبوو هورهیره ل مهدينی بوړاندین ل سهر ده می پیغهمبهري -سلاف لی بن- نهو یی نیتزیک بوو ژ پیغهمبهري، پتربیا ده می خو وی ل مزگهفتی دبوړاند، ل وی جهی دگوتنی: (الصفة)، و نهو بهر سفکهک بوو بانئ وی وهکی که پری ب چه قین دارق سپان هاتبوو رانیخستن، و سهحابیین زوگورد ژ موهاجر و غه ربیان لی دمان، و خه لکی نهو ب خودان دکرن، نهبوو هورهیره ده مهکی درت ژ مابوو ل وتی، جار نهو ل سهر سهحابییان دگه ریا ژ وان فیری قورناتی دبوو، هەر وهسا

حمدیس و سهرهاتییین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ییین بهری هنگی
چیبوین ژ وان وهر دگرتن، و جار ژی خزمه تا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
دکر و د گمل وی دهات و دچوو، و پشکداریا وی د سرفهر و جیهاد و
دهرکه فتنین وی دا دکر..

تشتی دلی نه بوو هورهیره ی نهخوش دکر ل دهسپیکا مشهختبوننا وی
بو مه دینی نه بوو دهیکا وی یا مجدبوو ل سمر کوفرا خو، و هندی نه بوو
هورهیره ی نیسلام ل بهر وی شرین دکر وی دگوت: نهز دینی باب و باپیرین
خو ناهیلیم.. پشتی نه بوو هورهیره ژئ بی هیقی بووی، روژه کی نهو هاته
نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و وی دکره گری، پیغه مبهری -سلاڤ لی
بن- گوتی: ته خیره؟ وی گوت: نهی پیغه مبهری خودی، همر جار من
داخواز ژ دهیکا خو دکر کو نهو موسلمان بیت، وی قهویل نهدکر، نه ژرو
جاره کا دی من نهو داخواز ژئ کر، وی هندهک گوتنن من پی نهخوش
د دهر حهقا ته دا گوتن، قیجا نهزی هاتیمه نک ته دا تو دوعایه کی بکهی
کو خودی بهری دهیکا من بده ته نیسلامی. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
داخوازا وی ب جهینا و دوعایهک بو دهیکا وی کر، نه بوو هورهیره دبیرت:
هنگی نهز زقریمه نک دهیکا خو، من دیت نهو ب نک من ههات و
شاهده دا، نینا نهز زقریمه نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و ژ کهیفان دا
من کره گری، و من گوتی: مزگینیا من ل ته بت نهی پیغه مبهری خودی،
خودی بهری دهیکا من دا نیسلامی.

هنده نه بوو هوریره ی حهز ژ دهیکا خو دکر، و د گمل وی بی باش بوو،
و خیر بو وی دقیا، دبیرن: هندی دهیکا وی یا ساخ نهو نهدچوو حهجت، دا
خزمه تا وی بکهت، و ژئ دویر نه کهفت، و پشتی نهو مری ژ نوی نهو چوو
حهجت.. و ژ وان سهرهاتییین قیانا وی بو دهیکا وی ئاشکرا دکمن نهوه

دهمی نهو دبیتژت: رۆژهکی نهز ژ برسان دا دهرکهفتمه مزگهفتی، و دیاره نهو وهخت نه نهو بوو یی خه لک لی دچته مزگهفتی، گۆت: من هندهک سهحابی ل ویرئ دیتن، وان پسایارا من کر: بوچی فی وهختی تو دهرکهفتی؟ وی گۆت: ژ برسان دا نهز یی دهرکهفتم. وان گۆت: ب خودی ئم ژ وی وهکی ته ژ برسان دا یین دهرکهفتین، نهبوو هورهیره دبیتژت: ئم رابووین چووینه نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئینا وی گۆته مه: هوین فی وهختی دهرکهفتینه چ؟ وان گۆت: ئم ژ برسان دا یین دهرکهفتین، گۆت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- ته بهقه کا قهسپان ئینا و هر ئیک ژ مه دو قهسپ دانئ و گۆت: ئاقی ب سهردا کهن نهقرۆ نهو دئ تیرا هموه کهن. نهبوو هورهیره دبیتژت: من قهسپهک خوار، و ئیک ژ ناڤ جلکین خو دا قهشارت، ئینا پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆتی: بوچی ته وه کر؟ وی گۆت: من نهو بو دهیکا خو هلگرت! پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆتی: وی ژی بخۆ، ئم دئ دویتن دی دهینه ته بو دهیکا ته.

نهبوو هوریره جار هکی بهحسی حالی خو یی بهری کر و گۆت: نهز یی ب ئیتیمی مهزن بوویم، و دهمی نهز مشه ختبوویم نهز مروقهکی ههژار بووم، و من ب کرای بو بوسره یا کچا غهزوانی کار دکر، نان و زک، و ب سویار بوونا دهواری، من خزمهتا وان دکر، ئینا خودی وهسا ههزکر وی شوی ب من کر، قیجا همد بو وی خودایی بت یی نهڤ دینه کریه جهی راگریی، و نهبوو هوریره کریه ئیمام.

نهبوو هورهیره مروقهکی ب سهبر و تهحه ممول بوو، سهبر ل سهر نهخوشیا فهقیریی کر، و سهبر ل سهر وهرگرتنا علمی کر، ههتا رۆژهک ب سهر دا هاتی خودی بهرکهت بو هافیتییه مالی وی و عیالی وی و علمی وی ژی، و نهو د ناڤ خه لکی دا بوویه ئیمام و پیشهوا. و پشتی

ئەو گەشتییە ئی دەرهجی ژئی، وی بۆرییی خۆ قەت ژ بیرا خۆ نەدبر؛ دا هەردەم شوکرا خودی ل سەر ئەزمانی وی بت.. رۆژەکی ئەو بینژی وی کراسی خۆیی کتانی دا بەر دەقی خۆ، پاشی وی گۆت: هەمی هەمی! ئەبوو هورەیرە کراسی کتانی ددته بەر دفنا خۆ! و ئەز ئەو بووم یی د ناڤهرا مینبەرا پتەمبەری -سلاڤ لی بن- و مەزەلکا عائیشایی دا ژ برسان دا دلگرتی دبووم و دکوفتمە عەردی حەتا خەلکی هزر دکر ئەز یی دینبووم و طەب دئینە من، و ئەو ب خۆ ژ برسان دا ئەز دکەفتم!

د ژیانا خۆ دا پتەمبەری -سلاڤ لی بن- پتر ژ جارەکی ئەو ھنارتبوو بەحرەینی بۆ ھندەک کاران.. و ئەقە ھندئ دگەھینت کو باوھرییا پتەمبەری -سلاڤ لی بن- ب وی دەھات، و دزانی کو ئەو ب کتیر ھندئ دئیت کار بمیننە ب ھیقییا وی قە. ژ بەر ئی چەندئ دەمی ئیمام عومەر بوویە خەلیفە، وی ل سەری ئەبوو هورەیرە د گەل عەلانی حەزرەمی ھنارتە بەحرەینی، دا ئەو دینی نیشا خەلکی بدەت، و حەدیسان بۆ وان بیژت، و فەتوایان بدەت.. و پشتی عەلانی حەزرەمی مری ل سالا (۲۱) مشەختی عومەری ئەو کرە والیسی بەحرەینی، و عەدەتی عومەری بوو دەمی وی کەسەک دکرە والی ل جەھەکی، وی ب ھویری دویچوونا والی دکر، و حسیبەکا دژوار د گەل دکر، پشتی دەمەکی ل سالا (۲۳) عومەری ئەو ژ ویلایەتی ئیخست و داخواز ژئی کر ئەو بزقرتە مەدینئ، گاشا ئەو ھاتی عومەری گۆتی: تە چاوا والیاتی دیت؟ وی گۆت: دەمی تە ئەز کریمە والی ب دلئ من نەبوو و من پئ خۆش نەبوو، پشتی من حەز ژئی کری تە ئەو ژ من ستاند!

پاشی عومەری گۆتی: تە چەند مال د گەل خۆ ئینایە؟ وی گۆت: بیست ھزار، عومەری گۆتی: دوژمنئ خودی و کیتابا وی! تە ئەو ژ کیشە

ئىنايه؟ وى گۆت: ئەز نە دوژمنى خودى و كىتابا وىمه، ئەز دوژمنى دوژمنى وانم، من ھندەك مال ھەبوو من بازرگانی پى كر و خودى بەرەكەت ھاقتى و ئەو زىدەبوو، عومەزى گۆتى: سەرمالى تە چەند بوو بو خۆ راكە، و سى دى بزقېرنە (بىت المال)ئ، و ھنگى عومەزى دوازده هزار ژئ ستاندىن، و كرنە د ناڤ مالى دەولەتتى دا.. گاڤا ئەبوو ھورەيرەى ئەڤ چەندە ژ وى دىتى گۆت: خودى ئەمىرولموئىنىنى بىغەفرىنت.

پشتى دەمەكى عومەزى ھنارتە ب دوىڤ وى را و گۆتى: ئەز دى تە كەمە والى.. وى قەبويل نەكر، و گۆت: ئەز والياتىنى ناكەم. عومەزى گۆتى: ئىكى ژ تە باشتەر داخوازا وىلايەتتى كرىو كو يووسفە -سلاڤ لى بن- قىجا بۆچى تو قەبويل ناكەى؟ وى گۆت: يووسف پىغەمبەر بوو و كورپى پىغەمبەرى بوو، و ئەز ئەبوو ھورەيرەى كورپى ئومەيمائىمە! پشتى ھنگى ئەز دترسم ھوين سى و دويان د گەل من بكەن. عومەزى گۆتى: ما بۆچى تو نابىژئ: پىنجان؟ وى گۆت: نە، ئەز دترسم بى علم باخقم، و بى حلم حوكمى بكەم. و ئەز دترسم قامچى ل پىشتا من بىنەدان، و مالى من ژ من بىتە ستاندىن، و خەبەر بىتە من!

ل سەر زەمانى ئەبووبەكر و عومەزى ئەبوو ھورەيرە ئىك ژ جندىبىتن ئىسلامى بوو، و وى ب دەستى خۆ پىشكدارى د گەلەك ژ وان شەران دا كرىو بىتن چىبووين، وەكى شەرى مورتەددان، و شەرى يەرمووكى، و شەرىن فەتھا عىراق و وەلاتى فورسى.

دەمى فتنەچى دژى عوئمانى رابووين، و ھاتىنە مەدىنى و حىصار دانايە سەر مالا عوئمانى، ئەبوو ھورەيرە ل مەدىنى بوو، و ئەو ئىك ژ وان سەحابىيان بوو بىتن چەكى خۆ ھلگرتى و چووى بەرەقانىبى ژ ئىمامى

بکته، و نهگه نه ژ بهر هندی با عوثماني نههتلا نهو شهري بکمن، نهو دا بهر سنگي فتنهچييان گرن، و وان پاشدا بمن.. و همر چهنده عوثماني نههتلا نهو بهرهقانيبي بکمن ژي، بهلئ نهبوو هورهيره هتا گاغا دووماهيبي ژي ل بهر دهري نيمامي بوو، و شيري وي د دهستان دا بوو، و همر ژ بهر وي چهندي دهمي نهبوو هورهيره مري کورين عوثماني سندريکا وي هلگرت هتا برييه بهقيعي و ل ويري هاتييه قشارتن، و دهمي موعاويه ژي بوويه خليفه وي شيرت ل واليبي خول مهديني کر کو نهو قهدي عيالي نهبوو هورهيره بگرن.

پشتي خيلاف د ناقبهرا صهحابييان دا چييووي ل سهر دهمي نيمام عهلي، نهبوو هورهيره ژ وان صهحابييان بوو يتن خو ژ همدو لايان دايه پاش، و نهقه يا غمرب نينه نهگه نهم بيرا خول هندی بينينه قه کو نهو نيک ژ وان صهحابييانه يتن نهف حمديسه ژ پيغهمبهری -سلاط لئ بن- قهگوهاستي: ((سَتَكُونُ فِتْنُ الْقَاعِدِ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي، وَمَنْ يُشْرِفْ لَهَا تَسْتَشْرِفُهُ، وَمَنْ وَجَدَ مَلْجَأً أَوْ مَعَاذًا فَلْيَعُذْ بِهِ))^(۱) يهعني: هندهک فتنه دي پهيدا بن نهوي تيدا روينته خواري چيتره ژ وي يي ژ پييان قه بت، و نهوي تيدا ب رتفه بچت چيتره ژ وي يي بکته غار، و ههچيبي ب نک قه بچت نهو دي وي د گهل خو بهت، و ههچيبي جههکي بينت بلا پهنايي بهتي و خو ژي پاريزت.

و همر چهنده نهبوو هورهيره بهيعه دابوو نيمام عهلي، بهلئ نهو د گهل وي دهرنهکفته شهري دهمي خيلاف د ناقبهرا وي و طهله و زويهري دا چييووي، پاشي د ناقبهرا وي و موعاويه دا، و وي خو نه دا

(۱) بوخاري قهدهگوهيزت.

د گهل لايی دی ژى، و نهغه ههلويستی پترييا صهحابييان بوو، بهلی د گهل هندى ژى و ژ بهر بهرهٴفانييا وی ژ ئيمام عوٴماني ههتا رۆژا دووماهيیى ئومهوييان، ب تاييهٴتى پشتى حوكم كهفتييه دهستى وان، قهدهركى زنده ددا نهبوو هورهيرهى، ههتا گهلهك جاران واليیى مهدينى مهروانى كورى ههكه مى ده مى ژ مهدينى دهردكهفت و دچوو ههجه، وی نهبوو هورهيره ددانا جهى خو، و هندهك جاران ده مى موعاويه ژ مهروانى عیجز دبوو، نهو دئىخست و ل شوينا وی نهبوو هورهيره دكره والى.. نهف چهندا هه بووبوو نهگه ر كو دوژمنين صهحابييان -ب گشتى- و دوژمنين موعاويهى و ئومهوييان -ب تاييهٴتى- بيٴبهختييان ب دويف نهبوو هورهيرهى قهنن، و بيژن: نهو دژى ئيمام عهلى و مالباتا وی بوو، و نهغه درهوهكا زيق و ناشكهرايه.

و ژ تهواضا وی ده مى نهو نهميرى مهدينى نهو ل كهري خو سويار دبوو، و هندهك جاران دچوو داران و نهو ل پشتا خو دكرن، و ده مى د بهر خهلكى را دبۆرى، بو ترانه دا بيژت: ريكه نهميرى بكهن، بارى وی يى گرانه! و ده مى ههقالتين وی نهو ژ قى چهندي ددا پاش، و نهو وه تى دگهاندا كو نهغه كيماسييه بو نهميرى وی گوهى نه ددا وان، و ب گوٴنا وان نه دكر.

ل سالا (۵۹) مشهختى ل سه ر زه مانى موعاويهى، ده مى عه مرى نهبوو هورهيره ههفتى و ههشت سال، نهو ل باژيرى مهدينى كهفته بهر نساخييا مرنى، ههقالتى وی نهبوو سه له مه چو سه را بدهت، دوعايهك بو كر و گوٴت: يا ره بى تو شفايى بدهيه نهبوو هورهيرهى. نهبوو هورهيرهى دو جاران گوٴت: يا ره بى تو من نه زقيرنى.. پاشى گوٴت: نهبوو سه له مه، نهگه ر تو بشيى بمرى بمره، نهز ب وی كه مه يى نه فسا نهبوو هورهيرهى د دهستان دا

نیزیکه زه‌مانهک ب سهر مروّقیین زانا دا بیت، مرن ل بهر ئیک ژ وان
ژ زتیرئ سۆر چیتربت، یان نیزیکه زه‌مانهک ب سهر خه‌لکی دا بیت،
زه‌لامهک د بهر قه‌برئ موسلمانه‌کی را ببۆرت و بیژت: خوزی ئەز خودانئ
قی قه‌بری بامه.

ههر د قئ نساخیی دا ئەبوو هوره‌یره‌ی کره‌گری، هنده‌کان گۆتئ:
بوچی تو دکه‌یه‌گری؟ وی گۆت: ئەز نه‌ بو قئ دنیا یا هه‌وه‌ دکه‌مه‌گری،
به‌لئ ئەز بو دوبریا سه‌فه‌را خو دکه‌مه‌گری و کیمیا زادی خو، ئەز یی بهر
ب نشیقییه‌کی قه‌ دچم سهری دکیشته‌ به‌حه‌شتئ و جه‌نه‌مئ، و ئەز نزانم
کانئ دئ من ب کیژ لایی دا به‌ن.

پشتی ئەو مری والیی مه‌دینئ وه‌لیدی کورئ عوتبه‌یی کورئ ئەبوو
سوفیانی. نقیژ ل سهر کر، و ژ سه‌حابییان عه‌بدللاهئ کورئ عومه‌ری و
ئەبوو سه‌عیدی خودری د گهل جه‌نازی وی ده‌رکه‌فتنه‌ به‌قیعی، و کورئ
عوثمانی سندریکا وی هلگرتبوو، و مه‌روانئ کورئ حه‌که‌می ژ د گهل دا
بوو، و قه‌شارتنا وی ل به‌قیعی بوو.

ژنکا وی -وه‌کی مه‌ گۆتئ- بوسره‌یا کچا غه‌زوانی بوو، خویشکا
سه‌حابیئ ناقدار عوتبه‌یی کورئ غه‌زوانی، و پشتی مرنا پیغه‌مبه‌ری
-سلاڤ لی بن- وی ژن ئینابوو، و گه‌له‌ک جارن وی حه‌مدا خودئ ذکر کو
ئه‌ڤ ژنکه‌ بوویه‌ رزقئ وی، سئ کوپ و کچه‌ک وی هه‌بوون، و کچا وی
شوی ب تابعیئ ناقدار سه‌عیدی کورئ موسه‌یبی کر بوو.

* * *

تشتئ ژ هه‌میئ به‌رچاقتل نک ئەبوو هوره‌یره‌ی ریوایه‌تا وی یا
زیده‌ بوو بو حه‌دیسئین پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ههر چه‌نده‌ ده‌مئ مانا
وی د گهل پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ژ چار سالان زیده‌تر نه‌بوویه، و

ریوایه‌تا وی یا زیده بو حمدیسان، کو ژ یا هه‌می صه‌حابیان پتره، قیاس د گهل وی ده‌می کیم یی وی د گهل پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هیتشتا ل سهر ده‌می وی بو‌بوو جهی پسیاری ژ لایح هنده‌ک کهسان فه، لهو پتر ژ جاره‌کی وی به‌ره‌فانی ژ خو دکر کو هیز و شیانا ل سهر ریوایه‌تی بو پتر ژ نه‌گه‌ره‌کی دزق‌رت، و به‌ری هه‌مییان بو هزرا وی یا تیژ و شیانا وی یا زیده بو ژ به‌رک‌ری، و به‌ره‌که‌تا فتی چهندی بو وی گوتنی دزق‌رت یا نه‌بوو هوره‌یره ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- فه‌دگو‌هیزت، ده‌می وی گوتیه هنده‌ک مرۆقان: هوبن دبیزن: نه‌بوو هوره‌یره گه‌له‌ک حمدیسان ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- فه‌دگیزت، و ژفانی مه‌ل نک خودیه، نه‌ز مرۆقه‌کی مسکین بووم، من نان و زک خزمه‌تا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دکر، موهاجر ل سویک و بازاران دموژیل بوون، و نه‌نصاری ب مالی خو فه دموژیل بوون، جاره‌کی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوت: ((کی دی کراسی خو فه‌که‌ت ئیدی نه‌و تشته‌کی ژ من گو‌ه لی بووی ژ بیر ناکه‌ت؟)) من کراسی خو فه‌کر، هه‌تا گوتنا وی تمام‌بووی، من کراسی خو گرت، ئیدی تشته‌کی من گو‌ه لی بووی من ژ بیر نه‌کر^(۱).

هه‌ر وه‌سا نه‌بوو هوره‌یره مرۆقه‌کی بسته بوو ل سهر داخوازا علمی، نوبه‌یی کو‌ری که‌عی یی صه‌حابی دبیزت: نه‌بوو هوره‌یره مرۆقه‌کی زیده بسته بوو، وی هنده‌ک پسیار ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دکر، مه‌ بسته نه‌دکر وان پسیاران ژ وی بکه‌ین.

نه‌بوو هوره‌یره دبیزت: نه‌ز شه‌قا خو دکه‌مه سی پشک، پشکه‌کی نه‌ز نه‌یژان دکم، و پشکه‌کی نه‌ز دنقم، و پشکه‌کی نه‌ز حمدیسی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ل بیرا خو دئینه فه. و خودی وه‌سا هه‌زکر هنده‌ک فه‌قی و

(۱) موسلم فه‌دگو‌هیزت.

شاگردیهین زیرهک ب رزقی وی کرن حمدیس ژ وی وه رگرتن، ژ بهرکرن و نقیسین و ب نیمانهت بو موسلمانان شه گوهاستن، و ژ وان زاقاییت وی نیمامت تابعیان سه عیدت کورئ موسه ییبی، هر وه سا هه ممامت کورئ مونه بهی ژی و گله کین دی.

ژ بلی قتی چندتی نهو گلهک ل دویف حمدیسان دچوو و پسپارا وان ژ سهحابییتن ژ خو مهزنتر ذکر یین کو ده مهکتی درتتر د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن- بۆراندی، و وی نهو حمدیس شه دگیتران، یه عنی: نهو حمدیستین وی شه گیترا بن نه هه می نهون یین وی نیکسه ژ پیغه مبهری گوه لی بووین. و هر چنده نه بوو هورهیره مرۆشهکتی نه خوانده قان ژی بوو، به لی وی هندهک شاگردیهین خوانده قان هه بوون حمدیستین وی دنقیسین، و دیرۆکا علمی حمدیست بو مه شه دگیترت کو زاناییت تابعی هه ممامت کورئ مونه بهی گلهک حمدیس ژ نه بوو هورهیره شه گوهاستبوون و بو خو د کتیهکتی دا نقیسیبوون و ناقتی وی کریوو (الصحیفة الصحیحة) وهکی (الصحیفة الصادقة) نهوا عبداللهاهی کورئ عه مری یی سهحابی بو خو نقیسی، و نهف ههردو (صحیفة) یان کتیب ب تمامی یی هاتینه شه گوهاستن بو مه، و نهو هندی دگه هینت کو هر زوی، بهری سالا (۵۹) یی مشهختی حمدیستین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ژ لاییت سهحابی و تابعیان شه هاتبوونه کو مکرن و نقیسین، نه وهکی هندهک نهزان هزر دکهن ده می دبترن: ده مهکتی درتتر حمدیس نه هاتبوونه نقیسین، لهوا نهو نه جهتی باوره رتته.

ل دووماهی وهک زانینهکا کورت مه دقتیت بیترن: نیمامت بوخاری و موسلم (۶۰۹) حمدیس ژ نه بوو هورهیره شه گوهاستینه، و خودان هر چار سونه نان د گهل نیمام مالکی (۱۶۰۹) حمدیس ژ یی ریوایه تکرینه.

خودی خیرا وی مهزن بکهت.

عوكاشهين كورن محصه نى نهوئ بهرى هه ميان راكرى..

گوتهكا هه د ناڤ خهلكى يا بهلاشه، ده مئ كسهك تشتهكى
بكهت، و ئىكى دى بهرى وى راكرت، دئ بيژنى: ((سبىك عكاشه))
يهنى: عوكاشه بهرى ته راكر.. قئجا عوكاشه نهوئ بهرى هه ميان
راكرى كى بوو؟ و سههاتىيا وى د بهرپراكرنى دا چ بوو؟
دا بهرى خو بدهينى..

عبداللاهئ كورن عهباسى دده ته زانين كو جاره كئ كو مه كا
صهحابيان دروئشستيوون پئغه مبهه -سلاف لئ بن- هاته د ناڤ وان، و
گوئ: ئوممهت بو من هاتنه پئشچاڤاكرن، من ديت پئغه مبههك چوو
زه لامهك د گهل دا بوو، و پئغه مبههك چوو دو زه لام د گهل دا بوون، و
زه لامهك چوو كو مه كا كئيم: د گهل دا بوون، و پئغه مبههك چوو كهس د گهل
دا نه بوو.. و من ره شاتىيه كا مه زن ديت بهرپهري عهسمانى هه مى گرتبوو،
من هيشى كر ئه ئوممهتا من بت، بو من هاته گوئن: ئهغه مووسا و
ئوممهتا وييه، پاشى بو من هاته گوئن: بهرى خو بدئ.. من ديت
ره شاتىيه كا مه زن بهرپهري عهسمانى هه مى گرتبوو، و بو من هاته گوئن:
هوسا زئ بهرى خو بده و هوسا زئ.. من ره شاتىيه كا مه زن ديت بهرپهري
عهسمانى گرتبوو، بو من هاته گوئن: ئهغه ئوممهتا تهيه، و د گهل وان
ههفتئ هزار بئ حسئب دئ چنه بههشتئ.

ئبن عبباس دبیژت: خەلک قەرەقین، بیی بو وان بیته ئاشکەراکر، ئینا صەحابییین پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دان و ستاندن کر، و وان گۆت: ھندی ئەمین ئەم ھاتبوونە سەر دنیا یی موشرک، پاشی مە باوەری ب خودی و پیغەمبەری وی ئینا، بەلی ئەقە زارۆکتین مەنە.. سوچەت گەھشتە پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- وی گۆت: ((هُمُ الَّذِينَ لَا يَتَطَيَّرُونَ، وَلَا يَسْتَرْقُونَ، وَلَا يَكْتُمُونَ، وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ)) یەعنی: ئەو ئەوان یین (تەشائوم) و بی ئیقلەحییی ب تستان ناکەن، و پیقەخواندنێ ناخوازان، و کەواندنێ ب کار نائینن، و خو دەھیلنە ب ھیقییا خودی قە.

ھنگی عوکاشە رابوو قە و گۆت: ئەی پیغەمبەری خودی، ئەز ژ وانم؟ وی گۆت: ((بەلی)).

ئیکێ دی رابوو قە و گۆت: ئەز ژ وانم؟

پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتە وی: ((عوکاشە ی بەری تە راکر))^(۱).

ئەقە مەزنترین مزگینی بوو ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گەھشتییە عوکاشە ی کو ئەو ئیک ژ وانە یین رۆژا قیامەتی بی حسیب دچتە بەحەشتی، قیجا عوکاشە کی بوو؟ و وی چ کر بوو حەتا ئەق خەلاتی مەزن وەرگرتی؟

عوکاشە ئیک ژ صەحابییین نە قورەیشی بوو، ھەر چەندە ئەو ئیک ژ خەلکی مەکەھی دەتە ھژمارتن ژ، ھیتقیی وی ژ ئویجاخا (بەنوو ئەسەد) بوو، ھیتتا بەری ھاتنا ئیسلامی ئەو یان مالباتا وی ھاتبوونە مەکەھی و ل ویری خوجە بوون، و بوو ژ حەلیفین مالباتا (عەبدشەمس)

(۱) بوخاری و موسلم قەدگۆھیزن.

یا قوره‌یشی، و ناقتی وی یی دورست هر عوکاشه بوو، بابی وی محصه‌نی کورپی حورثانی کورپی قه‌یسی نسه‌دی بوو.

به‌ری هاتنا ئیسلامی ب نیزیکی بیست و دو سالان ئه‌و هاتبوو سه‌ر دنیا‌یی، و وی ژانا خو‌ل مه‌که‌هی دبو‌راند، و دبیزن: هر ژ جحیلینیا خو‌ ئه‌و مرو‌قه‌کی ناقدار بوو ب لاوینی و عه‌قلداری و بسته‌ییا خو‌ل سه‌ر گو‌تتا حه‌قیبی، ژ به‌ر قتی چه‌ندی ئه‌و ئیک ژ وان که‌سان بوو یین هر ژ سالی‌ن ئیکی ژ هاتنا ئیسلامی خو‌ب کاروانی خودان باوه‌ران را که‌هاندی، و هاتییه د ناث ریزین موسلمانان دا، و وی ژی وه‌کی که‌له‌ک سه‌حابییین دی نه‌خوشی و نازاردان ژ ده‌ستین کافرین قوره‌یشییان دیت.

سه‌ره‌اتییین ژانا وی ل مه‌که‌هی ب به‌رفره‌هی به‌ری مشه‌ختبوونی مه‌ نه‌زانیه، به‌لی ناکه‌راهه کو ئه‌و و خه‌لکی مالباتا وی هه‌می، حه‌تا خویشک و برایین وی ژی ژ وان خودان باوه‌ران بوون یین مال و حالتی خو‌ ل مه‌که‌هی هتیلین و قه‌ستا مه‌دینی کرین، ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی‌ بن- ده‌ستوری دایه سه‌حابییین خو‌ کو ئه‌و مشه‌خت بین.

ل مه‌دینی، عوکاشه وه‌کی هه‌می مشه‌ختییان بوو ئیک ژ نه‌ندامین جقا‌کا موسلمانان یا نوی، و ئه‌و ژی ژ وان که‌سان بوو یین پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی‌ بن- د که‌ل کار و باران دا پالده‌دا سه‌ر، و ده‌می ده‌ستوری بو‌ موسلمانان هاتییه‌دان کو ئه‌و به‌ره‌قانییی ژ خو‌ بکه‌ن، و ب چالا‌کییین له‌شکه‌ری رابن، و هیشتا به‌ری شه‌ری به‌دری پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی‌ بن- هنده‌ک (سه‌ریه) هنارتینه ژ ده‌ر‌قه‌ی مه‌دینی دا ب هنده‌ک کارین (ئه‌منی) و (عه‌سکه‌ری) رابین، وی عوکاشه هلیژارت دا بته ئیک ژ نه‌ندامین وی سه‌رییی یا وی ل ره‌جه‌با سالا دو‌یی مشه‌ختی هنارتیه‌ ده‌ور و به‌رین مه‌که‌هی، وان فه‌رمانا پیغه‌مبه‌ری -سلا‌ف لی‌ بن- ب جه‌ئینا و چوون حه‌تا

گهشتینه وی جهی دبیژنی: (نهخله) د ناقبهرا مهکهه و طائفی دا، ل ویری وان کاروانهکی بازگانی یی قورهیشییان دیت، و دهمی وان زانی کو کاروانییان نهو دیتن و نیاسین، مهزی وان عهبدللاهی نهسهدی گوت: وان نهو دیتین و نیاسین و ژ مه ترسیان، قیجا بلا نیک ژ ههوه سهری خو تراشت و بچت خو نیشا وان بدهت دا نهو هزر بکن نهو بو عومری یین هاتین، قیجا ژ مه پشتراست بیت. هنگی عوکاشهی گوت: نهز دی ب فی کاری رابم، و گاغا وان نهو دیتی نهو پشتراست بوون و کاروانی خو دانا.. هنگی نهندامین سهریا موسلمانان د ناقبهرا خو دا کهفتنه دان و ستاندنی کانئ نهو چ بکهین؟ هندهکان گوت: نهغه ههیشا رهجهبییه، و نهو نیک ژ ههییقین حهرامه و شهر تیدا چی نابت، لهو دقیت نهو شهری نهکهین. و هندهکان گوت: نهگر نهو وان بهیلین نهو نهف شهغه دی گهنه مهکههی، و دی سوجهتا مه بو کافران کمن، و مسوگر نهو دی دهنه ب دویف مه فه، و دبت مه بگرن و بکوژن، پستی دان و ستاندنهکا کورت، نهمیری وان عهبدللاهی کوپی جهشی نهسهدی بریار دا هتیشی بدهنه سه وی کاروانی، مروف کوشت و دو نیکسیرکرن و نیک ژی رهقی..

گاغا خهبر گهشتیه کافرین مهکههی وان نهف کاره ب تشتهکی زنده کریت ددیت و گوتن: موحهمهه و ههقالین وی شهر د ههییقین حهرام دا کر. و نهو تشتهکی حهرام بوو ل نک عههربان، و بهلکی نهو نیک ژ بهرمایین شریعهتی نیبراهیم و نیسماعلی بت..

پستی سهریا موهاجران زقریه مهدینی، و پیغهمهبری -سلاف لی بن- ب کاری وان زانی، وی ب فی چهندي نهخوش بوو و گوته وان: من نهگوتبوو ههوه شهری دههیشا حهرام دا بکن. ب فی چهندي پسپارهک د ناف جفاکا صهحابییان دا هاته تازراندن: نهری حوکمی کرنا شهری

د هه یقین حرام دا چیه؟ و ده مه کی درې ژ پټه نه چوو نه ف نایه ته هاته خورای: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ (البقرة: ۲۱۷) یه معنی: نهی پیغه مبهه، کافر پسیارا هه یقا حرام ژ ته دکهن: کانی شهر تیدا دورسته یان نه؟ تو بیژه وان: شهر و خوینریتن د هه یقا حرام دا ل نک خودی کاره کی مهزنه، و پاشقه برنا هه وه بو خه لکی کو نه یینه د نیسلامی دا ب ریکا ترساندن و عه زابدانی، و کافر ییا هه وه ب خودی و پیغه مبهری وی و دینی وی، و نه هیلانا هه وه کو موسلمان بیته مزگه فتا حرام، و ده ریخستنا پیغه مبهری و مشه ختیان ژئی و نهو خه لک و خودانین وینه، نهو ل نک خودی گونه ه و تاوانه کا مهزنتره ژ کرنا شهری د هه یقا حرام دا..

ب قی چندینی تنگافی ژ سه نه ندامین وی سه ریپی هاته را کرن کو عوکاشه نیک ژ وان بوو.

پستی قی سه رهاتیپی ب پتر ژ هه یقه کی، دهنک و باس گه هشتنه پیغه مبهری -سلاف لی بن- کو کاروانه کی قوره یشیمان یی بازرگانی یی ده رکه فتیه شامی، و پتیریا وی مالی یی نه ف کاروانه پی ده رکه فتی نهو ماله یی موسلمانان ل پاش خو هیلایه ل مه که هی، کافران ده ستی خو دانا بوو سه ر و نهو بو خو بریوو، لهو پیغه مبهری -سلاف لی بن- بریار دا ری ل قی کاروانی بیته گرتن، و ل هه یقا ره مه زانی ژ سالا دوی پیغه مبهه -سلاف لی بن- د گهل سیتسد و تشته ک زه لاما ن ژ موهاجر و نه نصاریان ده رکه فت دا ریکی ل کاروانی بگرت، و عوکاشه نیک ژ وان زه لاما ن بوو یی د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده رکه فتی، و پستی زنجیره کا سه رهاتییان خودی وه سا هه زکر شه رکه د نا قبه را موسلمانان دا نهوین

هژمارا وان نیزیکی سیسه‌د و چارده زه‌لامان و نه بۆ شه‌ری ده‌رکه‌فتین، و کافران دا ئەوین هژمارا وان نیزیکی هزار مروّقان و بۆ شه‌ری ده‌رکه‌فتین، چیبوو، ئەو شه‌ری ل نه‌الا به‌دری پویدا‌ی و دئیته هژمارتن ئیکه‌مین شه‌ر د ناقه‌را موسلمان و کافران دا چیبوو.

د قی شه‌ری دا یی تژی موعجیزه و کرامه‌ت، خودی کرامه‌ته‌ک ل سه‌ر ده‌ستی عوکاشه‌ی په‌یدا‌کر، دیروکشانین سیره‌تی دبیرتن: ل پوژا به‌دری عوکاشه‌ی شه‌ره‌کی وه‌سا کر هه‌تا شیری وی د ده‌ستان دا شکسته‌ی و ئەو مایه‌ بی چه‌ک، وی خو گه‌ه‌انده سه‌رله‌شکه‌ری موسلمانان کو پیغه‌مبه‌ر بوو -سلاف لی بن- و گازنده‌یا حالتی خو بۆ کر، داره‌ک د ده‌ستی پیغه‌مبه‌ری دا بوو -سلاف لی بن- وی ئەو دا عوکاشه‌ی و گووتی: هه‌ره شه‌ری ب قی بکه‌.. و ئەو خودای گۆیالی موسایی وه‌رگێرای و کریه ماره‌کی زیندی؛ دا بۆ وی بته‌ موعجیزه، وی ئەو داری د ده‌ستی عوکاشه‌ی ژی دا کریه ئاسن؛ دا ئەو شه‌ری پی بکه‌ت، و دا بۆ وی بته‌ کرامه‌ت! عوکاشه‌ دبیرت: ئەو دار د ده‌ستی من دا بوو ئاسنه‌کی سپی، و من شه‌ری کافران پی کر هه‌تا خودی ل به‌ر سنگی مه‌ شکاندین. ئەف شیره‌ ئەوی عوکاشه‌ی ناقی وی کریه (العون) -هاریکار- ما د گهل وی، و ل هه‌می شه‌رین پشتی هنگی وی د ژبانا خو دا کرین، وی ئەو شیر ب کاردئینا.

پشتی به‌دری عوکاشه‌ د وان هه‌می شه‌ر غه‌زۆین دی ژی دا یی ناماده‌بوو یین پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- کرین، وه‌کی ئوحدی و خنده‌کی و حوده‌یییی و فه‌کرنا مه‌که‌هی..

ئبن ئیسه‌حاق د سیره‌تی دا دبیرت: گه‌شته‌ مه‌ کو پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گووت: باشترین فیرسی عه‌ره‌بان ژ مه‌یه. گووتن: ئەو کییه‌ ئەی پیغه‌مبه‌ری خودی؟ وی گووت: عوکاشه‌یی کوری محصه‌نی. ئینا ضراری

کورپئ ئەزوهړئ ئەسەدی گۆت: ئەو ژ مەیه ئەی پیغەمبەری خودئ. پیغەمبەری گۆت: ئەو نه ژ ههوهیه ئەو ژ مەیه ژ بەر کو حەلیفی مەیه. و ئەگەر هات و ئەف حەدیسە یا دورست بت ئەو دئ باشتەین شاهدهیی بت بۆ عوکاشەیی کو ئەو باشتەین فیتس و عەگید بوو د ناڤ عەرەبان دا.. و ب راستی زیرەکییا عوکاشەیی د شەران دا ب تایبەتی رەمبازیا وی تشتەک بوو خەلکی مەتەل پی دینا، و ئەف زیرەکییا وی پتر ل رۆژا غەزایا (الغابة) بەرچاڤ بوو، و ئەف غەزایا ل سالا شەشی مەشەختی بوو، و سەرھاتی ب کورتی ب ئی رەنگی بوو:

پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن- بیست حیشتەین ئاڤس هەبوون دانابوونە جەهەکی دبیژنی: (الغابة) ل نیزیکی مەدینئ، و زەلامەکی غیفاری و ژنکا وی دانابوو بەر.. عویەینەیی کورپئ حەصنی و هەڤالتین وی هاتن و هیتیش دا سەر، وان زەلام کوش و ژنکا وی د گەل حیشتەین برن.. ئینا پیغەمبەر -سلاڤ لئ بن- د گەل پینجسەد زەلامان ب دویف وان دا دەرکەفت حەتا گەشتیە دەڤەرا (ذیقەرەد) د ناڤەرا مەدینئ و خەبەرئ دا، و ل ویرئ ئەو گەشتەنە دووماهییین وان، ئەوین ب لەز دەرەڤین.. زەلامەکی دبیژنی: (ئەوتار) و کورپئ وی (عەر) هەردو ل سەر. هەسپەکی بوون، عوکاشەیی رەمەک تێوەرک و ب درەکی هەردو پیکڤە کوشتن، و ئەڤە بۆ جەهئ حیبتەتییا خەلکی.

پشتی ئی سەرھاتییی و پتر ژ جارەکی پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن- عوکاشە کرە ئەمیرئ ھندەک ژ وان (سەرییان) یین وی دهنارتە دەڤەرتن جودا جودا، ب تایبەتی دەڤەرا (بەنوو ئەسەد) کو عەشیرەتا عوکاشەیی بوو.

پشتی مرنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل هه یقا سییی ژ سالا یازدی
 مشهختی، هندهک عمشیره تین عه ره بان، ب تایه تی ژ ئه عرابین کۆچهر
 لیغه بوون و جاره کا دی ل کوفری زفرین، و هندهک مروقتین دره وین
 پهیدا بوون گۆتن: ئه م پیغه مبهرین. و دهسته کا منافقان ل مه دینی خورتبوو و
 وان سه ری خو ږا کره قه و هه تا هه ده کی خو ئاشکه راکر، ده می ئه بوو به کر
 بوو به خه لیفه ئیکه مین بریارا وی دای ئه بوو ئه شو شه ری (مورته ددان)
 بکه ت، و ئیک ژ وان که سین مورته دبووین طولیحه یی کوری خو یلدی
 ئه سه دی بوو، ئه وی گۆتی: ئه ز پیغه مبهرم، و هندهک که سان ژ عمشیره تا وی
 ئه سه ده ییان دو یکه فتنا وی کر، و هنده کان ژ غه طه فانی و عه بس و
 ذوبیان بیان ژ ی خو دا د گه ل.

ده می خه به ری وان گه هشتیه مه دینی، خه لیفه ی بریار دا له شکه ره کی
 به نیره و وان دا شه ری وان بکه ت، و وی خالده ی کوری وه لیدی کره
 سه روکتی فی له شکه ری. و ژ بهر کو له شکه ری قه سته ده قه را ئه سه دیان کر،
 عو کاشه یی ئه سه دی ب فه ر دیت ئه و ل پیشیا فی له شکه ری بت، ئاخری
 که سی هندی وی خیر بو ئو یجاخا وی نه قیت، و ئه و قه بو یل ناکه ت پشتی
 رو ناهیا ئیسلامی د ناف مروقتین وی دا گه شکه ری ژ نوی که سه کی دره وین
 بیست و به ری وان ژ حه قیی وه رگیرت، عو کاشه ی شیر ی خو (العون)
 هه لگرت و د گه ل له شکه ری خالده ی قه سته جیهادی کر.

هنگی ژیی عو کاشه ی (۴۵) سال بوو، خالد ب له شکه ری خو قه
 گه هشته وی جهی یی دبیژنی: (بو زاخه) و به ری ئه و روی ب روی نه یاری
 خو بن، خالده ی له شکه ر ئاماده کر، و دا کو ئه و ب سه ر چو رویدانین دل
 نه خواز نه بت وی دو که س به ری له شکه ری هه نارتن دا سه ح و سوی و
 ئه خباران بو وی بینن، ئه و هه ردو ثابتی کوری ئه قه ره می ئه نصاری و

عوكاشهیی ئهسهدی بوون.. دهمی ئهو بو پیتشفه چووین، ژ نشكهكی فه وان خو بهرانبهه كۆمهكی ژ لهشكههئ طولهیحهی و برایی وی مهسله مهیی ئهسهدی دیت، حیالی كورئ مهسله مهیی ژ ناڤ كۆما وان دهركهفت و داخوازا (موبارهزی) كر، عوكاشه ب نك وی فه چوو و قهبخوازییا وی قهبولكر، و ههردو ب شیران چوونه ئیک و دو، و دهمهكی درتژ پیتفه نهچوو عوكاشهیی ئهو ب وی شیریی یی پیغه مبههیی -سلاف لی بن- ل رۆژا بهدری دایی ههڤرکی خو وهرگیترا عهردی و كوشت.

گاڤا مهسله مهیی دیتی عوكاشهیی كورئ وی كوشت، ئهو وهکی مرۆڤهكی دین ب نك عوكاشهیی فه چوو و خو تیههركر و ههردویان خو لیکدان كر، طولهیحه ترسیا عوكاشه برایی وی ژی بكوژت، لهو وی دهلیقه ئستغلال كر و شیرهك د عوكاشهیی وهركر و كوشت، پاشی ئهو و برایی خو ههردو چوونه ثابتی و وان پیتكفه ئهو ژی كوشت.

گاڤا خالدی دیتی ههردو زهلامیتن وی گیرۆبوون، وان دا ری پاشی ب سهه كهلهختن ههردویان هلبوون و دیتن كو گهلهك برین ییتن كهفتینه لهشی وان، قی دیمهنی زنده ئهو ب خهه ئیخستن، خالدی بریار دا ئهو ههردو ب جلكیتن وان فه ل وتری بینه فهشارتن. و هنگی ژیی عوكاشهیی نیزیکی چل و پینج سالییی بوو وهکی مه گۆتی.

هۆسا كاروانی ژیا نا عوكاشهیی ئهوی پیغه مبههیی -سلاف لی بن- مزگینی ب چوونا بههشتی بی حساب دایی، ب شههیدبوونی ب دووماهی هات، پشتی كو وی جوانییا نهفسی د گهل جوانییا دیمی ل نك خو كۆمكری..

ههژی گۆتیییه كو (طولهیحه) ئهوی ژ درهو خو کرییه پیغه مبهه و عوكاشه و ثابت ههردو كوشتین، بهه هنگی ئیک ژ سهحابییان بوو، و

ئەو مەزگەلدا قەھرمان بوو، ل سالا نەھى مشەختى موسلمان بووبوو،
پشتى مرنا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ئەو (مورتەد) بوو، و ئەبووبەكرى
شەرىئى وى و ھەقالىن وى كر، و دەمى ئەو بەرانبەر لەشكەرىي خالدى
شكەستىن، طولەيخە رەقى و چوو شامى ل نك غەسسانىيان، پاشى وى
دوبارە باوهرى ئىنا و بوو موسلمانەكى باش، و دەمى ئەو ھاتىيە ھەجى
ئىمامى عومەر ئەو دىت، گۆتى: طولەيخە پشتى تە عوكاشە و ثابت
كوشتىن ئەز ھەز ژ تە ناكەم.. و دەمى طولەيخە د گەل لەشكەرىي سەعدى
كوپى ئەبوو وەققاصى دەرکەفتىيە جىھادى ل عىراقى، عومەرى كاغەزەك
بۆ سەعدى ھنارت تىدا گۆتى: بۆ كار و بارىن شەرى رەئىيا طولەيخە
وەرگرە، بەلى چو كاران نەئىخە دەستى وى! و ل رۆژا شەرى نەھاوەندى
طولەيخە شەھىدبوو.

خودى رەحمى ب وان ھەمىيان بىت.

جابانی کوردی

یا ناشکهرابوو کو په یاما پیغه مبهری ئیسلامی -سلاف لی بن- هەر ژ دهستپیکتی په یامه کا گشتی بوو بو مروغان هه مییان، و ئەو ژ هندی بلندتر بوو کو بو ئویجاخه کا ده سنیشانگری یان ملله ته کی تایهت هات بت، لهو ئەو گازییین دخوازن ئیسلامی د چارچوو قه یی بهرته نگ دا کۆم بکهن یان مه وه تی بگه هینن کو پیغه مبهر مهز نه کی نه تهوه یی بوو یان زه عیمه کی عه شاری بوو ئەو ژ راستییی دورین، خودی د قورئانی دا فرمانی ل پیغه مبهری سلاف لی بن- دکهت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ (الأعراف: ۱۵۸) یه عنی: ئەو پیغه مبهر تو بیژه: ئەو گه لی مروغان، ئەز پیغه مبهری خودیمه بو ههوه هه مییان.. ژ بهر قتی چهندی ئەم دبیین هەر ژ دهسپیکا گازیا ئیسلامی د ناڤ سهحابییین پیغه مبهری دا هندهک کهسین نه قوره شی، و نه عه ره ب ژ ی هه بوون، و ده می جفاکا موسلمانان یا ئیکتی ل مه دینی هاتییه دانان، ئەو ل سه ر بناخه یین چو نه تهو و ئویجاخان نه هاتبوو ئاڤا کرن، و د قتی جفاکی دا -وه کی مه گۆتی- گه لهک کهس ژ ئویجاختین عه ره بان یین جودا جودا هه بوون، و هندهک کهسین نه عه ره ب ژ ی هه بوون، و ئەڤه بو مه باش ناشکهر دبت ده می ئەم وان کتیبان دخوینین یین د ده ر حه قا ژین و سه رهاتیین سهحابییان دا هاتینه نفیسین، ژ وان هه بوون حه بهشی وه کی بیلالی بو نمونه، ژ وان هه بوون رۆمی وه کی صوهه یی، و ژ وان هه بوون فارس وه کی سهلمانی، و ژ وان

هه‌بوون نسرانیلی وه‌کی عبدالله‌هی کورێ سه‌لامی، و به‌لکی ل به‌ر هنده‌ک ژ مه‌ تشته‌کی غه‌ریب بت ده‌می ئەم دبێژین: د ناڤ سه‌حابییان دا کورد ژێ هه‌بوون، و ئەو ب ناسناڤێ (کوردی) ده‌هاتنه‌ نیاسین!

ده‌سپێکا په‌یوه‌ندییا کوردان د گه‌ل ئیسلامی بۆ به‌ری زه‌مانی (فوتوو‌حاتان) دزڤرت، هه‌تشتا ل سه‌ر زه‌مانی پیغه‌مه‌بری ب خۆ-سلاڤ لی-بن- کوردان ناگه‌ه ژ ئیسلامی هه‌بوو، و که‌سه‌کی کورد هه‌بوو قه‌ستا مه‌دینی کرپوو و ل سه‌ر ده‌ستی پیغه‌مه‌بری-سلاڤ لی-بن- موسلمان بووبوو و بووبوو ئیک ژ سه‌حابییین وی.

ده‌می ئەم ل کتیبین هه‌دیسی و ژبانامه‌یا سه‌حابییان دزڤرین، پتر ژ جاره‌کی ناڤێ قی سه‌حابیی کورد ب به‌ر چاڤین مه‌ دکه‌فت، و ئەو ئاشکه‌را ب ناسناڤێ (الکردي) دئیتته‌ ناساندن، ئیمامی طه‌به‌رانی ئەو ل سالا (٣٦٠) مه‌ه‌ختی مری د هه‌ردو کتیبین خۆ دا (المعجم الصغیر) و (المعجم الأوسط) دا چه‌ند هه‌دیسه‌کا ژ قی سه‌حابی و کورێ وی قه‌دگێرت، و وان ب ناڤێ (جبان الکردي) و (میمون الکردي) ده‌ته‌ نیاسین.

هه‌ر وه‌سا زانایی ناقدار ئبن حه‌مه‌ری عه‌سقه‌لانی د کتیبیا خۆ دا (الإصابة في تمييز الصحابة) ناڤێ جابان د ناڤ سه‌حابییان دا قه‌دگێرت، به‌لی مخابن په‌یقا (الکردي) ب خه‌له‌تی قه‌ یا بوویه (الصردی) له‌و ل به‌ر خوانده‌قاناان یا به‌رزه‌بووی.

مخابن د ژده‌رین به‌رده‌ست دا چو زانین د ده‌ر حه‌قا قی سه‌حابی دا نه‌هاتینه، له‌و ئەم نزانین کانی ئەو ل کیژ سالی و ل کیشه‌ هاتبوو سه‌ر دنیا، و ل کیژ سالی و ل کیشه‌ مریوو، و سالا چه‌ندی وی خۆ گه‌هاندبوو پیغه‌مه‌بری-سلاڤ لی-بن- و باوه‌ری پتی ئینابوو، به‌لی ژ وان ریوايه‌تین

ئىمامى طەبەرانى ژ وى و كورپى وى قەگۇھاستىن ھىندەك تىشتىن كورت
د دەر ھەقا وى و كورپى وى دا ئەم دىشتىن بىتتىن، ئەم ژى ئەقەنە:
- ناقتى قى صەھابى وەكى د كىتتېن ھەدىسان دا ھاتى (جەبان)ە، و
ئەم ناقتى كوردىيە، ھزر بۆ ھىندى دچت كو گابان (يان گاقان) بت، بەلى
چونكى دەنگىن (گ) و (ف) د زمانى عەرەبان دا نىنن دىت ئەم ھاتىنە
گۇھارتىن.

- د رىوايەتەكى دا ئىمامى طەبەرانى دىتت: ئەھمەدى كورپى قاسمى
بەرنى ل بەغدا بۆ من گۆت، موھەممەدى كورپى عەبىدە مەكى گۆتە من،
بابى سەئىدى مەولايى بەنى ھاشىمىيان بۆ مە گۆت، بابى خەلدەبى گۆت:
مەيمونى كوردى بۆ مە ژ بابى خۆ قەگۇھاست گۆت: نە جارەكى و نە دو
جاران و نە سى جاران، بەلكى دەھ جاران ژى من گۇھ ل پىغەمبەرى
-سلاڧ لى بن- بوويە وى دگۆت.. و ھەدىسى قەدگۇھىزىت^(۱). و بەلكى
ژ قى گۆتتا بابى مەيمونى بىتتە وەرگرتن كو دەمى مانا وى د گەل
پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- دەمەكى كىم نەبوويە، لەو وى ھەتا دەھ جاران
ژى گۇھ ل پىغەمبەرى بوويە وى ئەف گۆتتە گۆتى.

- د رىوايەتەكا دى دا ئىمامى طەبەرانى ھەر ب قى سەنەدى ژ ئەبوو
خەلدەبى قەدگۇھىزىت، دىتت: جارەكى مەيمونى كوردى ل نك مالكى
كورپى دىنارى يى روينشتىبوو، ئىنا مالكى گۆتى: بۆچى شىخ ھەدىسان بۆ
مە ژ بابى خۆ رىوايەت ناكەت؟ مانى بابى تە گەھشتىبوو پىغەمبەرى
-سلاڧ لى بن-! وى گۆت: بابى من گەلەك ھەدىس ژ پىغەمبەرى -سلاڧ
لى بن- بۆ مە رىوايەت نەدكرن ژ ترستىن ھىندى دا كو ئەم تىشتەكى لى زىدە
بكەت يان ژى كىم بكەت، و دگۆت: من يى گۇھ ل پىغەمبەرى -سلاڧ لى

(۱) ئىمامى طەبەرانى: (المعجم الأوسط) ۲/۲۳۷.

و د هندهک ریوایه تان دا هاتییه کو مهیمونتی کوردی حمدیس ژ عبدللاهی کورپی عهیباسی ژی فهگوهاستینه، هر وهسا وی حمدیس ژ بابی عثمانی نههدی فهگوهاستینه، و نمو مرۆفهک بوو گهشتبوو زهمانی جاهلییهتی، و ل سهر دهمی پیغه مبهری -سلاف لی بن- موسلمان بوو بوو بهلی وی پیغه مبهر نه دیتبوو چونکی ل سهر زهمانی عومهری ژ نوی هاتبو مه دینی.

ژ قان همی گوتن و ریوایه تان دئیه زانین کو جابانی کوردی ئیک ژ سهحابییتن پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- یین نمو دیتی و حمدیس ژ ریوایه تکرین، و بهلکی نمو ئیکه مین کهستی کورد خودی نعمتا ئیسلامی و دیتنا پیغه مبهری خو و ههقالینییا وی ب رزقی وی کرت. ژ بهر قی چهندی نمو ئیک ژ وان کوردانه یین دقیت نمو شانازییی پی بهین، و خو پی سهر فراز ببینین.

نمو حمدیسا وی نیزیکی دهه جارن گوو ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوتی، یا نیمانی طه بهرانی ژ ریوایهت دکهت، نه فهیه: ((أَيُّمَا رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً بِمَا قَلَّ مِنَ الْمَهْرِ أَوْ كَثُرَ لَيْسَ فِي نَفْسِهِ أَنْ يُؤَدِّيَ إِلَيْهَا حَقَّهَا، خَدَعَهَا، فَمَاتَ وَلَمْ يُؤَدِّ إِلَيْهَا حَقَّهَا، لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ زَانٍ، وَأَيُّمَا رَجُلٍ اسْتَدَانَ دَيْنًا لَا يُرِيدُ أَنْ يُؤَدِّيَ إِلَى صَاحِبِهِ حَقَّهُ، خَدَعَهُ حَتَّى أَخَذَ مَالَهُ، فَمَاتَ وَلَمْ يُؤَدِّهِ، لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ سَارِقٌ)) یه عنی: هر زهلامهکی ژ نهکی ب مههرهکی کیم یان یی زنده ماره بکهت، و د ئیهتا وی دا نینه نمو وی مههری بدهتی، نمو خاپاند، و مر بیی حقی وی بدهتی، رۆژا قیامهتی نمو دئ چنه نک خودی زناکهر، و ههچی زهلامی دهینهک ژ ئیکی وهرگرت و ئیهتا وی نینه نمو وی بو خودانی بزقرینت، نمو خاپاند هتا مالی وی بری، و مر بیی حقی وی بدهتی، دئ چته نک خودی دزیکه.

صهحابی هندهک مروۆقین بزاره بوون

خواندهقانتین هیترا! ل فیرئ گهشتا مه د گهل صهحابییتن پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ب دووماهی دئیت، هیقییا مه ئهوه گهشتهکا ب خیر و بهرهکته بت، و تژی مفا بت.. ئیکهمین تشتی دئیتته سهر هزارا مه دهمی ناڤی صهحابیان دئیتته گوهیتن مه ئهوه ئهم هزر دکهین صهحابی -ژ بهر پیروزییا وان د چاڤین مه دا- هندهک کهستین بیگونههن، و ئهو چو جاران خهلهت نابن، لهو دڤیت سهرهاتییتن ژیا نا وان ژی ههمی نمونه بن و چو کیماسی تیدا نهبن.. و ههڤه هزارهکا خهلهته!

یا خهلهته چونکی نه خودی و پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- نهو وهکی هندهک مروۆقین بیگونهه و (مهعصوم) نیشا مهداينه، و نه وان ب خو ژی خو ب وی پهنگی ب مه دایه نیاسین، بهلکی وان پیتکڤه و ههردهم ئهم وه تیگههاندینه کو صهحابی، همر چهنده ئهو هندهک مروۆقین بزاره بوون، و خودی نهو بو ههڤالینی و پشتهقانییا پیغهمبهری خو هلبزارتبوون، و شهرفا هلگرتن و بهلاڤکرنا فی دینی هلبسارتبوو وان، و وان نهو ئهرک ب تمامی و دورستی پیکئینابوو، بهلی مهعنا یا فی نهو نینه نهو چو جاران خهلهت نهذبوون، یان گونهه نهذکرن، یان دهمی وان دهمهکی بی کیماسی بوو، نهخیر! دڤیت ئهم فی هزری ژ وان نهکهین؛ چونکی ههر جارهکا مه ئهڤ هزارا خهلهت ژ وان کر، پاشی د ناف بهریهترین دیرۆکی دا ئهم ب سهر

خهله تی یان کیماسییه کا وان هلبوین، ئهم دئی وان ژ ئاستی وان یی دورست ئینینه خواری و مافی وان خوین، کانئ چاوا بهری هنگی مه ئهو ژ ئاستی وان یی دورست بلندتر لی کرپوون، و مافه کئی نه یی وان دابووئی، و د همدو حالهتان دا ئهم دئی دزۆردار بین.

ژيانا سهحابیيان دقیتت بۆ مه دهرس و عیبرهت بن، دهرس د بلندیی دا، و دهرس د چاوانییا دهرکهفتنا ژ تهنگافییان دا، و دهرس د چاوانییا خوړاگریا پشتی هلنگفتنی دا.. ژيانا سهحابیيان دقیتت بۆ مه گرنگترین ژئدهری خویرهروهدهکرنی بت، و ئهو بۆ مه نابته ئهقه چهنده ئهگهر ئهم وان ل سهر راستی و حهقیقهتا وان نهنیاسین، دویر ژ (غلو) و (مویالهغین) نه دورست ب ههجهتا نهقیندارییا مه بۆ وان.

بهلی ل عهینی دهمی چی نابت ب ههجهتا کو سهحابی ژی وهکی مه مروژ بوون، ئهم وان بینینه ریزا خو، یان بیترین فهرقا مه و وان نینه، دیسا دئی بیترین: نهخیر! راسته ئهو ژی وهکی مه مروژ بوون، بهلی ما کی گۆتییه مروژ ههمی وهکی ئیکن؟!

پسیار ژ ئیمامه کئی پیشییان هاتهکرن: ئهری عومهری کورپی عهبدلعزیزی چیتربوو یان موعاویه؟ وی گۆت: ئهو توژا چویه دفنا موعاویهی د گهل پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ عومهری کورپی عهبدلعزیزی چیتره! بهلی.. ههقالینییا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- مه رته بهیه کا کیم نینه خودی ب رزقی مروژی بکهت. گهلهک جاران دهمی ئهم شعرا شاعرهکی شروقه دکهین، ئهم پالدهینه سهر گوتنا ههقالین وی یین د گهل وی ژیان، ئهم دبترین: ئهو چیتربو ژ زاراف و گوتنن وی دگهن؛ چونکی ئهو د گهل وی ژیا بوون، ئهقه بۆ شعره کئی، ئهری چاوا تیگههشتنا مه بۆ قورئان و سونهتی دئی ژ یا سهحابیيان چیتربت و ئهو

ئەو بوون يېتىن د گەل پېغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ژباين و ھەڧچاخييا ھاتنا
دینی کری؟

د قى كتيبي مە بەھسى ژيانا ھژمارەكا صەھابییىن جودا جودا کریهە؛
دا ئەم ژ نیتزىكى ب سەرھاتیيىن وان ناگەھدار بىن، و مفايى بو خو ژئ
و ھەرگىن، و د ناڧ وان صەھابییان دا ھندەك ئەون يېتىن د ژيانا خو دا
تووشى ھندەك ھلنگفتان بووین، و ھندەك ئەون يېتىن (ئجتیھاد) کری بو
ھندى دا بگەھنە ھندەك ھوكمىن دورست، و دبت ئەو د قى ئجتیھادا خو دا
دخەلت بىن، ئەڧە ھەمى دا ئەم ب رەنگەكى (عەمەلى و واقعى) بزانین كو
صەھابى نە ھندەك ملیاكەت بوون ل سەر عەردى دژبان، و چو جانان
خەلت نەدبوون، دیسا بو ھندى دا ئەم خووشى و نەخوشیيىن دىروكا خو
ناگەھدار بىن، و ب وئ كرىتكىرن و (تەشویھى) ژى ناگەھدار بىن یا
نەیارىن ئىسلامى ب گشتى ، و نەیارەتىن صەھابییان ب تاییهتى، پى
رابووین، دا دلئ مە ژ دىروكا مە سار بگەن، تىشتەكى زىدە گرنگە ئەم
دىروكا خو ژ ژىدەرىن وئ يېتىن زەلال و ھەرگىن، و پال بدەینە سەر رىوایەتىن
دورست دوىر ژ كەرب و كىنا وان كەسان يېتىن نەڧيانا صەھابییان بو خو
كریهە دىن و رىباز، و كرىتكىرنا دیمەنى زەلالئ دىنى مە بو خو کریهە
مەزنتىن ئارمانج!

ھىڧىيا مە ژ خودایىن مەزن ئەو ئەو ڧيانا پېغەمبەرى -سلاڧ لى بن-
و صەھابییىن وى، و مرؤڧتىن چاك، د دلئ مە دا زىدە بگەت، و بەرى مە
بدەتە رىكا خو یا راست.

نافه رۆك

بایه ت	په ر
پیشگوتن	۵
صه حابی و چیترنییا وان	۱۱
پشکا ئیکتی: ژ نافدارین بنه مالا پیغه مبهری سلاش لی بن	۲۵
خه دیجایا کچا خوه یلدی	۲۷
زارۆکتین خه دیجایی:	۴۳
ئه لقاسم	۴۳
عه بدلاھ	۴۳
زه ینه ب	۴۴
روقه ییه	۴۹
ئوم کولشووم	۵۱
فاطما	۵۱
حه سه ن	۶۵
حوسه یین	۷۹
سه روه ری شه هیدان حه مزه	۹۴
بابی خه لیفه یان عه بیاس	۱۰۹
پشکا دویتی: هه ر چار خه لیفه ییتین راشدی	۱۲۳
خه لیفه یی ئیکتی ئه بووبه کر	۱۲۵

خهلیفه یی دوی عومهری کورئ خهططابی	۱۵۱
خهلیفه یی سیتی عثمانی کورئ عهفانی	۱۹۵
خهلیفه یی چاری عهلییی کورئ نهبوو طالبی	۲۳۷
پشکا سیتی: بهرمایتین وان دههتین مزگینی ب بهحهشتی بو هاتیبهدان	۲۶۳
سهعدی کورئ نهبوو وهققاصی	۲۶۵
زوبهیری کورئ عهووامی	۲۸۱
طهلهحیی کورئ عوبهیدوللاهی	۲۹۷
عهبدررهحمانی کورئ عهوفی	۳۰۴
نهبوو عوبهیده عامری کورئ جهرراحی	۳۱۲
سهعیدی کورئ زهیدی	۳۲۲
پشکا چاری: ژ زهلامیتین دهمهکی شاری	۳۳۱
موعاویهیی کورئ نهبوو سوفیانی	۳۳۳
عهمری کورئ عاصی	۳۵۲
نهبوو موسایین نهشعهری	۳۶۸
عهماری کورئ یاسری	۳۷۷
پشکا پینجی: ژ خزمهتکارین پیغهمبهر سلاط لی بن	۳۸۷
زهیدی کورئ حارثی	۳۸۹
ئوسامهیی کورئ زهیدی	۴۰۵
دهیکا نهیمهنی و نهیمهن	۴۱۵
نهوبانی کورئ بوحدوری	۴۲۰

نههسی کوری مالکی	۴۲۵
عبدللاهی کوری مهسعوودی	۴۳۳
پشکا شهستی: بهری دووماهییی.	۴۴۳
عهکرمه کوری نهبووجهلی نهوی بو ئیسلامی شههیدبووی	۴۴۵
حارثه، نهوی قهنجییا د گهل دهیکی نهو بریه بهحهستی	۴۵۴
حاطهب، نهو بهحهستییی جارہکی هلنگفتی	۴۵۹
نهبوو هورهیره، راوییی پیغهمبهری	۴۶۸
عوکاشهی بهری ته راکر	۴۸۲
جابانی کوردی	۴۹۲
پاشگۆتن	۴۹۷